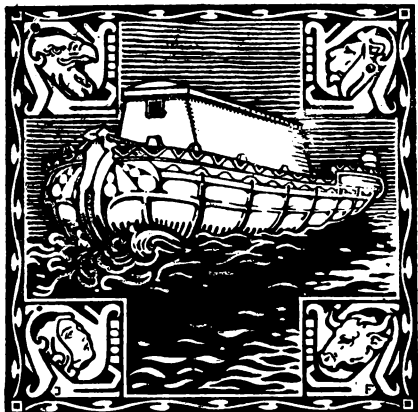

ARCHY

Vydává
KAREL DOSTÁL LUTINOV
Prostějově 1. dne každého měsíce.

OBSAH č. 1.: L.: Pochod armády. - Předn. K. D. L.: Sibyllino pro-
roctví. - Překládá K. D. Lutinov: Z německé Lyriky. - Artur
Grotger, malíř polské války. Obrazy. - Světec literárním apoštolem. Přeložil
Alois Jašek. - Naklon, ó Královno! - Mysterium narození Páně. Liturgická
hra chrámová. - Mysterium Nativitatis Domini. Drama liturgicum in templis
celebrandum. - Fr. Strnad: Osamělé cesty. - Okna: K 8. prosinci. - Papež
Benedikt XV. o příčinách války. - Franko-Vířazoslav Sasinek ř. - Moravan
— mužem Prozfetelnosti pro český lid. - Smuteční slavnost padlých hrdinů. -
Vánoční hra v kostele. - Vogel, Dr. Eberhard, Einführung in das Spa-
nische für Lateinkundige. - Apologie křesťanství. - Jádru křesťanské socio-
logie. - Do Lourð. - O podstatě básnictví. - Vil. Bitnar. - »Boží« nebo »boží?«
- Armáda spásy. - Poklad písní chrámových. - Vojenský řád husitský. - Bu-
dounost národa českého. - Kdo je pro válku? - Acta Apostolicae Sedis,

ROČNÍK III. PROSINEC 1914. ČÍSLO 1.

POZVÁNÍ K PŘEDPLACENÍ.

ARCHA vychází 1. dne každého měsíce. Předplácí se na rok 6 K, na půl roku 3 K, jednotlivá čísla 60 hal.

STUDENTI při hromadném odběru (aspoň 10 ex.) předplácí na rok 4 K. Adresa: Revue Archa, Prostějov. — Platí se složenkami Nového Života (číslo konta 17.942).

Předplatné a insertné splatno a žalovatelné v Prostějově.

Platíce žekem (»Nový Život«), račie laskavě ku Svému jménu poznačit, zaš platit: AIV (Archa ročník IV.)

CM (obraz sv. Cyrila a Methoda),
O (Osudy)

Euch. (Eucharistie.) Aid.

Připíšte též číslo, které je na obalu!

OZNÁMENÍ REDAKCE:

Pro příští čísla »Archy« máme ceně práce od Sigm. Boušky (Mistralova Smrt s překlady veršů z poslední jeho knihy »Časní oliv«), povídku od Gab. Ronaje, články od Dr. Bernáského, Dr. Al. Kolíska, M. Pavlíka, Dra. Opletala, básně od členů družiny, rozboru Homéra a Breniana a j.

V administraci ARCHY lze dostat: ARCHA r. I. a II. po 5 K, NOVÝ ŽIVOT r. 1901, 1902, 1903, 1904 po 5 K (misto 10 K). EUCHARISTIE od Jar. Verdaguera, přel. S. Bouška. Váz. K 2-60.

Račie laskavě ihned předplatit nebo do týdne číslo neporušené vrátit. Kdo získá »Arše« nového předplatitele, obdrží cenný náslenný obraz gratis (nebo ročník Nov. Života).

Jako vánoční dar doporučujeme Köhlerův obraz sv. Cyrilla a Methoděje. Životní velikost. Lithografický originál ve 12 barvách. Franko K 10—.

Pohlednice s Grotgerovými obrazy z »Wojny«, sv. Cyrilla a Methoděje v naší administraci (20 za 1 K). — Pošt. listky s obrázky a verš od K. D. L. (100 za K 1-50), hymna »Kde domov můj« s ním. překladem (50 za 1 K). Obnos předem. Zasílá »Archa«.

PUBLIKACE.

ČASOVÉ ÚVAHY, Hradec Král.
Dr. Josef Novotný: *Světlem k Bohu*. 6 K.

ČESKÁ SEKCE DIECÉSNÍHO KOMITÉTU v Č. Budějovicích.

Jos. Šmelkal: *Křesťanský názor světo-
vůj*. Díl I. K 1-90, díl II. K 2—.

V. KOTRBA, Praha.

Sebrané spisy Al. Dostála. Seš. 49. a 50., 60 h.

DĚDICTVÍ SV.-JANSRÉ, Praha.

Bible česká. Překl. Dr. Jan Hejčíl. Seš. 4. K 1—.

F. B. BATOVEC, PRAHA.

Politický kalendář 1915. (Obsahuje rady o daních, kolcích, mírách, poštách, úpravě měst, myslivosti a rybářství, divadlech, dopravě, politickou statistiku zeměkoule, rak.-uh. říše, Čech, Moravy a Slezska, adresář úřadů, velkostatků, advokátů, notářů) K 3-30.

EM. ŠOLC v Kartíně.

Světová válka slovy i obrazem. Seš. 1., 30 hal.

Z NĚMECKÉ LITERATURY.

BONIFACIUS-DRUCKEREI, Paderborn: Der Sinn des Lebens. Eine katholische Lebensphilosophie von Dr. Franz Savicki. M 3-50. — Pastoral-Medizin von Capellman-Bergmann. M 4-50. — PETRUS-VERLAG, Trier: Cl. Brentano. Romanzen vom Rosenkranz. Von A. H. von Steinle. M 5-50.

Vogel, Dr. Eberhard: *Einführung in das Spanische für Lateinkundige*. Paderborn, Bonifazius-Druckerei. 1914. 8° (267 str.) K 2-80.

Schlecht, Raymund, *Der Lehrerberuf im Dienste des Christentums*. Vybrané exhorty pro seminaristy, vydané Drem Jos. Omelchem. Donauwörth, Ludwig Auer. K 1-20.

Faist, Dr. A., op. 27, *Fünf religiöse Lieder zum auserliturgischen Gebrauche für eine Singstimme und Klavier*. Hradec St., Styria, 1914. (10 str.) K 1-80.

Herbert M., Von Maria Jezewicz, Ravensburg, Friedrich Alber. 8°. (129 str.) K 1-80.

VŠECHNA PRÁVA VYHRAZENA.

OBSAH III. ROČNÍKU.

- Ambros Ezechiel:** Harmoisace písní (Panno, Dies irae, Zvony velehradské, Loučení s kostelem) 89—92, Ave, maris stella 359.
- Dr. Bernský Dom.:** Z úvodu do filosofie křesťanské 63, 110, 142.
- Benedikt XV.:** Válčícím národům a jejich hlavám 338.
- Bělohávek V. O. Cr.:** Tanec smrti 144.
- Claudel Paul:** Křížová cesta. Přel. Fr. Odvalil, 95.
- Coppée François:** Evangelium 238.
- Dohnal František:** Naděje 178, Poslední vzkaz 280
- Dostál Karel Lutínov:** Pochod armády 1, Sibyllino proroctví 3, Z německé lyriky (Eichendorff, K. Hoffmann, M. Herbertová, E. Bertram, J. W. Goethe) 10, Artur Grotgier 15, Nakloň, o královno 27, Mysterium Narození Páně 28, Válečná mosaika 70, 116, 148, 180, 214, Otčenáš ve válce 79, Stille Nacht 81, Katolická Moderna 91, 145, Finis mundi 106, Boj o Dvořáka 125, Nevýslovný 141, Za Alfredem Muthem 190, Ave, maris stella 206, Veni, sancte Spiritus 207, Rozhovor 244, Poslední noc Husova 258, V červenci 1915 — 260, Za Ruð. Linhartem 286, Hřbitovní nápisy 291, Na památku Ezech. Ambrosa 358, Bože, před tvou velebou 311, Fr. Schiller: Hrabě z Habsburku 320, Veliké znamení 329. Te Deum laudamus 331. Na památku Ezechie Ambrose 358.
- E.:** Modernismus 298. Joris-Karl Huysmans 351.
- Flinterhoff Fritz:** Světec Ilterarním apoštolem Přeložil Alois Jašek Studýnský: Str. 21, 57, 112, 127, 162, 198, 224.
- Dr. Hejtl Jan:** Annina píseň 132, Davidova elegie 223
- Heyduk Adolf:** Modlitba, Rodné zemi 89—90.
- Hanák Josef:** Boj o chrám ve Francii 53, 102, 134, 167, 208, 239, 255.
- Horák Václav:** Zde dobré vyučování 211, 247, Světelný důkaz o pravosti Rukopisu Zelenohorského 266
- Horečka František:** Hrobař 140, Stromy, Co jsi, duše lidská 191.
- Jørgensen Johannes:** Z básní. Přel. Fr. Dohnal 133, 304.
- Dr. Kolísek Alois:** Fr. Vit. Sasinek 47, Paříž-Lourdy 107
- Dr. Kratochvíl Josef:** Problém dnešního bezvěří 137, 175, 203.
- M. J.:** Výtka mrtvého 67.
- Müller Josef:** Osamělé cesty. Přel. Fr. Širnad 39
- Neubauer Alfons:** Tisíciletá basilika 245.
- Odvalil František:** Básně 68.
- Dr. Přikryl František:** Nové objevy ve vlasti sv. Konstantina a Methoda 236, Sv. Konstantin na Bregalnici 302, Sv. Konstantin a Method v Dalmácii 355.
- Ronaj Gabriel:** Ten to stvořil 157, 194, 232, 261, 307, 333.
- Seeber Josef:** Ahasver. Překlad Fr. Valouška 341.
- Střížovský Frant.:** Nový Den 172, Z básní 305, Otázka matce Země 357.
- Dr. Scheicher Josef:** Šebastian Brunner. Přel. Al. Jašek Stud. 314.
- Vřesavský K.:** Modlitba novoroční 71.

OKNA :

Redaktor (L.). Studýnský, Alf. Neubauer, Ml. Skácel, V. Horák, Dr. J. Kratochvíl, Fr. Dohnal, Ot. Březina, Choďovický, Viktor Hánek, B. Lovrič.

ILLUSTRACE.

Fillp Jaroslav : Vignetta 38, 79.

Grotfger Artur : Vojna 18—19.

Kasalický F. : Miniatury Rukopisu Zelenohorského 272—273.

Köhler Jano : Padlý vojn 2, Žehnající papež Benedikt XV. Str. 51 (Modlitba za mír), vignetta 70, 150, 171, 207, 257, 297. Ilustrace přílohy: Otče zhešil jsem. Tanec smrti 173, Studie podoby Husovy 349, Ukřižovaný 328, 330.

Runiè (Ant. Thein) : Náčrt podoby Husovy 361.

Wellner K. Z. : Nokturn 102

Francouzské ilustrace ku křížové cestě 95, 96, 101.

Podobka Rud. Linhart 286, Ez. Ambrosa 358.

POCHOD ARMÁDY.

»Dál! Ku předu!« hřmí povinnost.
Jdem kreslit nové mapy.
My máme živé barvy dost
lof krve rudé slapy.
Jdem nové říše budovat,
jak Prozřetelnost chtěla.
Dost máme kvádrů -- řad a řad --
tisíců mrtvá těla.

Svět celý hnil už jako hrob.
My hmožďíři jej zořem
a starou prácheň starých dob
plamenným smetem mořem!
Do pokroku hry falešné
jen houfnicemi houknem
a kultury té vetešné
pozlátko liché sfouknem.

Svět starý byl pln rouhačů,
a Neřesť zpychla hrozná:
za pláče pum a kartáčů
snaž opět Boha pozná.
Byl prohnílý a zhýralý
a šlapal darů Božích,
oď molů celý prolezlý
mu vyprášíme kožích.

Brat brata jako zlosyna
chtěl dávit jen a rváti:
Nuž, dnes je velká hostina,
jen račte sobě přát!
Před námi požár, děs a shon,
za námi stohy trupů,
a cholera a mor a ston,
a havran sedá k lupu.

Hurrá! Hurrá! V před, vojáci!
Jsou svaty naše pluky!
My nebojujem z legraci:
Jsme nástroj Věčné Ruky!
Jen dál a dále! Hromem v před!
Dál krve ručejemi!
**MUSÍME ZBOŘIT STARÝ SVĚT
A STVOŘIT NOVOU ZEMI!**

L.

JANO KÖHLER.

SIBYLLINO PROROCTVÍ. PŘEDN. K. D. L.

D NEPAMĚTI LIDSTVO ZÁVIDĚLO BOHU jeho vševědouce a snažilo se odkrýt cíp opony, kterou zastřel budoucnost bolavým zrakům lidským. Saul uchýlil se k věštkyni Endorské, Rekové měli své Delfi a Pythiu, Trojanští Kalchasa a zlověstnou Kassandru. Národu židovskému posýlal Jehova proroky a též v Babyloně a Egyptě jako u všech národů musili kněží lidí věštit. Nejproslulejší věštkyně je SIBYLLA.

Jméno její odvozuje od toho, že věštila Boží vůli (Dios bůle), jiní od Kabbaly neb od Cybely, matky bohů.

Sibylla stalo se jménem hromadným pro věštkyně vůbec. Plato zná jen jednu, jiný devět i deset. Ve středověku rozmnožen jest počet na 14, které nazvány dle svého sídla:

1. Sibylla PERSICA, pravým jménem prý Sambetha. •Vyšla jest její řeč: •Aj, hovaďo potlačeno bude. Uroďí se Pán na okrásek země a luono panenské bude spasenie lidské, a nohy jeho v moci lidských. A byla oděna oděvem zlatým, šlojř na hlavě její bílý.
2. Sibylla LYBICA v Cyrenejském kraji vyšla, též Messiáše předpověděla: •A má mieli ta Sibyla věnec zelený s kvítím na hlavě, ozdobená, pláštěm poctným oděná, nevelmi mladá.
3. Sibylla DELFICA v Evropě z krajiny měsíčního lesa, pravým jménem Libuše (!), před boji trojanskými prorokovala, z kteréž Tirsippa takto die: •Narodí se prorok bez mužského spojení z panny. Má oděna býti rúchem černým, vlasý spletené a obvázané okolo hlavy, v ruce roh držeci a mladá.

(Dříve, než budu pokračovati ve středověké a staročeské charakteristice ostatních Sibyll, zastavuji se u poznámky, že slula pravým jménem •Libuše. Hledím na to slovo, zda má skutečně nějaký vztah k Sibylle, a postřehuji, že LIBUSA je vlastně obrácená SUBIA, t. j. Sibylla. Pokud vím, nebylo na tu shodu dosud nikde poukázáno, a české bájesloví by si toho mohlo povšimnouti! Staročeská poznámka na pravé jméno •Libuše• vztahovala se snad původně na •Lybica•.)

4. CHIMERIA neb CHIMICA vlašská, z kteréž takto dí Emeria (snad nymfa Egeria?): •Na prvním obličejí panny vystupuje děvečka pěkné tváři, dlhými vlasý, sedíc na stolicí ozdobený, krmě dietě dávajíc jemu k jedení pokrm vlastní neb přirozené mléko s nebe poslané. A má býti oděna oděvem barvy nebeské, totiž modrým, zlatem ozdobeným, s rozpuštěnými vlasý po ramenú a mladá.

5. ERITRICA, pravým jménem Herophila nazvaná, z Babylonie vyšla nejšlechtnější, velmi stará. Svatý Augustýn svědčí o ní, že tak řekla: »Kristus bude sůdce živých a mrtvých.« Opět takto svými literami psala. »IHS XPS VOS SOTHP«, totiž: »Ježíš Kristus, Boží Syn, Spasitel«. Opět praví o Kristu: »Ale na posledním věku pokorný učiněn bude buoh a vtělí se božské pokolenie; neb člověkem učiněn bude syn boží; spojeno bude božství s člověčenstvím, ležeti bude na seně beránek, z panny narozen neb vyveden bude buoh i člověk.«
6. EUROPA o Kristovi takto díe: »Přijde ten a puojde po horách a pahrbcích a potocích lesních olympských, královati bude v chudobě a panovati bude v tajemství, a vyjde z břicha panenského.« A má býti krásná, mladá, skvůcí tvář, z najtenčíeho hedvábí hlavu šlojieřem otočila, s zlatým oděvem oděna.
7. KUMANA, řečená Amalthea neb Taraxandská neb Deifeba, v Vlaších blíž Nápuľi vyšla, mnoho o přístij pána Kristovu pravila, jakož píše Varro neb Virgilius: »Že veliký naroďi se od neporušiteľného neb celého neb stálého věku, rád již navráťi se i panna, navráťi se i Saturnovo kráľovstvie, totiž časy pod nimi šťastně zpravované, neb dobré časy, které se nyní Jupiterovi pripisují, totiž nejdobrotivějšímu správci. Již nové rozplozenie neb urozenie s nebe pusí se vysokého pokolenie; i též nyní majícímu se naroďiti dietěti, skrze kteréhož najprve opuštěn bude zatvrzený ľiď, a všemu světu povstane zlatý věk.«
8. ELESFONTICA, o kteréž píše Eukľides, řekla: »S vysokosti nebeských přibytkuov prohléďl jest buoh pokorné své, a narozen bude v posledních dnech z panny židovské v jeslích země.« A baba stará sedľskými šaty oděná, starým šlojieřem neb plátnem hlavu obvila, i pohrďlek až po ramena.
9. Sibylla FRYGIA syrská, jménem Abunca mezi Trojem a Řodem vyšla, v metropoli písem. Ukazuje: »Bíčován bude Buoh od mocných země a z Olympu vvvýšeně přijde; a uložena bude řada v nebi a zvěstováno bude panně v údolí púšť.« A má býti stará obvetšeľej tvář, s nahými rameny, s vypuštěnými vlasy, oděna načrveným oděvem a prstem ukazuje.
10. TIBURTINA ve Vlaších u Říma vzešla (Tivoli), jejiežto radú Augustus Kristu se klaněľ, moľlu a kniehy držala, kdež bylo psáno: »Naroďi se Kristus v Bellémě, zvěstován bude v Nazaretě, zpravujícíeho býka pokojného kruntovníka pokope. Ó šťastná ta máti, jejiežto prsy jeho krmiti budú.« Oktavi-anovi řekla: »Vyšší tobě přijde; neďaj se sobě klaněti!« Má býti ne velmi stará, černým rúchem oděna s rozpuštěnými vlasy.

11. AGRIPPA, tak praví o Kristovi: »Nevidomé slovo ďali, káti se bude a plemeniti bude jako kořen a utrhnuté bude jako list; a nebude zjevena okrasa jeho a obkliečen bude břich mateřin a plakati bude buoh veselostí věčnú. A oď lidí potlačen bude jako hřiešník.« A má býti nevelmi mlaďá, ruku drží na luoňe jako ohleďajíc se a ďivíc se neb ďoluov hleďice, pláštěm oďěvem růžovej barvy oďena.
12. Sibylla SAMIA u ostrovu Thueu v Syrii v moři egejském. Takto sepsal seznam Sibyll Ferď. Menčík z rukopisu univ. knihovny (17 D. 18), pocházejícího ze XVI století.
- Schází tu
13. Sibylla KOLOFONSKÁ, řečená Campusia, a
14. EPIROTSKÁ z Epiru.

V jiných seznamech jsou jména i proroctví promísena, a jest na první pohled zřejmo, že se tu jedná o výplody poesie a pověstí, a ne o historické osoby. Hlavní moment je tu náboženské předpovídaní Mesiáše. Církevní kruhy používaly starých pověstí o Sibyllě k náboženskému povzbuzení lidu, a mnozí vynikající mužové činili to »bona fide«.

Svědectví Sibylly ďovolává se TOMÁŠ Z CELANA ve své církevní hymně »Dies irae«: Teste David cum Sibylla jakoby chtěl říci, že poslední soud a záhubu světa ohněm předpovíďá nejen Písmo, nýbrž i tradice nebo věďa světská.

Že tato sequence tanula na mysl MICHEL-ANGELOVI, kďyž maloval »Poslední soud« v sixtinské kapli, tomu nasvědčují postavy Sibyll, které namaloval vedle starozákonních proroků ěo výkroju kaple. Po Michel-Angelovi namaloval Sibyllu s jejími proroctvími znamenitý malíř ěalmatský TRVFON KOKOLJIC, kterému arcibiskup barský Ondřej Zmajevič koncem 17. století světil výďobu poutního chrámu P. Marie boky kotorské, »Gospý oď Skrpjela« u Perasta. (Viz spisek O. Ivana: »Hvězďa mofská«. Vyďala r. 1914 »Eva« v Olomouci.)

Nejznámější je Sibylla Kumánská. Menčík vypisuje o ní z rukopisu pražské knihovny:

»Chť tomu mnozí, jak tak v starých římských časech za panování Tarquinia Pyšného, sedmého a posledního krále Římanů, kterémuž králi okolo 528 let před narozením Krista Pána jedna z mouďrých Sibyll, totiž Kumana, přišedši ěevět kněh přinesla a oznámila, že v těch knihách božská tajemství všelikerá obsažena a takové jemu tajemství milujícímu proďána býti mají, pokuď jí jistou (jmenující znamenité quantum) peněžitou summu peněď ěáti by chtěl. Majíce on ženu tu tak znamenitou za nerozšafnou, tůž ženu aneb Sibyllu oď sebe oďejíti kázal. Vzavše teďy ty knihy a hned před očima jeho z nich tři ěo ohně uvrhše, spálila a navrátivše se z ostatními šesti knihami k Tarquiniusovi, by tako-

vého vzácného daru božího z svých rukou nepropouštěl a je od ní za opáčenou sumu koupil, napomínala. I nechťce on k žádosti její učiniti, pročez podruhé odešla a napodobně jako předešle z těch ostatních ještě tři spálila. A ty poslední tři jemu opět v předešlé ceně ke koupi předložila. A vida Tarquinius stálosti té neznámé ženy, pohnut jsa žádostí těch kněh, za ně žádanou summu vyčísti kázal. Žena pak přijavše svou cenu odešla a ačkoliv po přijatí ceně hledána, více nalezena býti nemohla. Ty pak ale knihy až do dnešního dne v Římě za zvláštní poklad a dar boží se zachovávají a libri Sibyllini se jmenují, ve kterýchžto rozličné proroctví budoucích věcí ku podivení vynacházejí, Římanům i také jiným královstvím a knížectvím mnohým zlé i dobré předpovídají; mezi kterými o Českém království v předepsaných předpovědkách se vynacházejí, které před tolika sty lety od jednoho krajana z lásky své patrie česky vytažena od téhož, kterýž byl slavný papežský ministr, rhytmice přeložena byla.«

Tu ovšem pověst s bájí smíšena a, co země české se týče, přímo jest patrným výmyslem.

Knihy ony (snad nějaké runy prastaré doby římské neb řecké nebo hieroglyfy egyptské?) na listech palmových psané chovány byly prý na Kapitoliu, kdež nad nimi duumvirové (později decemvirové) bděli a v dobách nebezpečí z akrostychických veršů sestavovali orakula. Knihy tyto prý r. 83. před Kristem i s chrámem Apollinovým shořely, ale z rozličných zbytků a ústního podání (zvláště v Malé Asii) sestaveny prý knihy nové, které teprve začátkem 5. stol. po Kristu za své vzaly.

Od těchto knih zcela rozdílným jest proroctví Sibyllinské, zachované až podnes. Obsahuje 12 knih řeckým šestiměrem psaných za časů křesťanských mezi prvním až čtvrtým stoletím. Zpěvy ty jsou sepsány od křesťanů a židů. Už sv. Augustin se o nich zmiňuje.

V těchto knihách mají základ všechna tak zvaná proroctví Sibyllinská, která ve všech téměř jazycích nalézáme. Z latinského překladu dostala se do řeči obecného lidu. Zvláště kol r. 1000, kdy chiliaisté očekávali konec světa, vracelo se poděšené lidstvo o radu k »Sibylle.«

Rozjiřená fantasie lidu i vzdělaných pracovala, i Jan Milič a Matěj z Janova viděli už Antikrista a ve Francii hrál si na proka exaltovaný františkán Roquetallade, až byl upálen.

Jaký div, že i vznětlivá duše česká začala se obírat Sibyllou. V rukopise z XV. stol. nachází se počátek písně:

Žila baba Sibylla ...

I Tomáš ze Štítného uvádí celé jedno proroctví: »I byla nějaká Sibyla, prorokyně slovutná, tu císař (Šalomoun) pozvav k sobě tázal jí, jest-li anebo bude-li kto mocnější než on, jemuž by se s poklonou modliti měli? A ona ukázala jemu v slunci Pannu, ona drží na ruce syna; i odvedla císaře ta Sibyla, aby nedal tak klaněti se sobě, řkúc: »Tomu, jehož Panna porodí, budouť se klaněti, tent' bude větší než ty.«

Též legenda o sv. Kateřině ze XIV. století zmiňuje se o Sibylle:

vaše hrozná hanba těžká,
ež Sibyla ta vítězká
ot Římského stola vlasti
jsúc, však rozmyslnú nápastí
v svém proroctví Boha znala
a o něm prorokovala.

Různá proroctví překládána k nám z němčiny a upravována pro českou potřebu. Používali jich buď náboženští mravokárci, sektáři nebo političtí PAMFLETISTÉ a nebo kramářští SPEKULANTI. Aby proroctví o současných bylo hodně frappantní, datován tisk o nějaké století zpět.

Přání bývalo otcem myšlenky. Tu nějaký protestantský agitátor v rouše proroka předpovídá, že r. 1622 nebude papeže, Bratrstvo růžového kříže r. 1622 prorokuje, že I. Papež musí pfece vykořeněn býti. 5. Lenivý král z Engellandu procitne a hájiti své hanby bude. 13. Falc naposledy vítězství dojde. 21. Halberštotský pak svou mocí žene innichy, popy, až praští ve dne v noci atd.

Na straně katolické v druhé polovici XVII. stol. rozšířilo se proroctví jesuity Martina Sředovského, prosté vášnivých invektiv. Clánek 8. zní: »Z toho Leopold zase dům Rakouský rozmnoží« a 9. »Bude míti šťastně více manželek než jednu.«

Proroctví Slepého mládence datuje se z dob císaře Karla IV., který v Norimberku prý se sešel se 36letým osvíceným slepcem, který mu osudy české předpovídal. Vyskytují se tehdy i pověsti o Blaníku obdobně s německým Kűffhäuserem. V XVIII. století vynořila se »proroctví obyvatele egyptského«, které předpovídá, že

R. 1790 bude hněv Boží na všecken svět.

R. 1808 bude Pán Bůh od málo lidí poznán.

R. 1845 nebude žádného Pastýře.

R. 1846 povstane jeden veliký muž.

R. 1890 budou všichni v jednoho Boha věřit.

R. 1999 nebeská světla shasnou a bude jeden ovčinec a jeden pastýř.

Kol r. 1500 vzniklo proroctví rolníka Havlasa Pavlaty.

Jak se dal Komenský šálit »proroctvími« jircháře Kottera, kazatele Drábíka a Kristiny Poniatowské, je známo.

I dnes, v osvíceném století dvacátém, jsou velká i malá města přeplněna věštkyněmi — Madame de Thebes, Brussler, astrologové, chiromanti, kartárky, cikánky, spiritisté, planetáři — a stoletý kalendář přichází také mezi proroky.

A Paříž, »město světla«, kráčí v čele. Jak za naší pokrokové, vědecké, pseudoosvícené doby nevěry kvete pověra, o tom podává statistiku »Naše Doba«:

»Město Paříž vydalo nový adresář. Mezi jinými zaměstnáními jest v něm uvedeno neméně než 34.607 haďačů, jasnoviďců, somnambul, okultistův a jiných. Mužů i žen. Pařížský policejní úředník, který se zvláště zabýval tímto oborem, tvrdí, že Pařížané, kteří nevěří ani v Boha, ani v ďábla, ani v duši, vydávají denně kolem 200.000 franků za věštby, vykládání karet, rozmluvy s duchy a podobné. Jediná národní věštkyně, oblíbená mezi bohatými a vznešenými dámami, vydává, jak bylo zjištěno, pouze za inserci a reklamu ročně 50.000 franků. Renomovaní haďači i haďačky se odhaďují na 800 až 1000 franků denního příjmu. Roční obrát za tato tajná umění se cení na 75 milionů franků pouze v Paříži. To je hodně drahá náhrada za náboženství a církev! Do toho počtu jsou pojati pouze profesionální haďači a okultisté. Vedle toho však jest známo, že tímto uměním se zabývá jako vedlejším zaměstnáním velká řada jiných lidí. Skoro každá masérka, friséřka a akušérka (porodní bába), množství modistek a švadlen. Také znamením doby a moderní kultury jest tento zjev, jež lze snad nejlépe charakterisovati jako záplavu pověry. Věcně neznamená umění moderních okultistů (znalců tajných umění) o nic víc než chytrosti dřívějších kartátek a cikánských haďaček z ruky. Je to stará cheiromantie (háďání z ruky), oděná pláštěm lživědecké frenologie (leboznalství) neb docela protivědecky vystupujícího jasnoviďství.«

Kdo se zajímá o úplnější texty »Sibyllinské«, toho odkazují na spisek Ferð. Menčíka: »Česká prorocství« (II. vyd. r. 1914, E. Solc, Karlín), z něhož jsem vyňal většinou hořejší data.

Na konec cituji aspoň poslední kapitolu české »Sibylly«, neboť není bez poetické síly:

»A když přijde pán Kristus, živý Buoh a věčný, súditi bude živé a mrtvé; ale před tím, než se to stane, mnoho se prve dívův jiných stane v patnácti dnech. A to na každý den zvláštní div se stane:

První den div se stane veliký, že moře výše všech hor stane a tu jeho krópě neukane;

druhý den, moře v své miesto spaďne a srovná se s zemí zase rovně;

třetí den, ryby, mořské potvory žalostí velikú zúpějí a řvátí budú;

čtvrtý den, vody tekúcie hořeti budú;
 pátý den, listie krvavým potem políti se bude;
 šestý den, uvaďnú všickni stromové;
 sedmý den, skále pukati se bude;
 osmý den, země tŕiesti se bude;
 devátý den, srovnají se hory i  uoly;
 desátý den, kdož se byl k ekolv ek ukryl, ven musí vyj ti o 
 velik  hruozy;
 jedenáctý den, mrtv  vstan ;
  vanáctý den, hvězdy padati budou s nebe:
 tŕináctý den, s země všechno stvoŕenie, kter ž jest na nie,
 oheň spálí;
  trnáctý den, stŕiebro i zlato i všecko zboŕie uŕite né v zemi
 i všecky věci, coŕ bylo, shuoŕi a zahyne, a j ž nic nebude;
 ale tu j ž všecko konec vezme a zahyne, jed n  sprav dliv 
 nezahyn , ale s milým pánem Kristem v radosti budou;
 patnáctý den, budou nebe i země obnovena a pŕestane ve ke-
 ren b h hvězdy i planety i slunce i měsíc. Slunce stane na
 východ a měsíc na západ; tu tak stan  aŕ na věky. A tu
 j ž konec všecko vezme a zahyne; všickni roz delen  budou,
 zlí do v  n  žalosti a  obŕi do v  n  radosti. Amen. Sko-
 nalo se proroctví Sibyl  proro n .* -

Moudŕi lid   avno v   li, ŕe nerádn  n m  b ti proroctví le a
 Písma svatého a ŕe sám Spasitel nás varoval: „S feŕte se fa-
 le n ch proro  “ a proto se nepovolaným Sibyll m a ml -
  enc m posmívali. Bude te y také m n  snad o pu t no, kdyŕ
 skon im svůj výklad pop vkem:

Byla bába Sibylla,
 ze S by k nám pŕibyla,
 ne ala, co slíbila,
 a co neuh la, chybila.

(P. S. Ku jménu Sibyll  cituji ještě z Kralikova žila o Hom -
 rovi: Zkamen la Nioba na osamělých výšinách SIPYLON byla
 asi t ŕ Hom rem nav  iv na a tu asi slyšel pov  , ŕe tam boŕ-
 sk  nymfy po tanci na bŕez ch Acheloise o po iv j  a se ukazují.
 Nebyla Sibylla jednou z těch nymf Sipyla?)

Z NĚMECKÉ LYRIKY.

Překládá K. D. Lutinov.

Jos. v. Eichendorff.

DO SVĚTA.

Komu chce Bůh být milostivý,
toho posílá v širý svět,
tomu chce ukázat své divy,
kde hory, dolů samý květ.

Prameny skáčou s výšin dolů,
skrývání zvoní nebi vstříc,
proč já bych nezpíval si spolu
z plného hrdla, z volných plic!

Vše odporučím Pánu Bohu!
On chrání hory, nebe, zem,
on květné roucho dává hlohu —
pod jeho rukou šťasten jsem.

F. Gichert.

ODŘEKNUTÍ.

Už mnoho let jsme práhli ven a ven
z mlh šedivých a z chmurných domu stěn,
z uliček těsných a z prášivých měst,
kam nezboudí jaro ze svých cest.

Po léta hleděli jsme v luh i sad
a v lučinách stavěli vzdušný hrad,
strádali, střádali, měřili plán —
ach — a nyní je do větrů dán.

Tak na nás to přišlo, za čas nedlouhý,
mdlé jakés ticho, zcela bez touhy,
jak říjnový den jde výšinou --
a tiše a tišeji srdce jdou.

Naše děti, ty vyvázly z města,
my měli jen touhy, jím dána je cesta,
a plíl jaro šťastnýmá rtoma --
ach, teď my už rádi zůstanem doma.

OPUŠTĚNÁ.

Německá lidová píseň.

Vyšla jsem k studánce — nebudu pít —
jeníčka svého tu nevidím jít.

Nechám svá očenka dokola hrát —
vidím své nejdražší u jiné stát.

Vidět stát u jiné — ach to je žal —
Pán Bůh tě opatruj — já půjdu v dál.

Koupím si péro a inkoust a list —
psaníčko bude můj nejdražší číst.

Lehla si do mechu k bílému kři,
do klína spadly mi růžičky tří.

A ty tři růžičky jsou jako krev.
Žije můj miláček — či je mrtev?

F. Gichert.

MÉ PÍSNĚ.

Mé písně, buďte zlobná kopí
a namiřte svůj hněvný hrot
po rukách, jež se drze topí
jen v cizí práci, krev a pot!

Ja nechci být pěvcem sytých,
chamtivců v srdce prohltných,
má píseň v stínech obrovitých
nech padá k loži zlotřilých.

Však plná lásky nech se sklání
na ňadra bolná, znavená
má píseň jako požehnání,
dávání plesem zjasněná!

TŘI KAMARÁDI.

Od K. Koffmanna.

Tři bodří kamarádi
si k vínu zasedli
a nalévali statně
a sklenky pozvedli.

Tu jeden ze tří pravil:
Nalejte po sám kraj!
Já milenku mám doma,
té připijeme ráj!

Má oči, vlasy černé,
jak sosna stepilá,
a její žhavá ústka
mě štěstím oplá.

Tu srazily se sklenky,
radostně zazněly,
jakoby do daleka
pozdravy zapěly.

A první pravil opět:
Toť dobré znamení!
Má milá myslí na mne
a o líbání sní.

Nuž tedy, pravil druhý,
já také milou mám,
s ní často jsem se scházel
ku lásky smavým hrám.

Má hnědé oči, vlasy,
krok jako srnky tah,
a její hlas je čistší
než zvonku na horách.

Tu srazily se sklenky,
radostně zazněly,
jakoby do daleka
pozdravy zapěly.

Tu druhý šťasten zvolal:
Ten cinkot jest mi mil,
teď snad si zpívá píseň,
již jsem ji naučil.

Já také, šeptá třetí,
děvčátko milé znám,
na věky v lásce tiché
mu věren zůstávám.

Zrak modrý, vlásky rusé,
jest jako slunka zář,
já nedovedu popsat
andělskou její tvář.

Tu srazily se sklenky,
a třetí pukla v ráz!
Jak výkřik se to chvělo,
tak bolně zněl ten hlas.

Ti první oba mlčky
hleděli do dálí,
a třetí rozplakal se
nešťastný, zoufalý.

A v hodinu tu právě
v dalekém údolí
jak pozdravení s nebe
hlas zvonů hlaholí.

Jen jedna neslyší už,
co zbožná píseň lká,
ta tichounce už dřímá —
tvářinka andělská.

Z těch mírných, modrých očí
se ztratil jas a smích,
a na kaďkách rusých
je vínek umrlých.

Marie Kerbertová.

CHVALOZPĚV.

Ty, jenž stvořils květiny,
zeleň, úponkové kvíli,
růže kouzliš z pustiny,
dobrý Otče, děkuji Ti!

Duše klečí před Tebou,
před zázrakem Tvým se klání,
obrostlá kol velebou
v sladkých květův objímání.

Kdekoliv si ve hloží
nohu, srdce poranila,
vládně v krok se rozloží
falaka a růže bílá.

Vždycky z trávy na stvole
narcisky mě kyne snítka,
ze sklenice na stole
těší andělé mě — kvítka.

Lidé jsou jen pletichy,
vládně však se ke mně kloní
květin tiché kalichy,
sladkou vůni v líc mi roní.

Na mé rány dýchají
svoji krásy rajskou těchu,
ony k srdci spěchají
v době bouří, v době vzdechů.

Proto Bůh můj chválen buď
za to, že nám stvořil kvíli,
aby mohlo v mojí hruď
sladkou útěchu vždy líti.

OTEVŘENÁ HOSTINA.

Přál bych si dnes ke stolu
mnoho tisíc hostů!
Ptáků, ryb a zvěřiny,
jídla do sytosti.

Všichni budou vítáni,
pozvati se dali.

Janku, skoč se podívat,
zdali už se valí!

Čekám hezkých tvářinek,
nic nevědí z brusů,
nevědí, jak hezká věc
příteli dát pusu.

Všechny budou vítány,
pozvati se dali.

Janku, skoč se podívat,
zdali už se valí!

Uvidím též paníčky,
které svého muže,
ač je z něho bručák už,
mlíjují vždy úže.

Všechny jsou mi vítány,
pozvati se dali.

Janku, skoč se podívat,
zdali už se valí!

Mladých pánů nazval jsem,
ani trochu hrdých,
skromnějších, ač plný žok
mají zlatek tvrdých.

Tyto zval jsem obzvláště,
pozvánky si vzal.

Janku, skoč se podívat,
zdali už se valí!

Muže zval jsem s respektem,
kteří na jedinou
svoji ženu hledí, ne
na nejhezčí jinou.

Odvětili na pozdrav,
pozvánky si vzali.

Janku, skoč se podívat,
kolik se jich valí!

Básníků též nazval jsem,
ať je radost ryzí,
kteří rač než vlastní zpěv
poslouchají cizí.

Jedním sborem přitakali,
pozvati se dali.

Janku, skoč se podívat,
zdali už se valí!

Nikoho však nevidím,
nikdo nejde z dále.
Polévka už v hrnci vře,
pečinka se pálí.

Mně se zdá, že jsme to přec
tuze přísně brali!

Janku, co ty povídáš?
Počet bude malý.

Janku, skoč a neváhej,
nazvi hostí nových!
Přijdiž každý, jaký je,
bez okolků mnohých!

Celé město už to ví,
všeci zvát se dali.

Janku, dvéře otvírej!
Hleď, jak už se valí!

Pozn. překl.: Parodie na podobenství z Evangella: Člověk jeden učinil
hostinu velikou . . .

X. D. L.

NAD HROBEM SDRUŽENÍ.

(A. v. Binzer, 1819. Studentenweise: Wir hatten gebauet ein stattliches Haus).

My stavěli plně
si nádherný dům,
tam k Bohu stáli silně
vzdor bouřím, příválům.

Tam v lásce jsme pěli
jak svobodná druž,
zlí lidé nestrpěli,
že jsme jak jeden muž.

A slídili, bděli,
že zrada je v nás,
a špinili a kleli
náš zlatý mladý klas.

Co Bůh do nás vložil,
tím pohrdnul světi,
náš svorný duch, ten množil
i v dobrých srdcích jed.

A zločinem zvané
ty sny nevinné;
lze rozbít formy, žbány,
však lásku nikdy ne.

Tu formu, žbán zrušil
nám nepřítel sám,
však co v něm číchal, tušil,
jest marný klam a mam.

Náš prapor je zlomen,
kříž zlatý v něm tkvěl,
Bůh zmlk, jak nepřítomem --
kdo ví, co tím on chtěl!

Nech dům náš se zboří,
nech nepláče druh,
jen duch když dál v nás hoří
a naším hradem Bůh!

Ernst Bertram.

ZPĚV POUTNÍKŮV.

Zuj, Pane, vlídně obuv mého těla,
jsem putováním znaven. Čas je zde.
Vzduch modrá se, a každý k Tobě jde.
Já neznám Tě. Má duše darmo spěla.

Ty, vtělen každé formě, květům všem,
Tys v každé věci dech, jež dýše:
Dobroto bez závoje, kde sám tvoříš tíše?
Kde spíš, ó Sne, v němž všichni bytujeme?

Svůj obraz rouškou zastíleš zářící,
znám jen Tvůj reflex, Tvoje podobenství,
však nikdy Tebe sama v jasu sfér,
Tvůj všetvar nikdy, věčně tvářící.

Dech Tvůj mne ovál v tichu denní púle,
kdy v modlení mi cosl vzplanulo.
Však shaslo zas. Mně z poutí je už mdlo.
Zuj, Pane, obuv mou. Tvá, Pane, vůle —

ARTUR GROTGTGER, MALÍŘ POLSKÉ VÁLKY.

Geniální malíř polský Artur Grottger narodil se v Ottymovicích v Haliči 11. listopadu 1837. Záhy, velmi záhy rozvil se talent snaživého hochy a oð slavného polského malíře Julia Koss a k a učil se prvním základům umění kreslířského. Roku 1851 nakreslil tužkou malý obrázek rakouského císaře Františka Josefa I. v kruhu jenerality a štábu. Obrázek tento získal 14letému Grottgerovi přízeň velkodušného mocnáře, který jej oð té doby podporoval až do smrti.

R. 1852 přibyl Grottger do Krakova, kdež jeden rok vzdělával se v Institutě technicko-průmyslovém. O rok později nalézáme jej ve Vídni, v Akademii krásných umění, kdež pracoval pod profesorem Blaasem a zvláště pod mistrovským okem profesora Křištofa Rubena, v jehožto škole dostalo se mu pro vynikající nadání zvláštní dílny. Tu povstala první jeho olejomalba větších rozměrů: »Konfederaci«.

Ale starost o chléb vezdejší nutila často mladého umělce, plného ohně a života, do práce výdělečné. Dodával tedy rytiny a vignetty do ilustrovaných listů a pod.

Přece však talent jeho vzpínal se k dílům větším a vážným námětům.

Výbuch národního povstání polského roku 1863 stanoví přelom v rozvoji bohatého nadání mladého Grottgera, který teprve odtud nabyl svérázného, výhradně národního směru. Války a utrpení Polsky nadchly mladého umělce k velkolepým cyklům: »Polonia«, »Warszawa«, »Lituania« a »Zimní večery«, které rychle po sobě následovaly a znesly po světě v nesčetných reprodukcích slávu mladého mistra.

Všecka tato arcidíla (uhlokresby) našla rychle kupců, jen »Litvy« nemohl prodat. Odhodlal se tedy, že cyklus ten pošle slavnému profesorovi pařížskému Gèrome, který poznal genialnost autorovu a pozval jej k sobě. Grottger už dávno toužil do hlavního města Francie. Říkal: »V Římě panuje klasicismus, systém, škola, kolorit, antika to všechno není pro mne. Rušný život a duch to je můj živel, já musím být volný od hranic a pravidel. Co je monumentální, nesvědčí mně. Rád se do toho zahlubám a uznám jeho zásluhu, krása panuje všude, kde se vyskytne ale mně je Francie bližší než Itálie.« —

R. 1866 zavítal k mistru Gèromovi do Paříže. Tam se měl zdokonalit v koloritě, který byl ještě stále slabinou Grottgerovou. Juž se zárodem smrti v prsou dokončil své největší dílo »Padol placzu (Wojna)«, ve kterém genius umělcův dosáhl svého vrcholu. Jest to elégie, v níž individuální pohroma národní stává se

úchvatným obrazem všeližského utrpení a neštěstí.

Celá hrůza války obráží se v těch listech. »Wojna«, ozdoba pařížské výstavy v r. 1867, stala se majetkem císaře Františka Josefa I. a vysoká odměna, kterou umělec obdržel, měla sloužit k záchraně velmi chatrného zdraví.

Na radu proslulého lékaře francouzského Sey odjel do lázní Amðies les Bains, kde též zhasl v náručí přítele 12. prosince 1867. Třicetiletý poeta-malíř — — —

Tři cykly Grottoerovy upravili jsme pro skioptikon, a to:

I. WOJNA (Paðol placzu). 1. Pojď do slzavého údolí! 2. Komety. 3. Losování branců. 4. Odjezd na vojnu. 5. Oběť. 6. Hlad. 7. Zrada i trest. 8. Olupování padlých. 9. Široty. 10. Svatokrádež. 11. V dílně mistrově.

II. POLONJA. 1. Polska spoutaná. 2. Odveden. 3. Kují kosy. 4. Bitva. 5. Útulek raněných. 6. Obrana statku! 7. Spustošení. 8. Po bitvě v lese. 9. Žal.

III. LITVA. 1. Pustina. 2. Znamení. 3. Písaha. 4. Boj. 5. Duch. 6. Vidění.

(I. ze vypůjčiti v administraci »Archy« s příslušnou přednáškou.)
K. D. L.

ZLOVĚSTNÉ ZNAMENÍ

SIROTY.

ARTUR GROTTER.

ARCHA III.

VÁLČNÉ JIVINY

SVATOKRÁDEŽ.

Z CYKLU : WOJNA.

SVĚTEC LITERÁRNÍM APOŠTOLEM.

ÚVOD.

AŠE DOBA JE HODNĚ ANALOGICKOU DOBĚ před 100 lety. Tehdy zápasila Evropa v rozsáhlých válkách s Napoleonem, a kulturně byla po francouzské revoluci tak otrávena a rozevřena jako je dnes. A z protináboženského voltairianismu počala vystupovat reakce, návrat k víře katolické, zbožňování »temného« střeďověku: Romantismus německé literatury.

Jsou to slavná jména: Schlegelové, Brentano, Arnim, Werner, Uhland, Eichenđorff.

Obroďné hnutí toto, nový život německé literatury, má tak mnoho podobného s naším hnutím KATOL. MODERNY, která přišla po 100 letech, v čele majíc arcioromantika JULIA ZEYERA, romantické prvky provenčalské (Bouška) a romantické prvky české lidové poesie (Lutínov), extaticky mystické vise Bílkovy a Jeneweinovy, besedy a sjezdy a celý ten literární ruch, z něhož vzešly neb aspoň na čas zakotvily tak pozoruhodně literární a umělecké zjevy jako: Ot. Březina, K. Dvořák, Al. Lang, J. Š. Baar, Fr. Kaván a jeho sestra Marie, Ad. Chlumecký, Zb. Braunerova, J. Köhler, Emil Pacovský, Konůpek, Váchal, — co takových hostí vystřídalo se v »Novém Životě« a v jeho nástupcích a odnožích!

Hnutí toto nenalezlo dosud bohužel svého historika, jen několik jizlivých poznámek v knížce p. Arne Nováka, který falšuje rodokmeny, zamlouvá vlivy Zeyerovy a děláje otcem hnutí B. M. KULDU, který byl jedině z počátku příznivcem mladého sdružení a finančně umožnil, že se mladí literáti v Praze mohli sjíždět a vydat svůj první almanach »Pod jedním praporem«. Kulda nebyl duševním vůdcem nového hnutí, na to slepý stařeček, tkvící v dobách probuzení národa, byl příliš odlišného útvaru duševního, ale radoval se ve své slepotě a opuštěnosti, že mladí se sdružují kol starého pohádkáře a kněze-buditele, a dělal jim otce, přítele, mecenáše, někdy mentora, povzbuzovatele — ale nikdy vůdce. Ba když pozoroval, že hnutí, zprvu čistě literární-kulturní, začíná se rozšiřovat i na otázky církevně-reformní, podlehl nášeptavačům a s obavami se od sdružení odvrátil, a Vyšehrad, kolébka katolické Moderny, stal se pro ni opět místem chladu a nehostinnosti.

O tom všem počneme v letoš *»Arše«* uveřejňovat materiál, ale souběžně též spisek Fritze Flinterhoffa¹⁾ o vlivu, jaký měl moravský roďák světec Klement Maria Hofbauer ve Vídni na kruh německých romantiků. L.

I.

Klamné světlo *»osvícenství«*,²⁾ rozžehnuté *»deisty«* v Anglii, našlo ve Francii *»zrcadlo«*, ve kterém se lámaly jeho paprsky v divé hojnosti. *»Francouzští encyklopedisté, kteří vrchním desítitísícům přinášeli pikantní útoky na mravy a náboženství, vybranými frásami a slovy, a mezi lidem spouštěli hanopisů proti trůnu i oltáři rozšiřovali, stali se nadšenými korouhevnickými »osvícenstvími.«* Z Francie převalila se lavina těchto tiskovin do Německa, kde byla ostatně cesta a půda již připravena povrchností ducha doby.

Německo pohlíželo tehdy s obdivem na Francii, a Lipsko, *»malá Paříž«*, nejhlavnější skladistiště francouzského zboží, zaplavovalo překlady francouzských a anglických spisů celou říší; a byly to namnoze spisy, které roznášely celou svou špinu a celé bahno po širých krajích Německa, které u vzdělaných katolíků — kněží i laiků — nalezli ohlasu a spolu se spisy Christiana Wolffa a Kanta i zde rozšiřovaly osvícenství.

O to, aby kalné vody této literatury stále se doplňovaly a dál a dál se rozlévaly, staraly se tajné společnosti, *»které co církevní organizace osvícenství«* jí věrně sloužily. Moc jejich sahala daleko; panovaly v kancelářích světa sběhlých kupců i v redakcích a spolicích spisovatelských, ba uplatnily svůj vliv i v hrdých zámcích knížecích a v staroslavných obydlích biskupů a prelátů.

V Německu byl to zvláště řád Illuminátů, který r. 1776 založil profesor Weisshaupt v Ingolstadtě proto, *»aby zničil veškerou vládu lotrasů a kněžourů«* — řád, který našel členy a příznivce i v kruzích církevních³⁾ a svými spisy se snažil podkopati víru.

¹⁾ Das Literaturapostolat eines Heiligen. Verdienste des hl. Klemens Maria Hofbauer um die Katholische Literatur. Von Fritz Flinterhoff. Mit kirchlicher Druckerlaubnis. Paderborn 1912, Bonifacius-Druckerei.

²⁾ *»Osvícenství«* — od začátku 18. stol. název racionalisticko-nevěreckého směru, který jedná s pozitivní křesťanskou vírou jako s nevědomostí a tmářstvím, který chce jedině rozum osamostatnit a jej osvobodit od pout nadpřirozeného zjevení. Herder, Konversationslexikon 3., I. sv., 811.

³⁾ V jistém výnosu biskupa Řezenského z 31. května 1787 je poznámka, že i jistá část světského i řeholního kleru je tím nakažena.

Illuminaté složili i modlitební a rozjímavé knížky, které přesy-ceny byly duchem osvícenství a určeny, by zatlačily lidové knihy, na př. Kochemovy; tak napsal dvorní rada z Eckartshausenu velice rozšířenou modlitební knihu: »Bůh jest láska nejčistší, má modlitba a mé rozjímání« a illuminat Dr. Phil. Josef Brunner značně horší »Modlitební knížku pro osvěcené křesťany«, kde najdeš místa jako: účelem modlitby »není nic jiného, než vlastní naše mravní zdokonalení;« »není článkem víry věřit, že ten neb onen světec je opravdu svatý...«, ba není ani větou věroučnou, že opravdu žili ti, které považujeme za svaté;« zahrhoval dlouhé modlitby, účinnost modlitby prosebné a nedokonalou lítost.

Též periodická literatura, ve které se odrážejí jako v zrcadle duševní boje a snahy doby, pracovala pro »osvícenství«, jako; »Mainzer Monatsschrift in geistlichen Sachen«, »Würzburger ge-lehrte Anzeigen«, »Auserlesene Literatur für das katholische Deutschland«, »Der Freymüthige«, později »Freyburger Beiträge zur Beförderung des ältesten Christentums und der neuesten Philosophie«, »Oberdeutsche Literaturzeitung«, Wessenbergův »Archiv für die Pastoralkonferenzen« (Kostnice 1802, 1804—1827), a Ulmský »Jahrschrift für Theologie und Kirchenrecht der Katho- liken«, 1806—1830.)

Klamná, vládou podporovaná tolerance, která byla v pravdě jen nejkrajnějším indifferentismem, vnesla do katolické literatury ještě více zmatku a nejasnosti. Byla vypsána subskripce na ká-zání, která prý byla »pro všechny náboženské strany poučná a povznášející,«⁴⁾ kázání kontroveršní byla potlačována, ba v jistém rakouském vládním výnosu ze 16. února 1782 přímo zakázána. Pravé katolické, osvícenstvím neotrávené spisy byly dle možnosti odstraňovány. Císařská resoluce ze dne 8. června 1784 stanovila,⁵⁾ že knihovny dosavadních kněžských seminářů mají býti předány generálním seminářům, ale dříve že mají býti zničeny všechny knihy kasuistického, ascetického a theologického obsahu, které škodí a překážejí pravé osvětě kléru i lidu. Za to studovala se pilně protestantská literatura osvícenská. Protestantským spisům dostalo se chvály perel výmluvnosti řečnické, a v knihovnách katolických kněží převládaly namnoze protestantské spisy. Jak dalece se uplatnil protestantský vliv, vysvítá z dopisu, který psal děkan Burg, pozdější biskup Mohučský, r. 1809 Wessenbergovi: »Je nesporno, že své opravy zakládáme na jejich (protestantských)

⁴⁾ Fr. Rösch, Ein neuer Historiker der Aufklärung, str. 164.

⁵⁾ Budek, Die rationalistischen Bestrebungen im Kath. Deutschland, str. 84.

⁶⁾ Rösch, m. j. m., str. 99.

základech a jejich dobrých dřívějších i pozdějších přípravných prací používáme ve všech oborech, zvláště teď v liturgii.«⁷⁾ Též na katolické kostelní písně oné doby uplatňoval protestantismus svůj vliv.⁸⁾

A profaní literatura neměla se lépe; nositelé nejzvučnějších jmen v německé literatuře, Goethe, Schiller, Wieland, Herder, Lessing, byli cizí katolické církvi a vůbec každému pozitivnímu křesťanství, ba bojovali dokonce i proti ní. »Nejsmutnější to dopadalo s katolickým básnictvím v rakouském císařství. Ve své bezpáteřnosti a jalovosti je zde věrným obrazem shnilého pedagogického, duševního i církevně-politického stavu země: zřícenina, kterou si může počítati Josefinism za pochybnou zásluhu.«⁹⁾

Než, už svítalo v tmavé dáli, první paprsky ranní oznamovaly už katolické literatuře lepší budoucnost. V Münsteru, »severním Římě«, vedl kruh, který se utvořil kol kněžny Amalie Gallitzin, začátek století XIX. účinný boj proti osvícenství a illuminatismu. Též hlavnímu městu rakouskému a celému jižnímu Německu dostalo se od Prozřetelnosti muže, který jako druhý Jan Křtitel se stal hlasem volajícího, který spojil roztržštěné katolické síly k účinnému odporu proti necírkevnímu duchu, který radou a povzbuzováním se účastnil znovuzrození katolické literatury, který se stal mnohému proslavenému básníku a spisovateli oné doby laskavým a zkušeným duchovním vůdcem: Byl to SV. KLEMENT MARIA HOFBAUER.

II.

Klement Maria Hofbauer pocházel z prosté rolnické rodiny z Tasovic na Moravě, kdež 26. prosince 1751 užíel světlo světa. Brzká smrt otcova a skrovné poměry matčiny donutily ho, utlučiti v sobě lásku k studiu a k stavu duchovnímu a zvoliti si nějaké řemeslo. Vstoupil do služby jako pekař v premonstrátském opatství Bruck u Znojma; tam znova vyšlehla jeho ohnivá, dlouho tlumená touha po kněžství. Svěřil se se svými úmysly a nadějemi prelátu kláštera, kterýž mu na to dovolil navštěvovati domácí latinskou školu. Pak oddal se po dvě léta životu pou-

⁷⁾ Heslo »Wessenberg« v »Kirchenlexikon«, 2. vyd., sv. XII., 1349.

⁸⁾ Srv. Schneiderwirth, Das kath. deutsche Kirchenlied unter dem Einflusse Gellers und Klopstocks. Münster, 1907, str. 6.

⁹⁾ Macke-Norrenberg, Allg. Literaturgeschichte. 2. vyd. Münster 1896, str. 410.

stevnickému v Milifroně, potom cestoval r. 1778 do Vídně, odkudž putoval několikrát do Říma. Po druhé pouť římské zdržoval se po nějakou dobu o samotě v Tivoli, a zde to bylo, kde jeho plány pro budoucnost obdržely určitou formu. Vrátil se do Vídně a věnoval se zde, od několika dobrodinců podporován, zase studium, až roku 1783 vstoupil v Řím do Shromáždění Nejsvětějšího Vykupitele a byl roku 1786 jako redemptorista vysvěcen na kněze. Už v době noviciátu pomýšlel živě na to, přesaditi kongregaci, která dosud jen na jihu stávala, též do severních krajín, zvláště do Německa. Po vysvěcení pracoval pilně a neúnavně na tom, by tento plán uskutečnil.

Nejprve obrátil se se svolením svých představených do Vídně. Tam arcib. záhy vypožoroval, že každý pokus založiti zde kongregaci, selže v bouřích josefinismu, které řádily v celé říši. Proto odešel do Varšavy, kde obdržel kostel sv. Bennona a příslušné budovy. 1787—1808 pracoval zde Hofbauer se svými přáteli sice s mnohými obtížemi, ale též s bohatým výsledkem. Rozvinul zde rozsáhlou pastýřskou i sociální činnost; stvořil ve Varšavě poznenáhlu velkolepé charitativní podniky. V elementárních školách, které zařídil, bylo vychovááno 350 dětí. Mimo to zřídil ústav pro vyšší studium, který brzy se těšil velké vážnosti a mnohé znamenité muže duchovního i světského stavu vychoval; v sirotčinci nalezlo 40 hochů útulek.

Roku 1793 stal se Hofbauer generálním vikářem kongregace v zemích předalpských; tím dosáhla zamilovaná jeho myšlenka zavésti kongregaci též v Německu, nových sil; podařilo se mu sice založiti odbočky v Černém Lese a ve Švýcarských, ale nepřiznivá doba donutila řádové kněze k návratu do Varšavy. I tam pracovala mocná skupina proti redemptoristům, takže museli r. 1708 město opustiti. Domy kongregace byly zavřeny, členové řádu ze země vypovězeni a po čtyřtýdenní vazbě v Küstrině do vlasti propuštěni.

Hofbauer přišel nyní do Vídně, aby zde se trvale usadil. Špatně bylo tehdy v Rakousku, zvláště v hlavním městě, postaráno o náboženský život. Nezacelily se ještě rány, které celé zemi zasahli josefinism. V prvních čtyřech letech svého pobytu ve Vídni, kdy byl správcem italského kostela, málo vystupoval na veřejnost. Teprv místo zpovědníka Uršulinek a ředitele klášterního kostela, chrámu, který ležel uprostřed města, dalo mu prostředky a možnost, aby rozvinul takovou činnost jako ve Varšavě. Neúnavně pracoval na reformaci starého císařského města, a v brzku byl kostel Uršulinek a jeho ředitel střediskem katolického života ve Vídni.

Kruh znamenitých mužů, kteří do dneška mají v dějinách literatury zvukné jméno, utvořil se kol tohoto prostého a přece tak mocného muže, a tento kruh stal se pevnou hradbou, mocnou oporou nového, náboženského vnitřního citění, které tak dlouho i vzdělaným scházelo.

Snažil se upoutat studentstvo a tak zajistit budoucnost katolického hnutí. Večer shromáždňoval rád studenty ve svém pokoji, a pak rozdával stravu pro tělo i duši. Vůbec rád pomáhal též v časných potřebách, jak mohl; byl vskutku »otcem chudých, andělem Vídně.«

Není divu, že požehnaná, blahodárná činnost jeho byla trnem v oku apoštolům »osvěty«. Než snahy jejich odstraniti Hofbauera z Vídně, zlomily se na věrné ostražitosti a velkém vlivu jeho přátel. Byl konečně předvolán i před vídeňskou konsistoř, jako generální vikář cizozemského, v Rakousku nedovoleného řádu, a vybládnut, aby buď z kongregace vystoupil aneb říši opustil. Poněvadž zůstal věren své kongregaci, měl být z Rakouska vypovězen. Jeho přátelé neustali, až s pomocí arcibiskupa Hohenwarta docílili zrušení tohoto rozsudku císařem, který se právě chystal na cestu do Itálie. V Římě uslyšel císař od papeže Pia VII. tolik chvály o Hofbauerovi a jeho díle, že si přál dáti mu po svém návratu zvláštní důkaz své milosti. Nyní přišel okamžik, který měl korunovati celé životní dílo jeho; podal žádost, ve které císaře prosil, aby mu dovolil založiti kongregaci v říši, a aby mu určil dům ve Vídni. Jeho prosba byla splněna; 30. dubna byla kongregace pro celou říši potvrzena a přenechán jí kostel Panny Marie na Nábřeží, jakož i přilehající dům. Než P. Hofbauer neměl na této zemi užívatí toho, co namahavě a s mnohým sklamaním byl zasel; když konečně po dlouhé, tmavé noci ukázalo se práci jeho svítání, jitřenka věštící lepší budoucnost, Bůh učinil konec práci jeho pozemské. Zemřel 15. března 1820. Poslední jeho slova byla: »Vše ku slávě Boha mého.«

Mrtvola jeho byla pochována v Maria-Enzersdorfu; jemu na blízku ustláno bylo též k poslednímu odpočinku několika přátelům jeho, mezi nimi i Zachariáši Wernerovi.

Roku 1862 byly jeho ostatky s velkou slávou přeneseny do kostela P. Marie na Nábřeží. Roku 1864 zaveden byl proces prohlášení za blahoslaveného, 21. listopadu 1886 ukončen; veřejná slavnost beatifikace konala se 29. ledna 1889; 20. května 1909 prohlášen byl za svatého.

Tof v krátkých rysech život muže, který chud a stárn přišel do Vídně, který nepoznán a neuznán širokými vrstvami, šel svou

cestou; a přece za 12 let svého pobytu v hlavním městě rakouském vykonal veliké věci. Doba ona prosycena a opanována byla valně indiferentismem a egoismem: z jeho životopisu září nám paprsky v pravdě náboženské a sociální působnosti vstříc. Jeho neutuchající pracovitost, jeho čerstvá, živá víra a ne na posledním místě jeho rázná, mužná osobnost to byly, které mu v každém oboru, kde toho bylo třeba, kázaly přiložiti ruku k dílu. O jeho zásluhách o znovuzrození katolické literatury bude pojednáno v dalších statích.

Příště dále.

NAKLOŇ, Ó KRÁLOVNO!

1.

Panno, jež v andělském sboru trůníš,
v jasnosti Boží své zraky sluníš:
Nakloň, ó Královno, pokorně lkám,
nakloň své milosrdné oči k nám!

2.

Živote! Sladkost! Naděje má!
Evino vyhnané plémě stená:
Nakloň, ó Královno, pokorně lkám,
nakloň své milosrdné oči k nám!

3.

V údolí slzavém úpí náš hlas,
ukaž nám Dítě své, oď viny spas!
Nakloň, ó Královno, pokorně lkám,
nakloň své milosrdné oči k nám!

4.

Soužení, sklíčení, ustarání
zdvíháme ruce své bez ustání:
Nakloň, ó Královno, pokorně lkám,
nakloň své milosrdné oči k nám.

5.

Nemáme nikoho na tom světě,
kdo by nás potěšil, voláme tě:
Nakloň, ó Královno, pokorně lkám,
nakloň své milosrdné oči k nám!

6.

Po tomto pozemském putování
přijmi nás v nebeském radování:
Nakloň, ó Královno, pokorně lkám,
nakloň své milosrdné oči k nám.

(Die něm. »Wende, o wende«
K. D. L.)

MYSTERIUM NAROZENÍ PÁNĚ.

LITURGICKÁ HRA CHRÁMOVÁ.

Na svátek sv. Tří Králů kol 5. hodiny odpolední počnou zpě-
váci na kůře:

PASTÝŘ KMET :

Rosy dejte nebesa,
a oblakové dšťete Spravedlivého!
Otevři se země
a vypuč Spasitele!

SBOR PASTÝŘŮ:

Dnes poznáte, že přichází Hospodin a spasí nás.*
A z rána spatříte slávu Jeho.

Hospodinova jest země a plnost její.*
Okresek země, a všichni, kdož přebývají v něm.

Dnes bude zničena nepravost země.*
A panovatí bude nad námi Spasitel světa.

Alleluja!

PASTÝŘ KMET:

Rosy dejte nebesa,
a oblakové dšťete Spravedlivého!

SBOR ANDĚLŮ:

Sláva na výsostech Bohu*
A na zemi pokoj lidem dobré vůle!

(Osvětli se oltář, nad ním hvězdá nebo strom se světly, kněz otvírá svato-
stánek a okužuje Nejsvětější)

SBOR PASTÝŘŮ:

Syn narodil se nám, hošík dán jest jen nám*
Chvalte, hoši, Hospodina, a jásejte jménu Jeho!

SBOR HOCHŮ: (Přichází od zadního vchozu k oltáři zpívaje):

Veselé vánoční hoď,
zpívejte, dítky, koleď,
o tom, co se vskutku stalo,
že se lidem narodilo
Dětátko!

MYSTERIUM NATIVITATIS DOMINI.

DRAMA LITURGICUM IN TEMPLIS CELEBRANDUM.

Festo Epiphaniae circa horam quintam pomeridie incipiunt cantores in choro:

PASTOR SENEX:

Rorate coeli desuper
et nubes pluant iustum!
Aperiatur terra
et germinet Salvatorem!

CHORUS PASTORUM:

Hodie scietis, quia venit Dominus et salvabit nos
Et mane videbitis gloriam eius.
Domini est terra et plenitudo eius*
Orbis terrarum, et universi, qui habitant in eo.
Hodie delebitur iniquitas terrae*
Et regnabit super nos Salvator mundi.
Alleluja.

PASTOR SENEX:

Rorate coeli desuper
et nubes pluant iustum!

CHORUS ANGELORUM:

Gloria in excelsis Deo*
Et in terra pax hominibus bonae voluntis.

(Illuminatur Altare, super illud stella vel arbor cum luminibus, et Sacerdos aperit Tabernaculum Incensatque Sanctissimum.)

CHORUS PASTORUM:

Filius natus est nobis, puer datus est nobis*
Laudate, pueri Dominum, et exsultate nomini eius

CHORUS PUERORUM (cum muneribus et luminibus veniens ab aditu posteriori ad altare, cantat):

Felicissima Nativitas,
Laetare, Betlehem civitas,
Nunc est factum et non fictum,
vide natum benedictum
Infantem!

SBOR ANDĚLŮ:

Raďujte se nebesa, a jásej země*
Přede tváří Hospodina, neboť přichází.

SBOR DÍVEK: (Vcházejte po hoších s dary a palmami):

Chvalte Hospodina všichni kmenové*
Velebte ho všichni národové!

Milosrdenství mocné prokázal nám*
A pravda jeho zůstane na věky.

Sláva Bohu Otci, i Synu i Duchu svatému*
Jakož byla na počátku a nyní a vždycky až na
věky věkův.

Amen. Amen. Amen.

SBOR ANDĚLŮ:

Vzhůru, mužové, kteří spíte! Vzhůru, kněží*
A velebte jméno Hospodinovo!

SBOR STARŠÍCH A KNĚŽÍ (vchází v bílých rouších se svícemi, jde průvodem k oltáři a zpívá střídavě s pastýři):

Požehnaný jsi Hospodine, Bože otců našich*
(S varhany:) A chvályhodný a slavný na věky.
A požehnáno je přeslavné jméno Tvé*
Jež jest svaté a chvályhodné a slavné na věky!
Požehnaný jsi ve chrámu svatém slávy Své*
A chvályhodný a slavný na věky!
Požehnaný jsi na trůně svatém království Svého*
A chvályhodný a slavný na věky.
Požehnaný jsi nad žezlem Božství svého*
A chvályhodný a slavný na věky.
Požehnaný jsi, jenž sedíš nad Cheruby, ziráje na
propasti*
A chvályhodný a slavný na věky.
Požehnaný jsi, jenž chodíš po perutích větrů a
po vlnách mořských*
A chvályhodný a slavný na věky.
Nechť velebí Tebe všichni Andělé a Svatí Tvoji*
A chválí Tě a oslavují na věky.

CHORUS ANGELORUM:

Laetentur coeli et exsultet terra*
Ante faciem Domini, quoniam venit. (Ps. 95.)

CHORUS PUELLARUM (intrans post pueros cum muneribus et palmis)

Laudate Dominum omnes gentes*
Laudate eum omnes populi!
Misericordia Domini super nos*
Et veritas eius manet in aeternam!
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto*
Sicut erat in principio et nunc et semper
et in saecula saeculorum.
Amen. Amen. Amen.

CHORUS ANGELORUM:

Surgite, viri dormientes, surgite, sacerdotes*
et laudate nomen Domini!

CHORUS SENIORUM ET SACERDOTUM: (albis indutus cum luminibus, intrans et processionaliter procedens ad altare per ecclesiam cantat alternatim cum pastoribus):

(Hymnus Dan. 3. c.)

Benedictus es, Domine Deus patrum nostrorum*
Et laudabilis et gloriosus in saecula.
Et benedictum nomen gloriae tuae*
Quod est sanctum et laudabile et gloriosum in saecula.
Benedictus es in templo sancto gloriae tuae*
Et laudabilis et gloriosus in saecula.
Benedictus es super thronum sanctum regni tui*
Et laudabilis et gloriosus in saecula.
Benedictus es super sceptrum divinitatis tuae*
Et laudabilis et gloriosus in saecula.
Benedictus es, qui sedes super Cherubim, intuens
abyssos*
Et laudabilis et gloriosus in saecula.
Benedictus es, qui ambulas super pennas ventorum
et super undas maris*
Et laudabilis et gloriosus in saecula.
Benedicant te omnes Angeli, et Sancti tui*
Et laudent te et glorificent in saecula.

Nechť velebí Tebe nebesa, země, moře a všechno,
co na nich jest*
A chválí Tě a oslavují na věky!
Sláva Bohu Otci a Synu a Duchu Svatému*
A chvályhodnému i slavnému na věky.
Jakož bylo na počátku i nyní a vždycky*
A na věky věkův. Amen.

(Dospěv k oltáři zpívá):

SBOR KNĚŽÍ:

Ježíši, Vykupiteli,
kterého světla před vznikem
rovného slávě Otcově
Nejvyšší Otec vydal nám.

SBOR PASTÝŘŮ:

Králové Tharští a ostrovy dary přinesou*
Králové Arabští a Sabští s dary přijedou.

HLAS TROUBY (zvěstuje příchod králů.)

SBOR TŘÍ KRÁLŮ. (Celebrant s dvěma kněžími, odění v pluvíaly bílý, červený a zelený, pod nebesy přicházejí s průvodem sluhů nesoucí kalich, kaditelnici a loďku zpívající):

Kde jest, jenž se narodil, král Židovský? *
Viděli jsme hvězdu Jeho na východě, a přicházíme
s dary, klanět se Hospodinu.

SBOR ANDĚLŮ:

Sláva na výsostech Bohu*
A na zemi pokoj lidem dobré vůle!

SBOR KRÁLŮ (přistupuje k oltáři zpívaje):

Světlo dnes zazáří nad námi,
neboť narodil se nám Pán*
A slouží bude Podivuhodný, Bůh, Kníže pokoje,
Otec budoucího věku:
Jehožto panování nebude konce.
Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně*
Bůh Hospodín, a zasvítí nám.
Od Hospodina stalo se toto*
A jest k podivu očím našim.

Benedicant te coeli, terra, mare, et omnia, quae in eis
sunt*

Et laudent te et glorificent in saecula.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto*

Et laudabili et gloriosi in saecula.

Sicut erat in principio et nunc et semper*

Et in saecula saeculorum. Amen.

(Ad altare accessus cantat chorus Sacerdotum hymnum.)

CHORUS SACERDOTUM:

Jesu, Redemptor omnium,
quem lucis ante originem
parem paternae gloriae
Pater supremus edidit!

CHORUS PASTORUM:

Reges Tharsis, et insulae munera offerent*
Reges Arabum et Saba dona adducent. (Ps. 71.)

CLANGOR TUBAE (significans adventum Regum).

CHORUS TRIUM MAGORUM (Celebrans cum duobus sacerdotibus, induiti pluviis varii coloris, sub umbella cum servis portantes dona: Calicem, thuribulum, naviculam, Infrant eadem porta, qua priores, cantantes):

Ubi est, qui natus est, rex Judaeorum?*

Vidimus stellam eius in oriente, et venimus
cum muneribus, adorare Dominum.

CHORUS ANGELORUM:

Gloria in excelsis Deo,
et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

CHORUS MAGORUM (procedit ad altare cantans):

Lux fulgebit hodie super nos,
quia natus est nobis Dominus*
Et vocabitur Admirabilis, Deus, Princeps pacis,
Pater futuri saeculi: cuius regni non erit finis. (Isai. 9.)

Benedictus, qui venit in nomine Domini*
Deus Dominus, et illuxit nobis.

A Domino factum est istud*
Et est mirabile in oculis nostris. (Ps. 117.)

Plesej, dcero Sionská, chval, dcero Jerusalemská*
Ejhle, král Tvůj přichází svatý a Spasitel světa.
Hošík narodil se nám a synáček dán jest nám*
Jehožto království na rameni jeho: a zváno bude
jméno Jeho: Anděl radý velké.

(Klaní se Velebné Svátosti a Incensují.)

SBOR KNĚŽÍ A SBOR PASTÝŘŮ (zpívají střídavě):

Zpívejte Hospodinu píseň novou*
Neboť zázraky učinil.

Spatřily všechny končiny země spásu Boha našeho*
Jásejte Bohu veškerá země.

Známu Hospodin učinil spásu Svou*
Před očima pohanských národů odhalil sprave-
dlnost svou.

Den posvěcený zaplanul nám*
Pojďte, národové, a klaňte se Hospodinu, neboť
dnes velké světlo sneslo se na svět.

Tvoje jsou nebesa a tvoje jest země: Okruh
zemský a hojnost jeho Ty jsi založil*
Spravedlnost a soud stojí před trůnem Tvým.

Kdy všechno bylo v nejhlubším mlčení a noc,
stála v půli cesty své*
Všemohoucí slovo Tvoje, Hospodine, přišlo
s nebes od sídel královských.

Alleluja!

CELEBRANT:

Pane, vyšlyš modlitbu mou.

SBOR:

A volání mé k Tobě přijď!

CELEBRANT:

Pán s vámi.

SBOR:

I s duchem Tvým!

CELEBRANT:

Spasiž, Hospodine, národ svůj!

Exsulta, filia Sion, lauda filia Jerusalem
Ecce rex tuus venit sanctus, et salvator mundi. (Zach. 9.)
Puer natus est nobis, et filius datus est nobis*
Cujus imperium super humerum eius: et vocabitur
nomen eius, magni consilii Angelus.

(Sanctissimum adoratur et incensatur.)

CHORUS SACERDOTUM ET CHORUS PASTORUM (cantant alternatim):

(Ps. 97.)

Cantate Domino canticum novum*
Quia mirabilia fecit.

Viderunt omnes fines terrae salutare Dei nostri*
Jubilare Deo omnis terra.

Notum fecit Dominus salutare suum*
Ante conspectum gentium revelavit iustitiam suam,

Dies sanctificatus illuxit nobis*
Venite gentes et adorate Dominum: quia hodie
descendit lux magna super terram.

Tui sunt coeli et tua est terra: orbem
terrarum et plenitudinem eius tu fundasti*
Justicia et iudicium praeparatio sedis tuae.

Dum medium silentium tenerent omnia,
et nox in suo cursu medium iter haberet*
Omnipotens sermo tuus, Domine, de coelis
a regalibus sedibus venit.

Alleluja.

CELEBRANS:

Domine, exaudi orationem meam.

CHORUS:

Et clamor meus ad te veniat.

CELEBRANS:

Dominus vobiscum.

CHORUS:

Et cum spiritu tuo!

CELEBRANS:

Salvum fac populum Tuum, Domine!

SBOR:

A požehnej dědictví Svému!

CELEBRANT:

Staniž se mír mocí Tvou!

SBOR:

A blahobyť ve věžích Tvých.

CELEBRANT:

Modleme se:

Učiň, Hospodine, ať nás vezdy obrozuje novost tohoto tajemství, jehožto jedinečné Narození zapuďilo starobu lidskou.

Pro téhož Pána našeho . . .

Modleme se:

Bože, všech věřících pastýři a vůdce, shlédni milostivě na služebníka svého Benedikta, ježto Jsi Církvi Svě Pastýřem učinil: Dej mu, prosíme, aby poddaným svým slovem i příkladem prospíval; aby se stádem sobě svěřeným k životu dospěl věčnému Amen.

(Naloží kadidla a zanotí »Magnificat« a za zpěvu Sboru podkufuje Nejsvětější a oltář.)

SBOR ANDĚLŮ:

Sláva na výsostech Bohu*
A na zemi pokoj lidem dobré vůle.

SBOR:

Tantum ergo Sacramentum
veneremur cernui . . .

CELEBRANT:

Chléb s nebe dal jsi jim.

SBOR:

Veškero potěšení obsahující.

(Po modlitbě udělí se požehnání a na to zpívá):

SBOR:

Ó, spasitelná hostie,
jež vedeš k nebes výšinám,
nepřítel válkou skličuje,
dej síly, přispěj pomoc nám!

CHORUS:

Et benedic haereditati tuae.

CELEBRANS:

Fiat pax in virtute tua.

CHORUS:

Et abundantia in turribus tuis.

CELEBRANS:

Oremus:

Huius nos, Domine, sacramenti semper novitas natalis instauret, cuius Nativitas singularis humanam repulit vetustatem.

Per eundem Dominum.

Oremus:

Deus, omnium fidelium pastor et rector, famulum tuum Benedictum, quem pastorem Ecclesiae tuae praeesse voluisti, propitius respice: da ei, quaesumus, verbo et exemplo, quibus praeest, proficere: ut ad vitam, una cum grege sibi credito, perveniat sempiternam. Amen.

(Imponit incensum et intonat «Magnificat». Choro decantante incensat Sanctissimum et altare.)

CHORUS ANGELORUM:

Gloria in excelsis Deo*

Et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

CHORUS:

Tantum ergo Sacramentum
veneremur cernui. Etc.

CELEBRANS:

Panem de coelo praestitisti eis.

CHORUS:

Omne delectamentum in se habentem.

(Dicta oratione datur benedictio, et immediate cantat:)

CHORUS:

O salutaris hostia,
quae coeli pandis ostium,
bella premunt hostilia,
da robur, fer auxilium!

VEŠKEREN LID zpívá:

Naročil se Kristus Pán --
veselme se!
Z růže kvítek vykvet nám --
raďujme se!
Z života čistého,
z rodu královského
nám, nám naročil se.

(Svatostánek se zavře a všichni odcházejí do sakristie, kdež se dary rozdělí
chudým.)

Demum cantat UNIVERSUS POPULUS:

Natus Dei Filius --
Occurramus!
Rosae flos eximius
Gaudeamus!
Ex ventre virginali,
ex stipite regali
nobis, nobis natus est.

(Sanctissimum reconditur et omnes in sacristiam recedunt, ubi dona
dividuntur pauperibus.)

K. Dostál Lutínov

OSAMĚLÉ CESTY.

ORTHODOKSNÍ BOHOSLOVEC RUDOLF ROCHOLL vydal v roce 1898 svůj životopis pod názvem *•Einsame Wege•*, *•Osamělé cesty•*. Na první pohled zdá se být tento název poněkud podivným, ale ve skutečnosti jest úplně vhodný pro každého myslitele vůbec a pro každý pevný charakter. Hlasitého a dalekého ohlasu dochází obvykle jen to, co nepřesahuje prostřednost a souhlasí s duchem doby; myšlenky však a duchové velící předstihují dobu svou. Když Rochollovi vytýkali název jeho knihy, odpověděl: *•Uvažte, že nitro pisatele v pestrém ruchu a hluku světa cítilo se a skutečně bylo velice osamoceno. Jeho touhám rozuměl jen málokterý. Byla to růže na pokraji lesa, o které málo kdo ví.•*

Rocholl pocházel z evangelické rodiny, ušedl v Hessensku. Otec jeho byl lékařem, děd pastorem v Rhoden. Jako chlapec poznal ve kterémsi klášterním chrámu i obřady katolické, a ty ho hluboce dojaly. *•Nelze vypovědět, tak píše, jak mocně působila na mě vážnost a vnitřní sebranost, na úkonech liturgických zřejmě se jeví, a jak zmohutněla představa svatosti v duši mé. Z nauky církve nepochopil a nepamatoval jsem si nic. Ale forma jednotlivých úkonů působila na mě dojmem nesmazatelným. Bohoslužba u oltáře, odměřená a zbožností plně pohyby kněze, zkrátka vše dávalo tušiti jakýsi tajemný, velebný střed a na něj nemě poukazovalo. Byl jsem naplněn úctou a zároveň touhou zvědět, které to neviditelné, ale přítomné bytosti zde člověk slouží a se klání.•* - Takovou plastiku a učení obrazné Rocholl ve své církvi postrádal a zvláště cítila se duše jeho zahanbenou proto, že kříže, jak pravil *•jen naši katoličtí bratři nyní ještě veřejně staví.•* S rozhořčením mluvil o spustošení starých a ctihodných uměleckých památek, které způsobil *•zemní král•* v hradčanském domě v Praze za války třicetileté. *•Brzy byly z této moci knížecí pouhé trosky, jako z onoho kříže v domě pražském.•*

Interesantním pro pozdější vývoj Rochollův jest, že již jako student university v Jeně toužil po samostatnosti a neodvislosti církve od státu a do svého denníku napsal: *•Dle základní myšlenky křesťanství není stát, jako byl dříve, všechno ve všem; musel přijati postavení mnohem podřízenější; z účelu klesl na pouhý prostředek, sloužící nejvyšším cílům lidstva.•*

Ponenáhlu kolísala Rochollova vrozená víra a též zjevení popíráno bylo naukou Hegelovou: *•Svět vyvinul se sám ze sebe a pro sebe.•* A Rocholl uznával jen ještě víru ve věčný prapůvod všech věcí, ve všeobecnou lásku, která svět oživuje, v uskuteč-

nění idejí, zaručených postupem časů a národů, ale bez jakéhokoliv »deus ex machina«. Konservativněji působilo na něj studium Grimmovy německé mythologie a historie středověku. Zabýval se tu zvláště spisy Einharda, Sako-na, Jornandes-a, Witukinda a j. Užitek z toho, jak sám praví, byl značný, neboť nalezl to, čeho nehledal, totiž církev. Před duševním zrakem jeho vystoupila jako veliké, historické faktum. Z každého listu vážně se na něho dívala. Poznal, jak se zdvihala z pralesů, ve kterých jednotliví kmenové bydleli a se stěhovali, jak rostla a mohutněla v celách a chudých osadách mnichů a poustevníků, zvláště však v klášterích, opatstvích a mohutných katedrálách. A z každé té kamenné ozdoby, z kružby, fiál, květů, z řeči, citátů i písní mluvil duch, jenž není z tohoto světa.

A tu slavila církev v duši Rochollové slavné a mocné vzkříšení. On uvěřil, že stojí to za to, věnovati život službám církve a, nechav všeho, pustil se do studia theologie. Duch jeho, až dosud v poutech rozkladné filosofie se nalézající, počal se osvobozovati a rozvíjeti. Ullmannovo dílo »Sündlosigkeit Jesu« osvobodilo ho od vlivu Heglova a Straussova. Poznal, že v dějinách vládně reálné osobnost nad prostředím a myšlénkou abstraktní. Brzo po tom dal se do studia spisů Baaderových a Böhmových, kteří jeho mystické povaze hojně poskytli potravu. U Baadera zaujala zvláště pozornost jeho touha, která »tíse a tajemně proniká veškeré tvorstvo od kamene v temných útrobách země až ku hvězdám, za jasné noci na nebi se jiskřícím.« Jest ovšem pravda, že tento spisovatel všude kladě důraz na »přirozené«. »Dílo vykoupení a znovuzrození podobá se dle něho velikému alchymistickému processu. Stránka osobnostní při ospravedlnění před Bohem ustupuje bezdůvodně do pozadí. Ale i při této jednostrannosti jest Baaderovo pojetí hříchu a vykoupení velikolepé, a mocně musí působiti na toho, kdo nedívá se na církev jako na zjev tomuto světu naprosto cizí, jako by spadla odtěkuď z měsíce, ale jako na střed a náplň celého, k ní směřujícího okrsku.« Tak rozlál v duši Rochollové leď rationalismu a ustoupil jarnímu »jásotu a zpěvu«. Nesmíme zapomenouti, že Rocholl zde stále mluví o jedné církvi. Po rozeznávacích článcích jednotlivých vyznání tážal se málokdo; ale on snažil se vždy poznati celek. Jeho cesta byla by ho také vskutku dovedla do církve katolické, kdyby ho byl její vývoj v druhé polovici 19. stol. jako tak mnohé jiné, šlechetné duchy neodrazil. — Charakteristickou ideou Rochollovou, která jest ovocem jeho mystických studií, jest idea stělesnění, ku které dle něho celé náboženství směřuje. »Život jest žiti, tvořiti a ne býti mrtvým.« Neviditelná církev jest mu nerozumnou a nehistorickou a nejsv. Svátost Olt., ve které je Kristus životně přítomen, pokládá za střed liturgie,

ku kterému všechno musí gravitovati. Tento bod dělí Rocholla na vždy od vyznání reformovaného, kterému ostatně nijak neuprání dějinného určení. Také pietismus nepokládá za úplně bezvýznamný, neboť píše: »Pietismus může probouzeti, ale ne vésti. On stojí bez opory a cize na světě. Neshromažďuje, ale rozptyluje. Společenství, které je znamením moci, se zřekl a tak zůstal ojedinelým, málomocným. Nedovede se přizpůsobiti a tudíž zůstává bez pomoci. Jeví se podivným, chorobným a svévolným, neboť mu chybí církev, která špatné vlastnosti odstraňuje a jednotlivce krotí, přetvořuje a vede.«

Hluboce dojala ho slova na staré farní budově: »*Labia sacerdotis custodiens scientiam*«, vzata z proroka Malachiáše.

V Mnichově poznal Rocholl Schuberta a Schellinga, jehož vznešené myšlénky přirovnal k velikým obrysům vysokých Alp, na něž vtisknuta jest pečeť věčnosti.

Praktická činnost jeho datuje se od té doby, kdy jistá venkovská obec zvolila si ho za faráře. Tu snažil se zavésti aspoň ve své farnosti zповěď soukromou. S uspokojením vypravuje o jistém starci, kterého dlouho jako těžké břímě tížila vina (ošidil totiž jistého vinárníka o 5 dollarů) a ač přistupoval ku stolu Páně, přece nedosáhl pokoje. Teprve, když se z hříchu toho vyznal, odpuštění obdržel a podvodem získaný obnos prostřednictvím zповědníka nahradil, nabyl dávno postrádaného a radostného pokoje. Kéz by všichni katolíci, kteří horují proti zповědi a liguriánské morálce, pro své rozhořčení nad možným jí zneužitím nezapomínali na požehnání, jež ve svátostném vyznání spočívá. A protestanté, kéž by nahlédli, jak nedostatečnou jest jejich všeobecná zповěď, která nedává napomenutí a rady o náhradě a pokání, a kéž by zkoumali vážně sami sebe, jak to apoštol velí a za nutno má před přijetím Nejsv. Svátosti Olt. Ovšem, jiná jest otázka, na kterou Rocholl neodpověděl, kdo totiž má moc svazovací a rozvazovací. Což neustanovili apoštolové ty, které povolali, a neposvětili jich skládáním rukou? Nesplnomocnili jich skrze svátost? A kde je tato postupná řada kněžské důstojnosti u protestantů? Kde i dar rozhřešovací a světití? Největším a základním nedostatkem protestantů, jenž nevyhnutelně povstal odloučením se od církve katol., jest, že zavrhl i ignorují vnější prostředky spásy, a ponechali si jen kázání, které však nemůže posvěcovati, ale jen k životu lepšímu probouzeti. Rocholl dobře cítil touhu, kterou tento nedostatek v duši budí, a odtud jeho náklonnost k církvi katolické. »Cítil jsem a až do dnes cítím potřebu vstoupiti do oné tiché obce, která nađe všemi konfessemi se vznáší. Čím radostněji a ostřeji slovem i skutkem vlastní církev se hájí, tím utěšenější zůstává styk s oněmi duchy, kteří nađ

veškeré zvláštnosti se povznášející pamětliví jsou toho, že církev Boží na zemi i v kořenu i ve vrcholku svém jen jediná jest.

Tu přišel jako blesk neblahý rok 1866 a s ním unie pro nově připojené země. Státní církevnictví pruské zasažilo lutheránům úskočnou ránu žádajíc, aby vstoupili s jinými konfesemi do unie svátostné. Lutheránský pastor, jenž věřil v přítomnost Kristovu v Nejsv. Svátosti Olt., měl tuto svátost udělovati i těm, kteří v ní viděli jen kousek chleba. Obě konfesce měly jednoduše zmizeti. Rocholl cituje Lutherovo rozhořčení nad podobnými pokusy: »Jest hrozno slyšeti, že v některých kostelích anebo u některých oltářů podává se Svátost Olt. obojím lidem; i těm, kteří věří, že přijímají pouze chléb a víno, i těm, kdož přijímají pravé tělo a krev Kristovu. Divím se, že může býti kazatel a duchovní tak zabezděný nebo tak zlomyslný, aby k tomu mlčel a obojí stranu takto jednati nechal.« Rocholl k tomu dodává: »Věří-li skutečně sluha církve, že v posvěceném chlebě, který u oltáře v rukou drží, požehnané, nebeské Tělo Pána nejvyššího věřícím podává, pak je k tomu vázán; není to zajisté svátost jeho, ale svátost Páně. On nesmí nic přidat, ani odstranit; posvěcuje a uděluje s bázní a třesením svátost účtu vzbuzující. Ví, že všichni komunikanti přijímají dar nebes, ať již v přítomnost jeho věří nebo ne. A věda to, zdaž smí tento dar, jež lze přijímati jen s třesoucí úctou a chvějícími rty, klásti na jazyk těch, kteří v něj vůbec nevěří a po přijetí jeho pranic netouží? Dle Rocholla neliší se reformované a lutheránské křesťanství pouze v tomto bodu, ale hlavní rozdíl mezi oběma spočívá v různém, mravně náboženském pojetí křesťanského života vůbec.

Rocholl zpěchoval se zavéstí unii ve své obci a byl proto se-
sazen. »Loučení se s domovem jest těžké, a cesta do dále beze
všech vyhlídek smutná; jsou to právě »osamělé cesty«. Přece
však se na představené nezlobil, řka: »Ti nemohli jinak. Ač mi
v ledačem povolili, přece musel jsem postavení své pravdě při-
nésti v oběť, neboť jsem se stal obětí nepravdy svého postave-
ní.« »Kdo neumí žíti z drobtů almužny a k vůli boji postrádati
všeho, ten nehodí se za služebníka pravdy.« (Hamann). Ale vy-
čítá si přece, že šel do ciziny, místo aby se byl připojil k vypo-
vězencům pruským. Jistý hrabě z Borriesů se ho ujal a ustanovil
ho farářem v Sasku, v zemi bez unie. K církvi všeobecné však
Rocholl tihnouti nepřestal. Protestoval proti independentům, kteří
vidí církev v každém jednotlivci. Poukazoval na mezeru v ne-
dostatečném řešení otázky církevní a státní u Luthera, jenž státní
církevnictví zavedl jen z nouze. Toto církevnictví má v Rochol-
lovi zapříisáhlého nepřítele; vždyť on zkusil na sobě jeho ovoce.
Ale co dělat? Navrátiti se k Římu? Ten Řím, který vidí, ho
k sobě neláká. Se Římem, střediskem nejlepších duchů katoli-

cismu jak v minulosti, tak i v přítomnosti, ještě by se snesl. Ale k tomu ještě nebyl čas. »Článek o církvi musí se mezi námi teprve prožít.«

Na hrobě sv. Bonifáce ve Fuldě napaďají ho trudné myšlénky. — R. 1839 psal Baader o emancipaci katolicismu od římské diktatury. Dle Rochollova názoru byl nyní katolicismus úplně této diktatuře podroben. »Římská církev je hotova. Ale kde je katolická církev? Tak se my evangelíci tážeme vzhledem ku prohlášení neomylnosti. Tážeme se s hlubokou bolestí, kterou pocítí každý, kdo slouží všeobecné církvi křesťanské, kdo neupíná se jen na vlastní konfessi, společného domu otcovského pamětliv jest. Každý musí truchlit, kdo zná vůli Kristovu, jenž chce, aby všichni bratři jeho »jedno« byli.« — Rocholl doufá, že taková církev povstane v budoucnosti, a počátek její jest, dle jeho mínění, ve svobodné církvi lutherské. Je to stanovisko sice těsné, ale pochopitelné. Ale vždy napomíná R., aby se nemařily síly v zbytečné oposici a neurázela se láska křesťanská. »Stalo se protestantským zvykem tupit; nyní pak musí se stát zvykem, hluboce toho želeť.« Od věčného boje proti Římu nutno přejít v klid, který jedině sluší tomu, kdo ve středu různých vyznání stojí. Právě katolictví má při svém čistém učení mít srdce obsáhlé, má žít se tukem křesťanství ze všech vyznání, poznati a oceniti všechny veliké duchy v říši Boží, aniž by se dalo strhnouti k bludu té které konfesse. S radostným nadšením uznává Rocholl Nejsv. Svátost Olt. za středisko církve a raduje se, že v tom se srovnává podstatně s velikými duchy doby patristické. Též i učení, že Kristus nejen jako Bůh, ale i jako člověk jest všudy přítomen, bylo prý hájeno od středověkých bohoslovců, iako od Reichersbergra.

Zatím dostoupil kulturní boj své výše. Bylo prohlášeno civilní manželství. V panské sněmovně řekl Kleist Retzow: »Předloha ta je dokončením onoho vývoje, který počal v r. 1848, t. j. v roce hanby pro Prusko. Tento zákon má přenést vývoj ten v tělo a krev obyvatelstva.« Tu nastal druhý konflikt. »Bylo mi nemožno,« píše Rocholl, »užívatí nového formuláře při oddávkách.« Někteří faráři, kteří o otázce té psali, byli už sesazeni. Rocholl sám posíl o propuštění ze zemské církve, poněvadž viděl v civilním manželství, které má právoplatně předcházeti církevnímu, odstranění staré církevní formy kopulační. Ač stár, znovu chopil se hole poutnické a opustil zamilované působiště; ano, zásady jsou železné kleště pro toho, kdo je má. Katolické centrum obratem ruky smířilo se s civilním manželstvím ze státnických ohledů. Zde však luteránský pastor raději vzdává se svého úřadu a existence, než by dopustil, aby oddávky, které nemají pro něj ani charakter svátostného, státem sníženy byly. Civilní manželství a unie, to

jsou věru dva pěkné protějšky. V obojím uráží stát svémocně nej-světější city příslušníků jednotlivých konfessí a porušuje svě-domi.

Rocholl nalezl útulek v domě jisté, příznivé mu dámy v Po-rýnsku a stal se duchovním správcem jedné svobodné obce u chudých, ale poctivých a přísně věřících lidí. »Nikde, kdekoliv jsem byl, nekonal jsem svůj úřad, byť při leckteré vážné starosti, radostněji než tam a také nikde jinde jsem nenalezl tak silnou a širokou vrstvu živé víry jako podklad a jádro obce.« »Dobro-volníci v před!« zvolal kdys voje- vůdce v tisni bitevné. V tisních církevních pak je zvolání to důležité dvojnásob.

Lépe je zajisté postaviti se v otevřený boj, než žíti v ústraní, dáti se na útěk, nebo docela obětovati přesvědčení existenci, neboť toto trojí podlamuje sílu a zabíjí zásady. Dojemným způsobem líčí Rocholl své působení jako správce malé té farnosti. On, učenec vysoce vzdělaný, přizpůsobuje semalému rozhledu chudé společnosti, kde řemeslník, rolník, kostelník zasedají s ním ve společné radě. Občas osvěžuje se cestami, na nichž shledává materiál ku svým vědeckým pracem. Přijde do Oxfordu, Edinburku, navštíví svo-bodnou církev škotskou, která, ač jen mezi nižšími stavy rozší-řena, přece vystavěla 500 kostelů, seminář založila a ještě missie za moře vyslala.

Se starokatolíky je Rocholl již dlouho sprátelen. Reusche jme-muje »uchvacujícím zjevem«, ale dodává: »více o něm říci ne-bylo by slušno.« Reinkense kárá pro přijetí státní podpory. Do-mnívá se, že výbornou zkouškou pro hnutí starokatolické by bylo, kdyby si museli starokatolíci sami na všechno sháněti pe-něžitě prostředky. Tak by zůstalo hnutí toto čistším a bez po-dezření, že bylo pođníceno státem. — Curtius utvrdil Rocholla v přesvědčení, že monotheismus byl původním náboženstvím lidstva, a z něho teprve že povstaly četné náboženské formy polytheistické. Uždyť přece dle egyptských zpráv vládl Ptah po 9000 let úplně bez bohů. Novější, i katoličtí bohoslovci nechtějí však tomu při všech svědectvích až dosud věřiti a domnívají se, že by tím zjevení doznalo nějaké ujmy, kdyby zanechali svého konficka o dějinném monotheismu židovském. — V Římě nemůže Rocholl pochopiti »přesvědčení o nutnosti světského panství pa-pěžského a snahu, toto zpět dobyti vyhledáváním aliancí a špat-nou kabinetní politikou.« Štiplavě poznamenává, že se v Římě prohlášením neomylnosti poněkud zakryl nedostatek božských sil. Mluví prý se o potupě, která stala se mrtvému Piovi, »co teprve by se bylo stalo živému?« Tento důkaz uvádí se stere-otypně na všech katolických sjezdech. Ale to prý jen dokazuje, že papežství samo ku špatné vládě se přiznává a že málo přízně si dobylo. — Otevření archivu vatikánského Lvem XIII. považuje

Rocholl za chytrou taktiku. Už Ronge prý řekl, že žádný objev bývalých sporů nemůže nic horšího na světo vynést nežli jsou neodůvodněné domněnky, které již existují. Ač Rocholl nemůže církvi katolické přiznati jedinnost, přece váží si jí jakožto »representativní představitelky jednoty církve viditelné naproti znevořenému a rozedranému obrazu vlastní církve, která ukazuje, jak mnoho jí této jednoty schází.« Jako Lange, tak i on postrádá učení o spojení člověka s Bohem, totiž o posvěcení.

Dějiny vedou člověka krok za krokem ku vnitřnímu prohloubení. Vedení neomylné hierarchie nebo moci státní nemá prý ani výchovavací ani tvůrčí ceny, teprve pod povrchem vnějších organisací prý dříme pravý osobní život. Církevní reforma probudila myšlénky, které by byly pochopeny teprve po staletích. Povinností každého vážného křesťana prý jest jíti bez ohledu za hlasem Božím a s Bohem ku předu se bráti. »Nevidím před sebou cesty; ale také jí nepotřebuji. Vždyť vím, že On svou cestu zná a i při všech mých hříších na své milostiplné zaslíbení nezapomene.«

Tot krátký přehled knihy, myšlénkami velice bohaté. »Starí lidé rádi se obírají personáliemi,« pravil prelát Bengel, a já k tomu dodávám: »Mladí a dospívající lidé měli by horlivě studovati životopis takových starých, ocelových povah, aby se nadchli k následování jich. Ze soch starých hrdinů čerpal Scipio dle Sallusta (bellum jugurthinum 4.) sílu své ctnosti; knihy však jsou ještě mocnější než sochy. Ať se cokoliv v naší době chválí nebo haní, v tom jsou za jedno všichni, že málo je charakterů. A mezi malým počtem těch, kteří dnes toho jména si zaslouží a těch, kteří velký balvan přivalili ku stavbě říše Boží v budoucnosti, patří také starý Rudolf Rocholl.« Doufáme, že myslící protestanté vrátí se k myšlénkám tohoto svého souvěrce a po jeho stopách dojdou k branám mateřské Církve katolické a nezůstanou před nimi státi. A bude jeden ovčinec a jeden pastýř. Fr. Strnad.

K 8. prosinci. (Vzpomínka na sbratření národů). Když jsme četli letos v červenci a srpnu ty nadšené, vřelostí oplývající chvály na jubilejní (25.) světový sjezd eucharistický, při němž Česká sekce vedená muži nad jiné povolanými — českým biskupem *Dr. Jos. Doubravou* a moravským kat. spisovatelem *Dr. Aloisem Kolískem* — jazykem mateřským před národy všeho světa v lásce a jednotě shromážděnými hlaholila své prozpěvy Eucharistii Milostné a Immakulatě Bělostné, netušili jsme, jak smuten bude nejbližší svátek Immakulaty — 8. prosinec, smuten v Lourdech, smuten ve světě všem... Zástupce Velekněze blahé paměti Pia X. — kardinál legát — tak zdůrazňoval thema svého velkolepého proslovu: «Sláva na výstěstech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle...» Pokoj, mír, — mír, pokoj, to bylo stálou ozvěnou jeho skvostných slov, jimiž světu znova vyhlásil *program* strany Kristovy. Lidstvo, slyš! Národové se nesjednotí, lidstvo se nesbratří, leč v — Eucharistii a v Madonně! *K.*

Papež Benedikt XV. o příčinách války. «Kdo zavinil tuto strašnou světovou válku? Ten se bude těžce před Bohem zodpovídat!» Takové řeči často nyní slyšíme. Lidé církevně a nábožensky smýšlející považují válku za trest Boží za lidské nepravosti. Za tuto živelní pohromu nelze činit zod-

povědným jednotlivce, nýbrž všichni jsou příčinou, že nastal okamžik, «kdy pušky samy od sebe počaly střílet.» Svět příliš se vzdálil od křesťanství, nastala religio depopulata, civilisované barbarství, a toto musilo se přivést ad absurdum válkou, která co do krutosti nemá sobě rovné v dějinách. Toto bylo naše mínění (odlišné od «Kazatelny») a toto potvrzuje Svätý Otec Benedikt XV. ve své I. Encyklice (vydal «Našinec» v překladu K. D. Lufinova). Citujeme příslušný odstavec: «Tato přítomná válka není jediná, která řádí v národech a ducha Našeho naplňuje hořkostí a obavami. Ještě jiná válka zuří, drásajíc útroby nynější společnosti, válka, která každého dobře smýšlejícího děsí. Nejen že nakupila trosek v národech a ještě nakupí v budoucnu: jest nutno vlděti v ní původ a příčinu nynějšího bolestného zápasení. V pravdě: Od té doby, co se ve státním řízení přestalo dbáti pravidel a cest křesťanské moudrosti, které zaručovaly samy sebou bezpečnost a trvání řádu, železnou nutností počaly státy kolísati ve svých základech, a z toho vyplynula taková proměna ve smýšlení a mravech, tak že, nezasáhne-li rychle Bůh, lidská společnost se shroutí. Spousty, které se nám jeví, jsou tyto: 1. Nedostatek vzájemné lásky mezi lidmi. 2. Pohrdání autoritou. 3. Nespravedlivé vztahy jednotlivých tříd společenských a k vy-

nášení hmotného blahobytu jako jediného cieľu človeka (jakoby nebolo dober iných a lepších, po ktorých by človek mal toužiť.) Toto jsou dle Našeho mínění čtyři činitelé zápasu, který tak hluboce rozrývá svět. Proto jest nám horlivé chopiti se díla, abychom opět uplatnili zásady křesťanství, ovšem, je-li zde skutečně úmysl, každý rozpor odstranit a společnost opět do pořádku uvést. — Tak otevřeně mluví hlava křesťanstva, tak mají mluvit i kazatelé. Každé opatrnictví a okolkování a kašičkování bylo by zanedbáváním povinností. Instatoppurtune, importune.

Franko — Vítazoslav Sasínek †.
„Fr. V. Sasínek, najstarší, najplodnější, najzasluženější slovenský spisovatel, učenec, historik a básník, umrel dňa 18. novembra 1914 v 84. roku požehnaného života v Algenlorfe v Štýrsku...“

Těmto slovy turčiansko-martinské »Národné noviny« oznámily smrt slovenského spisovatele — kněze.

Noviny slovenské, které představují pokrokové proudy Uh. Slováků, napsaly mimo jiné takto:

»Přišla Slovákovi smutná zvěst: veterán slovenský, najstarší, najplodnější slovenský spisovatel, historik umrel...

Sasínek byl vel'mi usilovným pracovníkem na poli historické vedy...

Sasínek byl věrným Slovákovi a výtečným člověkem svoje doby...

Nad jeho truhlou stojí hluboko skormútení s tou nadějou však, že jeho ideální viera v krásnu minulosť Slovákov má nás povzbudzovať u viere v krajšiu budúcnosť. («Slovenský denník» 22. listopadu 1914).

»Národní Hlasník« velmi žalostní a hořekuje nad jistou okolností smrti a pohřbu Fr. V. Sasínka:

»Všade tá istá zem, ktorá nás prikrýje«, hovoria mamonárske ústa človeka chladného srdca; ale ľudia citu zaplačú nad svojimi rodičmi, deťmi, priateľmi, ktorí zlobou osudu vyhnaní z rodného kraja do sveta, umierajú v chladnej cudzine a v poslednej hodinke nema im kto vody podať, hlavnicu pripraviť, ani po skone oči zatlačiť... Oj, Bože náš, ako ťažko bolo zomierať nášmu apoštolovi Sasínkovi, keď on, čo tak neskonale vrele miloval svojich bratov slovenských, čo vyše 60 rokov najvernejšie pracoval na ich spasení časom i večnom, jak ťažko zomieral, že z jeho rodných bratov nik nestál s vďačným okom Slováka u jeho smrtného lôžka... Tak svet platí, tak odmieňa lásku... Oj, oslávenče náš, pozri do našich srdiec a vidiš, že nie chlad, nie nevďak synovský, ale okolnosti bránia nám vykropiť Ti svojimi slzami chladný hrob v ďalekých štýrských horách...« (20. listopadu 1914).

Sdílime tento stesk.

Mnohému bude dlvno, jak se vlastně stalo, že tak výborný vlastenec, spisovatel, kněz slovenský zemřel v cizině?!

Odpovídáme: Fr. Sasínek zemřel jako chudobný, stářím křehký, na mládežnické odkázaný »Messeleser« v klášteře Milosrdných bratří...

Jaký to byl učenec a spisovatel!

Jaký to byl kněz, jenž při světském směru svých vědeckých prací nezapomínal na svoje kněžské povinnosti a lid vedl nejen ku pramenům historie, nýbrž i k Původci všech dějin — k Bohu...

»Ešte ako kapucín raz v sviatočný den bol povolany za kazateľa do Nového Mesta nad Váhom. V kostole prítomní vzdelanci po kázni hovorili,

že zjavil sa nový Kapistran; keď sa vracal do sakristie, v rade stojací bez výminky bozkávali mu ruky a pokládali sa za šťastného, kto mu mohol bozkat *rucho*. Po poľudni išla k nemu deputacia, aby ešte zostal a povedal im pár kázni. . . . »Nár. noviny« 21. prosince 1914).

A hle, tento kněz — učenec neumirá ani jako universitní professor ani jako kanovník . . . nebo jiný hodnotář af světský af duchovní, o jehož stáří by bylo důstojně postaráno . . .

Je to zase jeden akt tragedie Slovaka!

Ale běda těm, kteří před *Soudcem* budou zodpovídati za křivdy, jež do nebe volají . . . ! *Dr. Alois Kolisek*.

Moravan — mužem Prozřetelností pro český lid. Složiv zkoušku maturitní, odešel do Vídně, aby se zde věnoval studiím filosofickým a mohl se státi professorem. Po čtyřech letech studia na vysokých školách stal se praefektem a učitelem v chlapeckém semináři v Kroměříži, při němž nedávno před tím r. 1854 založeno gymnasium. Po pětileté působnosti v Kroměříži odebral se na gymnasium do Brna a odtud do Valašského Meziříčí. Po devíti letech této působnosti opustil dráhu učitelskou a stal se vychovatelem tří princů Windischgrätzů ve Vídni. Ve věku 41 let (r. 1885) stal se *knězem*. — *41letý primiciant!* Tato nezvyklost tají v sobě dojista něco božsky zvláštního . . . něco, na čem je pečetí úradku Dožih: *Gomáš Blaha*, jehož 70leté narozeniny Česká Vídeň (hříchem je, že ne celá česká Vídeň) v tyto slavila dny (naroz. 21. listopadu 1844 v Boskovicích), stal se knězem jistě z povolání a dle prozřetelnosti Boží. Útrapy českého lidu vídeňského vyžadují v náboženských

potřebách muže prozřetelnosti Boží. Takovým jest Tomáš Blaha. »Čech« napsal, že blahopřát jemu k jubileu má se *poukázkou* (t. j. příspěvkem na český kostel ve Vídni). Jeho adresa: Vídeň III., Rennweg 8.

Smuteční slavnost padlých hrdinů konala se 15. listopadu 1914 ve farním chrámu v Prostějově Cyrillská Jednota provedla za řízení Ez. Ambrose úplné Mozartovo Requiem, načež následovala modlitba za padlé a sv. požehnání. Čistý výtěžek 250 K odveden místnímu Červenému kříži.

Vánoční hra v kostele. Je tomu asi deset let, co benediktini v Emausích provedli v kostele síředověkou vánoční hru. Přinášíme dnes podobný náčrt *Mysteria vánočního*, v němž K. D. L. samostatně sestavil texty církevní a koledové. V Mladé Boleslavi připravuje kostelní sbor veliké vánoční oratorium »Mesiáš« na slova P. F. Žáka T. J. od mistra J. C. Sychry, jež bude provedeno v děkanském chrámu. Ženský sbor zpívá slova andělů, mužský slova pastýřů, smíšený hlas lidu. U vchodu vybírají se dárky pro Červený kříž.

Vogel, Dr. Eberhard, **Einführung in das Spanische für Lateinkundige**. Paderborn, Bonifacius Druckerei 1914. 8° (267 str.) K 2'80.

V úvodě povzbuzuje spisovatel k studiu španělštiny, poukazuje právem k tomu, že zde zachovalo se nejvíce prvků latinských. S obdivuhodnou přísností srovnává stále a stále pravidla latiny a španělštiny, poukazuje stále na podobnost slov latinských a španělských — zde by k vůli přehledu bylo záhodno rozřídění slov v sloupcích —, i tliskem různým snaží se co nejvíce ulehčit studium této řeči. Musíme býti spisovatelé vděční za tuto příručku, která zvláště nám kněžím může otevřít celé

ly poklady původní literatury španělské — sv. Terezie, Rodriguez, Calderon, Vega a j. — K vydání této příručky byl Vogel nejspíše povolán, poněvadž sám už vydal několik překladů z němčiny do španělštiny, jak v úvodě udává. Úprava pěkná, přehlednost látky rušena snad poněkud hromaděním pravidel. Doporučujeme. *Št.*

Apologie křesťanství. Po velmi cenném, ale těžkém díle Dra Pavla Vychodila cítila se potřeba děl přístupnějších, populárnějších o tomto předmětu. A nyní objevila se na našem stole dvě díla, která této potřebě znamenitě hoví: Jest to kniha Dra. Jos. Novotného «Světlem k Bohu» a «Křesťanský názor světový» (II. díly) od faráře Jos. Šmejkalů. Dr. Novotný zabývá se náboženstvím se stanoviska přírodopysce, probírá otázky: Stopy Boží (proč boží?) ve vesmíru, vývoj země a stopy Boží na zemi, co je život. Stopy Boží v říši rostlinné a živočišné, o povstání člověka a jeho řeči, umění, vůli a náboženství, o nesmrtnosti duše, o původu člověka z jedné rodící, o poměru vědy a víry. Mluví jasně, věcně a přihlíží k nejnovějším názorům — Farář Šmejkal snaží se být ještě přístupnější a rozděluje své výklady na hojně kapitoly, probírá v I. díle otázky základní jako hořejší a v díle druhém zabývá se Písmem svatým, Vykupitelem a křesťanstvím samým. Kéž se podaří autorům vniknouti do kruhů inteligence, která tak velice potřebuje poučení o těchto věcech základních.

Jádro křesťanské sociologie. Dr. Fr. Reyl v Hradci Králové vydal objemný svazek (348 stran) o látce stále tak akutní. Probírá význam křesťanské sociologie, hodnotu individua v dějinách a jeho práva, úkoly spo-

lečností, rodiny, státu a církve, praktickou sociologii čili politiku a dokazuje, že problém sociologie rozluštěn křesťanským solidarismem. Od díla Neuschlova liší se práce Reylova větší samostatností. Od lat. díla Dra. Kachníka, které vyniká systematickou průzračností, liší se větší moderností, přihlíží totiž více ke skutečným poměrům a polemizuje apologeticky s moderními spisovateli. Na sociální poměry a zařízení slovanská bere bohužel méně zřetel. Škoda, že Mons. Šrámek svých studií v tomto oboru pro praktické politické práce nemohl dosud uveřejnit. S potěšením můžeme konstatovati, že s dílem Mat. Procházky a Lenzových máme patero cenných katolických sociologií sepsaných od theologů. Kéž by tato věcná vědecká práce přešla více do sloupců naší žurnalistiky, která se často utápí v povrchných, nevěcných lirádách. Jako ukázkou citujeme z díla Reylova o úkolech státu: «Účelem státu jest veřejné blaho pozemské. Stát všem svým údem má poskytovat a zdokonalovat ony podmínky, které všem a každému zvláště poskytují možnost svobodně a samostatně podle vlastních schopností a poměrů docílit toho, co ku pravému pozemskému blahu náleží». *L.*

Do Lourd. Pod tímto názvem vydal Dr. Al. Kolisek úpravnou knihu: Podává přehled nejdůležitějších událostí lourdských, počínaje od 11. února 1858, kdy se Panna zjevila Bernardettě až po r. 1892, kdy Církev pojala Lourdy do svých liturgických knih, probírá letmo názory Zolovy, herečky Odilonové, Huysmansovy, Jörgensenovy Wohlbrückové, Dra. Aignera, Guthovy, vypočítává hlavní spisy o Lourdech, popisuje nynější Lourdy, české pouti do Lourd a hlavně pouf r. 1913, če-

skou kapli v Lourdech, poutní zpěv a pobožnost a ilustruje své vypravování obrazy a notami. Pro každého, kdo se o zázračné světové město zajímá, jest to kniha milá a cenná. Neměli jsme posud tak důstojně vypraveného spisu o tomto předmětu. Dr. Kolisek, jehož rodina si o zdomácnění Čechů v Lourdech a Lour v Čechách získala předních zásluh, je tu autorem nad jiné povolaným.

O podstatě básnictví filosofuje Dr. Karl Herke ve studii: »Hebbels Theorie und Kritik poetischer Muster«. Hlavně zabývá se vlivem, jaký na Hebbela měl Uhland, jež poznal roku 1832. Poesii romantickou Uhlanda Hebbel zbožňoval po formě i obsahu, zvláště balladu »Des Sängers Fluch«, která povstala v prosinci r. 1814, slaví tudíž právě sté narozeniny. (»Kletba pěvce« vyšla česky v »Sedmikrásách« od K. D. L.). Studie Herkova psána je slohem těžkým a téžkavým a velmi mnoho předpokládá a napovídá. Dne 1. května 1838 zapsal si Hebbel do denníku o psychologii umělce: »Umělec vidí vlastně vždy jen obrazy věcí, ne věci samy. Proto není to tak nespravedlivým, dává-li mu život okoušet horších věcí než jiným: Neuvědomělá reflexe, která všechny děje potichu vztahuje na jakési nekonečno, které se jimi odhaluje, vyrovnává mnohem více, než lidé myslí. — Básník spatřuje ideu (vnitřní bytost každé věci) vždy jen v obraze, typu. Tento typ rozvíjí mu možnosti věcí, které v ideu jsou obsaženy. Básník nezná podrobností, a přece myslí správně svou intuicí. »Filosofie snažil se vystihnout absolutno, a ve skutečnosti vystihuje absolutno poesie«. A sice snem, Intuicí. Jak to vyslovuje Uhland v básni »Mák«. Usmul a :

Da ward, ich fühlte es kaum,
Das Leben mir zum Bilde,
Das Wirkliche zum Traum.

Tajemstvím básně samé pak jest, že předvádí nepřirozené, z něhož vyplývá přirozené. V tom jest životní bod (Lebenspunkt) každé básně, zvláště ballady. Na příklad Hebbelova báseň :

Wohin?

Ich hatte ruhig geschlafen,
Da bin ich auf einmal erwacht,
Schnell, hastig, als ob mich was weckte;
Nun lausch ich hinaus in die Nacht.

Am Himmel fliegen die Wolken
Vorüber in eiligem Lauf!
Ein Posthorn, lockend und drängend,
Schallt plötzlich zu mir herauf.

První sloka ličí nepřirozené — náhle probuzení. Druhá sloka je přirozené vysvětluje a obsahuje zároveň neurčitou touhu: Postillion volá, měl bych jet, ale s kým? a kam? — Z obrazů, jež kniha uvádí, je zvláště suggestivní: Sie haben sich in wildem Rausch die Seelen zugetrunken. V divém opojení připijeli si svými dušemi. — Neškodilo by, aby i v literatuře naší vyskytly se podobné práce, snažící se proniknout k podstatě a hloubce našich básníků a poesie vůbec. *L.*

VII. Blátnar horlivě sbírá práce a listy Douchovy. Materiál roste mu pod rukama. Původní básně, zajímavé překlady, essaye jsou roztroušeny po četných dnes zapadlých časopisech, a přece mnoho z toho by zasloužilo souborného vydání, jednak jako dokument, jednak i pro cenu dosud trvajících. S tím vyrostle i studie, která Douchu s nejdůležitější stránky osvětlí. Bylo dosud o něm psáno jako o spoluvytvářci školství, prof. Híkl vydal také překlad studii: »Doucha Jungmannovec«

— ale jako umělec a vysoce kulturní činitel, jako předchůdce na jedné straně Vrchlického a na druhé straně, třebaš souvislost byla trochu neuvědomělá, katolické moderny — nebyl dosud důstojným způsobem ukázan. Vrchlický znal Douchovu cenu a proto v »České poesii XIX.« vymohl mu dosti čestné místo, ačkoliv jako samotný básník Doucha trpí suchopárností. Najde se nakladatel pro toto dílo o Douchovi?

„**Boží**“ nebo „**boží**“? Jak psáti? Poněvadž křesťanský Bůh je osoba, píše se jméno jeho osobní s velkým B, tím spíše, že jest osobou nejvyšší. Přídavné jméno »božský« píše se malou písmenou, poněvadž není osobní, nýbrž jen označení vlastnosti. Ale »Boží« není přídavné jméno, nýbrž náhradou genitivu jména vlastního jako: Adamův, Marilin, Páně, Bohův a musí se tedy správně psáti vždy »Boží«, Rodička Boží, Hod Boží, byt profaní gramatikové určovali jinak, neboť jim ani nevadilo, když »předníspisovatelé čeští píšou malým písmenem »Boha«, ale velkým Sebe a své Anidorky. Když Machar píše křesťanského Boha cynicky »pánbu«, nemusí katolíci přivlastňovací genitiv Boha psáti »boží«. —

Armáda spásy (Salutisté) konala od 11. do 26. června 1914 v Londýně 4. světový sjezd (Congress of all nations) za účasti asi 20.000 členů. Armáda má nyní 58 oblastí, 10 000 sborů, 16.000 placených důstojníků, 65.000 vedlejších, 25.000 hudebníků, 2700 sociálních velitelů a přes 1000 sociálních ústavů (259 nocleháren, 86 dětských útulů, 117 domů magdalenických pro padlé dívky, 24 porodnic, 22 farem.) Dne 23. června konala se jedinečná děkovná slavnost v paláci křišťálovém,

kteřá byla zahájena válečným heslem:

FULL SALVATION, FROM ALL SIN,
FOR ALL MEN, IN ALL LANDS,
FOR ALL TIME,
AND FOR ALL ETERNITY.

(Plná spása ode všech hříchů, pro všechny lidi, ve všech zemích, pro všechny čas a pro všechnu věčnost.) — Účastníci skládali slib, v němž mimo jiné stojí: »Věříme, že jest naší povinností, celému světu zvěstovat poselství o povinnosti, starati se o chudé a trpící, navštěvovat vězně, krmit lačné, odívat nahé, milovali ty, kteří žádné lásky nezasluhují, a býti přáteli v každé zemi právě těm, kteří jsou bez přátel.« — Všechny tyto úkoly má a koná také katolická církev a mimo to skýtá pevnou oporu dogmatické víry proti nebezpečným vlivům seklářským.

Poklad písní chrámových. P. J. Petříček, katecheta měšť. škol v Rovensku pod Troskami, ujal se záslužné a podpory hodné akce a vydal vlastním nákladem za odborné účasti Jos. Resla, ředitele kúru, cenný harmonizovaný zpěvník v kapesním formátu 17×12 s názvem »Poklad písní chrámových a příležitostných« s průvodem varhan nebo harmonia — 400 stran obsahu na jemném velinovém papíře stojí brožované 4 50 K, vázané 5 K, v pevné vazbě K 5'50, se zlatou ořízkou a pouzdrům 6 K. Poklad obsahuje přes 200 krásně harmonizovaných nejoblíbenějších písní chrámových, litaní Loretánskou, chorální requiem, praefaci, Páter noster, jakož i písně příležitostné, sborové i solové vložky, responsoria, modulace, ukázky doprovodu, nápěvy žalmů, české i chorální Asperges a Viđi aquam s abecedním seznamem. — Dílko toto ovšem

není bezvadné (zvláště po stránce textové), ale možno je vítat jako kus průpravu k ideálnímu zpěvníku.

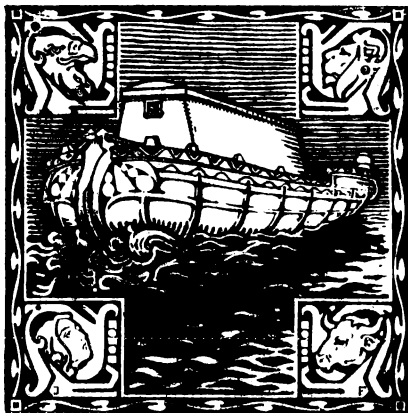
Vojenský řád husitský, vypěstěný za Jana Žižky (kol r. 1423) a Janem Hájkem z Hodětína vydaný v 47 článcích kladí »božimu bojovníku« na srdce, aby obětoval život časný za věčný, aby nehleděl na množství nepřátel, nikdy neutíkal, druh druhu pomáhal, i pokřikem veselým útočil a *v boji nikoho neživil*. Článek 1. zněl: Nejprve aby byli služby Boží všichni hejtmánové i jich poddaní a jim poručení plnili, a neřáduv žádnych aby u vojště nedopouštěli, aby skrze to Pán Bůh nebyl rozhněván. — Dále se zapovídaly hry a řeči neslušné, kurevství a znásilňování žen, drancování, zvláště kostelů bez povolení hejtmana, a pokřozování — včel a mlýnů.

Budoucnost národa českého leží na srdci mnohým vážným mužům, kteří si přejí, aby nastalo sblížení rozvaděných stran a aby zástupcové národa stáli tu sjednocení a domluvení v pravý okamžik, kdy se bude rozhodovat na dlouhou dobu. Proto otiskly pražské denníky výzvy, aby se vůdčí osobnosti sešli ke konferenci. Dr. Hruban za katolickou stranu vyslovil ochotu k tomu. »Lidové Noviny« Dr. Adolfa Stránského postavily se proti svolání konference. Olomucké »Proudy« Dr. Rich. Fischera náhled »Lidových Novin« schvalují. Národ český prý je sjednocený dost a naučil prý se za 4 měsíce války více než za 40 let míru.

Kdo je pro válku? Oběti válečné jsou mnohým oblíbeny a ukrutnosti válečné bouří mnohé srdce. Toť přiro-

zeno. Všichni těžce pocíujeme a ještě snad pocítíme hrůzy válečné. Kdo rozumný mohl by se z války sám radovat? Ale dětinské nebo zlomyslné jest, pokládati světovou válku za vrtoch nebo hru několika knížat, kterou by mohli každé chvíle zastavit. Válka je produktem dlouholetých snah a příprav politických i kulturních, a každý, kdo na ní nehledí očima dítěte, vidí v ní veliký světový soud, velkou bouři, vzduch čistící, které nemůže zastaviti jeden hromosvod. Nejvíce replají lidé, kteří svým politickým a nekulturním působením nejvíce válku připravovali, kteří válčili proti jinak smýšlejícím již před válkou, kteří zbožňovali toho, jenž na př. řekl, že katolíky »nutno postavit mimo zákon a odsíťovat je jako škodnou«. Lidé, kteří krutě pronásledovali Církev, jsou teď náramně cituplní a kárají papeže, že přilíhl málo energicky se zasazuje o mír! Po stáletí jeho autoritu ničili a dnes se jí dovolávají... Teď není doba na rekriminace; teď jedná se o konání povinností.

Acta Apostolicae Sedis, Num. 18 ze dne 18. listopadu 1914, přinášejí původní latinský text I. encykliky Benedikta XV. »Ad beatissimi Apostolorum Principis« a připsi Benedikta XV. biskupu ravennskému Paschalu Morgantimu ze dne 28. října 1914. V dopisu tom schvaluje Sv. Otec úmysl oslavit 600 výročí úmrtí *Dantova*, jež nazývá největším básníkem světa a v pravdě katolickým a přeje si, aby v jeho oslavě závodil celý katolický svět. Na opravu chrámu sv. Františka v Ravenně, kde Dante zemřel, poukazuje 10.000 lir.

OBSAH : 2. Boj o chrámy ve Francii. Písně Josef Hanák. - Sčítací literární apoštol. - Dr. Dom. Bernský: 2. úvod do filologie křesťanské. Výchilka mrtvého M. J. - 2. básni Františka Ořvalila. Proud. Horivět. Faustulus. Německá píseň. Válečná mosalka. Peter Rosegger. Příčina nynější války. Válka a literatura. Modlitba novoroční. Dopis z bojiště. Vojenský řád husitský. Krise doby. Důstojník svojí nevěstě. Jaký smysl má nynější válka? Vyznání nevěrovo. O nacionalismu. Náboženské smýšlení nynější protestantské mládeže. Básnické sny o válce. - Olže náš ve válce. - Stille Nacht! - Okna: Oprava českého pravopisu jedinou značkou. O knižce Dr. Kunstovného. Stolicí církevních dějin. Integralisté odmítnuti. Kritické úvahy. Vrchlický a katolická literát. O práci Dr. Jana Sedláka. Dr. Jos. Kratochvíl. Básničky pro děti. O slovenské písni marjánské. Mesláš. - Příloha s' notami: Panno, jež v anělském... Dies irae... Zvony velehradské. Loučení s kostelem.

ROČNÍK III.

ÚNOR 1915.

ČÍSLO 2.

Naším úkolem jest, i v dobách spousty, udržovat zájem pro Ideál, pro Pravdu, Krásu a Dobro, pro katolickou kulturu. Tento úkol nesmí na krku národa vyhasnout a zejména musí se sanitiť v srdcích Dorostu, naší Budoucnosti. Proto odbírejte Archa zvláště pro studující mládež a dávejte ji do jejich vědeckých rukou! Na Bohraňi dob je toho více potřeba než kdy jindy.

Přílohu „Zpívejte Pánu“ vydala admin. Ječmínka v Prostějově. 1 za 20 h, 100 ex. 10 K. Heď se i vojínům v nemocnicích.

POHLEDY DO ŽIVOTA BOHOSLOVCŮ A KNĚŽÍ. Tak nazval Dr. Fr. Novák svou zajímavou knihu reformní. Na str. 230. píše: »Mnozí z nás listů katolických vůbec neodbírají, mnozí je sice odbírají, ale — neplatí. — Který hřích je větší? Vůbec neodbírají nebo odbírají a neplatí? Smutným jest na každý způsob to i ono. To i ono vrhá divné světo na naši 1. prozřavost (o vlivu veřejných listů dnes již ani prosfáček z lidu nepochybujeme), 2. na naši vědomost (ty listy hájí nás a naše zájmy), 3. naši svědomitost (ty listy hynou nebo živí naši vinou), 4. náš charakter (jinde se stýbíme býti dlužnými jen zlatku — listům katolickým neplatíme po léta).

PUBLIKACE.

V. KOTRBA, PRAHA.

P. Fr. Žák: Promluvy 3. 50 h. — Bojem k vítězství. Duchovní kniha pro vojáky. 24 h. — Th. Jeske Chotěšský: Poslední Římané. Román. K 350. — Helenka: Z angl. přel. F. Stanovský. 60 h. — Novus Confessarius polyglottus. K 1'.

ČASOVÉ ÚVAHY, HRADEC KRÁL.

Jiří Šahula: Husitská šlechta. 8 h. — Byl Hus odsouzen jenom pro 30 článků z jeho spisů? Napsal Dr. F. Šuk. 8 h. — Knihovna Obnovy: Jiří Šahula: Do ba předhusitská a husitská. Stran 428.

BENEDIKT. TISKARNA V BRNĚ.

M. Dely: Bratrství a bratrství. Román. Přel. B. Pracký. 150 K.

JOS. PELCL, PRAHA.

Antonín Dvořák, Kritická studie od Dra. Jos. Barloče. K 460. — Chvilky: H. Tala, O ideálu v umění. 40 h. — Platon: Kriton. 20 h.

F. ŘIVNÁČ, PRAHA.

Světové zbrojení a Slovianstvo. Napsal Rud. Urb. Váz. 8 K.

OO. SALVATORIANI, Val. Mezříč.

Zpověď katolického kněze, čili jak lze se zbavit pochybností svědomí. Napsal P. Franklousus Hokenmayer. Str. 690. Váz. K 350.

SVĚTOVÁ VÁLKA VE SVĚTLE

PRÁVDY. Časová brožura a hlediška českých poměrů psaná. Cena 16 h, poštou 20 h, 5 exempl. 80 h, 10 exempl.

1 K 50 h, 25 exempl. 3 K, 50 exempl. 5 K poštou vyplacené. Rozšiřujte ji hromadně mezi lidem. Objednávky přijímá: »Česká sekce diecéšního komitétu v Č. Budějovicích«.

»STUDENTSKÁ HLÍDKA« ročník VII.

Číslo první vyšlo právě po půlroční přestávce v neztizeném vydání! Ročník sedmý bude obsahovat 6 čísel za sníženého předplatného pro studenty: 1 K 40 h, pro nestudenty: 2 K. Z článků uvádíme: Prof. Korbač: »Studentická Hlídka« — v době války. — Prof. Dr. Josef Kratochvíl: Nová filosofie a poesie. — Th. St. Vladislav Růžička: Oeothovo božství. — JUC. Hynek David: Několik gloss k přítomné době a našim úkolům v budoucnosti! — Dr. Josef Bl. Hronek: Karel kníže Schwarzenberg. — Jan Štukbauer: K náboženskému probuzení a zánahám morismu. — Mimo to obsahuje stálou rubriku: »Z duchovního života«. »Polské a chorvatské besedy«. »Belletristická příloha«. »Jihu« oživuje obsah! »Rozhled« nás seznamuje povšechně o studentickém životě a kulturním životě současném. Rozkopy, dopisy, publikace, předplatná, reklamace posílají se na adresu: »Studentická Hlídka«, Voršilská ul. č. 1 Praha II.

ČASOPISY:

Prážské: Nový Věk, Ve službách Královny, Poklad věřících, Vlast, Cyril, Květy lásky, Studentická Hlídka. Moravské: Éva v Olomouci, Vychovatele, Katořské Listy, Katolický učitel.

BOJ O CHRÁMY VE FRANCII.

PODÁVÁ JOSEF HANÁK.

NAD U ŽÁDNÉHO JINÉHO NÁRODA NEJSOU poměry politické a literární tak podobny francouzským, jako je tomu u národa našeho. Literatura francouzská, vědecká, politická i krásná, byla v novější době hlavním zřídlem, z něhož čerpali naši přední učenci, politici a literáti látku ke svým článkům a dílům, z ní osvojili si lehkost, eleganci stylu, kterou za sebou strhli naši inteligenci. Na doklad toho stačí jmenovati jako typické representanty Kramáře, Drtinu, Šaldu. Tento sklon k francouzské kultuře kotví v sanguinické povaze obou národů, jež se dá tak snadno unést krásnou formou, vtipem a citem řeči mluvené i psané.

A poněvadž zdrojem naší moderní literatury byly po nejvíce radikální, protináboženské spisy a časopisy francouzské, jsou patrný i v ní tak mocné proudy radikální a protináboženské, jež se jeví odtud i v politice a ve veškerém smýšlení veřejném. Francouzi dovedou však i zájmy náboženské hájit s nemenší elegancí a vtipem.

Důkazem toho jsou články francouzského romanciéra, poslance a akademika Maurice Barrèsa, uveřejňované v předním časopise francouzském »Revue des Deux Mondes« pod názvem »La grande pitié des églises de France«, nyní i knižně vydané. V těchto článcích obhajuje tento »nesmrtelný« katolické chrámy s takovým vtipem a tak básnickou formou, jak to dovede jen Francouz.

Není možno v našich poměrech přeložiti celé ony články. Podám z nich alespoň nejkrásnější partie, jež si přečte se zájmem a

požitkem každý inteligent v pravém slova smyslu, byť i byl jakého koli smýšlení; budou naši veřejnost na nejvyšší zájmatí již proto, že v nich uvidí tak plastický obraz náboženských poměrů ve Francii.

První části své obrany francouzských chrámů přednesl Barrés významný nadpis »In memoriam parentum« a začíná jej mottem z Demangeovy »Cesty po Řecku«: »Nalézám tu dvě okouzující témata, prameny a kaple«.

A potom píše:

»Kaple nad břehem prudké řeky, věčná skála, strmicí u vody, jež plyne, jaký obraz, jaké téma nekonečných reflexí!

Posadil jsem se na louce. Voda se třpytí, kvapí, zdouvá se v záhybě u mých nohou, hučí a mizí a nevidím jí než okamžik, abych ji ztratil z očí navždy. Na nebi se tvoří mraky, rozplývají se, plynou jako řeka. I ve mně tak sunou se sny. Řeka, mraky, myšlenky, vše plyne. Vzpomínám si na dlouhá školní odpoledne, kdy nám Burdeau vykládal starého Heraklita. »Svět — pravil — jest řeka, v níž vlna sleduje vlnu, takže nemožno vstoupiti dvakrát do též řeky. Co znáte stálého, neproměnlivého? Hlína, z níž jsou stvořeny věci, nabývá stále nových tvarů. Nic netrvá, vše zaniká.« Tak mluvil starý Heraklit a slyším jeho »dies irae« mísící se do šumu kvapící řeky. Voda vedle plynoucí hází krátce svou frází, ji zdvojuje, ji znovu opakuje, a její šum nese se věky. Jest to nejsladší plynutí, božské svým tajem, svým jasem. O nymfo, ó ustavičné mládí staré řeky, ó božství! Komu mám děkovat? Kam mám nésti city mne jímající? Nesmím připustiti, že mizí jako voda, jako mraky. Za nádherně malovanou oponou, která se přede mnou rozhrnuje, poznávám týž stále trvajíc řád. Na běhu toho věčného plynutí toužil vztýčiti jistotu stability a identily.

Nevyčerpatelné téma kaple nad řekou! Nic tak nemiluji, jako tuto zkamenělou meditaci nad břehem vody tekoucí, zatím co vánek osvěžuje a zaznívá zpěv a trilký ptáka věčného ve vrbovi. Zde jest místo, do něhož ukládáme své nejlepší city, bychom je zachránili, a ty, jichž nemůže přijati tato klenba, ať spějí podél řeky a zaniknou . . .«

Po tomto poetickém úvodě pokračuje:

»Tento týden dvacetkrát jsem otevřel a přečetl zprávu, kterou nám právě dožala rozpočtová komise: inventář dražocených předmětů našich náboženských budov. Nepřátelé katolicismu se zdají býti znepokojeni pohromou umění, kterou zavinili, a p. Couyba nám vypočítává okna, tkaniny, sochy, kasule, relikvíáře atd., atd., jež dle jeho vkusu zasluhují záchrany. Zpráva je velmi neúplná co se týče krajů, jež znám. Ač jest Francie nejvíce zpustošenou zemí v Evropě, přec jest v ní velmi mnoho

skvostných památek, jichž »úctyhodný« zpravoďaj neuvádí. Práví, že bude pokračovat v inventáři: hodlá »před 11. prosincem 1908 — termín lhůty stanovené zákonem o rozluce — »tříditi« všechny předměty, jež v našich chrámech po stránce historické nebo umělecké buď ZÁJEM NÁRODNÍ«. Toť jeho vlastní slova, jež sám poděkrťává. Vybízí nás ku pomoci. Je záhodno mu poradit? Mám mu říci: »Couybo, zapoměl jste na naši milostnou Pannu, jež zdobí portál kaple na starém hřbitově v Charmes. Jest tuším z 15. století, okouzluje pravdivostí, pokorou . . .« Mám jakousi obavu, neboť doví-li se Couyba o této Panně, dá jí nevíť do kterého musea, a nikdy již potom nebude mít v ruce první černý hrozen našich vinic. Na druhé straně zapomene-li na ni Couyba, zmocní se jí kupci, a svatá socha se stane prodejnou hračkou. Tak i onak hrozí zkáza. Předmětům, jež vybere Couyba, hrozí deportace, vyhnanství a těm, jež zneuzná, prodej. Jak ty, tak ony zmizí z míst, jež je vytvořila. Protivilo by se mně spolupracovati na tomto díle smrti.

K sestavení tohoto neblahého seznamu vzali radikálního písničkáře; bylo však k tomu třeba tragického francouzského básníka. Bylo třeba rozezvuchet všechny umíráčky . . . Slyším je, a můj duch se bouří nevolí, ohlží se, pátrá a instinktivně prchá jako k útočišti, do kraje mého zbožňování, nad zemi, kde se zrodily všechny myšlenky, jež mně dodávají nadšení. —

Jak rychle letí obraznost! Jsem 400 km od Paříže v kantonu vogésském, pokrytém sněhem, mezi samotami, oddělenými od Mosely pahorky, o něž se budou opírat naši dělostřelci v příští válce. Zde dřímá Gugney na úpatí svahu mezi zelenajícími se sady, kde tají se všecken žal lotrinských vesnic. Velkou odlehlostí od hlavních cest se dá jediné vysvětliti, že v tomto zálší se uchoval poklad umění starší, než pleny vojáků Richelieuových. Divím se, že Couyba zná GUGNEY-AUX-AULX, neboť doznávám, že jsem tam ponejprv přišel minulého září.

Září jest měsíc, v němž ženy klečící vybírají zemáky na polích; jejich čepečky je chrání před posledními paprsky roku. Muži osévají zorané role a kladiva již hřmotně dopadají na suďy před vinobraním.

Na sklonku jednoho odpoledne, již krátkého, byl jsem nanejvyš překvapen, objeviv v chudickém kostele trosky skvostného okna ze 16. stol., potom čtyry renaissanční sloupy, tesané a zdobené s božskou fantasií pohanskou, pak umělecké basreliefy, zobrazující výjevy z Utrpení, a konečně vedle této ozdoby vkusu aristokratického devět kamenných soch. (Nejstarší jest Pietà, skupina polychromovaná; nejpůsobivější je sv. Klára, venkovanka, postavy mohutné, plná klidné síly.) Kolik duší se namahalo vytvořiti tento vrchol oduševnění! Zdá se mně, jakobych dotýkal

srdce těch chladných venkovských plání. Tyto ušlechtilé trosky by v nějakém muzeu v Paříži budily málo pozornosti: zde jest jejich hodnota neocenitelná. Jsouce mystické a zároveň klassické, mají cenu zvlášť tím, čím poutají. Jsou zrozeny ze snátku tohoto kraje s katolicismem a uvádějí v soulaď pokorné snahy místní s universálním citem náboženským.

Dlouho jsem naslouchal těmto slovům oprýskaných soch jako by šeptem pronášeným, jež sděluji a přesvědčují. Tázal jsem se, jaké úmysly duše nebo přírody byly vtisknuty do těchto úctyhodných tvarů; hleděl jsem v sobě oživit city, jež naši otcové vyjádřili touto rozmanitostí slavných postav. Ach, nepředvídal jsem, že mně bude usouzeno, abych bezmocně mezi zákonodárci Francie přihlížel k odstraňování těchto svatých a světic, jímž má rasa slíbila vděčnost . . .

Přidruží se ke mně farář. Vypravuje, že dostal během roku dvě návštěvy a sice funkcionáře krásných umění, jenž rozhodl, že všechny sochy mají být zařazeny mezi umělecké památky, a obchoďníka z Dijonu, jenž nabídl za ně 50.000 franků. Právil mně posléze, že jeden Bassompierre (jedná se o pověstného maršála B., tak velkého pijana a dobrého povídkáře?) zde kdysi postavil lovecký zámček a povolal k sobě potulnou družinu sochařů, kteří příležitostně vytvořili tu a tam díla, jichž zbytky až dosud krášlí Charmes a Brantigny. Tak vyprávěl farář. Dvěma těmi epizodkami mně bylo objasněno, jak se zrodila díla umění venkovského a jak umírají. — —

Ani p. farář ani obec není sto uchovati kostel. Až zdi chrámu dostanou trhliny, budou sochy dopraveny do sbírky kathedrály, a sloupky, basreliefy, okna *do nějaké veřejné národní místnosti.* Je to zákon. Pospěšme si radovati se z posledních chvil Gugneye.

Během podzimu jsem se vrátil několikrát k této umírající krásě. Když tento samotářský kraj se nořl v odstíny hrdlčky, jaké kouzlo, když pojednou paprsek říjnového slunce ozáří pastviny a sady. Miluji klid, zamlklost, smutek této vesnice, kde větrem šumí ořechy. Mohu se modlit před obrazy chrámu. — —

Zákony naší duše se nepřizpůsobí vrtochům zákonodárců. Marně dvě hordy vztekla útočí na naše Lotrinsko: oď západu, aby vyhladili náš jazyk, oď východu, aby zničili naše náboženství, to jest mluvou našich citů. Ani lito, ani oni nejsou sto udupati naši zemi; bude vždy ploditi snažení a nadšení, jež chce býti ukázováno. Když budou zvonice povaleny, svaté sochy vypuzeny k Dianám a Merkurům galsko-římským do zaprášených sálů krajských muzeí, povstane generace, jež zase zbuduje chrámy duše v našich francouzských vesnicích.

(Pokračování.)

SVĚTEC LITERÁRNÍM APOŠTOLEM.

III.

P. HOFBAUER NESLEDOVAL VE SVÉ SNAZE PODPOROVATI katolickou literaturu — to buď již hned na začátku vytknuto, — žádných uměleckých zájmů; byla mu právě jako kázání a katechisování jen prostředkem k dosažení všeobecného cíle, náboženského života. Jak smutně to tehdy dopadalo s katolickou literaturou v německých zemích, víme z úvodu. Hofbauer poznal jasně, jak daleko sahá a jak zhoubné účinky má tento úkaz doby: »Němci čtou rádi, říkával, ale nemáme ničeho, co bychom jim mohli s dobrým svědomím dát do rukou.« — »... ó kéž by katolíci činili tolik PRO náboženství jako nevěřící PROTI němu: ti nepopíjejí si odděchu; dnem i nocí vláčejí se se svými jedovatými knihami a rozšiřují je. Vstupují na nejvyšší hory, snášejí všechny svízele, jen aby dosáhli svého cíle.«¹⁾

Než Hofbauer nezůstal jako mnozí dobře smýšlející občané oné doby při planých nářcích, nýbrž pracoval cílevědomě o tom, aby zatlačil otrávený tisk »osvícenský« a získal čestné místo katolické literatury. Snažil se zeslabiti vliv špatných knih a spisů tím, že osvětloval ve svých kázáních jejich chyby a omyly a poukazoval na pravou jejich cenu. Ale věren jsa heslu: nemáme vymílití zlé, aniž bychom sačili dobré, chtěl katolickými knihami podávat náhradu za tak mnohé spisy, které dosud přes svůj bludný směr u kléru i u lidu se zakořenily.

Hofbauer sám nebyl mužem péra; ale přátelství vázalo ho s tak mnohým, který byl více nebo méně schopen práce spisovatelské; u těch uplatnil pak svůj vliv ve smyslu svých snah. »Poněvaž měl Hofbauer několik duší, jimž byl zpovědníkem a rádcem, které měly vlohy, ostrovní a schopnosti pro spisovatelství, proto je k takové práci povzbuzoval.«²⁾

První jeho starostí bylo stvořiti znova pravou katolickou, osvícenským a tolerantním duchem neprosáknutou literaturu. Proto poutal pozornost známých spisovatelů na spisy světců, asketů a mystiků a uviděl záhy k velké své radosti celou řadu dobrých překladů i samostatných prací. Několik znamenitých mužů z jeho okolí, Antonín Passy, Silbert, Veith a Werner, podali dle jeho návrhů mnohý cenný příspěvek k obnovení čisté náboženské literatury; též v básnických jejich pracích ozývají se vesměs náboženské náměty.

¹⁾ Innerkofler, Ein Österreichischer Reformator. Řeznov 1910. Str. 515.

²⁾ Tak vypravuje jeho žák Pajallch. Innerkofler, m. j. m. str. 661.

Hofbauer poznal Passy-ho¹⁾ u hraběte Szechenyiho,²⁾ kdež byl předčítatelem a knihovníkem. Byl to veselý, milý muž výtečného nadání; v mladých letech upoutal na sebe pozornost Zachariáše Wernera, který s ním zůstal úzce spřátelen, takže tento muž jej na smrtelné posteli označil co nejstaršího svého přítele ve Vídni. Jako Werner, i Passy připojil se k Hofbauerovi, kterého si na výsost vážil, což se ukázalo též vstupem do kongregace; arcif odhodlal se k tomuto kroku až po smrti světcové, když se se svolením vlády kongregace ve Vídni usídlila.

Činnost jeho spisovatelská byla nesmírně bohatá a rozsáhlá, pracoval rychle a lehce; proto máme mu co děkovati za celou řadu vlastních prací i překladů v prose i ve verších.

Pravá, jadrná zbožnost, bez nasládlosti nebo blouznění, srdce překypující láskou k lidstvu a jemný cit pro zodpovědnost spisovatele podporovaly jej znamenitě ve snaze po dokonalosti v oboru lidového spisovatelství. Napsal řadu částečně výtečných knih rozjímavých, jako »Katholisches Trostbuch« (»Ořech pro katolíka«), a knížku »Was ist nach verrichteter Generalbeichte zu tun?« (»Co máme činiti po vykonané generální zpovědi«) Péro své věnoval též církevnímu dějepisu i biografii; mimo to chápal se často i lýry; napsal vedle vznešených hymen též mnohou prostou náboženskou píseň v lidovém slohu. Nebyl to nikdo menší než Bedřich ze Schlegelů, který napsal úvodem k jeho první sbírce básní »Des Jünglings Glaube, Hoffnung und Liebe« (»Jinochova víra, naděje a láska«) báseň. V »Orgeltöne« (»Hlas varhan«) a »Der Orgel Wiederhall« (»Ozvěna varhan«) opěvuje církevní svátky. A tento muž, který ve svém »Kinderparadies« (»Dětský ráj«) nalezl jemné pobídky pro srdce dětské, znal též struny satiry a humoru, což dokázal v satirickoedukativní básni »Philosophen der Neuzeit: Humana Comoedia«.

Co překladatel učinil katolickému lidu přístupnými některé spisy sv. Alfonsa z Liguori, mezi jiným duchovní písně, jichž zpracování vyšlo v druhém vydání s hudbou.

JAN PETR SILBERT, narozen 28. března 1777 v Kolmaru, byl ve Vídni učitelem frančtiny; s Hofbauerem spojovala jej úzká páska přátelská: často se účastnil i večerních zábav v jeho bytě. Silbert byl velice plodný spisovatel: získal si, ač laik, zvucného jména mnohými ascetickými a rozjímavými, namnoze velice výtečnými spisy. Získal si velké zásluhy překlady z dřívějších století, zvláště z doby mysticismu. Ukázal tu katolické literatuře pole, které dosud leželo ladem a které mohlo mnoho úrody při-

¹⁾ Nar. ve Vídni 31. března 1788, zemřel 1847.

²⁾ Přítel a mecén Hofbauerův, srv. Brunner, Klemens Maria Hofbauer und seine Zeit. Vídeň 1858, str. 257.

něsti: v dobrých překladech podal nám spisy sv. Augustina, Prudentia, Theotima, Bernarda, Tomáše Kempenského — k tomu napsal Sailer předmluvu — Taulera, Ludvíka z Granaďy a Fenelona. Ve svém díle »Dom heiliger Sängers« (»Dům svatých pěvců«) aneb »Fromme Gesänge der Vorzeit« (»Nábožné zpěvy minulých dob«), které vyšlo s úvodem Schlegelovým, snažil se zajistiti křesťanskému básnictví čestné místo. Krásný koncert křesťanských pěvců ozývá se z této knihy: spojil zde hymny a písně Ambrože a Řehoře Nazianského, Petra Damiana a Bonaventury, Baldea a Erasma, Jana z Kříže a Alfonse z Liguori, zakladatele řádu redemptoristů, ve skvostných překladech a imitacích. Jest to krásné dílo křesťanské poesie, dílo, které mohlo a může lid povznést a básníky k nadšení přivést. Periodický časopis »Der Bote von Jericho« (»Posel z Jericha«), kterého vyšel jen jeden svazek, měl sloužiti podobnému účelu; k vydávání tohoto časopisu spojil se Silbert s Veithem.

JAN EMANUEL VEITH narodil se roku 1788 v (Kuttenplanu) v Čechách z židovských rodičů. Jako první universitní profesor na zvěrolékařském ústavě ve Vloni stal se roku 1816 katolíkem. Působil dále jako učitel a od roku 1819 jako ředitel na tomto chvalně známém ústavě, studoval ale současně na theologické fakultě, až se stal r. 1821 knězem-redemptoristou. Roku 1818 přijel prostřednictvím Madlenera¹⁾ ve spojení s Hofbauerem; od této doby obcova stále, jak sám píše, s ním. »Skoro denně jsem jej navštěvoval, a otcovská láska jeho často mne donutila přespátí v jeho světnici, když mi špatné počasí vadilo jíti až na předměstí . . . Cítím se zavázána úctou k P. Hofbauerovi, poněvadž mám co děkovati za tolik milostí; neboť ať jsem už dospěl k víře a byl odhodlán státi se knězem, dosáhl jsem přece lepla víry teprve u něho.«²⁾

»(Hofbauer) pocítoval velice dobře, že nová doba žádá nových způsobů kázání; často, velice často, ano skoro denně slyšel jsem od něho slavnostně a důrazně pronesená slova: Evangelium buďž nově, úplně nově kázáno.«³⁾ Tento výrok milovaného učitele, tento postulat nově kázati evangelium, t. j. zase vpravdě katolicky, bez oněch zamilovaných frází osvícenských o všeobecné mravnosti a všeobecném křesťanství, vzal si Veith za vůdčí hvězdu v úpravě svých kázání. Svými knihami kázání způsobil jako ne poslední činitel, že zmizela protestantská díla z knihoven katolických duchovních, kdež, jak jsme slyšeli, namnoze měla první místo. Slavné jineno, poutavý sloh a velká jeho pročitelnost i vroucnost

¹⁾ Miláček a řádový kněz Hofbauerův.

²⁾ Innerkofler, m. j. m., str. 505. a 506.

³⁾ Brunner, m. j. m., str. 270.

získaly mu mnoho čtenářů i ve vzdělaných kruzích; obohatil katolickou literaturu o mnoho knih. Jen jeho kázání obsahují 45 svazků: z jeho modlitebních a rozjímavých knih byly nejoblíbenější: »Das ewige Versöhnungsgesetz« (»Věčná oběť smírná«) a »Jesus, meine Liebe« (»Ježíš, moje láska«.)

Ve všech těchto spisech jeví se neobyčejná síla básnická. Veith dovedl též něco vážného odítí milým rouchem poesie a upravit co nejpříjemněji a nejlíbivěji; čistě poeticky málo pracoval, ale ukázky jeho nenepatrného umění vidny jsou v »Erzählungen und kleine Schriften« (»Povídky a malé spisy«) a různých básnických překladech. Veškerý jeho práce prozrazují genialního, všestranného ducha, kterému věda i život otevřely poklady své v plné míře, jemu, jenž uschnout byl i k vážným rozpravám i k žertu a vtipu. Veith zemřel co stařec 89letý; při smrti ukázalo se zase právě katolické smýšlení starého učeníka Hofbauera, o čemž se v posledních jeho letech pochybovalo.

Veile Veitha byl to v Hofbaurově kroužku zvláště ZACHARIÁŠ WERNER, který přivedl katolické, na prakticky-náboženský život poukazující kázání zvláště mezi inteligencí k bývalé cti. Werner, jeden z nejznamenitějších a nejproslulejších mužů, kteří se skupili kol Hofbauera, prožil mnoho bojů a vnitřních rozporů, než se roku 1810 v Římě vrátil k víře svých otců. Postavení jeho v Hofbaurově kroužku, obraz jeho charakteru, který se nám často podává úplně zkomolený, takže se naň vztahovati mohou slova Schillerova:

»Stran hořkosti i přízní pomaten
zmítá se obraz jeho v dějinách«

ospravedlnují zajisté to, že o něm zvláště důkladně promluvíme.

Bedřich Zachariáš Werner ztratil v útlém mládí svého otce, který byl profesorem na Královecké universitě. Výchova jeho vedena byla proto jen matkou, kterou sám jmenuje »čistou, svatou uměleckou duší a mučednický bystrého, ač někdy prudkou fantasií až zotročeného rozumu.« Hluboké náboženské cítění, které následkem dlouholeté choroby duševní vyvrcholilo v předstávě, že ona jest Pannou Marií a její syn Spasitelem světa, přenesla též na svého syna, který se jí narodil roku 1768. Zpívá sice jako 20letý mladík zcela v duchu nationalistickej doby o po-věře, pobožnůstkářství, svaté prostotě a jezuitství; ale už tehdy zněl z jeho lry zápas a snahy jeho duše:

Jako vlny na vlny se lýtí,
pochybnosti zahrnují mne;
Naděj kyne — pochyby se přičí,
hyňu — Otče — zachraň mne!

(Na hrobě otcově.)

Idea o úzkém vztahu umění k náboženství, která nalezla svoje obhájce v romantických Tieckovi, Novalisovi a Schlegelovi, které Werner z počátku opomíjel, působila očistou na jeho náboženské mínění; čím dále, tím více sblížovaly se tyto myšlenky s jeho estetickými snahami, takže došel až k tomu, že pojmenoval náboženství matkou umění a básníka knězem Božím.

Pohlíží dle vlastních slov »na umění jen tak dalece s vyššího stanoviska, pokud mu podává alespoň jakés zdání o božstvu,« a píše knihy, ne aby »docílil prchavého souhlasu,« nýbrž proto, aby »získal duše, a buďž jich sebe méně, pro svaté, které svět nezná.« Ale to svaté náboženství, které se mu jako cíl stavělo před oči, nebylo ještě pozitivní křesťanství. Splnění svých myšlenek, snů a snah, nové náboženství, ke kterému chtěl lidstvo přivést, viděl v katolicismu zednářským »očistěném a idealizovaném«, kdež katolicství skoro úplně mizelo v moři pantheismu:

Země se stává těla svátostí,
a moře širé svátostnou je krví --
tak nalezáte, co vás pojí s Bohem,
že vytvořeno všude v přírodě,
a není bodu, kde by nezračil se --
i prach si učiníte prostředníkem.

V tomto smyslu psána jsou také dramata, která získala mu básnického jména, »Die Söhne des Tals« (»Synové údolí«) a druhá část »Die Kreuzesbrüder« (»Bratři v kříži«).

Vedle těchto hluboce náboženských prvků žila v duši Wernerově dle slov Eichendorffových¹⁾ »žhavá, někdy až k sprostému, ba až k zločinnému se snižující smyslnost,« a tento boj vnitřní, toto kolísání mezi tím, co dosahuje k hvězdám, a tím, co lpí na prachu zemském, je pravým jádrem a obsahem jeho poesie.

Než jen onen boj jeví se v jeho spisech; i když mnohdy v životě šel za hlasem hříšných choutek, nikdy nevyhláhl hříchů a náruživost ve světle a záři. Byl celkem čestným, šlechtným mužem, který nenáviděl to, co bylo nízké a sprosté: »Nejsem zlým člověkem,« praví správně o sobě, »ale slaboch v mnohém ohledu;«²⁾ tak ukazuje též ve svých spisech, že co kněz uměny je povznešen nad smyslné požitky, do kterých by jej vrhla slepá vášně.⁴ Jeho snaha po náboženství, jeho touha, pracovati ve službách náboženství, byla proto také naprosto pravá a odpovídala jeho vnitřnímu citění. Než 41 bezútešných let touhy po pravdě, jistotě a klidu musel prožít, jak sám praví, až mohl pod jistotu

¹⁾ Eichendorff, Geschichte der poetischen Literatur Deutschlands, herausgegeben von Wilhelm Koch, Kempten, 1906, str. 382.

²⁾ Srv. Eichendorff, m. j. m. str. 381.

ochranou církve katolické občerstviti duši svou u pramene Spasitelova.

Už v mládí poutal ho v katolickém kostele v Královci, který stál vedle domu jedné příbuzné a který Werner rád navštěvoval, katolický ritus, zvláště o Božím Těle, a Boží Hrob o Velkém Pátku. V době pozdější nemohl při svém hluboce náboženském citění pomíjeti prastaré, vznešené, poesii ozářené náboženství, jakým se jeví katolicism i těm, kteří jsou od něho daleko vzdáleni. Není nám proto divno, že jej katolictví často zajímá i v dopisech i v rozmluvě. Několik měsíců ztrávil s paní ze Staëu na jejím letním sídle Coppet na jezeře Ženevském. S ní, „nejduchaplnější paní naší doby, vpravdě šlechtickou ženskou bytostí, jejíž srdce bylo alespoň tak velké jak její duch,“ mluvil často a zevrubně o katolických věcech, a na její radu odcestoval pak z Coppetu přes Turín a Florencii do Říma.

Co jej konečně do Říma vedlo: zda duch jeho básnický, který toužil po Římě, který ověncily jeho dějiny, pověsti i umění stálou zelení, zda touha jeho náboženská, která hledala v Římě, středu křesťanství, nová zjevení, odpověď na tolik otázek a pochybností, sílu v těžkém boji životním, — nevíme. 9. prosince 1809 uviděl prvně věčné město, a zde vrátil se 19. dubna 1810 k víře otců svých. Nad cestou jeho obrácení a konverze vznáší se jakés temno. Sám prohlašuje v Autobiografii, kterou uveřejnil v „Felders-Weitzeneggersches Gelehrten- und Schriftstellerlexikon der deutschen katholischen Geistlichkeit“, že ty podivné věci, které s ním se udály v Římě, se nehodí do prosaického slovníku. Ale básně z oné doby osvětlují aspoň poněkud situaci.

Po svém obrácení začal Werner nejprve privátně studovat theologii. Stále ještě žila v něm jakás touha po náboženské působnosti, která plnila jeho srdce už tehdy, kdy žil ještě fantasíím „nového náboženství“, touha, kterou chtěl tehdy ukojiti co básník „kněz božství“. Teď jej vedla táž touha po vzorné přípravě k stupňům oltáře. Knížecí jeho přítel, arcibiskup Dalberg Mohučský, který mu byl věnoval na znamení úcty zlaté péro, přijal jej do kněžského semináře v Aschaffenburgu, kdež byl vysvěcen 16. června 1814. (Příště dále).

DR. DOM. BERNSKÝ: Z ÚVODU DO FILOSOFIE KŘESŤANSKÉ.

POUHYM KONSTATOVÁNÍM JEVŮ JEJ OBKLOPUJÍCÍCH SE ČLOVĚK NESPOKOJÍ. Rozum nutí jej, aby hledal a stanovil podstatu jevů, aby určil zákony je řídící, aby určil spojitost jevů, jejich poměr vzájemný. A nespokojí-li se výkladem cizím, chce-li dle své přirozenosti sám uspokojiti vrozenou, nezničitelnou touhu svou po poznání — dosáhne jednotného názoru na svět jevů mimo sebe a v sobě, utvoří si z chaosu jednotlivých a různorodých jevů jednotný názor na svět. A ten pak podmínuje jeho názor na život, stanoví způsob jeho myšlení a jednání, poměr k bytostem jej obklopujícím.

Tato snaha jest vložena v přirozenost lidskou, tato snaha hledati principy názoru na svět a život jest údělem každého člověka. A poněvadž filosofie jest »vědou principů«, jest filosofie každému člověku něčím přirozeným.

Ale což se neřká, že vědy přírodní tvoří názor na svět?

Což nejsou důsledky bádání věd exaktních nejschopnějšími vyhověti filosofické snaze každého člověka?

A což náboženství? Nepodává ono člověku ucelený názor na svět?

Zajisté, ale vědy přírodní podávají jen fakta, jichž podstatu třeba filosofii vysvětliti; jest třeba principů jiných, než z věd přírodních, aby spojitost výsledků bádání přírodních věd byla stanovena; aby pokrok věd přírodních byl zajištěn, jest potřebí hypotézy, k jichž konstruování jest potřebí opět prvků filosofických, z rozumu vzatých.

A náboženství? To podává názory své autoritativně, názory na zjevení spočívající, a tu jest potřebí zkoumání jeho pravověrnosti, odůvodňování věrohodnosti — což nemožno bez filosofie.

Ale jak jest možno člověku každému utvořiti si jednotný názor na svět, názor na život? Vždyť názor ten vyžaduje znalosti základních zákonů myšlení, motivů úsudků a jednání a pravidel řídících život náš.

Třeba znáti rozdíl mezi dobrem a zlem, pravdou a bludem, krásou a neladím, rozdíl mezi bytostmi jednotlivými, mezi skutečností a nicotou; utvořiti správný názor na svět znamená usuzovati správně o je-

vech smyslům přístupných, o předmětech vědomí svého, znaná znalost cíle života a důsledků poznání tohoto; toť prvky názoru na svět a na život.

Jak tedy možno zváti filosofii něčím přirozeným každému člověku?

Jak možno každému člověku utvoření názoru na svět?

A přece jest tomu tak! Nezávisle na vědách přírodních, nezávisle na náboženství dána jest odpověď na tyto otázky, zdravý smysl dá na ně odpověď. Zcela přirozenou jest člověku jejich znalost, a třeba by si toho ani neuvědomil — jedná dle zákona příčinnosti a jiných zákonů základních, dává si odpověď na otázky o rozdílu mezi dobrem a zlem, pravdou a nepravdou; usuzuje o hodnosti poznání smyslového i rozumového — krátce: jako rozum nese se přirozeně k utvoření názoru světového, tak dává zdravý smysl též odpověď na otázky, které vyžaduje jednotný názor na svět. Správným jest tedy rčení Cousinovo: «Le jour où l'homme a réflécti, ce jour là la Philosophie a commence!»

Konstruovati jednotný názor na svět, toť cíl i účel filosofie.

Stojí-li člověk v poměrně nízkém stavu vzdělanosti, pak spokojí se snad názorem již utvořeným, cizí autoritou jemu daným, nebo názorem ne právě kritickým, sestaveným z prvků daných jemu zdravým smyslem.

Jest to, abych tak řekl, jakýsi naivní realismus, který jest neschopný reflexe a pochybování, jakýsi nezdravý konservatismus, který bojí se hnouti převzatým svým názorem na život. Ale člověk, dosáhnuv vyššího stupně kultury, zdokonaluje životní svůj názor.

Důsledky bádání vědeckého skytají jemu nové prvky k opravění a zdokonalení svého názoru, nové otázky jemu kladou, kterých třeba rozřešiti; prostředí politické, sociální a náboženské, ve kterých žije, nezůstanou na něj bez vlivu.

A co hlavního — člověk počne reflektovati o pravdách zdravým smyslem jemu požívaných, počne kriticky probírat to, co od jiných bylo a jest beze všeho přijímáno.

Odtud psychologická definice filosofie: Uvádí v pochybnost vše to, co od jiných za pravdu jest přijímáno a pak snaží se své pochybnosti řešiti.

Víď rozpor mezi jednotlivými daty zdravého smyslu — snaží se je rozřešiti.

Uveďme příklad. Na otázku: je-li vůle lidská svobodnou při volbě, odpoví zdravý smysl kladně; ale každému více uvažujícímu jest známo, že to jest předmětem rozhodnutí vůle, co

rozum za nejlepší pro člověka uznává. Tedy vůle zdánlivě jest determinována, určována, poznáním.

Tyto a podobné rozpory odstraniti znamená zdokonalovati úsudky zdravého smyslu, zdokonalovati názor na svět.

Hlavně pak jest to neuspokojitelná touha po absolutní jistotě: proto pochybuje rozum o tom, co sám připustil i co jiní za pravdu mají, ne snad proto, aby zůstal v pochybnostech, oddal se skepticismu, který jest nesprávným a člověka nedůstojným a stojí v odporu s přirozeností lidskou, ale proto, aby pochybnosti rozřešil, svůj názor na život zdokonalil.

Netřeba připomínati, že rozum člověka myslícího hlavně pro blémem poznání se obírá, který ostatně jest základem každého názoru na svět.

Člověk vidí dualismus, myslící já a poznané ne-já. Nejsou totožnými o sobě a přece jsou totožnými v myšlení. Přemýšlí o hodnotě myšlenek svých, o možnosti poznání. K těmto a jiným otázkám problém poznání tvořícím zaujme určité stanovisko.

Z toho je patrna možnost různých systémů filosofických — různých názorů na svět — o nichž jednají dějiny filosofie.

Dějiny filosofie rozumíme onu vědu, která se snaží podati filosofický názor na svět jednotlivých systémů filosofických, a počavši její oceňuje jeho hodnotu.

Abyste dostaly svému úkolu, předpokládají dějiny filosofie:

- a) znalost pramenů,
- b) znalost prostředí historického,
- c) znalost zákonů filosofického vývoje.

Znalost pramenů: Není bez zajímavosti sdělit, že od některých popírá se vůbec možnost dějin filosofie; píše-li kdo na př. dějiny filosofie Aristotelovy, vykládá jeho myšlenky filosofické dle svého názoru -- není a nemůže býti objektivním.

Jakkoliv jest pravdou nepopíratelnou a psychologicky snadno pochopitelnou, že moment subjektivní při dějinách hraje velikou úlohu, čehož důkazem jsou tak mnohé dějiny filosofie, přece nelze tvrditi, že by objektivní dějiny byly nemožnými.

Kritická vydání spisů vynikajících filosofů, spisy jejich žáků, jsou hlavními prameny dějin filosofie -- z nich možno utvořiti si pojem objektivní.

Prostředí historické: Jak již bylo řečeno, výsledky bádání vědeckého, poměry sociální, politické a náboženské mají vliv často rozhodující na systémy filosofické.

Znalost zákonů vývoje filosofického: Sem patří tři zákony: Předně zákon asociace. V každém systému filosofickém

možno naléztí prvky tradiční a prvky originální. K prvním náležejí filosofické názory systémů předcházejících, které třeba nepřímo daly podnět k vytvoření systémů nových. Samostatné zpracování problémů filosofických, použití nových názorů tvoří originalitu systému.

Druhý zákon zveme biogenetickým. Vyvinuje se systém filosofický z počátků nedokonalých, dosáhne vychodu dokonalosti a potom upadá ve stav dekadence. Tak na př. systém filosofie středověké z patristiky se vyvinuje, Tomášem Aq. dosahuje vrcholu, aby ve 14. a 15. stol. octl se ve stavu dekadence.

Třetí zákon, periodický. Každá perioda historická obírá se převážně jiným problemem filosofickým: pro Řeky jsou jiné problémy filosofické důležitými než pro Indy nebo Němce; povaha národní, podnebí a prostředí určují různé problémy.

Druhému úkolu, totiž kritickému dostojí dějiny filosofie tím, že oceňují hodnotu jednotlivých systémů dle určitého, objektivně správného kritéria.

V čem spočívá toto kritérium?

Správný názor na svět musí přijmouti jako fakt dualismus, t. j. podstatný rozdíl mezi duchem a hmotou.

Ale duch lidský instinktivně snaží se odstraniti tento dualismus a vytvořiti rozumný monismus.

Pozorování vesmíru utvrzuje jej v této snaze a přesvědčuje jej o možnosti tohoto monismu.

Hmota neživá, ač velmi rozdílná, skládá se z poměrně nepatrných prvků, řízených několika zákony. Podobně jednotu a soulad vidíme v říši rostlinné, s ní sledujeme se u bytostí živočišných i u samého člověka.

Ač duch lidský příčinou jest nejrozmanitějších jevů v životě soukromém i veřejném, hmotě pouhé nemožných, přece není rozporu mezi hmotou a duchem, kterým hmota jest ovládána. I zde vládne jednotu.

Abý možno bylo problem tento (utvoření monismu) řešiti, jest potřeba dáti odpověď na otázku, základ názoru na svět tvořící: kde jest příčina jednoty a souladu vesmíru?

Chci-li určití příčinu souladu a jednoty vesmíru, musím vesmír, skutečnost poznati. Odtud nový problem, problem poznání: Jak jest možným poznání? Jakou cenu má poznání?

Když rozřešen jest problem poznání, filosof hledá dostatečný důvod jsoucnosti skutečnosti a zákonů ji řídících.

Tím dána odpověď na základní otázku tvořící názor na svět.

(Pokračování.)

VÝČITKA MRTVÉHO.

ADHERNÉ LISTOPADOVÉ JITRO. NEBE BEZ mráčku. Vysoko nad severozápadním pohořím bleďl měsíc. Skupinou vysokých a už bezlistých stromů starého panského parku, ležícího na východní straně, prozařovalo právě vyšlé slunko, vrhající na se-smutnělý sad protilehlé straně bleďozlatý nádech a doođávajíc celé krajině, pokryté jemnou jinovatkou, pohádkovitě náladu.

Vzduch prosycen příjemným chladem. Úplný klid.

Pouze parní motor blízské pumpy houkal stejnoměrně do ran-ního ticha, vydechuje jakoby s námahou páru, která ihned se rozplývala.

Po cestě běhaly trpělký.

K výkrovní kapli velké nemocnice kráčel ústavní duchovní. Byl to mladý muž asi 33letý. Několikaletým stykem s nemocnými stal se ku pođivu vnímavým pro všechny dojmy, jichž nemoc-niční prostředí skýtá denně pestrout směsici. V poslední době žil ve stále jakési přecitlivělosti; vše se ho dotýkalo, každý vzdech, úsměv, slovo, posuněk, i v případě každý strom, brouk, červ, kapka vody. Všiml si všeho, jako dítě, a zdálo se mu, že teď teprve začíná chápati slova Kristova: »Amen pravím vám, neo-brátíte-li se a nebudete-li jako maličci, nevejđete do království nebeského.« (Mat. 18., 3.)

I z dnešního jitra radoval se jako dítě.

Ve výkrovní kapli byly připraveny dvě rakve s mrtvými; u jedné stáli příbuzní. Kněz pođíval se na jména zemřelých a začal se modliti.

Náhle zmocnil se ho nepokoj. Zdá se mu, jako by mrtvému, u jehož rakve stojí příbuzní, byl něco dlužen. Myšlenka ta zau-jala ho docela, a lítost sevřela mu hrdlo tak, že sotva mohl v mo-dlitbě pokračovat, zvláště když uslyšel tiché štkání za sebou. Po mo-dlitbě kropí rakev znova a znova, jakoby mrtvému chtěl něco vynahradiť.

V tom kmitla mu hlavou vzpomínka na poslední rozmluvu se zemřelým při zaopatřování, jak po náboženských výkonech po-stěžoval si nemocný, že je velmi ođležen a má velké bolesti — že by byl velmi rád, kdyby mu z domu poslali peřinu, jak se mu nabídl, že dopíše o tom jeho rodičům, a jak oči nemocného při tom zvlhly a zadřívaly se na něj tak měkce — — —

Věděl už, co je mrtvému dlužen.

Zapomněl rodičům jeho dopsati.

Po výkropu přistoupili ku knězi otec a matka zemřelého a tázali se, kde se mají hlásit o úmrtní list. Poradil jim a pak se omlouval: »Chudák, žádal mne, abych Vám ěopsal, a já jsem na to zapomněl.« Na to matka: »Však jsem tu byla na vše svaté, a první, co bylo, tázal se, nesu-li mu peřinu — naříkal na velké otlačeniny — a když jsem jí neměla, nechtěl už nic, ani papučí, ani prádla a uďělal rukou tak, jakoby chtěl říci: »Toho už nebudu potřebovat,« vyžádal si zlatku, nač, nevím, a už nepromluvil ani slova.«

Rozladěn a nešťasten odcházal kněz z kaple. Slyšel stále slova: »Tázal se, nesu-li mu tu peřinu, a když jsem jí neměla, nechtěl už nic a už nepromluvil.«

»UŽ NEPROMLUVIL, UŽ NEPROMLUVIL.«

Krásné listopadové jitro zhořklo knězi docela.

M. J.

Z BÁSNÍ FRANTIŠKA ODVALILA.

PROUD.

Jak v sebe by strhl mne fatální proud!
Cítit ty vlny až kol samé hlavy.
Pomálu hloupě. Zpět nelze se hnout.
Tak blízko již hučí ničlivé splavy.

Ty zrádné vlny! Tak nevinný šum!
Brzy to poblázní, brzy zas znaví.
Ty záluďné vlny mne ruší z mých dum!
Je blízko již strž, ty záhubné splavy?

Vyskočit? Chytit se? Váblivý břeh
kalíšky zrosených květů mne zdraví.
Jsou blízko již splavy? Je taký již spěch?
Je nutno již vyskočit, pošlapat břeh?
Lito mi rozkvetlé trávy.

BORŮVČÍ.

Jest ustláno trsy ojněnými,
jich nalvní oči na tebe hledí,
jest ustláno borůvkám, jež pod kroky
krev bez hlesu cedí.

Bobulky, sestřičky, v zasněném lese
tak líše a skrytě zrály jste prve,
ó, že noha drsná nepohne se
bez výstřiku krve!

Jakýs to, žloute, každým že krokem
ničíš vše milé a proslé?
Kdož ví, zda v cestu tvou budoucím
kolik jich vrostle? rokem

FAUSTULUS.

Byl Faust jeden malý, maličký, dnešní.
Co všecko chtěl kdys, to ví jenom Bůh.
On do knih strkal svou gázi (v čas zrajících třešní!)
a v srdci i v životě zůstával dlh.

Život jak snění. »Že kdo ví co k čemu,
co touhy hodno a co útěku.«
Prý drsný a flegma — on mival vždy trému,
když promluvit měl k člověku.

Ó město švábské, město zachmužené,
černavých věží a červených střech!
Vzpjaly se k nebi štíly rozloužené,
zůstaly kamenem, posel je mech.

Ó město švábské, tvůj drobný mech hall
pomálu srdce i perutí bě! —
Markétko, Markétko, andilku malý,
co vše by ti Faust ten pověděl!

NĚMECKÁ PÍSEŇ.

Nebeská královno, světa paní,
Tobě se stvoření všecko klaní,
obraf, ach obraf k nám tohoto dne,
Maria, oči své milosrdné!

Rodičko Kristova, duho krásná,
v bouřlivém životě hvězdo spasná,
vůdkyně přemoudrá, tohoto dne
obraf k nám oči své milosrdné.

Květino léčivá pro duši bol,
studánko života pro všechno kol,
útěcho přesladká, tohoto dne
obraf k nám oči své milosrdné.

Bráno ty nebeská, sirázný štíle,
jitřenko budoucna na úsvitě,
ochrano přemocná, tohoto dne
obraf k nám oči své milosrdné.

V hodinu smrti pak povolej nás,
ujmi se ubohých, hříšníky spas!
obraf k nám, obraf, zvlášť onoho dne
Matičko oči své milosrdné!

VÁLEČNÁ MOSAIKA.

O posílání války slyšet různé názory. Kromě Vaňkovy »Kazatelny« všechny katolické projevy hledí na válku jako na očistnou kárnou lázeň od Prozřetelnosti poslanou, aby se lidstvo probralo z materialismu a nevěry. I časopisy pokrokové očekávají od války takové výsledky a jakési omlazení lidstva. Otiskujeme tu různé hlasy o posílání války.

PETER ROSEGGGER (Aus den ersten Wochen des Krieges) píše:

Jaký to pozdní křik a jásot?

»Válka! Válka!« V radostném výskotu se vykřikuje toto nej-hroznější všech hrozných slov. Tam jsme dospěli, že zástupy lidí, že my všeci pocíjeme válku jako vykoupení.

Po celý život neuměl jsem nic cítit, myslet, mluvit než mír! Všecko pro mír, pro milý, kulturu budující mír. A nyní k nej-vyššímu úžasu musím se dovědět, že v okolnostech není nic potřebnějšího než válka. Jak bychom tu nyní leželi pod nohama svých záštiplných nepřátel, v žalu a hanbě, bezmocní — kdyby nebylo války! Jak jinak zachránit pokálenou čest, obhájit naše právo, odrazit nízkost, potrestat kruté zločiny, na nás spáchané! Zde je válka, tento »kletý zbytek divokých časů«, jediným vpravdě kulturním činem. Máme na nepříteli vykonat úřad soudce. Nechají-li nás s ním samy, bude opět brzo mír.

Jak snadno jindy malomyslníme, přicházejí-li neúrody, nemoci, nezdravý obchodní, každá nepatrná nehoda dělá nás nervosními. A nyní posíláme své syny na bojiště, nejraději jdeme s nimi srdcem silni a vznešení. Vůči možnostem strašného neštěstí dovedeme jásat. Jsme vyrváni ze sobectví všedního, vzhůru k obětavosti pro společnost. Rázem jest nám všem jasno, že jsou vyšší statky než ty, o které se denně hašřujeme. Již toto povznesení do lidskosti (Emporsteigen ins Menschentum) jest vítězstvím.

* * *

PŘÍČINA NYNĚJŠÍ VÁLKY.

»Neue Züricher Zeitung« uvažuje o nynější válce a praví: »Když po letech poslední diplomatický spis z posledních tajných archivů dostane se do rukou dějepiscových, pravá příčina toho,

co právě se odehrává, nebude přece nalezena. Světodějně nutnosti vymykají se z okruhu myšlenkového a nedají se vyjádřiti slovy. Z těch, kteří se domnívali, že mají v rukou otěže osudů, udá každý jinou příčinu, proč že byla válka nezbytnou, ale všichni se shodnou v tom, že byla nezbytná. Logické důvody jsou jen maskami, jichž si sami nositelé většinou nejsou ani vědomi. Co svět nyní přeměňuje, tryská z hlubin, z nichž též vystupuje duch který jich však již neosvětluje.*

VÁLKA A LITERATURA.

Krásná literatura mlčí ve válce, není čtenářů, ač nechceme tvrditi, že je pravdivé přísloví, že „ve zbraních mlčí Musy“, poněvadž pravý básník ani ve válce nemlčí a jsou i z doby válek známy knihy literárně cenné. Ale za to rozmohlo se ve válce vždy množství prací a publikací válečných, takže z každé války dala by se sestaviti celá bibliotéka odborné literatury, vztahující se k dotyčné válce. Někteří vladaři pořídili si takovou úplnou bibliotéku válečné literatury určité války, tak na př. císař Vilém I., který založil speciální knihovnu spisů, které vyšly za příčinou války r. 1870. Nyní je tato speciální knihovna umístěna v král. bibliotéce v Berlíně. Prvním pořadatelem této válečné bibliotéky byl herec a předčítatel Louis Schneider. Přes to, že byl Vilém I. do krajnosti šetrný, nešetřil na opatření knih o válce r. 1870 a tak účty Schneiderovy u knihkupců činily již r. 1872 přes 6000 tolarů. Knihovna ta byla arcif nejdříve soukromým majetkem císaře Viléma, r. 1873 předána byla král. bibliotéce. Než-li tam byla předána, byla vystavena za vstupné 5 stříbrných grošů ve velkém sále staré bibliotéky, ale finanční úspěch této výstavky byl prашpatný, přes to, že čistý zisk ze vstupného měl býti věnován ve prospěch invalidů z oné války. Naš.

K. VŘESOVSKÝ:

MODLITBA NOVOROČNÍ.

Ty, Bože silný, který v dlani světy třímáš,
jenž blesky šleháš, že se třesou hory země,
na trůny zvedáš a koruny zas s hlavy snímáš,
Ty, před nimž cherubů se ve prach sklání téměř:

*Slyš slabých hlasy,
veď k vítězství nás,
dej mřru časy!*

Ty, Bože svatý, jemuž ve tvář patřit smějí
jen duchů vyvolených nekonečné sbory,
před nímž jak osýkový list se v světě chvějí
i duše viny prosté, slyš své bídné tvory:

»Nám odpusť hříchy
pro kříž, jež za nás
nes beránek tichý!«

Ó Nesmrtelný, kterýž dechem vše jsi stvořil,
a sám jsa od věků, vlást budeš věčně věkům;
snad že lidstva duch se hmotě více kořil,
jenž vyřadil svět samého pekla vztekům:

»Pro obraz v duši,
jež vtiskl's jí v tvář,
vzdal, co jí kruší!«

Ó Bože silný! Nesmrtelný, svatý Pane,
když neslyšíš těch bolně úpěnlivých vzdechů
svých tvorů nehodných — viz, Otče náš, jak kane
proud slzí z očí tvojích dětí; — jim přej slechu:

»Chraň milného krále,
vlasť drahou naši,
jí žehnej neustále!«

• • •

DOPIS Z BOJIŠTĚ,

který napsal mladý Prostějovan (F. Hodan) dne 24. listopadu 1914.

Drahá Matinko!

Již dávno bylo mým přáním, bych mohl se Vám částečně vypovídat. Ačkoliv jako zázrakem vycházím z jedné řezě a vracím se do druhé, přece nezdá se mi být pravda, že k takovému štěstí dal by mi Bůh dojít a přivedl mne až k Vám. Jest to možno!

Vždyť každý z nás tu vojinů má jedno a to samé přání, -- vždyť každý rád by šel domů ku svým milým -- což jest to možno? Ne, nikoliv! Co by to bylo za válku, aby všichni přišli domů!

Naděje neztrácím, dokud jsem zde na světě, vždyť mohu přece býti mezi těmi šťastnými. Ve válce u Ašprů padli všichni vojini, až na osm; což nemohu být já mezi těmi osmi? Ano!

Ovšem, nepočítám se sám mezi ně -- ale Bůh jest všemohoucí! Snad vyslyší Vás všechny doma a mne ušetří. Zvláště ať modlí se za mne děti u Patáků, Božčin Frantík a Miluška. Mi-

luška se modlí, to vím, vždyť ta mne měla tak ráda. Vždyť Pán Bůh pravil: Nechte maličkých přijít ke mně.

Snaž se Bůh vyslyší a přivede mne domů, ať již jakkoliv. Jak mrzí mne, že jsem Vás několikrát tak zarmoutil. Což pak jste si něco podobného ode mne zasloužila? Ne! Víím, jest to trest od Pána Boha, který mě stihá.

Budu však trpět, velice rád chci trpět, jen když přijdu domů. A nepřijdu-li, modlete se za mne! Jsem připraven na vše!

Nebude mi též zle na věčnosti. Vždyť jest pěkné, zemřít za vlast. Má štěstí jen málo lidí na světě: čestně zemřít. Proč bych se trápil?

Každodenně vycházím ze všeho, kde mnoho mých kolegů zůstává. Již nemám žádného od nás z Olomouce. Všeci pryč. Někteří mrtví, někteří zase ranění, a ostatní zajatí. Přichází teď ještě řada na mne. Odrážím všechno silou lví, kterou sám Pán Bůh mi s nebe sesílá, a razím si cestu ku předu. Kulky jako mouchy lítají mně kolem hlavy, ale Bohu díky, jen kolem.

Právě dnes odnášel jsem jednoho svého raněného kamaráda z ohně. Ležel právě vedle mne, když najednou se dal do hrozného křiku. V tu chvíli klečel přede mnou za stromem p. zugsführer Bartek, strážník z Prostějova. (Teď jest také raněn do ruky.) Dival se na nás, který vstanem mu k pomoci. Nechtělo se nikomu, neb kulky litaly jako krupobití. Bylo mi ho líto. Vskočil jsem, vzal raněného pod páže, kvér přehodiv si přes rameno, a již odnášel jsem jej do blízké chalupy, kde ihned jsem jej obvázal. Kulky nám jen fičely kol hlav, ale do nás nezablouďila žádná.

Teď jsem tedy venku ve vesnici, kde píšu tento dopis při onom raněném. Jest to mladý voják, který teď teprve přijel. Jest mu lépe než mně. Já musím nadále zmrzat. Je tu hrozná zima a my ve dne v noci ležíme v poli. Pravou stranu, zvláště pravou nohu, mám docela mrtvou, zmrzlou. Jsem již teď žebrák. Ale ať jest jakkoliv, jen když přijdu.

Pak budu Vám, matinko moje, dělat jen radost, pak teprve poznáte, co máte za syna! Nedělám si však velké naděje.

Končím. Vyplakal jsem se už dost. Vzpomínky mé srdce hrozně rozdrárají. Nesmím myslet.

Teď odeberu se tam, odkud jsem přišel. Snaž již na mne čeká ta, která mne najít nemůže. Jsme v ohni již 8 dní a stále tomu není konce. Je zde hrozná podivaná. Vypsát Vám to nemohu. Žijte blaze! Pozdrav všem domácím. Zdraví Vás všechny vespolek — Fandíš.

Pozdrav Kouřilovým v Olomouci a sl. V. S Bohem.

* * *

VOJENSKÝ ŘÁD HUSITSKÝ,

vypěstěný za Jana Žižky (kol r. 1423) a Janem Hájkem z Hoďetína vydaný v 47 článcích kladl »božímu bojovníku« na srdce, aby obětoval život časný za věčný, aby nehleděl na množství nepřátel, nikdy neutíkal, druh druhu pomáhal, s pokřikem veselým útočil a v boji nikoho neživil. Článek I. zněl: Nejprve aby byli služby Boží všichni hajtmanové i jich poddaní a jim poručení pilní, a neřáduov žádných aby u vojšě nedopuštěli, aby skrze to Pán Bůh nebyl rozhněván. — Dále se zapovídaly hry a řeči neslušné, znásilňování žen, drancování bez povolení hejtmána, a poškozování — včel a mlýnů.

* *

· KRIZE DOBY.

Revue »Hochland« z počátku války píše pod hořejším titulem: Všechny těžké krize doby jsou zároveň krisemi myšlenky. Ničivě mocnosti zneužitých sil duševních jsou vždy spoluvinný na zmaticích, které se musejí konečně vyblíjet v katastrofách. Konec 19. století (tak to líčil nedávno basilejský filosof Karel Joël v dalekozrnné rektorské řeči) zanechal nám ještě světový názor, který rušil sebe sama, protože rušil ducha, který by mohl pojati svět: »Duch tu podlehl přírodě, duševní osobnost podléhala tlaku mas . . . Život stal se strojem, který poháněly mechanicky ztrnulé atomy.« Do »železných zákonů přírody« zněl »železný zákon mzdy«, lidé, kteří teď i dějepisci znaturalisovali, zněly ponuré věštby o chladnoucí zeměkouli, která se sřítí do hasnoucího slunce atd., atd.

Ale už začátek 20. století počal svalovat můru, která nás tlačila. Ze zakletých hmot a davů tryská opět život a síla. Ale schází nám ještě (praví dále Joël) celistvost přesvědčení a s nejvyšší přesvědčivostí schází nám také nejvyšší věřivost, síla víry; naší morálce scházejí velké charaktery; našim dějinám scházejí hrdinové, v nichž by se stělesnil celý národ a doba. Schází nám velká poesie, protože naše fantasie odloučená od souvislosti světa, koření jen v malém a ve velkém jen zahrává . . . Nejúčinnějším uměním jest nám režie, umění zjevu bez reality. Máme přebohatý život, ale schází mu klid a uzavřenost, vnitřní harmonie, protože mu schází smysl pro celek, pro vyrovnaní člověka a světa. A tak se krize filosofie stává krísi doby. (Die philosophische Krisis der Gegenwart, Leipzig 1914, bei Felix Meiner.) »Hochland« doufá, že těžké oběti nynější doby přinesou bohaté ovoce víry a velikosti.

* *

DŮSTOJNÍK SVOJÍ NEVĚSTĚ.

Já věřím v Tebe, Bože!
O slyš mou prosbu, Pane!
Já dílo satana vždy potírám.
Ač v jménu Tvoji on dnes světem vládne,
já s věrou k Tobě přece pozírám.
Buď vůle Tvá!

Ta lichá hesla plané kultury teď shasla.
Je hrozná tma ... To bylo potřeba,
by zem se celá v pekla kráse třásla!
Krev obětí nechť v zemi se vetřebá
a bude mír! ...

Jen prosím Tě, nechť přijde brzy anděl míru
a zaveďe mne domů! ... Nevěřit?
To v lásku něčím já bych musil ztratit víru,
již nelze zvážít, ani vyměřit,
to v lásku těch, kdož za mne se modlí k Tobě.

(Z listu »Ochrana«.)

* * *

JAKÝ SMYSL MÁ NYNĚJŠÍ VÁLKA?

Známý český spisovatel a cestovatel Jan Havlasa, který také v Prostějově jest znám z přednášky »Ostrov bohů«, zabývá se v řadě článků, uveřejňovaných v »Našem Slově«, otázkami příčin a cílů nynější války. V jednom posledních článků píše: Krise musila vypuknouti, když nikoli tohoto roku, tož roku příštího, přespříštího; ba možno říci, že v hlavních svých obrysech první světová válka bývala by na vlas podobna současným událostem, i kdyby bývala se rozhořela ve strašný požár až r. 1917. Děle napětí vydržeti nemohlo. Přípravy stávaly se příliš horečnými a potřeba vyúčtování vždy naléhavější. Nejedná se tentokrát o rassovní boje, ani o náboženství, ani o kultury -- a kdo jakoukoli takovou povrchní frázi chce definovat tuto válku, usvědčuje se z úplného nepochopení současných událostí. V tom právě spočívá velikost této války: že nehledá omluv. Je to válka železné nutnosti. Je to vyrovnání starých účtů a náběh ku splnění starých tužeb, v němž historické oprávněnosti navzájem tak se skříží, že konečně historická práva stávají se ilusími, právě jako moderní právo mezinárodní. Zase jednou hodina udeřila, kdy zvítězí Právo Silnějšího. Jedná se o nový podklad dalšímu vývoji lidstva, jedná se o rovnováhu, jež stane se trvalou na celé

století, bude-li tentokráte boj dobojován a uchráněn zbabělého míru. Pohádky starých pergamenů nepřežijí tohoto světového zápolení. To, co bylo před rokem 1914, přestává být navždy; co v těchto věrech bude ztraceno, se nikdy již nevynoří. Nové ostrůvky budou vznikat a poněmhu splývati v jediný Světový Stát, ať už to, co dnes zdá se býti Utopií, vzdáleno je dneska dvě stě let nebo celé tisíciletí. (Hlas z Hané, 16. 1. 1915).

* * *

VYZNÁNÍ NEVĚRCOVO.

Dojímavé vyznání učinil před nedávnem francouzský nevěrec Lavreďau, jenž vícekrát v dřívějších dobách se vysmíval víře v Boha a zasypával ji blátem svého výsměchu. Píše:

»Posmíval jsem se víře v Boha, vysmíval jsem se všemu, co s ní souviselo a myslil jsem sám o sobě, že jsem mudrc. Neraďuji se již z té ďábelské veselosti a smíchu. Viděl jsem, že Francie krvácí, že pláče. Stál jsem na silnici a viděl naše vojiny, jak s veselou tváří jdou na smrt. Tázal jsem se jich: »Proč jste tak klidní?« A odpověď? »Věřme v Boha!« Čítal jsem oběti národa a viděl, že je snáší s modlitbou a vírou. Poznal jsem, že je ďaleko utěšenější poznati nebeskou domovinu — tu klidnou, tichou, než světskou nenávist. To poznání jest věda, věda dětí, a nejsem více dítě. To mně ukazuje mou ubohost v plné míře. Zmalomyslněti musí národ, který cítí bolest Francie, zmalomyslněti musí každý, kdo nevěří, že se pozemský bol změní v nebeské blaho. Kdo nemá víry, může doufati?

Stojím nad zakrvenou vodou francouzských řek, vidím svatou tu vodu v slzách. Malomyslním opět. Stará žena v Bretagni, již vykrváceli synové na bojišti a která oslepla oď pláče, klečel před obrazem sedmibolestné Matky Boží a modlil se »Zdravas Maria!« Hanbím se před tou ženou. Jak to vydrží Francie, nebudou-li děti její věřiti, nebudou-li se její matky modliti! Dělostřelectvo těch, jež v Boha budou věřiti, zvítězí. Minulost Francie je slavná! Byla to Francie věřící. Nynější Francie jest ubohá. A pocítí to sama, neobrátí-li se tam, odkud možno jeďině posilu čerpati. Bude budoucnost její lepší? -- Snad -- a to s pomocí Boží!

Celé pokolení mrtvých pokrývá pole. Jak těžko jest, aby zůstal člověk na tom národním svatém poli nevěrcem! Varuji sebe i vás, kteří jste čítali moje knihy a zpívali moje písničky. Býl to mam a blud! Vidím smrt i klíčící život. Francie, Francie, obrať se opět vírou k lepším dobám! Koho Bůh opustí — zahyne bez pomoci. Nevím, zda budu ještě zítra živ! Ale svým

přátelům kladu na srdce: Lavreďau se nebojí zemřít jako věřící. Nebojím se pekla, ale mysl činí mně výčitky, že jest Bůh — a já že jsem od něho daleko. Raďuje se a plesá duše má, že dočkala se hodiny, kdy mohla otevřeně říci: »Věřím v Boha, věřím — věřím!« Víra je vnitřní písní lidstva. Kdo tu nepoznal, žije v strašné tmě.«

Nejradikálnější listy francouzské uveřejnily tuto zpověď francouzského vůdce bezvěrců bez poznámky. Zdá se, že Lavreďau bude apoštolem nových přívrženců. (»Den« č. 308.)

O NACIONALISMU.

Nejmenovaný právník píše v »Bonifacius-Korrespondenz« o národnostní otázce v Rakousku: »Není pravda, že by uznání plné rovnoprávnosti různých národností vedlo k rozpadnutí říše. Naopak: současně se specialisací dochází k novým sjednocujícím prvkům, které tvoří tím krásnější harmonii. Kdyby bylo v Rakousku 10 až 12 státoprávně uznaných, rovnoprávných, jazykově jednotných národnostních států, pak nezůstane se při tom. V mezinárodních vztazích vítězí právo silnějšího. Tento moment bude udržovati národy dunaj. monarchie pevně semknuty.« »Přirozené bude se toto spojení vztahovati jen na ta odvětví, která dosud nejsou dořešena národnostními spory a pro všechny mají stejnou, vysokou cenu: vojenskou moc, diplomacii a zájmy obchodní a dopravní. Právě na společenství těchto zájmů spočívají nejsilnější státy: Německo, Spojené Státy Severoamerické a j. Rakousko je národnostním státem a bylo by nejlépe, hleděti tomuto faktu klidně v tvář.«

NÁBOŽENSKÉ SMÝŠLENÍ NYNĚJŠÍ PROTESTANTSKÉ MLÁDEŽE.

V časopisu »Tat« zabývá se F. Felden otázkou: »Jak jest s náboženstvím« a dospívá k závěru, který správně charakterisuje plný rozklad nynějšího protestantismu. Felden konal v Brémách přípravu ke confirmaci a vykládá o zkušenostech, kterých při tom nabyl. Vyučoval 410 hochů a dívek u věku od 12 do 14 let. Jednou otázal se ho jeden ze žáků, proč se stále mluví o Bohu, když žádného není? Jsa překvapen touto otázkou, vyzvídal Felden, kdo ze žáků jest ještě téhož mínění; poznal ke svému úžasu, že s 50 dětí toho oddělení, v němž byli čtrnáctileté, 49 mu řeklo, že není žádného Boha. Nyní pátral Felden i v ostatních

odděleních a shledal, že ze 360 zbývajících dětí věří v Boha 26, 13 dětí řeklo, že toho nelze tvrdit, a 321 prohlásilo, že Boha není. Teď ze 410 dětí, připravovaných ke konfirmaci, 360 nevěřilo v Boha, 14 jich o něm pochybovalo a toliko 26 v Boha věřilo. Také docela klidně prohlásily děti, že i jejich soudruzi tak smýšlejí.

* *

BÁSNICKÉ SNY O VÁLCE.

Z Milána uveřejňuje »Fr. Ztg.« 4. prosince tuto zprávu. »Včera večer řečnil v Teatro Filodramatico básník MAETERLINCK pro zájmy Belgičanů a tvrdil, že se Belgie obětovala za kulturu, odporujíc proti vpádu barbarů, a tím vykonala světu takovou službu, jako kdysi Řecko svým odporem proti vpádu Peršanů. Apelloval na cit Italů a tvrdil, že ví z bezpečného pramene, že Němci podminovali velké náměstí v Bruselu a též zamýšleli rozbořit Bruggy, Gent a Antverpy, aby tento koutek země, plný památek, zmizel se světa. Itálie, jako matka kultury, jež byla Belgií do posledního vojáka hájena, povinna prý je Belgii pomoci.«

OTČE NÁŠ VE VÁLCE.

Ve farním chrámu v Prostějově kázal K. Dostál Lut. 19. října 1911.

Občas lidstvo oslepne. Nerozeznává tmy od světla, lži od pravdy, neřesti od cnosti, úpadku od pokroku.

A tu milosrdný Buh ve tmách rozžihá pochodně války nebo jiné pohromy, aby člověk prohlédl a se poznal.

V dobách blahobytu zapomíná člověk se modlit, ztrácí smysl modlitby, říká ještě slova, ale nechápe a necítí jich smyslu.

Ale v neštěstí otvírá se tajný smysl srdce jeho, smysl pro náboženství, a člověk počíná rozumět. Osem jen člověk oblé vule.

Člověk zateřelý ve hříších spí dále hlubokým spánkem zavržení a neprobouzí ho ani rachot děl a šrapnelu, ani praskot hroficích měst a nárek porubaných obětí.

Válka učí nás modlit se a rozumět nejhlubší a nejkrasnější modlitbě. Modlitbě Kristově, modlitbě Paně, Otčenáši.

OTČE NÁŠ, JENŽ JSI NA NEBESÍCH!

Lidé poznávají, že ve světové katastrofě všeci otrové pozemští jsou bezmocní, všichni vládaři světa jsou strhováni do bouře, ať chtějí nebo nechtě, osudy národu i jednotlivců vede vyšší ruka: Toho Otce, jenž je v nebesích!

A podivná ironie! Musí přijít válka se svým nepřátelstvím a vražděním, aby lidé poznali, že jsou jednoho Otce děti a bratři! Ve vojště táhne do pole a o poslední kurku dělí se chudás s bohatcem, sociální demokrat s křesťanským sociálem, Orel se Sokolem, Čech s Němcem. Ti, kteří nedávno stáli proti sobě jako odpůrci a přemýšleli jen, jak by jeden druhého pokořili a zničili, ti jsou nyní nejlepšími kamarády a bratry! Válka je smířila! Jdou pod jedním praporem za jednoho císaře a jednu vlast! V jednoho doufají Boha.

1. POSVĚT SE JMENO TVÉ!

Jak mnohý z nich za času míru nejen že jména Božího nesvětil, ale jemu se rouhal! Podporoval listy a spolky, ve kterých

se náboženství a církev Kristova tupila. Nyní, v ohni válečném, píše svým dětem, aby se zaň modlili, líbá obrázek Panny Marie, v zákopech před bitvou s druhy svými klesá na kolena a vyťahuje i růženec a prosí: kamarádi, učte se mne modlit! Křídla strašlivé smrti chřestí nad ním v podobě granátů a šrapnelů, přišla chvíle milosti, srdce jeho se otevírá Bohu!

Leckterý z vojnů za míru nenáviděl chrám a kněze; a nyní když jdou kol kříže, klekají před ním, když jdou kol chrámu, hrnou se do něho, když jim kněz poslouží útechou, radují se srdečně.

Leckterý věřil falešné vědě, že člověk jest jen lépe organisované zvíře, posmíval se věřícím a mnichům a jeptiškám, které obětují život svůj za nebeskou posmrtnou odplatu. Nyní, když zraněn leží v poli, chápe křesťanskou lidskost a lásku a přeje si, aby jí svět byl plný, aby Bůh jemu poslal milosrdného samaritána v podobě té posmívané jeptišky. Posvět se jméno tvé!

2. PŘIJĎ NÁM KRÁLOVSTVÍ TVÉ!

Království Kristovo zvěstovali andělé nad Betlémem v písni: *Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle!*

A místo království míru a lásky na zemi boj jednoho proti druhému, zlá vůle. Bohu se nevzdává sláva v životě veřejném, Bůh jest falešným pokrokem odevšad odstraňován: Ze zákonů, ze škol, ze společnosti. A nyní vidíme následky, vidíme konec moderních zásad a voláme ze srdce: Přijď nám království TVÉ!

Bůh nechať opět panuje ve všem, v srdci, v rodině, v celé vlasti! Zákon světský spočivej na zákoně Božím!

3. BUĎ VŮLE TVÁ JAKO V NEBI TAK I NA ZEMI!

Člověk, vřda v burácení války svou malomoc, kladě své srdce k nohám Božím: Buď vůle tvá! Tak praví otec a syn, jenž odchází do zbraně, tak volá matka a sestra. My jsme bezmocní a slepi, zmítání mořem jako skořápka, my nevidíme úradků tvých. Otče, Tvá vůle se staň!

Zda se zdrávi shledáme či zda drn poroste na dalekém neznámém hrobě — buď vůle tvá! Jen buď milosrden naši duši a spas ji na věky!

4. DNES CHÁPEME HLUBOKÝ VÝZNAM PROSBY:

CHLĚB NÁŠ VEZDEJŠÍ DEJ NÁM DNES!

Když vojáci táhnou spustošenými krajinami, kde ani za drahé peníze nedostanou kouska chleba, dnes chápe mnohý, který vybíral si v lahůdkách, smysl slova: Chléb náš vezdejší!

Teď, když vidí vyhnané obyvatele měst a vísek běhati po lesích a sami nocují v bažinách, teď cení tichý koutek domáčí, který mnohému byl odporný. Mnohý byl nespokojen s dobrým živobytím a záviděl boháčům — teď vidí, jak málo je třeba. A

buďe si vážit vezdejšího chleba, buďe si vážit práce a mzdy a klidného domova.

Člověk poznává svou prostopášnost a svůj nevědek a modlí se pokorně:

5. ODPUSŤ NÁM NAŠE VINY, jakož i my odpouštíme našim vinníkům! Jak malicherné bylo všechno, proč jsme se hněvali a pronásledovali. Jak těžce doléhá na nás ruka Soudcova, který jakoby pravil: »Chtěli jste boj, máte jej.« Myšlenky míru budí se v srdcích. Jen někteří lidé, kterým ještě moc dobře se daří, nemohou zapomenout na své štvácké řemeslo, a sejí dále pomluvy a klepy. (Nenaříkejme, že nyní vraždí Bůh! Kolik matek zavraždilo své děti v čas míru! V Rakousku více životů lidských zavraždí matky ve svém lůně za jeden rok než jich padne v celé válce!)

6. A NEUVOĎ NÁS V POKUŠENÍ.

Chraň nás, Bože, abychom si nezoufali! Chraň nás od myšlenek zraďy! Chraň nás všechny od falše a nevěry! Chraň lidi od lichvy! To jsou ošklivé a těžké pokušení, které přináší válka! Zrušení přísahy, lichva a nevěrnost jsou hříchy, které Bůh velmi těžce trestá.

7. ALE ZBAV NÁS ODE ZLÉHO!

Zbav nás, Otče, bouře válečné a vzdaluj ji od příbytků našich! Zbav nás poranění neb ztráty našich milých! Zbav nás hladu a moru! ZBAV NÁS PORÁŽKY A HANEBNÉHO OTROCTVÍ! Ale především zbav nás hříchů a nemilosti své, neďej nám zemřítí ve slávu hříšném, zbav nás všeho, co vzdaluje od nás království Boží, království to slávy Boží, míru a pokoje v Kristu! Amen.

STILLE NACHT!

Tichá noc! Posvátná!

Všechno spí, jenom dva

lidé od Boha zvolení bdi,

v jeslích pachole spanilě sní:

Nechť se Ti o ráji zřítá!

Noc ilchá! Posvátná!

Pastýřum památná;

Andělé alleluja pějí,

s jasných výšln zpěvy znějí:

Spasitel Ježíš jde k vám!

Noc tichá! Posvátná!

Boží Syn láskou plá,

tvářinka božská se rozjasnila,

hodlna spásy dnes uhodila:

Mesláš zrodil se nám!

Přel. K. D. Lutinov.

Oprava českého pravopisu jedinou značkou. «Obnova» uznává potřebu zjednodušení českého pravopisu, a sice v tom směru, aby se odstranila písmena dvojítlčná a nahradila se jednoduchými, která by ani v tisku ani v písmě nerušila. Aspoň pro velké písmeny to žádá. Myslíme, že by tu nebylo třeba vynalézat písmen nových, nýbrž že by se to dalo opravit jediným novým znakem, jakýmsi jeříkem, ale jednodušším, který by v tisku měl podobu *i* bez tečky a v písmě by mohl být ještě prostší, asi jako těsnopisné *l*, tedy pouhá tečka vzhůru obrácená na psací lince základní. Znak tento by se kladl za každou písmenu místo čárky, háčku neb kroužku, tedy: *ii* píše se *ai, oi, ei, di, fi, ci, ni, ri* atd. Jen *i* a *l* ponechávají si své diakritické znaménka; rozdíl mezi *ú* a *ů* mizí. Takovým způsobem by se docílilo písma plynějšího a úhlednějšího, aniž by se stal obraz slova méně jasným, aniž by se ublížilo historickému vývoji, etymologii. Nebyla by to vlastně oprava pravopisu, nýbrž *oprava písma*. Písmo latinské vypadá oproti českému ušlechtilější, poněvadž nemá tolik čárek a háčků. A toho by se docílilo naší opravou. Anebo, aby se vůbec nemusilo lit nových znaků (*i* bez tečky), mohlo by se jako onoho «jeříku» používat *ə*, t. j. obráceného *e*, nebo *pouhé tečky* nad základní linkou, která by se plyně psala jako gabelsbergovo

l neb *a*, anebo jako klíčka v těsnopisném: *dvé*. V tisku zatím: Otče naš, posveť se jme no tve; přijď atd.

O knížce Dr. Kunstovného, o níž jsme se zmínili v minulém ročníku «Archy», píše «Obnova»:

«Dr. Ot. Kunstovný vydal úvahu o českém pravopise a jeho opravě. V poslední době vyšlo několik brusů jazyka českého, které k ustálení jednotného pravopisu přispěly velice málo. Proto sluší vítati hlasy, které naléhají aby nás konečně přestalo uváděti ve zmatek několik různých gramatických škol. Že by leckde mělo nastati zjednodušení, také jest jisto. Na př. *ů* by se mohlo vymítliti, protože písmeno *u* jest zde zcela dobrou náhradou

Dr. Kunstovný proti těm, kteří odporučují úctu k minulosti, konstatuje, že právě v minulosti byl náš pravopis mnohokrát měněn. Kdo by chtěl zachovati pravopis dosavadní z úcty k Bratřím a Husovi, tomu autor odpovídá, že dávno nepíšeme ani Husovým ani bratrským pravopisem.

Poznáváme, že Husovu pravopisu nechťeli se učiti ani sami husité. Jest ještě stále velikou otázkou, zda polské spěšky psaní neusnadňují více než náhrn našich háčků. Napíšeme-li na př. «štěstí, čítek, šlášák» a pod, kolikrát při krátkém slově běh pera se přerušuje k nastavování písmen! Chce-li Kunstovný opravu radikální, má míti plný zřetel i k tomu, zda jest

potřebi v češtině tolik písmen rozdělených vlastně na dva kusy! Největší svízele při krasopisu a zvláště při knihtisku natropí složená písmena veliká »Á, Ó, Ď, Š« atd. Dá-li se do stroje ruční sazba, háčky a čárky se lehce urazí, tak že v dílech skvostně vypravených třeba i v titulech čteme místo »ŠTĚSTÍ« »STĚSTÍ« a pod.

Do toho má právo mluvit i esthetika. Moderní umělci podrobují horlivě dosavadní písmo zvláště při tvoření velikých nápisů nejpitvornějším změnám, tak že někdy těžko smysl rozluštili. Ale tam, kde by rozvoj umění měl zasáhnouti na prvním místě, staly se posud pokusy nepatrné. Dvojdičná veliká písmena straší dále, očepičkované »D, T, E« ruší nápadným způsobem harmonii řádku, vedle mezi malými samohláskami uzzíte třikrát větší změkčené souhlásky velké. Jest nutně zapotřebí, aby každé písmo čtvrté započítávalo od sebe oddělených? Jestliže při kursivě si vypomáhá stejně mnohý písař tím, že háčky s příslušným písmenem spojuje, zavíňuje nečitelnost, ale spolu dává bezděčně pokyn, jak by bylo pro prakt. písaření výhodno zbaviti se aspoň náslavek nejzbytečnějších.

Chce-li Kunstovný psát nyní »defi, fiske, delliti« atd., jen množí písmena dvojdičná. Má-li tedy nastati opravdu oprava radikální, nechť si vymyslí aspoň pro rozpůlené souhlásky písmena nová. Namítne se, že by se tak poněkud změnila latinka, co by řekl cizinec, kteří by se chtěli učiti češtině a j. v. Na to odpovídáme, že cizinci jest lita »d, f« zrovna tak neznámá jako některá lita řecká. Denis ke konci svého díla »Hus et la guerre des Hussites« v dodatku musí poučo-

vatí Francouze jak se čte české »ř, ž, š«.

Stolice církevních dějin na c. k. bohosl. fakultě v Olomouci upráznil se odchodem kan. Dr. J. Tittela. »Našinec« upozorňuje na dva vynikající učence, kterým by takové místo právem příslušelo. Jsou to prof. Dr. Jan Jedlák z Brna a Msgre Fr. Šnopek z Kroměříže, první odborník v otázce husitské, druhý v cyrillo-methoďské. P. Ad. Jašek upozorňuje na Dr. Karla Kyseleho z Prostějova, který pracuje o době Celsové a protireformační.

Integralisté odmítli. Ježto papež Benedikt XV. výslovně projevil přání, aby se nedělal rozdíl mezi katolíky a integralními katolíky, sloučil se integrální časopis v Miláně »l.aboro« s orgánem římského katol. vydavatelstva »Itali«, která ode dne 7. prosince je zasílána abonentům »l.aboro« až do skončení jich předplatného. Zakročením papežovým proti neplodným sporům o »integralism«, jak se vyjádřil kardinál Richelmy v Turíně, skončil hádky, na které se v posledních letech vyplývalo mnoho drahého času. 1) nás jak známo, směr Integralistický hlásaly orgány P. Škrdla, který stavěl se proti každému splynutí mladších literátů s »Vlastí« a tím vyvolal mnohé ostrosti a přestřelky z tábora moderny. Místo »integrální« říkal P. Škrdla »ryzí« katolíci. Ve Vídni snažila se zdvihnout prapor integralismu »Österreichische Sonntagszeitung«, ale byla odmítnuta samým kardinálem Pifflm. Papež Benedikt XV. v 1. Encyklice rozhodně zahrnuje kacířování a hašnění mezi katolíky a žádá plnění kněží k bliskupům a lidu ku kněžím.

Kritické úvahy. Tvzení, že jsme došli v té neb oné věci pravdy, ač se to z dosavadního badání docíliti nedá,

jest choroba souvěké vědy. Zvíře to neb ono prý se vyvinulo z nižších tvorů bojem o život a selekci. Pěkná báje, ale žádná věda. V boji o život podléhají i silní tvorové (mamut) — a selekce brání degeneraci. Jsou přece tvorové, ku př. bezhlavé rybičky, úplně bezbranné, bezrozmé — a jsou od pravěku. Někteří tvorové jsou barvou svému prostředí přizpůsobeni, jiní nejsou, ku př. koroplev na zoraném poli a vrána na sněžné pláni, severský medvěd a vlk též krajiny — a žijí všeci.

Lidstvo posunulo svým badáním některé vědění o krok dále: to je věda. Není toho mnoho. Praktické vědění roste daleko rychleji. Vždyť my posud nevíme, co je to v podstatě hmoia, co síla.

Lidstvo veездеjším životě jest a bude asi vždy na cestě ku pravdě. A jak často je vidíme kráčet po maminách, které od pravdy odvádějí

Pravý vědec oceňuje poctivé snahy i když se berou jiným směrem, poněvadž, kdyby se ukázalo konečně, že směr ten nebyl správný — i ten poznatek je cenný.

Co však máme říci, čteme-li v »Národopisném věstníku«, jehož si jinak vážíme, v VIII. ročníku na str. 69:

»Zaznamenáváme jev pro otázku o vědecké výzbroji aspoň části naší studentské mládeže velmi kormutlivý. »Studentský obzor« menšinový postavil se ve svém posledním čísle ze dne 28. ledna 1913 do řady obdivovatelů Martina Žunkoviče atd.»

Když umlčet, tož umlčet — ale proč se kormoutil? (Martin Žunkovič sehnal pro pravěk slovanský starých památek dost, více než mnohá akademie. Ač se se všemi jeho vývody neztotožňujeme, přece musíme poctivě přiznati, že přinesl do slovanského pravěku

mnoho světla. A metoda jeho nalezla v Německu několik znamenitých následovatelů, ku př. velmi pilného Manna. (O sloupech Rolandových a o francouzské chanson de Roland.)

V čísle 3.—4. z roku 1914 téhož ročníku píše eklektik L. Niederle u svého zeleného stolu toto; str. 71.: »Varito podvrženého RK není nikde doloženo.« Eklektik Niederle asi ví, že všechny námitky proti RK jsou dávno vyvráceny. Ale bylo odhlasováno — a on byl též mezi hlasujícími — že RK je podvržen, ať je to pravda neb není.

Jak málo jest spolehnutí na eklektika, který neovládá celý obsah, rozsah a dosah sporné otázky, vysvltne z následujícího.

Do seznamu hudebních nástrojů pojal »troubu«, ale nikoliv »roh« (str. 74 téhož čísla a ročníku), a sice proto, že trouba a roh jsou mu totožny, a vším právem. Práví na str. 56: Trouba (roh) je jistě jedním z nejstarších domácích nástrojů, a Kosmas proto pravím, třeba nevědomky, klade troubení na rohy (prosím!) do dob báječných. A na str. 58: Tuří rohy figuruji jako nástroj pastýřský v starých ruských bylinách. Že se trub užívalo ode dávna i ve vojskě slovanském při útoku na nepřitele, dokládá pro X. století Dějmar. Ale na str. 57 ve 44. poznámce čteme: Nejedlý I. c. »Lesních rohů ovšem tehdy nebylo; jsou vynálezem novověkým a v RK hrubým anachronismem.« Tak, to je ta věda, jejíž věda.

V Brockhausově Conversationslexikon za to čteme pod heslem Horn: »Rohy — I rohy kovové — jsou nejstarší nástroje hudební, poněvadž rohy byly již přírodou dány. Rozeznáváme dva druhy rohů: jednoduchý přirozený

lesní či lovecký roh (Wald- oder Jagdhorn) — tedy roh prastarý — a lesní roh s klapkami, který jest moderní (Ventilhorn). V Jaroslavu není o lesních rozích s klapkami ani zmínky — jak se může mluvit o anachronismu? Vždyť dle Niederle vojsko slovenské při útoku troubilo na rohy již v X. stol. — a ovšem i dřívě. L. Niederle namítne: mně jde o slovo »lesní« rohy. Sám uvádí: tuří rohy. Tuří sluli též divocí lesní býci. Valašská pohraniční stráž na Rožnovsku a Novojičsku dávala si signály v lesích svými lesními rohy (ovšem bez klapek), které byly druhy i dřevěné neb kovové — proč by právě v Jaroslavu nesmělo stát lesní roh — to ví sám Bůh.

V Jaroslavu jest dobrá čtvrtina veršů rýmovaných. Rým stojí buď na začátku divěchu — záviděchu — střežechu a m. j., buď v prostředku: po bocích, na plecích a j. buď na konci: porubánle — radovánle; utěkati — hnáti, toči — vnoči a m. j. V Jeronymu čteme: polnice ječící, olivy zelené; ječící, zelené jest epitheton ornans, rovněž jako tráva lesní, vůně lesní, seno lesní. A až Niederle bude na našich horách slyšet zvonění rohů pastevců, snad sám zvolá: je přece úchvatná ta muzika lesní. (Srovnej: j'aime le son del cor le solr au fond des bois.) A tak i v Jaroslavu stojí epitheta, která se rýmují: rohův lesních — bubnův břeských. Či by L. Niederle měl odvahu tvrditi, že ve 14. stol. byly sice bubny — ale nebyly bubny břeské?

Nejpěknější tedy na celé věci je, že v RK »lesní rohy« vůbec nestojí, nýbrž »rohy lesní« a to není totéž. Umělec v orchestru hraje na lesní roh, ale nikdy se neřká na roh lesní. Celé

povídaní je tedy tak moudré, jako že indiánky, hotentotky a j. sice již pisali, ale česká děva ve 14. stol. o psaní nesměla ještě vědět. Předpokláta věda není věda — je pavěda.

Poznámka: Na str. 95 téhož sešitu stojí v 7. odstavci: »Archiv městečka Kralic zasluhoval by pečlivého opatření atd. Že archiv je opravdu důležitý, svědčí to, že chová listiny velmi staré: tak své doby vystaveno z něho 11 listin pergamenových, 7 českých a 4 latinské, z nichž nejstarší česká byla z roku 1316.« Myslím, že listiny jsou v Kralicích opatřeny dobře: zachovala se tam jedna po 600 let! A jsou vědeckému badání přístupny: mohou se ofotografovati a uveřejniti. Tak snímek fotografický Listiny krále Jana, právě té z r. 1316, byl v »Českém světě« z r. 1913 a sice v čísle ze 24. ledna uveřejněn. Proč o tom není zmínky? Snad ne proto, že písmo listiny jest téhož typu jako písmo RK? A kde by měla býti listina ta lépe opatřena? Snad v museum? Ale rukopisy musejní jsou vědeckému badání velmi nepřístupny. Zažádáte, abyste směli rukopis ten neb onen na svůj náklad dáti ofotografovati. Vyřízení žádosti přijde po měsících. Dáte rukopis ofotografovati — ale uveřejniti snímek nesmíte. Pořádkáte novou žádost o povolení k rozmnožení. Po měsících dostanete vyřízení, že musíte přiložiti dobrozdání pana X a pana Y. Zaopatřte si toto dobrozdání — a vyřízení nepíchází ani v tom ani v onom smyslu. Tak se podporuje správu musejní snaživé badání. Očividně si správa myslí: zatím ztratíme se buď my, buď se ztratí badatel, buď rukopis — a bude pokoj. Já pak pravím: nebude, pánové.

(V. Horák v Našinci.)

Vrchlický a katoličtí literáti. Po smrti Vrchlického požádal jsem dp. Jana Blokša, aby v »Arše« uveřejnil svou korespondenci s Vrchlickým. Nedostal jsem odpovědi, ale za to v ročníku 1914 »Nového Obzoru« o- tiskl P. Blokša 42 listů Vrchlického spoznámkami. Po přečtení jsem seznal, proč ne v »Arše«: V listech jsou vý- pady na katolické literáty, na Dra. P. Vychodila, Dra. Šimanka, Lva Šolce, X. Dvořáka, S. Boušku, zvláště ostrý na mne. Dvořák a Bouška hájí se na konci zaslánem proti výtce Vrchlického o zradě a nevědku (že uveřejnili práce v Almanachu secesse, v orgánu sodo- mitů a pederasiů, jak Vrchlický nazval pražskou Modernu), já svou věc vy- ložím na konci. Dopisy jednají vesměs o prázdných dantovských. Vrchlický se raduje, že v poušti netečnosti pro Danta našel v P. Blokšovi spola- praco- vníka, posílá mu časopisy a knihy (Scartazzini), durdí se na kritiky (Šolce, Šimanka, Hlídka literární, Lutínova, Tezu), vymáhá P. Blokšovi podpory Č. Akademie (na spls o životě Dantově 300 zl., na komentář k Peklu 200 zl. a k Očisici 250 zl.) a, ač s nechutí, přijímá jeho návrhy na opravy v no- vém vydání, zvláště po stránce theo- logické, neboť nerozeznává bytost od bytnosti, hubuje na »švindly« a nízké honoráře (10 zl. za arch) nakladatele Otty, děkuje za zaslanou brlnzu, likér, šperky, ovoce, Madonu (Jeneweinovu). Poměr je velmi přátelský a srdečný. Rozmrzen stálými výtkami v listě 16. píše, že nejlépe bylo by přeložit Božskou komedii bez rýmu, jak učinil Phila- lethes (saský král Jan). A nyní co se týče mne: V »Novém Životě« (r. IV. 1899, str. 280) uveřejnil jsem skoro celý 33. zpěv Dantova »Ráje« *rýmem originálu* a podotkl jsem, že bych za

rok přeložil tak celou Komedii, ovšem kdybych měl rok úplně jen pro tu práci volný. Na př.

In te misericordia, in te pietate,
In te magnificenza, in te s' aduna
Quantunque in creatura è di bontate
Ty vlídnost máš i smilování svatě,
ináš velebu, a všeho dobra struna
v tvém srdci zvučí v síle přebohatě.

Vrchlický na to reagoval v dopise 32. tímto ušlechtilým způsobem : »Chvilku humoristickou mi způsobil p. Dostál-Lutínov v Novém Životě. Ten dobrý muž chce za rok přeložit celou B. K. rýmem originálu. Četl Jste to, co tomu říkáte? Já nevím, je-li v tom větší hloupost nebo drzost, snad obojí dohromady.« — K tomuto výpadu podotýkám, že V. zlobí se na mne už v listě 20, že jsem v Hl. Lit. »ne- logicky zkrňšoval« jeho »Kytku aster«. Sám v jiném listě se chlubil, že »na posezení« přeložil půl »Pekla«! Můj překlad shledal pozoruhodným prof. Kraus v berlínském »Liter. Echo« a Vrchlický sám mu nic nevytýká. Opa- tři-li mi Akademie dovolenou a na- kladatele, jsem ještě teď ochoten za rok celou B. K. přeložit. O kolegiál- nosti P. Blokšy se nešfím. Rozešli jsme se, když v »Moravanu« místo Dantovi sloužili Dru Kohnovi. Vrchlickému budiž odpuštěno, když ve své ne důtklivosti a podrážděnosti viděl v upřímné kritice »pronásledování«. Je to vinou jeho lichotníků. — *Lut.*

O práci Dr. Jana Sedláka, spec. o jeho »Studii a textech« svědčí posudek V. Novotného ve 4. seš. letošního ročníku »Časopisu Matice Moravské«:

»Dr. Sedlák, známý svými četnými a cennými příspěvky a studiem z o- boru náboženských dějin českých, zvláště husitských, zjednal si novým časopisem nároku na uznání a vědek

Panno, jež v andělském . . .

PANNO, JEŽ V ANDĚLSKÉM sboru trůníš,
v jasnosti Boží své zraky sluší:
Nakloň, ó Královno, pokorně lkám,
nakloň své milosrdné oči k nám!

2. Živote! Sladkosti! Naděje má!
Evino vyhnané plémě stená:
Nakloň, ó Královno . . .
3. V údolí slzavém úpí náš hlas,
uкаž nám Dítě své, oď viny spas!
Nakloň, ó Královno . . .
4. Soužení, sklíčení, ustarání,
zdviháme ruce své bez ustání:
Nakloň, ó Královno . . .
5. Nemáme nikoho na tom světě,
kdo by nás potěšil, voláme tě:
Nakloň, ó Královno . . .

Celkem 8 slok.

Dies irae . . .

HNĚVU den kýcháni si - lou zma - ní zemi
rozma - ní - lou, svědkem David se Si - byllou.
Jaká hrůza po oboru, až Pán přijde
ve svém sboru soudit přinejví viny tvorů

HNĚVU DEN kýchá ohně silou
zmaří zemi rozmařilou —
svědkem David se Sibyllou.

Jaká hrůza po oboru,
až Pán přijde ve svém sboru,
soudit přesně viny tvorů!

2. Trouba divá zazní temně
nad náhrobky celé země:
Vstaňte mrtví! Pojďte ke mně!

Příroda, smrt, vody, hory
užasnou, až uzří tvory
vstávat s Bohem v rozhovory.

3. Rozloží se psaná kniha,
v níž je všechna hříchů tíha,
pro které soud lidstvo stíhá.

Soudce tedy, když si sedne,
provin tajných závoj zvedne —
pomstě neujde ni jeďné.

Celkem 10 slok.

Rochester.

X.2.4.

ZVOŇTE, ZVONY, NA VŠE STRANY, probouzejte Moravy,
zvoňte, zvony, na Slovany, na Balkánce, na Tatrans,
svolávejte odevšad v Betlém Slávů, Velehrad.

Celkem 6 slov.

Loučení s kostelem.

Handwritten musical score for a piano accompaniment. The score is written on four systems of grand staves (treble and bass clef). The key signature is B-flat major (two flats) and the time signature is 3/4. The lyrics are written above the staves in a cursive hand. The first system contains the lyrics 'S Bohem, má radosti, Vě - lebná'. The second system contains 'Svátosti! Když mám jít od Tebe,'. The third system contains 'vždycky jdu s lítostí,'. The fourth system contains 'Maria, máti má, na cestu objímá,'. The score ends with a double bar line and the date '16/12. 1914.' written in the right margin.

1. S BOHEM, MÁ RADOSTI, velebná Svátosti,
když mám jít od tebe, vždycky jdu s lítostí.
2. Vracím se v ten zlý svět, do strastí, zlob a běd,
a vždy si rozjímám, že jdu již naposled.
3. Než půjdu k milým svým, ještě si vyprosím,
že si té lásky Tvé na cestu vzítí smím.
4. Maria, máti má, na cestu objímá,
a pak mne provází svatýma očima.
5. Anděle Boží, pojď, cestou mne doprovod,
k milému domovu lásku nes Otcovu.

všech badatelův v dějinách hnutí husitského . . . Jistě najdeme zde mnohé velmi důležité studie o činnosti Husově, jistě přináší časopis řadu neobyčejně cenných a neznámých nebo málo známých textů pro poznání života Husova i jeho doby, nad to však jest tu i více, jsou tu příspěvky a články, přispívající k osvětlení doby pozdější a také i předcházející, jimiž netoliko doba a osoba Husova, nýbrž i celý věk husitský nabývá v nejednom směru nového, nebo aspoň důkladnějšího osvětlení . . . Jestliže vědecká kritika česká bývá namnoze nucena vyslovovati se proti pracem se stanoviska katolického psaným, příčinou toho není jejich stanovisko, nýbrž to, že nejsou vědecké, ač se za ně vydávají. Sedlák, položiv důraz právě na vědeckou stránku svého podniku, ukázal, že jest si této závaty vědom a že se jí chce vyhnouti. Opakují, že se mu to celkem (až na dotčené výjimky) podařilo. Buď-li mu možno o dobré vůli jeho nechci pochybovati svůj časopis na stejné výši udržeti jako dosud, může býti jist, že mu kritika neodepře uznání a že stanovisko jeho nikomu nebude překážeti.

Sedlák svými přípravnými edicemi, svým zpřístupněním materiálu tak znamenitého usnadnil nejen budoucí vědecké vydání, ale umožnil nebo ulehčil další badání vůbec.

Opakují, že časopis zasluhuje hojného uznání a plné pozornosti jak co do nového materiálu, který v míře obdivuhodné přináší. Sedlák staví se na jediné správné stanovisko historické, že k poznání a vysvětlení jevů historických jest nutné i důkladné poznání jejich okolí a vůbec celého prostředí, věnuje tudíž také pozornost veškeré době, mimo jiné i spolupracovníkům

a zvláště protivníkům Husovým, jimž namnoze náleží jeho sympatie a pro něž tudíž sbírá doklady zvláště závažné.

Kde otiskuje Sedlák spisy Husovy nebo takové, jež Husovi lze přičísti, znamená práce jeho veliké plus a zasluhuje plného i opravdového uznání.

Studiem o činnosti Husově, především literární, vykonal Sedlák práci ohromnou, za níž mu uznání odborných pracovníků náleží měrou vrchovatou a jejíž výsledky namnoze podrží cenu trvalou, třebaž i zde je někdy možno býti mínění odchýlného. —

A také tam, kde vyběžejí k polemice — věcná polemika jistě jest každému vážnému pracovníku vřelá — přispívají za jistě k vyjasnění sporných bodů, čehož si právě u Husa všichni musíme přát.

Dr. Jos. Kratochvíl píše v I. č. »Studentské Hlídky« o estetice novoidealismu: »Objevuje se tedy nová filosofie v hodnotách poetických a uměleckých. Novoidealistické intuíce o souvislosti života duchového s životem hmotným, o možnosti proniknouti v nadmyslnou, o mravních hodnotách života, spočívá na podkladě vědeckém, vyhovuje odvěké touze lidstva po poznání toho, co za zjev se skrývá. Vyšší snahy vědecké přinesly nový, nesmírný popud ke spekulaci metafysické, respektive filosofické. Proti kasárnickému velkoměstu uplatnila se touha po osamocení, po venkově. Vitalismus přírodní překonal mechanismus, synthesisa, analysu, bezvěří potlačeno vroucí vírou, indifferencismus překonán obrozením náboženským.

V učení Kristově ukázal novoidealismus nové stránky, myšlenky božského Mistra spojeny smělou synthesisou s výsledky moderních věd, nové perspektivy otevírá duchům laičním po Kráse a Pravdě.

A jest věru zajímavé, že v životě velikých duchů: básníků, umělců, filosofů i vědců, když předčasnou smrtí nebyl přerušen vnitřní vývoj, pozorujeme vždy tři veliké intuíce života. Jaké pozorujeme i ve vývoji nové filosofie. První z motivů jest hledající a pochybovací vášně, bolest života, ráz tragický. Motiv druhý záleží v širokém zkoumání přírody, v báni života. Ve třetí intuíci prvky životní se slučují, očisťují, prohlubují, probouzí se touha syntetická, náboženské pojetí života. Smysl života i smrti se pronikají a spojují tak úzce ve vědomí, že rozloučení není již možné. Nejčistší, nejhlubší a nejlidštější poesie musí opěvovat vítězství života nad smrtí a smrti v životě. Věčnost pronikne smyslem života, minulost překoná budoucnost.

Básničky pro děti.

Cinky blinky kudrlinky —

K čertu jděte mi s tím už!

Jenom ta jest pravá báseň,
kterou může číst i muž! L.

O slovenské písní mariánské přednášel 28. prosince 1914 ve velké dvoraně Měšťanské Besedy v Praze Dr. Alois Kolisek. »Pražský Nájemník« (7. I. 1915) o tom píše: »Ve prospěch milodarů vojnům v poli uspořádal »Lourdeský spolek« zajímavý koncert, jehož jádrem byl výklad »Mariánské písně lidové«. Vynikající slovenský pracovník, hluboký esthet a znamenitý řečník prof. Alois Kolisek, kons. rada z Hodonína, ujal se tohoto úkolu slovem i zpěvem tak zdatně, že uchvátil obecenstvo strhujícím způsobem. Jeho výklad byl nejen vystižný, ale opájel šfavnatým obsahem i formou, že udržel auditorium do konce v napjetí. Počal od písně chrámové, přešel ku světské, taneční a skončil vojenskou. Dovedl

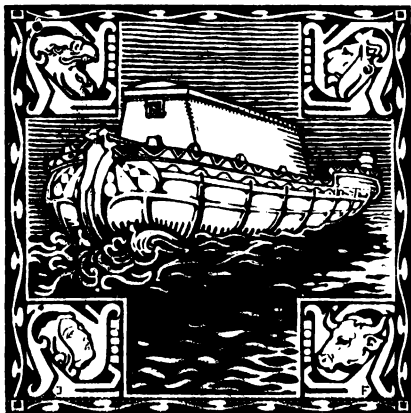
na typických příkladech a rázovitých versích, jak účta k Panně Marii ve všech odvětvích byla vkofeněna v lidu (slovenském a moravském), který pro typický svéráz i nad nás dovedl vydržeti. Prof. Koliska jako excellentního řečníka známe, tentokrát poznali jsme v něm i oduševnělého, citového pěvce slovenských písní. —

Mesiáš. Vánoční oratorium pro soli, smíšený sbor a varhany. Slova napsal P. František Žák T. J. Hudbu složil Josef Cyrill Sychra. (Poprvé provedeno v děanském chrámu Páně v Mladé Boleslavi 27. prosince 1914.)

Opravdovým svátkem hudebním byl beze sporu nedělní duchovní koncert chrámového sboru mladoboleslavského, pořádaný ve prospěch místních raněných vojnů. Na programu koncertu byla rukopisná novinka dirigenta tohoto sboru, ředitele Jos. C. Sychry dvoudílné vánoční oratorium »Mesiáš«. — K velkopáteční kantátě »Na Golgotě«, »Cyrille« r. 1912 vydané a o rok mladší kantátě »Velkopáteční meditace« přibývá »Mesiášem« dílo třetí Jos. C. Sychra, jeden z neplodnějších a nejlepších českých skladatelů církevních, cizinou dávno a dávno obdivovaný, jest u nás v Čechách dosud nedoceňován. Bývá již tak, že v domovině těžko jest se státí prorokem. Dnes tiché, klidné práce, byt byla sebe lepší, není-li podepřena důkladnou reklamou, stíží kdo si povšimne a tak také jest i s mistrem Sychrou.

Tak píše v »Čechu« soudce jistě povoláný K. Douša. (Sychra narodil se 12. března 1859 v Ústí nad Orlicí.) Libretto »Mesiáš« uveřejňuje autor v listě »Ve službách Královny«. Ač prozrazuje dilettanta, přece vyhovuje. Zvláště ukolébavka je pěkná.

Tiskem Václava Horáka v Prostějově. — Za redakci odpovídá Vilém Vysloulil.

Vydává **KARL DOSTÁL LUTINOV** v Prostějově 1. dne každého měsíce

OBSAH: Čís. 3, Z básní Adolfa Heyduka: Modré, Karolická Moderna. - Paul Claudel: F. Odvalil. - Boj o chráný ve Francii. Podává Josef Hana. - K. D. Lutínov - Paříž - Lourdy. (Die J. Huysmansa Dr. Dom. Bernský: Z úvodu do filosofie křesťanské. - Štolem. - Válečná mosaika: O válce a tvorbě kulturní. Pocty Machar píšepříteři. Lidová legenda. Píseň záští proti Anglii. Německý P. Ant. Urbanovi v Kroměříži. Řeč německého císaře k zeměbraně. - Okna: Johannes Jørgensen o neúčasti katolíků v krásné literatuře. Doba předhusitská a husitská. Básník Sládek a vira v Boha. Světové názory. Dopis Otokara Březny S Bouškovi, překladatel »Eucharistie«. Francouzská poesie klasická a moderní. Česká literatura v době válečné.

ROČNÍK III. BŘEZEN 1915. ČÍSLO 3.

POZVÁNÍ K PŘEDPLACENÍ.

ARCHA vychází 1. dne každého měsíce. Předplácí se na rok 6 K, na půl roku 3 K, jednotlivá čísla 60 hal.

STUDENTI při hromadném obírání (aspoň 10 ex.) předplácejí na rok 4 K. Adresa: Revue Archa, Prostějov. — Platí se složenkami Nového Života neb Archy (číslo konta 17.942).

Předplatné a insertné splatno a žalovatelné v Prostějově.

Platíte šekem, račte laskavě ku svému jménu poznačit, zač platíte: **Alil** (Archa ročník III.)

CM (obraz sv. Cyrilla a Methoda.)

O (Osudy.)

Euch. (Eucharistie.) **Ald.**

Připíšte též číslo, které je na obalu!

LISTARNA.

Pro nával látky bylo nám některé ze zaslanych prací odložit do čísla příštího. — Prosíme zvláště o příspěvky k dějinám katol. moderny. — Prosíme snažně o laskavé vyrovnaní předplatného!

KOPRAVĚ PÍSMO ČESKÉHO došli náď návrhy škr. r. Horáka a P. Holého. Až bude návrhů více, sestavíme molsku.

OTČE, ZHRĚŠIL JSEM!

Spovědní listky, ilustrované mistrem J. Köhlerem, doporučujeme duchovním správcům k hojnému rozšíření. 1000 ex. K 5.—; 500 ex. K 3.—; 200 ex. K 1.50. Vydala ARCHA v Prostějově.

EUCHARISTIE Jac. Verdaguera došla vřelého ocenění. (Viz úsudek Otok. Březiny v tomto čísle I.) Váz. ex. K 2.60.

Různé hlasy: »Redakci »Archy« v Prostějově: Zasiťte mi ještě jednu »Eucharistii« od Verdaguera-Boušky. Taková rozjímání jsou zlatými orlými křídly pro znavenou duši kněžskou! Měla by býti na klekátku každého kněze! V největší uctivosti oddaný Fr. Hala, farář ve Vrchoslavicích. — (Výtisk v původní vazbě stojí jen K 2.60). — Račte mi lístků poštou s verši poslat 150. Objednávám podruhé, neboť se všeobecně zalíbily. V. Strmiska, farář v Provodově. (100 lístků za 1.60). Dp. Bart. Kutal z Raškova píše: »Ze blou a andělskou knihu (Eucharistii) díky!« — Na revui »Archa« předplácí se ročně 6 K, studenti 4 K. — Köhlerův obraz sv. Cyrilla a Metoděje 10 K. — »Pošli mi ještě jednu Eucharistii Verdagerovu. Je to skvostné! Dr. Alois Kolisek«. — »Zpívejte Pánu«. 1 ex. 30 h, 100 ex. 10 K.

KŘÍŽOVOU CESTU od Fr. Bílka přikládáme k tomuto číslu Archy, prosíme o laskavý doplatek: Zpívejte Pánu 20 h, Křížová cesta 20 h, úhrnem 40 h. (Při větších objednávkách sleva.)

PUBLIKAČE.

V. KOTRBA, PRAHA.

Domácí lékárníčka venkovana 70 h. — Památník lásky Boží v nejv. Svátosti a Srdci Páně. Z Dra. Ol. Procházky přel. Bohumil Kyselý. 1 K. — Ch. de Bernard: Lvi kůže. 1 K. — Novus Confessarius polyglottus K 1.—

F. TOPÍČ, PRAHA.

Osení: 57: J. W. Goethe: Z mého života. 70 h.

J. OTTO, PRAHA.

Elisée Reclus: Dějiny potoka. Ottova naučná knihovna. Rediguje Dr. Zdeněk Tobolka. Svazek 2. — Frant. Petr: Do světa širého. Pro mládež — Jan Rokyta: Jadranské dojmy. Básně, 2 K. — Emerich Malxner: O válečných epidemích. K 3.20. — Teofil: Dým bez ohně. K 2.—

A. REINWART, PRAHA.

Katalog knih z oboru hospodářství, zahradnictví, lovcství atd. Zdarma.

V. V. JENÍČEK, ČÁSLAV.

Musejní pathologie od téhož

J. PELCL, PRAHA (Mikulášská 36.)

Antonín Dvořák, Kritická studie od Dra. Jos. Barioše. K 4.60

F. J. KUBEŠ, TREBÍČ.

Jindřich Haša: Moderní písmo ozdobné a reforma psaní. Velmi doporučujeme. Cena K 1.20.

VYCHOVATELSKÉ LISTY doporučujeme hojně pozornosti. (Vol. Mezihřel.) »MORAVSKÝ VENKOV« V BRNĚ Kuneš Sonntag: Moravské cukrovary a řepnictví. Cena neudána.

Z BÁSNÍ ADOLFA HEYDUKA.

(Přeloženo pro Ancha)

MODLITBA

Dej Páne všemohoucí,
jas v moje oko mroucí
by úplně ozářilo
tvoje světlo slávy světlo!

Dej sílu moji duši,
ať svatý žár v ní vzruší,
dej záhať znát ji zřídla
a tuž ji chabá křídla.

Zbav žalu ji i hněvu
a dej ji vroucnost zpěvu,
a v azurovém týnu
nech snít ji na svém klínu!

RODNÉ ZEMI.

Má rodná země, ráji nad vše skvoucí,
když na tě zřím, chví hruď se, vlhne zor;
tys klenotem, jež Tvůrce všemohoucí
jak velký smaragd ovil věncem hor,
by prstenem tím na vždy přetajemně
tě nebi zasnoubil, má rodná země!

Ó Bůh tě chraň! My objali tě duchem,
co jest nám zášť, co nepřítivný svět,
co hrozby meč s pout ustavičným ruchem,
co smečky křivd a zlob a hrůz a béd?
My tvými jsme, a vrazi-li nás zmohou,
pak na své štíty padnem u tvých nohou.

To víme však, že v zběsilém nás honu
v čas vystřídá zas jarých vnuků sbor,
jak ondy bohatýry Marathonu;
že na mohutných štítech českých hor
Svět zlatým písmem naše heslo vznítí:
•KDO PRO VLAST PADL, BUDOU VĚČNĚ ŽÍTI!•

Karel Postel Lubliner

KATOLICKÁ MODERNA.

Příspěvky k literární historii.

I. »ČESKÁ MODERNA« A »KATOLICKÁ MODERNA«

KUPINA SVĚTSKÝCH »POKROKOVÝCH« LITERÁTŮ pod názvem »České Moderny« sdružila se kol »Rozhledů« Jos. Pelcla, které vycházely v Chrudimi. Manifestem dne 1. září 1895 přijala skupina jméno »Moderny«, ale za půl roku se rozpadla. Vznikala od r. 1891 v moravských listech: V Roháčkově »Nivě« a v Dlouhého »Literárních Listů«. V těchto počaly se tisknout exotické básně a kritiky, které nereferovaly, nýbrž »analysovaly« díla, honosily se brillantním nebo apatním slohem a cizími slovy, blýskaly se velkou »erudicí« a povznešeností, která z obrů dělala trpaslíky a z průměrných lidí velikány. (Tak na př. F. X. Šalda napsal o překladateli z angličtiny J. Váňovi větu, kterou jsem si jako curiosum zapamatoval: »Pan Váňa je causeur. A jaký! Každá věta naráz oceli. Jiskří. Svítí. Pálí.«) Kritika byla sama sobě účelem, byla uměleckým dílem pro sebe, kochala se ve své mnohohlavnosti více než v díle samém. Básníci i kritikové moderny hlásí se k impressionismu a importují své lásky i své pohrdy z Paříže: Verlaine, Mallarmé, Bandelaire, Rops atd., lidé degenerovaní a přerafinovaní, nemocní exstatikové a satanikové jsou bohy našich Karásků, Procházků, Kaminků, Neumannů, Hlaváčků, Houdeků, Theerů, Sovů, Aufedníčků, Kvapilů, Boreckých, Šlejharů, Mrštíků, Svobodu, Hladíků, Krejčích, Voďáků, Dyků. MACHAR a BŘEZINA, kteří také prošli tím prostředím mlhovin, proletěli jimi jako pevná tělesa: Machar spadl k zemi a stal se příliš reálním vojákem bezvěří, a Březina vznesl se nad sluneční systém do kosmického étheru.

V této literární revoluci nepokojných živlů mísily se prazvláštní prvky v jakýsi moderní romantismus: Impressionismus a Zolův nahý naturalismus, exaltace a dekadence, hyperkultura a primitivismus, individualismus a psychologismus, symbolismus a mysticismus atd., vlivy Goncourtů, Huysmanse, Roda, Strindberga, Hennequina a j. Těžko tu stanovit jednotný směr nebo program, hlavní tendencí byla novost, zvláštnost, APARTNOST. Ani ve směru ideovém nebylo tu jednoty, vedle sataniků vystupovali tu nadšení obdivovatelé katolicismu, novokatolíci, jejichž ideálem byl středověk a kláštery.

Byla to doba zhnusení classicismem a idealismem, zmrzelo se stále verbalistní horování Vrchlického, zmrzely se vlastenecké, rozumně vybroušené verše Svat. Čecha, jen exotický, aristokraticky opožděl stojící Zeyer měl mezi mladými sympatie, v Macharovi ovšem největšího nenávistníka. Je pravda, moderní hnutí bylo z velké části epigonské; byl to právě Vrchlický, který tento moderní kvas přenesl k nám svými překlady z mladé Francie, z Walta Whitmana a j., Vrchlický napověděl všechny revolty a blasphemie Macharů a Neumannů (kulť Satana z Carducciho), ale přece byl proskribován, mladou kritikou »trhán«, děti požírali svého rodiče. A konečně ve své dravosti pozřely se mezi sebou. Některým kritikům počalo se požíráni a ubíjení starců nechutit a odsoudili je v »Rozhledech«, žádajíce humanní zacházení. (Třebický: Pollice verso). A to bylo příčinou rozpadnutí České Moderny, půl roku po jejím vzniku.

A »Česká Moderna« rozstoupila se na několik proudů vedle sebe tekoucích: Machar zůstal při »Čase« a »Naši Době« (v níž 20. října 1894 uveřejnil památný článek o Hálkovi, který jej rozkmotřil s Vrchlickým, Krásnohorskou, Vlčkem, Zákrejskem, Schulzem atd.), Karáskova skupina hypermoderních zůstala v Procházkově »Moderní Revui«, Neumann si založil »Nový Kult«, Hladík se přestěhoval do »Lumíra«, Mršík založil »Mor. slezskou Revui«, Šaldů rediguje »Volné Směry«, (později »Novinu« a Českou »Kulturu« atd.)

Roku 1895 počala se uplatňovat »KATOLICKÁ MODERNA« (Almanah: Poč jedním praporem, počátkem r. 1896 »Nový Život«.)

Jak povstala tato skupina?

Několik mladých kněží poslední dobou pilně všímalo si literárního ruchu, čtlo kritiky Šaldovy, Krejčího, Karáskovy, hledalo moderní výraz pro katolický světový názor: Nejstarší XAVER DVORÁK, profesor vyšší dívčí školy v Praze, psal v duchu idealistního verbalismu Vrchlického s niternějším, mystickým zabarvením, psal o námětech náboženských, katolických. Benediktin SÍGM. BOUŠKA, rovněž žák a přítel Vrchlického, na pokyn mistrův počal překládat felibry provençalské (Mistral), Aubanella, Roumanille, katolické katalance, zvl. Jacinta Verdaguera. Nový svěží vzduch proudil otevřenými okny do katolického světa českého, katolický romantismus, který měl signum aristokratické světovosti. Rovněž bedlivě sledoval moderní literaturu českou bohoslovec KAREL DOSTÁL LUTINOV, s nímž Vrchlický seznámil Boušku, tak že se vyvinuly cíle styky, a součinností moravského kaplana Fr. Skálky, také epigona Vrchlického, počala se kol vysehradského kanovníka Kulůy, jakožto mecenáše (na vydání Almanachu věnoval 1000 zl.) kupit družstva »Katolické Moderny«.

Odkud toto jméno?

R. 1895 F. V. Krejčí v nějaké kritice v »Rozhledech« per transennam, snad poněkud ironicky, nazval tak katolickou skupinu literátů, a Lutinov akceptoval toto jméno ve významném článku v »Literární Hlíďce« Dra Pavla Vychodila.

Lutinov nebyl nikdy bezvýhradným stoupencem dekadentní moderní poesie. Jeho ideálem byla katolická POESIE NÁRODNÍ, o čemž svědčí zvláště jeho první sbírka »Sedmikrásy« (1895). Již na gymnasiu (v semináři kroměřížském) studoval poesii lidovou (Bartoše, Erbena, Sušila) a po této stránce byl bližší Havlíčkovi a Nerudovi, než Vrchlickému, kterého kritisoval často v »Hlíďce literární«, vytýkaje nedostatek českosti, protikatolické výpaďy a falešný kult antiky. Lutinov prožíval v sobě filosofickou krizi moderního člověka jako »Česká Moderna«, ale proti mysli bylo mu napodobení vyžilé Francie, chorobných zjevů pařížského Parnassu. Viděl už tehdy, že dekadence bude mít jen krátké trvání a prchavý význam, že nemůže se nikdy stát živným chlebem národa (a o ten mu nejvíce běželo, neboť pojímal literaturu jen jako duševní stravu národa, který chtěl mít zdravý a silný). Celemu »modernímu« hnutí, které se vypínalo s velkou arrogancí, připisoval jen význam epigonů, kteří ze zlata, nashromážděného od geniů, razí jen drobné, zdobné penízky, a po nichž nezůstane v literatuře než několik zjemnělých postřehu a frázi pro budoucí mistry velké linie.

Tyto myšlenky Lutinov (tehdy kaplan Wiesenberský) uložil v delší studii v Hlíďce Literární: CO JEST POESIE ? (1895) a zakončil článek větou: »Myslím, že tím jsem formuloval literární credo »Katolické Moderny«.

Tak bylo jméno přijato a zůstalo, i když později program této skupiny rozšířil se i na otázky církevní, reformní, sociální a politické.

Zmíněná studie vzbudila značnou pozornost. Dr. Roháček jí pak otiskl polovici v brněnské »Nivě« a pozval Lutinova za spolupracovníka. Lutinov otiskl tehdy v »Nivě« epickou báseň, ale nadále tiskl své věci téměř výhradně v »NOVÉM ŽIVOTĚ«, který vyšel poprvé v Praze počátkem r. 1896 s obálkou, kterou nakreslil S. Bouška.

X. Dvořák neměl kdy, aby se novému listu věnoval, a mladí horlivci Vil. Bittar a Jul. Koráb byly příliš nezkušení a bez theologické erudice, než aby byly mohli řídit bezpečně list, který katolicismu měl razit nové cesty a byl proto od přátel i nepřátel velmi žárlivě pozorován.

Tak se stalo, že již 3. číslo Nového Života vyšlo v působisti K. D. Lutinova, v Novém Jičíně na Moravě. Korektura byla sice strašná, neboť v tiskárně nebylo českého sazeče, ale Lutinov od té doby po 12 roků pevnou rukou řídil obsah i finance podniku

a sđružoval v něm všechny literáty a umělce, kteří projevíli nějaký sklon ku katolické ideí.

Bouška přiveřl Zeyera a Jeneweina, Vaněk Bílka. Velmi sřibně v 1. ročníku vystoupil Fr. Holeček.

Dvořák a Bouška přáli si, aby Nový Život zabýval se pouze literaturou a uměním, aby si počínal vůči přestřelkám »České Moderny« irenicky, a těžce nesli úvodník Lutinových v 1. čísle Nového Života, v němž se obracel stejně energicky proti »buldočké« trhavosti mladých jako proti nesnášenlivé bohorovnosti starých.

Ale Lutinov, nepřítel nemístné courtoisie a přehnaného l'art pour l'artismu, chtěl směr upřímny a otevřený na všechny strany, chtěl aby literatura rostla ze života a pro život, neznal kompromisů v otázkách zásadních, kde běželo o hluboké rozdíly v názorech světových, a veřl svým směrem Nový Život a celé řadší hnutí Katolické Moderny, až jako řaráři prostějovskému po různých persekucích vysmekly se mu oěže z rukou, Nový Život r. 1907 zastaven, načež některé excentrické živly ještě zrádnou působností kářely šřít katol. Moderny, až (v Loskotově »Nezmaru«) zanikly. Literární dědřtřiví »Nového Života« převzala Bitnarova (Pacovského, Hrachovského) pražská revue »Meditace« (Obřození).

Po jejřm zániku navázal Lutinov na Nový Život naši »Archu«.

Zběžně přelétřl jsem vývoj »moderny« a budu jej postupně řadšími kapitoly dopřřňovati. Byř bych řád, kdyby ostatní řlenové řružiny se ozvali. Fr. Holeček vzdělal se na řdokonalého literárního historika (o Pravřdovi), ale odmřtel se. S. Bouška by mohl napsat zajímavé řlánky, ale roztrpřen nepřřzní osudu stal se řernohlřdem a mimosou. J. Š. Baar sřbil, že napřše některé vzpomřnky z naší řrdinské epopeje. Několik cenných studiř jřž napsal Vilém Bitnar (o Xav. Dvořákovi v posledním Našem Domově, o barvách v poesii Lutinova rozepsal v Novém Věku, ale nedokonřil). Pilné a peřlivě jsou práce prof. Heřlebranta; kěž by pracoval soustavně a vyčerpal látku! V »Novém Obřoru« (r. 1914, str. 76) uveřejnil JAR. HUGO velmi věcnou a pěknou studiř »O vzniku České Moderny«. Tento intelligentní a klidný pracovník byl by zvlášřtě povolánym ku řřídění materiálu! Studie M. Kavánové »Naší básnřci« (Bouška, Dvořák, Dostál, Bitnar) má více řáz esthetický a popularisační než historický. Doufám, že rubrika »Katolická Moderna« bude se řěšřt přřzni spolupracovníku i řtenářř.

PAUL CLAUDEL.

PŘELOŽIL F. ODVALIL.

KŘÍŽOVÁ CESTA.

Imprimatur. Paříž 10. září 1913. G. Lefebvre,
vic. gen. Librairie de l'art catholique, Paris
Place Saint-Sulpice 6.

PRVNÍ ZASTAVENÍ.

SKONČENO. SOUDILI JSME BOHA, K SMRTI ODSOUDILI.

Nám překáží, tož nechceme již Krista ani chvíli.

Nemáme krále kromě císaře, ni zákona, než krev a zlato.

Jej třeba ukřížuj, jen nás ho zbav! Ať vyvedou ho hned!

Tolle! Tolle! Tím hůř! Tož obětován buď, nám Barabáš dán
za to!

A Pilát na místě, jež Gabbatha zvou, sed.

•Nic nepravíš?• dí Pilát. Ježíš neodpoví slova.

•Nenalezám viny na člověku tom, však co víc!• řeč dále Pilátova.

•Ať zemře, když tak chcete. Dávám jej vám. Hle, člověk ten!•

Tu jest, na hlavě z trní koruna a v purpur přioděn.

Naposledy ještě zrak, slz a krve pln, k nám zaletí.

Co my můžeme? Nelze dé! ho taďy drželi.

Jak Židům pohoršením byl, tak pro nás hloupostí je.

Ostatné dán již ortel, nic nechybí, židovský, řecký, latinský.

A vidět fvoucí lid a soudce, jenž si ruce myje.

DRUHÉ ZASTAVENÍ.

Navracejí šat mu a kříž přinesen.

•Zdráv buď, kříží! — Pán dí — •dávno's vytouzen.•

Okamžik slavnostní. Ty, křesťane, viz a chvěj se již!

To poprvé na sebe Kristus bere věčný kříž.

Ó dnes naplněný stroje z ráje zahraď!

Hleď, hříšníku, k čemu hřích tvůj zavádí.

Již není zločinu bez Boha nad ním, ni kříž, kde není Kristus vbit!

Je jistě velký lidstva bol — však není tu co dít,

neb nahoře je nyní Bůh, jenž nepřišel vysvětlovat, ale naplnit.

Ježíš kříž svůj bere, jak my přijímání.

„Mu dřevo za chléb dáváme,“ dí Jeremiáš v lkání.*)

O jaká kříže délka, ohromnost a obtíž veliká!

Jak tvrdý je a drsný, těžký planou vahou hříšníka!

Jak daleko, krok za krokem, jej nésti a na něm umřít tam!

A ty jej, Pane Kriste, nésti chceš tak sám?

Mne trpělivým učiň na cestě kříže, ježž mně jsi určil zas.

Neb třeba dřívě nésti kříž, než kříž povznese nás.

TŘETÍ ZASTAVENÍ.

Na pochoď! Ke Kalvarii oběť vykročí i katů řada.

Bůh za šíj smýkán kolísá a k zemi padá.

Co říkáš, Pane, prvému tomu klopýtnutí?

Co myslíš o něm teď, sám zkusív ho? V zamžiknutí,

kdy klesne se a břímě špatně naložené k pádu nutí!

Jakou nacházíš tu zem, již stvořilo tvých rukou hnutí?

O ne že by jen cesta dobrá byla neschodná,

i cesta zla je záluďná a překotná!

Zde není již jen zpríma jít, zde s každým kamenem se třeba
seznámiti,

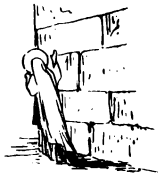
a když i pevný duch, přec noha sklouzne a se sřítí.

O Pane, pro tvá svatá kolena, ta obě kolena, jež selhala ti
v ráz,

pro náhlé srdce překypění, pro pád, jímž začal cesty sráž,

pro létku dobře hosenou, se zemí seznámení,

nás uchraň hříchu prvního, v nějž padnem překvapení.

*) Jerem. 11. 19. Mittamus lignum in panem eius — dá se obstojně přeložit v onen smysl, ježž autor si akkomoduje. Smysl bible je ovšem jiný.

Pozn. překladatele.

ČTVRTÉ ZASTAVENÍ.

Ó matky, jež dítě první a jediné mřiti jste zřely,
na poslední noc vzpomeňte, k vám ubohé když zaúpěly,
na vođu, leď a lékařstva, marně shledávaná,
na smrt, která se plížila, marně zapíraná.
Ještě přezout botičky, převléct by je chtěla —
Již kdos jde jí vyrvat je, hodit v zem, jež zela.
S Bohem, dobré děťátko, s Bohem, tělo z mého těla!

Čtvrtá štace Marií jest, jí vše to se stává.
Hle, na nároží Chudoby Poklad očekává.
Ústa vyschlá, oči již nemají slz k pláči.
Neří nic, jen hledí tam, odkud Kristus kráčí.
Přijímá ho. Přijímá ještě jednou. Výkřik však
přísně v srdci potlačen silněm, přesněm tak,
neří ani slovíčka, v Krista patří zrak.
Matka v Syna, Církev zří v Spasitele líci.
Mu duše letí vstříc jak křik, jež dal vojín zmírající.
Stojí přímo před Bohem, duši čist mu dává,
v srdci nic, co brání se, nic co odvolává,
ni žilka v srdci zbodeném, jež nepřijímá, nesouhlasí.
Jak ten Bůh sám, jenž je zde, přítomnou se hlásí.
Přijímá a patří naň, Syna v lůně počatého.
Neří ani slova, zříc Svatých na svatého.

PÁTÉ ZASTAVENÍ.

Ioť okanzík, kde nelze dál, v před není možno již.
Zde právě pro nás onen spoj, kde my též pod tvůj kříž
jsme připuštěni sklonit se, třeba z přinucení.
Takový Šimon z Cyrény na kousek připřažený.
On pevně ruku přiloží, za Ježíšem jde milo,
by nebyl nic obroušen kříž a nic ho neubýlo.

ŠESTÉ ZASTAVENÍ.

Žáci vesměs uprchli, Petr zapřel v rozčilení.
Žena v klubko potupy, kde o smrt nouze není,
se vrhá, Pána nalezne, tvář jeho bere v dlaně.
Nás zhrdat světa ohledy uč, Veroniko, odhodlaně.
Neb komu ne jen obrazem, však pravdou Pán je celý.
ten ostatním hned zdá se být protiiva podezřelý.
Směr žití jeho na příky, úmysly jeho cizí.
Cos v sobě má, co uniká, co vždy jim v dálce mizí.

Muž, jenž se modlí růženec a k zpovědi jde smělý,
 jež v pátek postit se, na mši s ženami zřeli,
 to dráždí přece v smích a žert, k úštěpku pobídně.
 Ten ať si pozor na vše dá, po něm se každý ohlídně.
 Ať pozor dá na každý krok, neb znamením je všem.
 Jeť křesťan, třeba nehoďným, však pravým Krista obrazem.
 A tvář, již světu ukáže, je odlesk triviální
 té tváře Boží v srdci kdes, zhaněné, triumfální.
 Ať ještě jednou zřít v ni dá nám zbožná Veronika,
 na plátně, v něž ji přijala, v tu tvář svatého Viatika,
 v ten závoj, v který ukryla, v ten uctivý šat lněný,
 tvář hroznů Sběrače, v den jeho spojení,
 by obraz jeho ulpěl tam, navždy nezměněný,
 z jeho krve, slz a slin našich vytvořený.

SEDMÉ ZASTAVENÍ.

To není kámen pod nohou, ni oprátka, jež stáhla
 se příliš upjatá — to duše padla znáhla.
 Ó hříchu samovolný! Tvé prostředí nás obestírá!
 Když milující nemá pól a pevnosti své víra,
 poněvadž cesta zdlouhavá a cíl tak daleký je,
 že člověk je tak samotný a po útěše nýje.
 Ó dleko času! Zhnusení, jež tajně roste v hloubi
 nad neúprosným zákonem, nad soudruhým, s nímž kříž nás
 snoubí!

Proto se ruce rozestrou, jak u toho, jenž plove stěží.
 Tu nezapadá se na kolena již, zde na tváři se leží.
 Tělo padá, pravda; však i duch tentokrát byl svolný.

Nás ochraň pádu druhého, jenž z nuody dobrovolný.

OSMÉ ZASTAVENÍ.

Dřív než Ježíš dospěje hory na úpatí,
 s pozdvíženým prstem se k lidu poobráť;
 pár chudých žen tu v slzách kráčí, s děcký na loktech.
 Tu nezříme již Krista jen, tu slyšíme též přítomného vzdech.
 To není člověk pouhý však, jenž zobrazen prst vznáší.
 To trpěl — ne na obrázku jen — sám Bůh pro spásu naši.
 Tož všemohoucí Bůh ten člověk byl, toť jistá pravda je!
 Byl vsuktku den, kdy vše to trpěl pro nás strádaje!
 Co hrozilo nám, že za takovou jsme cenu zachování?
 Je lidí spása ta tak strašně prostá věc, že k vykonání
 Syn Boží z lůna Otcova trhá se a dolů spěje?

Když ráj opustil, což to jiného než peklo zlé je?
Co s dřevem suchým stane se, když s čerstvým tak se děje?

DEVÁTÉ ZASTAVENÍ.

Ještě jednou upad jsem, tentokrát naposled.
A tak rád bych se vzpřímil zas, však nejde to tak hned.
Neb tiskli mne jak zralý plod, a člověk, jehož nesu, ten tak tíží.
Chybil jsem, a ten, jenž mrtev se mnou, člověk, tolik tíží!
Tož zemřeme, neb lehčí jest než stát, tak zůstat ležet zbitý,
a tíž je žít než umírat, a na kříži než pod ním býti.

Před třetím hříchem uchraň nás, v němž zoufalství je skrýš!
Nic není ztraceno, kde nevypita ještě smrti číš!
A s dřevem tímto konec je, však železo tu zbývá!
Po třetí padl Pán, však vrchol kde Kalvarie kývá.

DESÁTÉ ZASTAVENÍ.

Hle, mlat, kde nebes pšenice bude vytlučena.
Obnažen Otec. V stánku jest clona roztržena.
Na Boha se ruka vztáhla, Tělo z Těla chví se,
vesmír v hloubi, v základech hrůzou tetelí se!
Když tuniku již vzali mu, šat vzali nesešitý,
na nejčistšího Ježíše se odvažujem ztíti.
Nenechali, Pane, nic, všecinko ti vzali,
jako dnes — šat přilíplý, který tělo halí —
s mnicha kápi trhají, závoj s mnišky blede.
Vzali vše, nic nezbylo, čím bys zakryl sebe.
Není žádné ochrany, jako červík holý
vydán v pospas lidem všem, obnažený v poli.
Tak, tu teď Ježíš váš! K smíchu! Plný skvrn a ran,
na alienisty*) a policii odkázán.
Tauri pingues obsederunt me, libera me, Domine, de ore canis.
On není Kristem. Není Synem Člověka. A Bohem není též.
A Otce nemá v nebesích a jeho zvěst je lež.
Toť blázen! Podvodník! Ať mluví! Ať mlčí zas!
Pacholek Annášův ho bije, Renan líbá v ráz.
Vše vzali. Ale zůstává ta šarlatová krev.
Vše vzali. Ale zůstává ta rána rozpuklá!
Bůh ukryl se. Však zůstává muže bolů zjev.
Bůh ukryl se. Však zůstává můj bratr, který lká.

Pro ponížení tvé, pro pohanění, Pane,

*) t. j. kteří se zabývají znehodnocenými: psychiatři, kurátoři.

na přemožené pohlédni, na slabé, pošlapané!
Pro hrůzu toho posledního šatu strhaného
pomni tažy každého tvora mučeného!
Dětí třikrát řezaných, lékaři jež povzbuzují,
zraněného ubožce, jehož převazují,
pokořených manželů, syna, jenž má v očích matky schnouti,
i té strašné lásky, již ze srdce třeba vytrhnouti!

JEDENÁCTÉ ZASTAVENÍ.

Hle, že Bůh již není u nás, na zemi se svíjí.
Jako smečka na jelena vrhli se mu v šíji.
A tys přec byl tu, Pane náš, u nás byl jsi doma! —
Sešli na tě, srdce ti zmáčkli kolenoma.
Ta ruka, jižto kroulí kat, toť pravice je Všemocného.
Nohy spjali Beránku, spoutali Všudy Přítomného.
Hlinkou na kříž značili jeho výšku, rozpjetí.
Hřebů-li chce zkusit, bude pak jeho obraz viděti.
Synu Věčný, meze tvá se Nekonečnost zvala.
Po jakém zde místečku touha tvá se vzňala!
Eliáš, jenž nad mrtvým prostřel se — toť on.
Hle trůn otce Davida, slavný Šalomon.
Lůžko naší lásky, hle, mocné, tvrdě znáš!
Těžko asi vpravit se Bohu v rozměr náš.
Zatáhli. Zapraskají, záupějí, zpola vymknuté,
údy děsně rozčtvrceny, jak šroub napnuté.
Došlo na řeč prorokovu, jehož volat slyšíme:
„Zbožli ruce, nohy, sečtli všechny kosti mé.“
Jsi zajat, Pane, nikudý nelze uniknouti.
Nohy, ruce přikuty, se s kříže nesmíš hnouti. —
Já s heretiky, bludaři již nehledám nic v nebe šeru
Mně dosti Bůh můj, visící na těch hřebů čtveru.

DVANÁCTÉ ZASTAVENÍ.

Trpěl vždy, toť pravda jest. Nyní zmírá však.
S každým Boha oddechem kříž se pohnul tak.
Zde již všecko. Nezbývá, než listiny jen znění;
z dvojí přirozenosti nestihlého sjednocení,
z těla, duše pramene, z hypostase taje
dovodit, jak možná v něm muka taková je.
Je zcela sám, jak Aďam když samotén byl v ráji.
Rty si po tři hodiny na víně pochutnají.
Ó nezdolné člověku Boha nepoznání!
Host náš slábne, pomalu hlava se mu sklání

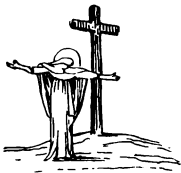
Již ni Matky nevidí, Otce blízko není.
 Ochutnává kalich, smrt, v zvolném omámení.
 Ještě není octa dost s vodou smíseného,
 že vzhopiv se na kříži, voláš »Žízniš« s něho ?
 Žízniš Pane ? Jsem to já, jemuž díš ta slova ?
 Je ti třeba ještě mne a mých hříchů znova ?
 K Dokonánu ještě mne řeč zve Ježíšova ?

TŘINÁCTÉ ZASTAVENÍ.

Passio se končí zde, compassí se stala.
 Krista není na kříži, Matka si jej vzala:
 jako vzala slíbení, bere dokonání.
 Dožpěv před zraky všech, v lůno matky se zas schrání.
 Církev navždy v náruč svou Miláčka žďá brímé.
 Jenž jest tvůrcem člověka, z Boha, z matky símé,
 vše to v jejím plášti teď u ní navždy dříme.
 Vzala, vidí, dotýká, prosí, pláče, obdivuje!
 Rubášem i mastí mu, pohřbem, myrhou sluje,
 knězem jest i oltářem, nádobou, coenaklem.
 Kříž již končí, vyměniv zde se s tabernaklem.

ČTRNÁCTÉ ZASTAVENÍ.

Hrob, v nějž Kristus položen po svém utrpení,
 na kvap rozpečetěný, by tam probođený
 přespál noc, než zvedne se k Otci přetajemně:
 toť nejen ten nový hrob, toť mé tělo temné,
 toť je člověk, útvar tvůj, hluboký jak země!
 Teď, kdy srdce dokořán, ruce probodeny,
 kříže, na němž není on, mezi námi není,
 ani hřichu, by mu ran neodpovídalo dosti!
 Spasiteli, přijdi k nám, skrytý, ze Svátosti!
 Tvor tvůj ať ti otevřen do své hlubokosti.

BOJ O CHRÁMY VE FRANCII.

PODÁVÁ JOSEF HANÁK

JSEM SOUŽEN TÍMTO NEBEZPEČÍM CHRÁMU MÁME DOSTI zájmu pro jejich situaci?

Opět a opět čtu debaty o zákonu rozlukovém. Není kapitoly v historii intelligence ve Francii, která by nám ukázala takový přehmat ohledně toho, co táž intelligence tvořila během věku. Jistě, naše chrámy jsou dány v plen. Tají v sobě poklady a idey, hle, dva mocné důvody, pro něž nikdy se nemělo zahrávat s jejich bezpečností, již požívají i věci a bytosti bez umělecké ceny. Jejich skvosty, nahromaděné během věku, okna, emailé, věci ze slono-
viny, koberce, zlaté schrány na ostatky, oltární desky, krajky, výšivky, budily vždy lačnost. V každé době byly vydány v šanc zbláznlosti a zmatkům, poněvadž vyzývají vášně duše. Ano, jest osudem těchto domů pokoje, aby byly terčem bouří válečných. Dnes však jest jejich situace jako nikdy před tím. Dnes po prvé v historii Francie spějí dle zákona naše chrámy do nebezpečí smrti. Jejich ochrana se dostala do ruk těch, kdož jich nenávidí, pro něž jsou předmětem posměchu.

Text zákona je velmi jasný. Náboženská společenstva, která by měla prostředky i povinnost udržovati bohoslužební budovy, se neutvořila. A v této situaci, hle, zásada vládní, plná jurisprudence.

Obce jako vlastníci mohou udržovat chrámy, ale nejsou vázány. Jsou svobodny, tak že nemusejí činiti žádného nákladu na udržování; je-li budova chatrná, ať ji zruší a hrozí-li střícením, ať ji zbourají.

Naše ubohé chrámy! Není žádné pochyby, jsou obchváceny svými nepřáteli, obleženy, uvrženy do stavu, kde musejí zahy-

nouti — zákonem. Není to přízrak, hle, jsou dány na pospas jako mučedníci v aréně!

Dány na pospas — komu? Bestii!*

Potom uvádí M. Barrès případ vandalismu, jemuž padla za obět stará památka stavitelská v Grisy-Suisnes, kde bohoslužebné věci byly dražbou rozprodány za babku a chrám zbořen. To jej přimělo k tomu, že se obrátil otevřeným dopisem na samého předsedu ministerstva Brianda, v němž mu připomíná, že chrám tvoří v první řadě bohatství francouzské kultury, jež třeba od-vzdati potomstvu tak, jak byly přijaty od předků, a že jeho po-vinností jako hlavy vlády jest, postarati se o to, aby nebyly ničeny tyto zdroje duševního života.

V listě, kterým odpověděl Briand Barrèsovi, tvrdí, že rušení chrámů není nutným důsledkem zákona o rozluce církve a státu, poněvadž prý se tak stávalo i za konkordátu, aniž by to bylo podnětem ke kritice nebo znepokojení. Zrušovací dekret prý ne-může být vydán dříve, než se prokáže, že v chrámě se nekonaly po šest po sobě jdoucích měsíců žádné bohoslužby. Z tohoto předpisu zákona prý jde na jevo, že jsou to vlastně kněží a věřící, kteří rozhodují o tom, má-li být kostel zrušen nebo ne. Podobně prý tomu bylo i se starým kostelem v Grisy-Suisnes, v němž se již nekonaly bohoslužby téměř dvě léta, a jenž byl na spadnutí. Tamější věřící, kteří používají jiného chrámu, po-staveného na soukromém pozemku, prý byli stálí radou vyzváni, aby se postarali o opravu; na výzvu však ani neodpověděli. Následkem toho byl prý vydán zrušovací dekret, kterým se stal kostel nemovitostí obce, s níž tato mohla libovolně naložit. Ostatně, kdyby prý byl měl kostel cenu historickou neb uměleckou, byl by býval »třídněn«. Na konec připomíná Briand Barrèsovi, že jeho obavy jsou přehnané a neodůvodněny.

S odpovědí Briandovou není Barrès naprostě spokojen. Na-rážejí ironicky na jeho povolání advokátské praví, že kdyby hájil před porotou Seinskou Jacka rozparovače, solva by vyhrál při důvodem, že ve všech dobách ženy umíraly. I za konkordátu prý byly chrámy rušeny, avšak jen ty, jež vyplnily svůj úkol. On ale mluví prý o chrámech, které chtějí žítí a na které hlupáci s výtkiky radosti nosí rýče a dynamit.

Ministr prý dobře ví, a každý může předvídat, že zákon rozlu-kový brzy pokryje Francii sříceninami. Je prý povinen chrániti zájmy Francie a k nim patří v první řadě chrámy, poklad civi-lisace. Ať prý odhalí, jaké úmysly má v tom ohledu vláda. Dle jeho slov prý jsou katolíci držitelé chrámů bez titulu, památky náboženské závisí od dobré vůle obecních představenstev. Mezi těmi jsou však taková, jež zaslepena politickou vášní, touží je zbořiti jako pozůstatky fanatismu. Co prý hodlá učiniti, aby

uchránil tyto vznešené projevy franc. ducha proti novým barbarům, kteří včera po dražbě v Grisý vláčili pokrov pohřební kalužemi?

•Celkem — podotýká Barrès — p. Briand nevysvětluje nic. Snaž se k tomu nehodí otevřený list, půjdu teď promluvit s ním osobně.

Potom líčí živými barvami rozhovor s Briandem. Tento mu praví, že lituje upřímně těch katolíků, kteří jsou ztrápeni nad tím, že nemají dovoleno zřídit náboženské obce, jež by spravovaly jejich účtyhodné zájmy a pečovaly o chrámy, jež tak oprávněně zajímají pana Barrèsa. Ale či prý vina? Na Řím prý se musí obrátiti se svými výtkami a ne na něj. Barrès správně podotýká, že náboženské obce měly vnést mezi katolíky vlastně rozkol. Pamatuje si, jak kdysi Renan u přátelského stolu s radostí předpověděl, že církev ve Francii zahyne rozkošem. Toto poučení starého mistra si dobře zapamatoval Anatol France, jenž po rozluce napsal: »Stát nebude činiti rozdílu mezi biskupy pravověrnými a rozkolnými, věřící se rozštěpí, povstanou soupeřící strany a jednota poslušnosti bude zlomena.«

Je to tradice, praví Barrès, která plně opravňuje ne důvěru katolíků. Nepřišel prý však k Briandovi proto, aby s ním pojednával o filosofii, historii a proto mu ještě jednou namítá:

•Naše chrámy se rozpadají nebo rozpadnou ve sříceniny. Jak čeliti této zkáze? Čím jí chcete zabrániti?«

Když ministr podotkl, že přehání, pravil mu:

•Je to otázka faktu, a fakty mně dávají příliš za pravdu. Popíráte? Plyne to ze zákona. Obce, jichž jsou majetkem, nejsou povinny je opravovati; v tom jsme za jedno, není-li pravda?«

•Ano, pane Barrèse.

•A katolíci také nic....

Místo odpovědi na tuto otázku pravil ministr vstříc:

•Klerus má nesmírné zdroje. Donutí-li mne, povím, jak se pořádají v některých chrámech právě koncerty s tourniquety u dveří, a zjišťím obnosy, jež se vyberou. Raději je však věnuji na podporu patronáží, jež jsou válečnými zbraněmi, místo by opravovali kostely. Jen ať mě nedonutí říci to s tribuny.

Barrès mu na to odvětil, že neví, kde viděl katolíky, nestarající se o své náboženské budovy; sám však že jest ochoten vypočísti mu obce, které z radosti, že mají uprostřed návsí sříceninu, upřely věřícím právo, svým nákladem opravit kostely.

Briand pravil, že takových obcí není a velebil státní radu, jež prý se snaží o uklidnění. Pochopuje prý jeho velmi účtyhodný zájem o chrámy, zvláště s ohledu uměleckého, který jej vede k nadsázkám. Nesmí prý se všemu věřiti. I on prý není pro politiku klacky a uznává důležitý moment chrámů pro venkov; tam

prý se vesničané každý týden scházejí, jsou prý jakýmsi středisky pro obchod. U kostelů se vypravuje, pojednává o záležitostech...

M. Barrès poznává, že s politikem, jenž tak pojímá důležitost chrámů v životě lidu, je další rozhovor bezúčelným, odporoučí se mu s úmyslem, obrátiti se s otázkou chrámů na celou zemi a přednésti ji s tribuny všem.

Učinil tak 16. ledna 1911 ve sněmovně při generální debatě rozpočtové velkolepou řečí, v níž byl s počátku vyrušován dvěma třetinami poslanců; avšak na konec uchvátil všechny nesrovnatelnou důležitostí předmětu, nádhernou formou a hlubokými myšlenkami své řeči.

V úvodě podotýká, že již otevřeným dopisem upozornil ministra na nebezpečí, které zákonem rozlukovým hrozí chrámům, a tážal se ho, jakým způsobem hodlá se postaratí o záchranu architektonické; fyzické i morální fysionomie vlasti. Odpověď ministrova nepodala řešení jasného, bezpečného, rozhodného.

Seznam chrámů, které svým stavivem již pokrývají půdu, je dlouhý. Jak je zachrániti? Chrámů jsou nyní závislé na dobré vůli obcí a díky Bohu, velký počet představenstev pečuje o ně dle možnosti, jako o jiné veřejné budovy. -- Jsou však i představenstva, chrámům krajně nepřátelská. Dají se rozdělit na tři skupiny. K první patří ony obce, které bezdůvodně odírají každý příspěvek na udržování chrámů, jež jsou jejich majetkem. Jako typický doklad uvádí obec Lignières, kde starosta zavřel chrám a obec nechce nic činiti, ač zákonem o rozluce se obohatila zádušním jménem v obnosu 15.000 franků, které nese 363 fr. úroků.

K druhé skupině náleží obce, kde katolíci chtějí nésti část nákladu na opravu, jsou však od obce odmítáni, jak je tomu na př. v Souvigné, kde obecní rada se usnesla zbořiti zvonici, ač tamnější věřící chtěli ze svých kapes doplniti obnos, který bude státí zbourání, by byla zvonice opravena.

Třetí skupina obcí nechce dovolit opravu chrámu ani tehdy, chtějí-li věřící nésti všecken náklad, jak se stalo v Méricourtu, Buseauiu a jinde, takže věřící jsou nuceni modliti se pod klenbou, hrozící sřícením.

To jsou fakty, jimž podobné by mohl uváděti až do zítřka. Řečníku se nejedná jen o záchranu těch chrámů, jež mají cenu uměleckou, ale i takových, které jsou nevzhledné, opovržené, které nepřinášejí užitek ani železným drahám, ani hospodským... Žádá záchranu pro všechny, i pro ty, o nichž nikdo neřekne: »Jaký by to byl pěkný taneční sál, jaké museum!« Mluví pro záchranu chrámů, nemajících pro sebe žádného důvodu jako toho, že jsou místem duchovního života.

(Pokračování.)

FINIS MUNDI !

(Z knihy: Ve mlýně světa)

Ó dívej se na blankyt nevýslovné něhy,
jímž táhnou oblak různotvárné sněhy,
a hleť Orionu obraz velkolepý --
neb zítra? -- Zítra budeš slepý!

Ó zpívej si tu píseň milovanou,
již zpívávals, když duši snoubils s Pannou,
tu píseň oď Smetany, která s nebem spíná zemi --
neb zítra? -- Zítra budeš němý!

Ó poslouvej kanárka klokotání,
orchestru Wagnerova bouřné horování,
jak mannu pij hlas malky staré suchý --
neb zítra? -- Zítra budeš hluchý!

A naposled vem něžný kvítek lípy
a ssaj a ssaj dech sladký v lačné chřípí,
ssaj sleďní cigarety dým a slaný výdech moři,
neb zítra? -- Zítra všechno shoří!

Ó zlíbej ret, jenž hlaholí ti lásku,
ó zlíbej ruky otce svého vrásku,
ó zlíbej dítě, jež ti v náruč padne
neb zítra? Všechno bude chladné.

Ó myslí jen a sní! V nervosním paroxysmu
domysli konce svojich syllogismu
a těkej duchem kvítím světa pro peť,
neb zítra? - Všechno bude popel.

V cár budou mapy, světovládčů plány,
a hráze mezi pevninou a mořem ztroskotány,
ďál mezi hvězdami a zemí v jedno splyne,
a v onom světě tento zhyne, zhyne, zhyne.

A proto moďli se a miluj, duše drahá,
vylétej výš, až kam tvá touha sahá,
neb dřívě než se hory odějí zas nacheť,
hlas trouby zazní anďelské, a všechno bude
prachem.

K. D. Lutinov.

PAŘÍŽ — LOURDY.

K 11. ÚNORU 1915.

(Dle J. Huysmansa Dr. Alois Kolísek.)

ORIS K. HUYSMANS VE SVÉM SPISE «LE FOULES DE LOURDES» sličně vypisuje dějiny rozličných zjevení P. Marie, která se udála ve FRANCII a vymezuje poměr jejich k onomu velkému DIVU devatenáctého století, jehož milostí žije století naše a budou žítí století věkův . . . k LOURDŮM.

Nesiníme zapomenouti, že Marie přišla do LOURD nejen zvát hříšníkú k pokání a ukazovat moc svojí přímlyvy tolikerými úzdravy, nýbrž přišla též a to hlavně dosvědčit, že jest »Nepoškvrněné Početí«, jakž čtyři roky před tím za článek víry prohlásil v Římě papež Pius IX.

Ve zjeveních, která se před zjevením Lourdským stala na rozličných místech půvabných Pyrenej, nebylo nikdy řeči o této výsadě: Maria osobně nikdy o ní nemluvila až do roku 1830, kdy ji zjevila jedné z předchůdkyní Bernadettiných totiž Kateřině Labouré v Paříži.

Bylo to tedy v tomto městě, kde Maria poprvé mluvila se člověkem o neporušenosti Svého zrození.

Abychom pravdu děli, již od doby Karla Velikého křesťané v rozličných provinciích Francie uctívali Neporušené Početí Panny Marie, a Universita Pařížská řídila se v této věci naukou sv. Anselma; ba v století 14. ve chrámě sv. Severina byl oltář i bratrstvo Nepoškvrněného Početí.

Úcta k Immaculátě v Paříži kvetla . . . ale pak živořila . . . až v r. 1830 v měsíci listopadu Maria se rozhodla vzkřísiti ji nejen k novému životu v Paříži, nýbrž k rozkvětu v širém světě.

Tu zjevuje se Kateřině Labouré v kapli Sester Lásky (Sedé sestry) v ulici Rue du Bac; velí raziti a rozšiřovati mebaile Nepoškvrněného Početí.

Malá kaple však nemůže pojeti zástupů, jež se hrnuly do Rue du Bac. Panna Maria věc jinak spravila. Když zjevila se v oné kapličce, byl při faře sv. Františka Xaverského, kamž klášter Sedých sester náležel, farářem M. Dupriche-Desgnettes. Vynasnažoval se rozšířiti co nejvíce hnutí Nepoškvrněného Početí, když najeďnou byl jmenován farářem »PANNY MARIE VÍTEZNÉ«. Tato farnost byla z nejhorsích v Paříži; farní chrám zel prázdnotou od rána do večera. Marně se farář pokoušel dostati sem

několik věřících. I byl tak sklíčen a ve svědomí znepokojen, že si umínil vzdát se fary, aby snad jiný — lepší — kněz pokusil se probudit ono nutné svědomí . . .

Více než kdy jindy zabýval se touto myšlenkou, když 3. prosince 1836 ráno, o slavnosti sv. Františka Xaverského, patrona své bývalé farnosti, přistupoval k oltáři sloužit mši sv. Pokušení, aby nechal všeho, mučilo jej tak krutě, že nemohl ani své pobožnosti soustřediti; při »SANCTUS« se vzpamatoval a prosil Boha »aby jej zbavil těchto muk.« Solva, že přednesl tuto prosbu, jakýsi vnitřní hlas mu sděloval určitá slova: »ZASVĚT SVOJI FARNOST NEPOSKVRNĚNÉMU SRDCI MARIE« — a hned nabyl klidu. Po mši sv. pátral sám u sebe, nebyl-li to klam, illuse, ale v tom slyší tatáž slova ještě jasněji. Přišel domů napsal, jakoby na něčí diktát, stanovy BRÁTRSTVA ku zvláštní účtě Neposkvrněného Početí — a dříve než svůj plán dal do veřejnosti, — jeho farní chrám se plnil, aniž se vědělo, proč a jak. Brzy byly tu zázračné úzdravy, brzy obrácení hříšníků. Panna Marie Vítězná stala se znenáhla slavným poutním místem v Paříži.

Maria přešla přes vodu (řeku Sein), zarazila svůj příbytek v nejzkaženější čtvrti města, blízko Bursy, v tábořišti židovstva peněžnického a soukenického; účta, která se zrodila v Rue du Bac, kdež se P. Maria zjevila, byla přenesena do starobylého chrámu Augustiniánského a množství návštěvníků, jež se zde každoročně shromažďuje, jest nesmírně. Zázraky u P. Marie Vítězné v Paříži! Vizme!

V protikřesťanském pařížském listě »La Lanterne« byla jednoho dne výzva: »Kdo chce spatřiti zázrak, ať si zajde ve čtvrtek a v neděli večer mezi 7. 8. hod. do chrámu vítězné Panny Marie«.

Toto překvapilo jednoho starého pána, odběratele listu. Nežbal obtíží svého stáří a šel ve čtvrtek do chrámu, aby viděl, dějí-li se tam skutečné zázraky. Bylo to v květnu r. 1879. Vstoupiv do chrámu, zaslechl právě kázání, v němž kněz poukazoval na milosrdenství Panny Marie, naděje hříšníků. A hle, Panna Maria zvíťázila nad srdcem starého hříšníka, žijícího mnoho let bez Boha. Po kázání šel do sakristie ke kazateli a pravil mu: »Vidíte před sebou starého, nešťastného hříšníka. Noviny »La Lanterne« oznámily, že se dějí v tomto chrámě zázraky. Zvědavost mě sem přivedla; slyšel jsem Vaše slova, a Maria na mě mnou zvíťázila. Rád bych se vyzpovídal.«

Po zpovědi pravil stařec knězi: »Mám tak velkou radost, že musím za ni obětovat něco Panně Marii. Poraďte mi, co. Jsem bohatcem a mohu ledačím projevit vděk vůči té, která mi zachránila duši.«

Kněz vličně odpověděl: »Jen jediné chce od Vás P. Maria. Vás sem přivedla vyhláška v listě »La Lanterne«. Přiveďte sem v neděli REDAKTORA oněch novin!«

»Nebuďte to lehké«, pravil pán. »Nebuďu již odběratelem toho listu a zříkám se všeho styku s jeho redaktorem.«

»A přece si to přeje Panna Maria«, odvětil kněz, propouštěje hříšníka.

Naplněn zvláštní silou k vyplnění těžkého úkolu, šel příštího dne k redaktorovi.

»Přicházíte právě vhoď«, oslovil ho redaktor, »sbírám denní příběhy. Nemáte nic pro mne?»

»Ano, nejdůležitější novinou je, že se stal včera v chrámu Panny Marie zázrak.«

»Sláva, hned mi vypravujte, jak se to stalo. Zase jedna příležitost, abychom zatali kněžím žílu!«

»Zázraky se dějí«, děl vážně stařec, »ale chtěl bych, abyste je spatřil i Vy. Pojďte proto v neděli se mnou; zavolám Vás.«

Redaktor se vymlouval, že nemůže obětovati této záležitosti celý večer. Ale přece povolil. O půl osmé přišel starý pán. Šli do chrámu blahoslavené Panny. S počátku ohlížel se redaktor kolem dokola, naslouchal hudbě, prohlížel oltář a podotkl ke svému soudruhovi: »Vše se mi líbí, hudba je pěkná, kostel vkusný, ale kde jsou zázraky?»

»Račte trpělivě vyčkatí, spatříte je za krátko.«

Po chvíli vystoupil na kazatelnu farář. Redaktor obrátil se ke svému příteli a řekl rozčileně: »Ještě to mi scházelo . . . Dobrou noc, nechci slyšet kázání . . . možná, že se později vrátím.«

Dobrý jeho přítel zdržel ho však slovy: »Zůstaňte jen, neboť zázraky dějí se právě při kázání.«

Více ze zdvořilosti než z přesvědčení setrval. Ustoupiv do kouta naslouchal redaktor s počátku roztržitě, ale pak sledoval pozorně řeč knězovu. Poslouchal napjatě, až náhle mu vytryskly slzy. Za hodinu klečel u nohou kazatelových, vyznávaje své hříchy. Od té doby věnoval se službě církve, stav se spolupracovníkem světově známého francouzského časopisu »L'Univers«.

Zvláštní hyperdulie v Lourdech (první zjevení stalo se Bernadettě Soubirous 11. února 1858) jest opakování, zvětšené, rozšířené do všech končin země . . . Úcta u Panny Marie Vítězné jest omezena jen na diecesi Pařížskou. Úcta lurďská má zde (v Paříži) svoje počátky, ale Panna Maria jí nezaveďla, leč až starodávná víra mateřských kostelů Pařížských byla světu uložena za článek víry.

DR. DOM. BERNSKÝ: Z ÚVODU DO FILOSOFIE KŘESŤANSKÉ.

(Pokračování.)

AK ZKOUMÁ FILOSOOF, JAKÝ JEST POMĚR ku hmotě. Odpověď na tyto otázky musí uspokojiti snahu po jednotě, musí utvořiti správný názor na život. Všechny tužby rozumu, všechna přání srdce musí uspokojivou odpověď odvoditi z takto stanoveného názoru na svět.

A priori možno říci, že jen ten systém filosofický správně rozřešil svou úlohu, který střední místo zaujímá mezi přehnaným empirismem a přemrštěným idealismem. Jak již řečeno, musí býti východištěm stanovení správného názoru údaj z **dravého smyslu**: jestliže přespříliš filosof na ně se spoléhá a jim důvěřuje, nevznikne toliko **naivní realismus**, ale i upřílišněný empirismus. Jestliže dojde k důsledkům, naprosto odporujícím údajům zdravého smyslu, pak není to toliko skepticismus, ale i upřílišněný **idealismus**.

Kriterium správnosti systému filosofického tedy jest:

Jen ten systém jest správným, který jak ve svých principech, tak v důsledcích z nich odvozených stojí uprostřed empirismu a idealismu, či lépe řečeno, jest jakousi syntésí obou.

Deus et Dies.

Dle biogenetického zákona, též dějinami filosofie vládnoucího, přišla doba úpadku filosofie středověké. Znechtula se bídnou latinou a upřílišněnou formou syllogistickou; spekulace filosofická, které se obdivujeme u knížete scholastiky, Tomáše Aqu., zvrhla se v suchopárné, nechutné hádky malichernůstkářské — littera zabila ducha.

Renaissance zastínila scholastiku; více lichotila fantasii než působila na rozum — ale přece sesadila scholastickou filosofii s trůnu jejího — scholastiku ztrnulou, lišící se od dřívější filosofie scholastické jako noc ode dne.

Boj proti autoritě církevní, ovládající celý život, velkolepé výsledky věd přírodních, rozkvět matematiky a filologie — toť pole, z něhož vzešla filosofie novověká.

První charakteristickou známkou její jest přerušení tradice filosofické.

Filosofie scholastická znala filosofii řeckou: Aristoteles, Proclus, Averroës, Avicenna jsou překládáni a vykládáni; — jest filosofii »novou«, protože křesťanství jí propůjčilo nové prvky ku zbudování jednotného názoru filosofického; ale tolik používá filosofie řecké, že v jistém smyslu možno říci, že staví na jejích základech.

Ne tak filosofie novověká. Pro ni neexistuje filosofie křesťanská, filosofie středověká. Vrátila se sice pod vlivem renaissance k filosofii řecké — ale jen na krátko — chce být filosofii úplně novou.

Nepoužívá důsledků bádání vědeckého, aby opravila, zdokonalila středověký filosofický názor na svět — nýbrž chce stvořit úplně nový, odlišný od dřívějších, dle názoru jejího nesprávných, názor světový.

Abý možnou byla tato nová stavba filosofická, bylo potřebí odstraniti hlavního činitele ve filosofii středověké, autoritu náboženství.

Ve scholastice nerozlučnou byla filosofie a náboženství — což ostatně jest v tehdejší době něčím zcela pochopitelným.

Byla to církev, která měla v rukou veškeré školstvo; ona zakládala university, její autoritě byly podřízeny.

Na fakultách působily kněží světské i řeholní — není divu, že úzký byl vztah mezi filosofii a theologií.

Filosofie byla sice přípravou na studium theologie: ale zdůrazňován byl vždy podstatný rozdíl mezi filosofii a theologií, obě byly samostatnými. Řád přirozený neslučitelný jest s řádem nadpřirozeným; neodporují si navzájem, ale podstatně se liší.

Řádem přirozeným obírá se filosofie, theologie pak řádem nadpřirozeným.

Vůdčím světlem ve filosofii jest přirozené světlo rozumové, v theologii světlo víry. Filosofie závisí na theologii potud, pokud z ní poznává pravdy nadpřirozené, pravdy zjevené, s nimiž v bádáních svých nemůže a nesmí přijíti do rozporu. Theologie používá filosofie, ne aby tato určovala, čemu třeba věřiti, nýbrž aby odůvodnila pravdy zjevené, aby dokázala »pravdu víry«.

Že není jiného poměru mezi filosofii a theologií ve středověku, než který zde naznačen, o tom svědčí filosofové a theologové scholastickými zámítaním tvrzení několika reakcionářů 11. století »philosophia ancilla theologiae«.

Není filosofie služkou theologie — anebo jest služkou, nesoucí před theologii-paní »hořící pochodně«: filosofie dokazuje »veritam fidei« — bez těchto důkazů pravdy zjevené pro mnohé by nebyly věrohodnými — tedy nesmělo by se jim věřiti.

(Dokončení příště.)

SVĚTEC LITERÁRNÍM APOŠTOLEM.

(Pokračování.)

KONCEM SRPNA 1814 PŘIŠEL WERNER DO VÍDNĚ; CO jej táhlo do krásného císařského města na Dunaji, nevíme; ve své autobiografii píše: »Zašel bych daleko, kdybych měl uvést příčiny, které vedly Wernera do Vídně.« Ubytoval se nejprve u Servitiů v Rossau. Poznal brzy, asi prostřednictvím Schlegela a Müllera, Patera Hofbauera. Na Wernera, nepokojného ohnivého ducha, který probloudil a prohledal léta, kterému náboženství bylo sluncem života, muselo tak urovnané, tiché a přec energické, při tom naprosto nezištné, v myšlení i jednání na výsost náboženské jednání světcovo velice působit. Proto také se úzce připojil k němu, a dal se jím, »jemuž není hozen rozvázati řeménky obuvi«, jak sám z kazatelny prohlásil, vésti jako dítě. Úcta jeho k mohutné osobnosti svatého kněze šla tak daleko, že učinil tento výrok: »Mezi živými znám jen tři mohutné zjevny: Napoleona, Goetha a P. Hofbauera.«

A P. Hofbauer dovedl jej zcela upravití dle svého ducha a neopomenul ani jej pokořiti vída, že je od přirozenosti poněkud pyšný a pro sebe zaujatý. Jednou dopustil se Werner v kázání v kostele sv. Voršily dogmatické chyby; Hofbauer mu naporučil, aby se příští neděli opravil, a Werner to učinil.

Dobrý znalec lidí Hofbauer byl to jistě též, který Wernera přivedl k tomu, by vystoupil na kazatelnu; neboť dobrovolně to neučinil; »bez své vůle«, praví ve své autobiografii, »byl ku kázání vybídnut.« Působil nejprve jako kazatel v některých chrámech předměstských, později mluvil z prvních kazatelen vídeňských; zvláště za trvání vídeňského kongresu, kdy všude neřest se rozšiřovala, působil mocně: »Tu vystoupil Werner, bičoval neřest, aniž by bral ohled na kterýkoliv stav, a kázal zase katolicky.«¹⁾

»Celé vystupování Wernerovo«, píše Brunner,²⁾ »bylo nanejvýš originelní a pro Vídeň něco úplně neobyčejného. Vysoká postava, markantní tahy, dlouhý nos, neobyčejně černé brvy, poněkud dutý hlas, pruský dialekt; výraz tváře měl úplně ve své moci. Druhý Jan na poušti, vybízející lid k pokání.«

K tomu působilo též v kruzích, které byly církvi odcizeny, jméno jeho co básníka: Zachariáš Werner, dovedný svěťák, slavný básník, přítel a chránělec Goethův jako katolický kněz na kazatelně, to hnalo mnohého muže pyšného ducha z celého toho

¹⁾ Brunner, m. j. m. str. 177.

²⁾ Brunner, m. j. m. str. 178.

světového města na jeho kázání: a unášející jeho výmluvnost přivedla mnohou ovečku zbloudilou zase k stádu Ježíše Krista, takže Hofbauer jej právem nazval hlásnou troubou Boží.

O Wernerových kázáních píše Dorothea Schlegelová, nejvýznačnější dáma z kroužku Hofbauera, několikrát ve svých dopisech! V říjnu 1815 píše, že Werner v den sv. Voršily u Uršulinek výborně kázal,¹⁾ v listopadu, že jeho kázání velice působí.²⁾ V březnu 1816 píše Bedřichovi ze Schlegelů do Frankobrodu: »Kázání Wernerova stále dělají furor, je k nim nával až radost; jdou tam i lidé, kteří jaktěživ o kostel nezavádili; hubují naň, ale přece zase přicházejí. Lidé z vysokých kruhů večerejí o šesté hodině, aby slyšeli jeho kázání. Působí velice blahodárně, neboť nestoupe jen návštěva jeho kázání, nýbrž i v ostatních kostelích v městě i v předměstích.«³⁾

Tak působil Werner úspěšně na vídeňských kazatelkách; tato činnost odpovídala jeho schopnostem a vyhovovala proto jeho přáním. Ideje, které jej kdys zaměstnávaly, v jádru se sice zničily, a psací stůlek zaměněn za kazatelnu, ale hybná síla, snaha pracovat pro náboženství, zůstala táž. »Knižy působí v tomto ohledu«, psal kdysi v září 1802 Hitzigovi, »málo aneb vůbec ne. Potřebujeme apoštolů (NB. v moderním smyslu), kteří pracují za určitým cílem.«⁴⁾ Teď sám se stal apoštolem, který »slovem i pohledem bratřím« z kazatelný kázal; jako kdysi apoštolé vše opustili a šli za Pánem, tak obětoval i on, jak sám praví v úvodu k »Machabäer« (Machabejci) »důležité nejvyšší a nejčistší snaze« nejen zdraví, vlast, časnou slávu a snad i úctu u přátel, »ano obětují ji«, pokračuje, »i nejbolestnější všech obětí, po celý život irvající zvuk mého bytí a snažení, mou básnickou lyru, po které mohu teď po letech snad jen několik málo hodin sáhnout.«

Ale v těchto málo hodinách rozezvučely se struny mistrně pod zkušnou rukou mistrovou. Z listu z roku 1818, adresovaného jistému příteli z mládí, můžeme nahlédnouti do jeho literární dílny. »Co se mi asi za 15 let«, čteme tam, »na hrboлатé cestě a v putování mém zvláště namanulo co kámen úrazu i příčiny k další pouti, zachoval jsem si v poznámkách, jichž mám již v stancích, sonetech atd značný počet: chci je někdy, prodlouží-li Bůh můj dosti ubohý život, příležitostně s poznámkami, nebude-li mi to možno, (poněvadž se mi dosud nedostávalo pokřý, abych

) Dr. J. M. Raich, Dorothea von Schlegel und deren Söhne Johannes und Philipp Veith, Briefwechsel. Mohuč, 1881. 2. sv., str. 325.

) Raich, m. j. m. 2. sv. str. 334.

) Raich, m. j. m. 2. sv. str. 339.

) Brühl, Geschichte der katholischen Literatur Deutschlands. Lipsko, 1854. Str. 148.

je opsal, a po mně jich nikdo opsati nemůže), pak utonou nečteny v moři zapomenutí. Totéž platí i o dramatickém dítku srdce mého, druhé části Kříže u východního moře, které mám od roku 1805 z polovice hotovo, aniž bych byl dosud mohl dále na něm pracovat, čehož jest mi upřímně líto. Taktéž nedokončeno jest mé s Boží pomocí nejpodařenější dílo: Eucharistie aneb nejsvětější Svátost Oltářní, mešní hymnus. Je spracován dle proslulého obrazu stancového Raffaelova, la disputa del s. Sacramento, aneb lépe řečeno před ním, obsahuje dílem lyrické, dílem epické i dramatické znázornění oběti mše sv. v jednoduchých, prostých písních a tak srostlo se srdcem mým, že stále prosím Boha, aby jen tak dlouho nechal mě žít, až je dokončím! Než, buď vůle Jeho! Taktéž nedokončen jest životopis Raphaelův, též dle obrazů, v kanzonách. Dokončeno, ale dosud netištěno jest: Matka Makka-bejců, duchovní tragedie. K jiné duchovní tragedii vypracoval jsem již úplný plán. Vidíš, že mám mnoho ještě in petto, že jsem se Mus nezřekl. Než narodil jsem se již 18. listopadu 1768 a nemám času, neboť spása mé i jiných duší má přednost!... Pod titulem: Duchovní cvičení na tři dny (Videň u Wallishausena, 1818) vyšlo nedávno několik mojich duchovních básní, z nichž některé jsem recitoval i z kazatelny.«¹⁾

Vidíme z tohoto dopisu, jak v celé jeho básnické tvorbě převládají náboženské motivy a tendence, a že básník Zachariáš Werner stal se právě tak apoštolem svého katolického přesvědčení jako co kazatel. Symbolicky skládá zlaté péro, věnované Dalbergem, jako hlavní nástroj svých poklesků, hříchů, ale též lítosti, v klenotnici Matky Boží v Mariacelli a prosí (ve vlastnoručně psaném věnování) Boha, by mu dal síly k získání duší, aby alespoň poněkud napravil »hrozné pohoršení, které svým psaním způsobil«, (k čemuž přidává tyto verše):

Nesrážej mě k smrti dveřím,
nedávej mi červům v pln,
dokud obraz, v nějžto věřím,
v lidu není probuzen!
Dej, ať Tebe hlásám lidu,
ježížto halí hříchů noc;
zář, jež plaší hříchů bidu,
mnou nes jemu na pomoc.

Krásným vysvědčením jeho věrného, katolického smýšlení jsou dva zpěvy, které věnuje památce svého zesnulého přítele a otce Hofbauera, ve kterých zpívá chválu vznešenému kněžství katolické církve.²⁾ Zjistě to byla láska k světcům, která jej pohnula ke vstupu do kongregace; než brzy v pokoji ji opustil. 18. února 1823 ná-

¹⁾ Otisknuty v »Coelestina«, duchovní dar pro pani a dívky. 1837 str. 178.

²⁾ Otisknuto u Brunnera, m. j. m. Str. 407 a 408.

sledoval svého milovaného učitele ve smrti a byl dle posledního přání vedle něho pochován.

Tito čtyři mužové, kterým ve spolku s Hofbauerem zvláště ležel na srdci rozkvět poučné a kazatelské literatury, sešli se k společné práci v nábožensko-poetickém časopisu »Oelzweige«, který pod heslem »Spějme k tomu, co míru slouží«, »V sobotu 1.—2. ledna 1819« poprvé vyšel. Duševní zakladatel a vlivný rádce tohoto nového podniku, jenž šel za obnovením náboženského života, byl P. Hofbauer.

V »Oelzweige« vycházela souhlasně s církevním rokem náboženská poučení; v básních i povídkách projednávány motivy náboženské; mystikové, na které Hofbauer sám, jak známo, své přátely upozorňoval, byli zde u veliké vážnosti. Výsledek nového tiskového podniku všeobecně překvapil; za vedení Jiřího Passy-ho¹⁾ a Silberta v 5. a posledním ročníku dosáhly »Oelzweige« takové obliby, že muselo býti pořízeno i nové vydání. Škoda, že tento pěkný časopis z příčin ne zcela jasných, snad proto, že hlavní spolupracovník vstoupil do řádu, zanikl. 31. prosince 1823 ohlásil svůj konec básně »Schwanengesang und Schluss des fünften und letzten Bandes der Oelzweige«, z níž vyjímáme v překladu dvě poslední sloky:

Čas letí tak rychle, mách peruti opět,
hned toho, hned odvolá pěvce zas jiné,
a neshoví ani, než lehký rok mince,
ni truchlící labuti nedá zpěv dopět!
I ona jest odháněna z lyrických her
do vážných sfer.

Tak dozněla docela poslední píseň;
jen poslední ohlas se do duše snáší!
Je loučení! — Naděj však truchlící vznáší,
že ve věčném míru se rozplyne tlseň
To shledání přáním jest těch našich stesk
v ten veselý rok!

Pozdější pokusy o nové vydávání tohoto časopisu selhaly. Brunner o tom píše: »Roku 1841 — tedy 18 let po zániku časopisu »Oelzweige« — měl znova vycházeti pod titulem »Oelzweige, Konversationsblatt für Katholiken« za redakce bratří Nepomuka a Antonína Passy.« — Tendence časopisu měla zůstati nezměněna, jen rozšířena o několik rubrik (korespondence z ciziny, misijní zprávy, zprávy z diecézí, Vídeňské diecézní zprávy a recenze). Censor Scheiner udělil »Admittitur«, ale c. k. centrální knižní revisní úřad zrušil 19. června 1841 toto votum a nařídil: »Projektované rozšíření se zavrhuje, titul má zníti: »Frische Oelzweige«, dovolena jsou jen sdělení o nábožných nadacích a

¹⁾ Nar. 1784, bratr již uvedeného Antonína Passy-ho, nadaný básník, vstoupil jako bratr-laik k Redemptoristům a zemřel 1836.

o povýšení, a i tu nutno si vyžádati souhlasu politických i duchovních úřadů.* Censor Scheiner rekurval k nejvyššímu politickému a censurnímu úřadu a vymohl výnos ze dne 11. prosince 1841, který povolil nový titul i vyřízení, ale rozhodně vymýtil přímou korespondenci z ciziny a diecesánní zprávy, protože by pak časopis měl charakter církevně-officiální, a k tomu přidal napomenutí, aby se nikterak nebojovalo proti misiím jiných křesťanských vyznání. —

(Přístě dále.)

VÁLEČNÁ MOSAIKA.

O VÁLCE A TVORBĚ KULTURNÍ

přednášel dne 1. února v naplněném sále Měšťanské besedy spisovatel dr. F. X. Šalda. Ve stručné ale hutné přednášce šlo mu o to, zodpovědět otázku, pokud může válka, zejména pak dnešní moderní světová válka působiti na tvorbu kulturní. Právil: Válka sama je dílem kulturním, není improvizací, je dílo dlouho připravované miliony mozků a srdcí, válka, zvláště dnešní světová válka je arcižilem lidského umění organizačního, není náhlým bojem, ale vrcholem dlouhé práce a organizace za míru. A na konec zvítězí ve válce ona strana, která dovedla vyvinouti největší sumu nejvyšší energie, zvítězí ten, kdo v míru dovedl vychovali tuto energii v lidu, kdo ji v nejvyšším napjetí umí vyvolati. Mravní cena války je, že nám sice strašně, ale krásně ukazuje, že hrdinství není nic náhlého, vzrostlo v jediném okamžiku, ale že je to vytrvalost, státi neumdlené na svém místě. Je to ona mravní síla, která vyhrává bitvy. To pochopuje Tolstoj ve »Vojně a míru«, když vykládá, proč Rusové porazili Napoleona u Borodina, proč dobyli mravního vítězství; proto, že byli duchem silnější, proto, že dovedli vytrvale státi i v nejprudčí střelbě Napoleonově. To pochopuje také Ruskin, když na otázku, proč máme ctiti vojáka i v míru, odpovídá: ne proto, že zabíjí, ale proto, že v případě potřeby dá se zabít. Jeden z vychovatelů války, de Maistre praví, že válka vyvíjí v lidech ctnosti, o nichž v míru nemáme potuchy. Není v tom však celá pravda, válka nemůže v lidech vyvinouti, co v nich není; kdo je malým v míru, bude malým i ve válce. Válka má však ten význam, že ukrytý heroismus všedního života vynáší na světlo. Ona nám také objevuje jedinečnou krásu lidu, který s úsměvem na tváři tvoří toto dílo za ostatní. To nám lépe než co jiného dává přesvědčení, že jest kdesi síla, která drží svět a ta je klidná a pokorná. Toto poznání nás obohacuje. Tím je válka kladným prvkem. Proti odsídivním tendencím moderního života soustřeďuje. Tvorba kulturní musí nésti spravedlivý poměr mezi individuem a kolektivitou. Válka zdůrazňuje mravní pospolitost lidstva, bez níž není pravé kulturní tvorby. A proto není neodůvodněno, čekáme-li od této války nápravu i v moderní tvorbě kulturní. Připomíná jednotlivci závislosti na celku, učí správnému poměru mezi volností a vázaností, že volnost je ne v požitku, ale v napjetí, třeba v zápase, neboť požitky je spotřeba, tvorba však je výrobou nového.

Válka nese v sobě jistě také nebezpečí, ale je nutno pochopiti, že tvorba je usoustavně nebezpečí, že je nebezpečí samo. To všechno však jsou nepřímé účinky války; válka sama nemůže nic vytvořit, může jen spolupracovat na vytváření nových poměrů. Válka však nemůže nestupňovati viru v lidstvu.

Válka urychluje vývoj děl a činů, způsobuje úžasně zrychlení děje životního! Nemůžeme předvídati vývoj, neboť pak by to nebyl vývoj, ale logické schéma: Dnešní doba je velká, ale ještě nám pečovali, abychom ani pro tu, která přijde po ní, nebyli malými.

Za plného zájmu shromáždění skončil dr. Šalda své hluboké vývody. — Přednáška uspořádána byla spolkem »Vesmír« v jeho cyklu o válce.

(Nár. Listy.)

•
•
•
»POCHOD ARMÁDY«, který jsme uveřejnili na první straně tohoto ročníku »Archy«, vzbudil jakousi sensaci. Celá řada časopisů jej otiskla (České Listy, Český Západ, Hlas Lidu v Čes. Budějovicích). Jediný hlas ozval se proti tomuto výkladu o poslání války: Špindlerovy mladočeský-malicherné a nafouklé Podřipské listy. Po 2 měsících teprve otiskl pochod ten Herbernův »Čas« (z nějakého krajinského listu; »Archy« nechte a proto je také tak znamenitě informován). »Čas« otiskl ovšem onu báseň s úmyslem pošívat své čtenáře, a to se mu podařilo. (Autor dostal insultační lístek z Kyjova, z Jihlavy a z bojiště — vesměs anonymní, což mluví samo.) Ale »Čas« při tom přehlédl, že jeho vlastní spolupracovníci a stoupenci pokroku nabyli o poslání války podobných názorů, ba že je dokonce »Čas« se souhlasem uveřejnil (ba dokonce celý feuilleton od dámy!). S podobným úmyslem a výsledkem otiskl básně z »Času« později »Hlas Lidu«. Básně vyšla v ARŠE tedy pro inteligenci. K. D. I.

•
•
•
J. S. MACHAR píše příteli E. Mandlerovi v »Čase« 31. ledna 1915. (Půl roku války mčel.)

Jděte odhodlaně a pozorujte: nad tím kolotáním těl lidských, nad rudými žněmi Smrti železná, neúprosná Nutnost trůní, již všecko přijít musilo, jak přišlo. Smrt žne a za ní rozséváč jde Život, syn její věčný — třeskot děl pak hlásí, že v říši Času, pro dnes očím skryté, se rozbořuje vše, co zralé k pádu. V to velkolepé divadlo Vy jdete co jeden z činitelů. Duchem rytíř, jak poznal jsem Vás, zůstaňte i dále. Vy budete vždy nepřitelem čestným těm, naproti nimž postaví Vás Osud — Jsť Vy i oni řemeslníky Dějin. A strachu nikdy nedopřejte místa.

LIDOVÁ LEGENDA.

Vypravovali mi lidé, co slyšeli od vojnů: Když pluk se vracel z bitvy strašně hladov, u vsi jakás paní čekala je s chlebem. Z pecna krájela — a divno! Pecna neubývá! Když poješli, kdos z vojáků se tázal: »Co myslíte, má paní, kdy as konec té válce bude?« Ona na to jemu: »Až můj svátek přijde!« A odešla — a už jí nenalezli.

PÍSEŇ ZÁŠTÍ PROTI ANGLII.

Německy napsal Ernest Lissauer. Přel. K. D. L.

Co je nám do Francouze, co do Rusa?
Rána od rány, kus od kusa!
Nemáme k nim lásky,

chráníme Vislu a Vogésy.
Jen proti jednomu zdviháme záští pavézy;
milujem vřele, nenávidíme vřele,
jednoho máme jen nepřítele:
A toho všichni znáte.
Za šedou vodou schoulený sedí,
v závistí, vzteku a úskoku hledí,
oddělen vodou, jež husta jak krev.
Ten musí poznat soud nás a hněv!
Přísahu přísaháme, bozi to vědí,
přísahu železnou proti všem vichřicím,
přísahu dětem a dědicím,
hlas ten jak bouře se Německem valí:
V jediné zášti z nás každý se hálí:
Milujem svorně, nenávidíme vřele,
jednoho známe nepřítele:

ANGLII!

V kajutě loďní -- toť slavnostní síně --
sbor důstojníků sed ku hostině:
Jak šavle sek, jak plachty vzlet,
tak jeden k pozdravu pohár zved,
jak veslo když zapleskne:
„Dni, jenž se rozbřeskne!“
Komu ten pohár platil?
Všechny jeden vztek schválil:

PROTI ANGLII!

Najmi si žoldáků ze všech zemí,
z prutů zlata si vystavěj lemy,
pokryj celý oceán -- příd veďle přídě --
počítáš dobře, však přec budeš v bídě!
Co je nám do Francouze? Co do Rusa?
Rána proti ráně -- kus od kusa.
Bojujem o ocel a, či má být spěj,
jednou však přece se smíříme též:
K tobě však máme vždy jenom ZÁŠŤ,
na souši nenávisť, na vodě zvlášť,
nenávisť hlav a nenávisť rukou,
nenávisť korun a kladiv, jež tlukou,

nenávisť sedmdesáti milionů,
jež v jediném slévá se a hřmí tonu:
PROTI ANGLII!

* * *

HLASY SVATO-HOSTÝNSKÉ uveřejňují v č. 1. pozdravy moravských vojinů:

Důstojní! Přijměte především srdečné díky za Váš lístek. Slova oně sloky (na polničce vydané »Archou« v Prostějově: Milený!) zní mi jako huďba a táhnou duši jako vánek z lesů hostýnských. Ochranou sv. Matky z Hostýna jsem až dosud zdráv atd.
A. Š.

Veleď. pane! Srdečný dík za lístek s P. Marií a básničkou, která opravdu člověka dojme a nadchne! Jsem teď ve větším městě atd.
J. J., malíř z Bystřice.

* * *

NAROZENINY CÍSAŘE VILÉMA.

(K. k.) Berlín, 28. ledna. O oslavě narozenin císaře Viléma ve velkém hlavním stanu sdělují váleční zpravodajové B. T. a L. A. toto: Slavnost konala se v rámci prosté bohoslužby. Dvorní kazatel mluvil na citát z bible: »Ukládá nám břemena, ale také nám pomáhá« (Hospodin). Císař byl vážný a jeho oči lpěly na kazateli. Po bohoslužbě konal císař přehlídku vojska a oslovil válečné zpravodaje: »Dobré jitro, pánové; klaním se vám. Pišete famos. Konáte tím výtečné služby. Vaše články mají velmi vlastenecký vzlet. Má velikou cenu pro naše lidi v zákopech, můžeme-li jim posílati takové věci. Mou zásadou jest slovo starého Johna Knoxe: »Jeden muž, při němž stojí Bůh, je vždycky většinou«.

* * *

DOPIS P. ANT. URBANOVI V KROMĚŘÍŽI.

Důstojný pane!

Při odchodu mého bataillonu na severní bojiště (10. 9. 1914) pocítl jste nás svou přítomností při slavnostním rozloučení na náměstí v Kroměříži a nadchnul jste mužstvo úchvatnou promluvou. Dovoluji si Vám zaslati zprávu o činnosti pěšího pluku arcivévodý Karla č. 3. v bitvě u Ivangorodu . . .

Prosím Vás, abyste Vy, důstojný pane, jako zvolený zástupce ušlechtilého moravského lidu z této zprávy poznal, jak nanejuvš znamenitě, udatně a vytrvale příslušníci Vašeho národa bojují nyní za císaře a říši. Věřte mi, mužstvo bylo v těchto nepopsatelně těžkých, krvavých bojích obdivuhodné.

Není nikterak mým úmyslem, aniž mým úkolem dělati »náladu«, nejsem k tomu nikterak oprávněn, jest to však mým vlastní zkušenosti nabytým skálopevným přesvědčením: Morava může býti hrda na své syny; neznám hodnějšího, věrnějšího a statečnějšího lidu. Viděl jsem je bojovati, krváceli, umírali, tyto znamenité muže. Činili všechno s nezdolnou odvahou, s radostí, přímo šťastní i ve smrti, kteréž patřili v tvář s pevnou důvěrou v Boha, neohrožené a bez bázně.

Ano, mohu to tvrditi: Válka, boj ukázal, jak dobří, krásní a ušlechtilí tito lidé jsou. Nebylo nenávisti, nebylo závisti, jen láska ku kamarádovi, poctivá vůle, vykonali co nejlépe svou povinnost. Boj ukázal, jaké čisté duše skrývají se pod prostým, všeodním zevnějškem. Je to výsledek staletého působení náboženství. Láska k vlasti, ku panovníkovi, radostná obětavost k rodině a k příslušníkům národa, poslušnost a schopnost odříkání: odkud by to všechno tyto prosté děti rolnické byly vzaly, kdyby jim to nebyla církev ve staleté pilné práci v duše vštíplila a pečlivě pěstovala?

Tak viděl jsem Boha žiti v duších bojovníků, a Bůh jim dá vítězství. Synové Moravy jsou dobří a ušlechtilí, a církev víra je takovými učinila.

Sponner, major.

ŘEČ NĚMECKÉHO CÍSAŘE K ZEMĚBRANĚ.

Z Berlína, 1. února. (K. k.) Válečný zpravodaj Scheuermann oznamuje berlínským listům, že řeč císařova, kterou pronesl na své narozeniny středoněmeckému zeměbraneckému bataillonu, jenž konal až dosud službu v hlavním stanu, zněla: Dobré jitro, zeměbranci! Vyslovuji vám Své blahopřání, že vaše přání, abyste přišli do fronty, se splní, a Můj dík za to, že jste svou věc zde řádně konali. Byl jsem s vámi velmi spokojen. Víím, co mám ve své zeměbraně. Všude, kde zeměbrana přišla před nepřitele, bila se statečně, na východě a ve Vogesách. Nedávno byla to zeměbrana, která s hrdinnou statečností dobyla důležitou výšinu a nepřitele vypudila. Konejte tudíž zrovna tak. Buďte zdraví, kamarádi, Mé požehnání vás provází! -- Když se císař dozvěděl, že odjedou do oblasti korunního prince, obrátil se radostně ještě jednou k mužstvu a pravil: »Nyní však pozdravujte Mého syna!« — Bataillon odpověděl nadšeným »hurá!«

Johannes Jørgensen o neúčasti katolíků v krásné literatuře.

Johannes Jørgensen navštívil 15. října 1913 kněžský seminář v Brixenu a při té příležitosti měl ke shromážděným bohoslovcům promluvu, v níž na nejvýš zajímavým, originelním, jen sobě vlastním způsobem dotekl se a vysvětlil tak často přetřásané thema o inferioritě katolíků. Mimo jiné pravil: - Byl jsem tázán, proč tak mnoho se mluví o neúčasti a méněcennosti katolíků v krásné literatuře. Čím to, že na druhé straně skutečně je tolik a tak významných talentů. Okamžitě nedovedl jsem odpovědět. Později však napadlo mně dvoje rozluštění toho problému. Předložím vám je. Jedno rozluštění je to, dle něhož můžeme si představit svět jako nějakou zahradu. V zahradě jsou rozličné rostliny, jež všechny svým časem kvetou a po svém čase ovoce přinášejí. A tak myslím, že na dějiny světa dlužno patřit jako na zahradu, a tu především křesťanství během života lidstva vypučelo v tak krásné květy, že všichni dosud nad nimi žasneme a jim se podivujeme! Jdeme jen jednou do Italie, do všech těch zemí, kde kultura církve byla mocnou a silnou. Tam uvidíme, jak křesťanství kvetlo v umění. Teď domnívám se, přišla pro křesťanství hlavní doba plodů. Vidíme to na velkém rozvoji života charitativního . . . Víte, že všude na světě je na sta a na tisíce

domů křesťanské lásky, bohaté to plody stromu křesťanské lásky - to je naše velikost, kterou nám nikdo upříti nemůže. Květy jsou pryč, plody jsou zde. Bohatě obsypán je strom křesťanství, a snad není daleko ona hodina, kdy objeví se andělé Boží a shromažďovati budou plody do stodol nebeských. To jest jeden důvod. Druhý je tento: Kdo uchází se o nevěstu, zpívá. Víme všichni, že z jara ptáci zpívají, když ucházejí se o nevěstu. Po sv. Janu umlknou ptáci, protože domovské svazky jsou již uzavřeny; mláďata jsou v hnízdě a není více kdy ke zpěvu. Kdo nedosáhl ještě štěstí, ten zpívá svůj bol, svou zádumčivost, ten zpívá všechnu tu bouři a tíseň svého srdce; a tak vidíme hojnost písní, které vyjadřují touhu po pravdě. Avšak my uvedli jsme již domů nevěstu. Pravda je naším vlastnictvím a Bohužel děláme to jako ti ptáci: nezpíváme víc - je to lidské. Asouvisí to také s tím, že sil, které jsou k dispozici, použili nutno k jiným účelům, především pro veliký úkol charitativní. Pravím však, kdyby ta manželská láska byla v pravdě velikou, činila by to tak, jako to činila láska k nevěstě, ba překonávala by tu lásku k nevěstě tak, že zpěvy, básně, jež zaznívají k počtě pravdy, nebyly by méně krásné a méně četné než ony, které vznikají z touhy po pravdě. Myslím, že nemilujeme pravdu dostatečně, sic bychom k její počtě více

zpívali, více jásali a nádhernější zámky krásy a umění bychom jí stavěli, než jak činíme. Z toho tedy následuje, že *potřebujeme ještě větší lásky, než jakou máme*. Lásky, která je dosti velikou, aby všechna charitativní díla, jichž je třeba, při živole udržela, ale ještě i přebytek lásky, jenž vylévá se v dílo krásy

Fr. Dohnal.

Doba předhusitská a husitská.

Napsal Jiří Sahula. (Vyšlo nákladem »Politického družstva tiskového« v Hradci Králové.) Je to nová, obšírná studie pilného spisovatele v oboru dějin husitství. Kniha vnáší světlo do středověkých církevních poměrů v Čechách použitím rozsáhlého materiálu a zvláště nejnovějších věcných výzkumů. Autor vysvětluje důmyslné příčiny a důsledky »babylonského zajetí« papežů v Avignoně a církevního rozkolu. Ličí významný rozvoj zemí koruny české v době té, popisuje, jaké následky měla kritická situace hierarchie pro církevní poměry české. Přehledně vysvětluje osudy českých reformátorů před vystoupením Husovým; ličí, jakou přeměnu vnesl viklefismus do ruchu reformačního. Dále se zde dočítáme, dle jakých předloh spisoval a učil Hus a jak praktickou reformaci širých davů prováděl. Spisovatel poučuje o poměru mistra Husa k svobodomyšlným křesťanům a modernímu pokroku na základě vlastních slov mistrových, vykládá podrobně způsob Husových útoků i obrany. Ke konci poukazuje výstižně na dalekosáhlé důsledky husitského převratu. Kniha ta zpracováním nejnovějšího materiálu historického jest velice cenným obohacením literatury o době husitské a přišla jako na zavalanou. Vede k skutečnému uvědomění. Sloh spisu jest velice přístupný, celé zpra-

cování jest populární, aby kniha vnikla do nejširších vrstev. Stran 429. Cena pouze 1 K 60 h franko. Objednávky vyřizuje Družstevní knihkupectví v Hradci Králové.

Básník Sládek a víra v Boha.

Arne Novák, známý literární kritik, píše v »Topičově Sborníku« o tomto předmětu následovně: »Sládkovo prudké a opravdové lidství neztrácí ani na okamžik důvěryplné vědomí přítomnosti Boží: magnetickou síťkou životní jistoty Sládkovy jest víra, že nelze Boha pozbýti, dokud jest srdce pravdivé a čestné. Nezachránil si v náboženství jen elegicky vděčnou vzpomínku vyvanutého dětství, nepřepodstatnil jím pouze úzkost unavených čiv a siesk poděšeného srdce, ani nehledal matné a nezávazné božství ve vývoji kolotající hmoty a vzestupující abstraktní myšlenky . . . jeho víra, jednoduchá a muzná, vzrušené osobní a odhodlané dramatická, vyvěrá z křesťanského theismu a vrací se k němu. Před Ot. Březinou, jehož opojený pantheismus letí na zářících křídlech daleko za hranice sluneční soustavy, aby posléze rozjehl v kosmických mlhavinách, měli jsme v J. V. Sládkovi básníka nejnáboženštějšího: oba významově vidí celý život ukryt v klíně Božím, vše posvěceno, vše vykoupeno, ale vše v rušném pohybu za zdokonalením. Proto Sládek nezná Smrti, která ničí a ukončuje: Bůh, věčný a účastný hospodář, posílá ji »dumnou, mhavozárnou spasilku« jako dělnici, aby obdělávala a kypřila lány Života. Kde je, ó Smrti, ostěn tvůj?

Světové názory jsou dva: křesťanský a ateistický. Křesťanský názor kposuzování života přibírá vedle rozumu lidského Boha, neju. Bytost, jenž mocně zasahuje v dějiny srdcí i duší lidských.

S přibráním Boha přibráno jest celé křesťanství, neboť jen ono podává pravdu o Bohu svým Zjevením. Atheistický názor shasil světla na nebi, nepřijal Boha k posuzování dějů, ale spokojil se úplně a výhradně lidským rozumem, jemuž bylo zakázáno opustiti zemi a čas. Eufemisticky se říkalo tomuto názoru: vědecký, moderní, pokrokový, empirický, exaktní atd. Oba názory měly a mají své stoupence, proto utkaly se v boji, který dosahoval nejvyššího bodu před světovou válkou. Více než 90 procent novin lámalo kopí pro moderní světový názor, universitní stolice, vědecká díla, celá nejnovější kultura, parlamenty, řečníci na schůzích, veliký kapitál, to všechno stálo v řadách jeho. Boj vnikl do nejposlednější vesničky a nezastavil se ani před posvátností krbu domácího. Právě rok 1915 měl býti triumfálním jeho vítězstvím. Prozřetelností Boží a svobodným jednáním lidským přišlo však ke světové válce, a tu oba světové názory podrobeny byly generální zkoušce. Ne jedna osoba měla rozhodovati, ale miliony mužů, stojcích v poli v zákopech, a miliony žen, dětí, rodičů, kteří doma zůstali opuštěni a ve strachu o život svých nejdražších. Nejednalo se o jeden národ, o jeden stát, ale téměř o celý svět. Plebiscitem, do miliard stoupajícím, byl moderní názor světový zavržen a uznán neschopným vyplniti srdce i duši člověka v tak těžkých dobách.

Dopis básníka Otokara Březiny S. Bouškoví, překladateli „Eucharistie“. Přečetl jsem s radostí Vaši knihu, drahý příteli; jako v zahradě znám v ní už každou pěšinu, která vede k nejkrásnějším místům, a děkuji Vám vroucně za bratrské Vaše věnování.

Veliký básník je Váš katalánský mistr Jacinto; vidí mocně ve světě duchovním, ale právě tak mocně vidí i věci to h o t o světa. Katalánská jeho vlast žije celá v jeho slově; žhavé slunce i jižní vegetace její, žár a síla jejího lidu, tragika dějin, dávná nádhra jejich měst a chrámů, gesta králů, hrdin a světců, hloubka legend, pokorná prostota víry; a všady cítíte tajemnou blízkost velehor a moře.

Vykonáváte svými překlady dílo, jemuž nelze odepřiti obdivu a úcty. Verše, které překládáte, milujete, vyslýcháte vznícen se stejným zdarem skvělé *passáže* popisné (Průvod o Božím Těle, Noc Božího Těla) i naivní písně prostého srdce (neboť Váš básník hrdinských eposejí má chvíle, kdy je důvěrný a sladký jako dítě); a Vaše sloky, častokrát tak jemně melodické a při nápodobení katalánské lidové poesie tak exotického kouzla, rozvíjejí se bezpečně a lehce jako originál (Hledal jsem ho, Obilí, Monstrance dómu Barcelonského). A jak už ani jinak býti nemůže u překladatele básníka, i Vaše individualita leví se ve Vašich verších, aniž by tím trpěla jižní inspirace původního textu, který je často přece jen cizí našemu realističtějšímu slovanskému duchu.

Děkuji Vám ještě jedenkrát, můj milý, za Váš vzácný dar, a přeji Vám, aby Vám bylo možno dokončiti šťastné slíbený výbor Verdaguerovy poesie a aby další Vaše práce přinesla Vám mnoho duchovní radosti a útěchy. Snad dočkáme se tisku i Vašich znamenitých překladů z Mistrala (překlad veliké epické básně Mistralovy *Mireio* (idylla o 12 zpěvech) byl přijat Čes. Akademií a vyjde letos ve Sborníku světové poesie), na něž po léta se těšíme.

Vzpomínám na Vás, milý příteli,
jako vždy vřoucně a bratrsky.

Věrně Váš Otokar Březina.

Jaroměřice 10. I. 1915.

Francouzská poesie klasická a moderní. Náboženství a básnictví souviselo vždycky pospolu, v nejstarších dobách byly jedno a totéž, jejich předmětem byl poměr lidstva k Božstvu. Čím více obracelo básnictví později zřetel svůj k světu, tím více odpoutávalo se od náboženství a tím větší jevil se rozpor v duchu obou. O tomto rozporu klasické a moderní poesie francouzské pěkně píše Fiditel francouzského odboru při universitě v Edinburgu Charles Searolea v úvodu k antologii francouzských lyrických básníků: »Klasická poesie vyniká nejen krásou formální, ale i intelektuální a spirituální, vyniká i harmonickou, zářivou a jasnou interpretací pravd věčných. Klasické umění francouzské triumfuje nikoli v poesii lyrické, nýbrž v poesii náboženské a didaktické, filosofické a psychologické. V tomto ohledu pokračuje vlastně umění Lukretiovo a Virgilovo a nehledě na rozdílnost zevnější, jest umění doby romantické výplodem vycházejícím z umění Velkého století: poesie Lamartinovská vychází přímo z poesie racinovské a nic nepodobá se tladě a monologu Cornella tak jako tladě a monolog Viktora Huga.

Co budí ještě náš zájem pro poesii klasickou, jest intensita vnitřního života, jež zjevuje. Daleko méně roztržiti než my životem zevnějším, žurnalistikou, cestováním, pokrokem věd fyzických a přírodních, zabývali se naši otcové více než my vztahy duše. Daný směr v jednání i kázni duševní, pojmulí idey náboženské, podrobné výkony katolicismu, to vše rozvinulo a

zdokonalilo vkus morální analýse, vědu vnitřních mohutností. Duše křesťanská byla vždy sebrána a soustředěna, vždy obrácena do sebe a zaměstnává sama sebou. Proto u těchto básníků ona pravda psychologická, onen delikátní takt, onen zjemnělý duch, ono jemné umění do plného světla vědomí uvéstí nekonečně drobné tisíce podrobnosti života vnitřního. Bez odporu jest více zabarvení místního v divadle romantickém, avšak pravdy intimní a hluboké jest opět více v divadle klasickém; jest více »dokumentů lidských«, to jest více lidskosti v tragedii Racinové než v dramate Hugové, jako jest jí více v memoirech de Saint-Simona než v historiích Micheletových.

A toto kouzlo, tento půvab klasické poesie, není to jednoduše věčnou výsadou genia? Doba, která žije a čerpá tolik z děl lidských, zjevuje a obnovuje duchovou a nehynoucí krásu velkého umění.

A spisovatel končí úvod veršem:

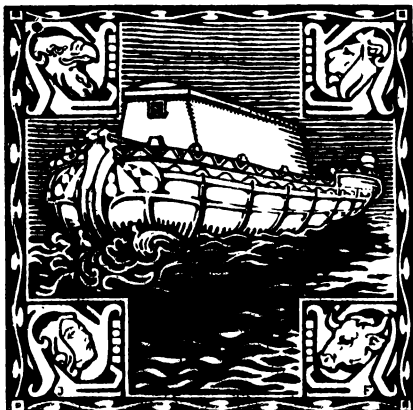
»A zmírají i bozi,
světa cíl i měkký ...
Však umění, to pravé,
přetrvá vše věky!«

(*Obnova-Chodovický*)

Česká literatura v době válečné

žije jako na onom světě. Současné drama světové jako by se jí nelýkalo. Mlčí i spisovatelé, kteří jako mimosy reagovali na všechny zevní podněty. Machar teprve za půl roku počal psát o váce — feuilletonistické veršiky muže, jenž stojí stranou. Již třetí byla zabavena. Mnoho spisovatelů jest na vojně, ale mnoho mlčí nebo píšou o ničem. Buď neumějí nebo nemohou. V jiných státech je trh zaplaven literaturou válečnou.

Tiskem Václava Horáka v Prostějově. — Za redakci odpovídá Vilém Vysloužil.

ARCHY

vydává
KARL DOSTAL - LUDINOV
v Prostějově I. úste kazetou měřice

OBSAH: čís. 4. Boj o Dvořák - Srovnání literárního apoštola
Jörgenstena: Anna píseň - Přeložil Dr. Jan Hejčí - Z básní Johanna
ve Francii: Podává Josef Hanák - Dr. Jos. Kratochvíl: Problém dnešního bezvěří
- Fr. Horečka: Hrobař - K. D. Ludinov: Nevyslovny - Dr. Dom. Bernský:
Z úvodu do Filosofie křesťanské - P. V. Bělohávek: O. Cr.: Tanec smrti -
Katolická Moderná II. - Valečná mosaika: Co bude výsledkem přítomné války.
M. Rášenka: Modlitba - Bojovník v železe. Z Berlína. Z mudrosloví slovanských
národů v příslovích. Protest francouzských umělců a učenců proti ničení
památek Machar v »Čase« píše. O výchovném vlivu války. Kultura barbarů:
Chléb. - Okna: Dvě nová česká dramata. Dějiny literární. Nebezpečný spor.
Kanovník Dr. Josef Tumpach. V Křížové cestě Dostli Třebízského? Pokrok
v kněžském semináři. Z Riegrova odkazu. »Svatobor« udělil podpory z Rie-
grova odkazu Z křesťanského umění. Krise umění. Sbližení učitele s knězem.
Moderní škola. Literární novinky.

ROČNÍK III. DUBEN 1915. ČÍSLO 4.

OTČE, ZHŘEŠIL JSEM. Přípravky ke sv. zpovědi (Beichteinladungen), české i německé, s uměleckou výzdobou mistra J. Köhlera, lze dostat v administraci „ARCHY“ v Prostějově: 1000 za 7 K, 500 za 4 K. (Zvětšený vzorek je přílohou tohoto čísla Archy.)

POZVÁNÍ K PŘEDPLACENÍ.

ARCHA vychází 1. dne každého měsíce. Předplácí se na rok 6 K, na půl roku 3 K, jednotlivá čísla 60 hal.

STUDENTI při hromadném odbírání (aspoň 10 ex.) předplácejí na rok 4 K. Adresa: Revue Archa, Prostějov. — Platí se složenkami Nového Života neb Archy (číslo konta 17.942).

Předplatné a insertné splatno a šatovatelné v Prostějově.

Platíte ákem, račte laskavě ku Svému jménu poznačit, zať platíte: AIII (Archa ročník III.)

CM (obraz sv. Cyrila a Methoda.)

O (Osudy.)

Euch. (Eucharistie.) Atd.

Připíše též číslo, které je na obalu!

PUBLIKACE.

JAN SVÁTEK, Č. BUDĚJOVICE
Přehled dějin české literatury od obrození až po naše časy. Zpracoval Dr. Fr. Šimek. K 150.

V. KOTRBA, PRAHA.
Knihovna „Ludmila“: Stín. Napsala Barb. Mellanová. — Planá růže. Napsal Alois Dostál.

KNIHOVNA OBNOVY, HRADEC KRÁL. Doba předhusitská a husitská. Napsal Jiří Sahula. Stran 426, cena K 150. Výborná kniha, která by — bez fráse — měla být v rukou každého katolického čtenáře, aby jí mohl zapůjčit odpůrcům, kteří aspoň trochu po pravdě touží. Autor prostě a věcně líčí příčiny rozvratu církevního před Husem, přesvědčivě ukazuje vinu francouzských králů, kteří papeže uvěznili v Avignonu, líčí snahy velkého reformátora církevního našeho Karla IV. o vysvobození papeže a věcně rozvrhne světlou stín Husa a jeho stoupenců. Devatenáct kapitol z historie čte se poutavě jedním dechem, a každá o sobě jest živou přednáškou libovou.

Cenné jsou vývody, jak Hus stojí proti modernímu pokroku. Tohle, lege i Zapůjčte zvláště pp. učitelům!

UMĚLECKÉ SNAHY, PRAHA.
Křížová cesta Fr. Bílka (Kolínské reliéfy) na 14 pohlednicích světlotiskem. K 150.

V administraci
„ARCHY“ objednejte:
ECHARISTIE.

Básně Jac. Verdaguera.
Přel. S. Bouška. Váz. 260.

OSUDY.

Básně K. D. Lutínova.
Váz. 3 K. +---

RYME A ŠPRYME.

1 K.

ORLÍ FANFARY.

60 hal.

Sluneční píseň.

Drama

od Gabriele Ronaje.

V administraci „Archy“ za 1 K.

LISTÁRNA.

Prosíme snažně o laskavé vyrovnání předplatného!

Každý katolický inteligent měl by svůj příbytek ozdobit dvěma uměleckými obrazy, jež vydala Archa: Felix Jenewein. Dekorace 6 K. Jan Köhler: Svatý Cyrill a Metoděj 10 K.

BOJ O DVOŘÁKA.

LADÝ HUDEBNÍ KRITIK DR. JOSEF BARTOŠ vydal jako 3. svazek Pelcovy knihovny »Kritické studie« knihu: ANTONÍN DVOŘÁK.

Autor vyznává, že je ze školy Dr. Nejedlého, který vypravil tažení proti Dvořákovi, ač prý s důvody mistrovými nesouhlasí. Byl zamilován do Dvořáka, zbožňoval jej, poznal jej důkladně, ale čím dále četl jeho partitury, tím více poznával jejich prázdnotu, nedostatek psychologické, filosofické, umělecké hloubky, až dospěl k tomuto výsledku:

1. ANT. DVOŘÁK není ze sloupů, čili zakladatelů české hudby, není vůbec geniem. Vynecháním Dvořáka nenastane žádná mezeru mezi skutečně národními skladateli Smetanou a Fibichem. Dvořák jest pouze zakladatelem našeho koncertního života. On českou hudbu vnesl do ciziny.
 2. Dvořákovi schází dramatictost.
 3. Dvořákovi schází styl, slohovost. Podléhá okamžité náladě.
 4. Dvořákovi schází deklamace. Nikdy nepochopil spád české věty. Nepoznal českého ducha, používal pouze českých melodií k vůli exotičnosti.
 5. Dvořákovi schází polyfonie. Jeho díla jsou jen zdánlivě polyfonní, mnohohlasá. Není harmonikem.
 6. Dvořákovi schází myšlenková originalita. Jest eklektikem.
- To by byly nejhlavnější nedostatky, jež p. Dr. Bartoš na Dvořákovi shledal. Při tom není slepý k jeho přednostem:
1. Dvořák je skvělý instrumentalista.
 2. Dvořák je výborný dirigent.
 3. Dvořák je temperamentní rytmik a lyrik, vyznamenává se melodičností (ne krásou melodií).

4. Dvořák se náramně odvázně pouští do nejtěžších úkolů chce být všestranným.
5. Dvořák je nedoceněný v komorních skladbách.
6. A nad to vše Dvořák jest ryzí charakter, člověk nesmírně dobrého, pokorného, čistého, zbožného srdce.

Tuto zbožnost, dětinnou viru katolickou, však p. Dr. Bartoš příliš necení. Právě, že byla výronem naivity mistrový a nedostatků filosofického hloubání a byla prý mistrovi vlastně na závažu, neboť mu bránila, aby pochopil skeptické, rozervané nitro moderního člověka a promluvil k němu svou hudbou.

To jest ovšem docela subjektivní názor pokrokového p. kritika-realisty. Jiní právě tu naivní dětskou duši pokládají za příznak genia. Ve světové hudbě staví Dr. Bartoš Dvořáka vedle Čajkovského a Griega, jest mu jen poctivější než Čajkovský a mnohostrannejším než Grieg, který za to měl více autokritiky.

Dvořák učil se z počátku od svého vrstevníka Smetany, ale nedosáhl jeho slohovosti a hloubky. Tvořil díla ceny nestátní, kdežto Smetana a Fibich ručí za každou notu, kterou podepsali. Dvořák uznával Smetanu za mistra hudby ČESKÉ, ale sám chtěl být skladatelem SLOVANSKÝM, nebyl však leda EXOTICKÝM. Ve svých skladbách na básnické texty (hlavně Erbenovy) nevystihl stavby a ducha básně. Byl hudebníkem absolutním. Jako učitel nevychoval nám skladatelů, jen dirigenty. Vítězslav Novák začal něco platit, až se odpoutal od mistra. Ze symfonií Dvořákových nejvýše cení kritik Symfonii d-mol. Vůbec vypočítává slušnou řadu děl mistrových, u nichž neskrblí uznáním, tak že zůstává dílo Dvořákovo přes všechny výtky obrovitým obohacením hudby. Výtky dají se činit každému umělci, i dobrý Homér podřimuje, i Mozart a Beethoven mají své řadessy. Dr. Bartoš je sice muž velmi vzdělaný, ale filosofie jeho také není ještě ujasněná, což vidět z celku i z jednotlivostí. (Na př. v jednom odstavci píše Bůh i buh, ač píše o též křesťanském Bohu).

Kniha Bartošova jest dosud největším souborným dílem o Dvořákově, snáší všecek téměř materiál, a zasluhuje proto pozornosti, byť tendence mířila proti Dvořákovi. Od dobrého znalce Dvořáka byla tu přinesena oběť realismu, jehož podstatou jest ve všem hledat modlu, která se musí skácat, nebo aspoň potřísnit.

Dvořák pracoval v době největšího rozmachu české kultury (jeho působnost jest obdobná činnosti Jar. Vrchlického), pracoval překotně rychle, aby vyhověl naléhavým objednávkám a potřebám — ale přes to zůstává vysokou bytostí, které se dosud koří — svět.

SVĚTEC LITERÁRNÍM APOŠTOLEM.

(Pokračování.)

IV.

MIMO TYTO NÁBOŽENSKY HLUBOCE ZALOŽENÉ MUŽE pracoval pro časopis »Oelzweige« mnohý z onoho kroužku katolických literátů, kteří ctili v Hofbauerovi svého duchovního otce a kteří, každý ve svém oboru, snažili se uvést k vítězství svůj názor světový. Mezi nimi zvláště vynikal BEDŘICH ZE SCHLEGELŮ. Kdyby se nebyl tento veleduch, »Mesiáš romantické školy«, »zakladatel dějin literatury« stal katolíkem, a kdyby se nebyl tím oddílil těm, kteří jej ctili jako svého učitele a vůdce, bylo by jeho jméno s nejvyšší úctou jmenováno na severu i na jihu naší vlasti. Tak ale je opovrhováno a v klatbu dáno, protože následoval úsudek svého rozumu a hnutí srdce a vrátil se do církve.

Jako u mnohých jiných mužů doby osvícenské, kteří později se vrátili do katolické církve, nebylo ani jeho mládí prosto chyb a poblouznění. Teprv v 16. roce — byl určen pro dráhu obchodnickou — začal studovat; věnoval se v Göttingách a v Lipsku filologii a studoval při tom dosti nestále literaturu, umění a krásnou vědu. Když přišel 25letý Schlegel roku 1797 do Berlína do kroužku Schleiermacherova, měl už na základě svých příspěvků pro »Berliner Monatschrift«, Wielandova »Merkura« a jiné listy jisté jméno. V Berlíně vzbudil mladý učenec svým bohatým věděním velký podiv. Schleiermacher psal o něm své sestře: ¹⁾ »má tak rozsáhlé vědomosti, že nemohu pochopiti, jak může v takovém mládí tolik vědět; je tak originelního ducha, který zde, kde přece je tolik ducha a tolik nadání, vše převyšuje, a ve svém chování tak přirozený, otevřený a dělně inladistvý, což ve spojení s ostatním je právě to nejpodivuhodnější« »Co se týká jeho ducha«, píše Schleiermacher v pozdějším dopise, ²⁾ »je mi tak supérieur, že o něm mohu psáti jen s největší úctou. Jak hluboce a rychle vniká v ducha každé vědy, každého systému, každého spisovatele, s jak vznešenou, nepředpojatou kritičností vykazuje každému místo, jak v krásném souladu jsou uspořádány jeho vědomosti v krásný systém, jak práce jeho postupují ne maně, nýbrž dle velkého plánu, s jakou neúnavností sleduje vše, co jednou začal, — to dovedu oceniti teprv za tuto krátkou dobu, kdy viděl jsem zrovna rodit se a růsti jeho idee.«

Větší ještě byla oddanost, kterou věnovala Beďřichu Schlegelovi

¹⁾ Baumgartner S. J. v »Stimmen aus Maria-Laach«. 22. sv., (1882) str. 9.

²⁾ Baumgartner S. J., m. j. m str. 10.

Veronika Veit-ová, jedna z dam, které v berlínské společnosti hrály velkou úlohu; věnovala mu veškeru svou lásku, dala se se svým manželem rozvésti a vdala se za mladého básníka, ač byla o osm let starší jeho. 1799 přišel Schlegel s Veronikou k svému bratru Augustovi; zde povstal z obou Schlegelů, Fichte, Schellinga, Hardenberga (Novalis), Gries-a a Brentano-a svaz prvních romantiků, jichž idea a tendence byly ze začátku úplně nejasné a teprv znenáhla došly k směru katolickému. 1802 odjel Schlegel do Paříže, měl tam přednášky o německé literatuře a pilně studoval, pokud mu to dovolovaly starosti o vezdejší chléb.

V této době vzbudily rozmluvy tří Koliňanů, dvou bratří Boisseréův a jejich přítele Bertrama, kteří u něho v Paříži bydleli a do jeho přednášek chodili, u něho zájem o zvyky a bohoslužbu v kostelích a klášteřích na Rýně; na jejich vyzvání navštívil též staroslavnou katedrálu »Notre Dame«, která naň mocně působila. Doufal, že dosáhne v Kolíně pevného postavení, a obrátil se proto 1804 do tohoto starého, katolického, tolik vzpomínek vzbuzujícího města na Rýně, kdež našel mnoho přátel a kde zůstal do 1808. Pobyt jeho v Kolíně byl častěji přerušen studijními cestami do Paříže a jinak. Výsledky svých studií složil roku 1808 do pronikavého díla »Ueber die Sprache und Weisheit der Indier.« (O řeči a moudrosti Indů.)

Zatím přiblížil se Schlegel vniterně víc a více katolicismu. Aniž by to byl chtěl, přivedly ho studie dějepisu, literatury a umění, filosofie a systémů náboženských, kterým se věnoval s úplnou vážností učence, ke katolické církvi, »bez kteréž by,« jak sám praví, »vůbec žádného křesťanství nebylo«, a mimo kterou »neexistuje čistého reálného křesťanství.« Ve »Fragmentech« z let 1805 a 1806 mluví o svém tehdejší postavení ke katolické církvi takto: »Žítí bez náboženství je smutné i nešťastné. Katolické náboženství je jediné, které můžeme chápati, nesporně aspoň lepší.« ...

Přítilnost jeho k církvi byla živena obcováním s katolickými přáteli, k nimž patřilo mimo Koliňany, kteří byli s ním v Paříži, též mnoho jiných, mimo jiné též zasloužilý Wallraf. Jistě nezůstaly též vzpomínky a umělecké pomníky z doby rozkvětu katolického duševního života, jimiž oplývá stará bašta katolicismu na Rýně, bez vlivu na jeho jemné chápavou přirozenost. Ač již 1806 odloučil se od protestantismu a jasně poznal pravdu učení katolického, dal se dlouho z liché bázně lidské a z ohledu na své příbuzné, přes všechno napomínání své manželky, odvracet od veřejného přestoupení. Teprv 16. dubna 1808 složil s Dorotou, — tak jmenovala se Veronika po svém křtu 1804 — vyznání víry, dva dny později bylo jejich sňatku požehnáno, a pak odjel Schlegel do Vídně, jistě aby ujel zvědavým povídačkám; manželka jej v srpnu následovala.

Oba Schlegelové strávili první měsíce ve Vídni dosti nuzně; lépe se jim dařilo, když Bedřich dostal 28. března 1809 místo jako válečný sekretář ve dvorní kanceláři. V této funkci odcestoval již 5. dubna do císařského hlavního stanu, kde pod svým šéfem, hrabětem Stadionem, k velké radosti Doroty alespoň pérem bojoval proti Napoleonovi a psal proti němu ohnivé proklamace; méně štěstí válečné hnal ho v těchto měsících od města k městu, naposled do Budapeště; odtud redigoval armádní noviny, až v prosinci se vrátil do Vídně. V únoru 1810 mohl ohlásiti a začíti přednášky z dějepisu.

S Hofbauerem seznámil se Bedřich Schlegel koncem r. 1808 aneb začátkem 1809 — snad prostřednictvím barona Penklera;¹⁾ už 2. května 1809 vyřizovala mu Dorota pozdravy světců do hlavního stanu.²⁾ Filip Veit, syn Dorotin z prvního manželství, píše o styku těchto velikých mužů: »Jakmile se P. Hofbauer a Bedřich ze Schlegelů ve Vídni seznámili, zůstali důvěrnými přáteli, a Hofbauer měl co skoro denní host domu velkého vlivu na Bedřicha i na nyní již zesnulou matku, kteří na něm lpěli neomezenou láskou a úctou.«³⁾

Co to bylo, co Schlegela, veleducha, po dlouhá léta poutalo v tak věrně uctě a přátelství k Hofbauerovi? Už před svým obrácením nepochyboval Schlegel o tom, že ideální obraz katolicismu, jak se mu obrazel v studích, nenajde nikde uskutečněn, že oslňující jeho krása je zakrývána a kalena lidskou nedostatečností a zvláště prachem osvícenství: »Mrtvá ztuhlost a zmalátnělost,« čteme v zmíněných již »Fragmentech«, »kterou viděli nyní i v katolickém světě, není příčinou nepřestoupení, nýbrž naopak jedna naděje víc, že bude znova oživena novoobrácenými, jak to bylo u mnohých Otců církevních.« Tím silnější musel býti tedy dojem, který naň udělal světec, poněvadž v něm viděl proti očekávání ideál katolicismu ztělesněný, — ideál, který si přál s celou horoucí láskou neophyty. Nalezl Hofbauera »prosta všech přídavek a pout, všech předsudků osvícenství, v jeho původní čistotě a samozřejmosti, v jeho přesvědčující síle a slávě.«⁴⁾

Arcíř nepůsobil Hofbauer bezprostředně na literární práci Schlegelovy; byl vůdcem duše jeho, který uvedl loďičku života jeho na určitou dráhu; snažil se jen přivést k opravdově hlubokému poznání katolicismu a pramenů milosti jeho a udržeti v něm živou víru. Věrné katolické smýšlení žákovo nalezlo samozřejmě ohlas ve spisech, které ještě před vydáním předkládal k posouzení

¹⁾ Jeden z nejstarších přátel Hofbauerových ve Vídni.

²⁾ Fr. Raich, m. j. m. 1. sv., str. 356.

³⁾ Innerkofler, m. j. m. str. 688.

⁴⁾ Martin Spahn, Hochland 1909, str. 309.

Hofbauerovi. Vypravuje se: »Když jednou Schlegel přečetl Hofbauerovi jistý článek, objal jej Pater a pravil: »Dobře, můj Bedřichu, zcela dobře, ale lépe ještě jest milovati Pána Ježíše z celého srdce.«¹⁾

Jindy zase nevzdal se Hofbauer kritiky, kde se mu to zdálo prospěšným, jak vysvitá z tohoto vypravování Veithova:²⁾ »Byl jsem kdys přítomen, když mu bývalý kníže německé literatury Bedřich Schlegel vysvětloval svůj divný neurologický (mesmerický) system katolicismu. Hofbauer klidně poslouchal a podporoval svou trpělivost občas slovy: »To není nic, ale docela nic!« Než věhlasný filolog a romantik neutuchl; chtěl mu svou zamilovanou myšlenku mermomocí důsledně vnutiti. Konečně toho měl Hofbauer dost; vstal, objal legačního radu oběma rukama, potřásl jím a pravil: »Ty jsi přece můj Bedřich!« A co Schlegel? Trochu rozmrzen řekl: Inu, pravda, ale —; a nepokračoval dál v přednášce. Byl oddyt.«

Schlegel působil ve Vídni svou daleko rozvětvenou literární činností slovem i příkladem na znovu se rodící křesťanské písemnictví i umění. Roku 1810 založil na rozkaz Metternichův časopis: »Oesterreichischer Beobachter«, který od roku 1811 vydával Pilat.³⁾ 1812 a 1813 vyšlo za jeho redakce »Das deutsche Museum«, kdež většina romantických básníků skládala výplody své; mimo to předčítal o novějších dějinách a o dějinách starého i nového zákona, což roku 1810 vyšlo tiskem; tím pozvedl dějiny literatury na vědu.

Jeho práce v »Oesterr. Beobachter«, kdež zůstal pilným spolupracovníkem, získala mu důvěru Metternichovu, takže byl r. 1815 co legační rada poslán na sněm do Frankfurtu. Z cest po Italii s císařem se vrátiv založil r. 1820 časopis »Konkordia«, jehož program určité ukazuje věrné katolické smýšlení jeho. »Všeobecný morální stav naší doby a německého národa, pokud se může vědeckým poučením naň působiti, je vlastním předmětem a účelem tohoto časopisu k jehož vydávání se spojil slušný počet vědců a vědecky vzdělaných mužů v Rakousku i v ostatním katolickém Německu. Nový katolický časopis pro vědu, dějiny a literaturu, ve kterém by se na celou tu oblast vyšší duševní kultury pohlíželo ze stanoviska náboženského, za tím účelem aby se pracovalo a ve všem aby brán byl ohled na náboženství co poslední cíl, jest nutností.«⁴⁾

Schlegel zemřel 12. ledna 1829 v Drážďanech, raněn bý mrtvící prý, když spisoval úvahu o jistotě a pravdě ve vědění. Poslední

¹⁾ Innerkoffer, str. 688 a 689.

²⁾ Sebastian Brunner, Klemens Maria Hofbauer und seine Zeit. Wien 1858, str. 271.

³⁾ Fr. Brühl, m. j. m. str. 209.

⁴⁾ Srv. Stimmen aus Maria Laach. 15. sv. (1878) str. 96.

slova, která napsal, zní: »Úplně ucelené a dokonalé rozumění ale . . .« Byl to tedy právě vhodný okamžik, že právě tu zvedl se tomuto šlechtinému duchu, tomuto neunavnému badateli a zkoumateli závoj, a věčná pravda se mu zjevila v plném světle.

Úsudek, jaký měl Schlegel o Hofbauerovi a jeho činnosti, vysvitá z dopisu, který Dorothea psala 17. února 1819 z Říma svému manželovi: »Sám říkáš. «Co Hofbauer ve Vídni založil a vykonal, nezmizí nikdy.«¹⁾

Stejnak ctíla svěřence Dorothea. To dosvědčí nám místo v dopise, v němž svým synům v Římě vypravuje o pohřbu Hofbauerových:²⁾ »Co jsem JÁ zde ztratila — než neprávem pravím JÁ — co MY všichni jsme ztratili, což nyní do smrti budu marně hledati, je náš milý, drahý duchovní otec; nesmím o tom mluvit, celé srdce mi usedá, mluvím-li o té duši, kterou musím nyní postrádat v tomto životě, který přece tak málo radosti skýtá! Přikládám ti opis místa z dopisu, který napsala Augusta Mengershausenová do Říma o jeho pohřbu. Mnoho set lidí s pláčem následovalo jeho rakev, bez předchozí domluvy nebo pozvání. Kupec jeden vystoupil z kármu a ptal se: Koho to pochovávají? To byl jistě nějaký boháč!« Ano boháč, kolik je ale těch, kteří jsou bohatí jako on?«

Dorothea, před křtem Veronika, byla dcerou Mojžiše Mendelsohna, onoho něžného, přívětivého muže, jehož filosofie byla nepřítelkyní každého pozitivního náboženství a přece lkvěla v upřímně minulé religiozitě, jež ukazovala se u vykonávání těch ctností, které doba osvícenská označila jménem humanita. Patnáctiletá byla zasnoubena židovskému bankéřovi Veithovi v Berlíně, kterémuž ale věnovala málo lásky; duševní sněhy obou manželů byly příliš různé: ona, vzdělaná dáma, již literární život byl nutností, on prostý prosaický kupec. Hledala a našla náhradu v stejné smýšlejícím kruhu přátel, kdež hrála spolu se svými přítelkyněmi Jindřiškou Herzovou a Rahelí Levinovou, které obě staly se též katoličkami, velkou úlohu. Jakýs sentimentální ton převládal v této společnosti, jejíž náhled na manželství a lásku byl hodně široký: vzhdyf dávali průchod i volné lásce. (Přistě dále.)

¹⁾ Martin Spahn, Ungedruckte Briefe von Friedrich von Schlegel. »Hochland«, 1904 - 05 II. str. 434 nn.

²⁾ Johannes Eckardt, Clemens M. Hofbauer und die Wiener Romantikerkreise. »Hochland« 1910 II I. str. 25 nn.

ANNINA PÍSEŇ.

(1. Sam. 2, 1—10.)

Z hebrejského originálu kriticky upraveného přeložil Dr. JAN HEJČL.

1. Plesá srdce mé z Hospodina,
povýšen je můj roh od mého Boha,
mluví má ústa k mým nepřátelům,
ano, radost mám, žes mi přispěl.
2. Neb není svatého, jako jest Jahve,
ani spravedlivého, jak Bůh náš!
3. Nemluvte ustavičně zpupně,
a drzost z úst vašich nevycházej!
Jeť Bůh vševědoucí Jahve,
Bůh, který skutky správně váží.
4. Lučiště hrdinů se láme,
slabí však opasují se silou.
5. Kdo býval syt, za chléb najímá se,
kdo však hladověl, otročit přestál.
Ba i neplodná mnoho rodí,
matka však četných synů vadne.
6. Jahve život bere i dává,
uvádí v šeól a zas vyvádí.
7. Jahve chudým i bohatým činí,
ponižuje i povyšuje.
8. Pozdvihuje nuzného z prachu,
a z kalu chuďasa povyšuje,
knížeťům po bok je posazuje,
čestné křeslo jim vykazuje.
9. Nohy svých ctitelů opatruje,
hříšní však ve tmách umlkají.
10. Věru, ne svou silou zmůže co člověk;
Jahve, ten své odpůrce děsí!
Nejvyšší v nebesích je tříšť,
Jahve soudí končiny země.
A dává sílu svému králi,
zdvihá roh svého pomazaného.

Poznámky: Blížíší výklad básně nalezne laskavý čtenář v nové Bibli České, Praha 1913 nn. — Rozčleněna je báseň na sloky dle P. Dhormea («Les Livres de Samuel», Paris 1910, str. 29 nn. K verši 1. «Roh». Srv. Horáce kn. III. oda 21 ad Amphoram: Tu spes reducis mentibus anxiiis Viresque; et t' ad d'is, cornua pauperi. — K verši 6: Šeól = podsvětí. — K verši 7: Srv. Hesioda, Op. et dies 5 n.: 'Ρέα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει ῥεῖα δ' ἀρίστηλον μινύθει καὶ ἀθλήλον ἀέξει. Srv. též Ěsopa: τὰ ὑψηλὰ ταπεινοὶ καὶ τὰ ταπεινὰ ἀνυψοί. — K verši 10: Srv. Luk. 1, 69 n. — K celé básni srv. «Magnificat»: *Velebí duše mi Hospodina a duch můj zaplesal v Bohu, dposíteli mém.*

Z BÁSNÍ JOHANNESA JØRGENSENA.

Z DÁNŠTINY PŘELOŽIL FR. DOHNAL,

STÍNY SMRTI.

(Z knihy »Af det Dybe«.)

Jak lehce, tiše padá sních,
tak neslýšný je času krok —
tak tiše plyne za dnem den
a dřív než víme, mine rok.

A dřív než víme, mine rok,
a dřív než víme, deset let —
mně zdá se: včera mlád jsem byl,
dnes pryč už mého mládí květ.

Jak sněhu pád, jak sněhu pád,
tak tiše, tiše plyne čas —
ach zrcadlo, rci, je to sních,
ta běl zde, již můj svítí vlas?

Tak plyne pryč, ten dlouhý čas
a mizí, mizí víc a víc —
a v krátce již tu není nic,
jen moje smrt mně kráčí vstříc.

Ach, blažen, jehož duše zde,
nedbajíc světa bludných cest,
doutlal může v život tam —
to jakby viděl jaro kvést!

Ach, ano, bláh, kdo věřit můž',
že za sněhem, jenž zdobí vlas,
za zimou smrti, za hrobem
života slunce uzří zas!

PÍSEŇ MARIÁNSKÁ.

(Z knihy »Blomsler og Fruyter«.)

Nikdy díle tak krásné nezřel svět,
jak Ježíš byl, Panny Marie květ
Matko Maria Golgothská!

Nikdy radost tak velkou nezřela zem,
jak měla matka nad svým děťátkem
Matko Maria Golgothská!

Nikdy tak velký země nezřela žal,
než jaký posléz Marii jal --
Matko Maria Golgothská!

Pálily oči, kolena klesala níž,
jak stála optena o hrozný kříž
Matko Maria Golgothská!

Stála tak v bolu -- ó žalostný zjev --
zfela jak fine předrahá krev --
Matko Maria Golgothská!

A když pak smrtí objal Ho stín,
sňali a matce Ho vložili v klín
Matko Maria Golgothská!

Něžně Mu rovnala zlatý vlas
a slzy horké kanuly z řas
Matko Maria Golgothská!

Pozorně trny ven láhala pak,
drahou jež hlavu zbodaly tak --
Matko Maria Golgothská!

Hřeby pak vytáhla z nohou a z ruk,
srdce dlv nepuklo z těch velkých muk --
Matko Maria Golgothská!

Do hrobu nesli pak Ježíše v stráž,
za Ním šla matka, pláč rosil jí skráň --
Matko Maria Golgothská!

Kamenem hrob pak zavřeli v ráz --
»Nejdražší Synu, se shledáme zas!«
Matko Maria Golgothská!

BOJ O CHRÁMY VE FRANCII.

PODÁVÁ JOSEF HANÁK.

VÁHAL PODJATI SE TOHO ÚKOLU. TÁZAL SE SAMA SEBE, nemá-li ponechat čest brániti chrámy těm kollegům, kteří vynikají řečnickým talentem a vědomostmi právníckými a patří straně konfesionální. Ale zdá se mu, že důvod katolický, jež by podali, by nenalezl ohlasu u všech. Hodlá tedy uvéstí ve prospěch chrámů Francie důvody, které mohou, které musejí býti uznány od každého, ať náleží straně kterékoli.

Omezí se pro tentokrát na jeden z důvodů, který i jej nejvíce přesvědčuje, který jej tak poutá ke chrámům, který jest společný všem členům majority. Tuto myšlenku, o níž se chce opíratí, zdědila moderní demokracie po filosofii 18. století. A polom pokračuje:

•Je to vaše tése, ŽE KAŽDÝ ČLOVĚK MÁ PRÁVO NA ROZVITÍ VŠECH SVÝCH VLOH.

Jest to tése, jež pojí filosofy XVIII. století s naší moderní demokracií a kterou daleko větší počet našich kollegů přijal od L. Blanca, Micheleta, V. Huga. Snad jest mylná, ale jest ušlechtilá, částečně pravdivá, a proto ji přijímám k účelům diskusse. Odtud vyjděme spolu.

Jedná se, zabezpečiti každému jednotlivci co nejúplnější uplatnění své osoby. V tom směru počítáte i se školou. Ó, dobře chápu - se školou zítřka; doplněnou vyučováním pokračovacím, spojeným s lidovými kursy, s docházkou do museí, s přednáškami v lidových universitách s veškerým tím souhrnem různých zřízení, která po vašem rozumu mají člověka obklopovati a podporovati po celý jeho život a k dispozici mu dají všechny vědomosti i pomůcky vědění.

Ale poskytnete-li všem dětem venkovským oprávněné porozumění pro vědecké metody, proniknete-li racionalismem všechny duchy, neučinili jste zařadit všem tužbám člověka. Jest stránka v duši - a to nehlubší - které nemůžete ukójiti, ani jí dosáhnouti. Tažte se jen hlav toho hnutí volné myšlenky, jež nás unáší. Jděte do ulice Monsieur-le-Prince, August Comte tam postavil kostel. Jděte dolů do Provence a naleznete tam modlitebnu, kterou zřídil Stuart Mill. Týž Stuart Mill, jehož Gladstone nazval světlem radikallismu! Všichni nebudují modliteben, všichni nedospějí až tam, aby viditelně projevíli své tužby náboženské; ale všichni na konci svých prací shledají se s Nepoznatelnem a nedoveďou žiti bez jakéhokoli druhu obcování s ním. Snaží se ho dosíci, jím se ukójiti. Jest to hluboká potřeba jejich bytosti.

Jejich jasný rozum dozná svou malomocnost a splnomocňuje tedy zakročení citů, snu, adorace, předtuch, intuice — krátce všech těch nejhlubších sil jejich duše.

P. Bouge volá: »Velkolepá mluva!« —

»Tento nepokoj, tento smutek, toto neukojení v síni pracovny — toť ono, co Albrecht Dürer zobrazil svou vznešenou rytinou »Melancholie«, pod níž by se mohlo napsati: »Neodstatečnost vědy k ukojení velké duše«. Toť osud Fausta, osud všech Faustů, nejvyšších, nejučenějších inteligencí.

A mějte na paměti, pánové, že toto vzkypění citu náboženského, tyto hluboké síly směřující k tajemnu, které je podkladem každé reality, existují u každého z nás.

Bez pochyby běh života, prostřednost, únava z denních potřeb nám v tom brání a naše všední osudy jsou méně plodné na reflexe, jako velkolepá sklíčenost Fausta neb Pascala. Zatím narození, založení rodiny, smrt, poslední útrapy — jako nezhoditelné nemoci — jež tušíme a jimž nemůžeme uniknouti, pocít mučivé nespravedlnosti v životě nás stále stíhající, obrací pozornost i nejprostšího k tomu, co jest nepochopitelného a nesmířitelného v údělu lidském. Ston stařeny, klečící v chrámě její vesnice, jest téhož rázu, jeví touž nevědomost, touž předtuchu, jako meditace učence nebo básníka.

Jsmé všichni tatáž bytost v základě náboženská, neklidná nad svým osudem, jež se vidí s úděsem obklopenou, zmitanu vlnami onoho oceánu tajemna, o němž mluvil starý Littré a pro který nemáme ani ložky ani plachty.

V předsíni nechá každý břímě svého života. Tam i nejvíce ubohý člověk se povznáší do řady duševních velikánů, poetů, co dím? do řady druhů: vmísí se v říši myšlenky a snu. Nic hnusného, ani nízkého se neodvází přiblížiti se mu, a pokud dlí pod tou klenbou, těší se nejkrásnějším chvílím lidské vznešenosti. I bolest mizí ze srdce matek zarmoucených a přenechává místo kouzlům naděje.

Domníváte se, že tyto nádhery vzrušení náboženského můžete znehodnotiti, nic pro ně nečiníte. Snad se domníváte, že je můžete i zničiti. Věřte tomu, poněvadž tolik vašich mistrů (myslím mistry vaší intelligence) vás k tomu podněcovalo. A dejte pozor! Dnes ti, které uznáváte za své mistry, již vám to netvrdí. Naopak! Stoupenci experimentální metody, kteří ji chtěli aplikovat i na jevy duše a zbudovat tak vědu psychologickou, vám praví, že z těch hlubokých stránek bytosti, z té říše temné rodí se všechny tvůrčí schopnosti člověka, všechny intuice, i ty, jež rozum může kontrolovati i ty, které rozum převyšují.

Jest hluboko v nás říše zmatených tužeb, říše velmi bohatá, říše temná, a oni psychologové-vědátoci ji uznávají za skrytý stůl,

kteřý žije naše jasné myšlenky. Největší a nejmohutnější myšlenky, z nichž nabýváme vědomí, jsou jako vrcholy ostrůvků vyčnívající, které však mají pod mořem nesmírné zvrstvení.

Čím dál tím více se duchové kloní k té podvědomé říši duše.

Nemůžete si nevážiti této velké činnosti vnitřní. Tento tajemný život, tak temné vědomí, tato potřeba božského jest fakt, jež zničit v člověku není v naší moci. Kolik jímajících příkladů požadavků tohoto hlubokého života ducha bych mohl podati! A až bude sněmovna — jak předvídám — zabývat se zkoumáním »otázky Sorbonny«, domnívám se, že bude lze snadno dokázati, že studující, kteří si stěžují do zcela suché vědomosti svých mistrů (vědomosti jinak velmi zajímavých), jsou mladší lidé, jichž vnitřní život volá po pokrmu, a kteří trpí (často bez svého vědomí) tím, že se v nich vzdělává toliko povrch duše.

Ano, až chrámy našich vesnic budou srovnány se zemí, čím ukojíte celý ten svět tužeb, jemuž vyhovují naše chrámy? Kde budete vzdělávat ony mohutnosti života duševního, jež se uchylují, zjemňují, uklidňují po staletí v chrámě? Až bude chrám zavřen, kde nalezneme ono dostiucínění, jež skýtá tajemnému nepokoji, ono uklidnění hluboké úzkosti a — jedním slovem — onen druh kázně obávané hlubiny duše?

Ano pánové, mohutnost náboženská je velmi užitečná a velmi hodná obavy, a církev ji ukazuje. — — — Jedině církev sahá svoji mocí až do oněch konců, kam, jak pravil Goethe, rozum nedosahuje a kde přece nechceme nechat vládnouti nerozum.

Stalo by se mnoho neočekávaného, kdyby starý chrám zmizel ze středu domů, jimž vládne

Poslechněte, co vám pravi venkovští kněží a lékaři. Souhlasně tvrdí a konstatují, že půdu, ztracenou křesťanstvím, nezískává kultura racionalistická, ale pohanství v nejnižších svých formách, jako jsou kouzla, čáry, oblouzení theosofická, šarlatánství spiritistů.

Chrámy venkovský assanuje půdu, do níž jest zasazen. Kdež chtějí jej zbořiti, věří, jak předpokládám, že povznese venkovana na vyšší stupeň, k jakémusi vyššímu, čistšímu oduševnění, ale zkoumají-li věc bedlivěji, poznají svůj omyl. Jest to zpátečnictví, které připravují. — — —

Na konec Barrès podotýká, že nehájil chrámy důvodů dogmatickými. Vývodů své shrnuje ve věty: Zákonodárce má mít zřetel na skutečnost. Cít náboženský skutečně existuje, a chrám jest viditelným jeho výrazem. Mají tedy býti respektovány ony kameny nezbytné k plnému rozvíti individua.

Řeč svou skončil za živého potlesku v centru, na pravici a na různých místech levice. Přátelé mu vše blahopřáli.

(Dokončení příště.)

PROBLÉM DNEŠNÍHO BEZVĚŘÍ.

Dr. Jos. Kratochvíl.

Hlavní záhadou filosofickou jest: »Nutí-li veškerenstvo nás obklopující rozum lidský, aby uznal Bytost prvou, nutnou a nekonečnou, jakožto příčinu a nejvyšší důvod jsoucna. Křesťanská filosofie odpovídá kladně. Pohyb, který pozorujeme ve stvoření, nezbytně předpokládá prvního hybatele; povstání bytosti nemožno vysvětliti bez prvé příčiny; jejich náhodnost vyžaduje bytost nutnou; jejich dokonalosti neúplné dokonalost nekonečnou; pořádek, jenž mezi nimi vládne, hlásá jsoucnost mysli pořádající.

Tento způsob řešení nejvyšší otázky životní jest ovšem velmi úzce spojen se základními principy noetickými, na nichž spočívá veškerá stavba scholastické, respektive křesťanské filosofie. Jest to jednak objektivnost našich poznatků smyslových, jednak objektivnost prvních principů lidského myšlení.¹⁾ V základních principech má rozum objektivní podklad k postupu dalšímu, na nich spočívá pak hodnota a cena rozumu lidského.

Filosofie bezvěrecká, vycházejíc z relativistického principu poznání Kantova, staví se hlavně proti základním tímto předpokladům spekulace křesťanské. Poznáváme-li skutečnost jenom podle subjektivních forem a podle podmínek ducha poznávajícího, jsou-li nejvyšší principy myšlenkové, ani princip kauzality nevymínajíc, pouhou aprioristickou syntésou myšlení, jež jednotí s oněmi normami subjektivními fakta zkušenostní, pak ovšem každá naše vědecká konstrukce omezí se na pouhou jistotu zjevů, my nepoznáváme světa vnějšího, nýbrž jen sebe. A nepoznáváme-li světa vnějšího, jak v sobě jest, pak není ani řeči o poznání světa nadmyslného. Veďe-li nás poznání smyslové jen k představám subjektivním, pak veškeré poznání nadmyslné jest nesmyslné, pak nic nedonutí nás k uznání jsoucnosti prvé Příčiny tvůrčí. Tak soudí různí idealisté.

K témuž důsledku, cestou poněkud jinou, dospívají i stoupenci t. zv. pozitivismu. I oni vycházejí z relativistického principu

¹⁾ Cf. Pospíšil, *Filosofie I.*, 2. vyd. v Brně 1915, str. 282 a 334. Předmětem našeho poznání smyslového nejsou naše představy subjektivní, nýbrž objektivní smyslný svět. — Apriorní základní principy našeho poznání: princip identity, kontradikce, vyloučeného třetího a dostatečného důvodu.

noetického, ale nad to popírají jakýkoliv aprioristický prvek myšlenkový. Předmětem vědění jest prý jen smyslné dějstvo vnějšího světa, co nad tím jest, tedy všechny pravdy nadsmyslné, ideální, jest pouhou fikcí. Proto radikálně vylučují možnost dospěti rozumovým hloubáním k uznání jsoucnosti Boží.

Ceský náš stoupenec pozitivismu Fr. Krejčí píše tu zcela jasně: »Bezpečným východiskem pokládá (positivismus) zkušenosť, t. j. to, co jest našimi smysly dáno beze vší pochybnosti, co důkazu nepotřebuje . . . Na tom základě chce zodpovídati všechny otázky světového názoru se týkající . . . Nepátrá po tom, co za zjev se kryje, nehledá pravdy absolutní, nýbrž spokojuje se s pravdou relativní, zastavuje se u pouhého zjevu; neptá se proč, nýbrž, jak se vše děje. Nemůžeme všechno vědět, nechťáme tedy všechno vědět, spokojme se tím, co můžeme vědět a zařídme se podle toho . . . Positivism . . . nepřipouští víry, ale umí oceniti služby, jež náboženství prokazuje vývoji lidstva.«¹⁾

Můžeme tedy dnešní odpůrce tradičního theismu rozdělit ve dva tábory. Na jedné straně stoupeni školy pozitivistické, k nimž se druží více méně všichni zástupci method naturalistických, od nejkrajnějších citelů materialistického monismu až k nejmírnějším zastancům účelnosti a mechanismu v přírodě. Na straně druhé pak jsou stoupeni kantovského kriticismu v jeho nejrůznějších útvarech novo-kritických, které však všechny při veškeré své různosti detailní souhlasí v tom, že vylučují objektivnost poznání a vědu převádějí na přizpůsobování skutečnosti formám myšlení.

K prvnímu i druhému táboru odpůrců přidružují se, hledisky ovšem někdy velmi různými, všichni stoupeni t. zv. filosofie nové,²⁾ ať již se jmenuje pragmatism nebo voluntarism, filosofie imanence nebo filosofie činu atd. V záporném svém snažení všechny tyto směry nové filosofie jdou proti filosofickému a metafysickému intelektualismu a popírají možnost rozumu proniknouti za zjev; kladně pak značí potvrzení empirismu a pozitivismu v ohledu nábožensko-mravním, neboť tvrdí, že pravdy mravní i náboženské v prvé řadě ovšem jsoucnost Boží — nejsou nám dány zevně, nýbrž z vnitřního našeho vědomí, jako praktický výsledek našich snah a tužeb. —

Přehlédnuvše takto zcela krátce hlavní odpůrce theismu, přikročíme k vlastnímu problému dnešního bezvěří kritickým

¹⁾ Fr. Krejčí, O filosofii přítomnosti. V Praze 1904, str. 174 a násl. (Věty a slova proložená podtrhl jsem sám.)

²⁾ Obšírněji pojednávám o všech směrech t. zv. nové filosofie ve svých »Dnešních otázkách filosofických«. V Praze 1909 a částečně i v »Časových úvahách filosofických«. V Píbfce 1913.

rozbořem zásad odpůrců a poukazem na chabost jejich základů oproti pevné stavbě theodiceje scholastické a křesťanské filosofie vůbec.

Positivism, abychom začali jím, když se přednáší české akademické mládeži na universitě, přichází k zápornému řešení problému Boha ve jménu oné vědy, jejímiž autentickými zástupci se positivisté sami nazývají. »Positivism chce podati názor na spolehlivých základech, na faktech, chce podati poznatky, které v logické jistotě nestojí za fakty vědeckými. Vědeckost jest mu ideálem!« (Fr. Krejčí.) Nuže, tof onen základní kámen positivismu, podle něhož každá konstrukce vědecká vyžaduje pouhou koordinaci pozorovaných fakt. A na podkladě tohoto principu chtějí positivisté vytvořiti celý vesmír, chtějí vědecky vysvětliti veškeru skutečnost, jež nás obklopuje i všechny její projevy. »Poněvadž všechno poznání pochází ze zkušenosti, jest poznání omezeno na jevy, jest relativní. Absolutno, transcendentno, zasmýslno, nadsmýslno jest nepoznateľno. Věda musí vycházeti od zkušenosti, a musí se obmeziti na jevy... Filosofie spokojuje se také jen relativním poznáním a buduje názor na svět, vyloučením transcendentna. To je právě positivism.«¹⁾ Podobně mluvil již žák Comteův Emil Littré: »Vědy pozitivní neznají toho, co metafysika nazývá absolutno. Starí filosofové byli by pokládali za chimerickou filosofii, jež se nezabývá absolutnem, dnes naopak chimerickou jest ta filosofie, jež není založena na relativitě.«²⁾

Jest tedy jasno, že negativní řešení problému Boha, jak je provádí dnešní positivism, vyvěrá přirozeně z jeho noetických předpokladů, že totiž nesmyslové je tolik jako neskutečné. Přiznává to i Krejčí ve zmíněném článku, kde praví: »Avšak snaha ta (totož poznati transcendentno, t. j. jsoucnost Boží, lidskou duši, podstatu věcí atd.) musí se ukázati marnou, dokud se nechají platiti noetické základy vědy« (totož vědy positivisticke). Zkrátka positivism tvrdí, že člověk má pouze jediný způsob poznání - poznávání smyslové. Filosofie je omezena na zkušenost smyslovou a nemůže býti vědou o transcendentním, nemůže a nechce ničeho věděti o podstatě věcí. Proto mluví Spencer o pojmu »neznáma«, jako o tom, co se za zjev skrývá poznání našemu, a Stuart Mill o pozitivním způsobu myšlení. (Pokračován.)

¹⁾ Fr. Krejčí, Glosy k nynější filosofii u nás v »České Mysli«, ročník 1914, str. 22 a násl.

²⁾ Littré, Aug. Comte et la philosophie positive, Paris 1864, str. 42 a násl.

HROBAŘ.

Měl divné zaměstnání starý Poleďník.
Žil z umírání druhých. Denně slýchal křik
naž otevřenou zemí tento zahradník.

A zkušeností mnoho zjevila mu zem.
Sem tam se blýskla broží, zlatým prstýnkem,
když udeřil ji tupým krompáčem.

Těž drobná mince pískla často z mastných hruď,
kde s nebožtíkem dřímala až doposuď.
A rychle vyzdvihl ji k světlu drsný úd.

Ženušku svou — tu dařil denně náručím
rozbitých rakví. Dříví uspořila tím.
Pojednli potom tiše zemák se zelím.

S kmotřenkou Smrtí žil prý v dobrém přátelství
a mnohokrát jí hlučně připil na zdraví,
když kynula mu vlídně z temné dálavy.

On s chutí kopal hroby malé, veliké,
za léta v horku, v sněhové vánici zlé,
z rána, večer, zdvihal a spouštěl ruce své.

Než také někdy slzel dobrák, pohnutím,
když sebevraha složil v koutku za hrabčím,
sám knězem jsa, žalmem i lidem plačícím.

Byl lich, když po západu z loktů ženy bral
rakvičku malou, v které anďelíček spal,
jenž mrtev zrodil se a světa nepoznal.

A jednou stál, jak bys ho praštil přes rozum,
když růžemi a chvojím zdobil k svatbě dům
a zemi ukázal nešťastným milencům.

I v noci někdy kopal, když byl dobrý lov.
Tak stárl v proudu času tiše, beze slov,
až také jemu kmotra nasypala rov.

Fr. Horečka.

NEVÝSLOVNÝ.

(Z KNIHY: VE MLÝNĚ SVĚTA.)

Když duše oči otvírá a pátrá, kdo ji stvořil,
kdo rozžehl jí hvězdy nad hlavou,
kdo pod žebra jí toužné srdce vnořil
a velikými sny naplnil hlavu dumavou:
Tu k TOBĚ v úžasu své dětské oči zvedá
a za clonami mléčných drah Tě hledá.

Když žalost zahryzne se jako dravec v těla,
když srdce bolí, šťvané zlobou krvácí,
když země chvil se, ve hruď vnikne střela,
a člověk jako raněná laň v smrt se potácí:
Tu k TOBĚ spíná dlaně s důvěrností,
že jenom Tvoje ruka bolestí jej zhostí.

A když se srdce, oklamané světem,
žíznicí po úsměvu otvírá jak květ,
jenž rád by rosy vypráhlým půl retem,
a nesmrtině chce lásky okoušet:
Na srdce TVOJE neviděné spěchá
a rukou Tvoji nadhvězdou se hladit nechá.

Když místo zákonů se ozvou hromná děla
a v prach se řítí krása Katedrál,
když zástít zmítá sebou země celá
a barbarství svůj slaví karneval
a nikdo cesty k lidskosti zpět nezná:
Jen v TEBE doufá touha křesťan bezdná!

Já TVÉHO jména nevyslovuji, neb svato,
a jazyk lidský pro ně nemá výrazu,
ve hvězdném písmě září na nás vznato
a v básnických se kmítá změtí obrazů:
Ač nevyslovil jsem TĚ, každý přece zná TĚ
a koť se Tl, i když zapírá TĚ!

15. 2. 1915.

K. D. Lutinov.

DR. DOM. BERNSKÝ: Z ÚVODU DO FILOSOFIE KŘESŤANSKÉ.

(Dokončení.)

V NĚKTERÝCH »SUMMÁCH« STŘEDOVĚKÝCH ZDÁNlivĚ jest SPOJENA filosofie s theologií, ale vlastně jest to KONFUSE filosofie a theologie. Ale tato konfuse není leč zdánlivou.

Že neprávem se přičítá filosofům a theologům středověkým, o tom svědčí i největší odpůrci a posměvači filosofie středověké. Tak v traktátu Busouově z r. 1676. »de doctoribus scholasticis« výslovně se připomíná rozdíl mezi theologi a filosofy scholastickými.

Tomuto poměru filosofie a theologie třeba připočísti veledůležitý charakter filosofie scholastické — charakter, který vlastně má býti společným všem systemům filosofickým: jednotnost. Přes všechny spory filosofické — které svědčí o čilém životě duševním — všichni národové křesťanští, všichni učenci byli za jedno ve víře a v uznání principů základních, na nichž spočívala jejich bádání.

Filosofie moderní přetrhla tuto spojitost mezi náboženstvím a filosofií — učinila z nich nesmiřitelné odpůrce.

Z počátku byla uznávána tak zv. »dvojí pravda«: pravda filosofická a pravda zjevená; pravda filosofická byla zkoumána, o ní pochybováno, a pochybnosti pak řešeny — pravda náboženská zůstala netknutou — byla uznána a respektována jako pravda Bohem zjevená. — Ale vlivem těch, kteří celou vědeckou práci středověku šmahem odsuzovali a cenili nulle rovnou, pak vlivem tak zv. reformačních snah protikatolických filosofie čím dále tím více se odchylovala od »respektování náboženství« a stala se nejen nezávislou na náboženství, ale čistě protináboženskou. Ovšem zabývala se a zabývá se dosud náboženstvím a nechce býti NENÁBOŽENSKOU: ale vycházejíc z předpokladu, že neexistuje zjevení Boží, že církev nemá poslání božského, snaží se přirozenou touhu člověka po náboženství upokojiti řešením více méně uspokojivým těch otázek, na které ve středověku byla dávána odpověď výkladem Zjevení. Filosofie pak přešla k formální nenávisti katol. církve ovládající středověk.

Nadpřirozený řád neexistuje; není zjevení Božího; rozum lidský jest autonomním, nezávislým na zjevení i jest jediným pramenem veškerého poznání.

A v tom spočívá druhá charakteristická známka filosofie novověké: oddělení filosofie od náboženství.

Tento poměr filosofie novověké ku scholastické měl v zápětí NOVOU METHODU a nové stanovisko ku základnímu problému veškerého bádání filosofického, ku problému poznání.

Filosofická věda středověká vycházela od prvních zákonů a zásad, kterých nedokazovala, kterých ani není možno dokázati — poněvadž jsou samozřejmy.

Připuštěna objektivnost světa zevnějšího, objektivnost zákonů rozumových; poznání rozumové jest podmíněno poznáním smyslovým — od poznání věcí smyslům přístupných přichází se ku poznání věcí nadsmyslných. — Užívalo se metody analyticko-synthetické. — První otázkou problému poznání bylo, jak jest myšlení možným? a druhou: jakou cenu má poznání naše? — Filosofie středověká celkem byla uprostřed směru empiristického a idealistického; nebyla sice »naivním« realismem, ale byla realistickou, poznatky »zdravého smyslu« byly jí směrodatnými.

Filosofie novověká staví svá bádání na zcela jiném základě. Stala se individuální, každý filosof na jiném základě staví své poznatky — zahrnuje základy systémů jiných, jen ve své má důvěru. Jest čistě aprioristickou, ze stanovených principů odvozuje důsledky, až když tyto jsou v přímém rozporu se zdravým smyslem. U mnohých přestává býti dílem rozumu, stává se dílem imaginace. V problému poznání první otázka zní: jakou cenu má naše poznání — ovšem MOŽNÉ dle konstrukcí aprioristických.

Zneuznávání tradice filosofické, stanovení rozporu mezi filosofií a náboženstvím, nové metody a nové nazírání na problém poznání — toť podstatné charakteristické známky filosofie novověké.

Touto filosofií byla zatlačena filosofie středověká. Mohla li ještě míti právo na existenci, pak bylo třeba, aby se zreorganizovala, aby znovu počala stavěti na těch základech, na nichž pracovala v době svého rozkvětu. Byla zatlačena do učelišť čistě církevních, klášterních; jen tu a tam nalezla na učelištích veřejných zastánce.

A filosofie novověká tak dokonale použila svého dominujícího postavení, že i u filosofů opravdových filosofie středověká tvoří pojem jakéhos dětského, směšného, nesmyslného synkretismu.

Z učelišť klášterních počala se rozšiřovati a hlásiti se o své právo; znovuzrozena, obnovena, stávala se poněkdu předmětem bádání i těch, kteří se k ní původně chovali zamítavě, a v době dnešní »novoscholastika«, neothomismus jsou jedním z účtyhodných systémů filosofických, s nimiž se vážně počítá.

Jako pod filosofií středověkou míní se filosofie scholastická, aristotelicko-thomistická, a nebře se zřetel ku jiným směrům filosofickým — rovněž filosofií novověkou či moderní rozumí se filosofie »protischolastická« — jsou to pojmy totožné.

Všichni myslící duchové a dějiny filosofie novověké znající jsou v tom zajedno, že neuspokojila snahu ducha po poznání pravdy toužícího, že nespĺnila naděje v ní kladené.

Ale ani toto poznání, ani její příkře odmítavé stanovisko ku pozitivnímu křesťanství nesmí býti vodítkem při posuzování filosofie novověké.

Třeba se chrániti chyb, kterými se prohřešila filosofie novověká proti filosofii středověké, hlavně tvrzení, že vše jest v ní nesprávným. — Třeba se varovati upírati jí dobrou, upřímnou snahu poznání pravdy, originalitu a pozitivní, cenné důsledky bádání jejího.

P. V. BĚLOHLÁVEK O. Cr.

TANEC SMRTI.

(MEZINÁRODNÍ.)

Já jsem ta, jež od počátku
dostala hřích za otce,
usouzená světu k sňatku
od života Původce.
Synu země, pamatuj,
že jsem tvá a ty jsi můj.

Každý chvíli jest můj milý,
jak když k tanci zavolá,
sotva jsme se otočili,
s jiným letím do kola
Synu země, pamatuj,
že jsem tvá a ty jsi můj.

Letím dál, kam nesou oči,
přes hory i přes dolý,
kdo si jednou se mnou skočí,
toho nohy nebolí.

Zavírám já v siném moři
s lidmi, loďmi na pochoř,
vlny trysknou — slzy v hoři,
siné moře jeden hrob.

Zakroužím já sírou zemi
jako v tanci kolovém,
konec s trůny, králi všemi,
celá země — hřbitovem.

Zatočím já s Goláší
s pancíří i se štíty,

s malými též Zacheáši,
cupy, cupy, cupity.

Škaredá jsem a všem hrozná,
bílá lebka, žlutá kost,
kdo však hlouběji mne pozná,
tomu zazářím jak skvost.

Já jsem hořká, jak lék nutná,
ostrá však jen z počátku,
potom pak můj kalich chutná
jako med všem po sladku.

Od mocného Čaroděje
zde jest mok v tom kalichu,
od Božího Dobroděje —
nuže pij, můj ženichu!

Nuže pij a bleskni okem,
mého boku chop se hned,
zatočíme prvním skokem
v oku se ti zatmí svět.

Zatočíme v druhém skoku,
andělčku, pěkně hraj, —
a hned v zalemnělém oku
zaskví se ti věčný ráj.

Po třetí, — k mé pohled lici,
co jsem teď? Zjev bez hany:
v náručí máš krasavici,
Žlva místo Morany.

KATOLICKÁ MODERNA. II.

PRVNÍ ROČNÍK «NOVÉHO ŽIVOTA».

Jest tomu letos právě dvacet let, co jsme zakládali «Nový Život». V Sochorově dřevěném kostelíku Národopisné výstavy v Praze r. 1895 dalo si dostaveníčko asi tucet mladých katolických literátů a usnuli se vydávat svůj list. A koncem téhož roku vyšel. Na počest Dantovu a k naznačení programu navrhl jsem název: «Nový Život».

Dvacet let uplynulo od té doby, loďička Nového Života zmítala se ve vlnách, po 12 letech na čas uchýlila se z vlnobití do přístavu a vyplula znova jako «Archa».

Když přehlížím ročníky Nového Života, vidím, že to byla hrdinská epopej: Zvedla se celá mladá generace a chtěla cosi nového a velkého a zanechala tu hluboké stopy.

Od té doby nepozdvihlo se v katolickém táboře žádné nové hnutí mládeže, žádná nová myšlenka, žádný nový ideál. Co přišlo, bylo jen pokračováním Nového Života. A nejlepši, nejčilejší lidí v katolickém táboře vyšli z tohoto hnutí, nebo aspoň byli mu blízcí.

Mám řadu dopisů, v nichž mi mladí lidé vyznávají, jak mocně na ně působil Nový Život, jak je přivedl k víře a ku kněžství. Ještě před nedávným měsícem píše mi mladý farář:

«Rád bych z autentického pramene se dověděl, proč přestal «Nový Život» vycházeti. Když jste se stal farářem v Prostějově, tu mnozí hned prorokovali, že to bude na újmu Vaší literární činnosti. Já však jsem byl vždy při Vás a pravil jsem: Lutínov jest duše nadaná, umělecká, a ta nedá se ničím udusiti. A čas mi dal za pravdu, neboť po «Novém Životě» mocně dře se k světlu «Archa». A tak pravý talent, i když ho chtějí ubíti, vždy zase znovu se vzchopí a nové cesty najde, aby se uplatnil. Škoda tak uměleckého měsíčníku jako byl Nový Život. Kněží mohli být hrdí na časopis tak šťastně redigovaný, ale pravda? Patentování vědatofí, jejichž celá věda jen v diplomu záleží, a pak tak zvaní přítelíčkové, kteří nemohou snést, aby někdo v něčem nad ně vynikal, utínali kořeny «Novému Životu», kde mohli? Neopomeňte, prosím, vypsat, co vše bylo Vám jako literátu vystát. Vždyť Vás N. Ž. více ve prospěch církve a nás, tehdy ještě studentů, vykonal než — — — on nás církvi získal». — Odpovím na tento taz příště, dnes otiskuji jen dva články z 1. čísla Nového Života, v nichž vloženo jaksi program:

Už před vydáním listu rozeslána provolání tohoto znění:

NOVÝ ŽIVOT!

Pod tím názvem počíná se r. 1896 vycházeti v Praze péčí básníkův a umělců katolických nový měsíčník pro umění, vzdělání a zábavu. Ukořím listu jest, pěstovati rozkvět poesie a umění českého, pokud odpovídá katolickému světovému názoru našeho národa.

Pan J. Zeyer, zasílaje básnickou práci pro náš list, píše: »Jsem velice zvědav na »Nový Život« a na výklady se všech stran; nepřítel se vyskytne hned dostatek — doufejme, že také nějaký přítel upřímný! Je tolik předsudků proti církvi, lidé nechápají, že církev není instituce nějaká ztrnulá a nehybná, nechápou, že je živá duchem! Ovšem padá velká vina na ty, kteří myslí, že je d i n ě representují církev. Ale myslím, že právě proti nim se strana Vaše ozve, ne-li přímo a offensively, přece celým počínáním svým a duchem svým.« — Že by nám povstalo více nepřítel než přátel, nemyslíme, neboť vystupujeme s palbou míru v ruce. Ne jako Církev útočící, ne zcela jako Církev bojující, hájící a učící, (to vše přenecháváme ostatním listům katolickým), vystupujeme jen jako díl Církve zpívající a tvořící, náš list pěstuje toliko křesťanské umění. — Dnes, kdy moderní duchové marně hledají odpovědi na nejpálčivější otázky svého nitra, kdy frása o »mrtvých dogmatech« se sama už stává mrtvým dogmatem, kdy víra a láska ke Kristu zase roste v srdcích, doufáme právem, že čeští umělci a česká intelligence s chutí a důvěrou pilnou ke snahám katolické moderny.

Názvu toho jsme si neřekli sami, ani nevystihuje úplně našeho programu, ale jest už historickým, a proto jej přijímáme. Katolickou modernou jsme v tom smyslu, že chceme vyvážit nesmírné bohatství poetických pokladů z katol. umění, dějin a života; že chceme ukázati, jak lze i nejnovějším ideám a myšlénkám srovnati se s učením tímto, jsou-li opravdu čisté a vznešené, a že ideám svým dáváme výraz moderní a umělecký.

Kdož jest s námi jedné myslí, zveme Vás: Podporujte »Nový Život« příspěvkem, předplácením, doporučením. Ročník 2 zl. Žádejte číslo na ukázkou!

J. Al. Koráb, administrator »Nov. Života«, právník v Praze I.-189. (Karlova ul. č. 2.) Práce přijímá Karel Dostál-Lutínov, vydavatel »Nového Života«, Nový Jičín na Moravě.

(Že by se uskutečnila Zeyerova předtucha, nemysleli jsme, neboť jsme doufali v mladistvé důvěřivosti, že právě kruhy rozhodující získáme.) Na I. straně »Nového života« byl »Předposlední žal« od Dra. Ruď. Dvořáka a hned za ním následující programní článek od K. D. L.:

Nové jaro, nový život,
nový život, nové kvítí —
kdo se zlobí na motýla,
kukla že mu nestačí?

Jsou starší páni, upřímní přátelé katolické literatury české, kteří jsou toho přesvědčení, že náš nový list je zbytečný. My těm dobrým lidem nezazlíváme, ale nevíme si rady: nám žádný zestávajících katolických listů nevyhovuje a nerozumí, v žádném se necítíme úplně doma. Nový život raší a pučí v katolickém umění — to je vše. Budou-li plodit dobré nebo ne — nemá dosud nikdo právo předpovídat.

Nestavíme se na vysoký papírový piedestal k České Moderně, jež ve svém prohlášení nadouvá se s buldočným výrazem ve tváři a přemýšlí, jakým nejopovrhlivějším gestem by vyjádřila své nekonečné a nevýslovné pohrdání generaci starších pracovníků, na jejichž ramena se vyšplhala.

My v děčně pohlížíme na lopotnou práci, jež vykonána před námi — ale chceme dál a nedáme si bránit! Česká Moderna chce individualitu, ať je zlá nebo dobrá, jen když je silná a význačná -- my chceme křesťanské umění. Ne blouznivé a vágní novokřesťanství, nýbrž zdravé, plné umění katolické.

Vystupujeme proti liberální bezcharakternosti, jež se nazývá moderním dilettantismem. Chceme mužnou a podnikavou budourost místo mrzutého pessimismu. Chceme umění místo literárního femesla a suchého moralisování.

Jsme připraveni, že neúmorná zášť a zloba opět pozdvihne drzé čelo a zatím, co my budeme zpívat, bude námi kračmo přišívat na záda křiklavou záplatu kacířství a zhoubného liberalismu, aby proti nám pošvala nemyslní davy.

My však nedbáme a směle otvíráme orgán katolických umělců českých; vstupujeme ve spojení s mladým katolickým uměním celého světa a zveme všechny laiky i duchovní, kdož jsou s námi spojení smýšlením, by se k nám přidružili i prací.

Potom lze doufat, že list náš vykvete a vzroste, že sdružení naše objeví se jako zdravá haluz na stromu současné poesie, pučící a ženoucí vedle stárnoucích větví utěšeně do květů a plodů.

VÁLEČNÁ MOSAIKA.

CO BUDE VÝSLEDKEM PŘÍTOMNÉ VÁLKY. Zajímavý úsudek pronesl americký setník Harvey, který své doby přičinil se o to, aby nynější prezident Wilson dostal se v čelo Unie. Harvey v »North American Review« zastává se názoru, že netřeba debatovat a hádat se o příčinách války, ale nutno hledět k tomu, co přinese, a starat se o to, aby když už vznikla, přinesla lidstvu mnoho. Je přesvědčen, že tak bude. Harveyovi jsou příčiny války celkem triviální u srovnání s velikostí tragedií; snaží se dopídit se hlubších vlivů, jež válku přivodily. Příkladem je mu válka o odtržení jihoamerických států. Také tato byla vybojována pod pláštěm nejrozumnějších záminek a lidských pletich. Odstranění otroctví na jihu nemohlo však býti jinak vybojováno; tehdy nebylo to arci přiznáváno. Harvey pak kladě otázku, jaké vnitřní síly jsou příčinou největší války na světě. V americkém boji byli osvobozeni černoši, v evropském boji bude vykoupena bílá rača. Miliony mladých Němců, Francouzů, Rakušanů a Rusů bojují o toto osvobození. Konec tohoto zápasu nezná nikdo; zdá se ještě daleký. Je zbytečno lámati si hlavu tím, jak došlo k válce; hlavní je, aby cíl prozřetelnosti byl dosažen. Tento cíl budoucnosti vidí americký publicista ve vítězství demokracie, lidství, jež sice kulhá a tápe jako dítě ve tmách, ale dojde přece vítězství jednoho dne.

•

M. ŘASENSKÁ: MODLITBA.

Ty, květe bílý, Máti dobrotivá,
sem dolů sešli milosti své hled
na naši zem, jež v černém hávu splývá
a v tichém smutku k prosbě chystá ret.
Bůh trestá přísně v hněvu spravedlivém,
odvrací od nás božskou svoji tvář,
nezdá se slyšet hlasů v bolu živém,
nevidí oči, kterým zhasla zář,
neslyší teskných povzdechů a lkání,
které se nesou šírou světa plání,
jak úpěnlivý žalu komentář...

Vím, zázrak velký by se musil státi —
a tvoji přimlouvou se jistě stane tak:
Ó, pohleď na nás, dobrotivá Máti,
a k svému Synu svatý upni zrak,

ať otevře už slavných mírů chrámy
a jasnou duhu sklene nad hlavami
všech, kdož dnes k Tobě úpí do oblak.

(«Český Svět» č. 19. dne 22. ledna 1915)

•BOJOVNÍK V ŽELEZE«. Z Vídně, 6. března. Dopoledne konalo se na Schwarzenberském náměstí slavnostní postavení •bojovníka v železe«, zřízeného vdovským a sirotčím pomocným fondem veškeré branné moci. Slavnosti se účastnili pan arciv. Leopold Salvator s dvěma syny, německý velvyslanec šl. Tschirschky, turecký velvyslanec Hilmi paša, min. předseda hr. Stürgkh s členy kabinetu, starosta dr. Weiskirchner, prezident válečného pomocného úřadu atd. Po řeči pana arciv. Leopolda Salvatora a starosty dra. Weiskirchnera zatloukl pan arcivévoda jako první jménem Jeho Veličenstva císaře zlatý hřeb, načež následoval německý velvyslanec, který rovněž zatloukl zlatý hřeb z rozkazu německého císaře, pak turecký velvyslanec jménem sultánovým. Na to připojili se ostatní slavnostní hosté. Bojovník jest z lípového dřeva, do kterého obyvatelstvo má zatloukati hřeby za dar nejméně jedné koruny. Dary připadají svrchu zmíněnému fondu. --- (Ani ne za měsíc vybral •bojovník v železe« 18.000 K.)

J. K.

Dne 21. března 1915 přistoupilo v Americe 1,500.000 dětí k stolu Páně, aby vyprosili mír.

•

Prof. Dr. T. G. Masaryk dlí už delší čas v Římě a neslyšet o něm. Tyfem zemřel v Praze jeho syn malíř Herbert.

•

MACHAR v »Čase« 6. 3. 1915 píše :
Aurea aetas.

V žurnálech nikdo neujistí už nadšenými nás výkřikem,
že řeč, již možno dneska čísti, je v dějích českých mezníkem.
Už zlíhly vášně bojujících, zrad národních už zmizel hřích,
a bláto leží na ulicích a nepolétá po tvářích.
Korouhve tlše zavínuly a zarazily nadšení
a praskly naše slavné nully, a po vlastech je mlčení
Tož svědčte, páni pacifisté, před tváří světa celého,
že válka takhle, což je jisté, má přec jen mnoho dobrého.

•

O VÝCHOVNÉM VLIVU VÁLKY přednášel bývalý evangelický farář Gottfried Traub z Dortmundu v Budapešti a dvakrát ve Vídni. Dle referátu »Času« ve vídeňské »Uranii« 30. ledna dovoloval, že válka :

1. Zvyšuje naši znalost dějin. »Rozumíme lépe dějinám, protože dějiny sami děláme«. Zjevuje se nám chladná, kovová tvář dějin. Jen silní snesou její zrak; ale i slabé sflí její pohled.

2. Dává poznání, že stát je útvarem nejvznešenějším, nedotknutelným. Jeho majestát, legalisující smrt nejdražších květů stromu svých občanů, prýští z dějin, ze svatých nutností. Traub odmítá pojem vlasti, kde jde o ospravedlnění války. Nepřeje si důvodů nacionalistických. Jedině svazek státní kladé onu nejvyšší povinnost!

3. Válka odmete kastovnictví. Člověk poznal člověka. Nyní existuje jen dvojitý druh lidí: stateční a zbabělí. (Němci říkají zbabělým nyní »Drückeberger«). – Tohle měřítko zůstane i v míru. Nebude prý nadále otázkou: »Či jsi«, nýbrž: »Co umíš«. Již není lidí bezvýznamných, bezejmenných. Ze zástupů šlehaří síly a vloh. Dobudou si zasloužených práv.

4. Nastane vzrůst obyvatelstva prudčí, dle tajemných zákonů, jimiž příroda nahraňuje své ztráty. Rečník brojí s vervou a dávkou bonhomie proti malthusianismu, obvyklému v kruzích zámožných, že větší obtíží vychovat dobře jedináčka než několik dětí. Ovšem stát musí pečovat o levné byty. Moudrý člověk byl, jenž připomenul, že část válečné náhrady musí býti vynaložena na rozřešení otázky drobných bytů.

5. Válka učí právě náboženskosti: víře, že tajemný osud vším vládne, že Prozřetelnost vše řídí, že nutno pokorně se podrobit. Učí však také, že vnitřní nezávislost člověka na útrapách hmotných není pouhou bajkou. Sociální demokrat Frank, jenž padl na bojišti, napsal před svou smrtí: »Tělo jest otrokem duše«. Ejhle, žák Marxův, vyznavač převahy prvků hmotných! Statečnost a zbožnost jsou prvky téhož ethosu. Válka váží zdatnost národů. Válčíci podrobují se zkoušce spravedlivé.«

»Čas« dodává: »Jak zřejmo, Traub, silná německá individualita, chvalořečí době, která zdá se mu otevírat tolik možností do budoucna. Podivuhodný a nanejvýš zajímavý jest duch dnešního, všude po organisaci toužícího Německa, mobilisujícího nejen svá vojska, nýbrž celý zdroj idealismu a úřy v svůj dějinný zápas. Discanus moniti! (Učme se po napomenutí!)«

•

Kultura barbarů: **Chléb**. Napsal Ernst Lissauer. Přel. K. D. I.

ZVĚSTOVÁNÍ.

Nemohou zkrušit nás kanonů řadem,
chtějí nás spustošit hladem.

Vrah vedle vraha, tak vůkol se tlesá,
tlačí se do země biča a hlad?

Já k vám přicházím s jarní písní,
naše země je s námi svou přízní,

nový chléb už roste nám z lad!
nový chléb už roste nám z lad!

NAPOMENUTÍ.

Šetřte potravou, mějte o ni péči!

Chléb je meč.

MODITBA.

Ročník vsel síně do země.

Sestupme se a žehnejme!

Půdo naší země!

Nemohou zdolat nás zbraní vpádem,

chtějí nás porazit hladem.

Povstaň ty ve hněvu žní!

Zkveť hustlou travou, zviň osení!

Nejdražší země na světě,

probud se našich žalův hlasem,

vstaň nepřátelům k odvetě

stéblem a klasem!

Dvě nová česká dramata. Jan Hilbert vystoupil v Nár. divadle s novým kusem: Kolumbus. Ve 12 obrazech líčí pracné shánění výpravy a smutný konec objevitelův. Sám pokrokový »Čas« vytká dílu, že ignoruje hlavní rys v povaze Kolumbové: Živou katolickou víru, a tím falšuje jeho portret. Chtěli bychom vidět Kolumba jako neumorného pozorovatele a dobývatele, rázného a nezlomného, ale vidíme člověka sraženého, zápasícího s vlnadými ženami, které usilují o jeho lásku. Představitel hrdinův p. Schlaghammer nemohl hrdiny vyslíhnout. – Viktor Dyk napsal fantastickou hru: Veliký Mag. Mag je personifikací Života, jenž v horečce otvírá hrdinovi oči, učí jej zkušeností, jak vratká, hamižná jest láska žen a jak sobecké srdce muže. Hra tato na Král. Vinohradech docílila značného úspěchu. Hilbert chce být duchaplným. Dyk jím jest. Myšlenka hry ve spánku není ovšem puvodní. Vyskytá se poslední dobou na prknech velmi často (Maelterlinck: Modrý pták a j)

Dějiny literární. Dr. Šimek vydal pro studenty Přehled dějin nové české literatury. Stručně podává data literární, zdržuje se úsudku. Jak jest informovaný nebo věcný, posoudíme z odstavce: Katolická moderna. Organizátorem jejím nazývá S. Boušku. Vypočítává tučně všechna původní díla Bouškova, Dvořákova, Baarova.

Ostatek pak zní: »Orgány katolické Moderny byly hlavně Nový Život (redigoval K. Dostál Lutínov), ženské otázky věnována Eva (red. B. Konařík); oba listy zanikly«. Autor nezmiňuje se o jiných spisovatelích katol. moderny, o knihách Dostálových, Medtácích, Arše, ač kniha jeho datována 1915. Čekáme více úměrnosti.

Nebezpečný spor o právech farářů a katechetů vypukl mezi »Vychovatelem« (prof. Fin. Žák) a »Věstníkem« (farář Pauly). Válečná doba (před kulturním bojem!) jest rozhodně nevhodná k vyřizování tak choulostivých otázek, které se dotýkají odvěké konstituce církve, nevhodná je nyní veřejná polemika o vnitřních záležitostech kněžských, a naprosto nemístný jsou osobní jízlivosti, které vylučují objektivní osvětlení otázek. Teď platí více než kdy jindy: (H) omnes unum sint! (»Vychovatel«, majetek družstva »Vlasti«, není stavovským listem kněžským, nýbrž »časopisem věnovaným zájmům křesťanského školství«.)

Kanovník Dr. Josef Tumpach píše v »Časopise katol. duchovenstva« str. 112: »Jacinto Verdaguer: *Gucharistie*. Formou originálu přeložil P. Sig. Bouška O. S. B. (Vydala »Archa« v Prostějově. Váz. K 2:60). Myslím, že jest nutno, aby »Časopis« nás učinil výjimku v tomto případě, a tento spis básnický aby nejen registroval, nýbrž o něm i promluvil. Jeť to kniha, která

vybočuje z mezí obyčejné poesie lidské, jest to poesie nádherná, skoro andělská. Něco velkolepějšího v rouše básnickém nebylo posud o Eucharistii napsáno. Originál není arci český, ale výborný překlad jeho (procítěný, promeditovaný) jest nám tak drahý jako originál. Ano, je to kniha meditační přede mší svatou i po ní. Co tu nádherných myšlenek, kolik nových hledisk, kolik velkolepých, smělých a orlich námětův! Duše se opájí v nich, žasne a zase pokorou zmožena kloní se čelem až do prachu země. Autor překladu sám upozorňuje na některé, vskutku gigantní kusy sbírky té. Zvláštní — mně jsou dražší a milejší právě ty kratinké, vzdušné, letné vzdechy k běloučké Eucharistii, jež jsou jen jakoby spěšné, v opojení načrtány a nedopracovány, nepropilovány. Je tu více látky k rozjímání a myšlení. Krátce, tuto knihu ať si na své klekátko položí každý kněz, mladý i starý, i každý neumysla a bohoslovec, ať čte pomalu stránku za stránkou, zpěv za zpěvem. Pak to bude živý velezpěv... Dr. Jos. Tumpach. — A v tomto tónu zní všechny posudky, od největšího českého básníka Ot. Březiny až po nejprostšího čtenáře z lidu. S objednávkou nutno si připsít, neboť druhé vydání nebude se moci tak brzo vydat.

V Křížové cestě od Claudela má státi: Strana 97, řádek 18: duši číst mu dává; str. 98., ř. 12. v den jeho opojení.

Dostl Třebízského? Klecanský kaplan V. Beneš stal se v antiklerikálním národě českém populárním jak žádný druhý katolický povídkář. Pravda, Kosmák, Baar přinášejí pozitivnější hodnoty, ale nemají té obliby, jako chorý, melancholický, sentimentální Třebízský. Čím to? Myslíme, že při-

čina je v tom, že Třebízský namnoze akceptoval husitské stanovisko. A nelze mu toho osobně zazlival: Jeho prameny byly nevyjasněné, jeho překotný kvap, jeho hlava plná fantasie, jeho srdce plné citu nedopouštělo objektivnějšího zkoumání, jeho choroba (tuberkulosa) líčila mu svět černě. Neměl po ruce ještě práci Sedlákových, Wintrových a j. a proto nevyšlihnul zabarvení staré doby ani staročeské řeči. Je básníkem pobělohorského žalu. Dnes by psal jinak Zemřel před 30 roky jako chudý kaplan. Z jeho díla kořistí čiperní nakladatelé. Pan Topič na Ferdinandce vyšperkoval si z jeho spisů nádherný dům (řiká se mu: »pomník Třebízského«), a nyní zrovna tři nakladatelé vydávají jeho spisy, neboť už nemusí platit honoráře. A tu ozývají se hlasy: »Už dosti Třebízského! Národ potřebuje stravy živnější a životnější, než jakou mohlo poskytnout bolavé srdce nemocného básníka. Lid musí se učit ne naříkat a kvílet, ale radostně pracovat a důvěřivě hledět před sebe. A nakladatelé mají dát chleba živým spisovatelům a ne kořistit z mrtvých! Romány ideálního kněze splnily už dávno svůj vlastenecký úkol.« Nuže, jest v tom kus pravdy. Ale přece raději vidíme v rukou lidu básnické sny Ideálního kněze než překlady detektivek a pod., které se rozlézají jako myši.

Pokrok v kněžském semináři. Po čem jsme už dávno volali, uskutečněno v Praze: Že směji k bohoslovcům promluvit kromě profesorů i zkušených praktikovů, ze života pro život. »Čech« o tom sděluje: »Dne 28 ledna přednášel bohoslovcům vys. důst. pan provinciál řádu kapucinského P. Aug. Kubes o Tyrolsku, dne 4. února velel pan farář a spisovatel Vlastimil Hálek

o zakládání katolických spolků, dne 15. února vedl. pan c. k. profesor reál. gymnasia v Libni dr. Josef Kašpar o důkazech pro existenci duše. Po těchto přednáškách, jež bohoslovci sledovali se zaslouženým zájmem, následovaly 4 přednášky »Křesťanské Akademie«, kterými bohoslovci seznali cíle »Křesť. Akademie« a upozorněni byli na nutnost umělecké sebevýchovy. »Domine, dilexi decorem domus tuae« modlí se kněz denně při mši sv., a »Křesťan. Akademie« ukázala bohoslovcům, v čem musí jejich starost o ozdobu domu Božího záležeti. Dne 21. února přednášel pan architekt Fanta o zásadách při stavbě a konservování chrámů i o cílech uměleckého odboru »Křesť. Akademie«, dne 22. února seznámil bohoslovce veleď. p. prof. dr. Frant. Stejskal se zajímavou a poučnou historií »Křesť. Akademie« a s jejími budoucími úkoly, dne 23. února vzbudil v bohoslovcích svou přednáškou vedl. pan dr. Dobroslov Orel, redaktor »Cyrilla«, nadšení pro gregoriánský chorál a chuf k práci pro posvátnou hudbu, a konečně dne 25. února přednášel opět veleď. pan prof. dr. Frant. Stejskal o látkách na paramenta a jich rozeznávání. Těmito přednáškami byli bohoslovci přivedeni k poznání, jak nutno dále sebevzděláním budovati na základech, které se jim »Křesť. Akademie« snažila podat. Jsme přesvědčeni, že záslužný čin »Křesť. Akademie«, pořádati totiž bohoslovcům přednášky, přinese zcela jistě hojně ovoce. Kéž se zavede i jinde!

Z Riegrova odkazu mají se udlít podpory ročně těm, kdož prospějí zvelebení národa. Členy Rady nadání Riegrova jsou JUDr. K. Matušík předseda, Dr. V. Strouhal, Dr. Heyrovský,

Dr. Mareš, Dr. Pastrnek, Al. Jirásek a K. V. Rais. Žádosti může kdokoli podat Svatoboru do 15. listopadu

„Svatobor“ udělil podpory Z Riegrova odkazu takto: V oboru vědném: Prof. dr. Ot. Srdinkovi na výzkumy o struktuře tkání podporných 600 K. Prof. dr. Vil. Mathesiusovi na vydání II. dílu Dějin literatury anglické 600 K. JUDru. Františku Kubecovi na zpracování práva rybářského a práva vodního se zřetelem k zájmům zemědělským 400 K. JUDru. Jar. Splichovi na studium hydroskopicity kaolínu se zřetelem k určování půdních koloidů 400 K. — V oboru literárně-uměleckém: Dru. Fr. X. Šaldovi na další tvorbu literární 1000 K, Bohdanu Kaminskému na další tvorbu literární 800 K. Viktoru Dykovi na další tvorbu literární 800 K. Janu Lierovi další podpora na vydání sebraných spisů 600 K. Viktoru Kamilu Jeřábkoví podpora na další činnost literární 400 K. — Svazu osvětovému na další zřizování knihoven pro lid 400 korun.

Z křesťanského umění. Sochu Srdce Páně (bronz) pro Hostýn zhotovil Vosmik. Pro smíchovský chrám maluje křížovou cestu pražský malíř Rudl. — Jano Köhler pracuje dále o mosaikové křížové cestě pro Hostýn a v lithografii Klabusaevové kreslí náboženské (hl. velikonoční) obrázky pro Archu a Matlici Cyrilla-Metodějskou v Olomouci. Mnichovské sladkosti, které zaplavují český svět, mají být nahrazeny uměleckou tvorbou domácí.

Krise umění. V »Díle«, čís. 8-9 XII. ročníku, pojednává kritik Miloš Marten o neblahém zmatku ideí i forem v umění přítomnosti. Krásně vyjadřuje kletbu tohoto chaosu na konci své úvahy: »Popření genia, nevěra v tradici, porušený poměr umění k ohniskům

duchovního života — v těchto třech bludech koření krise moderního umění. Jím upadlo v chaos, který je pohlcuje, jím ztratilo svou transcendentní sílu, smysl a oprávnění, — a samo položilo otázku, která se mu klade dnes již nepokrytě: existuje-li ještě, má-li možnost a důvod, aby existovalo. Jisto jest, že, aby existovalo, jest mu zcela překonat bludy, v něž zabředlo, vrátit se k podstatným, nezvratným pravdám, kterými žilo. Proti davovému kultu osobnosti — reintegrace hierarchie duchů a víra v genia, jediné svobodného, jediné tvůrčího v umění; proti ješitné pověře modernosti, dnešku či zítřku, — oddaný, ač svobodný vztah k duchovnímu odkazu minulosti, návrat k tradici; a proti bezkrevnému materialismu formy, láska ke všem hodnotám bytí, mocná a prostná síla víry, touhy, záhady, vroucí v člověku, poznání krásy jako metafysické entity, ohníska, v němž se protínají světelné vlny, vržené absolutně v duši lidskou, rozkoš a bolest, myšlenka a cit, život a smrt — to jest ne theorie či program, ale vnitřní předpoklad umělecké renaissance a také vlastní dramatické napětí, jediný evoluční smysl této teinné chvíle duchovních dějin. Jaký to zrovna výkřik tužby po umění duchovním. Sursum!

Sblížení učitele s knězem jest přáním všech upřímných Čechů, neboť rozpor mezi těmito dvěma vychovateli národa jest nemocí národa. Rolník Doostalík v Raclavicích u Přerova založil v době války list „Jednota venkova“, v němž velmi záslužně usluje o smíření rozvádněných Řídící učitel v Stanovištích Fr. Švarc otiskuje tam sympatický článek, z něhož vyjímáme: „Pravím přímo a bez obalu: Mým ideálem je rolník vzdělaný a zbožný!“

A tyto dvě překrásné ctnosti vtělit ve slovo „sedlák“, toť přec musí být vrcholným cílem všech lidí dobré vůle, kteří opravdově s naším venkovem cítí. Uvědomiti našeho sedláka není zahnati ho od oltáře, ba naopak, celým srdcem vrátil ho Bohu, naučiti ho čísti v té velkolepé knize Boží — přírodě — naučiti ho nejen vážit si jí, ale účelnou prací svou ji krášlit a celým svým zjevem státi se hodným slouiti tvorem Božím! Doufám, že inluvím jasně. Co v předešlém apostrofováno učiteli, možno s nepatrnými změnami říci opět o knězi. A bude-li k sobě loyálními, bude bez významu výrok francouzského básníka Huga o učiteli-světle a faráři, který světlo to zhasíná. Vždyť přece je možno, ba žádoucí, jíti ruku v ruce učiteli s knězem k lepšímu bytí národa. Vyhražuji pro učitele volnost, jak práci svou si zařídí, a zavazují se, té volnosti, již pro sebe žádám, jinému plnou měrou popřít. Nikdo zde páne — nýbrž sobě rovni — ale společný cíl, jedna meta pro všechny: Jednota venkova! Poukazuje-li kněz na své akademické vzdělání, dožbe! Učitel nezahálí, a čeho mu nebylo dopřáno dosící studiem, dohání soukromou plí. A to musí mu býti jen k dobru připsáno. Konečně je zde strach z politického vlivu na venkovany. Ano, všim právem! Pověz mi, s kým obcuješ, já ti povím, jaký jsi. Malý ždíbec logiky: A bude-li učitel obcovati s knězem a kněz s učitelem, oba pak se spoluobčany, budou stejné vlivní. Každý upřímný přítel našeho lidu s radostí uvítá, zatím jen pokus, sjednotiti nejen sedláky, ale všechny, kteří obývají náš krásný venkov. Od pokusu nechť dojde k mužným činům. — A jsme to především my, učitelé a

kněží, kteří, jako jediní inteligentí venkova, musíme předcházeti dobrým příkladem. My učitelé téměř denně vidíme malé venkovánky sjednocené ve svých učirnách a vám pak, kněžím, z té duše přejí, byste každou neděli a svátek žili všechny venkovany bez rozdílu politických stran a bez rozdílu stavu před tvářmi Boha, který dobré odměňuje a zlé trestce. Ano, v chrámu Páně nechť ze všech úst jednotně zní: »Posvěť se jméno Tvé! Přijď království Tvé!« — Kostel i škola, jako kněz i učitel, musí býti mravním pojítkem rozvaděných bratří venkovanů, musí býti tmelem, spojujícím vše, co se člověkem zove! Vážme si kostela, vážme si školy! Ctíme kněze, ctíme učitele! Odrzme mrzskou, muže neústoijnou zášť a nevraživosť! Jdeme dobrým příkladem těm, o které do dnes jsme zápolili, vsťic! Považujeme je za spoluobčany, sobě zcela rovné, nikoli za massu, dobrou jen k hájení separátních choutek, a to kýžené sjednocení přijde samo sebou! — Podo-
týkáme jen, že v kněžstvu není zásadního odporu k učitelu, za to ale stavovské listy učitelské systematicky pěstují zášť ku kněžstvu a víře pod tlutlem »protiklerikalismu«. Kéž by se to změnilo a nastalo přátelské spoluzítí a spolupůsobení v duchu křesťanském a českém!

Moderní škola. Učitelstvo dospívá názoru, že se školou se ve snaze po modernosti příliš experimentovalo, že se zavádělo příliš novot a předmětů, které náleží do škol vyšších, a že bude nutno navrátit se k základním úkolům školy elementární a věnovat více péče — výchově. To jest obsahem článku »Věstníku Zemského ústředního spolku učitelských jednot v království Českém« ze dne 19. března 1915.

Literární novinky.

Ferdinand Tomek: *Čti desetiletí v Drahošíně*. Kus kroniky ze zázvťtí. Nakl. Č. J. Mojžíš v Chocni.

Opravdu svědomitá kronika rodiny venkovského lékaře, nevyhýbající se namnoze ani nejmenším podrobnostem ze života svých hrdinů. Některé části knihy této, zejména líčení studentského života v Litomyšli a v Praze v letech padesátých s výstižným náčrtem dobového pozadí, upomínají na Jiráska, jehož však Tomek nedosáhl. Děj knihy hraje asi v Chocni.

Mladý katolický básník Jan Šanda debutuje knížkou veršů: *Syn člověka*. Prozrazuje lyrickou i balladickou žilu. Čekáme s nadějí jeho další rozvoj.

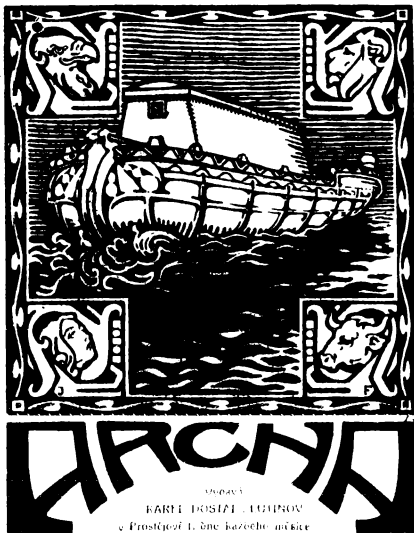
Nákladem J. Otty vyšly satirické feuilletony ruské autorky Teffi (N. A. Bučinské): *Dým bez ohně*. Mile pobaví.

Do světa širého! Obrazy z dějin objevů zeměpisných. Mládeži upravil Frant. Petr. Stran 131.

Vkusně upravená, ilustrovaná knížka obsahuje poutavé a mládeži přístupné líčení prvních objevů zeměpisných v pěti kapitolách, jichž nápis jsou: Marko Polo a jeho putování po Asii. Portugalci v oceánech Atlantském. Křištof Kolumbus a objevení Nového světa. Rozkvět námořní velmoci portugalské. První plavba kolem světa. Mladiství čtenáři naleznou v Petrově knize bohaté poučení a ušlechtilou zábavu.

Jan Rokyta (Adolf Černý) vydal sbírku básní: *Jadranské doomy*. Člověk tu ani nepoznává zuřivého pozdního husity, který kostmi Husovými otlouká lebky katolíkům a zuřivě volá: Pryč od Říma! Zde jest jen mékký, až naivní turista, který se cítí u Adrie jako v ráji a bojí se obletujícího racka, že nese smrt jeho dítěti. —

Tiskem Václava Horáka v Prostějově. — Za redakci odpovídá Vilém Vysloužil.

OBSAH: Čís. 4. Boj o Dvořáků - Sotek literárního apoštolem
 Jürgensena: Stíny smrti. Píseň Mariánská. Přeložil Fr. Dohnal. - Boj o chrámy
 ve Francii. Podává Josef Hanák. - Dr. Jos. Kratochvíl: Problém dnešního bezvěří
 - Fr. Horečka: Hrobař. - K. D. Lufinová: Nevýslovný. - Dr. Dom. Bernský:
 Z úvodu do Filosofie křesťanské. - P. V. Bělohávek: O. Cr.: Tanec smrti. -
 Katolická Moderná II. - Valečná mosaika: Co bude výsledkem přítomné války.
 M. Ráseňská: Modlitba. Bojovník v železe. Z Berlína. Z mudrosloví slovanských
 národů v příslovích. Protest francouzských umělců a učenců proti ničení
 památek. Machar v «Čase» píše, O výchovném vlivu války. Kultura barbarů:
 Chléb. - Okna: Dvě nová česká dramata. Dějiny literární. Nebezpečný spor.
 Kanovník Dr. Josef Tuschach. V Křížové cestě. Dostí třebízského? Pokrok
 v kněžském semináři. Z Riegrova odkazu. «Svatobor» udělil podpory z Rie-
 grova odkazu Z křesťanského umění. Krise umění. Sblížení učitele s knězem.
 Moderní škola. Literární novinky.

ROČNÍK III. DUBEN 1915. ČÍSLO 4.

OTČE, ZHŘEŠIL JSEM. Přípravky ke sv. zpovědi (Beichteinladungen), české i německé, s uměleckou výzdobou mistra J. Köhlera, lze dostat v administraci „ARCHY“ v Prostějově: 1000 za 7 K, 500 za 4 K. (Zvětšený vzorek je přílohou tohoto čísla Archy.)

POZVÁNÍ K PŘEDPLACENÍ.

ARCHA vychází 1. dne každého měsíce. Předplácí se na rok 6 K, na půl roku 3 K, jednotlivá čísla 60 hal.

STUDENTI při hromadném odbírání (aspoň 10 ex.) předplácejí na rok 4 K. Adresa: Revue Archa, Prostějov. — Platí se složenkami Nového Života neb Archy (číslo konta 17.942).

Předplatné a insertné splatno a šatovatelné v Prostějově.

Platíte ákem, radte laskavě ku Svému jménu poznaťi, zať platíte: AIII (Archa ročník III.)

CM (obraz sv. Cyrila a Methoda.)

O (Osudy.)

Euch. (Eucharistie.) AId.

Připíšte též číslo, které je na obalu!

PUBLIKACE.

JAN SVÁTEK, Č. BUDĚJOVICE
Přehled dějin české literatury od obrození až po naše časy. Zpracoval Dr. Fr. Šimek. K 150.

V. KOTRBA, PRAHA.
Knihovna „Ludmila“. Stín. Napsala Barb. Mellanová. — Planá růže. Napsal Alois Dostál.

KNIHOVNA OBNOVY, HRADEC KRÁL. Doba předhusitská a husitská. Napsal Jiří Sahula. Stran 426, cena K 150. Výborná kniha, která by — bez fráse — měla být v rukou každého katolického čtenáře, aby jí mohl zapůčít odpůrcům, kteří aspoň trochu po pravdě touží. Autor prostě a věcně líčí příčiny rozvratu církevního před Husem, přesvědčivě ukazuje vinu francouzských králů, kteří papeže uvěznili v Avignonu, líčí snahy velkého reformátora církevního našeho Karla IV. o vysvobození papeže a věcně rozvrhuje světlou i stín Husa a jeho stoupenců. Devatenáct kapitol z historie čte se poutavě jedním dechem, a každá o sobě jest živou přednáškou libovou.

Cenné jsou vývody, jak Hus stojí proti modernímu pokroku. Tohle, lege i Zapůjčte zvláště pp. učitelům!

UMĚLECKÉ SNAHY, PRAHA.
Křížová cesta Fr. Bíka (Kolínské reliéfy) na 14 pohlednicích světlotiskem. K 150.

V administraci
„ARCHY“ objednejte:
ECHARISTIE.

Básně Jac. Verdaguera.
Přel. S. Bouška. Váz. 260.

OSUDY.

Básně K. D. Lutínova.
Váz. 3 K. ++++

RYME A ŠPRYME.

1 K.

ORLÍ FANFARY.

60 hal.

Sluneční píseň.

Drama

od Gabriele Ronaje.

V administraci „Archy“ za 1 K.

LISTÁRNA.

Prosíme snažně o laskavé vyrovnání předplatného!

Každý katolický inteligent měl by svůj příbytek ozdobit dvěma uměleckými obrazy, jež vydala Archa: Felix Jenewein. Dekorace 6 K. Jan Köhler: Svatý Cyrill a Metoděj 10 K.

BOJ O DVOŘÁKA.

LADÝ HUDEBNÍ KRITIK DR. JOSEF BARTOŠ vydal jako 3. svazek Pelcovy knihovny »Kritické studie« knihu: ANTONÍN DVOŘÁK.

Autor vyznává, že je ze školy Dr. Nejedlého, který vypravil tažení proti Dvořákovi, ač prý s důvody mistrovými nesouhlasí. Byl zamilován do Dvořáka, zbožňoval jej, poznal jej důkladně, ale čím dále četl jeho partitury, tím více poznával jejich prázdnotu, nedostatek psychologické, filosofické, umělecké hloubky, až dospěl k tomuto výsledku:

1. ANT. DVOŘÁK není ze sloupů, čili zakladatelů české hudby, není vůbec geniem. Vynecháním Dvořáka nenastane žádná mezeru mezi skutečně národními skladateli Smetanou a Fibichem. Dvořák jest pouze zakladatelem našeho koncertního života. On českou hudbu vnesl do ciziny.
 2. Dvořákovi schází dramatictost.
 3. Dvořákovi schází styl, slohovost. Podléhá okamžité náladě.
 4. Dvořákovi schází deklamace. Nikdy nepochopil spád české věty. Nepoznal českého ducha, používal pouze českých melodií k vůli exotičnosti.
 5. Dvořákovi schází polyfonie. Jeho díla jsou jen zdánlivě polyfonní, mnohohlasá. Není harmonikem.
 6. Dvořákovi schází myšlenková originalita. Jest eklektikem.
- To by byly nejhlavnější nedostatky, jež p. Dr. Bartoš na Dvořákovi shledal. Při tom není slepý k jeho přednostem:
1. Dvořák je skvělý instrumentalista.
 2. Dvořák je výborný dirigent.
 3. Dvořák je temperamentní rytmik a lyrik, vyznamenává se melodičností (ne krásou melodií).

4. Dvořák se náramně odvázně pouští do nejtěžších úkolů chce být všestranným.
5. Dvořák je nedoceněný v komorních skladbách.
6. A nad to vše Dvořák jest ryzí charakter, člověk nesmírně dobrého, pokorného, čistého, zbožného srdce.

Tuto zbožnost, dětinnou viru katolickou, však p. Dr. Bartoš příliš necení. Právě, že byla výronem naivity mistrový a nedostatků filosofického hloubání a byla prý mistrovi vlastně na závažu, neboť mu bránila, aby pochopil skeptické, rozervané nitro moderního člověka a promluvil k němu svou hudbou.

To jest ovšem docela subjektivní názor pokrokového p. kritika-realisty. Jiní právě tu naivní dětskou duši pokládají za příznak genia. Ve světové hudbě staví Dr. Bartoš Dvořáka vedle Čajkovského a Griega, jest mu jen poctivější než Čajkovský a mnohostrannejším než Grieg, který za to měl více autokritiky.

Dvořák učil se z počátku od svého vrstevníka Smetany, ale nedosáhl jeho slohovosti a hloubky. Tvořil díla ceny nestátní, kdežto Smetana a Fibich ručí za každou notu, kterou podepsali. Dvořák uznával Smetanu za mistra hudby ČESKÉ, ale sám chtěl být skladatelem SLOVANSKÝM, nebyl však leda EXOTICKÝM. Ve svých skladbách na básnické texty (hlavně Erbenovy) nevystihl stavby a ducha básně. Byl hudebníkem absolutním. Jako učitel nevychoval nám skladatelů, jen dirigenty. Vítězslav Novák začal něco platit, až se odpoutal od mistra. Ze symfonií Dvořákových nejvýše cení kritik Symfonii d-mol. Úbce vypočítává slušnou řadu děl mistrových, u nichž neskrblí uznáním, tak že zůstává dílo Dvořákovo přes všechny výtky obrovitým obohacením hudby. Výtky dají se činit každému umělci, i dobrý Homér podřimuje, i Mozart a Beethoven mají své řadessy. Dr. Bartoš je sice muž velmi vzdělaný, ale filosofie jeho také není ještě ujasněná, což vidět z celku i z jednotlivostí. (Na př. v jednom odstavci píše Bůh i buh, ač píše o též křesťanském Bohu).

Kníha Bartošova jest dosud největším souborným dílem o Dvořákově, snáší všecek téměř materiál, a zasluhuje proto pozornosti, byť tendence mířila proti Dvořákovi. Od dobrého znalce Dvořáka byla tu přinesena oběť realismu, jehož podstatou jest ve všem hledat modlu, která se musí skácat, nebo aspoň potřísnit.

Dvořák pracoval v době největšího rozmachu české kultury (jeho působnost jest obdobná činnosti Jar. Vrchlického), pracoval překotně rychle, aby vyhověl naléhavým objednávkám a potřebám — ale přes to zůstává vysokou bytostí, které se dosud koří — svět.

SVĚTEC LITERÁRNÍM APOŠTOLEM.

(Pokračování.)

IV.

MIMO TYTO NÁBOŽENSKY HLUBOCE ZALOŽENÉ MUŽE pracoval pro časopis »Oelzweige« mnohý z onoho kroužku katolických literátů, kteří ctili v Hofbauerovi svého duchovního otce a kteří, každý ve svém oboru, snažili se uvést k vítězství svůj názor světový. Mezi nimi zvláště vynikal BEDŘICH ZE SCHLEGELŮ. Kdyby se nebyl tento veleduch, »Mesiáš romantické školy«, »zakladatel dějin literatury« stal katolíkem, a kdyby se nebyl tím oddílil těm, kteří jej ctili jako svého učitele a vůdce, bylo by jeho jméno s nejvyšší úctou jmenováno na severu i na jihu naší vlasti. Tak ale je opovrhováno a v klatbu dáno, protože následoval úsudek svého rozumu a hnutí srdce a vrátil se do církve.

Jako u mnohých jiných mužů doby osvícenské, kteří později se vrátili do katolické církve, nebylo ani jeho mládí prosto chyb a poblouznění. Teprv v 16. roce — byl určen pro dráhu obchodnickou — začal studovat; věnoval se v Göttingách a v Lipsku filologii a studoval při tom dosti nestále literaturu, umění a krásnou vědu. Když přišel 25letý Schlegel roku 1797 do Berlína do kroužku Schleiermacherova, měl už na základě svých příspěvků pro »Berliner Monatschrift«, Wielandova »Merkura« a jiné listy jisté jméno. V Berlíně vzbudil mladý učenec svým bohatým věděním velký podiv. Schleiermacher psal o něm své sestře: ¹⁾ »má tak rozsáhlé vědomosti, že nemohu pochopiti, jak může v takovém mládí tolik vědět; je tak originelního ducha, který zde, kde přece je tolik ducha a tolik nadání, vše převyšuje, a ve svém chování tak přirozený, otevřený a dělně inladistvý, což ve spojení s ostatním je právě to nejpodivuhodnější« »Co se týká jeho ducha«, píše Schleiermacher v pozdějším dopise, ²⁾ »je mi tak supérieur, že o něm mohu psáti jen s největší úctou. Jak hluboce a rychle vniká v ducha každé vědy, každého systému, každého spisovatele, s jak vznešenou, nepředpojatou kritičností vykazuje každému místo, jak v krásném souladu jsou uspořádány jeho vědomosti v krásný systém, jak práce jeho postupují ne maně, nýbrž dle velkého plánu, s jakou neúnavností sleduje vše, co jednou začal, — to dovedu oceniti teprv za tuto krátkou dobu, kdy viděl jsem zrovna rodit se a růsti jeho idee.«

Větší ještě byla oddanost, kterou věnovala Beďřichu Schlegelovi

¹⁾ Baumgartner S. J. v »Stimmen aus Maria-Laach«, 22. sv., (1882) str. 9.

²⁾ Baumgartner S. J., m. j. m str. 10.

Veronika Veit-ová, jedna z dam, které v berlínské společnosti hrály velkou úlohu; věnovala mu veškeru svou lásku, dala se se svým manželem rozvésti a vdala se za mladého básníka, ač byla o osm let starší jeho. 1799 přišel Schlegel s Veronikou k svému bratru Augustovi; zde povstal z obou Schlegelů, Fichte, Schellinga, Hardenberga (Novalis), Gries-a a Brentano-a svaz prvních romantiků, jichž idea a tendence byly ze začátku úplně nejasné a teprv znenáhla došly k směru katolickému. 1802 odjel Schlegel do Paříže, měl tam přednášky o německé literatuře a pilně studoval, pokud mu to dovolovaly starosti o vezdejší chléb.

V této době vzbudily rozmluvy tří Kolíňanů, dvou bratří Boisseréův a jejich přítele Bertrama, kteří u něho v Paříži bydleli a do jeho přednášek chodili, u něho zájem o zvyky a bohoslužbu v kostelích a klášteřích na Rýně; na jejich vyzvání navštívil též staroslavnou katedrálu »Notre Dame«, která naň mocně působila. Doufal, že dosáhne v Kolíně pevného postavení, a obrátil se proto 1804 do tohoto starého, katolického, tolik vzpomínek vzbuzujícího města na Rýně, kdež našel mnoho přátel a kde zůstal do 1808. Pobyt jeho v Kolíně byl častěji přerušen studijními cestami do Paříže a jinak. Výsledky svých studií složil roku 1808 do pronikavého díla »Ueber die Sprache und Weisheit der Indier.« (O řeči a moudrosti Indů.)

Zatím přiblížil se Schlegel vniterně víc a více katolicismu. Aniž by to byl chtěl, přivedly ho studie dějepisu, literatury a umění, filosofie a systémů náboženských, kterým se věnoval s úplnou vážností učence, ke katolické církvi, »bez kteréž by,« jak sám praví, »vůbec žádného křesťanství nebylo«, a mimo kterou »neexistuje čistého reálného křesťanství.« Ve »Fragmentech« z let 1805 a 1806 mluví o svém tehdejší postavení ke katolické církvi takto: »Žítí bez náboženství je smutné i nešťastné. Katolické náboženství je jediné, které můžeme chápati, nesporně aspoň lepší.« ...

Přítilnost jeho k církvi byla živena obcováním s katolickými přáteli, k nimž patřilo mimo Kolíňany, kteří byli s ním v Paříži, též mnoho jiných, mimo jiné též zasloužilý Wallraf. Jistě nezůstaly též vzpomínky a umělecké pomníky z doby rozkvětu katolického duševního života, jimiž oplývá stará bašta katolicismu na Rýně, bez vlivu na jeho jemné chápavou přirozenost. Ač již 1806 odloučil se od protestantismu a jasně poznal pravdu učení katolického, dal se dlouho z liché bázně lidské a z ohledu na své příbuzné, přes všechno napomínání své manželky, odvracet od veřejného přestoupení. Teprv 16. dubna 1808 složil s Dorotou, — tak jmenovala se Veronika po svém křtu 1804 — vyznání víry, dva dny později bylo jejich sňatku požehnáno, a pak odjel Schlegel do Vídně, jistě aby ujel zvědavým povídačkám; manželka jej v srpnu následovala.

Oba Schlegelové strávili první měsíce ve Vídni dosti nuzně; lépe se jim dařilo, když Bedřich dostal 28. března 1809 místo jako válečný sekretář ve dvorní kanceláři. V této funkci odcestoval již 5. dubna do císařského hlavního stanu, kde pod svým šéfem, hrabětem Stadionem, k velké radosti Doroty alespoň pérem bojoval proti Napoleonovi a psal proti němu ohnivé proklamace; ménivě štěstí válečné hnalo ho v těchto měsících od města k městu, naposled do Budapeště; odtud redigoval armádní noviny, až v prosinci se vrátil do Vídně. V únoru 1810 mohl ohlásiti a začíti přednášky z dějepisu.

S Hofbauerem seznámil se Bedřich Schlegel koncem r. 1808 aneb začátkem 1809 — snad prostřednictvím barona Penklera;¹⁾ už 2. května 1809 vyřizovala mu Dorota pozdravy světců do hlavního stanu.²⁾ Filip Veit, syn Dorotin z prvního manželství, píše o styku těchto velikých mužů: »Jakmile se P. Hofbauer a Bedřich ze Schlegelů ve Vídni seznámili, zůstali důvěrnými přáteli, a Hofbauer měl co skoro denní host domu velký vliv na Bedřicha i na nyní již zesnulou matku, kteří na něm lpěli neomezenou láskou a úctou.«³⁾

Co to bylo, co Schlegela, veleducha, po dlouhá léta poutalo v tak věrně uctě a přátelství k Hofbauerovi? Už před svým obrácením nepochyboval Schlegel o tom, že ideální obraz katolicismu, jak se mu obrazel v studích, nenajde nikde uskutečněn, že oslňující jeho krása je zakrývána a kalena lidskou nedostatečností a zvláště prachem osvícenství: »Mrtvá ztuhlost a zmalátnělost,« čteme v zmíněných již »Fragmentech«, »kterou viděli nyní i v katolickém světě, není příčinou nepřestoupení, nýbrž naopak jedna naděje víc, že bude znova oživena novoobrácenými, jak to bylo u mnohých Otců církevních.« Tím silnější musel býti tedy dojem, který naň udělal světec, poněvadž v něm viděl proti očekávání ideál katolicismu ztělesněný, — ideál, který si přál s celou horoucí láskou neophyty. Nalezl Hofbauera »prosta všech přídavek a pout, všech předsudků osvícenství, v jeho původní čistotě a samozřejmosti, v jeho přesvědčující síle a slávě.«⁴⁾

Arcíř nepůsobil Hofbauer bezprostředně na literární práce Schlegelovy; byl vůdcem duše jeho, který uvedl loďičku života jeho na určitou dráhu; snažil se jen přivést k opravdově hlubokému poznání katolicismu a pramenů milosti jeho a udržeti v něm živou víru. Věrné katolické smýšlení žákovo nalezlo samozřejmě ohlas ve spisech, které ještě před vydáním předkládal k posouzení

¹⁾ Jeden z nejstarších přátel Hofbauerových ve Vídni.

²⁾ Fr. Ralch, m. j. m. I. sv., str. 356.

³⁾ Innerkoffler, m. j. m. str. 688.

⁴⁾ Martin Spahn, Hochland 1909, str. 309.

Hofbauerovi. Vypravuje se: »Když jednou Schlegel přečetl Hofbauerovi jistý článek, objal jej Pater a pravil: »Dobře, můj Bedřichu, zcela dobře, ale lépe ještě jest milovati Pána Ježíše z celého srdce.«¹⁾

Jindy zase nevzdal se Hofbauer kritiky, kde se mu to zdálo prospěšným, jak vysvitá z tohoto vypravování Veithova:²⁾ »Byl jsem kdys přítomen, když mu bývalý kníže německé literatury Bedřich Schlegel vysvětloval svůj divný neurologický (mesmerický) system katolicismu. Hofbauer klidně poslouchal a podporoval svou trpělivost občas slovy: »To není nic, ale docela nic!« Než véhlasný filolog a romantik neutuchl; chtěl mu svou zamilovanou myšlenku mermomocí důsledně vnutiti. Konečně toho měl Hofbauer dost; vstal, objal legačního radu oběma rukama, potřásl jím a pravil: »Ty jsi přece můj Bedřich!« A co Schlegel? Trochu rozmrzen řekl: Inu, pravda, ale —; a nepokračoval dál v přednášce. Byl oddyt.«

Schlegel působil ve Vídni svou daleko rozvětvenou literární činností slovem i příkladem na znovu se rodící křesťanské písemnictví i umění. Roku 1810 založil na rozkaz Metternichův časopis: »Oesterreichischer Beobachter«, který od roku 1811 vydával Pilat.³⁾ 1812 a 1813 vyšlo za jeho redakce »Das deutsche Museum«, kdež většina romantických básníků skládala výplody své; mimo to předčítal o novějších dějinách a o dějinách starého i nového zákona, což roku 1810 vyšlo tiskem; tím pozvedl dějiny literatury na vědu.

Jeho práce v »Oesterr. Beobachter«, kdež zůstal pilným spolupracovníkem, získala mu důvěru Metternichovu, takže byl r. 1815 co legační rada poslán na sněm do Frankfurtu. Z cest po Italii s císařem se vrátiv založil r. 1820 časopis »Konkordia«, jehož program určité ukazuje věrné katolické smýšlení jeho. »Všeobecný morální stav naší doby a německého národa, pokud se může vědeckým poučením naň působiti, je vlastním předmětem a účelem tohoto časopisu k jehož vydávání se spojil slušný počet vědců a vědecky vzdělaných mužů v Rakousku i v ostatním katolickém Německu. Nový katolický časopis pro vědu, dějiny a literaturu, ve kterém by se na celou tu oblast vyšší duševní kultury pohlíželo ze stanoviska náboženského, za tím účelem aby se pracovalo a ve všem aby brán byl ohled na náboženství co poslední cíl, jest nutností.«⁴⁾

Schlegel zemřel 12. ledna 1829 v Drážďanech, raněn bý mrtvící práz, když spisoval úvahu o jistotě a pravdě ve vědění. Poslední

¹⁾ Innerkoller, str. 688 a 689.

²⁾ Sebastian Brunner, Klemens Maria Hofbauer und seine Zeit. Wien 1858, str. 271.

³⁾ Fr. Brühl, m. j. m. str. 209.

⁴⁾ Srv. Stimmen aus Maria Laach. 15. sv. (1878) str. 96.

slova, která napsal, zní: »Úplně ucelené a dokonalé rozumění ale . . .« Byl to tedy právě vhodný okamžik, že právě tu zvedl se tomuto šlechtinému duchu, tomuto neunavnému badateli a zkoumateli závoj, a věčná pravda se mu zjevila v plném světle.

Úsudek, jaký měl Schlegel o Hofbauerovi a jeho činnosti, vysvitá z dopisu, který Dorothea psala 17. února 1819 z Říma svému manželovi: »Sám říkáš. «Co Hofbauer ve Vídni založil a vykonal, nezmizí nikdy.«¹⁾

Stejnak ctíla svěřence Dorothea. To dosvědčí nám místo v dopise, v němž svým synům v Římě vypravuje o pohřbu Hofbauerových:²⁾ »Co jsem JÁ zde ztratila — než neprávem pravím JÁ — co MY všichni jsme ztratili, což nyní do smrti budu marně hledati, je náš milý, drahý duchovní otec; nesmím o tom mluvit, celé srdce mi usedá, mluvím-li o té duši, kterou musím nyní postrádat v tomto životě, který přece tak málo radosti skýtá! Příkladám ti opis místa z dopisu, který napsala Augusta Mengershausenová do Říma o jeho pohřbu. Mnoho set lidí s pláčem následovalo jeho rakev, bez předchozí domluvy nebo pozvání. Kupec jeden vystoupil z kármu a ptal se: Koho to pochovávají? To byl jistě nějaký boháč!« Ano boháč, kolik je ale těch, kteří jsou bohatí jako on?«

Dorothea, před křtem Veronika, byla dcerou Mojžíše Mendelsohna, onoho něžného, přívětivého muže, jehož filosofie byla nepřítelkyní každého pozitivního náboženství a přece ltvěla v upřímně minulé religiozitě, jež ukazovala se u vykonávání těch ctností, které doba osvícenská označila jménem humanita. Patnáctiletá byla zasnoubena židovskému bankéřovi Veithovi v Berlíně, kterémuž ale věnovala málo lásky; duševní sněry obou manželů byly příliš různé: ona, vzdělaná dáma, již literární život byl nutností, on prostý prosaický kupec. Hledala a našla náhradu v stejné smýšlejícím kruhu přátel, kdež hrála spolu se svými přítelkyněmi Jindřiškou Herzovou a Rahelí Levinovou, které obě staly se též katoličkami, velkou úlohu. Jakýs sentimentální ton převládal v této společnosti, jejíž náhled na manželství a lásku byl hodně široký: vždyť dávali průchod i volné lásce.

(Přistě dále)

¹⁾ Martin Spahn, Ungedruckte Briefe von Friedrich von Schlegel. »Hochland«, 1904 - 05 II. str. 434 nn.

²⁾ Johannes Eckardt, Clemens M. Hofbauer und die Wiener Romantikerkreise. »Hochland« 1910 II I. str. 25 nn.

ANNINA PÍSEŇ.

(1. Sam. 2, 1—10.)

Z hebrejského originálu kriticky upraveného přeložil Dr. JAN HEJČL.

1. Plesá srdce mé z Hospodina,
povýšen je můj roh od mého Boha,
mluví má ústa k mým nepřítelům,
ano, radost mám, žes mi přispěl.
2. Neb není svatého, jako jest Jahve,
ani spravedlivého, jak Bůh náš!
3. Nemluvte ustavičně zpupně,
a drzost z úst vašich nevycházej!
Jeť Bůh vševědoucí Jahve,
Bůh, který skutky správně váží.
4. Lučiště hrdinů se láme,
slabí však opasují se silou.
5. Kdo býval syt, za chléb najímá se,
kdo však hladověl, otročit přestál.
Ba i neplodná mnoho rodí,
matka však četných synů vadne.
6. Jahve život bere i dává,
uvádí v šeól a zas vyvádí.
7. Jahve chudým i bohatým činí,
ponižuje i povyšuje.
8. Pozdvihuje nuzného z prachu,
a z kalu chuďasa povyšuje,
knížaťům po bok je posazuje,
čestné křeslo jim vykazuje.
9. Nohy svých ctitelů opatruje,
hříšní však ve tmách umlkají.
10. Věru, ne svou silou zmůže co člověk;
Jahve, ten své odpůrce děsí!
Nejvyšší v nebesích je tříšť,
Jahve soudí končiny země.
A dává sílu svému králi,
zdvihá roh svého pomazaného.

Poznámky: Bližší výklad básně nalezne laskavý čtenář v nové Bibli České, Praha 1913 nn. — Rozčleněna je báseň na sloky dle P. Dhormea (Les Livres de Samuel, Paris 1910, str. 29 nn. K verši 1. »Roh«. Srv. Horáce kn. III. oda 21 ad Amphoram: Tu spes reducis mentibus anxiiis Viresque; et ad d'is, cornua pauperi. — K verši 6: Šeól = podsvětí. — K verši 7: Srv. Hesioda, Op. et dies 5 n.: 'Ρέα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει ῥεῖα d' ἀρίστηλον μινύθει καὶ ἄθληλον ἀέξει. Srv. též Esopa: τὰ ὑψηλὰ ταπεινοὶ καὶ τὰ ταπεινὰ ἀνυψοί. — K verši 10: Srv. Luk. 1, 69 n. — K celé básni srv. »Magnificat«: *Velebí duše mi Hospodina a duch můj zaplesal v Bohu, dposítili mém.*

Z BÁSNÍ JOHANNESA JØRGENSENA.

Z DÁNŠTINY PŘELOŽIL FR. DOHNAL,

STÍNY SMRTI.

(Z knihy »Af det Dybe«.)

Jak lehce, tiše padá sníh,
tak neslýšný je času krok —
tak tiše plyne za dnem den
a dřív pryč už mého mládí květ.

A dřív než víme, mine rok,
a dřív než víme, deset let —
mně zdá se: včera mlád jsem byl,
dnes pryč už mého mládí květ.

Jak sněhu pád, jak sněhu pád,
tak tiše, tiše plyne čas —
ach zrcadlo, rci, je to sníh,
ta běl zde, již můj svítí vlas?

Tak plyne pryč, ten dlouhý čas
a mizí, mizí víc a víc —
a v krátké již tu není nic,
jen moje smrt mně kráčí vstříc.

Ach, blažen, jehož duše zde,
nedbajíc světa bludných cest,
doutnati může v život tam —
to jakby viděl jaro kvést!

Ach, ano, bláh, kdo věřit můž',
že za sněhem, jenž zdobí vlas,
za zimou smrti, za hrobem
života slunce uzří zas!

PÍSEŇ MARIANSKÁ.

(Z knihy »Blomsler og Fruyter«.)

Nikdy dítě tak krásné nezřel svět,
jak Ježíš byl, Panny Marie květ
Matko Maria Golgothská!

Nikdy radost tak velkou nezřela zem,
jak měla matka nad svým děťátkem
Matko Maria Golgothská!

Nikdy tak velký země nezřela žal,
než jaký posléz Marii jal --
Matko Maria Golgothská!

Pálily oči, kolena klesala níž,
jak stála optena o hrozný kříž
Matko Maria Golgothská!

Stála tak v bolu -- ó žalostný zjev --
zřela jak fine předhráhá krév --
Matko Maria Golgothská!

A když pak smrtí objal Ho stlín,
sňali a matce Ho vložili v klín
Matko Maria Golgothská!

Něžně Mu rovnala zlatý vlas
a slzy horké kanuly z řas
Matko Maria Golgothská!

Pozorně trny ven láhala pak,
drahou jež hlavu zbodaly tak --
Matko Maria Golgothská!

Hřeby pak vytáhla z nohou a z ruk,
srdce dlv nepuklo z těch velkých muk --
Matko Maria Golgothská!

Do hrobu nesli pak Ježíše v stráž,
za Ním šla matka, pláč rosil jí skráň --
Matko Maria Golgothská!

Kamenem hrob pak zavřeli v ráz --
»Nejdražší Synu, se shledáme zas!«
Matko Maria Golgothská!

BOJ O CHRÁMY VE FRANCII.

PODÁVÁ JOSEF HANÁK.

VÁHAL PODJATI SE TOHO ÚKOLU. TÁZAL SE SAMA SEBE, nemá-li ponechat čest brániti chrámy těm kollegům, kteří vynikají řečnickým talentem a vědomostmi právníckými a patří straně konfesionální. Ale zdá se mu, že důvod katolický, jež by podali, by nenalezl ohlasu u všech. Hodlá tedy uvéstí ve prospěch chrámů Francie důvody, které mohou, které musejí býti uznány od každého, ať náleží straně kterékoli.

Omezí se pro tentokrát na jeden z důvodů, který i jej nejvíce přesvědčuje, který jej tak poutá ke chrámům, který jest společný všem členům majority. Tuto myšlenku, o níž se chce opíratí, zdědila moderní demokracie po filosofii 18. století. A potom pokračuje:

•Je to vaše thése, ŽE KAŽDÝ ČLOVĚK MÁ PRÁVO NA ROZVITÍ VŠECH SVÝCH VLOH.

Jest to thése, jež pojí filosofy XVIII. století s naší moderní demokracií a kterou daleko větší počet našich kollegů přijal od L. Blanca, Micheleta, V. Huga. Snad jest mylná, ale jest ušlechtilá, částečně pravdivá, a proto ji přijímám k účelům diskusse. Odtud vyjdeme spolu.

Jedná se, zabezpečiti každému jednotlivci co nejúplnější uplatnění své osoby. V tom směru počítáte i se školou. Ó, dobře chápu - se školou zítřka; doplněnou vyučováním pokračovacím, spojeným s lidovými kursy, s docházkou do muzeí, s přednáškami v lidových universitách s veškerým tím souhrnem různých zřízení, která po vašem rozumu mají člověka obklopovati a podporovati po celý jeho život a k dispozici mu dají všechny vědomosti i pomůcky vědění.

Ale poskytnete-li všem dětem venkovským oprávněné porozumění pro vědecké metody, proniknete-li racionalismem všechny duchy, neučinili jste zařadit všem tužbám člověka. Jest stránka v duši - a to nejhlubší - které nemůžete ukójiti, ani jí dosáhnouti. Tažte se jen hlav toho hnutí volné myšlenky, jež nás unášejí. Jděte do ulice Monsieur-le-Prince, August Comte tam postavil kostel. Jděte dolů do Provence a naleznete tam modlitebnu, kterou zřídil Stuart Mill. Týž Stuart Mill, jehož Gladstone nazval světlem radikallismu! Všichni nebudují modliteben, všichni nedospějí až tam, aby viditelně projevíli své tužby náboženské; ale všichni na konci svých prací shledají se s Nepoznatelnem a nedoveďou žiti bez jakéhokoli druhu obcování s ním. Snaží se ho dosíci, čím se ukójiti. Jest to hluboká potřeba jejich bytosti.

Jejich jasný rozum dozná svou malomocnost a splnomocňuje tedy zakročení citů, snu, adorace, předtuch, intuice — krátce všech těch nejhlubších sil jejich duše.

P. Bouge volá: »Velkolepá mluva!« —

»Tento nepokoj, tento smutek, toto neukojení v síni pracovny — toť ono, co Albrecht Dürer zobrazil svou vznešenou rytinou »Melancholie«, pod níž by se mohlo napsati: »Neodstatečnost vědy k ukojení velké duše«. Toť osud Fausta, osud všech Faustů, nejvyšších, nejučenějších inteligencí.

A mějte na paměti, pánové, že toto vzkypění citu náboženského, tyto hluboké síly směřující k tajemnu, které je podkladem každé reality, existují u každého z nás.

Bez pochyby běh života, prostřednost, únava z denních potřeb nám v tom brání a naše všední osudy jsou méně plodné na reflexe, jako velkolepá sklíčenost Fausta neb Pascala. Zatím narození, založení rodiny, smrt, poslední útrapy — jako nezhoditelné nemoci — jež tušíme a jimž nemůžeme uniknouti, pocít mučivé nespravedlnosti v životě nás stále stíhající, obrací pozornost i nejprostšího k tomu, co jest nepochopitelného a neusmířeného v údělu lidském. Ston stařeny, klečící v chrámě její vesnice, jest téhož rázu, jeví touž nevědomost, touž předtuchu, jako meditace učenice nebo básníka.

Jsmie všichni tatáž bytost v základě náboženská, neklidná nad svým osudem, jež se vidí s úděsem obklopenu, zmitánu vlnami onoho oceánu tajemna, o němž mluvil starý Littré a pro který nemáme ani ložky ani plachty.

V předání nechá každý břímě svého života. Tam i nejvíce ubohý člověk se povznáší do řady duševních velikánů, poetů, co dím? do řady druhů: vmísí se v říši myšlenky a snu. Nic hnusného, ani nízkého se neodvážá přiblížiti se mu, a pokud dlí pod tou klenbou, těší se nejkrásnějším chvílím lidské vznešenosti. I bolest mizí ze srdce matek zarmoucených a přenechává místo kouzlům naděje.

Domníváte se, že tyto nádhery vzrušení náboženského můžete znehodnotiti, nic pro ně nečiníte. Snad se domníváte, že je můžete i zničiti. Věřte tomu, poněvadž tolik vašich mistrů (myslím mistry vaší intelligence) vás k tomu podněcovalo. A dejte pozor! Dnes ti, které uznáváte za své mistry, již vám to netrvdí. Naopak! Stoupenci experimentální metody, kteří ji chtěli aplikovat i na jevy duše a zbudovat tak vědu psychologickou, vám praví, že z těch hlubokých stránek bytosti, z té říše temné rodí se všechny tvůrčí schopnosti člověka, všechny intuice, i ty, jež rozum může kontrolovati i ty, které rozum převyšují.

Jest hluboko v nás říše zmatených tužeb, říše velmi bohatá, říše temná, a oni psychologové-vědátoci ji uznávají za skrytý stůl,

kteřý žije naše jasné myšlenky. Největší a nejmohutnější myšlenky, z nichž nabýváme vědomí, jsou jako vrcholy ostrůvků vyčnívající, které však mají pod mořem nesmírné zvrstvení.

Čím dál tím více se duchové kloní k té podvědomé říši duše.

Nemůžete si nevážiti této velké činnosti vnitřní. Tento tajemný život, tak temné vědomí, tato potřeba božského jest fakt, jež zničit v člověku není v naší moci. Kolik jímajících příkladů požadavků tohoto hlubokého života ducha bych mohl podati! A až bude sněmovna — jak předvídám — zabýváti se zkoumáním »otázky Sorbonny«, domnívám se, že bude lze snadno dokázati, že studující, kteří si stěžují do zcela suché vědomosti svých mistrů (vědomosti jinak velmi zajímavých), jsou mladší lidé, jichž vnitřní život volá po pokrmu, a kteří trpí (často bez svého vědomí) tím, že se v nich vzdělává toliko povrch duše.

Ano, až chrámy našich vesnic budou srovnány se zemí, čím ukojíte celý ten svět tužeb, jemuž vyhovují naše chrámy? Kde budete vzdělávat ony mohutnosti života duševního, jež se uchylují, zjemňují, uklidňují po staletí v chrámě? Až bude chrám zavřen, kde nalezneme ono dostiucínění, jež skýtá tajemnému nepokoji, ono uklidnění hluboké úzkosti a — jedním slovem — onen druh kázně obávané hlubiny duše?

Ano pánové, mohutnost náboženská je velmi užitečná a velmi hodná obavy, a církev ji ukazuje. — — — Jedině církev sahá svoji mocí až do oněch konců, kam, jak pravil Goethe, rozum nedosahuje a kde přece nechceme nechat vládnouti nerozum.

Stalo by se mnoho neočekávaného, kdyby starý chrám zmizel ze středu domů, jimž vládne

Poslechněte, co vám pravi venkovští kněží a lékaři. Souhlasně tvrdí a konstatují, že půdu, ztracenou křesťanství, nezískává kultura racionalistická, ale pohanství v nejnižších svých formách, jako jsou kouzla, čáry, oblouzení theosofická, šarlatánství spiritistů.

Chrámy venkovský assanuje půdu, do níž jest zasazen. Kdež chtějí jej zbořiti, věří, jak předpokládám, že povznesou venkovana na vyšší stupeň, k jakémusi vyššímu, čistšímu oduševnění, ale zkoumají-li věc bedlivěji, poznají svůj omyl. Jest to zpátečnictví, které připravují. — — —

Na konec Barrès podotýká, že nehájil chrámy důvody dogmatickými. Vývody své shrnuje ve věty: Zákonodárce má mít zřetel na skutečnost. Cít náboženský skutečně existuje, a chrám jest viditelným jeho výrazem. Mají tedy býti respektovány ony kameny nezbytné k plnému rozvíti individua.

Řeč svou skončil za živého potlesku v centru, na pravici a na různých místech levice. Přátelé mu vše blahopřáli.

(Dokončení příště.)

PROBLÉM DNEŠNÍHO BEZVĚŘÍ.

Dr. Jos. Kratochvíl.

Hlavní záhadou filosofickou jest: „Nutí-li veškerenstvo nás obklopující rozum lidský, aby uznal Bytost prvou, nutnou a nekonečnou, jakožto příčinu a nejvyšší důvod jsoucna. Křesťanská filosofie odpovídá kladně. Pohyb, který pozorujeme ve stvoření, nezbytně předpokládá prvního hybatele; povstání bytosti nemožno vysvětliti bez prvé příčiny; jejich náhodnost vyžaduje bytost nutnou; jejich dokonalosti neúplné dokonalost nekonečnou; pořádek, jenž mezi nimi vládne, hlásá jsoucnost mysli pořádající.

Tento způsob řešení nejvyšší otázky životní jest ovšem velmi úzce spojen se základními principy noetickými, na nichž spočívá veškerá stavba scholastické, respektive křesťanské filosofie. Jest to jednak objektivnost našich poznatků smyslových, jednak objektivnost prvních principů lidského myšlení.¹⁾ V základních principech má rozum objektivní podklad k postupu dalšímu, na nich spočívá pak hodnota a cena rozumu lidského.

Filosofie bezvěrecká, vycházejíc z relativistického principu poznání Kantova, staví se hlavně proti základním tímto předpokladům spekulace křesťanské. Poznáváme-li skutečnost jenom podle subjektivních forem a podle podmínek ducha poznávajícího, jsou-li nejvyšší principy myšlenkové, ani princip kauzality nevynímajíc, pouhou aprioristickou syntésou myšlení, jež jednotí s oněmi normami subjektivními fakta zkušenostní, pak ovšem každá naše vědecká konstrukce omezí se na pouhou jistotu zjevů, my nepoznáváme světa vnějšího, nýbrž jen sebe. A nepoznáváme-li světa vnějšího, jak v sobě jest, pak není ani řeči o poznání světa nadmyslného. Veďe-li nás poznání smyslové jen k představám subjektivním, pak veškeré poznání nadmyslné jest nesmyslné, pak nic nedonutí nás k uznání jsoucnosti prvé Příčiny tvůrčí. Tak soudí různí idealisté.

K témuž důsledku, cestou poněkud jinou, dospívají i stoupenci t. zv. pozitivismu. I oni vycházejí z relativistického principu

¹⁾ Cf. Pospíšil, *Filosofie I.*, 2. vyd. v Brně 1915, str. 282 a 334. Předmětem našeho poznání smyslového nejsou naše představy subjektivní, nýbrž objektivní smyslný svět. — Apriorní základní principy našeho poznání: princip identity, kontradikce, vyloučeného třetího a dostatečného důvodu.

noetického, ale nad to popírají jakýkoliv aprioristický prvek myšlenkový. Předmětem vědění jest prý jen smyslné dějstvo vnějšího světa, co nad tím jest, tedy všechny pravdy nadsmyslné, ideální, jest pouhou fikcí. Proto radikálně vylučují možnost dospěti rozumovým hloubáním k uznání jsoucnosti Boží.

Ceský náš stoupenec pozitivismu Fr. Krejčí píše tu zcela jasně: »Bezpečným východiskem pokládá (positivismus) zkoušenost, t. j. to, co jest našimi smysly dáno beze vší pochybnosti, co důkazu nepotřebuje . . . Na tom základě chce zodpovídati všechny otázky světového názoru se týkající . . . Nepátrá po tom, co za zjev se kryje, nehledá pravdy absolutní, nýbrž spokojuje se s pravdou relativní, zastavuje se u pouhého zjevu; neptá se proč, nýbrž, jak se vše děje. Nemůžeme všechno vědět, nechťáme tedy všechno vědět, spokojme se tím, co můžeme vědět a zařídme se podle toho . . . Positivism . . . nepřipouští víry, ale umí oceniti služby, jež náboženství prokazuje vývoji lidstva.«¹⁾

Můžeme tedy dnešní odpůrce tradičního theismu rozdělit ve dva tábory. Na jedné straně stoupcí školy pozitivistické, k nimž se druzí více méně přímo všichni zástupci metod naturalistických, od nejkrajnějších citelů materialistického monismu až k nejmírnějším zastancům účelnosti a mechanismu v přírodě. Na straně druhé pak jsou stoupcí kantovského kriticismu v jeho nejrůznějších útvarech novo-kritických, které však všechny při veškeré své různosti detailní souhlasí v tom, že vylučují objektivnost poznání a vědu převádějí na přizpůsobování skutečnosti formám myšlení.

K prvnímu i druhému táboru odpůrců přidružují se, hledisky ovšem někdy velmi různými, všichni stoupcí t. zv. filosofie nové,²⁾ ať již se jmenuje pragmatism nebo voluntarism. filosofie imanence nebo filosofie činu atd. V záporném svém snažení všechny tyto směry nové filosofie jdou proti filosofickému a metafysickému intelektualismu a popírají možnost rozumu proniknouti za zjev; kladně pak značí potvrzení empirismu a pozitivismu v ohledu nábožensko-mravním, neboť tvrdí, že pravdy mravní i náboženské v prvé řadě ovšem jsoucnost Boží — nejsou nám dány zevně, nýbrž z vnitřního našeho vědomí, jako praktický výsledek našich snah a tužeb. —

Přehlédnuvše takto zcela krátce hlavní odpůrce theismu, přikročíme k vlastnímu problému dnešního bezvěří kritickým

¹⁾ Fr. Krejčí, O filosofii přítomnosti. V Praze 1904, str. 174 a násl. (Věty a slova proložená podtrhl jsem sám.)

²⁾ Obšírněji pojednávám o všech směrech t. zv. nové filosofie ve svých »Dnešních otázkách filosofických«. V Praze 1909 a částečně i v »Časových úvahách filosofických«. V Píbfce 1913.

rozbořem zásad odpůrců a poukazem na chabost jejich základů oproti pevné stavbě theodiceje scholastické a křesťanské filosofie vůbec.

Positivism, abychom začali jím, když se přednáší české akademické mládeži na universitě, přichází k zápornému řešení problému Boha ve jménu oné vědy, jejímiž autentickými zástupci se positivisté sami nazývají. »Positivism chce podati názor na spolehlivých základech, na faktech, chce podati poznatky, které v logické jistotě nestojí za fakty vědeckými. Vědeckost jest mu ideálem!« (Fr. Krejčí.) Nuže, tof onen základní kámen positivismu, podle něhož každá konstrukce vědecká vyžaduje pouhou koordinaci pozorovaných fakt. A na podkladě tohoto principu chtějí positivisté vytvořit celý vesmír, chtějí vědecky vysvětliti veškeru skutečnost, jež nás obklopuje i všechny její projevy. »Poněvadž všechno poznání pochází ze zkušenosti, jest poznání omezeno na jevy, jest relativní. Absolutno, transcendentno, zasmýslno, nadsmýslno jest nepoznateľno. Věda musí vycházeti od zkušenosti, a musí se obmeziti na jevy... Filosofie spokojuje se také jen relativním poznáním a buduje názor na svět, vyloučením transcendentna. To je právě positivism.«¹⁾ Podobně mluvil již žák Comteův Emil Littré: »Vědy pozitivní neznají toho, co metafysika nazývá absolutno. Staří filosofové byli by pokládali za chimerickou filosofii, jež se nezabývá absolutnem, dnes naopak chimerickou jest ta filosofie, jež není založena na relativitě.«²⁾

Jest tedy jasno, že negativní řešení problému Boha, jak je provádí dnešní positivism, vyvěrá přirozeně z jeho noetických předpokladů, že totiž n e s m ý s l o v é je tolik jako n e s k u t e č n é. Přiznává to i Krejčí ve zmíněném článku, kde praví: »Avšak snaha ta (totiž poznati transcendentno, t. j. jsoucnost Boží, lidskou duši, podstatu věcí atd.) musí se ukázati marnou, dokud se nechají platiti noetické základy vědy« (totiž vědy positivisticke). Zkrátka positivism tvrdí, že člověk má pouze jediný způsob poznání - poznávání smyslové. Filosofie je omezena na zkušenost smyslovou a nemůže býti vědou o transcendentním, nemůže a nechce ničeho věděti o podstatě věcí. Proto mluví Spencer o pojmu »neznáma«, jako o tom, co se za zjev skrývá poznání našemu, a Stuart Mill o pozitivním způsobu myšlení. (Pokračování.)

¹⁾ Fr. Krejčí, Glosy k nynější filosofii u nás v »České Mysli«, ročník 1914, str. 22 a násl.

²⁾ Littré, Aug. Comte et la philosophie positive, Paris 1864, str. 42 a násl.

HROBAŘ.

Měl divné zaměstnání starý Poleďník.
Žil z umírání druhých. Denně slýchal křik
naž otevřenou zemí tento zahradník.

A zkušeností mnoho zjevila mu zem.
Sem tam se blýskla broží, zlatým prstýnkem,
když udeřil ji tupým krompáčem.

Těž drobná mince pískla často z mastných hruď,
kde s nebožtíkem dřímala až doposuď.
A rychle vyzdvihl ji k světlu drsný úd.

Ženušku svou — tu dařil denně náručím
rozbitých rakví. Dříví uspořila tím.
Pojeďli potom tiše zemák se zelím.

S kmořenkou Smrtí žil prý v dobrém přátelství
a mnohokrát jí hlučně připil na zdraví,
když kynula mu vlídně z temné dálavy.

On s chutí kopal hroby malé, veliké,
za léta v horku, v sněhové vánici zlé,
z rána, večer, zdvihal a spouštěl ruce své.

Než také někdy slzel dobrák, pohnutím,
když sebevraha složil v koutku za hrabčím,
sám knězem jsa, žalmem i lidem plačícím.

Byl tich, když po západu z loktů ženy bral
rakvičku malou, v které anďelíček spal,
jenž mrtev zrodil se a světa nepoznal.

A jednou stál, jak bys ho praštil přes rozum,
když růžemi a chvojím zdobil k svatbě dům
a zemi ukázal nešťastným milencům.

I v noci někdy kopal, když byl dobrý lov.
Tak stárl v proudu času tiše, beze slov,
až také jemu kmotra nasypala rov.

Fr. Horečka.

NEVÝSLOVNÝ.

(Z KNIHY: VE MLÝNĚ SVĚTA.)

Když duše oči otvírá a pátrá, kdo ji stvořil,
kdo rozžehl jí hvězdy nad hlavou,
kdo pod žebra jí toužné srdce vnořil
a velikými sny naplnil hlavu dumavou:
Tu k TOBĚ v úžasu své dětské oči zvedá
a za clonami mléčných drah Tě hledá.

Když žalost zahryzne se jako dravec v těla,
když srdce bolí, šťvané zlobou krvácí,
když země chvěje se, ve hruď vnikne střela,
a člověk jako raněná laň v smrt se potácí:
Tu k TOBĚ spíná dlaně s důvěrností,
že jenom Tvoje ruka bolestí jej zhostí.

A když se srdce, oklamané světem,
žízňící po úsměvu otvírá jak květ,
jenž rád by rosy vypráhlým půl retem,
a nesmrtině chce lásky okoušet:
Na srdce TVOJE neviděné spěchá
a rukou Tvojí nadhvězdnou se hladit nechá.

Když místo zákonů se ozvou hromná děla
a v prach se řítí krása Kathedral,
když záštím zmítá sebou země celá
a barbarství svůj slaví karneval
a nikdo cesty k lidskosti zpět nezná:
Jen v TEBE doufá touha křesťan bezdná!

Já TVÉHO jména nevyslovuji, neb svato,
a jazyk lidský pro ně nemá výrazu,
ve hvězdném písmě září na nás vznato
a v básnických se kmítá změtí obrazů:
Ač nevyslovil jsem TĚ, každý přece zná TĚ
a kořící se Ti, i když zapírá TĚ!

15. 2. 1915.

K. D. Lutinov.

DR. DOM. BERNSKÝ: Z ÚVODU DO FILOSOFIE KŘESŤANSKÉ.

(Dokončení.)

V NĚKTERÝCH »SUMMÁCH« STŘEDOVĚKÝCH ZDÁNlivÉ jest SPOJENA filosofie s theologií, ale vlastně jest to KONFUSE filosofie a theologie. Ale tato konfuse není leč zdánlivou.

Že neprávem se přičítá filosofům a theologům středověkým, o tom svědčí i největší odpůrci a posměvači filosofie středověké. Tak v traktátu Busouově z r. 1676. »de doctoribus scholasticis« výslovně se připomíná rozdíl mezi theologi a filosofy scholastickými.

Tomuto poměru filosofie a theologie třeba připočísti veledůležitý charakter filosofie scholastické — charakter, který vlastně má býti společným všem systemům filosofickým: jednotnost. Přes všechny spory filosofické — které svědčí o čilém životě duševním — všichni národové křesťanští, všichni učenci byli za jedno ve víře a v uznání principů základních, na nichž spočívala jejich bádání.

Filosofie moderní přetrhla tuto spojitost mezi náboženstvím a filosofií — učinila z nich nesmiřitelné odpůrce.

Z počátku byla uznávána tak zv. »dvojí pravda«: pravda filosofická a pravda zjevená; pravda filosofická byla zkoumána, o ní pochybováno, a pochybnosti pak řešeny — pravda náboženská zůstala netknutou — byla uznána a respektována jako pravda Bohem zjevená. — Ale vlivem těch, kteří celou vědeckou práci středověku šmahem odsuzovali a cenili nulle rovnou, pak vlivem tak zv. reformačních snah protikatolických filosofie čím dále tím více se odchylovala od »respektování náboženství« a stala se nejen nezávislou na náboženství, ale čistě protináboženskou. Ovšem zabývala se a zabývá se dosud náboženstvím a nechce býti NENÁBOŽENSKOU: ale vycházejíc z předpokladu, že neexistuje zjevení Boží, že církev nemá poslání božského, snaží se přirozenou touhu člověka po náboženství upokojiti řešením více méně uspokojivým těch otázek, na které ve středověku byla dávána odpověď výkladem Zjevení. Filosofie pak přešla k formální nenávisti katol. církve ovládající středověk.

Nadpřirozený řád neexistuje; není zjevení Božího; rozum lidský jest autonomním, nezávislým na zjevení i jest jediným pramenem veškerého poznání.

A v tom spočívá druhá charakteristická známka filosofie novověké: oddělení filosofie od náboženství.

Tento poměr filosofie novověké ku scholastické měl v zápětí NOVOU METHODU a nové stanovisko ku základnímu problému veškerého bádání filosofického, ku problému poznání.

Filosofická věda středověká vycházela od prvních zákonů a zásad, kterých nedokazovala, kterých ani není možno dokázati — poněvadž jsou samozřejmy.

Připuštěna objektivnost světa zevnějšího, objektivnost zákonů rozumových; poznání rozumové jest podmíněno poznáním smyslovým — od poznání věcí smyslům přístupných přichází se ku poznání věcí nadsmyslných. — Užívalo se metody analyticko-synthetické. — První otázkou problému poznání bylo, jak jest myšlení možným? a druhou: jakou cenu má poznání naše? — Filosofie středověká celkem byla uprostřed směru empiristického a idealistického; nebyla sice »naivním« realismem, ale byla realistickou, poznatky »zdravého smyslu« byly jí směrodatnými.

Filosofie novověká staví svá bádání na zcela jiném základě. Stala se individuální, každý filosof na jiném základě staví své poznatky — zahrnuje základy systémů jiných, jen ve své má důvěru. Jest čistě aprioristickou, ze stanovených principů odvozuje důsledky, až když tyto jsou v přímém rozporu se zdravým smyslem. U mnohých přestává býti dílem rozumu, stává se dílem imaginace. V problému poznání první otázka zní: jakou cenu má naše poznání — ovšem MOŽNÉ dle konstrukcí aprioristických.

Zneuznávání tradice filosofické, stanovení rozporu mezi filosofií a náboženstvím, nové metody a nové nazírání na problém poznání — toť podstatné charakteristické známky filosofie novověké.

Touto filosofií byla zatlačena filosofie středověká. Mohla li ještě míti právo na existenci, pak bylo třeba, aby se zreorganizovala, aby znovu počala stavěti na těch základech, na nichž pracovala v době svého rozkvětu. Byla zatlačena do učelišť čistě církevních, klášterních; jen tu a tam nalezla na učelištích veřejných zastánce.

A filosofie novověká tak dokonale použila svého dominujícího postavení, že i u filosofů opravdových filosofie středověká tvoří pojem jakéhos dětského, směšného, smyslného synkretismu.

Z učelišť klášterních počala se rozšiřovati a hlásiti se o své právo; znovuzrozena, obnovena, stávala se poněkdu předmětem bádání i těch, kteří se k ní původně chovali zamítavě, a v době dnešní »novoscholastika«, neothomismus jsou jedním z účtyhodných systémů filosofických, s nimiž se vážně počítá.

Jako pod filosofií středověkou míní se filosofie scholastická, aristotelicko-thomistická, a nebře se zřetel ku jiným směrům filosofickým — rovněž filosofií novověkou či moderní rozumí se filosofie »protischolastická« — jsou to pojmy totožné.

Všichni myslící duchové a dějiny filosofie novověké znající jsou v tom zajedno, že neuspokojila snahu ducha po poznání pravdy toužícího, že nesplnila naděje v ní kladené.

Ale ani toto poznání, ani její příkře odmítavé stanovisko ku pozitivnímu křesťanství nesmí býti vodítkem při posuzování filosofie novověké.

Třeba se chrániti chyb, kterými se prohrěšila filosofie novověká proti filosofii středověké, hlavně tvrzení, že vše jest v ní nesprávným. — Třeba se varovati upírati jí dobrou, upřímnou snahu poznání pravdy, originalitu a pozitivní, cenné důsledky bádání jejího.

P. V. BĚLOHLÁVEK O. Cr.

TANEC SMRTI.

(MEZINÁRODNÍ.)

Já jsem ta, jež od počátku
dostala hřích za otce,
usouzená světu k sňatku
od života Původce.
Synu země, pamatuj,
že jsem tvá a ty jsi můj.

Každý chvíli jest můj milý,
jak když k tanci zavolá,
sotva jsme se otočili,
s jiným letím do kola
Synu země, pamatuj,
že jsem tvá a ty jsi můj.

Letím dál, kam nesou oči,
přes hory i přes dolý,
kdo si jednou se mnou skočí,
toho nohy nebolí.

Zavírám já v siném moři
s lidmi, loďmi na pochoř,
vlny trysknou — slzy v hoři,
siné moře jeden hrob.

Zakroužím já sirou zemi
jako v tanci kolovém,
konec s trůny, králi všemi,
celá země — hřbitovem.

Zatočím já s Golíáší
s pancíři i se štitý,

s malými též Zacheáši,
cupy, cupy, cupity.

Škaredá jsem a všem hrozná,
bílá lebka, žlutá kost,
kdo však hlouběji mne pozná,
tomu zazářím jak skvost.

Já jsem hořká, jak lék nutná,
ostrá však jen z počátku,
potom pak můj kalich chutná
jako med všem po sladku.

Od mocného Čaroděje
zde jest mok v tom kalichu,
od Božího Dobroděje —
nuže pij, můj ženichu!

Nuže pij a bleskní okem,
mého boku chop se hned,
zatočíme prvním skokem
v oku se ti zatmí svět.

Zatočíme v druhém skoku,
andělčku, pěkně hraj, —
a hned v zatemnělém oku
zaskví se ti věčný ráj.

Po třetí, — k mé pohled lici,
co jsem teď? Zjev bez hany:
v náručí máš krasavici,
živu místo Morany.

KATOLICKÁ MODERNA. II.

PRVNÍ ROČNÍK «NOVÉHO ŽIVOTA».

Jest tomu letos právě dvacet let, co jsme zakládali «Nový Život». V Sochorově dřevěném kostelíku Národopisné výstavy v Praze r. 1895 dalo si dostaveníčko asi tucet mladých katolických literátů a usnesli se vydávat svůj list. A koncem téhož roku vyšel. Na počest Dantovu a k naznačení programu navrhl jsem název: «Nový Život».

Dvacet let uplynulo od té doby, loďička Nového Života zmítala se ve vlnách, po 12 letech na čas uchýlila se z vlnobití do přístavu a vyplula znova jako «Archa».

Když přehlížím ročníky Nového Života, vidím, že to byla hrdinská epopej: Zvedla se celá mladá generace a chtěla cosi nového a velkého a zanechala tu hluboké stopy.

Od té doby nepozdvihlo se v katolickém táboře žádné nové hnutí mládeže, žádná nová myšlenka, žádný nový ideál. Co přišlo, bylo jen pokračováním Nového Života. A nejlepší, nejčilejší lidé v katolickém táboře vyšli z tohoto hnutí, nebo aspoň byli mu blízcí.

Mám řadu dopisů, v nichž mi mladí lidé vyznávají, jak mocně na ně působil Nový Život, jak je přivedl k víře a ku kněžství. Ještě před nedávným měsícem píše mi mladý farář:

«Rád bych z autentického pramene se dověděl, proč přestal «Nový Život» vycházeti. Když jste se stal farářem v Prostějově, tu mnozí hned prorokovali, že to bude na újmu Vaší literární činnosti. Já však jsem byl vždy při Vás a pravil jsem: Lutínov jest duše nadaná, umělecká, a ta nedá se ničím udusiti. A čas mi dal za pravdu, neboť po «Novém Životě» mocně dře se k světlu «Archa». A tak pravý talent, i když ho chtějí ubíti, vždy zase znovu se vzchopí a nové cesty najde, aby se uplatnil. Škoda tak uměleckého měsíčníku jako byl Nový Život. Kněží mohli být hrdí na časopis tak šťastně redigovaný, ale pravda? Patentování vědatoři, jejichž celá věda jen v diplomu záleží, a pak tak zvaní přítelčkové, kteří nemohou snést, aby někdo v něčem nad ně vynikal, utínali kořeny «Novému Životu», kde mohli? Neopomeňte, prosím, vypsat, co vše bylo Vám jako literátu vystát. Vždyť Váš N. Ž. více ve prospěch církve a nás, tehdy ještě studentů, vykonával než — — — on nás církví získal». — Odpovím na tento dotaz příště, dnes otiskuji jen dva články z 1. čísla Nového Života, v nichž vloženo jaksi program:

Už před vydáním listu zosobněno svolání tohoto znění:

NOVÝ ŽIVOT!

Pod tím názvem počíná se r. 1896 vycházeti v Praze péčí básníkův a umělců katolických nový měsíčník pro umění, vzdělání a zábavu. Ukořím listu jest, pěstovati rozkvět poesie a umění českého, pokud odpovídá katolickému světovému názoru našeho národa.

Pan J. Zeyer, zasílaje básnickou práci pro náš list, píše: »Jsem velice zvědav na »Nový Život« a na výklady se všech stran; nepřítel se vyskytne hned dostatek — doufejme, že také nějaký přítel upřímný! Je tolik předsudků proti církvi, lidé nechápají, že církev není instituce nějaká ztrnulá a nehybná, nechápou, že je živa duchem! Ovšem padá velká vina na ty, kteří myslí, že je d i n ě representují církev. Ale myslím, že právě proti nim se strana Vaše ozve, ne-li přímo a ofensivně, přece celým počínáním svým a duchem svým.« — Ze by nám povstalo více nepřítel než přátel, nemyslíme, neboť vystupujeme s pal m o u m í r u v r u c e. Ne jako Církev útočící, ne zcela jako Církev bojující, hájící a učící, (to vše přenecháváme ostatním listům katolickým), vystupujeme jen jako díl Církve zpívající a tvořící, náš list pěstuje toliko křesťanské umění. — Dnes, kdy moderní duchové marně hledají odpovědi na nejpálčivější otázky svého nitra, kdy frase o »mrtvých dogmatech« se sama už stává mrtvým dogmatem, kdy víra a láska ke Kristu zase roste v srdcích, doufáme právem, že čeští umělci a česká intelligence s chutí a důvěrou pilnou ke snahám katolické moderny.

Názvu toho jsme si neřekli sami, ani nevystihuje úplně našeho programu, ale jest už historickým, a proto jej přijímáme. Katolickou modernou jsme v tom smyslu, že chceme vyvážit nesmírné bohatství poetických pokladů z katol. umění, dějin a života; že chceme ukázati, jak lze i nejnovějším ideám a myšlénkám srovnati se s učením tímto, jsou-li opravdu čisté a vznešené, a že ideám svým dáváme výraz moderní a umělecký.

Kdož jest s námi jedné myslí, zveme Vás: Podporujte »Nový Život« příspěvkem, předplácením, doporučováním. Ročník 2 zl. Žádejte číslo na ukázkou!

J. Al. Koráb, administrator »Nov. Života«, právník v Praze I.-189. (Karlova ul. č. 2.) Práce přijímá Karel Dostál-Lutínov, vydavatel »Nového Života«, Nový Jičín na Moravě.

(Že by se uskutečnila Zeyerova předtucha, nemysleli jsme, neboť jsme doufali v mladistvé důvěřivosti, že právě kruhy rozhodující získáme.) Na I. straně »Nového života« byl »Předposlední žal« od Dra. Ruď. Dvořáka a hned za ním následující programní článek od K. D. L.:

Nové jaro, nový život,
nový život, nové kvítí —
kdo se zlobí na motýla,
kukla že mu nestačí?

Jsou starší páni, upřímní přátelé katolické literatury české, kteří jsou toho přesvědčení, že náš nový list je zbytečný. My těm dobrým lidem nezazlíváme, ale nevíme si rady: nám žádný zestávajících katolických listů nevyhovuje a nerozumí, v žádném se necítíme úplně doma. Nový život raší a pučí v katolickém umění — to je vše. Budou-li plodit dobré nebo ne — nemá dosud nikdo právo předpovídat.

Nestavíme se na vysoký papírový piedestal k České Moderně, jež ve svém prohlášení nadouvá se s buldočným výrazem ve tváři a přemýšlí, jakým nejopovrhlivějším gestem by vyjádřila své nekonečné a nevýslovné pohrdání generaci starších pracovníků, na jejichž ramena se vyšplhala.

My v děčně pohlížíme na lopotnou práci, jež vykonána před námi — ale chceme dál a nedáme si bránit! Česká Moderna chce individualitu, ať je zlá nebo dobrá, jen když je silná a význačná -- my chceme křesťanské umění. Ne blouznivé a vágní novokřesťanství, nýbrž zdravé, plné umění katolické.

Vystupujeme proti liberální bezcharakternosti, jež se nazývá moderním dilettantismem. Chceme mužnou a podnikavou budoust místo mrzutého pessimismu. Chceme umění místo literárního řemesla a suchého moralisování.

Jsme připraveni, že neúporná zášť a zloba opět pozdvihne drzé čelo a zatím, co my budeme zpívat, bude nám kračmo přišívati na záda křiklavou záplatu kacířství a zhoubného liberalismu, aby proti nám poštvala nemyslní davy.

My však nedbáme a směle otvíráme orgán katolických umělců českých; vstupujeme ve spojení s mladým katolickým uměním celého světa a zveme všechny laiky i duchovní, kdož jsou s námi spojení smýšlením, by se k nám přidružili i prací.

Potom lze doufat, že list náš vykvete a vzroste, že sdružení naše objeví se jako zdravá haluz na stromu současně poesie, pučící a ženoucí vedle stárnoucích větví utěšeně do květů a plodů.

VÁLEČNÁ MOSAIKA.

CO BUDE VÝSLEDKEM PŘÍTOMNÉ VÁLKY. Zajímavý úsudek pronesl americký setník Harvey, který své doby přičinil se o to, aby nynější prezident Wilson dostal se v čelo Unie. Harvey v »North American Review« zastává se názoru, že netřeba debatovat a hádat se o příčinách války, ale nutno hledět k tomu, co přinese, a starat se o to, aby když už vznikla, přinesla lidstvu mnoho. Je přesvědčen, že tak bude. Harveyovi jsou příčiny války celkem triviální u srovnání s velikostí tragedií; snaží se dopídit se hlubších vlivů, jež válku přivodily. Příkladem je mu válka o odtržení jihoamerických států. Také tato byla vybojována pod pláštěm nejrozumnějších záminek a lidských pletich. Odstranění otroctví na jihu nemohlo však býti jinak vybojováno; tehdy nebylo to arci přiznáváno. Harvey pak kladě otázku, jaké vnitřní síly jsou příčinou největší války na světě. V americkém boji byli osvobozeni černoši, v evropském boji bude vykoupena bílá rača. Miliony mladých Němců, Francouzů, Rakušanů a Rusů bojují o toto osvobození. Konec tohoto zápasu nezná nikdo; zdá se ještě daleký. Je zbytečno lámati si hlavu tím, jak došlo k válce; hlavní je, aby cíl prozřetelnosti byl dosažen. Tento cíl budoucnosti vidí americký publicista ve vítězství demokracie, lidství, jež sice kulhá a tápe jako dítě ve tmách, ale dojde přece vítězství jednoho dne.

•

M. ŘASENSKÁ: MODLITBA.

Ty, květe bílý, Máti dobrotivá,
sem dolů sešli milosti své hled
na naši zem, jež v černém hávu splývá
a v tichém sinutku k prosbě chystá ret.
Bůh trestá přísně v hněvu spravedlivém,
odvrací od nás božskou svoji tvář,
nezdá se slyšet hlasů v bolu živém,
nevidí oči, kterým zhasla zář,
neslyší teskných povzdechů a lkání,
které se nesou šírou světa plání,
jak úpěnlivý žalu komentář ...

Vím, zázrak velký by se musil státi —
a tvoji přímlovou se jistě stane tak:
Ó, pohléd na nás, dobrotivá Máti,
a k svému Synu svatý upni zrak,

ať otevře už slavných mírů chrámy
a jasnou duhu sklene nad hlavami
všech, kdož dnes k Tobě úpí do oblak.

(«Český Svět» č. 19. dne 22. ledna 1915)

•BOJOVNÍK V ŽELEZE•. Z Vídně, 6. března. Dopoledne konalo se na Schwarzenberském náměstí slavnostní postavení •bojovníka v železe«, zřízeného vdovským a sirotčím pomocným fondem veškeré branné moci. Slavnosti se účastnili pan arciv. Leopold Salvator s dvěma syny, německý velvyslanec šl. Tschirschky, turecký velvyslanec Hilmi paša, min. předseda hr. Stürgkh s členy kabinetu, starosta dr. Weiskirchner, prezident válečného pomocného úřadu atd. Po řeči pana arciv. Leopolda Salvatora a starosty dra. Weiskirchnera zatloukl pan arcivévoda jako prvý jménem Jeho Veličenstva císaře zlatý hřeb, načež následoval německý velvyslanec, který rovněž zatloukl zlatý hřeb z rozkazu německého císaře, pak turecký velvyslanec jménem sultánovým. Na to připojili se ostatní slavnostní hosté. Bojovník jest z lípového dřeva, do kterého obyvatelstvo má zatloukati hřeby za dar nejméně jedné koruny. Dary připadají svrchu zmíněnému fondu. --- (Ani ne za měsíc vybral •bojovník v železe« 18.000 K.)

J. K.

Dne 21. března 1915 přistoupilo v Americe 1,500.000 dětí k stolu Páně, aby vyprosili mír.

•

Prof. Dr. T. G. Masaryk dlí už delší čas v Římě a neslyšet o něm. Tyfem zemřel v Praze jeho syn malíř Herbert.

•

MACHAR v »Čase« 6. 3. 1915 píše :
Aurea aetas.

V žurnálech nikdo neujistí už nadšeným nás výkřikem,
že řeč, již možno dneska čísti, je v dějích českých mezníkem.
Už ztichly vášně bojujících, zrad národních už zmizel hřích,
a bláto leží na ulicích a nepolétá po tvářích.
Korouhve tlše zavinuly a zarazily nadšení
a praskly naše slavné nully, a po vlastech je mlčení
Tož svědčte, páni pacitisté, před tváří světa celého,
že válka takhle, což je jisté, má přec jen mnoho dobrého.

•

O VÝCHOVNÉM VLIVU VÁLKY přednášel bývalý evangelický farář Gottfried Traub z Dortmundu v Budapešti a dvakrát ve Vídni. Dle referátu »Času« ve vídeňské »Uranii« 30. ledna dovozoval, že válka :

1. Zvyšuje naši znalost dějin. »Rozumíme lépe dějinám, protože dějiny sami děláme«. Zjevuje se nám chladná, kovová tvář dějin. Jen silní snesou její zrak; ale i slabé slší její pohled.

2. Dává poznání, že stát je útvarem nejvznešenějším, nedotknutelným. Jeho majestát, legalisující smrt nejdražších květů stromu svých občanů, prýští z dějin, ze svatých nutností. Traub odmítá pojem vlasti, kde jde o ospravedlnění války. Nepřeje si důvodů nacionalistických. Jedině svazek státní kladé onu nejvyšší povinnost!

3. Válka odmete kastovníctví. Člověk poznal člověka. Nyní existuje jen dvojitý druh lidí: stateční a zbabělí. (Němci říkají zbabělým nyní »Drückeberger«). – Tohle měřítko zůstane i v míru. Nebude prý nadále otázkou: »Či jsi«, nýbrž: »Co umíš«. Již není lidí bezvýznamných, bezejmenných. Ze zástupů šlehaří síly a vloh. Dobudou si zasloužených práv.

4. Nastane vzrůst obyvatelstva prudčí, dle tajemných zákonů, jimiž příroda nahraňuje své ztráty. Rečník brojí s vervou a dávkou bonhomie proti malthusianismu, obvyklému v kruzích zámožných, že větší obtíží vychovat dobře jedináčka než několik dětí. Ovšem stát musí pečovat o levné byty. Moudrý člověk byl, jenž připomenul, že část válečné náhrady musí být vynaložena na rozřešení otázky drobných bytů.

5. Válka učí právě náboženskosti: víře, že tajemný osud vším vládne, že Prozřetelnost vše řídí, že nutno pokorně se podrobit. Učí však také, že vnitřní nezávislost člověka na útrapách hmotných není pouhou bajkou. Sociální demokrat Frank, jenž padl na bojišti, napsal před svou smrtí: »Tělo jest otrokem duše«. Ejhle, žák Marxův, vyznavač převahy prvků hmotných! Statečnost a zbožnost jsou prvky téhož etosu. Válka váží zdatnost národů. Válčíci podrobují se zkoušce spravedlivé.

»Čas« dodává: »Jak zřejmo, Traub, silná německá individualita, chvalořečí době, která zdá se mu otevírat tolik možností do budoucna. Podivuhodný a nanejvýš zajímavý jest duch dnešního, všude po organisaci toužícího Německa, mobilisujícího nejen svá vojska, nýbrž celý zdroj idealismu a víry v svůj dějinný zápas. Discamus moniti! (Učme se po napomenutí!)«

Kultura barbarů: **Chléb.** Napsal Ernst Lissauer. Přel. K. D. I.

ZVĚSTOVÁNÍ.

Nemohou zkrušit nás kanonů řadem,
chtějí nás spustošit hladem.

Vrah vedle vraha, tak vůkol se tlesá,
tlačí se do země biða a hlad?

Já k vám přicházím s jarní písní,
naše země je s námi svou přízní,
nový chléb už roste nám z lad!

NAPOMENUTÍ.

Šetřte potravou, mějte o ni péči!
Chléb je meč.

MODITBA.

Rolník vsel síně do země.

Sestupme se a žehnejme!

Půdo naši země!

Nemohou zdolat nás zbraní vpádem,

chtějí nás porazit hladem.

Povstaň ty ve hněvu žní!

Zkveť huslou travou, zviň osení!

Nejdražší země na světě,

probud se našich žalů hlasem,

vstaň nepřátelům k odvetě

stéblem a klasem!

Dvě nová česká dramata. Jan Hilbert vystoupil v Nár. divadle s novým kusem: Kolumbus. Ve 12 obrazech líčí pracné shánění výpravy a smutný konec objevitelův. Sám pokrokový »Čas« vytká dílu, že ignoruje hlavní rys v povaze Kolumbově: Živou katolickou víru, a tím falšuje jeho portret. Chtěli bychom vidět Kolumba jako neúporného pozorovatele a dobývatele, rázného a nezlomného, ale vidíme člověka sraženého, zápasícího s vlnadnými ženami, které usilují o jeho lásku. Představitel hrdinův p. Schlaghammer nemohl hrdiny vystihnout. – Viktor Dyk napsal fantastickou hru: Veliký Mag. Mag je personifikací Života, jenž v horečce otvírá hrdinovi oči, učí jej zkušeností, jak vrací, hamižná jest láska žen a jak sobecké srdce muže. Hra tato na Král. Vinohradech docílila značného úspěchu. Hilbert chce být duchaplným. Dyk jím jest. Myšlenka hry ve spánku není ovšem puvodní. Vyskytá se poslední dobou na prknech velmi často (Maelterlinck: Modrý pták a j)

Dějiny literární. Dr. Šimek vydal pro studenty Přehled dějin nové české literatury. Stručně podává data literární, zdržuje se úsudku. Jak jest informovaný nebo věcný, posoudíme z odstavce: Katolická moderna. Organizátorem jejím nazývá S. Boušku. Vypočítává tučně všechna původní díla Bouškova, Dvořákova, Baarova.

Ostatek pak zní: »Orgány katolické Moderny byly hlavně Nový Život (redigoval K. Dostál Lutínov), ženské otázky věnována Eva (red. B. Konařík); oba listy zanikly«. Autor nezmiňuje se o jiných spisovatelích katol. moderny, o knihách Dostálových, Medtacíh, Arše, ač kniha jeho datována 1915. Čekáme více úměrnosti.

Nebezpečný spor o právech farářů a katechetů vypukl mezi »Vychovatelem« (prof. Fin. Žák) a »Věstníkem« (farář Paulý). Válečná doba (před kulturním bojem!) jest rozhodně nevhodná k vyřizování tak choulostivých otázek, které se dotýkají odvěké konstituce církve, nevhodná je nyní veřejná polemika o vnitřních záležitostech kněžských, a naprosto nemístny jsou osobní jízlivosti, které vylučují objektivní osvětlení otázek. Teď platí více než kdy jindy: Ut omnes unum sint! (»Vychovatel«, majetek družstva »Vlasti«, není stavovským listem kněžským, nýbrž »časopisem věnovaným zájmům křesťanského školství«.)

Kanovník Dr. Josef Tumpach píše v »Časopise katol. duchovenstva« str. 112: »Jacinto Verdaguer: *Gucharistie*. Formou originálu přeložil P. Sig. Bouška O. S. B. (Vydala »Archa« v Prostějově. Váz. K 2:60). Myslím, že jest nutno, aby »Časopis« nás učinil výjimku v tomto případě, a tento spis básnický aby nejen registroval, nýbrž o něm i promluvil. Jeť to kniha, která

vybočuje z mezí obyčejné poesie lidské, jest to poesie nádherná, skoro andělská. Něco velkolepějšího v rouše básnickém nebylo posud o Eucharistii napsáno. Originál není arci český, ale výborný překlad jeho (procítěný, promeditovaný) jest nám tak drahý jako originál. Ano, je to kniha meditační přede mší svatou i po ní. Co tu nádherných myšlenek, kolik nových hledisk, kolik velkolepých, smělých a orlich námětův! Duše se opájí v nich, žasne a zase pokorou zmožena kloní se čelem až do prachu země. Autor překladu sám upozorňuje na některé, vskutku gigantní kusy sbírky té. Zvláštní — mně jsou dražší a milejší právě ty kratinké, vzdušné, letné vzdechy k běloučké Eucharistii, jež jsou jen jakoby spěšné, v opojení načrtány a nedopracovány, nepropilovány. Je tu více látky k rozjímání a myšlení. Krátce, tuto knihu ať si na své klekátko položí každý kněz, mladý i starý, i každý neumysla a bohoslovec, ať čte pomalu stránku za stránkou, zpěv za zpěvem. Pak to bude živý velezpěv... Dr. Jos. Tumpach. — A v tomto tónu zní všechny posudky, od největšího českého básníka Ot. Březiny až po nejprostšího členáře z lidu. S objednávkou nutno si připsít, neboť druhé vydání nebude se moci tak brzo vydat.

V Křížové cestě od Claudela má státi: Strana 97, řádek 18: duši číst mu dává; str. 98., ř. 12. v den jeho opojení.

Dostl Třebízského? Klecanský kaplan V. Beneš stal se v antiklerikálním národě českém populárním jak žádný druhý katolický povídkář. Pravda, Kosinák, Baar přinášejí pozitivnější hodnoty, ale nemají té obliby, jako chorý, melancholický, sentimentální Třebízský. Čím to? Myslíme, že při-

čina je v tom, že Třebízský namnoze akceptoval husitské stanovisko. A nelze mu toho osobně zazlívati: Jeho prameny byly nevjasněné, jeho překotný kvap, jeho hlava plná fantasmie, jeho srdce plné citu nedopouštělo objektivnějšího zkoumání, jeho choroba (tuberkulóza) líčila mu svět černě. Neměl po ruce ještě práci Sedlákových, Wintrových a j. a proto nevyšlihnul zabarvení staré doby ani staročeské řeči. Je básníkem pobělohorského žalu. Dnes by psal jinak Zemřel před 30 roky jako chudý kaplan. Z jeho díla kořistí čiperní nakladatelé. Pan Topič na Ferdinandce vyšperkoval si z jeho spisů nádherný dům (říká se mu: »pomník Třebízského«), a nyní zrovna tři nakladatelé vydávají jeho spisy, neboť už nemusí platit honoráře. A tu ozývají se hlasy: »Už dosti Třebízského! Národ potřebuje stravy živnější a životnější, než jakou mnohlo poskytnouť bolavé srdce nemocného básníka. Lid musí se učit ne naříkat a kvílet, ale radostně pracovat a důvěřivě hledět před sebe. A nakladatelé mají dát chleba živým spisovatelům a ne kořistit z mrtvých! Romány ideálního kněze splnily už dávno svůj vlastenecký úkol. Nuže, jest v tom kus pravdy. Ale přece raději vidíme v rukou lidu básnické sny ideálního kněze než překlady detektivské a pod., které se rozlézají jako myši.

Pokrok v kněžském semináři. Po čem jsme už dávno volali, uskutečněno v Praze: Že směji k bohoslovcům pronlavit kromě profesorů i zkoušení praktikové, ze života pro život. »Čech« o tom sděluje: »Dne 28 ledna přednášel bohoslovcům vys. důst. pan provinciál řádu kapucinského P. Aug. Kubes o Tyrolsku, dne 4. února velel pan farář a spisovatel Vlastimil Hálek

o zakládání katolických spolků, dne 15. února vedl. pan c. k. profesor reál. gymnasia v Libni dr. Josef Kašpar o důkazech pro existenci duše. Po těchto přednáškách, jež bohoslovci sledovali se zaslouženým zájmem, následovaly 4 přednášky »Křesťanské Akademie«, kterými bohoslovci seznali cíle »Křesť. Akademie« a upozorněni byli na nutnost umělecké sebevýchovy. »Domine, dilexi decorem domus tuae« modlí se kněz denně při mši sv., a »Křesťan. Akademie« ukázala bohoslovcům, v čem musí jejich starost o ozdobu domu Božího záležeti. Dne 21. února přednášel pan architekt Fanta o zásadách při stavbě a konservování chrámů i o cílech uměleckého odboru »Křesť. Akademie«, dne 22. února seznámil bohoslovce vedl. p. prof. dr. Frant. Stejskal se zajímavou a poučnou historií »Křesť. Akademie« a s jejími budoucími úkoly, dne 23. února vzbudil v bohoslovcích svou přednáškou vedl. pan dr. Dobroslov Orel, redaktor »Cyrilla«, nadšení pro gregoriánský chorál a chuf k práci pro posvátnou hudbu, a konečně dne 25. února přednášel opět vedl. pan prof. dr. Frant. Stejskal o látkách na paramenta a jich rozeznávání. Těmito přednáškami byli bohoslovci přivedeni k poznání, jak nutno dále sebevzděláním budovati na základech, které se jim »Křesť. Akademie« snažila podat. Jsme přesvědčeni, že záslužný čin »Křesť. Akademie«, pořádati totiž bohoslovcům přednášky, přinese zcela jistě hojné ovoce. Kéž se zavede i jinde!

Z Riegrova odkazu mají se u dílet podpory ročně těm, kdož prospějí zvelebení národa. Členy Rady nadání Riegrova jsou JUDr. K. Matuš předseda, Dr. V. Strouhal, Dr. Heyrovský,

Dr. Mareš, Dr. Pastřnek, Al. Jirásek a K. V. Rais. Žádosti může kdokoli podat Svatoboru do 15. listopadu

„Svatobor“ udělil podpory z Riegrova odkazu takto: V oboru vědném: Prof. dr. Ol. Srdínkovi na výzkumy o struktuře tkání podporných 600 K. Prof. dr. Vil. Mathesiusovi na vydání II. dílu Dějin literatury anglické 600 K. JUDru. Františku Kubecovi na zpracování práva rybářského a práva vodního se zřetelem k zájmům zemědělským 400 K. JUDru. Jar. Splichovi na studium hydroskopicity kaolínu se zřetelem k určování půdních koloidů 400 K. — V oboru literárně-uměleckém: Dru. Fr. X. Šaldovi na další tvorbu literární 1000 K, Bohdanu Kaminskému na další tvorbu literární 800 K. Viktoru Dykovi na další tvorbu literární 800 K. Janu Lierovi další podpora na vydání sebraných spisů 600 K. Viktoru Kamilu Jefábkovi podpora na další činnost literární 400 K. — Svazu osvětovému na další zřizování knihoven pro lid 400 korun.

Z křesťanského umění. Sochu Srdce Páně (bronz) pro Hostýn zhotovil Vosmik. Pro smíchovský chrám maluje křížovou cestu pražský malíř Rudl. — Jano Köhler pracuje dále o mosaikové křížové cestě pro Hostýn a v lithografii Klabusaevové kreslí náboženské (hl. velikonoční) obrázky pro Archu a Matlici Cyrilla-Metodějskou v Olomouci. Mnichovské sladkosti, které zaplavují český svět, mají být nahrazeny uměleckou tvorbou domácí.

Krise umění. V »Díle«, čís. 8-9 XII. ročníku, pojednává kritik Miloš Marlen o neblahém zmatku ideí i forem v umění přítomnosti. Krásně vyjadřuje kletbu tohoto chaosu na konci své úvahy: »Popření genia, nevěra v tradici, porušený poměr umění k ohniskům

duchovního života — v těchto třech bludech koření krise moderního umění. Jím upadlo v chaos, který je pohlcuje, jím ztratilo svou transcendentní sílu, smysl a oprávnění, — a samo položilo otázku, která se mu klade dnes již nepokrytě: existuje-li ještě, má-li možnost a důvod, aby existovalo. Jisto jest, že, aby existovalo, jest mu zcela překonat bludy, v něž zabředlo, vrátit se k podstatným, nezvratným pravdám, kterými žilo. Proti davovému kultu osobnosti — reintegrace hierarchie duchů a víra v genia, jediné svobodného, jediné tvůrčího v umění; proti ješitné pověře modernosti, dnešku či zítřku, — oddaný, ač svobodný vztah k duchovnímu odkazu minulosti, návrat k tradici; a proti bezkrevnému materialismu formy, láska ke všem hodnotám bytí, mocná a prostná síla víry, touhy, záhady, vroucí v člověku, poznání krásy jako metafysické entity, ohníska, v němž se protínají světelné vlny, vržené absolutněm v duši lidskou, rozkoš a bolest, myšlenka a cit, život a smrt — to jest ne theorie či program, ale vnitřní předpoklad umělecké renaissance a také vlastní dramatické napětí, jediný evoluční smysl této temné chvíle duchovních dějin. Jaký to zrovna výkřik tužby po umění duchovním. Sursum!

Sblížení učitele s knězem jest přáním všech upřímných Čechů, neboť rozpor mezi těmito dvěma vychovateli národa jest nemocí národa. Rolník Doostalík v Raclavicích u Přerova založil v době války list ›Jednota venkova‹, v němž velmi záslužně usluje o smíření rozvádněných Řídící učitel v Stanovištích Fr. Švarc otiskuje tam sympatický článek, z něhož vyjímáme: ›Pravím přímo a bez obalu: Mým ideálem je rolník vzdělaný a zbožný!

A tyto dvě překrásné ctnosti vtělit ve slovo ›sedlák‹, toť přec musí být vrcholným cílem všech lidí dobré vůle, kteří opravdově s naším venkovem cítí. Uvědomiti našeho sedláka není zahnatí ho od oltáře, ba naopak, celým srdcem vrátiti ho Bohu, naučiti ho čísti v té velkolepé knize Boží — přirodě — naučiti ho nejen vážit si jí, ale účelnou prací svou ji krášlit a celým svým zjevem státi se hodným slouiti tvorem Božím! Doufám, že mluvíím jasně. Co v předešlém apostrofováno učiteli, možno s nepatrnými změnami říci opět o knězi. A bude-li k sobě loyálními, bude bez významu výrok francouzského básníka Huga o učiteli-světěle a faráři, který světlo to zhasíná. Vždyť přece je možno, ba žádoucí, jítí ruku v ruce učiteli s knězem k lepšímu bytí národa. Vyhražuji pro učitele volnost, jak práci svou si zařídí, a zavazují se, té volnosti, již pro sebe žádám, jímdu plnou měrou popřít. Nikdo zde pánem — nýbrž sobě rovni — ale společný cíl, jedna meta pro všechny: Jednota venkova! Poukazuje-li kněz na své akademické vzdělání, dobe! Učitel nezahálí, a čeho mu nebylo dopřáno dosící studiem, dohání soukromou pílí. A to musí mu býti jen k dobru připsáno. Konečně je zde strach z politického vlivu na venkovany. Ano, vším právem! Pověz mi, s kým obcuješ, já ti povím, jaký jsi. Malý ždíbec logiky: A bude-li učitel obcovati s knězem a kněz s učitelem, oba pak se spoluobčany, budou stejné vlivní. Každý upřímný přítel našeho lidu s radostí uvítá, zatím jen pokus, sjednotiti nejen sedláky, ale všechny, kteří obývají náš krásný venkov. Od pokusu nechť dojde k mužným činům. — A jsme to především my, učitelé a

kněží, kteří, jako jediní inteligenti venkova, musíme předcházeti dobrým příkladem. My učitelé téměř denně vidíme malé venkovánky sjednocené ve svých učirnách a vám pak, kněžím, z té duše přeji, byste každou neděli a svátek žili všechny venkovany bez rozdílu politických stran a bez rozdílu stavu před tvářmi Boha, který dobré odměňuje a zlé trestce. Ano, v chrámu Páně nechť ze všech úst jednotně zní: »Posvěť se jméno Tvé! Přijď království Tvé!« — Kostel i škola, jako kněz i učitel, musí býti mravním pojítkem rozvaděných bratří venkovanů, musí býti tmelem, spojujícím vše, co se člověkem zove! Važme si kostela, važme si školy! Ctíme kněze, ctíme učitele! Odrzme mrzkou, muže neústoijnou zášť a nevraživosť! Jdeme dobrým příkladem těm, o které do dnes jsme zápolili, vsířici! Považujeme je za spoluobčany, sobě zcela rovné, nikoli za massu, dobrou jen k hájení separátních choutek, a to kýžené sjednocení přijde samo sebou! — Podotýkáme jen, že v kněžstvu není zásadního odporu k učitelu, za to ale stavovské listy učitelské systematicky pěstují zášť ku kněžstvu a víře pod tlutlem »protiklerikalismu«. Kéž by se to změnilo a nastalo přátelské spoluzítí a spolupůsobení v duchu křesťanském a českém!

Moderní škola. Učitelstvo dospívá názoru, že se školou se ve snaze po modernosti příliš experimentovalo, že se zavádělo příliš novot a předmětů, které náleží do škol vyšších, a že bude nutno navrátit se k základním úkolům školy elementární a věnovat více péče — výchově. To jest obsahem článku »Věstníku Zemského ústředního spolku učitelských jednot v království Českém« ze dne 19. března 1915.

Literární novinky.

Ferdinand Tomek: *Čti desítiletí v Drahošíně*. Kus kroniky ze zázvěti. Nakl. Č. J. Mojžíš v Chocni.

Opravdu svědomitá kronika rodiny venkovského lékaře, nevychýbající se namnoze ani nejmenším podrobnostem ze života svých hrdinů. Některé části knihy této, zejména líčení studentského života v Litomyšli a v Praze v letech padesátých s výstižným náčrtem dobového pozadí, upomínají na Jiráska, jehož však Tomek nedosáhl. Děj knihy hraje asi v Chocni.

Mladý katolický básník Jan Šanda debutuje knížkou veršů: *Syn člověka*. Prozrazuje lyrickou i balladickou žilu. Čekáme s nadějí jeho další rozvoj.

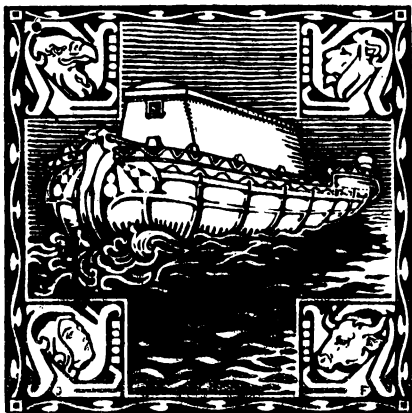
Nákladem J. Ottů vyšly satirické feuilletony ruské autorky Teffi (N. A. Bučinské): *Dým bez ohně*. Mile pobaví.

Do světa širého! Obrazy z dějin objevů zeměpisných. Mládeži upravil Frant. Petr. Stran 131.

Vkusně upravená, ilustrovaná knížka obsahuje poutavé a mládeži přístupné líčení prvních objevů zeměpisných v pěti kapitolách, jichž nápisly jsou: Marko Polo a jeho putování po Asii. Portugalci v oceánech Atlantském. Krištof Kolumbus a objevení Nového světa. Rozkvět námořní velmoci portugalské. První plavba kolem světa. Mladiství čtenáři naleznou v Petrově knize bohaté poučení a ušlechtilou zábavu.

Jan Rokyta (Adolf Černý) vydal sbírku básní: *Jadranské dojemny*. Člověk tu ani nepoznává zuřivého pozdního husity, který kostmi Musovými otlučká lebký katolíkům a zuřivě volá: Pryč od Říma! Zde jest jen mékký, až naivní turista, který se cítí u Adrie jako v ráji a bojí se obletujícího racka, že nese smrt jeho dítěti. —

Tiskem Václava Horáka v Prostějově. — Za redakci odpovídá Vilém Vysloužil.

ARCHY

Vydává
KARL DOSTÁL LUTEROV
v Prostějově a v každém městě.

OBSAH: Řeč k. tiab. Konaj: Ten to sivořil! - Společ. literární stůlem - Boj o chrámy ve Francii. Podává Josef Hanáček. - František Strážovský: Nový den. - Problém dnešního bezvěří. Dr. Jos. Kratochvíl. - František Dohnal: Nadeje. - Válečná Mosalka: Básnickovo vldění. Jen ne křesťanství! Iji jezdci. - Okna: Osvěta. «Zlatá Praha». Leos Janáček. Pravá yzdeřanost. Co je myslilka? O Fr. Douchovi. Popel... Papež modelem. Ze zákulisí naší literatury. Co pomáhá k vážnosti? Z literatury a umění. Josef Ehrenberger. Profesor Náčleek. Nové vydání Dantových děl. O českém verši. Literární novinky. Náboženské touhy v německé literatuře. Naše národní obrození a osvícenství. Za Alfredem Muthem. - Ilustrace: J. Köhler: Tanec.

ROČNÍK III. KVĚTEN 1915. ČÍSLO 5.

POZVÁNÍ K PŘEDPLACENÍ.

ARCHA vychází 1. dne každého měsíce. Předplácí se na rok 6 K, na půl roku 3 K, jednotlivá čísla 60 hal.

STUDENTI při hromadném odbírání (aspoň 10 ex.) předplácejí na rok 4 K. Adresa: Revue Archa, Prostějov. — Platí se složenkami Nového Života neb Archy (číslo konta 17.942).

Předplatné a insertné splatno a zároveň v Prostějově.

Platíte šekem, račie laskavě ku Svému jménu poznačit, zať platíte: AIII (Archa ročník III.)

CM (obraz sv. Cyrila a Methoda),
O (Oudy),
Euch. (Eucharistie.) AId.

Připíše též číslo, které je na obalu!

Vhodný dar. »Den prvního sv. přijímání snaží se každý katecheta učinit dítkám nezapomenutelným. Probudit lásku k Svátostnému Spasiteli a zachovat ji v nevinných dětských srdcích jest jistě vroucím přáním dobrých rodičů těch dítek. Nákladem časopisu »Archa« v Prostějově vyšla nedávno andělsky něžná chvála Nejsvětější Svátosti. — Je to kniha katalonského kněze básníka Jacinta Verdeguera: »Eucharistie«, kterou v libezných verších naší mateřštiny ztlumočil básník-kněz, benediktin P. Sigmund Bouška. Jakoby pro dětsky něžnou lásku psány byly ty nadšené hymny svátostného Ježíše! Katecheťům i rodičům doporučujeme knihu »Eucharistie« i pro jejich miláčky.

VÁŽENÉ PÁNY odběratele slušně žádáme o laskavé předplacení (resp. doplacení). Nedojde-li nás předplatné do 5 dnů, budeme mít za to, že si p. t. odběratel přeje vyzvednutí obnosu po što v něm p ř í k a z e m.

Administrace.

PUBLIKACE.

NAKL. V. KOTRBA, PRAHA.
J. Hallčský: Ve válce v Rusku a v Hallči. K 150.

R. PROMBERGER, OLMOUC.
Vlasta Pittnerová: Úředníčtí sirotkové.
SPOLEK VYTV. UM. »MANES«, PRAHA.

Dráhy a cíle. Sv. 10. F. Chudoba: Básníci, věšci a bojovníci. I.

POZORUHODNÉ ČASOPISY:
Časopis katolického duchovenstva v Praze za nynější redakce pořádá v Čechách zaujimat místo, jaké na Moravě měla brněnská Hlídka. — Boboslovecké »Museum« v Brně jest čile vedeno, rovněž Studentská Hlídka v Praze. — Vaňkova »Kazatelna« (Pelhřimov) sledovala už se stanoviska: Nepovažoval válku za metlu Boží.

LISTÁRNA.

Zpovědní přípravy Archy vyšly větším písmem 1000 za 7 K.

Knihy zdarma zasílá vojínům do nemocnic »Archae«.

V článku »Boj o chrám ve Francii« jsou tiskové chyby, které ruší smysl:

V 2. sešlité str. 55. poslední řádka má státi: jako bych se dotýkal; str. 56. řádka 14 má státi: věčnost, místo věčnosti.

V 3. sešlité str. 103. řádka 31 má státi: naprosto; str. 104. řádka 30. má státi: ne místo nic; řádka 31. má státi: osiře místo vstříc; řádka 22. má státi: o filosofii historie.

V 4. sešlité str. 135 řádka 29. má státi: do řady duchů; str. 136 řádka 2. má státi: o nichž; řádka 6. má státi: toto temní; řádka 11. má státi: suchých vědomostí; řádka poslední má státi: vše.

Obraz sv. Cyrilla a Methoděje od Jana Köhlera 10 K.

GAB. RONA J:

TEN TO STVOŘIL!

OD DÁVNA NESLA VILO SE V BLATNICI VESE-
lejší svadby než svadbu Martina Vavříka a Mariny
Masaříkové. Dva dny a dvě noci se u Masaříků
jedlo a pilo, dva dny a dvě noci hráli tři houslisti,
čelista a basista, a při zvucích jejich hudby
zářící děvčice točily se kolem rozjařených chlapců,
že natřásaly černými šorci jako sýkorečky ocásky.

Dva dny a dvě noci chlapci zpívali, výskali a juchali a vrtěli se
kolem děvčic jako pláčci sokoláčci okolo sladkých révových pňů.
A přece byla to svadba chudobná, ubohá. Martinovým majetkem
byly rýč, motyka a housličky. Marininým otrhaná chalupa, do
níž slunce svítí a proudy nebeské vláhy se lijí. Rosa nebeská
tak důkladně chalupu svažovala, že zadek její s chlívkem a
komorou se shroutil, a předku k tomuto smutnému osudu málo
scházelo. Od dávna se vědělo, že Marina tuto »ústavu« dostane
věnem, a podle toho byla chlapci vzácnou. A že Marina chodila
tu s modřinou, tu s oteklinou, dělaly se vtipy, že tak chlapci na
ni »bijí«, ač se dobře vědělo, že Marinu tak krásí její otec.

Starý Masařík pil již za života svojí ženy, ale po její smrti
zaprodal se kofalce s tělem i duší. Nejprve propíjel svůj výdělek,
pak utrácel i výdělek Marinin, když pak ani ten nestačil, propil
dvě kozy, později i stůl, lávky, lůžko, a štěstí bylo, že nemohl
propít upěchované země, na níž v jednom koutě spával on a
v druhém Marina. Učinil sice kdysi u žida pokus prodati svůj
»palác«, ale jakmile o tom začal, chlapi se na něj obořili, na-
tloukli mu a z hospody jej vyhodili.

A jak byla Marina hledanou chlapci, tak Martin byl vzácným
děvčicám. »Škoda toho pěkného chlapce«, povzdechla si mnohá
při pohledu na Martina, když u muziky hrál na své housličky

tak krásně, až se všichni divili, když trefil ihned do noty, ať se mu začala jakákoliv píseň, když zpíval tak vysoko, že nikdo z celé hospody nemohl s ním na vrch a při tom kučrnatou hlavou vesele pohazoval, celou tvář a modrýma očima zářil. Chválen byl pro svou štědrost, když z piva, jež se mu donášelo, na vše strany zavdával a jím plýtvat. Milým byl Martin všem a nepřítelíčka široko daleko neměl.

Přece že nějaké vzdechy nad Martinem?

Jak by ne? Martin se naučil u muzik pítí, že co v jedné noci vyhrál, to v následujících propil, ne sice sám, jako spíše s kamarády, kterým nedovedl ničeho odepřítí, pro něž byl by propil i kordulku s bohatými »tulipány« i klobouček s dlouhými pery. Která děvčica by tedy Martina Vavříka chtěla? To, že Martin krásně hraje, že zpívá jako slavík, že si umí také udělati topůrko do motýky, to navvážší chyb a zlých zvyků, jež ohrožují Martinovu budoucnost.

Kterak tedy by se neměla slaviti svaďba veselá a hlučná, když se spolu berou Martin Vavřík a Marina Masafíkova? Bylo proto na svaďbě jásotu a mimo svaďbu smíchu. Kdož by taky se nesmál, když bída s nouzí se berou a spojení své tak hlučně oslavují?

•Ale jak bude dál?• tázala se tetka tetky, a odpověď zněla: »Dnes je huj, ale zítra bude fuj. Mladý Vavřík popije si se starým Masafíkem, a chalupa přece praskne.«

•Kdo ví, tetko? Masafík už se jenom vleče. Nebude dlouho trvat, a při »glgu« goťalky se zažusí.«

•Pravda,« dootrzovala druhá tetka, »ale sklínku po něm sđeří Martin.«

Po svaďbě se Martinovi tyto řeči donesly, a že měl Marinu rád a styđel se před ní pro tyto posudky, umínil si stůj co stůj Martinu i okolí o opaku přesvědčiti.

O starém Masafíku sousedky dobře prorokovaly. Pil o svaďbě, pil po svaďbě — Martin mu nemohl odepřítí — a tak chátral, scházel, až na zadku chalupy v rozvaleném chlívku skončil.

S odněšením mrtvého těla Masafíkova jakoby z chalupy černá kletba byla odstraněna. Marina si oddechla, jako by hroznou tíhu se sebe shodila, vzpřímila se jako se rovná v zádech dlouho k zemi ohnutý. Martin velmi dobře pochopil, co Marina oddechnutím naznačuje, přivinul ji k sobě a se vši rozhodností pravil: »Nyní všem ukážeme, co spolu stvoříme.« Marina zahleděla se Martinovi v jeho dobré, modré oči. Ti dva splývali v té chvíli v jednu bytost.

Po smrti Masafíkové Martin a Marina žili tiše a spokojeně. Den co den spolu pracovali u sedláka, u něho stravovali a výdělek pečlivě ukládali, neboť budoucnost jim předváděla před oči sterá vydaní. Chalupa vnitř i vně zela prázdnotou a nedostatkem. Martin sice před svaďbou největší díry ve střeše na rychlo zakryl došky,

Marina chalupu vyličila, ale byl to obfílený hrob, vše jen tak na oko. Dvěře od ulice i od jízby se stářím rozpadaly, okno se rozsypalo, kachlová kamna se porouchala. Světnice bez nábytku, kuchyně bez hrnců. Dva rýče, dvě motyky nemohly na vždy zůstatí jediným majetkem mladých manželů. Housličky Martinovi nyní nic nevzýskaly, na kolíku visely a snímaly se jen tehdy, když Martin cítil touhu buď vyjásati svou radost či ztlumočiti svoje radosti neb posláti své naděje. V hospodě se Martin od svadby s husličkami neukázal. Bá! se hospodý on a ještě více se jí bála Marina. Ba ta řekla: »Rozbila bych ti to, kdybys na to v hospodě vrznu!« A tak Martin do hospodý nevkročil. Sousedky se Martinově zdržellvosti divily, z úžasu nevycházely nad jeho pořádností, Marina pak nad jejich zklamáním jásala a Martin jen se smál svýma dobrýma očima. Ale v tom usmání jevílo se odpouštějící sebevědomí, jež v očích Martinových překvapovalo.

Přišla zima. Práce u sedláka stála. Ale proto nezahálel Martin. Lopotil se v sedlákově skále, hluboko pod zemí, kdež byl chráněn před divokými chumelicemi i krutými severáky. Umluvil se se sedlákem, že s nalámaným kamenem se rozdělí, polovici vezme sedlák, polovici Martin. A tak Martin trávil pod zemí skoro celou zimu při matném světle malé petrolejové lampy, již musil místo vyhlédnouti a připravil, aby nebyla roztržístena úlomky kamene, jež při mocných úderech Martinových na vše strany lítaly. Martin tak si navýkl v skalní slují, že mu připadala druhou jeho jízbu, tak proti zimě otvřel, že potlučené a opuchlé jeho ruce necítily nejkruťších mrazů. Ač sněh v zimě často trousl a vysoko napadl, stezka k Martinovu skalnímu zámku byla vždy ušlapána. Den co den ji prošlapával Martin i jeho žena, která mu obědy nosila a v práci vypomáhala. Spousty kamení rostly před skalou, kubíky, jež Marina po obědě pečlivě rovnala, stály tam jako řada oltářů práce. A tak těch dvou lidí vesnice neviděla, jak týden dlouhým, leč v neděli, když se spolu ubírali na služby Boží. Ke sklonku zimy, když sněhy zmizely, svázal sedlák od skály kámen. Svou polovici dodal do města k stavbám, Martinovu pak svezl k jeho chalupě. A to tam leželo kamení, že lidé volali na Martina: »No no, Martine, chceš stavět babylonskou věž?« Ale Martin se usmíval a zářil svýma dobrýma očima.

Sousedé počítali, že Martin dá se z jara do stavby, ale přepočítali se. Martin se kamene ani nebotkl. Dále lopotil se u sedláka i s Marinou a přidával groš ke groši. Kterak pustil se do stavby, kdyžž k ní toho ještě tolik schází? Kde má Martin dřevo, kde krytbu, písek? Na to nastával v bezprostřední budoucnosti úbytek výdeľku a vzrůst vydaní. Nad střechou Martinovou kroužil totiž párek čápů a u komína stavěl hnízdo. Což kdyby ten zloďej děti ukradl někde nemluvíňátko a sletěl s ním komínem do domku

Martinova? V tom případě bylo zapotřebí pro dítětko kolébku obstarati a mladé tetičce Vavříčce popřáli kľidu a času k opatrování dítěte.

Martin teďy odešel do města, že tam v trhu koupí kolébku. Marina zatím doma čekala a se těšila. Martin přišel k trhu, vyčkal příhodné doby, kdy neviděl v nábytkovém tržišti žádného člověka ze své vsi, vklouhl k pantátu stoláři a nesměle se tázal po ceně jedné vystavené kolébky. Ale jak se ulekl, když slyšel, že nejjeđnodušší kolébka stojí šestnáct korun. I vytratil se od pantáty stoláře, potloukal se a bloužil kuďysi městem. Zatím Marina doma na kolébku tolik se těšila, že ani s takovou toužebností nečekala, když kdysi Martin jí byl slíbil, že přiveze z města své své obrázky.

Ale jak se Marina zklamala, když za poleďne zastavil před domkem vůz a ona, vyhlížející oknem — neboť se styděla ze světnice vyběhnouti — spatřila Martina z vozu skládati desky, pořiz, hoblík a pilku. »O, já ubohá děvečka«, zanaříkala si, — »kolébky mně nevezee.«

»Tak, už se dáš brzy do stavby?« tázal se seďlák Martina.

»Dojista, jak už si desky obstarávám«, odvětil Martin.

Ale Martin si zalhal. Nezamýšlel dáti se do stavby.

Marina s reptáním vítala Martina. »Nereptej, že jsem ti kolébky nepřivezl«, chlácholil Martin ženu. — »Z těch desek sám ti stvořím kolébku, že jí tak brzy rovné nebude.«

Martin za večerů měřil, řezal, hobloval, řlabal, vyřezával, sbíjel, až před Marinou stála kolébka, již bylo třeba pouze nabarvit, aby se zaskvěla v dokonalé kráse. I to Martin provedl k úžasu Marininu. U mřstního stoláře vyzvěďel, jak se tvoří barvy a pak maloval. Marina chtěla, aby kolébku natřel na červeno, ale Martin vedl základní barvu do světle žluta, aby prý z ní vynikly květy, jež na ní tvoří. A vskutku vymaloval na obou bočních stranách červené růže, veliké a krásné, jímž dle úsudku Martinova nescházelo, než vonět. Na pravo i na levo od růží táhl vlnitě proutek s četnými drobnými růžičkami. Na čelních pak deskách tvořil dole srdce ohraničené čarou červenou, vedle ní do vnitř čarou modrou a mezi obě čáry nakladl růženec zelených teček. Ze srdce pak vyvedl vzhůru vlnitou čáru a k ní připojil lístků a přepodivných květů nejrůznějších barev, že ten rozmarný budil úžas. Tak tu kolébka stála před Marinou v plnosti krásy a bohatosti barev a Marina nemohla na tu krásu došti se nařívati a musila uznati, že této kolébce nevyrvná se tak brzy která.

Ale taky byl nejvyšší čas, aby dílo Martinovo bylo dokonáno. Barvy ještě na kolébce neuschly, když zaujal v ní byďlo nový občanek světa, jenž dostal jméno po otci. Byl to kľučina kučeravý jako Martin a tmavooký jako Marina, takže se v něm oba

rodiče poznávali a nad ním i nad sebou se radovali. Malý Martinek ukazoval, že bude dobrý zpěvák a otec usoudil, že bude jistě i dobrý muzikant, neboť byl při stálé žízni, což Marina do-
svědčovala. Ale třeba že to byl kluk jako buk, nešlo o něm mezi sousedy a známými tolik řeči, kolik o divotvorné kolébce. Tu kdo spatřil, musil doznati, že Martin »stvořil« dílo znamenité. Martin se usmíval nad uznáním a chválou a cítil silněji než dříve v hrudi růsti vůli k životu silnému a tvořivému. Duch Martinův tkal tiše předivo různých plánů, s nimiž se ještě neod-
važoval ani Marině se pochlubit.

První dva měsíce nemohla se Marina od kluka hnouti. Společná rodinná pokladna pocítila sice následky toho, ale Martinových plánů to zmařit nemohlo. Ostatně po dvou měsících brali již Martinka s sebou na práce u sedláka, jemuž připadl úkol živiti všechny tři Vavříkovy »mlatce«. Důlek vzniklý v pokladně brzy se vyrovnal a než se obilí vymlátilo, podzemní osevy v lúno země vložily, zemáky a řepa sklídily, úspory vzrostly a dávaly právo útek plánů dále sosnovati. Pán Bůh zřejmě pože-
hával. Časy, kdy dva rýče a dvě motyky byly jediným majet-
kem mladých manželů, kdy nebylo v čem uvařiti, dávno minuly. Dům se pomalu plnil. Kolébka teprve ukázala Martinovi jeho sílu a nadání, to, čeho se smí odvážiti, co doveđe. A tak stvořil Martin během léta i lávky ke stěnám, jež neméně hlásaly jeho zdatnost. Opěrní desky lavek rozdělil kolmými sloupky a mezi nimi vyřezal srdce, jež podobně barvami ozdobil jako srdce na čelních stranách kolébky. A ty lávky a kolébka tak se krásně a jasně nesly, že Martina počalo mrzeti lůžko a stůl, jež byl po svadbě na trhu koupil, a raději by jich ve své jizbě neviděl. Ale Marina krotila Martinovu nespokojenost a úplně ji odstranila radou, aby lůžko dle svého vkusu omaloval. Martin dal se s chutí do práce, neboť tvořivý pud s každým zdařeným dílem v něm rostl. Čelo u hlav zvýšil násadkem obloukovité súženým a pomaloval je tím krásněji, čím více plochy k malování skýtalo. Čelo u nohou pokreslil s malými změnami jako čela kolébky. Ke konci stvořil ještě Martin dvě legátky, jejichž »lenochům« dal podobu srdce většího než u lavek, ale podobně pomalovaného. Když nový rok vešel do jizby manželů Vavříkových, rozjasnil svou tvář jak měsíc v úplňku, neboť spatřil nečekanou krásu; na všech stranách to květy a barvami jásalo. Nelze se tedy diviti, že Martin pro svou tvořivou práci budil pozornost celé vesnice.

(Pokračování.)

SVĚTEC LITERÁRNÍM APOŠTOLEM.

(Pokračování)

DO TOHOTO KRUHU VSTOUPIL, JAK UŽ SHORA ZMÍNĚNO, roku 1797 Bedřich Schlegel. Veronika nalezla v duchaplném mladém muži ideál, který si byla vybásnila o přístím manželé svém; a neustála, až došla k rozvodu s Veitem, s nímž již 18 let byla spojena a kterému zrodila 4 děti a k sňatku s Bedřichem 1799 přišla s ním do Jeny;účastnila se činně v »Athenaeum«, které tehdy vydával se svým bratrem, a ve všech jeho snahách, pracovala na románu »Florentin« a splýnula zrovna s blouzníkovskými snahami kruhu prvních romantiků. Z této doby známe interesantní výrok o jejím tehdejší postavení ke katolické církvi v dopise¹⁾ Augustě Böhmerové, dceři Karolliny, ženy Augusta Schlegela: »Matce tvé srdečně děkuji za svatý obrázek; (který jí tato poslala prostřednictvím své dcery.) Leží stále přede mnou na stole. Myslím, že bych si sama nebyla vybrala jinou svatou, ta se mi zamlouvá. Obrazy a katolické zpěvy mne dojalý, takže jsem si umýnila, stanu-li se křesťankou, že musím být katoličkou. Prosim matinku, aby mi sdělila, jak to mám začít, abych se mohla na pt. v Bamberku dát pokřtít. Jen se nesměj, míním to vážně.«

Než toto vyznání uvěřalo dosud jen z okamžitého nalaďení myslí, a ne ještě z hlubokého přesvědčení; dokazuje nám to dopis Schleiermacherovi, datovaný z Paříže, kamž přišla 1802 s Bedřichem, a kde se více a opravdověji než jindy zabývala náboženskými náměty: Čtám v obou Zákonech pozorně a poznávám dle mého cílového smýšlení, že protestantské křesťanství je přece čistší a má přednost před katolickým. Toto má příliš mnoho podobnosti se starým židovstvím, které tak nenávidím. Protestantism je, jak se mi zdá, úplně náboženství Ježíšovo a náboženství vzdělanosti; v srdci jsem, pokud rozumím biblí, úplně protestantkou; veřejné vyznání nepovažuji dle svého uznání ani za nutné, neboť i v tomto veřejném vyznání tkví jakási katolická ostentace, panovačnost i marnivost. Stačí, když to vím a věřím.²⁾ Roku 1802 také skutečně přestoupila k protestantismu; ale její odpor proti veřejnému vyznání byl asi zlomen, neboť se dala ve švédské kapli v Paříži pokřtiti a s Bedřichem slavnostně oddati. Dala zde teby konečně svědectví o svém křesťanském přesvědčení, a tak alespoň poněkud napravila pohoršení, které dával její dosavadní společný život s Bedřichem. Pak obrátila se se svým chotěm do Kolína.

Zde blížila se Dorothea víc a více více katolické; zvláště jevi

¹⁾ Raich, m. j. m. 1. sv, str. 42.

²⁾ Raich, m. j. m. 1. sv. str. 113.

se v básních z té doby vnitřního převratu láska a dětinná úcta k Matce Boží. Vroucí modlitbou podporovala působení milosti Boží, a tu došla k takové jistotě a pevnosti ve svém předsevzetí státi se katoličkou, že neustále slovem i dopisy dorážela na Bedřicha, aby učinil rozhodný krok. Tak na př. mu psala: ¹⁾ »Můj milý Bedřichu! Žádného člověka přesvědčení nemůže znásilnit tvé přesvědčení, ani moje ne. Nebeť na nic ohled než na hlas Boží; ať vše ostatní mlčí, vždyť vše je tak nicotné; . . . Ale též neodkládat, milý Bedřichu! Kdo nám ručí za zítřek? a ty jsi právě nyní v tom věku, kde musíš začít, co k slávě Boží chceš dokonati. — O posledních Velikonočních měla jsem opravdu pokušení tě předejít, ale zdržela jsem se. Bez potřeby neodloučím se od tebe. Báh mi dal tebe za vůdce; následuji tě, ale považ, že budeš musít klásti počet za dvě duše.«

Po společném přestoupení odcestoval Bedřich, jak již zmíněno, hned do Vídně; manželka jej následovala později a přišla v říjnu do Vídně. Brzy se seznámila s P. Hofbauerem, jemuž se co svému zpovědníku co nejužšíji připojila, a kterého ve svých dopisech jmenuje svým předrahlým duchovním otcem. Jak si ho vážila, viděli jsme nahoře. Duševně velice nadaná paní rozvíjela velkou náboženskou horlivost a stala se silnou oporou věrného katolického kroužku vůči sboru osvícenců, kdež vedoucí místo měla Karolina Pichlerová; tato o ní píše: ²⁾ »Arcif ani mi nenapadá, abych schvalovala to přílišné pobožné křáskství, do kterého se paní ze Schlegelů zabírala, což ji tak naklonilo mínění Ligoriana ³⁾ a vůbec ultramontanismu, aneb je dokonce hájila.« Ve večerních společnostech ujala se i slova o předmětech, které ženám oné doby byly neznámé, o nichž jednala s velikým porozuměním. Svými bohatými vědomostmi v různých oborech mohla podporovati slovem i přem snahy svého chotě i jeho přátel. Více než jednomu z nich byla svou mužně silnou duší oporou v nebezpečných dobách; mnohému, který hledal cestu k čistému ideálu katolického náboženství, stala se osvědčenou vůdkyní. K největší své radosti mohla to učiniti i u svých dvou synů Filipa a Jonáše Veita.

Stále a stále pouzbuzovala oba, — poněvadž viděla jejich náklonost ke katolicismu, — aby se odhodlali k rozhodnému kroku a přišli proto do Vídně; neboť zde »je vše připraveno a může se státi bez hluku, tiše. V celém Německu není místa jako je Vídeň, kde se o podobných věcech neklepe,« a Vídeň je »k tomuto velkému předsevzetí mnohem vhodnější než z pola francouzské z pola protestantské Sasko.« — »Není zde řeči o ženách, nýbrž

¹⁾ Ralch, m. j. m. I. sv. str. 224.

²⁾ Johannes Eckardt, m. j. m. str. 22.

³⁾ Redemptoristé dle svého zakladatele Alfonse z Liguori.

o mužích, které zde najdeme, kteří se s láskou věci této věnují, takže budete dobře poučení Najdete též v těchto mužích nejlepší přátely pro celý další život.«¹⁾

K těmto mužům patřil především P. Hofbauer: onť to byl, který Filipa i Jonáše láskyplně vyučoval, když konečně uposlechli pozvání, a který jim též i nadále zůstal, i po konversi, věrným rádcem na další cestě životní. Když se později obrátili do Říma a s romantiky Korneliusem a Schadowem se seznámili, zůstal s nimi v listovním spojení. Tak jim psal 12. dubna 1817: » . . . Nejsem na to málo hrdý, že naši krajani předcházejí v umění ostatním národům. Jste zajisté již úplní Italiani, ale přece doufám, že zachováte si při tom své německé srdce.« 31. května 1817 dává jim vpravdě otcovským a apoštolským způsobem radu, když oba se zanášeli myšlenkou státí se kněžími. Kněžími oltáře se sice nestali, ale za to kněžími Páně v křesťanském umění. Oď Filipa, přítele Eichendorffova, který zemřel teprv 1877 co ředitel Mohuťské obrazárny, máme mimo to i několik dobrých nábožen- ských psnů.

Dům obou Schlegelů stal se shromáždíštěm nejvěhlasnějších mužů i žen, kteří stále či přechodně ve Vídni dleli. Karolina Pichlerová charakterisuje život v domě Schlegelově takto: *) » . . . jejich dům byl pojátkem veleučených lidí, interesantních přátel a umělců. Velice příjemně ubíhaly večery v tomto kruhu, a právě omezení ve štěstí, které rodině nedovolovalo ani jaký luxus, ani mnohdy odpornou eleganci a pretensiosní fashionabilitu, dávalo těmto schůzkám zvláštní náťer domácího tonu a srdečnosti. Každý cítil, že byl opravdu rád viděn, a že vše to jednoduché, ale chutné, co se nám podávalo, bylo nám dáváno s opravdovou láskou a upřímností.«

A v tomto kruhu katolických veličin zaujímal skromný pater vynikající postavení; byl v jistém směru středem tohoto kroužku, poněvaď většina z těch, kteří sem chodili, iněli jemu co děkovati za svůj náboženský život, všichni pak měli v literatuře, jako on v ohledu náboženském, stále co bojovati proti osvícenství a rationalismu. V dopise ze dne 1. října 1865 píše Filip Veit o svazcích, které Hofbauera poutaly k domu jeho matky a Schlegelů: *) » . . . zvláště v době vídeňského kongresu byl náš dům shromá- ždištěm význačných osobností, jak protestantů tak katolíků; všichni ale byli za přítomnosti P. Hofbauera plni úcty k jeho osobě, a k zvláštnímu disputu o věcech víry nedošlo, pokud si pamatují,

*) Ralch, m. j. m. I. sv. str. 405.

*) Karolína Pichlerová, *Denkwürdigkeiten aus meinem Leben*, Vídeň, 1844. II. str. 135.

*) Innerkofler, m. j. m. str. 698.

nikdy, i když P. Hofbauer nikdy neopomenul vážně jako katolický kněz promluvit, někdy i veselým, humoristickým způsobem, jako na př.: »Inu, když pak už konečně obujete tu černou punčochu?« a podobně. Ale nikdy nezapoměl na svou hodnost a řekl bych, na svou vznešenost.«

Mimo přátelské schůzky v domě Schlegelově scházivali se literárně interesovaní přátelé Hofbauerovi společnost »Strobelkopf«, ku které patřili většinou věrní katoličtí spisovatelé Vídně, co zatím »osvícenci« si zjednali »společnost koruptiv« (Rebhühner-gesellschaft). Zda docházel Hofbauer též do společnosti »Strobelkopf«, není jisto, ale pravděpodobno, poněvadž sem patřili všeobecně oni katoličtí literáti, kteří obcovali v domech Schlegelově a Hofbauerově. Mimo už jmenované vídeňské literáty patřili k nim ještě Adam z Müllerů, Klinkowström a Pilat.

Adam z Müllerů¹⁾, o němž napsal Metternich, že je jedním z nejdůležitějších mužů, které zná, snažil se upotřebiti romantických ideí v politickém a společenském ohledu. Jeť to charakteristickým pro proudy romantické, že chtěly mimo poesii proniknouti též jiné obory života duševního. Josef z Eichendorffů²⁾ jmenuje snahy svého přítele: vědeckým obrazem státu, totiž u věčném spojení s náboženstvím, poesii a životem«. Roku 1805 přednášel Müller ve Vídni o německé vědě a literatuře, kdež rozvinul své romantické plány o úpravě státu.

31. dubna 1805 složil ve Vídni katolické vyznání víry. Jako jiným konvertitům, tak i Müllerovi byla činěna výčitka, že přestoupil z nízkých motivů. Ale místo v dopise Vavřince Leopolda Haschky Karlu Leonhardu Reinholdovi ze dne 27. září 1805, který uveřejňuje Johannes Eckardt v »Hochland«³⁾, nepřipouští žádných pochybností o čistém úmyslu konverse: »Berlíňan, mladý filosof, opravdu jasná hlava, mnohostranný talent, spisovatel »Opaku«, který jste právě Vy v A. D. Bibliotheca arcif ne cymbalis bene sonantibus recensoval, složil zde ... (to Vám světuji co nejtajněji, našeptávám do třetího Vašeho ucha ... professionem fidei catholicae, a já jsem stál při tomto slavnostním aktu co vyzádaný svědek. Ještě hned v noci na to odjel odtud domů, aby shladil každý stín podezření o časném prospěchářství. Divil jsem se jemu, sobě, všemu!« Toto místo nesporně se vztahuje na Adama Müllera, který 1804 byl vydal první díl své »Nauky o opaku«, »Opaku«.

¹⁾ Narozen 1779 v Berlíně, studoval v Göttingách práva; 1805 ve Vídni; 1808 měl přednášky o literatuře v Berlíně a v Drážďanech; zemřel 1829, raněn mrtvicí, v náručí Klinkowströmově.

²⁾ Eichendorff, m. j. m. str. 353.

³⁾ m. j. m. str. 344.

Teprv roku 1811 přišel zase do Vídně na přání arcivévodý Ferdinanda d'Este, v jehož paláci měl přednášet národnostní ekonomii; pravděpodobně seznal se v domě Schlegelové s Hofbauerem, kterého si zvolil za zpovědníka. «Nesmírně velký byl počet těch, kteří se tísnilo okolo jeho zpovědnice; a byli to lidé všech stavů, od hokynářů až po učence a boháče. Věhlasní mužové, jako dvorní rada Adam z Müllerů, právě tak dětinně ho poslouchali jako lidé z nižších vrstev,» soudí Veit.¹⁾

Hofbauer a Müller byli úzkou přátelskou páskou spojeni, což se mělo též společnou prací i na venek jeviti. Zabývali se plánem zříditi výchovavací ústav pro mladé šlechtice, kde by se dostalo mladým těmto lidem věrně katolického vychování, oproti mnohým ústavům, které byly prostoupeny racionalistickým duchem času. Provedení tohoto plánu a vedení podniku mělo býti svěřeno rukám Müllerovým, který za druhého ředitele zajistil si Klinkowströma a v náboženském řízení dal se vésti Hofbauerem. Asi 24 hochům a jinochům z vyšších kruhů ve stáří od 10—18 let mělo se dostati výchovy v tomto ústavě, jehož program zněl: «Křesťanství ve své vše spojující síle.» Müller sám vypracoval učební plán, jehož obsah je nám zachován Alfonsem z Klinkowströmu v životopisu jeho otce²⁾: Učování má obsahovati, začínaje hned vyššími humanitními třídami, filosofické a juridické studium, mimo klasickou římskou a řeckou literaturu a má býti rozšířeno též na studium zemědělské, úplný Cours diplomatique v řeči francouzské, na encyklopedii ve vědách vojenských. Pojato bylo i elegantní vzdělání ve výslovnosti, v rytířských a hudebních exercicích. Ke všem těmto předmětům bylo určeno 8 roků. Učování má býti udíláno zkušenými privátními učiteli. (Duchovní a náboženské vedení P. Hofbauerem a jeho spolubratry. Učování dějepisu, státních věd, filosofie a matematiky chtěl vésti Müller sám. Toto privátní studium bylo by se řadilo po bok studiím vysokoškolským, ale bez jakýchkoliv veřejných zkoušek; ústav měl býti otevřen pro každého povoláního v každou dobu a hodinu.)

(Pokračování)

¹⁾ Innerkoller, m. j. m. str. 474. a 75.

²⁾ Alfons z Klinkowströmu, Friedrich August von Klinkowström und seine Nachkommen. Vídeň 1877. Str. 298.

BOJ O CHRÁMY VE FRANCII.

PODÁVÁ JOSEF HANÁK.

DRUHÝ DEN SE POKRAČOVALO V DEBATĚ O ZÁCHRANĚ chrámů, která se skončila, aniž by bylo učiněno nějaké rozhodnutí. Barrès to ovšem předvídál; chtěl mluvit s tribuny sněmovny přes hlavy poslanců k celé zemi. A úmysl se mu zdařil. Dostal nesčetné děkovných a povzbuzujících listů od věřících, od biskupů a farářů, plných radostí i rozhořčení, v nichž lze slyšet bítí srdce francouzského venkovana.

Umělci poslali předsedovi sněmovny tento krátký, ale výstižný dopis:

»Jsouce hluboce dojatai zkázou četných chrámů, skromných a snad bez stylu, než plných půvabu a dojemných vzpomínek, malebných božích muk a starých hřbitovů, přicházíme, my, umělci a spisovatelé všech vyznání, bez rozdílu stran, kteří jsme našli u těch prostých svatyní tolik vzrušení a uměleckých vznětů, s protestem a se žádostí k parlamentu o obdobnou ochranu chrámů jako jiných budov historických, malebných poloh a uměleckých památek. Chceme zachovati tyto pozůstatky minulosti, tyto zdroje duševního života; chceme zachrániti fysionomii architektonickou, podobu fysickou i morální Francie.«

Protest podepsala francouzská Akademie, Akademie krásných umění, Akademie věd morálních, Akademie nápisů, Institut, jímž následoval dav umělců, malířů, sochařů, architektů, archeologů, skladatelů hudebních, literátů, všech konservatorů franc. muzeí, všech slavných jmen Francie a pak všech archeologických společností, venkovských akademií, lycéů, studentských korporací, zkrátka všechna sdružení, která si vzala za úkol povznést intelektuelní niveau země.

Barrès se táže: »Dosáhne svého cíle tato velkolepá demonstrace umělců u mých kolegů? Doufám pevně. Všechny mocnosti veřejného mínění jsou vzrušeny. Tato velká otázka v podstatě katolická, jak se samo sebou rozumí, stala se otázkou civilisace. Zbožiti chrámy Francie jest nestvůrným činem nevědku a krátkozrakosti, zmenšením ceny lidské!«

Abý souhlas byl všeobecný, zaslal Barrèsovi inspektor učitel. akademie Blanguernon otevřený list s nápisem: »Školy a zvonice« tohoto obsahu:

»Nebyl jste vždy laskav k učitelům a v kampani, kterou vedete pro záchranu chrámů, nepočítáte bez pochyby na jejich podporu. Nuže! Je třeba, abyste připojil jejich jméno

ku jménu učenců, umělců a kněží, kteří vás právě podporují, a jsem šťasten že vám mohu říci, že učitelé Haute-Marny, alespoň ti, které jsem vzdělal, se naučili znáti a milovati jako úctyhodné svědky místní historie tyto náboženské budovy, jež chcete zachrániti před zkázou. Jsme ochotni vám k tomu podati pomocnou ruku.«

Podobně se vyjádřili i jiní předáci učitelští ve svých časopisech. Porozumění pro záchranu chrámů proniklo všeobecně.

Druhý oddíl své kampaně končí Barrès půvabnou lící venkovské slavnosti náboženské, již předeslal nadpis: »Procesí v zahradě«, a kterou uvádíme v překladě:

»Jest léto, doba prázdnin! Sněmovna se rozchází, a já jedu na venkov. Při tom nespouštím se zřetele své povinnosti. Listy, prosby, bolestné fotografie, vzpomínky, úmrtní oznámení mě následují a stále plní můj listář — a tyto fakty, jež rozděluji do nesčetných článků novinářských, oživují se ve mně úvahami, sny den ze dne . . .

Jak příjemné a zdravé prostředí jest náš venkov, jak nám jej vytvořily věky. Poslechněte zvuky, jež jsou nám tak milé a které zaléhají ze sousední vesnice; rány kladiv kovárny, dupot stád, řinčení řetězů nad korytem, zpěvavý hlas školy, hovory u krbu, zvuk zvonu, a neprotivím se na procházce ani cinkotu sklenice v hostinci, ani úderu koulí o srážené kuželky. Všechny ty zvuky nestejného významu stoupají, se spojují, se mísí. Jest to ohlas francouzské vsi, oživující saady mirabellové v Lotrinsku, ovocné v Normandii, olivové v Provinci. A kdo z nás by ho nemiloval! Vše jest pravdivé, vytvořené dobou, plné smyslu. Jest to harmonie, jest to souhrn zkušeností, nahromaděných generacemi. Jedinec tam najde úplné ukojení. Všechny stránky duše jsou tam pěstovány, vedeny jako na vrchol dokonalosti, právě dosti daleko od barbarství, aniž by spěly k raffinovanosti, která později jistě zeslabí rasu. Vzorové domácnosti, obvyklé práce, vyučování školní, nauka a ovzduší chrámu nic z toho všeho není zlé. Přijímám vše jako celek. Než jest možno, aby někomu zde vadil chrám a aby jej chtěl zničit? Právě chrám tají v sobě cosi, skýtá obci jistou realitu. Jsou okamžiky dne, situace, osamocení, nehoďy, jež jsou pány nitra a naši duši činí těžší, vážnější, opravdovější — ale chrám převyšuje všechny tyto pány nitra. Vše jest bez ceny, nedostává-li se srdce, a jsou to básně chrámu, jimiž na venkově se vzdělává a sytí srdce.

Dnes, v den procesí 15. srpna, chrám bude překypovati zpěvy nad malým městem. K 5. hodině zavznějí zvony, a za chvíli zvuky hudby se blíží rychle do ulice, kde slunce již skloněné ozařuje jen vrcholky domů . . .

Hle, objeví se mohutná, červená záda — vrátný ve své skvělé

uniformě. Otvírá průvod, pořádá jej, řídí kráčeje po zpátku. Potom po obou stranách několik dětí z chóru, za nimiž se ubírá dvojí řada hochů a děvčat. Nesou malé, zářící korouhvičky a sestry-učitelky s bílými křídélky, umístěné na boku jako vojenští šeržanti, udržují sladkou kázeň vojenskou.

Všechn ten svět malých recituje pěknou modlitbu: »nyní i v hořině smrti naší . . .«, a ono slovo, vržené stem dětských hlasů, ona dobrá vůle těch nejmenších, povznést se k těm velkým tajům, to vše působí dojmem podivuhodným.

Za nimi jde skupina dívek bíle oděných, jež nesou na nosítkách těžkou, pozlacenou sochu Panny. Jest to ideál našeho rytířstva i sv. Bernarda, jest to kult ideálu ženského, jest to tradice etická i francouzská, která se rozvíjí tam v průvodě, a nese se do ovzduší s »Ave Maria«.

Je následují městské paní, seskupené v kongregacích, nesoucí u krku široké, fialové stuhy.

Potom jde knězstvo, pan farář a jeho vikáři. Průvod ukončují muži v neobřadním oděvu, kteří jedním hlasem opakují neúnavně zpěv: »Jsem křesťan . . .« Ten jejich důraz čím dál tím větší a jenž neustává, ten dupot kroků, ty hlasy mají do sebe cosi válečného. Jejich refrén jest jako prapor pevně třímaný, jenž strhuje. Rozumím mu: »Jsme bratři!« A tento šik se svým rytmem mě přesvědčuje lépe než jakákoliv apologetika.

Již se nedovoluje, aby procesí šlo na malé náměstí. Rychle na konci ulice zabočí do zahrady, velmi staré zahrady, zavěšené nad bývalými valy, která jest dlouho majetkem šlechtické rodiny. Nyní v ní mívají útulek starí kněží diecése, kteří končí svůj život pozorující řeku a louky, kam vedou 200 metrů srázné okliky . . .

Na počátku těchto stezek mladé dívky, nesoucí Paníu, se na pokraji terasy zastaví a umístí pěknou sochu tak, aby ji bylo lze viděti při sestupu a potom při návratu zpívajícího průvodu. S nimi jsou fanfáry palronáže, zpěváci a pan Martin, můj starý učitel hudby, se smyčcem na houslích. Fanfáry znějí do polí, mladé dívky zpívají, a můj starý učitel hraje na housle.

Tyto »Ave Maria«, tyto chvály, vše se rozvíjí, vlní v čistém jasu a i bolest by začarovalo. Procesí kráčeje jim odpovídá. Chvillemi mladé dívky zpívají samy, seskupené kolem sochy a metají do zahrady hymny svého srdce. Ihned dole ze strany jim odpovídají dětské hlasy, ztlumené stromy, něžné jako mocný šum listů. Jest to slast rekonvalescence, kdy bolest mizí v dálce. Svět stává se lehčí, průsvitnější; ohyždnosti a surovosti se vzdávají; nostalgie se probouzí v naší duši, ale zmírněná, zastřená, utajená; cítíme tím více sympathie, uznání a všude kolem nás ožívují se prvky plynné a nezvažitelné, světlo, sladkost mizícího večera, habdři rozzechvění, mlha řeky. Slyšel jsem »Parsifala«

v Bayreuthu; vše je tam těžké, hrubé, nucené u porovnání s touto slavností čistoty.

Dělství, mláďo, zralost, tichý večer života, všechny věky plynuly nad starým parkem jako ranní mlha visící na stromech, jako vibrace z Mozarta, když zmlknou housle. Jaký rozkvět, takový den mezi dlouhými pracemi všedního života. Zde může malé město čerpat cít své mravní krásy a uniknouti hmotným starostem. Buďtež díky těm, kteří vykouzlují ty krásné hodiny z tmavé spousty dnů! Viděl jsem kráčet poesii, již jsem syn vděčný a vyznamenaný.*

Debata ve sněmovně 16. září 1911 se neskončila žádným usnesením; ale cíle svého M. Barrès dosáhl; veřejnosti, zvláště umění-milovná, byla jí vzrušena, nadchnuta pro chrám.

Barrèsovi šlo zvláště o to, získati mezi poslanci co nejvíce podpisů pro tento návrh **resoluce**:

»Sněmovna uvažujíc, že souhrn našich památek, architektury náboženské, tvoří národní poklad, vybízí vládu, zajistiti ustanoveními zákonnými zachránění a zachování těchto pomníků.«

Soudí, že k podpisu **resoluce** není ani třeba býti katolíkem, že stačí býti jen inteligentem. Je pln naděje, že bude mít úspěch. Podpisují poslanci různých směrů — i socialističti. Jiní se vymlouvají: »I království, aby se upevnilo, zničilo mnoho krásných věcí; proč by to neměla učinit demokracie? Co dělají? Jest to historie všech bítev, že se v nich zasazují rány nešťastné.«

Jeden socialista směru radikálního chtěl podepsat pod podmínkou, že po bohoslužbách mohou používat chrámů různé spolky ke svým schůzím.

»Jaké spolky — velký Bože!«

»Filanthropické a jiné ušlechtilého směru. V Elzasku jsou chrámy, v nichž konají bohoslužby katolíci i protestanté, a obecní basilejské (protestantské) pozvalo našeho kollegu Jaurès, aby mluvil v jejich katedrále.«

»Jaurès ve vesnickém chrámě? Raději ať se sřítí!« zvolal Barrès a podotýká, že uvést do našich chrámů antichristianismus by znamenalo, odsouditi je k smrti. Nepřátelé křesťanství opovrhují i významem našich budov náboženských a snaží se jej osudně změnit. Kdyby se jim vydala Notre-Dame pařížská, chartreuská, amienská, remešská, beauvaiská, aby tam postavili bohyni »Rozumu«, brzy by různými zařízeními, v jejich očích užitečnými a slušnými, znetvořili ty vysoké loďi, kde v každé podobnosti najdou otisknutu a proklamovanu svrchovanost víry, což právě popírají. Bylo by pošetilé počítati u nepřátel Kristových — byť i byli esthéty — s tím, že zachovají neporušenu budovu, která je podobou, myšlenkou, výrazem samotného Krista.

Z rozhovoru s jednotlivými poslanci dospěl Barrès k těmto úvahám: Úmyslem našich politiků v této chvíli jest, prodloužení **tíseň chrámů**, aby tak měli zbraň proti Vatikánu a jakousi výměnnou hodnotu.

Jsou dosti znepokojeni tím, že jsou zbaveni kárného prostředku, jež jim skýtal konkordát, a kalkuluji, že, nechají-li bohoslužebné budovy v nebezpečí, budou tím udržovati klerus v náležité míře. Ostatně, mají-li chrámy zahynouti, ať se tak stane. Nejsme všichni smrtelní? Kostely jsou jako staří lidé, jako staré babičky; jest třeba, by zemřely, jest to zákon světa a štěstí dědicův. Ale stane se tak slušně a od nynějška učiní se otisk jejich drahého obličje u jejich smrtelného lože. Barrès naráží na návrh Jaurèsův, aby sádrové kopie chrámů ceny umělecké se ukládaly v muzeu Trocadéro a tím způsobem aby se zachovaly památky náboženské architektury.

Zajímavý jest úsudek o náboženském smýšlení antiklerikálních poslanců, jež si utvořil z rozhovorů, které s nimi měl o návrhu své resoluce. Pozoroval jemnou odchylku od typického antiklerikalismu s tuším čelem a očima krví podlitýma. Mladí radikáli a radikální socialisté jsou méně útoční, méně násilní. Děti vítězství, narození ve šťastných dnech, neznají již prudkých výbuchů záští proti kněžstvu. Jisté brutálnosti boje, jako laicisace nemocnic, zrušení řádů kontemplativních, zanedbání náboženské architektury, jich neplní hrdost.

Uznávají u katolíků i jisté přednosti. Dva z nich hovořili před Barrésem o ochranovnách jednoho velkého města průmyslového, v nichž nechávají dělníci ráno své dítky na starosti řeholnicím a jdouce večer z práce pro ně se stavují.

•To bychom i my (socialisté) potřebovali,« pravil jeden.

•Kde najdete obětavost?«

•Bah, to správi dekorace.«

A souhlasili jako s faktem všeobecné zkušenosti, že mimo stav duchovní nelze ničeho dosíci než penězi nebo řádovými stuhami.

(Pokračování.)

FRANTIŠEK STŘÍŽOVSKÝ:

NOVÝ DEN.

Všude krev — i na travách a v síti.
Rudý mok z řek, moří, jezer svítí.
Krev, jen krev se válí v oblacích,
krví západ ve skla oken dých.
Rudé stíny
v šeré klíny
jalý den.

A noc přijde. Ztemní stíny rudé.
Pohasne žár v oknech. Tma jen bude.
Předešlých dnů ztichnou ohlasy.
Na obzoru blýskat bude na časy
Tichou nocí
černou mocí
pujde den.

Nejdřív v slzách ranních mih a rosy
probudí se světla pěvci — kosi. —
Slunce šlehne zárem páslavým,
a kde včel i požar byl a dým,
bude vřítí
míza žití
nový den —

JANO KÖHLER: TANEC.

Z CYKLU: •BLÁZEN•.

PROBLÉM DNEŠNÍHO BEZVĚŘÍ.

Dr. Jos. Kratochvíl.

CO ODPOVÍ PRAVÁ VĚDA NA TVRZENÍ POSITIVISTICKÁ?

Nikterak nepopíráme, že prvé prvky veškerého poznání našeho vycházejí ze zkušenosti jak vnější tak vnitřní. Ale proto není možno přece tvrditi, že tyto materiální fakty musejí zachovati ráz částečnosti a náhodnosti, kterým jsou oděny v přírodě i v našich vjemech smyslových. Naopak! S Aristotelem i se všemi velikány filosofickými středního věku soudíme, že fakta empirická podrobují se v nás procesu rozumovému, který je zbavuje rázu individuálního a dává jim ráz bytný.

Dr. Pospíšil píše jasně ve své Noëtice str. 333 a násl.: »Poznání vychází vždy z poznání smyslového... A jako poznání rozumové vychází ze smyslné zkušenosti, tak jest také ve všem svém dalším postupu a průběhu zkušeností podmíněno. Smyslové poznání dochází svého cíle ve smyslných představách. Z těchto představ čerpá rozum všeobecné pojmy, kteréž jsou prvotním a neprostředným předmětem poznání intelektuelního. Scholastikové uznávajíce mimo smyslové poznání i poznání intelektuelní od smyslového podstatně rozdílné, zahrnují ovšem ve své soustavě filosofické i říši metafysickou, ideální. Scholastika hájí mimo empirii také nutnosti metafysiky, jež však není od empirie odloučena, nýbrž nezbytně přeopokládá empirii jakožto základ a půdu své soustavy. Metafysika scholastická jest v pravém a vlastním slova smyslu vědou věcnou. Jejím hlavním a základním obsahem jsou bytnosti věci smyslných, tedy právě to, co činí tyto věci těmito smyslnými věcmi, kterými jsou, a co je rozeznává ode všech ostatních věcí. Z toho nutně následuje, že se nemůže nikdy nesnášeti s resultaty věd empirických (přírodních)... Přijímá každý nový výsledek přírodovědou na de vší pochybnost postavený a vysvětluje i odůvodňuje a doplňuje jím ihned svou soustavu... Hledá nejvyšších důvodů věcí a v těchto důvodech nejvyššího středu, v němž všechny resultaty věd přírodních se spojují, docházejí vyšší své jednoty a takto vyhovují požadavku ducha lidského, jemuž přirozenou nutností ve všech rozmanitých zjevech vždy hledati jest nejvyšší jednoty.«

Toho positivism nečiní ani nechce činiti. »Nemůžeme všechno vědět, nechtějme všechno vědět« jest jeho heslem. Člověk prý se tím upokojiti má, praví Krejčí. Ale zajímavé jest, že jak H. Spencer tak W. Wundt, které Krejčí uznává za hlavní dva sloupky positivismu, se tím upokojiti nechtějí. Wundt praví ve svém »Systému filosofie«, že zkušenost nutně vyžaduje doplnění.

»Bylo by nesmyslným žádati všeobecného spojení částek veškerenstva přístupných lidské zkušenosti, kdybychom nechtěli připustiti spojení jejich s příčinami a výsledky, jež již nejsou fakty zkušenostními.« (System der Philos. Lipsko 1889, str. 201.) Nu a famosní ono »Neznámé« Spencerovo jest tatáž neuspokojenost a snaha po proniknutí absolutna.

Musíme tedy nezbytně uznati, že fakta přírodní v soustavě v pravdě vědecké podléhají dvěma způsobům zkoumání, které se navzájem doplňují: první, který konkrétně konstatuje jsoucnost zjevu, sílu, která jej působí, zákon, který jej ovládá, a druhý způsob, jenž pozoruje tento zjev abstraktně i jeho sílu a zákon a prohlédá až k poslední adekvátní příčině. Nuže tedy, přímé pozorování zjevu přírodního vede nás zcela jasně k závěrům směřujícím nad zjev sám. Poznání s počátku smyslové stává se formálně rozumovým. Tak na př. astronomie nebo geologie vedou nás přímým pozorováním k masě kosmické, jako prvotnímu faktu jsoucnosti veškerenstva. Dále nám nepraví ničeho, ale jejich resultáty byly by přece jen příliš chudické, kdybychom si je nedoplňovali hloubáním rozumovým. Rozum zajisté pozoruje na jedné straně, že vesmír, jak vysvitá z fakt zkušenostních, má puvod časný, a soudě na druhé straně, že by bylo nesmyslné hlásati časný původ, kdyby kosmická massa byla od věčnosti existovala, právem zajisté usuzuje, že ona massa počala a že tedy vyžaduje jisté příčiny svého bytí.

Vidíme z toho, že princip kauzality, jako nevyhnutelný základ každé konstrukce vědecké, jest nezbytný při jakémkoliv hloubání v pravdě filosofickém. Jím možno vystoupiti od nejmenšího faktu empirického k nejvyšším zákonům stvoření, ke světlu pravdy rozumové. Věda jest vlastně jen pouhou aplikací zákona příčinnosti. Popírá-li tedy pozitivismus zákon kauzality, přetrhává tím kořen zdravého vzrůstu vědeckého. Proto praví vědci s nevolí odvracejí se od positivického skepticismu. Vidíme to i u nás, kde profesori věd přírodních, ať již jmenují jen Mareše, Babáka, Ráďla, ostře vystupují proti positivickým základům Krejčího »Psychologie«. Případně tu praví francouzský filosof Farges: »Chemik, fysik i fysiológ věří v substance a příčiny; uznávají princip kauzality a jeho podivuhodnou plodnost. Přesvědčíte hvězdáře, který zkoumá běh hvězd, že snad studuje zjev psychické, a že substance a příčiny, jež odhaluje v přírodě, jsou pouhé zbláznění a iluze jeho mysli? Ne, nikdy! Věda odvrací se od skepticismu, a obdivuhodné výsledky, jichž docílila právě v posledních dvou stoletích, dávají jí k tomu právo.«

A věru zcela bezdůvodně tedy omezuje pozitivismus obor lidského poznání. Duchu lidskému nestačí, aby se zákon kauzality aplikoval pouze na zjev přírodní s jejich smyslné stránky, nýbrž

vrozeným pudem, jemuž n e m ů ž e odporovati, jest nutkán, aby princip kausality aplikoval i na nejvyšší fyzické zákony a tak dospěl k jasnému poznání nejen jednotlivých příčin těchto zákonů, nýbrž i k poznání nejvyšší a nejprvnější příčiny všech těchto příčin jednotlivých, k poznání Boha. Jen takové poznání doceluje, d o k o n ě ť u j e a d o v r š u j e snahy lidského ducha; jen takové poznání jest pravým a dokonalým.

• • •

Emanuel Kant ovšem popřel možnost dojít z principu kausality k uznání jsoucnosti prvé, nadpřirozené příčiny reálně od světa rozlišené.

Rozumové principy mají prý svůj význam v činnosti vědecké, ale pouze jako *synthesa a priori*, zákony a normy našeho myšlení. »Čisté názory, kategorie a ideje jsou úkony ducha a dovolují poznatky zkušenost prostě o předmětech možné zkušenosti a o možnosti poznání. První umožňují všeobecné a nutné vědění o formách, v nichž nám mohou být předměty dány, druhé vědění rovněž apodiktické o formách, v nichž zjev musí být myšleny, třetí umožňují posuzování zjevů od onoho vědění rozdílné, avšak jemu neodporující. Kategorie a ideje dávají mimo to problematické pojmy takových předmětů, jež nám nejsou dány názorem, jež dosud existují mimo prostor a čas: věci o sobě nemohou sice být poznány, ale mohou být myšleny, což jest důležité pro ten případ, že bychom o existenci jejich nabyli jistoty jiným způsobem než smyslovým nazíráním.

Určení mezi spekulativního rozumu vyššího jest dokonáno. Všecko vědění a dokazování omezuje se na zjev čili možnou zkušenost. Ale hranice toho, co lze zkusiti, není hranicí toho, co jest, tím méně toho, co býti má, hranice rozumu theoretického není hranicí rozumu praktického... Kdybychom byli bytosti pouze theoretické, bytosti pouze zkušenosti nabývající, scházel by nám každý podnět domnívati se, že jest za a nad světem zjevů svět jiný, pomyslný; jsme však bytosti chtějící a jednající dle zákonů rozumových, a nemůžeme-li věci o sobě poznati, smíme a musíme věci o sobě – svobodu, Boha, život zásvětný – postulovati. Neboť pravdivé a nutné jest nejen to, co jest podmínkou zkušenosti, nýbrž i, co jest podmínkou mravnosti.*)

(Dokončení.)

*) Falckenberg, Dějiny novověké filosofie. V Praze 1899. 14. 481 a násl.

NADĚJE.

I.

Dunivě hřměla děla,
les pušek rachotil,
hrůzou se země chvěla
v doteku strašných sil. —
Zděšeně na to zřela
družina bílých vil.

Zář rudá k nebi čněla,
divoký orkán vyl,
vesnice, města celá
v rum trosek proměnil --
Zděšeně na to zřela
družina bílých vil.

V zoufalství srdce mřela,
celý svět jeden kvil:
krév čerstvá všude čpěla,
kterou se člověk spil. —
Zděšeně na to zřela
družina bílých vil.

Zděšeně na to zřela
a děsem hrůzných chvil
chvěla se bílá těla,
jak orkán vždy víc vyl --
a náhle prchla celá
družina bílých vil.

Jen jedna osaměla:
»I v hrůze těchto chvil
já zůstanu přec«, děla,
»mé místo tam, kde kvil« ...
Na děje jméno měla
ta nejdražší všech vil

II.

Lidským očím utajena
chodí světem bílá vila
a kam kročí, kvítek pučí
a v něm divná, černá síla.

Modrý květ ten tajuplný
hoře mírní, slzy stírá,
nový život budí v srdci,
zoufalstvím že neumírá.

Mnohý květ sic zloba zničí
mnohý také mrazem zajde --
ale přece aspoň chvíli
potěší se, kdo květ najde ..

Bože můj, ach jaká děsná
bouře na svět přikvačila --
štěstí ještě, že tu světu
zůstala ta bílá vila.

Bílá vila, Těšitelka,
tíše chodí stále světem,
těší, sílí, hoře mírní,
slzy stírá modrým květem ...

III.

Starodávná, nachýlená
Boží muka na rozcestí. --
U ní v slzách mladá dívka
pláče o své mladé štěstí.

Srdce div jí nerozkočí
zoufalstvím v tom náhlém bolu. --
ale již tu vila těší:
»shledáte se zase spolu!« ...

Malá chatka; pod svaheim jí
téměř ani nevidětí.
V chatce chorá žena leží,
u ní čtyři drobné děti.

A kdyby přec, nedej Bože,
staly jste se sirotami:
ještě v nebi Pán Bůh žije
a ten bude dále s vámi.« --

Jaký smutek ! Matka chorá,
otec kdesi na bojišti —
a snad právě v této chvíli
zmírá v krve ratolišti!

Bože můj, co potom bude
s drobnými tu sirotami,
bez matky a bez tatíčka
zůstanou-li v světě sami?

Zoufale zří chorá žena
na dítky, jež v slzách klečí —
och, to v srdci dvojí rána,
které nikdo nevyléčí!...

Ale již tu dobrá víla,
zoufalé by potěšila:
»Dá Bůh, otec navrátí se,
uzdraví se matka milá.

A tak chodí bílá víla,
kde se právě nejhůř děje,
kde je nejvíc divých bolů,
kde je nejvíc beznaděje.

A tak chodí bílá víla
krvavém i po bojišti,
ještě šeptá slova těchy,
nad hlavou když koule sviští.

A když děsí kupy mrtvol,
ještě těší víla jiné:
»Dá Bůh, že se domů vrátíš,
dá Bůh, tebe koule mine.«

A když jde smrt nenasytná
zkrvavělým lazaretem,
ještě dobrá víla brání,
zachraňuje modrým květem.

Stírá čela zkrvavená,
tlší bolest v ráně ru-Jé,
těší: »Dá Bůh, uzdravíš se,
všechno zase dobře bude.«

IV.

Ó naděje, ty dobrá vílo bílá,
ty Těšitelko v bolu hrůzných chvil,
ty sílící, když sleďní klesá síla,
čím bez tebe by bédný člověk byl?

Ó naděje, když vše nás opustilo
a uzkost děsivá rve naši hrud'
a v duši soumrak je — o, dobrá vílo,
ty při nás stůj, ty spásou naší buď!

Ó naděje, zvlášť v této hrozné chvíli,
kdy divoký se orkan rozzuřil,
kdy všechno lká a všechno hrůzou kvílí,
jak celý svět se vlastní krvi spíl,

ó, s námi buď, ty dobrá vílo bílá,
ty Těšitelko v bolu hrůzných chvil,
ty sílící, když sleďní klesá síla —
vždyť bez tebe, ach, čím by člověk
byl!...

VÁLEČNÁ MOSAIKA.

BÁSNÍKOVO VIDĚNÍ. »Hamburger Nachrichten« uveřejnily báseň rakouského básníka Roberta Hamerlinga (žil ve Štýrském Hradci, zemřel r. 1889; v českém »Sborníku poesie světové« vyšel v překladu jeho »Ahasver v Římě«). V básni té líčí se nynější hrđinský zápas Německa a Rakouska s nepřáteli. Škoda, že neuđán rok, ve kterém báseň povstala, a sbírka, z níž je vyňata. Báseň v překladu zní (Meine hellen Seheraugen . . .):

Věštecké své oči jasné
nořím v světlo, do věčnosti,
a před duší mou se staví
opojné sny budoucností.

Ze tmy, husté jako sukno,
z doby dálné, čimů malých,
bohyní zřím kráčet blíže,
zjev to veliký a sladký.

Tys to, Dvacáté po Kristu!
Řinčí zbraněmi a v žase
od daleké přístí doby
»Věkem Němců« nazývá se.

Národe můj, šírá země
před tebou se bude chvítit,
a ty budeš vrahy svoje
soudit v bouři, hromobílí.

Anglickou prsf nedotknutou
zdeptá tvoje mocná pata,
v celém světě bude kouřít
krev tvých vrahů, obět svatá.

Těš se na hrđinské doby,
s tebou ve spolku je štěstí,
nic se neboj nepřátel svých,
píseň má ti pravdu věští!

Rusko, obra hliněného,
sraží k zemi jako maltu,
orel Němců zahnízdí se
na bohatých výspách Baltu.

Austrie, teď jak by mrtvá --
než let dvacet vezmou vody,
ve mladistvé síle, kráse
hrdě staneš před národy!

Omámení tvojí slávou,
sklonění tvým pod vladařstvím,
Králkou Východu té nazvou
a germanským druhým čarstvím.

Nová Polska korunovat
habsburského bude syna,
v nové svobodě se pod ním
zaskví inladá t k r a j i n a

Národe můj milovaný,
slyším blít už do clmbálů,
do bubínků, trub a kotlů
při vítězném festivalu.

L.

Krátce na to prohlásila správa státního archivu v Hamburce, že ona báseň se v rukopisech Hamerlingových nenalézá.

JEN NE KŘESŤANSTVÍ! »Arbeiterzeitung« připouští, že válka znovu vzkřísila v soudruzích odumřelý náboženský cit, prorokuje však, že nálada taková nepotrvá dlouho a dodává: »Přes to něco z tohoto mravního přerođu zůstane, a my můžeme z toho jistě poučení čerpati. Člověku je třeba ideálu. A proti ideálu náboženskému stojí ideál socialistický, anebo lépe řečeno, vyrůstá vedle něho a nad něj. Pročež pracujme všemi silami, by v massy pronikl. A dejme mu třeba i lehký nádech náboženství, však náboženství starověku«.

TŘI JEZDCI.

Tři jezdci jeli tiše doubravou,
močalem jeli — mraky nad hlavou.

Červánků krví západ zahořel,
a první jezdec takto hovořil:

«Já smuten v boj jsem nikdy nespěchal,
však dnes jsem doma sestru zanechal;
tak malička jest — jaký trůd a žel,
až uloupí ji cizák nepřítel!»

Teď nový mrak se po obloze hnál,
a druhý jezdec tak se zadumal:

«Což sestra žal svůj brzo pochová,
jak pod okénkem zazní podkova;
však hůt jest jiné — já doma ženu mám
a bolestí pln na ni vzpomínám.
Ta dítky má, div jiné to nezmučí!
pod srdcem jedno, druhé v náručí.
A jak hloh trpké nese ovoce,
tak vychování dítek bez otce».

Nezával víchr z pusté skaliny,
leč třetí zalkal z duše hlubiny:

«Což sestra, žena — věru bolný cit!
ale já matku musil opustit;
malička moje, bídná stařena,
jak nad potokem vrba zlomená,

ta vypláče si oči do krve,
vždyť jedu od ní dneska po prvé;
té při vzpomínce je mi ku pláči,
kdo po smrti jí víčka zatlačí!»

A v smutném tichu jedou dál a dál
močalem černým kolem holých skal,
a nežlí měsíc na vlnách se skvěl,
na sestru první jezdec zapomněl;
a válečnou když píseň zapěl,
i druhý jezdec čelo zveselil;
a vrahů tábor, hle, již v plamenech,
však třetí pořád samý pláč a vzdech;
a nežlí mlha klesla na trávy,
již vybojován boj byl krvavý.

Prvnímu orel v lebku zafal spár
a v rose schladil krve jeho žár.

Vlk druhého si zavlél v houštinu
a bohatou měl na něm hostlunu.

Leč třetí prapor až ke konci nes'
a s jménem matky na rtu k zemi kles'.
A že i v smrti na ni vzpomíná,
tož z těla jeho vzrosila kallná,
a na kallnu bílý ptáček slet'
a zazpíval — keř jeden list a květ,
a zpívá ptáček z noci k svítání:
Ó matko! — dítě! — jaké shledání!

Zaslzl jsem mohutným pohnutím čta nyní tuto báseň, ježdu
z prvotin Vrchlického, sotva dvacetiletého! Myslil jsem: Čím
mohl se Vrchlický stát národu, kdyžby byl pokračoval v tomto
duchu ryze slovanském!

Osvěta. Všude na všech stranách ako záhubu věštící bouře znějí hlasy povolaných i nepovolaných zástupců vědy: Víra a věda jsou dva neslučitelné pojmy, jsou jako oheň a voda, navzájem si úplně odporují. Proto mile překvapí čtenáře, když v 1. čísle »Osvěty« 1915 v článku »Boj o názor světový a vědy přírodní« známý filosof Bohumil Bause zcela zřetelně píše: »Mezi náboženstvím a vědou nemůže být odporu; jsou jen dvě různé cesty k poznání niravního řádu světového — náboženství cesta exoterická (vnější, obecná), věda esoterická (vniterní, zasvěcenecká). Tím může být každému jasno, že pro lidi dobré vůle jest pole, na němž společně pracovati a působiti mohou, ať jejich vyznání nebo poměr k víře jest jakýkoliv. Páska tato jest dána vírou v mravní řád světový. »Hvězdné nebe nade mnou a niravní zákon ve mně« vyslovil se Kant. Vzácné doznání, pozoruhodné slovo z úst novodobého filosofa a v časopise neklerikálním! Dále podává krátký nástin vývoje názoru světového počínaje starověkem, Eudoxem z Knidu a Ptolemaem až po nynější monisty a praví: »... duch lidský jest tak už zřícen, že nezastavuje se na poznání, ale zabíhá rád na pole metafysické. Věda přírodní má však zůstat objektivní a vědoma si mezi, za nímiž vznikají záhady, jednak dosud nerozluštěné (du Bois-Reymond označil je heslem

»ignoramus« — neznáme, jednak nerozluštitelné (ignorabimus — nepoznáme.) V boji o světový názor netřeba zneužívat vědy přírodní a stále k ní se odvolávali jako by nutně vedla k nevěře a podávala jediný názor světa představitelný, logický. Zdá se snadně při povrchním seznání běhu života v přírodě, hned domýšlivě mluvit o neshodě biblického a jakéhokoliv theistického podání s výsledky empirického pozorování. Jest třeba hloub vniknouti do podstaty zjevů; poctivý přírodopyslec věří v bezpodmínečnou zákonitost světa...« Jak by se toho dalo použiti u dorostlejších studentů! Slovo za slovem mohlo by se to přecíst a probírat. O monismu pronášel svůj soud slovy odporu německých monistu, sestoupilých v t. řeč. Keplerbundu a to: »Statistice přívrženců láká méně filosofie monismu, k jejíž pochopení třeba jest hlubšího vzdělání, jako spíše laskavá ethika rázu materialistického, která upírá člověku svobodnou vůli a mravní zodpovědnost.«

Článek jest psán se zvláštní objektivností a proto zasluhuje veškeré pozornosti. Osvěta vubec by asi za sloužila větší pozornosti z naší strany, neboť jest vedena a řízena duchem přísně a u nás vzácné objektivitě. Celý obsah čtyř dosud vyšlých čísel »Osvěty« 1915 jest zajímavý a cenný, neb obsahuje nejen plody vědeckého snažení, nýbrž i umělecké tvorby literární.

Tak upozorňují na historickou práci »K jubileu Husovu«, několik studií |Dra. V. Flajšhans, v nichž dosud pojednává: I. Datum narození Husova, II. Učitelé Husovi, III. Hus a Viklef, V. Stará a nová vydání českých spisů Husových. V stati III. Hus a Viklef pod čarou vytýká Dr. Flajšhans profesor Sedláku, jehož záslužné práce jinak uznává, ignorování prací jiných a nedbání priority cílů. Dr. Sedlák jistě se obhájí. J. L. Červinky »O poloze velkomoravského hradu Velehradu«. I z básnických plodů zasluhují některé povšimnutí na př. »Legenda« od Pavla Aurigy. Jako nedostatek objektivnosti musí se vytknouti, že v rozhledech po dějinách nejnovějších v čísle 1. v projevech pro společnou poradu českých poslanců neuvádí se akce katolické národní strany. V čísle 4. Světová válka r. 1914 - 5 zmiňuje se též referent Adolf Srb o mírových pokusech presidenta Spojených států, ale o mírových akcích hlavy celého křesťanstva papeže se vůbec ani nezmiňuje. Osvěta vychází v nakladatelství J. Ottly v Praze, redakcí Fr. Ad. Šuberta měsíčně (mimo srpen) v objemných sešitech za 14/40 K. J. L.

„Zlatá Praha“, »representační« list český, přináší úvodní básně Paueroval, v níž autor v potu tváří se namáhá čtenáři namluvit: »Jen život lidský byl Tvůj život, Kriste«. V jubilejním roce Husově, který hlásal božství Kristovo!

Ó betlemský náš Misiře,
my velcí jsme Husiti!

Leč to, več ty jsi pevně věřil,
musíme na prach zdusiti

Leoš Janáček v »Hlidce« odbývá knihu Dra. Jos. Bartoše odmítnutím výtky o Dvořákově »neoriginalitě myšlenkové«. Nezáleží na převzetí nějakých nápeků odjinud, to činí každý:

záleží na *duši* skladby — a ta není u Dvořáka dosud vystřižena. Janáček knihy Bartošovy tak málo cení, že ji ani — nedočte!

Pravá vzdělanost nespočívá zajiště jediné v odborných vědomostech, nýbrž i ve schopnosti chápati a rozuměti věcem novým ve světle starších. Vzdělanost záleží ve zvědavosti stále čilé a mohosírané. Naučení žáky samostatnému přemýšlení, přivést je k samostatné práci — toť hlavní úkol vzdělání školského. Duše — říká starý Plutarch — není nádobou, již nutno naplniti, nýbrž ohněm, jež třeba roz-nítili. Vzdělanost není hromada konkrétní látky, kterou jsme napěchovali do paměti. Vzdělanost je forma, kterou dáváme svému duchu rozumovou práci. Vzdělanost — toť živé a úporné úsilí, toť pohotovost ideí logických a jasných. Vzdělanost záleží v chuti iniciativy a kritiky, v odvaze mysliti svou vlastní hlavou, v úsilí býti sebou samým. Krátce vzdělanost záleží ve schopnosti chovati se vůči jakékoliv záhadě, jakékoliv nové otázce, ne jako papouškovující naučný slovník, nýbrž jako myslící duch — schopný správně a rychle se rozhodovati i úsilně pracovati. Dr. J. Kratochvíl: Formální vzdělání na střední škole. (Nový Věk 30. 1. 1915.)

Co je mystika? V »Osudech« od K. D. L. jest báseň, která podává pojem mystiky, ale nedošla dosud pozornosti nebo diskuse těch, kteří se mystikou zabývají, ač podává něco svérázného. V »Novém Věku« p. A. N. (prof. Neubauer z Jičína) pojednává o nepravém mysticismu. Ač se s ním úplně neshodujeme, pro cenné upozornění na řádění nevěřících »mystiků« vývody jeho zde uvádíme:

Katolická mystika a nepravý mysticismus. Jistě pravdu pověděl svatý

Řehoř Nazianský, že nejvtikavější z tvorů je člověk. V dějinách lidských i v životě jednotlivců jest to patrné napořád. Byly doby a není tomu ještě dávno, kdy samo slovo mystika vyluzovalo na tvářích rozumných a osvěcených lidí útrpný úsměv a v nejlepším případě setkávalo se s velkomyslnou shovívavostí, kdežto dnes zase přichází pomalu mystika do módy a kde kdo se nutí do mystické pósy. Prohlížejte moderní a hypermoderní básně, knihy a časopisy, najdete v nich opravdové mystiky ovšem málo anebo nic, ale slovem mystika, mystik, mystický všude se rádi krášlí asi tak, jako místo diamantů lidé nosí jejich napodobeniny více méně bezcenné. Přijdou vám jedni s tak zvanou přirozenou anebo přírodní mystikou, jež hledá své pole v oboru neprozkoumaných přírodních sil, druzí s mystikou daemonickou, při níž se koketuje s mocnostmi pekelnými, s mystikou pantheistickou, do níž jako do labyrintu zabloudili bratři svobodného ducha a někteří beghardi ve 14. věku, ke kterým se druzí spinozovský i novodobý monismus, což všechno jsou světýlka jen zdánlivá, bludičky, za nimiž kdo jde, utone v temných a studených bažinách, jestli se v čas nevrátí,

neboť jiné není
cesty ku spasení
nežli Kristus Pán,
skrze Něhož máme všickni,

v jednom Duchu přístup k Otci,
a tato jediná cesta zasluhuje jména mystiky. Jest to mystika křesťanská, kteráž, na rozdíl od pantheistické, přijímá a uznává základní rozdíl mezi Stvořitelem a stvořením, avšak snaží se o vroucné sjednocení člověka s Bohem milostí posvěcující. Křesťanská mystika není snad něco luxusního

anebo věc záliby pro některé jednotlivce, nýbrž patří ku podstatě naší Církve, je to panis filiorum non mittendus canibus. Křesťanská mystika vychází z Písne písní a z různých jiných míst Písma Svatého, jako třeba Pláč Jeremiášův III, 25—28. Citovati všechna taková místa, znamenalo by citovati totam bibliam. Zvykejme si zase, aby nám byla tato velkolepá kniha denním chlebem jako bývala lidem sifeďovským.

Když tedy věci takto jsou, jest samozřejmo, že katolické mystice mohou dokonale rozumět jen katolíci. Proto knihy a studie o ní jiným se nebařily. Jest toho dokladem Pregerova Geschichte der deutschen Mystik anebo nová vydání katolických mystiků, doprovázená úvody monistů, jako je třeba úvod monisty Bölsche k Angelu Silesiovi, anebo vůbec doprovod k textům vydaným u E. Diederichsa v Jeně, o nichž jsem zde již jednou mluvil varovně.

Zde musíme býti na stráži a nedopustit, aby naše nejkrásnější květy trhali jiní a dokonce jejich přirozenou, libou a léčivou vůni uměle přeměňovali v aróma mámlivé a snad i umrtvující. Je to hrozná křivda, kterou páse bohoupustá přítomnost na minulosti. Pořád ten starý duch klamu. Napřed umlčovat a hanobit, a když to se nedáfilo, tedy aspoň uměle přebarvovat a neprávě vykládat. Kdo však je poctivý, vyzná, jako Harnack vyznal: Ein Mystiker, der nicht katholisch wird, ist ein Dilettant. Nový Věk, A. N.

O Fr. Douchovi uveřejňuje črtý Miloš Babor v »Novém věku«. Z původních básní Douchových otiskuje z »Koledy« z r. 1878. též Náhrobní píseň, která je významná pro to, jak Doucha nazíral na úkol kněze a lite-

ráta. Proto ji celou reprodukuje. Tento kněz-buditel nebyl pouhým »čistým« básníkem, který »si to nechce s národními veličinami pokazit«, nýbrž bojovníkem:

Náhrobní píseň.

Žilť básník; po skončeném závodu již chystal se světa se k odchodu; — než na tu cestu dalekou se dal, sám náhrobní si ještě báseň psal:

»Vy v konec boje mého, k uctění věrného při svízlech zapění, mně vavřínový věnec v lásky jev dát chcete, svěží, — klidnou na rakev?

»Zda zpěv můj strží chvály lahodu, či stržen bude, v hany průvodu, co dbátí? nechť mi není přičteno, co »slávou básnickou« je pokřtěno!»

»Já poesie zvolil okrasu jen za odění vyšších zápasů: to svatým bylo cesty úkolem, kde hnusným kráčet světa koukolem.«

»A protože na rakev ať, v pohřbu den, mně vavřínový věnec nekladen; leč na ní položte mi pádný meč, jenž pravdě, právu tlhl v tuhou seč!»

»Ten meč, mně prostým věnčen kvílím v čest, nechť pohřebníkům výmluvnou dá věst, že vojin chrabrý stál jsem ve voji, kde člověčenstva pochod k výboji.« —

I skončil. Jako toužil k posledu, tak stalo k jevnému se pohledu: dán jest mu sđlně rakev na povlak ten kvílím ovinutý meče znak.

Když dle té vůle, stěha mrtvolu, meč ve světel se blyštil plápolu, duch jeho statný, vděčen za dar ten, oblétal schránku tichou, utěšen.

Popel... Pod tím názvem vydala spisovatelka Helena Malířová knihu, v níž pod různými pseudonymy zachyceny jsou privátní poměry a soukromí života některých známých pražských spisovatelů a umělců. Jsou-li vypravované tu děje jen z části pravdivy, pak mezi pražskými umělci jest rozšířeno úžasné morální bahno a špína. Pak vysvětlujeme si onu nízkou obscénnost, smyslnost a mravní prázdnotu české literatury za posledního desetiletí. Autorka románu nijak se nesnaží zakrýti, že hlavní osoba její knihy, Božena z Popela, jest ona sama, a ličí, kterak provdala se proti vůli matčině za souchotinářského alkoholika, stíženého ještě jinou hroznou nemocí pohlavní. Přejala od něho všechny zvyky hospodského ponocování, podváděla ho již ve třetím roce manželství, propadla po jeho smrti zcela demónu kavárenskému a vinárenskému, opíjí se, vodí si k sobě mladé muže... Také básník Otmar, onen, jemuž zemřela žena umělkyně a jenž má »vliv v kruzích divadelních« (kdo to neuhádne?), líčen jest v románě jako hýřil. Vozl chytlavě mladé vdovy do Berlína a prolouká noci s přístupnými dámmami po pražských kabaretech a vinárnách. Zpěvačka paní Krásová, širokoramenná Valkyra s mohutně rozpjatým poprsím, dráždí v románě kabaretní společnosti okatým nakláněním hrudního výstřihu. Toť několik ukázek soukromého života pražských umělců. Popel, popel, popel...! A nikde oheň, jenž by svým životním teplem a jiskřivou září uchovával, obrozoval, očisťoval... Taková jest dnes i česká literatura! Č. Západ.

Papež modelem. Florentský sochař Rafael Romagnoli, který byl zavalán z Petrohradu do Říma, aby zhotovil

podobiznu papeže Benedikta XV. v bronzu, sdělit zprávu: »Resto del Carlino«, že nemohl od papeže dosáhnouti než tří krátkých sezení. Své dojmy vyjádřil umělec těmito slovy: Papež má velmi zajímavou hlavu se známkami velmi živé inteligence, široké čelo, trochu stlačené nad nosem, a kulatá lebka, v níž mozek jest nejlépe uložen, svědčí o jasné mysli a duševní rovnováze. Nos má orlí, oblouky obočí hluboké a úměrné, takže znatelně vystupují lesklé oči, ne sice velké, ale velmi živé. Oči jsou zakryty tlustými skly, neboť papež je krátkozraký, ale časté pohledy přes ně prozrazují inteligenci skvělou a pohotovou. — Ústa jsou široká, ale úměrně a pevně kroužená, což svědčí o dodržování předsevzetí jednou učiněných. Brada vyčnívá jako u klasických typů Caesara a Napoleona. Tyto charakteristické rysy mění se pak ještě následkem fyziognomických kombinací, které způsobuje nervosní a skoro nepokojný temperament papežův. Papež byl s mým dílem spokojen a věnoval mi svou velkou fotografii s vlastnoručním podpisem. Pak s povzdechem dodal: »Děkuji Bohu, že jsem konečně s malíři a sochaři hotov. Jste jediným, jemuž jsem seděl třikrát, ale ujišťuji vás, je to velká námaha pro mě.«

Ze zákulisí naší literatury. Ve »Večerníku Našeho slova« píše F. Peroutka v besídce »Umění a výdělek« :

»Co všechno hazardně sází u nás ten, kdo vsadil na kartu svobodného literátství. Stačí, aby se větfík trochu obrátil a začal foukali z jiné strany, aby naši umělci byli zbaveni existence a vydáni v šanc náhodě a mllosrdenství. Loni vypukla slávka typografů — a literáti byli bez chleba. — Propukla

válka, a většina umělců je odkázána na veřejnou podporu a dobrodiní.

Rdím se vždycky studem, mluvím-li s německým nebo ruským literátem o našich poměrech. A přece neřeknu jim vše, co vím; bůh ví, co mi zabránilo, vyprávět jim na př. tuto pravdivou legendu:

Přišel jednou Vrchlický, již jako universitní profesor a slavený básník několika desítek veršů k nakladateli a povídá:

»Pane nakladateli, prosím vás, dejte mi zálohu sto korun.«

»Nedám.«

»Tedy padesát.«

»Nedám.«

Vrchlický chvíli mlčel a pak řekl tiše:

»Tedy aspoň dvacet.«

»Nedám.«

A Vrchlický šel . . .

Rděl jsem se studem také tehdy, když Knut Hamsun nebo jeho paní si komusi stěžovali, že čeští nakladatelé přes své sliby neplatí ničeho za překlady Hamsunových románů. (Mluví-li již o Hamsunovi, připomenu jednu scenu z jeho »Nové země«, která vždy jistě pokořovala svou nešťastnou pravdou všechny umělce, kteří nedovedli si řádně srovnat umění a otázku existenční: mladá paní srká svému milenci básníkovi do kapsy svrchníku obálku s bankovkou; on o tom ví a nebrání se.)

Člověk, zasvěcený do zákulisí naší literatury, může vyprávět věci trpké a bolesné: znám jednoho mladého literáta, který dostává stravu i oděv od jisté dámy, laké literátky; časem ho ona dáma, dobfě situovaná, vezme na malý výlet; a za to vše je literát povinen psátí dámě rozvrhy jejích prací, často některou povídku i sám vypracováti. Znáám dále několik literátů a malířů,

z kterých věčný nedostatek peněz na-
 dělal příživnické stvůry; klesli i tak
 hluboko, že o sv. Janě čekávají na
 venkovany, které pak omamují pre-
 styžem svého umění a dávají se od
 nich vydřívati po celou dobu, co pro-
 dli v Praze. To jest již nejnhusnější
 forma lidského i uměleckého úpadku.
 A i oni mají chvíle, kdy probouzí se
 v nich svědomí, a oni jasně si uvědo-
 muji celou bídu svého postavení; na-
 lezl jsem jednoho z nich kdysi v roz-
 čilení a v slzách; na mou otázku od-
 pověděl: »Nedostatek peněz dělá ze
 mne bezcharakterního člověka. Jsem
 již úplně bezcharakterní, to je děsné.«
 Několik takových lidí dovede dokonale
 zhanobiti umělecký slav, na který si
 pak veřejnost navykne pohlížeti s tímým
 pohrdáním.

Co pomáhá k vážnosti?

Charakter a práce,
 utrpení, vlohy
 někomu však stačí jen
 hodně dlouhé nohy.

Z literatury a umění. »Nový Věk«
 odsuzuje, že spolek českých spisovatelů
 »Máj« zřídil si kinematografický pod-
 nik (jemuž dal nevhodné jméno »Ma-
 ják«) a že se dobře situovaní spiso-
 vatelé čeští tak zahazují, že za peníze
 chlí psát pro tento kramářský podnik
 krvavá dramata! Časopis »Cyril«
 uveřejnil Sychrovu skladbu na slova
 K. D. Lutinova: »Václave svatý, zbožný
 reku«. — Nová kniha Vlasty Pittne-
 rové: »Úředníci sirotkové« vydal
 Promberger) těší se značné pozornosti
 a udělá autorku populární. Líčí rozto-
 mile časy českého probuzení. — Malíři
 Jano Köhler a Ad. Kašpar byli
 odvedeni k vojsku. Kresba Köhlerova,
 kterou dnes přinášíme (Tanec se Smrtí)
 povstala už před lety jako lept. — Jan
 Halouzka, farář v Místkě, badatel

v době probuzenské Moravy, slaví 40
 let literární práce. — Prof. Jos Zubatý
 a Fr. Čáda slaví padesátku. Vůbec
 hemží se nyní v českém životě pade-
 sátky a šedesátky, stárneme. Dr. A.
 Podlaha, Reyl atd. — V Německu bylo
 za posledního půl druhého roku za-
 vřeno 1000 kinematografických divadel
 pro nepřistojnosti. — Prof. Alf. Neu-
 baue r doporučuje vydávání liter-
 gických knih v dokonale úpravě pro
 české čtenáře. — »Nový Věk« vytýká
 tragedii od Waltera Hariana »Norim-
 berské vejce«, která byla pocílena cenou,
 křiklavé anachronismy.

Josef Ehrenberger. Čeští literáti
 katoličtí měli by letos důstojně oslavit
 jubileum stých narozenin povídkáře
 Ehrenbergra, které připadne na 22. čer-
 venec. Času bylo by tedy k přípravám
 ještě dosti. Vzácný kněz narodil se
 roku 1815 v Korouhvi u Poličky na
 Chrudimsku. Zemřel jako vyšehradský
 kanovník 10. února 1882 a pochován
 byl v kapitulní hrobce pod hřbitovní
 kaplí. Jeho historické i časové povídky,
 jakož i jeho básně pečlivě sebral a
 vydal básník Xaver Dvořák u nakla-
 datele Francla v Praze. V posledním
 sedmém svazku najde se i jeho pěkný
 článek životopisný (str. 687–704.) Máno
 tento článek psal o Ehrenbergrovi ještě
 Otokar Mokřý (Květy IV. 193 nn) a
 Beneš Třebízský (Osvěta XII. 298–301).
 Věčná buď paměť uslechtilému muži!

Profesor Nábělek, slovatný kato-
 lický řečník, podrobil se v Kroměříži
 těžké operaci, která byla šťastně pro-
 vedena. Před operací zaopatřil jej sva-
 tými svátostmi probošt Stojan. Vroucně
 přejeme vzácnému muži brzkého uzdra-
 vení.

Nové vydání Dantových děl. Ital-
 ská poslanecká sněmovna povolila
 180.000 lir na nové kritické vydání

Dantových spisů. Těchlo dnů dohodla se vláda s Dantovým spolkem o podrobnostech. Dílo vyjde roku 1921 na oslavu 600. výročí smrti velikého italského básníka, a to v 15 foliových svazcích.

O českém verši píše školní rada prof. Václav Horák tyto pozoruhodné poznámky: Básník jistě cítí, že chod českého přízvucného verše je velmi jednotvárný — t. j. vesměs trochejský, ať už s bezpřízvucnou předzáškou nebo bez ní. V plyné řeči ovšem praefixy i předložky často jsou bez přízvuku — a tento tkví na kmenové slabice. Než dětem, ač bohužík marné, se vtlouká ve školách nesprávné pravidlo, že předložka neb praefix přízvuk mítí mu sí! a tím se jednotvárnost propaguje. Vážnější je věc tato: V mluvě stýkají se často dvě přízvucné. Jaký půvab mají u Kolcova rytmy — — — — — Totéž jsem našel i v Hito-padeši (z níž přineseme ukázky přístě).

Na př.: I červ ze stvolu květiny
a muž, nemající varny.

Vrchlický už něco podobného si dovolil, ale Sekanina při vydání V. veršů tyto odchylky přemítnutím slabik vymítil a tak Vrchlického »zlepšil«. Ucho by si přivyklo a každý by se divil síle těch veršů.

Literární novinky.

Elisée Reclus: *Dějiny potoka*. Přeložil A. Mufovský. Ottovy naučné knihovny svazek 2. Vydal J. Otto v Praze. Stran 147.

V Dějinách potoka sledována jest tekoucí voda od svého »objevení se na povrchu země až k zmizení v řece a moři« ve všech svých vlastnostech a způsobech, jimiž ony jsou člověkem využítkovány. Spisovatel však nepřestává na pouhém popisu, nýbrž bohatě

využívá všech předmetů k hlubokým úvahám hospodářským, sociálním. Nadevše poutá v této Reclusově knížce uchvacující líčení přírody, které ji činí opravdovou básní v prose, vynikající neopofebovaností myšlenek a svěžími motivy.

Náboženské touhy v německé literatuře. (Z knihy Dra. Fr. Zacha.) Největším dramatem moderních spisovatelů jest bez odporu Sudermannův »Johannes«. I když postavy v tomto dramatu nejsou osoby biblické, nýbrž jen typy — Jan je tu Nietzschevským nadčlověkem, jenž samotén přes vrcholy hor putuje; — trpí síce přesycením efektů to drama, ale vane jím velká tucha: hlásá s chvějící se nejistotou naději nové doby — víru messiánskou. K Sudermannově tragedii řadí se nápadné báseň epika Brunna, »Der Täufer«. U obou jest Jan muž z pouště, jenž zpuchřelým poměrem jen smrtelnou ránu zasazuje, ale nadějí lidstva nových ideálů dání nemůže. Nezná tichosti, chybí mu láska, jež prohřívá všecko učení Messiášovo. Tímto kontrastem předstupuje Ježíš právě jako spasitelská postava před našeho ducha.

V románě nadaného, ale nervosně neklidného R. Vossa dovedně se ličí obraz zacházejícího světa pohanského a ukazuje, jak velká říše ve shonu dne se ohlíží po pevné opoře. Buditel ještě připomenuta Hauptmannova »Versunkene Glocke« s její temnou ideou messiánskou. Také v »Hanneles Himelfahrt« má postava Spasitele svou úlohu. Jediné světlo, jež osvěcuje soužení zde líčené — vychází z postav Pána.

Tito básníci postavu Spasitelovu neúčinnili středem svých děl — volili osobu předchůdce jeho, jenž má cestu při-

praviti vyššímu; nebo ukazovali zradčení messiánské postavy na různých skupinách tehdejšího života. V obou případech nabýli možnosti paraleliso-
vat s naší dobou a tím účinný zájem pro přítomnost.

V nejnovější době napsali básníci přímo knihy o životě Ježíšově — Frenssen román «Hilgenlei», a Rossegger knihu «I. N. R. I., radostná zvěst ubohého hříšníka». Oba přetvořili Písmo svaté zcela libovolně dle metody protestantských badatelů biblických. Obě knihy jsou jen romantickým oslavením «člověka» Ježíše.

Obě tyto knihy o Ježíšovi jsou však důležitými dokumenty časovými, protože se v nich obráží moderní kultura Ježíšův.

Je to stanovisko k mravně-nábož. ideálu evangelia lhostejné nebo i nepřátelské, ale uctivé k osobě Ježíšově. Je v tom snaha dílo a osobu Ježíšovu rozlišovali, jedno popřít, druhé potvrdit. Moderní lidé chlejí mít Ježíše hodně pomilování hodného a nadevše mírného, Ježíše, jenž ničeho nepřikazuje a ničeho nezakazuje, jenž je pouhá láska a především žádný Bůh. Proto hledí Ježíše co nejvíce od Písma svatého odpoutati a postaviti jej v ostrý odpor vůči dogmatice a církevnictví. Setrou s ním všechny záznaky, vymýlí vše božské. A tím to nové hledání Boha zvrhlo se v opak jako vše, co nechce se navázati na poslušnost — vnítlivě se hledá Bůh — zevně se chce náležet člověk. Nadsené přijetí těchto románopisců Ježíšových od čtenářů je však pádným důvodem pro náboženskou potřebu dneška.

Naše národní obrození a osvícenství. Je naše národní obrození ovocem tak zv. osvícenství či je dílem

romantismu? V těchto dnech vyšel v Čes. Budějovicích Přehled dějin české literatury od obrození až po naše časy od profesora Dra. Fr. Šimka jakožto pomocná kniha k opakování maturitnímu pro žáky středních škol. Kniha tato pravděpodobně hromadně se rozšíří mezi žactvem středněškolským, i bude dobře všimnouti si, jsou-li názory v ní hlášené opravdu správné. Knižka ovšem nepřináší nic původního. Je to kompilace, pracovaná na základě známých a běžných literárních historii, z nichž také přejímá, aspoň v základě, celkové pojetí, jmenovitě názor, že naše národní probuzení je v přímé příčinné souvislosti s francouzským osvícenstvím, což je nesprávné, poně-
vadž naše obrození pramení se z romantismu. Autor sice nezapírá, poně-
vadž je to nemožné, velkého vlivu romantismu na naše národní probuzení, charakterisuje romantický směr celkem správně, ač ne zcela úplně, jenom že dythyramby, které pje o francouzském osvícenství na prvních stránkách, odporují tomu, co se dále povídá v kapitole o romantismu. «Přehled» přiznává, že osvícenství pohrdalo historií a historickými právy jednotlivců i jednotlivých národů, že romantismus naproti tomu vzbuzuje úctu k historii, zvláště k historii středověku a křesťanství, vyzdvihuje význam jednotlivců i jednotlivých národů proti státu a společnosti. Kdežto osvícenství pokládá prostý lid za cosi nižšího, romantismus hlásá lásku k prostému lidu, učí, že základ veškeré poesie a kultury tkví v prosté, však svérázné poesii a filosofii lidové — odtud běže původ usilovné studium písně lidové. Osvícenství nemělo porozumění ani pro umění, ani pro kdovou poesii, osvícenství u nás ger-

manisovalo, nešetřně rušilo drahé české památky. Zbraslav (nic neplatily dávné české upomínky), Sv. Jiří na Hradčanech (abatyše svatojirská korunovala české královny), málem by byl padl i královský hrad na Hradčanech, množství knih a všelijakých historických památek bylo jenkrát zničeno, jako by bylo nějaké staré haraburdi, zbourána v době osvícenské řada domů starobylých a svérázných, zbourány malebné městské brány, zbouráno středověké římské imperium 1806, kde byl u osvíenců smysl pro malebné kroje, lidové chalupy, lomnice atd.) ošklivěli si Norimbec (ó té omezenosti!), ošklivěli si gotické umění, jen holé a fádní kasárnické fasády zdály se jim moderní a účelné, sumou: Naše národní obrození nepřamení z osvícenství, nýbrž z romantismu. (Nový Věk.)

Nový básník Valašska objevil se v mladém učiteli Fr. Horečkovi, od něhož jsme v minulém čísle přinesli báseň »Hrobař«. V těchto dnech vyšla první jeho kniha veršů: »DRSNÝ ŽIVEL. Sloky o božích tvorech. Péči přátel Valašska. Ve Frenštátě pod Radhoštěm v dubnu 1915«. Talent svěží, originální, nadějný. Nemá romantické zpěvnosti Kalusovy, více si libuje v drsném realismu, je bližší Slavičinskému, Kaldovi, valašským prosaikům, a velice často bije na strunu bezkydského barda — Bezruč. Jen přísná autokritika Bezručova mu dosud chybí. Potom bude koncisnější, vynechá příliš drsné detaily, kde jich není třeba, a nezdařilé pointy, někdy nechtutné a banální. Začátek je mnohoslíbený.

L.

Za Alfredem Muthem.

Schöne Jugendzeit!
Meine Flügel weit
bis zum Himmel möcht' ich dehnen.

Za krásných dnů mé mladosti jsem čet lvou píseň unylou — a za dalších let nikdy již jsem neslyšel tak spanilou.

To bylo v listě obrázkovém, jimiž jsem rád tak listoval — tam za Tvé písně toužným slovem se obraz kresby na mne smál.

Kdes na výšině jakés hory ve smavý krásný lejn den trojlistek studentů si hověl na trávník v šlěstí rozložen.

Zdvíhali čapky, ruce vzpřáhli kams do hor, rovin, do dálí — (jak Ludwig Richter kreslil mládí —) a Tvoji píseň zpívali.

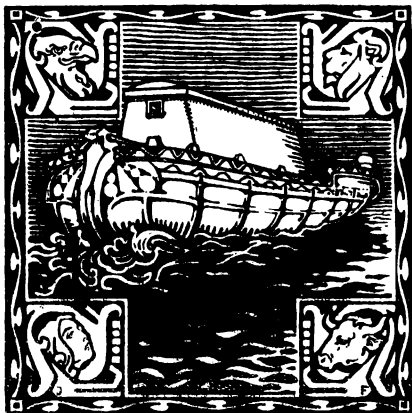
Jen akkord slední zní mi v duši — když duše znavená chce v let z lých tvrdých dusných trampot žiti, tak rád bych zas tu píseň čet:

»Nad námi blankyt svítí, před námi krásné vlasti ráj, za námi propast hluboká se šklebí.

Ó touho mládí! Křídla široká já chtěl bych rozepnout až k nebi! . . . « — !

11. 1. 1915.

K. D. L.

ARCHY

UVEDL
KARL DOSTÁL LUHEROV
v Prostějově 1. dne každého měsíce.

OBSAH: Šel, s. tiab. Romaj: Ten to svožili! - Světoč literárních žij. -
František Střizovský: Nový den. - Boj o chrámy ve Francii. Podává Josef Hanáček. -
František Dohnal: Naděje. - Válečná Mosalka: Básnířkovo vldění. Jěn ne
křesťanství! Tři jezdr. - Okna: Osvěta. «Zlatá Praha». Leoš Janáček. Pravá
yzdělanost. Co je mystika? O Fr. Douchovi. Popel... Papež modelem. Ze
žákulisi naši literatury. Co pomáhá k vážnosti? Z literatury a umění. Josef
Ehrenberger. Profesor Náčleek. Nové vydání Dantových děl. O českém verši.
Literární novinky. Náboženské touhy v německé literatuře. Naše národní
obrození a osvícenství. Za Alfredem Muthem. - Ilustrace: J. Köhler: Tanec.

ROČNÍK III. KVĚTEN 1915. ČÍSLO 5.

POZVÁNÍ K PŘEDPLACENÍ.

ARCHA vychází 1. dne každého měsíce. Předplácí se na rok 6 K, na půl roku 3 K, jednotlivá čísla 60 hal.

STUDENTI při hromadném odbírání (aspoň 10 ex.) předplácejí na rok 4 K. Adresa: Revue Archa, Prostějov. — Platí se složenkami Nového Života neb Archy (číslo konta 17.942).

Předplatné a insertné splatno a zároveň v Prostějově.

Platíce šekem, račie laskavě ku Svému jménu poznačit, zač platíte: AIII (Archa ročník III.)

CM (obraz sv. Cyrila a Methoda),
O (Oudy),
Euch. (Eucharistie.) Atd.

Připíše též číslo, které je na obalu!

Vhodný dar. »Den prvního sv. přijímání snaží se každý katecheta učinit dítkám nezapomenutelným. Probudit lásku k Svátostnému Spasiteli a zachovat ji v nevinných dětských srdcích jest jistě vroucím přáním dobrých rodičů těch dítek. Nákladem časopisu »Archa« v Prostějově vyšla nedávno andělsky něžná chvála Nejsvětější Svátosti. — Je to kniha katalonského kněze básníka Jacinta Verdegüera: »Eucharistie«, kterou v libezných verších naší mateřštiny ztlumočil básník-kněz, benediktin P. Sigmund Bouška. Jakoby pro dětsky něžnou lásku psány byly ty nadšené hymny svátostného Ježíše! Katecheťům i rodičům doporučujeme knihu »Eucharistie« i pro jejich miláčky.

VÁŽENÉ PÁNY odběratele slušně žádáme o laskavé předplacení (resp. doplacení). Nedojde-li nás předplatné do 5 dnů, budeme mít za to, že si p. t. odběratel přeje vyzvednutí obnosu poštovním příkazem.

Administrace.

PUBLIKACE.

NAKL. V. KOTRBA, PRAHA.
J. Hallčský: Ve válce v Rusku a v Hallči. K 150.

R. PROMBERGER, OLMOUC.
Vlasta Pittnerová: Úředníčtí sirotkové.
SPOLEK VYTV. UM. »MANES«, PRAHA.

Dráhy a cíle. Sv. 10. F. Chudoba: Básníci, věšci a bojovníci. I.

POZORUHODNÉ ČASOPISY:
Časopis katolického duchovenstva v Praze za nynější redakce pořádá v Čechách zaujimat místo, jaké na Moravě měla brněnská Hlídka. — Boboslovecké »Museum« v Brně jest čile vedeno, rovněž Studentská Hlídka v Praze. — Vaňkova »Kazatelna« (Pelhřimov) sledila už se stanoviska: Nepovažoval válku za metlu Boží.

LISTÁRNA.

Zpovědní přípravy Archy vyšly větším písmem 1000 za 7 K.

Knihy zdarma zasílá vojínům do nemocnic »Archae«.

V článku »Boj o chrám ve Francii« jsou tiskové chyby, které ruší smysl:

V 2. sešlité str. 55. poslední řádka má státi: jako bych se dotýkal; str. 56. řádka 14 má státi: věčnost, místo věčnosti.

V 3. sešlité str. 103. řádka 31 má státi: naprosto; str. 104. řádka 30. má státi: ne místo nic; řádka 31. má státi: osíře místo vstříc; řádka 22. má státi: o filosofii historie.

V 4. sešlité str. 135 řádka 29. má státi: do řady duchů; str. 136 řádka 2. má státi: o nichž; řádka 6. má státi: toto temní; řádka 11. má státi: suchých vědomostí; řádka poslední má státi: vřele.

Obraz sv. Cyrilla a Methoděje od Jana Köhlera 10 K.

GAB. RONA J:

TEN TO STVOŘIL!

D DÁVNA NESLA VILO SE V BLATNICI VESE-
lejší svaďby naď svaďbu Martina Vavříka a Mariny
Masaříkové. Dva dny a dvě noci se u Masaříků
jedlo a pilo, dva dny a dvě noci hráli tři houslisti,
čelista a basista, a při zvucích jejich hudby
zářící děvčice točily se kolem rozjařených chlapců,
že natřásaly černými šorci jako sýkorečky ocásky.

Dva dny a dvě noci chlapci zpívali, výskali a juchali a vrtěli se
kolem děvčic jako ptáčci sokoláčci okolo sladkých révových pňů.
A přece byla to svaďba chudobná, ubohá. Martinovým majetkem
byly rýč, motýka a housličky. Marininým otrhaná chalupa, do
níž slunce svítí a proudy nebeské vláhy se lijí. Rosa nebeská
tak důkladně chalupu svažovala, že zadek její s chlívkem a
komorou se shroutil, a předku k tomuto smutnému osudu málo
scházelo. Od dávna se vědělo, že Marina tuto »ústavu« dostane
věnem, a podle toho byla chlapciim vzácnou. A že Marina chodila
tu s modřinou, tu s oteklinou, dělaly se vtipy, že tak chlapci na
ni »bijí«, ač se dobře vědělo, že Marinu tak krásí její otec.

Starý Masařík pil již za života svojí ženy, ale po její smrti
zaprodal se kořalce s tělem i duší. Nejprve propíjel svůj výdělek,
pak utrácel i výdělek Marinin, když pak ani ten nestačil, propil
dvě kozy, později i stůl, lávky, lůžko, a štěstí bylo, že nemohl
propítí upěchované země, na níž v jednom koutě spával on a
v druhém Marina. Učinil sice kdysi u žida pokus prodati svůj
»palác«, ale jakmile o tom začal, chlapi se na něj obořili, na-
tloukli mu a z hospody jej vyhodili.

A jak byla Marina hledanou chlapci, tak Martin byl vzácným
děvčicám. »Škoda toho pěkného chlapce«, povzdechla si mnohá
při pohledu na Martina, když u muziky hrál na své housličky

tak krásně, až se všichni divili, když trefil ihned do noty, ať se mu začala jakákoliv píseň, když zpíval tak vysoko, že nikdo z celé hospody nemohl s ním na vrch a při tom kužnatou hlavou vesele pohazoval, celou tvář a modrýma očima zářil. Chválen byl pro svou štědrost, když z piva, jež se mu donášelo, na vše strany zavdával a jím plýtvat. Milým byl Martin všem a nepřítelíčka široko daleko neměl.

Přece že nějaké vzdechy nad Martinem?

Jak by ne? Martin se naučil u muzik pítí, že co v jedné noci vyhrál, to v následujících propil, ne sice sám, jako spíše s kamarády, kterým nedovedl ničeho odepřítí, pro něž byl by propil i kordulku s bohatými »tulipány« i klobouček s dlouhými pery. Která děvčica by tedy Martina Vavříka chtěla? To, že Martin krásně hraje, že zpívá jako slavík, že si umí také udělati topůrko do motýky, to navvážší chyb a zlých zvyků, jež ohrožují Martinovu budoucnost.

Kterak tedy by se neměla slaviti svaďba veselá a hlučná, když se spolu berou Martin Vavřík a Marina Masafíkova? Bylo proto na svaďbě jáso tu a mimo svaďbu smíchu. Kdož by taky se nesmál, když bída s nouzí se berou a spojení své tak hluchně oslavují?

•Ale jak bude dál?• tázala se tetka tetky, a odpověď zněla: »Dnes je huj, ale zítra bude fuj. Mladý Vavřík popije si se starým Masafíkem, a chalupa přece praskne.«

•Kdo ví, tetko? Masafík už se jenom vleče. Nebude dlouho trvat, a při »glgu« gofalky se zažusí.«

•Pravda,« dootrzovala druhá tetka, »ale sklínku po něm sdešf Martin.«

Po svaďbě se Martinovi tyto řeči donesly, a že měl Marinu rád a styděl se před ní pro tyto posudky, umínal si stůj co stůj Marinu i okolí o opaku přesvědčiti.

O starém Masafíku sousedky dobře prorokovaly. Pil o svaďbě, pil po svaďbě — Martin mu nemohl odepřítí — a tak chátral, scházel, až na zadku chalupy v rozvaleném chlívku skončil.

S odněšením mrtvého těla Masafíkova jakoby z chalupy černá kletba byla odstraněna. Marina si oddechla, jako by hroznou tíhu se sebe shodila, vzpřímila se jako se rovná v zádech dlouho k zemi ohnutý. Martin velmi dobře pochopil, co Marina oddechnutím naznačuje, přivinul ji k sobě a se vši rozhodností pravil: »Nyní všem ukážeme, co spolu stvoříme.« Marina zahleděla se Martinovi v jeho dobré, modré oči. Ti dva splývali v té chvíli v jednu bytost.

Po smrti Masafíkové Martin a Marina žili tiše a spokojeně. Den co den spolu pracovali u sedláka, u něho stravovali a výdělek pečlivě ukládali, neboť budoucnost jim předváděla před očima sterá vydaní. Chalupa vnitř i vně zela prázdnotou a nedostatkem. Martin sice před svaďbou největší díry ve střeše na rychlo zakryl došky,

Marina chalupu vylíčila, ale byl to obřetný hrob, vše jen tak na oko. Dveře od ulice i od jizby se stářím rozpadaly, okno se rozsypalo, kachlová kamna se porouchala. Světnice bez nábytku, kuchyně bez hrců. Dva rýče, dvě motyky nemohly na vždy zůstatí jediným majetkem mladých manželů. Mousličky Martinovi nyní nic nevzýskaly, na kolíku visely a snímaly se jen tehdy, když Martin cítil touhu buď vyjásati svou radost či ztlumočiti svoje radosti neb posíliti své naděje. V hospodě se Martin od svadby s husličkami neukázal. Báł se hospody on a ještě více se jí bála Marina. Ba ta řekla: »Rozbila bych ti to, kdybys na to v hospodě vrznuł.« A tak Martin do hospody nevkróčil. Sousedky se Martinově zdrželivosti divily, z úžasu nevycházely nad jeho pořádností, Marina pak nad jejich zklamáním jásala a Martin jen se smál svýma dobrýma očima. Ale v tom usmání jevílo se odpouštějící sebevědomí, jež v očích Martinových překvapovalo.

Přišla zima. Práce u sedláka stála. Ale proto nezahálel Martin. Lopotil se v sedlákově skále, hluboko pod zemí, kdež byl chráněn před divokými chumelicemi i krutými severáky. Umluvil se se sedlákem, že s nalámaným kamenem se rozdělí, polovici vezme sedlák, polovici Martin. A tak Martin trávil pod zemí skoro celou zimu při matném světle malé petrolejové lampy, již musil místo vyhlédnouti a připravil, aby nebyla roztržena úlomky kamene, jež při mocných úderech Martinových na vše strany lítaly. Martin tak si navykl i skalní slují, že mu připadala druhou jeho jízbu, tak proti zimě otvřel, že potlučené a opuchlé jeho ruce necítily nejkrušších mrazů. Ač sněh v zimě často trousl a vysoko napadl, stezka k Martinovu skalnímu zámku byla vždy ušlapána. Den co den ji prošlapával Martin i jeho žena, která mu obědy nosila a v práci vypomáhala. Spousty kamení rostly před skálou, kubíky, jež Marina po obědě pečlivě rovnala, stály tam jako řada oltářů práce. A tak těch dvou lidí vesnice neviděla, jak týden dlouhým, leč v neděli, když se spolu ubírali na služby Boží. Ke sklonku zimy, když sněhy zmizely, svázal sedlák od skály kámen. Svou polovici dodal do města k stavbám, Martinovu pak svezl k jeho chalupě. A to tam leželo kamení, že lidé volali na Martina: »No no, Martine, chceš stavět babylonskou věž?« Ale Martin se usmíval a zářil svýma dobrýma očima.

Sousedé počítali, že Martin dá se z jara do stavby, ale počítali se. Martin se kamene ani nebotkl. Dále lopotil se u sedláka i s Marinou a přidával groš ke groši. Kterak pustil se do stavby, kdyžž k ní toho ještě tolik schází? Kde má Martin dřevo, kde kryibu, písek? Na to nastával v bezprostřední budoucnosti úbytek výdělku a vzrůst vydaní. Nad střechou Martinovou kroužil totiž párek čápů a u komína stavěl hnízdo. Což kdyby ten zloďej děti ukradl někde nemluvnátko a sletěl s ním komínem do domku

Martinova? V tom případě bylo zapotřebí pro dítětko kolébku obstarati a mladé tetičce Vavříčce popřáti klidu a času k opatrování dítěte.

Martin tedy ooešel do města, že tam v trhu koupí kolébku. Marina zatím doma čekala a se těšila. Martin přišel k trhu, vyčkal příhodné doby, když neviděl v nábytkovém tržišti žádného člověka ze své vsi, vklouhl k pantátu stolářů a nasměle se tázal po ceně jeoně vystavené kolébky. Ale jak se ulekl, když slyšel, že nejjednodušší kolébka stojí šestnáct korun. I vytratil se od pantátu stoláře, potloukal se a blouůil kuďsi městem. Zatím Marina doma na kolébku tolik se těšila, že ani s takovou toužebností nečekala, když kuďsi Martin jí byl slůbil, že přiveze z města svatě obrázky.

Ale jak se Marina zklamala, když za poledne zastavil před domkem vůz a ona, vyhlížející oknem — neboť se styděla ze světnice vyběhnouti — spatřila Martina z vozu skládati desky, pořiz, hoblík a pilku. »Ó, já ubohá děvečka«, zanařikala si, — »kolébky mně nevezte.«

•Tak, už se dáš brzy do stavby?• táłal se seďlák Martina.

►Dojista, jak už si desky obstarávám«, odvětil Martin.

Ale Martin si zalhal. Nezamýšlel dáti se do stavby.

Marina s reptáním vítala Martina. »Nereptej, že jsem ti kolébky nepřivezl«, chlácholil Martin ženu. — »Z těch desek sám ti stvořím kolébku, že jí tak brzy rovné nebude.«

Martin za večerů mĕřil, řezal, hobloval, ňlabal, vyřezával, sbíjel, až přeď Marinou stála kolĕbka, již bylo třeba pouze nabarvit, aby se zaskvěla v dokonalé kráse. I to Martin převedl k úzusu Martinu. U mĕstního stoláře vyzvěďel, jak se tvořĕ barvy a pak maloval. Marina chĕla, aby kolĕbku natřel na červeno, ale Martin veď základní barvu do světle žluta, aby prý z ní vynikly kvĕty, jež na ní tvořĕ. A vskutku vymaloval na obou bočních stranách červenĕ růže, velikĕ a krásné, jímž dle úsůďku Martinova nescházelo, než vonĕt. Na pravo i na levo oď růží táhl vlnitĕ proutek s četnými drobnými růžičkami. Na čelních pak deskách tvořil dole srdce ohraničenĕ čarou červenou, veďle ní do vnitř čarou modrou a mezi obĕ čáry nakladl růženec zelených tĕček. Ze srdce pak vyeďl vzhůru vlnitou čáru a k ní připojil listů a přeďivných kvĕtů nejružnějších barev, že ten rozmarný buďil úžas. Tak tu kolĕbka stála přeď Marinou v plnosti krásy a bohatosti barev a Marina nemohla na tu krásu dosti se nadĕvati a musila uznati, že tĕto kolĕbce nevrovňá se tak brzy která.

Ale taky byl nejvyšší čas, aby dílo Martinovo bylo dokonáno. Barvy ještě na kolébce neuschly, když zaujal v ní bylo nový občanek světa, jenž dostal jméno po otci. Byl to klučina kučervavý jako Martin a tmavooký jako Marina, takže se v něm oba

rodiče poznávali a nad ním i nad sebou se radovali. Malý Martinek ukazoval, že bude dobrý zpěvák a otec usoudil, že bude jistě i dobrý muzikant, neboť byl při stálé žizni, což Marina do-
svědčovala. Ale třeba že to byl kluk jako buk, nešlo o něm mezi sousedy a známými tolik řeči, kolik o divotvorné kolébce. Tu kdo spatřil, musil doznati, že Martin »stvořil« dílo znamenité. Martin se usmíval nad uznáním a chválou a cítil silněji než dříve v hrudi růsti vůli k životu silnému a tvořivému. Duch Martinův tkal tíše předivo různých plánů, s nimiž se ještě neod-
važoval ani Marině se pochlubit.

První dva měsíce nemohla se Marina oð kluka hnouti. Společná rodinná pokladna pocítila sice následky toho, ale Martinových plánů to zmařiti nemohlo. Ostatně po dvou měsících brali již Martinka s sebou na práce u sedláka, jemuž připadl úkol živiti všechny tři Vavříkovy »mlatce«. Důlek vzniklý v pokladně brzy se vyrovnal a než se obilí vymlátilo, podzemní osevy v lúno země vložily, zemáky a řepa sklídily, úspory vzrostly a dávaly právo útek plánů dále sosnovati. Pán Bůh zřejmě pože-
hával. Časy, kdy dva rýče a dvě motyky byly jediným majet-
kem mladých manželů, kdy nebylo v čem uvařiti, dávno minuly. Důln se pomalu plnil. Kolébka teprve ukázala Martinovi jeho sílu a nadání, to, čeho se smí odvážiti, co doveđe. A tak stvořil Martin během léta i lávky ke stěnám, jež neméně hlásaly jeho zdatnost. Opěrní desky lavek rozdělil kolmými sloupky a mezi nimi vyřezal srdce, jež podobně barvami ozdobil jako srdce na čelních stranách kolébky. A ty lávky a kolébka tak se krásně a jasně nesly, že Martina počalo mrzeti lůžko a stůl, jež byl po svaadbě na trhu koupil, a raději by jich ve své jizbě neviděl. Ale Marina krotila Martinovu nespokojenost a úplně ji odstranila radou, aby lůžko dle svého vkusu omaloval. Martin dal se s chutí do práce, neboť tvořivý pud s každým zdařeným dílem v něm rostl. Čelo u hlav zvýšil násadkem obloukovitě súženým a pomaloval je tím krásněji, čím více plochy k malování skýtalo. Čelo u nohou pokreslil s malými změnami jako čela kolébky. Ke konci stvořil ještě Martin dvě legátky, jejichž »lenochům« dal podobu srdce většího než u lavek, ale podobně pomalovaného. Když nový rok vešel do jizby manželů Vavříkových, rozjasnil svou tvář jak měsíc v úplňku, neboť spatřil nečekanou krásu; na všech stranách to květy a barvami jásalo. Nelze se tedy diviti, že Martin pro svou tvořivou práci budil pozornost celé vesnice.

(Pokračování.)

SVĚTEC LITERÁRNÍM APOŠTOLEM.

(Pokračování)

DO TOHOTO KRUHU VSTOUPIL, JAK UŽ SHORA ZMÍNĚNO, roku 1797 Bedřich Schlegel. Veronika našla v duchaplném mladém muži ideál, který si byla vybásnila o přístím manželé svém; a neustála, až došla k rozvodu s Veitem, s nímž již 18 let byla spojena a kterému zrodila 4 děti a k sňatku s Bedřichem 1799 přišla s ním do Jeny;účastnila se činně v »Athenaeum«, které tehdy vydával se svým bratrem, a ve všech jeho snahách, pracovala na románu »Florentin« a splýnula zrovna s blouznílkovskými snahami kruhu prvních romantiků. Z této doby známe zajímavý výrok o jejím tehdejší postavení ke katolické církvi v dopise¹⁾ Augustě Böhmerové, dceři Karolliny, ženy Augusta Schlegela: »Matce tvé srdečně děkuji za svatý obrázek; (který jí tato poslala prostřednictvím své dcery.) Leží stále přede mnou na stole. Myslím, že bych si sama nebyla vybrala jinou svatou, ta se mi zamlouvá. Obrazy a katolické zpěvy mne dojalý, takže jsem si umínila, stanu-li se křesťankou, že musím být katolíčkou. Prosim matinku, aby mi sdělila, jak to mám začít, abych se mohla na pt. v Bamberku dát pokřtít. Jen se nesměj, míním to vážně.«

Než toto vyznání uvěřalo dosud jen z okamžitého nalažení myslí, a ne ještě z hlubokého přesvědčení; dokazuje nám to dopis Schleiermacherovi, datovaný z Paříže, kamž přišla 1802 s Bedřichem, a kde se více a opravdověji než jindy zabývala náboženskými náměty: Čítám v obou Zákonech pozorně a poznávám dle mého cílového smýšlení, že protestantské křesťanství je přece čistší a má přednost před katolickým. Toto má příliš mnoho podobnosti se starým židovstvím, které tak nenávídím. Protestantism je, jak se mi zdá, úplně náboženství Ježíšovo a náboženství vzdělanosti; v srdci jsem, pokud rozumím biblí, úplně protestantkou; veřejné vyznání nepovažuji dle svého uznání ani za nutné, neboť i v tomto veřejném vyznání tkví jakási katolická ostentace, panovačnost i marnivost. Stačí, když to vím a věřím.²⁾ Roku 1802 také skutečně přestoupila k protestantismu; ale její odpor proti veřejnému vyznání byl asi zlomen, neboť se dala ve švédské kapli v Paříži pokřtiti a s Bedřichem slavnostně oddati. Dala zde teby konečně svědectví o svém křesťanském přesvědčení, a tak alespoň poněkud napravila pohoršení, které dával její dosavadní společný život s Bedřichem. Pak obrátila se se svým chotěm do Kolína.

Zde blížila se Dorothea víc a více více katolické; zvláště jeví

¹⁾ Raich, m. j. m. 1. sv, str. 42.

²⁾ Raich, m. j. m. 1. sv. str. 113.

se v básních z té doby vnitřního převratu láska a dětinná úcta k Matce Boží. Vroucí modlitbou podporovala působení milosti Boží, a tu došla k takové jistotě a pevnosti ve svém předsevzetí státi se katoličkou, že neustále slovem i dopisy dorážela na Bedřicha, aby učinil rozhodný krok. Tak na př. mu psala: ¹⁾ »Můj milý Bedřichu! Žádného člověka přesvědčení nemůže znásilnit tvé přesvědčení, ani moje ne. Nebeť na nic ohled než na hlas Boží; ať vše ostatní mlčí, vždyť vše je tak nicotné; . . . Ale též neodkládat, milý Bedřichu! Kdo nám ručí za zítřek? a ty jsi právě nyní v tom věku, kde musíš začít, co k slávě Boží chceš dokonati. — O posledních Velikonočních měla jsem opravdu pokušení tě předejít, ale zdržela jsem se. Bez potřeby neodloučím se od tebe. Bůh mi dal tebe za vůdce; následuji tě, ale považ, že budeš musít klásti počet za dvě duše.«

Po společném přestoupení odcestoval Bedřich, jak již zmíněno, hned do Vídně; manželka jej následovala později a přišla v říjnu do Vídně. Brzy se seznámila s P. Hofbauerem, jemuž se co svému zpovědníku co nejlížeji připojila, a kterého ve svých dopisech jmenuje svým předrahou duchovním otcem. Jak si ho vážila, viděli jsme nahoře. Duševně velice nadaná paní rozvíjela velkou náboženskou horlivost a stala se silnou oporou věrného katolického kroužku vůči sboru osvícenců, kdež vedoucí místo měla Karolina Pichlerová; tato o ní píše: ²⁾ »Arciť ani mi nenapadá, abych schvalovala to pflüßné pobožné křesťanství, do kterého se paní ze Schlegelů zabírala, což ji tak naklonilo mínění Ligoriana ³⁾ a vůbec ultramontanismu, aneb je dokonce hájila.« Ve večerních společnostech ujala se i slova o předmětech, které ženám oné doby byly neznámé, o nichž jednala s velikým porozuměním. Svými bohatými vědomostmi v různých oborech mohla podporovati slovem i přem snahy svého chotě i jeho přátel. Více než jednomu z nich byla svou mužně silnou duší oporou v nebezpečných dobách; mnohemu, který hledal cestu k čistému ideálu katolického náboženství, stala se osvědčenou vůdkyní. K největší své radosti mohla to učiniti i u svých dvou synů Filipa a Jonáše Veita.

Stále a stále pouzbuzovala oba, — poněvadž viděla jejich náklonost ke katolicismu, — aby se odhodlali k rozhodnému kroku a přišli proto do Vídně; neboť zde »je vše připraveno a může se státi bez hluku, tiše. V celém Německu není místa jako je Vídeň, kde se o podobných věcech neklepe,« a Vídeň je »k tomuto velkému předsevzetí mnohem vhodnější než z pola francouzské z pola protestantské Sasko.« — »Není zde řeči o ženách, nýbrž

¹⁾ Ralch, m. j. m. I. sv. str. 224.

²⁾ Johannes Eckardt, m. j. m. str. 22.

³⁾ Redemptoristé dle svého zakladatele Alfonse z Liguori.

o mužích, které zde najdeme, kteří se s láskou věci této věnují, takže budete dobře poučení Najdete též v těchto mužích nejlepší přátele pro celý další život.«¹⁾

K těmto mužům patřil především P. Hofbauer: onť to byl, který Filipa i Jonáše láskyplně vyučoval, když konečně uposlechli pozvání, a který jim též i nadále zůstal, i po konversi, věrným rádcem na další cestě životní. Když se později obrátili do Říma a s romantiky Korneliusem a Schadowem se seznámili, zůstal s nimi v listovním spojení. Tak jim psal 12. dubna 1817: » . . . Nejsem na to málo hrdý, že naši krajané předcházejí v umění ostatním národům. Jste zajisté již úplní Italiani, ale přece doufám, že zachováte si při tom své německé srdce.« 31. května 1817 dává jim vpravdě otcovským a apoštolským způsobem radu, když oba se zanášeli myšlenkou státí se kněžími. Kněžími oltáře se sice nestali, ale za to kněžími Páně v křesťanském umění. Oď Filipa, přítele Eichendorffova, který zemřel teprv 1877 co ředitel Mohužské obrazárny, máme mimo to i několik dobrých náboženských písní.

Dům obou Schlegelů stal se shromáždistiem nejvěhlasnějších mužů i žen, kteří stále či přechodně ve Vídni dleli. Karolina Pichlerová charakterisuje život v domě Schlegelově takto: *) » . . . jejich dům byl pojátkem veleučených lidí, interesantních přátel a umělců. Velice příjemně ubíhaly večery v tomto kruhu, a právě omezení ve štěstí, které rodině nedovolovalo ani jaký luxus, ani mnohdy odpornou eleganci a pretensiosní fashionabilitu, dávalo těmto schůzkám zvláštní náter domácího tonu a srdečnosti. Každý cítil, že byl opravdu rád viděn, a že vše to jednoduché, ale chutné, co se nám podávalo, bylo nám dáváno s opravdovou láskou a upřímností.«

A v tomto kruhu katolických veličin zaujímal skromný pater vynikající postavení; byl v jistém směru středem tohoto kroužku, poněvadž většina z těch, kteří sem chodili, měli jemu co děkovati za svůj náboženský život, všichni pak měli v literatuře, jako on v ohledu náboženském, stále co bojovati proti osvícenství a rationalismu. V dopise ze dne 1. října 1865 píše Filip Veit o svazcích, které Hofbauera poutaly k domu jeho matky a Schlegelů: *) » . . . zvláště v době vídeňského kongresu byl náš dům shromáždistiem význačných osobností, jak protestantů tak katolíků; všichni ale byli za přítomnosti P. Hofbauera plni úcty k jeho osobě, a k zvláštnímu disputu o věcech víry nedošlo, pokud si pamatují,

*) Ralch, m. j. m. I. sv. str. 405.

*) Karolina Pichlerová, *Denkwürdigkeiten aus meinem Leben*, Vídeň, 1844. II. str. 135.

*) Innerkofler, m. j. m. str. 698.

nikdy, i když P. Hofbauer nikdy neopomenul vážně jako katolický kněz promluvit, někdy i veselým, humoristickým způsobem, jako na př.: »Inu, kdy pak už konečně obujete tu černou punčochu?« a podobně. Ale nikdy nezapoměl na svou hodnost a řekl bych, na svou vznešenost.«

Mimo přátelské schůzky v domě Schlegelově scházivali se literárně interesovaní přátelé Hofbauerovi společnost »Strobelkopf«, ku které patřili většinou věrní katoličtí spisovatelé Vídně, co zatím »osvícenci« si zjednali »společnost koroptví« (Rebhühner-gesellschaft). Zda docházel Hofbauer též do společnosti »Strobelkopf«, není jisto, ale pravděpodobno, poněvadž sem patřili všeobecně oni katoličtí literáti, kteří obcovali v domech Schlegelově a Hofbauerově. Mimo už jmenované vídeňské literáty patřili k nim ještě Adam z Müllerů, Klinkowström a Pilat.

Adam z Müllerů¹⁾, o němž napsal Metternich, že je jedním z nejdůchaplnejších mužů, které zná, snažil se upotřebiti romantických ideí v politickém a společenském ohledu. Jeť to charakteristickým pro proudy romantické, že chtěly mimo poesii proniknouti též jiné obory života duševního. Josef z Eichendorffů²⁾ jmenuje snahy svého přítele: vědeckým obrazem státu, totiž u věčném spojení s náboženstvím, poesii a životem«. Roku 1805 přednášel Müller ve Vídni o německé vědě a literatuře, kdež rozvinul své romantické plány o úpravě státu.

31. dubna 1805 složil ve Vídni katolické vyznání víry. Jako jiným konvertitům, tak i Müllerovi byla činěna výčitka, že přestoupil z nízkých motivů. Ale místo v dopise Vavřince Leopolda Haschky Karlu Leonhardu Reinholdovi ze dne 27. září 1805, který uveřejňuje Johannes Eckardt v »Hochland«³⁾, nepřipouští žádných pochybností o čistém úmyslu konverse: »Berlíňan, mladý filosof, opravdu jasná hlava, mnohostranný talent, spisovatel »Opaku«, který jste právě Vy v A. D. Bibliotheca arcif ne cymbalis bene sonantibus recensoval, složil zde -- (to Vám světuji co nejtajněji, našeptávám do třetího Vašeho ucha -- professionem fidei catholicae, a já jsem stál při tomto slavnostním aktu co vyzádaný svědek. Ještě hned v noci na to odjel odtud domů, aby shladil každý slín podezření o časném prospěchářství. Divil jsem se jemu, sobě, všemu!« Toto místo nesporně se vztahuje na Adama Müllera, který 1804 byl vydal první díl své »Nauky o opaku«, »Opaku«.

¹⁾ Narozen 1779 v Berlíně, studoval v Göttingách práva; 1805 ve Vídni; 1808 měl přednášky o literatuře v Berlíně a v Drážďanech; zemřel 1829, raně mrtev, v náručí Klinkowströmově.

²⁾ Eichendorff, m. j. m. str. 353.

³⁾ m. j. m. str. 344.

Teprv roku 1811 přišel zase do Vídně na přání arcivévodý Ferdinanda d'Este, v jehož paláci měl přednášeti národnostní ekonomii; pravděpodobně seznal se v domě Schlegelově s Hofbauerem, kterého si zvolil za zpovědníka. «Nesmírně velký byl počet těch, kteří se tísnili okolo jeho zpovědnice; a byli to lidé všech stavů, od hokynářů až po učence a boháče. Věhlasní mužové, jako dvorní rada Adam z Müllerů, právě tak dětinně ho poslouchali jako lidé z nižších vrstev,» soudí Veit.¹⁾

Hofbauer a Müller byli úzkou přátelskou páskou spojeni, což se mělo též společnou prací i na venek jeviti. Zabývali se plánem zříditi výchovavací ústav pro mladé šlechtice, kde by se dostalo mladým těmto lidem věrně katolického vychování, oproti mnohým ústavům, které byly prostoupeny racionalistickým duchem času. Provedení tohoto plánu a vedení podniku mělo býti svěřeno rukám Müllerovým, který za druhého ředitele zajistil si Klinkowströma a v náboženském řízení dal se vésti Hofbauerem. Asi 24 hochům a jinochům z vyšších kruhů ve stáří od 10—18 let mělo se dostati výchovy v tomto ústavě, jehož program zněl: «Křesťanství ve své vše spojující síle.» Müller sám vypracoval učební plán, jehož obsah je nám zachován Alfonsem z Klinkowströmů v životopisu jeho otce²⁾: Učování má obsahovati, začínaje hned vyššími humanitními třídami, filosofické a juridické studium, mimo klasickou římskou a řeckou literaturu a má býti rozšířeno též na studium zemědělské, úplný Cours diplomatique v řeči francouzské, na encyklopedií ve vědách vojenských. Pojato bylo i elegantní vzdělání ve výslovnosti, v rytířských a hudebních exercicích. Ke všem těmto předmětům bylo určeno 8 roků. Učování má býti udíláno zkušenými privátními učiteli. (Duchovní a náboženské vedení P. Hofbauerem a jeho spolubratry. Učování dějepis, státních věd, filosofie a matematiky chtěl vésti Müller sám. Toto privátní studium bylo by se řadilo po bok studiím vysokoškolským, ale bez jakýchkoliv veřejných zkoušek; ústav měl býti otevřen pro každého povoláního v každou dobu a hodinu.)

(Pokračování)

¹⁾ Innerkoller, m. j. m. str. 474. a 75.

²⁾ Alfons z Klinkowströmů, Friedrich August von Klinkowström und seine Nachkommen. Vídeň 1877. Str. 298.

BOJ O CHRÁMY VE FRANCII.

PODÁVÁ JOSEF HANÁK.

DRUHÝ DEN SE POKRACOVALO V DEBATĚ O ZÁCHRANĚ chrámů, která se skončila, aniž by bylo učiněno nějaké rozhodnutí. Barrès to ovšem předvídal; chtěl mluvit s tribuny sněmovny přes hlavy poslanců k celé zemi. A úmysl se mu zdařil. Dostal nesčetné děkovných a povzbuzujících listů od věřících, od biskupů a farářů, plných radostí i rozhořčení, v nichž lze slyšet bítí srdce francouzského venkovana.

Umělci poslali předsedovi sněmovny tento krátký, ale výstižný dopis:

„Jsouce hluboce dojati zkázou četných chrámů, skromných a snad bez stylu, než plných půvu a dojemných vzpomínek, malebných božích muk a starých hřbitovů, přicházíme, my, umělci a spisovatelé všech vyznání, bez rozdílu stran, kteří jsme našli u těch prostých svatyní tolik vzrušení a uměleckých vznětů, s protestem a se žádostí k parlamentu o obdobnou ochranu chrámů jako jiných budov historických, malebných poloh a uměleckých památek. Chceme zachovat tyto pozůstatky minulosti, tyto zdroje duševního života; chceme zachrániti fysionomii architektonickou, podobu fysickou i morální Francie.“

Protest podepsala francouzská Akademie, Akademie krásných umění, Akademie věd morálních, Akademie nápisů, Institut, jímž následoval dav umělců, malířů, sochařů, architektů, archeologů, skladatelů hudebních, literátů, všech konservatorů franc. muzeí, všech slavných jmen Francie a pak všech archeologických společností, venkovských akademií, lycéí, studentských korporací, zkrátka všechna sdružení, která si vzala za úkol povznést intelektuelní niveau země.

Barrès se táže: „Dosáhne svého cíle tato velkolepá demonstrace umělců u mých kolegů? Doufám pevně. Všechny mocnosti veřejného mínění jsou vzrušeny. Tato velká otázka v podstatě katolická, jak se samo sebou rozumí, stala se otázkou civilisace. Zbořiti chrámy Francie jest nestvůrným činem nevděku a krátkozrakosti, zmenšením ceny lidské!“

Abysouhlas byl všeobecný, zaslal Barrèsovi inspektor učitel. akademie Blanguernon otevřený list s nápisem: „Školy a zvonice“ tohoto obsahu:

„Nebyl jste vždy laskav k učitelům a v kampani, kterou vedete pro záchranu chrámů, nepočítáte bez pochyby na jejich podporu. Nuže! Je třeba, abyste připojil jejich jméno

ku jménu učenců, umělců a kněží, kteří vás právě podporují, a jsem šťasten že vám mohu říci, že učitelé Haute-Marny, alespoň ti, které jsem vzdělal, se naučili znáti a milovati jako úctyhodné svědky místní historie tyto náboženské budovy, jež chcete zachrániti před zkázou. Jsme ochotni vám k tomu podat pomocnou ruku.*

Podobně se vyjádřili i jiní předáci učitelští ve svých časopisech. Porozumění pro záchranu chrámů proniklo všeobecně.

Druhý oddíl své kampaně končí Barrès půvabnou licií venkovské slavnosti náboženské, již předeslal nadpis: »Procesí v zahradě«, a kterou uvádíme v překladě:

»Jest léto, doba prázdnin! Sněmovna se rozchází, a já ježu na venkov. Při tom nespouštím se zřetele své povinnosti. Listy, prosby, bolestné fotografie, vzpomínky, úmrtní oznámení mě následují a stále plní můj listář — a tyto fakty, jež rozděluji do nesčetných článků novinářských, oživují se ve mně úvahami, sny den ze dne . . .

Jak příjemné a zdravé prostředí jest náš venkov, jak nám jej vytvořily věky. Poslechněte zvuky, jež jsou nám tak milé a které zaléhají ze sousední vesnice; rány kladiv kovárny, dupot stád, řinčení řetězů nad korytem, zpěvavý hlas školy, hovory u krbu, zvuk zvonu, a neprolivím se na procházce ani cinkotu sklenice v hostinci, ani úderu koulí o srážené kuželky. Všechny ty zvuky nestejného významu stoupají, se spojují, se mísí. Jest to ohlas francouzské vsi, oživující sady mirabellové v Lotrinsku, ovocné v Normandii, olivové v Provincii. A kdo z nás by ho nemiloval! Vše jest pravdivé, vytvořené dobou, plné smyslu. Jest to harmonie, jest to souhrn zkušeností, nahromaděných generacemi. Jedinec tam najde úplné ukojení. Všechny stránky duše jsou tam pěstovány, vedeny jako na vrchol dokonalosti, právě dosti daleko od barbarství, aniž by spěly k raffinovanosti, která později jistě zeslabí rasu. Vzorné domácnosti, obvyklé práce, vyučování školní, nauka a ovzduší chrámu nic z toho všeho není zlé. Přijímám vše jako celek. Než jest možno, aby někomu zde vadil chrám a aby jej chtěl zničit? Právě chrám tají v sobě cosi, skýtá obci jistou realitu. Jsou okamžiky dne, situace, osamocení, nehoďy, jež jsou pány nitra a naši duši činí těžší, vážnější, opravdovější — ale chrám převyšuje všechny tyto pány nitra. Vše jest bez ceny, nedostává-li se srdce, a jsou to básně chrámu, jimiž na venkově se vzdělává a sytí srdce.

Dnes, v den procesí 15. srpna, chrám bude překypovati zpěvy nad malým městem. K 5. hodině zavznějí zvony, a za chvíli zvuky hudby se blíží rychle do ulice, kde slunce již skloněné ozařuje jen vrcholky domů . . .

Hle, objeví se mohutná, červená záda — vrátný ve své skvělé

uniformě. Otvírá průvod, pořádá jej, řídí kráčeje po zpátku. Potom po obou stranách několik dětí z chóru, za nimiž se ubírá dvojí řada hochů a děvčat. Nesou malé, zářící korouhvičky a sestry-učitelky s bílými křídélky, umístěné na boku jako vojenští šeržanti, udržují sladkou kázeň vojenskou.

Všechn ten svět malých recituje pěknou modlitbu: »Nyní i v hořině smrti naší . . .«, a ono slovo, vržené stem dětských hlasů, ona dobrá vůle těch nejmenších, povznést se k těm velkým tajům, to vše působí dojmem podivuhodným.

Za nimi jde skupina dívek bíle oděných, jež nesou na nosítkách těžkou, pozlacenou sochu Panny. Jest to ideál našeho rytířstva i sv. Bernarda, jest to kult ideálu ženského, jest to tradice elická i francouzská, která se rozvíjí tam v průvodě, a nese se do ovzduší s »Ave Maria«.

Je následují městské paní, seskupené v kongregacích, nesoucí u krku široké, fialové stuhy.

Potom jde knězstvo, pan farář a jeho vikáři. Průvod ukončují muži v neobřadním oděvu, kteří jedním hlasem opakují neúnavně zpěv: »Jsem křesťan . . .« Ten jejich důraz čím dál tím větší a jenž neustává, ten dupot kroků, ty hlasy mají do sebe cosi válečného. Jejich refrén jest jako prapor pevně třímaný, jenž strhuje. Rozumím mu: »Jsme bratři!« A tento šik se svým rytmem mě přesvědčuje lépe než jakákoliv apologetika.

Již se nedovoluje, aby procesí šlo na malé náměstí. Rychle na konci ulice zabočí do zahrady, velmi staré zahrady, zavěšené nad bývalými valy, která jest dlouho majetkem šlechtické rodiny. Nyní v ní mívají útulek staří kněží diecése, kteří končí svůj život pozorující řeku a louky, kam vedou 200 metrů srázné okliky . . .

Na počátku těchto stezek mladé dívky, nesoucí Paní, se na pokraji terasy zastaví a umístí pěknou sochu tak, aby ji bylo lze viděti při sestupu a potom při návratu zpívajícího průvodu. S nimi jsou fanfáry palronáže, zpěváci a pan Martin, můj starý učitel hudby, se smyčcem na houslích. Fanfáry znějí do polí, mladé dívky zpívají, a můj starý učitel hraje na housle.

Tyto »Ave Maria«, tyto chvály, vše se rozvíjí, vlní v čistém jasu a i bolest by začarovalo. Procesí kráčeje jim odpovídá. Chvillemi mladé dívky zpívají samy, seskupené kolem sochy a metají do zahrady hymny svého srdce. Ihned dole ze strany jim odpovídají dětské hlasy, ztlumené stromy, něžné jako mocný šum listů. Jest to slast rekonvalescence, kdy bolest mizí v dálce. Svět stává se lehčí, průsvitnější; ohyždnosti a surovosti se vzdávají; nostalgie se probouzí v naší duši, ale zmírněná, zastřená, utajená; cítíme tím více sympathie, uznání a všude kolem nás ožívují se prvky plynné a nezvažitelné, světlo, sladkost mizícího večera, habty rozzechvění, mlha řeky. Slyšel jsem »Parsifala«

v Bayreuthu; vše je tam těžké, hrubé, nucené u porovnání s touto slavností čistoty.

Dětství, mládí, zralost, tichý večer života, všechny věky plynuly nad starým parkem jako ranní mlha visící na stromech, jako vibrace z Mozarta, když zmlknou housle. Jaký rozkvět, takový den mezi dlouhými pracemi všedního života. Zde může malé město čerpat cít své mravní krásy a uniknouti hmotným starostem. Buďtež díky těm, kteří vykouzlují ty krásné hodiny z tmavé spousty dnů! Viděl jsem kráčet poesii, již jsem syn vděčný a vyznamenaný.«

Debata ve sněmovně 16. září 1911 se neskončila žádným usnesením; ale cíle svého M. Barrès dosáhl; veřejnosti, zvláště umění-milovná, byla jí vzrušena, nadchnuta pro chrám.

Barrèsovi šlo zvláště o to, získati mezi poslanci co nejvíce podpisů pro tento návrh **resoluce**:

»Sněmovna uvažujíc, že souhrn našich památek, architektury náboženské, tvoří národní poklad, vybízí vládu, zajistiti ustanoveními zákonnými zachránění a zachování těchto pomníků.«

Soudí, že k podpisu **resoluce** není ani třeba býti katolíkem, že stačí býti jen **intelligentem**. Je pln naděje, že bude mít úspěch. Podpisují poslanci různých směrů — i socialističti. Jiní se vymlouvají: »I království, aby se upevnilo, zničilo mnoho krásných věcí; proč by to neměla učinit demokracie? Co dělají? Jest to historie všech bitev, že se v nich zasazují rány nešťastné.«

Jeden socialista směru radikálního chtěl podepsal pod podmínkou, že po bohoslužbách mohou používat chrámů různé spolky ke svým schůzím.

»Jaké spolky — velký Bože!«

»Filanthropické a jiné ušlechtilého směru. V Elzasku jsou chrámy, v nichž konají bohoslužby katolíci i protestanté, a obecensvo **basilejské** (protestantské) pozvalo našeho kollegu Jaurès, aby mluvil v jejich **kathedrále**.«

»Jaurès ve vesnickém chrámě? Raději ať se ořítí!« zvolal Barrès a podotýká, že uvést do našich chrámů antichristianismus by znamenalo, odsouditi je k smrti. Nepřátelé křesťanství opovrhují i významem našich budov náboženských a snaží se jej osudně změnit. Kdyby se jim vydala **Notre-Dame pařížská, chartreuská, amienská, remešská, beauvaiská**, aby tam postavili bohyň »**Rozumu**«, brzy by různými zařízeními, v jejich očích užitečnými a slušnými, znetvořili ty vysoké lodě, kde v každé podobnosti najdou otisknuta a **proklamována** svrchovanost víry, což právě popírají. Bylo by **pošetilé** počítati u nepřátel Kristových — byť i byli esthéty — s tím, že zachovají neporušenu budovu, která je podobou, myšlenkou, výrazem **samého Krista**.

Z rozhovoru s jednotlivými poslanci dospěl Barrès k těmto úvahám: Úmyslem našich politiků v této chvíli jest, prodloužení **tíseň chrámů**, aby tak měli zbraň proti Vatikánu a jakousi vý-
mennou hodnotu.

Jsou docela znepokojeni tím, že jsou zbaveni kárného prostředku, jež jim skýtal konkordát, a kalkulují, že, nechají-li bohoslužebné budovy v nebezpečí, budou tím udržovati klerus v náležité míře. Ostatně, mají-li chrámy zahynouti, ať se tak stane. Nejsme všichni smrtelní? Kostely jsou jako staří lidé, jako staré babičky; jest třeba, by zemřely, jest to zákon světa a štěstí dědicův. Ale stane se tak slušně a od nynějška učiní se otisk jejich drahého obličeje u jejich smrtelného lože. Barrès naráží na návrh Jaurèsův, aby sádrové kopie chrámů ceny umělecké se ukládaly v muzeu Trocadéro a tím způsobem aby se zachovaly památky náboženské architektury.

Zajímavý jest úsudek o náboženském smýšlení antiklerikálních poslanců, jež si utvořil z rozhovorů, které s nimi měl o návrhu své resoluce. Pozoroval jemnou odchylku od typického antiklerikalismu s tuřím čelem a očima krví podlitýma. Mladí radikáli a radikální socialisté jsou méně útoční, méně násilní. Děti vítězství, narození ve šťastných dnech, neznají již prudkých výbuchů záští proti kněžstvu. Jisté brutálnosti boje, jako laicisace nemocnic, zrušení řádů kontemplativních, zanedbání náboženské architektury, jich neplní hrdost.

Uznávají u katolíků i jisté přednosti. Dva z nich hovořili před Barrésem o ochranovnách jednoho velkého města průmyslového, v nichž nechávají dělníci ráno své dítky na starosti řeholnicím a jdouce večer z práce pro ně se stavují.

•To bychom i my (socialisté) potřebovali,« pravil jeden.

•Kde najdete obelavost?«

•Bah, to spravi dekorace.«

A souhlasili jako s faktem všeobecné zkušenosti, že mimo stav duchovní nelze ničeho dosíci než penězi nebo řádovými stuhami.

(Pokračování.)

FRANTIŠEK STŘÍŽOVSKÝ:

NOVÝ DEN.

Všude krev — i na travách a v síti.

Rudý mok z řek, moří, jezer svítí.

Krev, jen krev se válí v oblacích,
krví západ ve skla oken dých.

Rudé stíny
v šeré klíny
jalý den.

A noc přijde. Ztemní stíny rudé.

Pohasne žár v oknech. Tma jen bude.

Předešlých dnů ztichnou ohlasy.

Na obzoru blýskat bude na časy

Tichou nocí
černou mocí
pujde den.

Nejdřív v slzách ranních mih a rosy
probudí se světla pěvci — kosi. —

Slunce šlehne žárem pálavým,
a kde včel i požar byl a dým,
bude vřítí
míza žití
nový den —

JANO KÖHLER: TANEC.

Z CYKLU: •BLÁZEN•.

PROBLÉM DNEŠNÍHO BEZVĚŘÍ.

Dr. Jos. Kratochvíl.

CO ODPOVÍ PRAVÁ VĚDA NA TVRZENÍ POSITIVISTICKÁ?

Nikterak nepopíráme, že prvé prvky veškerého poznání našeho vycházejí ze zkušenosti jak vnější tak vnitřní. Ale proto není možno přece tvrditi, že tyto materiální fakty musejí zachovati ráz částečnosti a náhodnosti, kterým jsou oděny v přírodě i v našich vjemech smyslových. Naopak! S Aristotelem i se všemi velikány filosofickými středního věku soudíme, že fakta empirická podrobují se v nás procesu rozumovému, který je zbavuje rázu individuálního a dává jim ráz bytný.

Dr. Pospíšil píše jasně ve své Noëtice str. 333 a násl.: »Poznání vychází vždy z poznání smyslového... A jako poznání rozumové vychází ze smyslné zkušenosti, tak jest také ve všem svém dalším postupu a průběhu zkušeností podmíněno. Smyslové poznání dochází svého cíle ve smyslných představách. Z těchto představ čerpá rozum všeobecné pojmy, kteréž jsou prvotním a neprostředným předmětem poznání intelektuelního. Scholastikové uznávajíce mimo smyslové poznání i poznání intelektuelní od smyslového podstatně rozdílné, zahrnují ovšem ve své soustavě filosofické i říši metafysickou, ideální. Scholastika hájí mimo empirii také nutnosti metafysiky, jež však není od empirie odloučena, nýbrž nezbytně přeopokládá empirii jakožto základ a půdu své soustavy. Metafysika scholastická jest v pravém a vlastním slova smyslu vědou věcnou. Jejím hlavním a základním obsahem jsou bytnosti věcí smyslných, tedy právě to, co činí tyto věci těmito smyslnými věcmi, kterými jsou, a co je rozeznává ode všech ostatních věcí. Z toho nutně následuje, že se nemůže nikdy nesnášeti s resultaty věd empirických (přírodních)... Přijímá každý nový výsledek přírodovědou na de vší pochybnost postavený a vysvětluje i odůvodňuje a doplňuje jím ihned svou soustavu... Hledá nejvyšších důvodů věcí a v těchto důvodech nejvyššího středu, v němž všechny resultaty věd přírodních se spojují, docházejí vyšší své jednoty a takto vyhovují požadavku ducha lidského, jemuž přirozenou nutností ve všech rozmanitých zjevech vždy hledati jest nejvyšší jednoty.«

Toho positivism nečiní ani nechce činiti. »Nemůžeme všechno vědět, nechtějme všechno vědět« jest jeho heslem. Člověk prý se tím upokojiti má, praví Krejčí. Ale zajímavo jest, že jak H. Spencer tak W. Wundt, které Krejčí uznává za hlavní dva sloupky positivismu, se tím upokojiti nechtějí. Wundt praví ve svém »Systému filosofie«, že zkušenost nutně vyžaduje doplnění.

»Bylo by nesmyslným žádati všeobecného spojení částek veškerenstva přístupných lidské zkušenosti, kdybychom nechtěli připustiti spojení jejich s příčinami a výsledky, jež již nejsou fakty zkušenostními.« (System der Philos. Lipsko 1889, str. 201.) Nu a famosní ono »Neznámé« Spencerovo jest tatáž neuspokojenost a snaha po proniknutí absolutna.

Musíme tedy nezbytně uznati, že fakta přírodní v soustavě v pravdě vědecké podléhají dvěma způsobům zkoumání, které se navzájem doplňují: první, který konkrétně konstatuje jsoucnost zjevu, sílu, která jej působí, zákon, který jej ovládá, a druhý způsob, jenž pozoruje tento zjev abstraktně i jeho sílu a zákon a prohlédá až k poslední adekvátní příčině. Nuže tedy, přímé pozorování zjevu přírodního vede nás zcela jasně k závěrům směřujícím nad zjev sám. Poznání s počátku smyslové stává se formálně rozumovým. Tak na př. astronomie nebo geologie vedou nás přímým pozorováním k masse kosmické, jako prvotnímu faktu jsoucnosti veškerenstva. Dále nám nepraví ničeho, ale jejich resultáty byly by přece jen příliš chudické, kdybychom si je nedoplňovali hloubáním rozumovým. Rozum zajisté pozoruje na jedné straně, že vesmír, jak vysvitá z fakt zkušenostních, má puvod časný, a soudě na druhé straně, že by bylo nesmyslné hlásati časný puvod, kdyby kosmická massa byla od věčnosti existovala, právem zajisté usuzuje, že ona massa počala a že tedy vyžaduje jisté příčiny svého bytí.

Vidíme z toho, že princip kausalitý, jako nevyhnutelný základ každé konstrukce vědecké, jest nezbytný při jakémkoliv hloubání v pravdě filosofickém. Jím možno vystoupiti od nejmenšího faktu empirického k nejvyšším zákonům stvoření, ke světlu pravdy rozumové. Věda jest vlastně jen pouhou aplikací zákona příčinnosti. Popírá-li tedy pozitivismus zákon kausalitý, přetrhává tím kořen zdravého vzrůstu vědeckého. Proto praví vědci s nevolí odvracejí se od positivického skepticismu. Vidíme to i u nás, kde profesori věd přírodních, ať již jmenují jen Mareše, Babáka, Ráďla, ostře vystupují proti positivickým základům Krejčího »Psychologie«. Případně tu praví francouzský filosof Farges: »Chemik, fysik i fysiológ věří v substance a příčiny: uznávají princip kausalitý a jeho podivuhodnou plodnost. Přesvědčíte hvězdáře, který zkoumá běh hvězd, že snad studuje zjevy psychické, a že substance a příčiny, jež odhaluje v přírodě, jsou pouhé zbláň a iluze jeho mysli? Ne, nikdy! Věda odvrací se od skepticismu, a obdivuhodné výsledky, jichž docílila právě v posledních dvou stoletích, dávají jí k tomu právo.«

A věru zcela bezdůvodně tedy omezuje pozitivismus obor lidského poznání. Duchu lidskému nestačí, aby se zákon kausalitý aplikoval pouze na zjevy přírodní s jejich smyslné stránky, nýbrž

vrozeným pudem, jemuž n e m ů ž e odporovati, jest nutkán, aby princip kausality aplikoval i na nejvyšší fyzické zákony a tak dospěl k jasnému poznání nejen jednotlivých příčin těchto zákonů, nýbrž i k poznání nejvyšší a nejprvnější příčiny všech těchto příčin jednotlivých, k poznání Boha. Jen takové poznání doceluje, d o k o n č u j e a d o v r š u j e snahy lidského ducha; jen takové poznání jest pravým a dokonalým.

• • •

Emanuel Kant ovšem popřel možnost dojít z principu kausality k uznání jsoucnosti prvé, nadpřirozené příčiny reálně od světa rozlišené.

Rozumové principy mají prý svůj význam v činnosti vědecké, ale pouze jako *synthesa a priori*, zákony a normy našeho myšlení. »Čisté názory, kategorie a ideje jsou úkony ducha a dovolují poznatky zkušenost prostě o předmětech možné zkušenosti a o možnosti poznání. První umožňují všeobecné a nutné vědění o formách, v nichž nám mohou být předměty dány, druhé vědění rovněž apodiktické o formách, v nichž zjev musí být myšleny, třetí umožňují posuzování zjevů od onoho vědění rozdílné, avšak jemu neodporující. Kategorie a ideje dávají mimo to problematické pojmy takových předmětů, jež nám nejsou dány názorem, jež dosud existují mimo prostor a čas: věci o sobě nemohou sice být poznány, ale mohou být myšleny, což jest důležité pro ten případ, že bychom o existenci jejich nabyli jistoty jiným způsobem než smyslovým nazíráním.

Určení mezi spekulativního rozumu vyššího jest dokonáno. Všecko vědění a dokazování omezuje se na zjev čili možnou zkušenost. Ale hranice toho, co lze zkusiti, není hranicí toho, co jest, tím méně toho, co býti má, hranice rozumu theoretického není hranicí rozumu praktického... Kdybychom byli bytosti pouze theoretické, bytosti pouze zkušenosti nabývající, scházel by nám každý podnět domnívati se, že jest za a nad světem zjevů svět jiný, pomyslný; jsme však bytosti chtějící a jednající dle zákonů rozumových, a nemůžeme-li věci o sobě poznati, smíme a musíme věci o sobě – svobodu, Boha, život zásvětný – postulovati. Neboť pravdivé a nutné jest nejen to, co jest podmínkou zkušenosti, nýbrž i, co jest podmínkou mravnosti*.)

(Dokončení.)

*) Falckenberg, Dějiny novověké filosofie. V Praze 1899. 14. 481 a násl.

NADĚJE.

I.

Dunivě hřměla děla,
les pušek rachotil,
hrůzou se země chvěla
v doteku strašných sil. —
Zděšeně na to zřela
družina bílých vil.

Zář rudá k nebi čněla,
divoký orkán vyl,
vesnice, města celá
v rum trosek proměnil --
Zděšeně na to zřela
družina bílých vil.

V zoufalství srdce mřela,
celý svět jeden kvil:
krév čerstvá všude čpěla,
kterou se člověk spil. —
Zděšeně na to zřela
družina bílých vil.

Zděšeně na to zřela
a děsem hrůzných chvil
chvěla se bílá těla,
jak orkán vždy víc vyl --
a náhle prchla celá
družina bílých vil.

Jen jedna osaměla:
»I v hrůze těchto chvil
já zůstanu přec«, děla,
»mé místo tam, kde kvil« ...
Na děje jméno měla
ta nejdražší všech vil

II.

Lidským očím utajena
chodí světem bílá vila
a kam kročí, kvítek pučí
a v něm divná, černá síla.

Modrý květ ten tajuplný
hoře mírní, slzy stírá,
nový život budí v srdci,
zoufalstvím že neumírá.

Mnohý květ sic zloba zničí
mnohý také mrazem zajde --
ale přece aspoň chvíli
potěší se, kdo květ najde ..

Bože můj, ach jaká děsná
bouře na svět přikvačila --
štěstí ještě, že tu světu
zůstala ta bílá vila.

Bílá vila, Těšitelka,
tiše chodí stále světem,
těší, sílí, hoře mírní,
slzy stírá modrým květem ...

III.

Starodávná, nachýlená
Boží muka na rozcestí. --
U ní v slzách mladá dívka
pláče o své mladé štěstí.

Srdce div jí nerozkočí
zoufalstvím v tom náhlém bolu. --
ale již tu vila těší:
»shledáte se zase spolu!« ...

Malá chatka; pod svaheim ji
téměř ani nevidějí.
V chatce chorá žena leží,
u ní čtyři drobné děti.

A kdyby přec, nedej Bože,
staly jste se sirotami:
ještě v nebi Pán Bůh žije
a ten bude dále s vámi.« --

Jaký smutek ! Matka chorá,
otec kdesi na bojišti —
a snad právě v této chvíli
zmírá v krve ratolišti!

Bože můj, co potom bude
s drobnými tu sirotami,
bez matky a bez tatíčka
zůstanou-li v světě sami?

Zoufale zří chorá žena
na dítky, jež v slzách klečí —
och, to v srdci dvojí rána,
které nikdo nevyléčí!...

Ale již tu dobrá víla,
zoufalé by potěšila:
»Dá Bůh, otec navrátí se,
uzdraví se matka milá.

A tak chodí bílá víla,
kde se právě nejhůř děje,
kde je nejvíc divých boů,
kde je nejvíc beznaděje.

A tak chodí bílá víla
krvavém i po bojišti,
ještě šeptá slova těchy,
nad hlavou když koule sviští.

A když děsí kupy mrtvol,
ještě lepší víla jiné:
»Dá Bůh, že se domů vrátíš,
dá Bůh, tebe koule mine.«

A když jde smrti nenasytná
zkrvavělým lazaretem,
ještě dobrá víla brání,
zachraňuje modrým květem.

Stírá čela zkrvavená,
tíší bolest v ráně ru-
žé: »Dá Bůh, uzdravíš se,
všechno zase dobře bude.«

IV.

Ó naděje, ty dobrá vílo bílá,
ty Těšitelko v bolu hrůzných chvíl,
ty sílící, když sleďní klesá síla,
čím bez tebe by bédný člověk byl?

Ó naděje, když vše nás opustilo
a uzkost děsivá rve naši hrud'
a v duši soumrak je — o, dobrá vílo,
ty při nás stůj, ty spásou naší buď!

Ó naděje, zvlášť v této hrozné chvíli,
kdy divoký se orkan rozzuřil,
kdy všechno lká a všechno hrůzou kvílí,
jak celý svět se vlastní krvi spíl,

ó, s námi buď, ty dobrá vílo bílá,
ty Těšitelko v bolu hrůzných chvíl,
ty sílící, když sleďní klesá síla —
vždyť bez tebe, ach, čím by člověk
byl!...

VÁLEČNÁ MOSAIKA.

BÁSNÍKOVO VIDĚNÍ. »Hamburger Nachrichten« uveřejnily báseň rakouského básníka Roberta Hamerlinga (žil ve Štýrském Hradci, zemřel r. 1889; v českém »Sborníku poesie světové« vyšel v překladu jeho »Ahasver v Římě«). V básni té líčí se nyníjší hrđinský zápas Německa a Rakouska s nepřáteli. Škoda, že neuđán rok, ve kterém báseň povstala, a sbírka, z níž je vyňata. Báseň v překladu zní (Meine hellen Seheraugen . . .):

Věštecké své oči jasné
nořím v světlo, do věčnosti,
a před duší mou se stává
opojné sny budoucnosti.

Ze tmy, husté jako sukno,
z doby dálné, čimů matky,
bohyni zřím kráčet blíže,
zjev to veliký a sladký.

Tys to, Dvacáté po Kristu!
Řinči zbraněmi a v žase
od daleké příští doby
»Věkem Němců« nazývá se.

Národe můj, šírá země
před tebou se bude chvítit,
a ty budeš vrahý svoje
soudit v bouři, hromobití.

Anglickou prsf nedotknutou
zdeptá tvoje mocná pata,
v celém světě bude kouřít
krev tvých vrahů, obět svatá.

Těš se na hrđinské doby,
s tebou ve spolku je štěstí,
nic se neboj nepřátel svých,
píseň má ti pravdu věští!

Rusko, obra hliněného,
sražíš k zemi jako maltu,
orel Němců zahnízdi se
na bohatých výspách Baltu.

Austrie, teď jak by mrtvá --
než let dvacet vezmou vody,
ve mladistvé síle, kráse
hrđě staneš před národy!

Omámeni tvoji slávou,
sklonění tvým pod vladařstvím,
Králkou Východu té nazvou
a germanským druhým cařstvím.

Nová Polska korunovat
habsburského bude syna,
v nové svobodě se pod ním
zaskví mladá krajina

Národe můj milovaný,
slyším blít už do clmbálů,
do bubinků, trub a kotlů
při vítězném festivalu.

L.

Krátce na to prohlásila správa státního archivu v Hamburce, že ona báseň se v rukopisech Hamerlingových nenalézá.

JEN NE KŘESŤANSTVÍ! »Arbeiterzeitung« připouští, že válka znovu vzkřísila v soudruzích oduřelý náboženský cit, prorokuje však, že nálada taková nepotrvá dlouho a dodává: »Přes to něco z tohoto mravního přerođu zůstane, a my můžeme z toho jistě poučení čerpati. Člověku je třeba ideálu. A proti ideálu náboženskému stojí ideál socialistický, anebo lépe řečeno, vyrůstá vedle něho a nad něj. Pročež pracujme všemi silami, by v massy pronikl. A dejme mu třeba i lehký nádech náboženství, však náboženství starověku«.

TŘI JEZDCI.

Tři jezdci jeli tiše doubravou,
močalem jeli — mraky nad hlavou.

Červánků krví západ zahořel,
a první jezdec takto hovořil:

« Já smuten v boj jsem nikdy nespěchal,
však dnes jsem doma sestru zanechal;
tak malička jest — jaký trůd a žel,
až uloupí ji cizák nepřítel! »

Teď nový mrak se po obloze hnál,
a druhý jezdec tak se zadumal:

« Což sestra žal svůj brzo pochová,
jak pod okénkem zazní podkova;
však hůt jest jiné — já doma ženu mám
a bolestí pln na ni vzpomínám.
Ta dlíky má, div jiné to nezmučí!
pod srdcem jedno, druhé v náručí.
A jak hloh trpké nese ovoce,
tak vychování dítek bez otce ».

Nezával víchr z pusté skaliny,
leč třetí zalkal z duše hlubiny:

« Což sestra, žena — věru bolný cit!
ale já matku musil opustit;
malička moje, bídná slařena,
jak nad potokem vrba zlomená,

ta vypláče si oči do krve,
vždyť jedu od ní dneska po prvé;
té při vzpomínce je mi ku pláči,
kdo po smrti jí víčka zatlačí! »

A v smutném tichu jedou dál a dál
močalem černým kolem holých skal,
a nežlí měsíc na vlnách se skvěl,
na sestru první jezdec zapomněl;
a válečnou když píseň zapěl,
i druhý jezdec čelo zveselil;
a vrahů tábor, hle, již v plamenech,
však třetí pořád samý pláč a vzdech;
a nežlí mlha klesla na trávy,
již vybojován boj byl krvavý.

Prvnímu orel v lebku zafal spár
a v rose schladil krve jeho žár.

Vlk druhého si zavlél v houštinu
a bohatou měl na něm hostlnu.

Leč třetí prapor až ke konci nes'
a s jménem matky na rtu k zemi kles'.
A že i v smrti na ni vzpomíná,
tož z těla jeho vzrostla kallna,
a na kallnu bílý ptáček sleť
a zazpíval — keř jeden list a květ,
a zpívá ptáček z noci k svítání:
Ó matko! — dítě! — jaké shledání!

Zaslzl jsem mohutným pohnutím čta nyní tuto báseň, jeďnu
z prvotin Vrchlického, sotva dvacetiletého! Myslíl jsem: Čím
mohl se Vrchlický stát národu, kdyžby byl pokračoval v tomto
duchu ryze slovanském!

Osvěta. Všude na všech stranách ako záhubu věštící bouře znějí hlasy povolaných i nepovolaných zástupců vědy: Věra a věda jsou dva neslučitelné pojmy, jsou jako oheň a voda, navzájem si úplně odporují. Proto mile překvapí čtenáře, když v 1. čísle »Osvěty« 1915 v článku »Boj o názor světový a vědy přírodní« známý filosof Bohumil Bauše zcela zřetelně píše: »Mezi náboženstvím a vědou nemůže být odporu; jsouť jen dvě různé cesty k poznání mravního řádu světového — náboženství cestou exoterickou (vnější, obecná), věda esoterická (vnitřní, zasvěcenecká). Tím může býti každému jasno, že pro lidi dobré vůle jest pole, na němž společně pracovati a působiti mohou, ať jejich vyznání nebo poměr k víře jest jakýkoliv. Páska tato jest dána vírou v mravní řád světový. »Hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně« vyslovil se Kant. Vzácné doznání, pozoruhodné slovo z úst novodobého filosofa a v časopise neklerikálním! Dále podává krátký nástin vývoje názoru světového počínaje starověkem, Eudoxem z Knidu a Ptolemaem až po nynější monisty a praví: »... duch lidský jest tak už zřízen, že nezastavuje se na poznaném, ale zabíhá rád na pole metafysické. Věda přírodní má však zůstat objektivní a vědoma si mezi, za nímiž vznikají záhady, jednak dosud nerozluštěné (du Bois-Reymond označil je heslem

»ignoramus« — neznáme, jednak nerozluštitelné (ignorabimus — nepoznáme.) V boji o světový názor netřeba zneužívat vědy přírodní a stále k ní se odvolávali jako by nutně vedla k nevěře a podávala jediný názor světa představitelný, logický. Zdá se snadně při povrchním seznání běhu života v přírodě, hned domýšlivě mluvit o neshodě biblického a jakéhokoliv theistického podání s výsledky empirického pozorování. Jest třeba hloub vniknouti do podstaty zjevů; poctivý přírodopyscec věří v bezpodmínečnou zákonitost světa...« Jak by se toho dalo použiti u dorostlejších studentů! Slovo za slovem mohlo by se to přecíst a probírat. O monismu pronášel svůj soud slovy odporu německých monistu, sestoupilých v t. řeč. Keplerbundu a to: »Statistice přívrženců láká méně filosofie monismu, k jejíž pochopení třeba jest hlubšího vzdělání, jako spíše laskavá ethika rázu materialistického, která upírá člověku svobodnou vůli a mravní zodpovědnost.«

Článek jest psán se zvláštní objektivností a proto zasluhuje veškeré pozornosti. Osvěta vubec by asi za sloužila větší pozornosti z naší strany, neboť jest vedena a řízena duchem přesné a u nás vzácné objektivity. Celý obsah čtyř dosud vyšlých čísel »Osvěty« 1915 jest zajímavý a cenný, neb obsahuje nejen plody vědeckého snažení, nýbrž i umělecké tvorby literární.

Tak upozorňují na historickou práci »K jubileu Husovu«, několik studií |Dra. V. Flajšhanse, v nichž dosud pojednává: I. Datum narození Husova, II. Učitelé Husovi, III. Hus a Viklef, V. Stará a nová vydání českých spisů Husových. V stati III. Hus a Viklef pod čarou vytýká Dr. Flajšhans profesor Sedláku, jehož záslužné práce jinak uznává, ignorování prací jiných a nedbání priority cílů. Dr. Sedlák jistě se obhájí. J. L. Červinky »O poloze velkomoravského hradu Velehradu«. I z básnických plodů zasluhují některé povšimnutí na př. »Legenda« od Pavla Aurigy. Jako nedostatek objektivnosti musí se vytknouti, že v rozhledech po dějinách nejnovějších v čísle 1. v projevech pro společnou poradu českých poslanců neuvádí se akce katolické národní strany. V čísle 4. Světová válka r. 1914 - 5 zmiňuje se též referent Adolf Srb o mírových pokusech presidenta Spojených států, ale o mírových akcích hlavy celého křesťanstva papeže se vůbec ani nezmiňuje. Osvěta vychází v nakladatelství J. Otty v Praze, redakcí Fr. Ad. Šuberta měsíčně (mimo srpen) v objemných sešitech za 14/40 K. J. L.

„Zlatá Praha“, »representační« list český, přináší úvodní básně Paueroval, v níž autor v potu tváří se namáhá čtenáři namluvit: »Jen život lidský byl Tvůj život, Kriste«. V jubilejním roce Husově, který hlásal božství Kristovo!

Ó betlemský náš Mistrě,
my velcí jsme Husiti!

Leč to, več ty jsi pevně věřil,
musíme na prach zdusiti

Leoš Janáček v »Hlidce« odbývá knihu Dra. Jos. Bartoše odmítnutím výtky o Dvořákově »neoriginalitě myšlenkové«. Nezáleží na převzetí nějakých nápeků odjinud, to činí každý:

záleží na *duši* skladby — a ta není u Dvořáka dosud vystižena. Janáček knihy Bartošovy tak málo cení, že ji ani — nedočte!

Pravá vzdělanost nespočívá zajiště jedině v odborných vědomostech, nýbrž i ve schopnosti chápati a rozuměti věcem novým ve světle starších. Vzdělanost záleží ve zvědavosti stále čilé a mohosírané. Naučení žáky samostatnému přemýšlení, přivéstí je k samostatné práci — toť hlavní úkol vzdělání školského. Duše — říkal starý Plutarch — není nádobou, již nutno naplniti, nýbrž ohněm, jež třeba roz-nítili. Vzdělanost není hromada konkrétní látky, kterou jsme napěchovali do paměti. Vzdělanost je forma, kterou dáváme svému duchu rozumovou práci. Vzdělanost — toť živé a úporné úsilí, toť pohotovost ideí logických a jasných. Vzdělanost záleží v chuti iniciativy a kritiky, v odvaze mysliti svou vlastní hlavou, v úsilí býti sebou samým. Krátce vzdělanost záleží ve schopnosti chovati se vůči jakékoliv záhadě, jakékoliv nové otázce, ne jako papouškovující naučný slovník, nýbrž jako myslící duch — schopný správně a rychle se rozhodovati i úsilně pracovati. Dr. J. Kratochvíl: Formální vzdělání na střední škole. (Nový Věk 30. I. 1915.)

Co je mystika? V »Osudech« od K. D. L. jest báseň, která podává pojem mystiky, ale nedošla dosud pozornosti nebo diskuse těch, kteří se mystikou zabývají, ač podává něco svérázného. V »Novém Věku« p. A. N. (prof. Neubauer z Jičína) pojednává o nepravém mysticismu. Ač se s ním úplně neshodujeme, pro cenné upozornění na řádění nevěřících »mystiků« vývody jeho zde uvádíme:

Katolická mystika a nepravý mysticismus. Jistě pravdu pověděl svatý

Řehoř Nazianský, že nejvtikavější z tvorů je člověk. V dějinách lidských i v životě jednotlivců jest to patrné napořád. Byly doby a není tomu ještě dávno, kdy samo slovo mystika vyluzovalo na tvářích rozumných a osvěcených lidí útrpný úsměv a v nejlepším případě setkávalo se s velkomyslnou shovívavostí, kdežto dnes zase přichází pomalu mystika do módy a kde kdo se nutí do mystické pósy. Prohlížejte moderní a hypermoderní básně, knihy a časopisy, najdete v nich opravdové mystiky ovšem málo anebo nic, ale slovem mystika, mystik, mystický všude se rád kráší asi tak, jako místo diamantů lidé nosí jejich napodobeniny více méně bezcenné. Přijdou vám jedni s tak zvanou přirozenou anebo přírodní mystikou, jež hledá své pole v oboru neprozkoumaných přírodních sil, druzí s mystikou daemonickou, při níž se koketuje s mocnostmi pekelnými, s mystikou pantheistickou, do níž jako do labyrintu zabloudili bratři svobodného ducha a někteří beghardi ve 14. věku, ke kteréž se druzí spinozovský i novodobý monismus, což všechno jsou světýlka jen zdánlivá, bludičky, za nimiž kdo jde, utone v temných a studených bažinách, jestli se v čas nevrátí,

neboť jiné není
cesty ku spasení
nežli Kristus Pán,
skrze Něhož máme všickni,

v jednom Duchu přístup k Otci,
a tato jediná cesta zasluhuje jména mystiky. Jest to mystika křesťanská, kteráž, na rozdíl od pantheistické, přijímá a uznává základní rozdíl mezi Stvořitelem a stvořením, avšak snaží se o vroucné sjednocení člověka s Bohem milostí posvěcující. Křesťanská mystika není snad něco luxusního

anebo věc záliby pro některé jednotlivce, nýbrž patří ku podstatě naší Církve, je to panis filiorum non mittendus canibus. Křesťanská mystika vychází z Písne písní a z různých jiných míst Písma Svatého, jako třeba Pláč Jeremiášův III, 25—28. Citovati všechna taková místa, znamenalo by citovati totam bibliam. Zvykejme si zase, abychom byla tato velkolepá kniha denním chlebem jako bývala lidem sifeďovským.

Když tedy věci takto jsou, jest samozřejmo, že katolické mystice mohou dokonale rozumět jen katolíci. Proto knihy a studie o ní jiným se nečítaly. Jest toho dokladem Pregerova Geschichte der deutschen Mystik anebo nová vydání katolických mystiků, doprovázená úvody monistů, jako je třeba úvod monisty Bölsche k Angelu Silesiovi, anebo vůbec doprovod k textům vydaným u E. Diederichsa v Jeně, o nichž jsem zde již jednou mluvil varovně.

Zde musíme býti na stráži a nedopustit, aby naše nejkrásnější květy trhali jiní a dokonce jejich přirozenou, libou a léčivou vůni uměle přeměňovali v aróma mámlivé a snad i umrtvující. Je to hrozná křivda, kterou páše bohoupustá přítomnost na minulosti. Pořád ten starý duch klamu. Napřed umlčovat a hanobit, a když to se nedá, tedy aspoň uměle přebarvovat a neprávě vykládat. Kdo však je poctivý, vyzná, jako Harnack vyznal: Ein Mystiker, der nicht katholisch wird, ist ein Dilettant. Nový Věk, A. N.

O Fr. Douchovi uveřejňuje črtý Miloš Babor v »Novém věku«. Z původních básní Douchových otiskuje z »Koledy« z r. 1878. též Náhrobní píseň, která je významná pro to, jak Doucha nazíral na úkol kněze a lite-

ráta. Proto ji celou reprodukuje. Tento kněz-buditel nebyl pouhým »čistým« básníkem, který »si to nechce s národními veličinami pokazit«, nýbrž bojovníkem:

Náhrobní píseň.

Žilť básník; po skončeném závodu již chystal se světa se k odchodu; — než na tu cestu dalekou se dal, sám náhrobní si ještě báseň psal:

»Vy v konec boje mého, k uctění věrného při svízlech zapění, mně vavřínový věnec v lásky jev dát chcete, svěží, — klidnou na rakev?

»Zda zpěv můj strží chvály lahodu, či stržen bude, v hany průvodu, co dbáti? nechť mi není přičteno, co »slávou básnickou« je pokřtěno!«

»Já poesie zvolil okrasu jen za odění vyšších zápasů: to svatým bylo cesty úkolem, kde hnusným kráčet světa koukolem.«

»A protože na rakev ať, v pohřbu den, mně vavřínový věnec nekladen; leč na ní položte mi pádný meč, jenž pravdě, právu tlhl v tuhou seč!«

»Ten meč, mně prostým věnčen kvílím v čest, nechť pohřebníkům výmluvnou dá věst, že voják chrabrý stál jsem ve voji, kde člověčenstva pochod k výboji.« —

I skončil. Jako toužil k posledu, tak stalo k jevnému se pohledu: dán jest mu sđlně rakev na povlak ten kvílím ovinutý meče znak.

Když dle té vůle, sířeha mrtvolu, meč ve světel se blyštil plápolu, duch jeho statný, vděčen za dar ten, oblétal schránku tichou, utěšen.

Popel... Pod tím názvem vydala spisovatelka Helena Malířová knihu, v níž pod různými pseudonymy zachyceny jsou privátní poměry a soukromí života některých známých pražských spisovatelů a umělců. Jsou-li vypravované tu děje jen z části pravdivy, pak mezi pražskými umělci jest rozšířeno úžasné morální bahno a špína. Pak vysvětlujeme si onu nízkou obscenost, smyslnost a mravní prázdnotu české literatury za posledního desetiletí. Autorka románu nijak se nesnaží zakrýti, že hlavní osoba její knihy, Božena z Popela, jest ona sama, a ličí, kterak provdala se proti vůli matčině za souchotinářského alkoholika, stíženého ještě jinou hroznou nemocí pohlavní. Přejala od něho všechny zvyky hospodského ponocování, podváděla ho již ve třetím roce manželství, propadla po jeho smrti zcela demónu kavárenskému a vinárenskému, opíjí se, vodí si k sobě mladé muže... Také básník Otmar, onen, jemuž zemřela žena umělkyně a jenž má »vliv v kruzích divadelních« (kdo to neuhádne?), líčen jest v románě jako hýřil. Vozl chytlavě mladé vdovy do Berlína a protlouká noci s přístupnými dámi po pražských kabaretech a vinárnách. Zpěvačka paní Krásová, širokoramenná Valkyra s mohutně rozpjatým poprsím, dráždí v románě kabaretní společníky okatým nakláněním hrudního výstřihu. Toť několik ukázek soukromého života pražských umělců. Popel, popel, popel...! A nikde oheň, jenž by svým životním teplem a jiskřivou září uchvacoval, obrozoval, očisťoval... Taková jest dnes i česká literatura! Č. Západ.

Papež modelem. Florentský sochař Rafael Romagnoli, který byl zavalán z Petrohradu do Říma, aby zhotovil

podobiznu papeže Benedikta XV. v bronzu, sdělil zpravoďaji »Resto del Carlino«, že nemohl od papeže dosáhnouti než tří krátkých sezení. Své dojmy vyjádřil umělec těmito slovy: Papež má velmi zajímavou hlavu se známkami velmi živé inteligence, široké čelo, trochu stlačené nad nosem, a kulatá lebka, v níž mozek jest nejlépe uložen, svědčí o jasné mysl i duševní rovnováze. Nos má orlí, oblouky obočí hluboké a úměrné, takže znatelně vystupují lesklé oči, ne sice velké, ale velmi živé. Oči jsou zakryty tlustými skly, neboť papež je krátkozraký, ale časté pohledy přes ně prozrazují inteligenci skvělou a pohotovou. — Ústa jsou široká, ale úměrně a pevně kroužená, což svědčí o dodržování předsevzetí jednou učiněných. Brada vyčnívá jako u klasických typů Caesara a Napoleona. Tyto charakteristické rysy mění se pak ještě následkem fyziognomických kombinací, které způsobuje nervosní a skoro nepokojný temperament papežův. Papež byl s mým dílem spokojen a věnoval mi svou velkou fotografii s vlastnoručním podpisem. Pak s povzdechem dodal: »Děkuji Bohu, že jsem konečně s malířem a sochařem hotov. Jste jediným, jemuž jsem seděl třikrát, ale ujišťuji vás, je to velká námaha pro mě.«

Ze zákulisí naší literatury. Ve »Večerníku Našeho slova« píše F. Peroutka v besídce »Umění a vydělelek«:

»Co všechno hazardně sází u nás ten, kdo vsadil na kartu svobodného literátství. Stačí, aby se větfík trochu obrátil a začal foukat z jiné strany, aby naši umělci byli zbaveni existence a vydání v šanc náhodě a mllosrdenství. Loni vypukla stávká typografů — a literáti byli bez chleba. — Propukla

válka, a většina umělců je odkázána na veřejnou podporu a dobrodiní.

Rdím se vždycky studem, mluvím-li s německým nebo ruským literátem o našich poměrech. A přece neřeknu jim vše, co vím; bůh ví, co mi zabránilo, vyprávět jim na př. tuto pravdivou legendu:

Přišel jednou Vrchlický, již jako universitní profesor a slavený básník několika desítek veršů k nakladateli a povídá:

»Pane nakladateli, prosím vás, dejte mi zálohu sto korun.«

»Nedám.«

»Tedy padesát.«

»Nedám.«

Vrchlický chvíli mlčel a pak řekl tiše:

»Tedy aspoň dvacet.«

»Nedám.«

A Vrchlický šel . . .

Rděl jsem se studem také tehdy, když Knut Hamsun nebo jeho paní si komuś stěžovali, že čeští nakladatelé přes své sliby neplatí ničeho za překlady Hamsunových románů. (Mluví-li již o Hamsunovi, připomenu jednu scenu z jeho »Nové země«, která vždy jistě pokořovala svou nešťastnou pravdou všechny umělce, kteří nedovedli si řádně srovnati umění a otázku existenční: mladá paní srká svému mlencí básníkovi do kapsy svrchníku obálku s bankovkou; on o tom ví a nebrání se.)

Člověk, zasvěcený do zákulisí naší literatury, může vyprávět věci trpké a bolesné: znám jednoho mladého literáta, který dostává stravu i oděv od jisté dámy, laké literátky; časem ho ona dáma, dobfě situovaná, vezme na malý výlet; a za to vše je literát povinen psát dámf rozvrhy jejích prací, často některou povídku i sám vypracováti. Znáám dále několik literátů a malířů,

z kterých věčný nedostatek peněz na-
 dělal příživnické stvůry; klesli i tak
 hluboko, že o sv. Janě čekávají na
 venkovany, které pak omamují pre-
 styžem svého umění a dávají se od
 nich vydržovati po celou dobu, co pro-
 dli v Praze. To jest již nejhynnější
 forma lidského i uměleckého úpadku.
 A i oni mají chvíle, kdy probouzí se
 v nich svědomí, a oni jasně si uvědo-
 muji celou bídu svého postavení; na-
 lezl jsem jednoho z nich kdysi v roz-
 čilení a v slzách; na mou otázku od-
 pověděl: »Nedostatek peněz dělá ze
 mne bezcharakterního člověka. Jsem
 již úplně bezcharakterní, to je děsné.«
 Několik takových lidí dovede dokonale
 zhanobiti umělecký stav, na který si
 pak veřejnost navykne pohlížeti s tichým
 pohrdáním.

Co pomáhá k vážnosti?

Charakter a práce,
 utrpení, vlohy
 někomu však stačí jen
 hodně dlouhé nohy.

Z literatury a umění. »Nový Věk«
 odsuzuje, že spolek českých spisovatelů
 »Máj« zřídil si kinematografický pod-
 nik (jemuž dal nevhodné jméno »Ma-
 ják«) a že se dobře situovaní spiso-
 vatelé čeští tak zahazují, že za peníze
 chtějí psát pro tento kramářský podnik
 krvavá dramata! Časopis »Cyril«
 uveřejnil Sychrovu skladbu na slova
 K. D. Lutínova: »Václave svatý, zbožný
 reku«. — Nová kniha Vlasty Pittne-
 rové: »Úředníci sirotkové« vydal
 Promberger) těší se značné pozornosti
 a udělá autorku populární. Líčí rozto-
 mile časy českého probuzení. — Malíři
 Jano Köhler a Ad. Kašpar byli
 odvedeni k vojsku. Kresba Köhlerova,
 kterou dnes přinášíme (Tanec se Smrtí)
 povstala už před lety jako lept. — Jan
 Halouzka, farář v Místíně, badatel

v době probuzenské Moravy, slaví 40
 let literární práce. — Prof. Jos. Zubatý
 a Fr. Čáda slaví padesátku. Vůbec
 hemží se nyní v českém životě pade-
 sátky a šedesátky, stárneme. Dr. A.
 Podlaha, Reyl atd. — V Německu bylo
 za posledního půl druhého roku za-
 vřeno 1000 kinematografických divadel
 pro nepřistojnosti. — Prof. Alf. Neu-
 baue r doporučuje vydávání litur-
 gických knih v dokonale úpravě pro
 české čtenáře. — »Nový Věk« vytýká
 tragedii od Waltera Hariana »Norim-
 berské vejce«, která byla poctěna cenou,
 křiklavé anachronismy.

Josef Ehrenberger. Čeští literáti
 katoličtí měli by letos důstojně oslaviti
 jubileum stých narozenin povědkáře
 Ehrenbergra, které připadne na 22. čer-
 venec. Času bylo by tedy k přípravám
 ještě dosti. Vzácný kněz narodil se
 roku 1815 v Korouhvi u Poličky na
 Chrudimsku. Zemřel jako vyšehradský
 kanovník 10. února 1882 a pochován
 byl v kapitulní hrobce pod hřbitovní
 kaplí. Jeho historické i časové povídky,
 jakož i jeho básně pečlivě sebral a
 vydal básník Xaver Dvořák u nakla-
 datele Francla v Praze. V posledním
 sedmém svazku najde se i jeho pěkný
 článek životopisný (str. 687–704.) Mimo
 tento článek psal o Ehrenbergovi ještě
 Otokar Mokřý (Květy IV. 193 nn.) a
 Beneš Třebízský (Osvěta XII. 298–301).
 Věčná buď paměť ušlechtilému muži!

Profesor Nábělek, slovatný kato-
 lický řečník, podrobil se v Kroměříži
 těžké operaci, která byla šťastně pro-
 vedena. Před operací zaopatřil jej sva-
 tými svátostmi probošt Stojan. Vroucně
 přejeme vzácnému muži brzkého uzdra-
 vení.

Nové vydání Dantových děl. Ital-
 ská poslanecká sněmovna povolila
 180.000 lir na nové kritické vydání

Dantových spisů. Těchto dnů dohodla se vláda s Dantovým spolkem o podrobnostech. Dílo vyjde roku 1921 na oslavu 600. výročí smrti velikého italského básníka, a to v 15 foliových svazcích.

O českém verši píše školní rada prof. Václav Horák tyto pozoruhodné poznámky: Básník jistě cítí, že chod českého přízvucného verše je velmi jednotvárný — t. j. vesměs trochejský, ať už s bezpřízvucnou předáčkou nebo bez ní. V plynné řeči ovšem praeifixy i předložky často jsou bez přízvuku — a tento tkví na kinenové slabice. Než dětem, ač bohuďik marně, se vtlouká ve školách nesprávně pravidlo, že předložka neb praeifix přízvuk míti musí! a tím se jednotvárnost propaguje. Vážnější je věc tato: V mluvě stýkají se často dvě přízvucné. Jaký půvab mají u Kolcova rytmy — — — — —. Totéž jsem našel i v Hito-padeši (z níž přineseme ukázky přístě).

Na př.: I červ ze stvolu květiny
a muž, nemající varny.

Vrchlický už něco podobného si dovolil, ale Sekanina při vydání V. veršů tyto odchylky přemítnutím slabik vymítil a tak Vrchlického »zlepšil«. Ucho by si přivyklo a každý by se divil síle těch veršů.

Literární novinky.

Elisée Reclus: *Dějiny potoka*. Přeložil A. Mufovský. Ottovy naučné knihovny svazek 2. Vydal J. Otto v Praze. Stran 147.

V Dějinách potoka sledována jest tekoucí voda od svého »objevení se na povrchu země až k zmizení v řece a moři« ve všech svých vlastnostech a způsobech, jimiž ony jsou člověkem využítkovány. Spisovatel však nepřestává na pouhém popisu, nýbrž bohatě

využívá všech předinětů k hlubokým úvahám hospodářským, sociálním. Nadevše poutá v této Reclusově knížce uchvacující líčení přírody, které ji činí opravdovou básní v prose, vynikající neopotřebovaností myšlenek a svěžími motivy.

Náboženské touhy v německé literatuře. (Z knihy Dra. Fr. Zacha.) Největším dramatem moderních spisovatelů jest bez odporu Sudermannův »Johannes«. I když postavy v tomto dramatu nejsou osoby biblické, nýbrž jen typy — Jan je tu Nietzschevským nadčlověkem, jenž samotén přes vrcholy hor putuje; — trpí sice přesycením efektů to drama, ale vane jím velká tucha: hlásá s chvějící se nejistotou naději nové doby — víru messiánskou. K Sudermannově tragedii řadí se nápadně báseň epika Brunna, »Der Täufer«. U obou jest Jan muž z pouště, jenž zpuchřelým poměrem jen smrtelnou ránu zasazuje, ale nadějí lidstva nových ideálů dání nemůže. Nezná tichosti, chybí mu láska, jež prohřívá všecko učení Messiášovo. Tímto kontrastem předstupuje Ježíš právě jako spásitelská postava před našeho ducha.

V románě nadaného, ale nervosně neklidného R. Vossa dovedně se ličí obraz zacházejícího světa pohanského a ukazuje, jak velká říše ve shonu dne se ohlíží po pevné opoře. Budiž ještě připomenuta Hauptmannova »Versunkene Glocke« s její temnou ideou messiánskou. Také v »Hanneles Himelfahrt« má postava Spasitelova svou úlohu. Jediné světlo, jež osvěcuje soužení zde líčené — vychází z postavu Pána.

Tito básníci postavu Spasitelovu neúčinnili středem svých děl — volili osobu předchůdce jeho, jenž má cestu při-

praviti vyššímu; nebo ukazovali zrcadlení messiánské postavy na různých skupinách tehdejšího života. V obou případech nabýli možnosti paraleliso-
vat s naší dobou a tím účinný zájem pro přítomnost.

V nejnovější době napsali básníci přímo knihy o životě Ježíšově — Frenssen román »Hilgenlei«, a Rossegger knihu »I. N. R. I., radostná zvěst ubohého hříšníka«. Oba přetvořili Písmo svaté zcela libovolně dle metody protestantských badatelů biblických. Obě knihy jsou jen romantickými oslavením »člověka« Ježíše.

Obě tyto knihy o Ježíšovi jsou však důležitými dokumenty časovými, protože se v nich obráží moderní kult Ježíšův.

Je to stanovisko k mravně-nábož. ideálu evangelia lhostejné nebo i nepřátelské, ale uctivé k osobě Ježíšově. Je v tom snaha dílo a osobu Ježíšovu rozlišovati, jedno popřít, druhé potvrdit. Moderní lidé chtějí mít Ježíše hodně pomilování hodného a nadevše mírného, Ježíše, jenž ničeho nepřikazuje a ničeho nezakazuje, jenž je pouhá láska a především žádný Bůh. Proto hledí Ježíše co nejvíce od Písma svatého odpoutati a postavili jej v ostrý odpor vůči dogmatice a církevnictví. Setrou s ním všechny záznaky, vymýtí vše božské. A tím to nové hledání Boha zvrhlo se v opak jako vše, co nechce se navázati na posittvnost — vnítně se hledá Bůh — zevně se chce nalézt člověk. Nadsené přijetí těchto románopisců Ježíšových od čtenářů je však pádným důvodem pro náboženskou potřebu dneška.

Naše národní obrození a osvícenství. Je naše národní obrození ovocem tak zv. osvícenství či je dílem

romantismu? V těchto dnech vyšel v Čes. Budějovicích Přehled dějin české literatury od obrození až po naše časy od profesora Dra. Fr. Šimka jakožto pomocná kniha k opakování maturitnímu pro žáky středních škol. Kniha tato pravděpodobně hromadně se rozšíří mezi žactvem středškolským, i bude dobře všimnouti si, jsou-li názory v ní hlásané opravdu správné. Knička ovšem nepřináší nic původního. Je to kompilace, pracovaná na základě známých a běžných literárních historii, z nichž také přejímá, aspoň v základě, celkové pojetí, jmenovitě názor, že naše národní probuzení je v přímé příčinné souvislosti s francouzským osvícenstvím, což je nesprávné, poně-
vadž naše obrození pramení se z romantismu. Autor sice nezapírá, poně-
vadž je to nemožné, velkého vlivu romantismu na naše národní probu-
zení, charakterisuje romantický směr celkem správně, ač ne zcela úplně, jenom že dythyramby, které pje o francouzském osvícenství na prvních stránkách, odporují tomu, co se dále povídá v kapitole o romantismu. »Přehled« přiznává, že osvícenství pohrdalo historií a historickými právy jednotlivců i jednotlivých národů, že romantismus naproti tomu vzbuzuje úctu k historii, zvláště k historii středověku a křesťanství, vyzdvihuje význam jednotlivců i jednotlivých národů proti státu a společnosti. Kdežto osvícenství pokládá prostý lid za cosi nižšího, romantismus hlásá lásku k prostému lidu, učí, že základ veškeré poesie a kultury tkví v prosté, však svérázné poesii a filosofii lidové — odtud běže původ usilovné studium písně lidové. Osvícenství nemělo porozumění ani pro umění, ani pro kdovou poesii, osvícenství u nás ger-

manisovalo, nešetrně rušilo drahé české památky. Zbraslav (nic neplatily dávné české upomínky), Sv. Jiří na Hradčanech (abatyše svatojirská korunovala české královny), málem by byl padl i královský hrad na Hradčanech, množství knih a všelijakých historických památek bylo tenkrát zničeno, jako by bylo nějaké staré haraburdi, zbourána v době osvětské řada domů starobylých a svérázných, zbourány malebné městské brány, zbouráno středověké římské imperium 1806, kde byl u osvětců smysl pro malebné kroje, lidové chalupy, lomnice atd.) oškřivili si Norimberci (ó té omezenosti!), oškřivili si gotické umění, jen holé a fádňi kasárnické fasády zdály se jim moderní a účelné, sumou: Naše národní obrození nepřemění z osvětského, nýbrž z romantismu. (Nový Věk.)

Nový básník Valašska objevil se v mladém učiteli Fr. Horečkově, od něhož jsme v minulém čísle přinesli báseň »Hrobař«. V těchto dnech vyšla první jeho kniha veršů: »DRSNÝ ŽIVEL. Sloky o božích tvorech. Péči přátel Valašska. Ve Frenštátě pod Radhoštěm v dubnu 1915«. Talent svěží, originální, nadějný. Nemá romantické zpěvnosti Kalusovy, více si libuje v drsném realismu, je bližší Slavičinskému, Kaldovi, valašským prosaikům, a velice často bije na strunu bezkydského barda — Bezruč. Jen přísná autokritika Bezručova mu dosud chybí. Potom bude koncisnější, vynechá příliš drsné detaily, kde jich není třeba, a nezdařilé pointy, někdy nechtutné a banální. Začátek je mnohosi-
libný. L.

Za Alfredem Muthem.

Schöne Jugendzeit!
Meine Flügel weit
bis zum Himmel möcht' ich dehnen.

Za krásných dnů mé mladosti
jsem čet lvou píseň unylou —
a za dalších let nikdy již
jsem neslyšel tak spanilou.

To bylo v listě obrázkovém,
jimiž jsem rád tak listoval —
tam za Tvé písně toužným slovem
se obraz kresby na mne smál.

Kdes na výšině jakés hory
ve smavý krásný letní den
trojlistek studentů si hověl
na trávník v šišťi rozložen.

Zdvíhali čapky, ruce vzpřáhli
kams do hor, rovin, do dálí —
(tak Ludwig Richter kreslil mládí —)
a Tvoji píseň zpívali.

Jen akkord slední zní mi v duši —
když duše znavená chce v let
z těch tvrdých dusných trampot žiti,
tak rád bych zas tu píseň čet:

»Nad námi blankyt svítí,
před námi krásné vlasti ráj,
za námi propast hluboká
se šklebí.

Ó touho mládí! Křídla široká
já chtěl bych rozpoutat
až k nebi! . . . « — !

II. 1. 1915.

K. D. L.

POZVÁNÍ K PŘEDPLACENÍ.

ARCHA vychází 1. dne každého měsíce. Předplácí se na rok 6 K, na půl roku 3 K, jednotlivá čísla 60 hal.

STUDENTI při hromadném odbírání (aspoň 10 ex.) předplácí na rok 4 K. Adresa: Revue Archa, Prostějov. — Platí se složenkami Nového Života neb Archy (číslo konta 17.942).

Předplatné a insertné splatno a žalovatelné v Prostějově.

Platíce šekem, raději laskavě ku svému jménu poznačit, zač platíte: AIII (Archa ročník III).

CM (obraz sv. Cyrila a Metoda.)
O (Osudy.)
Euch. (Eucharistie.) Ad.

Připíšte též číslo, které je na obalu

EUCHARISTIE. Básně Jac. Verdaguera. Váz. K 2'60.

PUBLIKACE.

BENEDIKTINSKÁ TISKÁRNA, BRNO. Karel Eichler: P. Pavel Křížkovský. Životopis. K 4.—

GUST FRANCEL, PRAHA. Dr. J. Klug: Boží slovo a Boží Syn. Apologetické úvahy. Přeložil Dr. F. Černovský O. S. A. K 3'20.

JOSEF PEIČL, PRAHA. Knihovna Rozhledů IV.: Vladimír S. Solovjev: Duchovní základy života. Přel. Anna Tesková. K 2'—.

V. KOTRBA, PRAHA. Vzdělávací knihovna katolická. Sv. LXII.: Dr. Josef Čihák: Theosofická společnost a její učení. K 1'50.

J. OTTO, PRAHA. Gabriela Prelesová: Z mé aleje. Dva svazky po K 2'40.

ČESKÝ DENÍK, PLZEŇ. Dr. Jaroslav Mruban: Úvod do etheiky.

G. FREYTAG & BERNDT, WIEN. Karte der österr.- und deutsch-russischen Grenzgebiete. K 1'20.

V administraci
ARCHY objednejte:
EUCHARISTIE.

Básně Jac. Verdaguera.
Přel. S. Bouška. Váz. 2'60.

OSUDY.

Básně K. D. Lutínova.
Váz. 3 K. ++++

RYME A ŠPRYME.

1 K.

ORLÍ FANFARY.

60 hal.

Sluneční píseň.

Drama

od Gabriele Ronaje.

V administraci ARCHY za 1 K.

V ADMINISTRACI „ARCHY“:

DOLOROSA od Fel. Jeneweina
v passepartout 6 K.
SOLI DEO. Básně K. Dvořáka 1 K.
SLOVO K OTCENÁŠI Fr. Bílka
od J. Demla. Váz. 7 K.

OSUDY. Básně K. D. Lutínova.
Vázané. 3 K.
DUŠE V PŘÍRODĚ. Básně Stg.
Boušky. 4 K.

LISTÁRNA.

„Vítěz“ Gab. Ronaje byl v minulém ročníku dokončen.

Pp. odběratelům, kteří mají nedoplatky, zasílali jsme poštovní příkazy, jak jsme minule oznámili.

Z BÁSNÍ FR. HOREČKY.

1. STROMY!

STROMY ZEMĚ, SVOU TOUHOU VYROSTLÉ k závratným výškám! Stromy v mohutných táborech se zvedající, i vy, odstupující od společného množství do samoty!

Bytosti života svatého a čistého. Vás ráda unáší země na bedrech svých, až šustí šaty vaše a zpívají ústa vaše. A šťavami sladkými napájí tisícové lačné rty kořenů vašich. Vy, miláckové země, k nebesům vynášíte zelené prapory na znamení vítězství jejího. K prsům matky své přissáte jste teplým. Marně snaží se víchr odervati vás od ní. I když dravá jeseň zlatistý poklad vyrve z rukou vašich, tají se ve vás radostná síla vzdoru, ač zdáte se státi tu v opuštěnosti a sirobě, lomíce křečovitě haluzemi jako máti lo. mívá rukama nad hrobem prvorozeného. Neđlouho trvá však vaše jeseň. S úsilím novým vás napájejí podzemní cévy, až krev slizí z vypuklých pupenů vašich a bílým květem vzhůru se usměje země.

Nevinná, bílá jest láska vaše a plod váš bez hříchu počatý. Ctnost poustevníků ve vás pramení. V korunách vašich líhnou se ptáci a vypravují o síle země. V korunách vašich za jasných nocí sedají hvězdy, by spočinuly. Ve stínech vašich hřbitovů lidské dřímají tiše. Nežádá život váš smrti tvorů, krev vaše není krvi zabitých, leč čistá míza mateřských řader. Z tradice věků rostete klidně, vyznávající praotců víru.

Ó, lípo, která prorážíš nebe živlem svých větví! Tisíce tvorů obdarovávaš přebytkem mízy. Zda který básník vyrovná se ti v té poesii?

Panenské brízy! Z podsvětí když jste ke kvasům žití vystoupily na svět, zda volaly vás zvonečky ovčí? Zda přilákal vás písňal-kou pastýř? Zda toužily jste rozjasnit lesy příchodem svým?

Ó, třešni, v bílém květu snící a blouznící! Tiše oddáváš se slavnostní hodině, zapomínajíc minulé siroby a netušíc blížícího se zatížení haluzí svých. Ráda se obětuješ a típělivě snášíš veškeré všední dny života svého, by jedinou Nežďi mohla ses zastkvíti jako kytice čarokrásná na oltáři Jeho.

Jabloni, plody nabízející! Čím zasloužili jsme sladkých darů? Zapomínáš, jak uráží člověk? Křesťanský dobrá jest tvoje mysl a jednoduchá.

Ó, stromy země, jež mezi sebou bratřími se nazýváte. Vyrůstající v horách i dolech společně s lidmi. V mládí kvetoucí i ve stáří! Národe zbožný! A roztoužený dorůst až k Bohu!

V tušení vašem to Strom obrovský, kořený jehož v objetí svírají celou zemi. Kmen jeho kdesi v nebesích končí. Do nedohledna vysílá sněti a rozprostírá je po obloze. Za jitra vzkvétá růžovým květem, celý den kvete sněhově bílý, až za soumraku zas opadává naruďlý květ. A v noci zraje ovoce jeho, jablka zlatá, úroda hvězd. Nesčetným plodem jest obsypána koruna jeho – a všechny stromy na zemi tichnou, spočívajíce v hlubokém stínu tohoto Stromu. Tak vypravujete to svým dětem.

Ó, stromy tiché! Miláčkové země! K nebesům vynášíte zelené prapory na znamení vítězství země!

•

2. CO JSI, DUŠE LIDSKÁ?

Co jsi, duše lidská? Otázka to věčná!
Jsi přelud bílý lehké holubice?
Jsi mocná perut orla ideálů?
Jsi racek potulný nad oceánem žití?
Jsi nejkrasší květ mezi květy země?
Jsi motýl těkavý, jenž pít chce krásu?
Jsi slunce hořící, jež žehne v nitru?
Jsi žena-poutnice, jež k věčnému jde městu?
Jsi král, jenž vyhnán z království byl svého?
Jsi Odyseus, jenž k Ithace touží?
Jsi v chrámě přírody zář věčné lampy?
Jsi Bellémem a Kalvarií Boha?
Jsi Ráno světů? Bílá vigilie
přede dnem zbudování nadpozemské Říše?
Jsi Krásy podmínka, jsi Krása sama?
Jsi ohlas Vůle a tvůrčího Gesta?
Jsi spoludělníci na velikém Díle?
Jsi zázrak vesmírů a tragedie Země?
Jsi výdech Úst, jež velela: »Buď světlo!«?

Jsi zlomek Vůle, Tajemství a Síly ?
Jsi Lásky tep a veliké »Já« všeho ?
Jsi veliké »Miluj!« a veliké »Žízňím!« ?
Jsi nástroj tajemný, jež rozehrály Neznámého Ruce ?
Jsi báseň, kterou zpívá nejslavnější Básník ?

Vysoko se vyklenulo nebe noční,
vzpřimil se Orion spanilý, Sirius jása,
klikatý blesk Cassiopey nad zemí svítí,
Veliký Medvěd očima blýská,
Pes, Skopec, Lev, Býk zjitřili zraky
na březích jasné nebeské řeky,
již Mléčnou drahou zvou lidské rety.
Tam Labuť zářná po proudu pluje,
nad řekou Orel letkami šumí.
Blíženci věrní jdou ruku v ruce
rozkvetlým luhem,
a Aldebaran vzplál v čele Býka

Ó, duše lidská! Co dálky jsou a čísla ?
Co miliardy hvězd, jimž dala's jméno ?
Co věků zpěněných překotný vír ?
Sto roků k tobě šel paprsk z hvězdý!
Však přece šel, by dotekl se tebe.
Tvá země není ubohá a malá.
A otrokem-li zvou ji na galeji slunce,
pak u kormidla první mocně máchá veslem.
Chtěj jen, ó, duše lidská,
a země bude první velikosti hvězdou.
Pak sama zodpovíš otázku věčnou:
»Genia největšího jsem největší dílo!«

TEN TO STVOŘIL!

(Pokračování.)

II.

PO NOVÉM ROCE ŘEKL MARTIN MARINÉ: »KDYŽ UŽ jsem se pustil do té rýpačky s dřevem, tož nepopustím«. I svěřil se s úmyslem odejít do hor a vyhledat tam něco na stavební dřevo.

I šel a úkol svůj provedl.

Za několik dní svázal sedlák před domek Vavříkův kladý.

»Martin tohoto jara dá se do stavby« — pronášeli sousedé své názory. Ale zklamali se. Jaro přišlo neočekávaně záhy a přerušilo tvořivou práci Martinovu. A Martin se nehněval. Důlek v pokladně neukazoval mu, že by si mohl mnoho troufat. Martin uznával, že nezbývá nic, než moudře skutečnosti se podrobiti a tvořivý pud zkrotiti. Čím více však pud ten krotil, tím více v něm hárál. Martin celé léto obcházel kolem chalupy, okoukával prostor za domkem, ji měřil a ukazoval stokrát Mariné, kde stvoří komoru, kde chlévek, kterak prostoru ohradí zdí a za krátko budou mít dvorek, že se musí pohledati. Marina jej srážela na oko s jeho vzletu do výsoka, aby si moc netroufal, že nejsou ani chalupníci, tím méně sedláci, ale v duchu byla přesvědčena, že Martin svou úspěšně provede, a toužila po tom snad silnější nežli Martin sám. Společné touhy hnaly oba k cíli, k uskrovnování a šetření na všech stranách.

Prázdných chvil, jichž léto spoře skýtalo, užíval Martin k tvoření nových oken a dveří. A když se do té práce dal, chtěl provést dílo, jímž by nad jiná vynikl, jež by mu k tím větší cti bylo, čím častěji bylo by pozorováno. Ale chtěl okny a dveřmi náhle překvapiti. Proto se skrýval se svou prací na půdě, aby se před časem nevědělo a nevykládalo, jaké dvěře a jaká okna bude mít Martin Vavřík. Teprve přede Všemi Svatými Martin z nenařzení přivezl si sedlákovými koňmi fůru pálených cihel. Na dušičky po mši svaté stál již Martin u svého domu — přede mši nechtěl se dáti do práce, aby mu dušičky na to nehléděly — a se zeďníkem vyndával stará okna a malý otvor zvětšoval do výšky i šířky. To koukali sousedé na hrozný, černý otvor, jež příšerně zely ze stěn domku. Ale když zeďník počal vrch pálenými cihlami klenouti a spodek jimi podkládati, když otvory počaly dostávat pyšný, městský vzhled, tu sousedé zazlivali Martinovi, že se vypíná nad svůj stav. A když v otvory vsunuta okna krásně do zelena zabarvená a zalesklo se jejich čisté sklo

v paprscích slunce, tu sousedky prohodily cosi o pyšné žebrotě a že Martin již zapomněl, kterak nedávno žil z houslíček. Martinovi bylo přeslechnouti mnohou ostrou narážku, ale nenapadlo mu vzít si k srdci mravná naučení sousedská, ba »pokoušel Pána Boha« ještě více, neboť k oknům přidal dvěře prostranné, krásně vyřezávané, na zeleno a na bílo nabarvené. A tu kdosi již nemohl se zdržeti a prohodil, že nic neschází, než aby někdo Martina a Martinu namaloval na modro a pak by u Vavříků bylo prý vše pomalováno. Martin na zlost sousedům poručil Marině, aby hned domek čistě olíčila, a tak tu stálo »číslo« Vavříkovo uvnitř i zevnitř čisté, krásné, útulné, milé jako ti obyvatelé jeho.

Ale když to tak všechno bylo stvořeno, Martin si vzdychl: »Marino, toho, co máme, je málo, ale mnoho, čeho se nedostává«.

»Ba« — odtušila Marina — »není čeho závidět«.

Následující zima byla náramně mírná. Na Sylvestra ještě sedláci přeorávali pole. Martin v té době brouzдал se polokem, jenž tekł nedaleko před domkem, vyhazoval štěrk a prohazoval písek.

»Martin s jara dá se do stavby« — s jistotou tvrdili sousedé.

Zdálo se, že Martin vsukku na to pomýšlí. Odvězl písek k domku, a když po novém roce sněh poskytl písku pokrývku, aby nemizel deště, hrabáním slepic a hrou dětí, Martin dal se do otesávání klad.

Jednoho dne Marina se postavila před Martina a zažeklamovala mu: »Písek, vápno, kámen — potřebujem k stavení. A když všechno máme — do práce se dáme.« Ale Martin jejím předsesem nedal se uchvátiti. »A když všechno máme« — řekl jí, kladu důraz na »všecko«. »Máme již všechno? Víš, co je to stavět? Dovečeš si představit, co bude stát střecha? Myslíš, že budu krýt dochem? Pod břidlici všechno se dá.«

»Malý chlěvek, to je všechno,« odporovala Marina a zase ona zdůrazňovala malinkost toho »všecko«, jež si Martin tak velkým představuje.

»Ne jen chlěvek, i předeck se dá pod břidlici. Není to směšné: veliká okna, veliké dvěře a chalupa pod dochem? Ale břidlice se musí přibít na desky, a víš ty, kolik je desek potřebí a jak jsou drahé? A těch já ti nestvořím, ty musíme koupit.«

»Ne, Martine, tak ne. Kdybys chtěl krýt břidlici, musil bys volat pokrývače a již bys nemohl říci, že tys to stvořil. Pokryješ taškami sám, bez pokrývače, uspoříš na deskách, latě nebudou tolik stát a řekneš: »To já jsem stvořil.«

»Teď se dám do stavby a uvidíš, co stvořím bez zeďníka, bez tesáře a bez pokrývače«.

Když bylo po jarních pracích, a lány v zelený šat se oblekly a slunce proudy tepla lilo, Marina bystře ryla u potoka, bláto se slamou sloupala a cihly hnětla, zatím co Martin svázal se-
dlákovými koňmi tašky a latě. A jakmile všechno měl pohromadě, sám se postavil před Marinu a zadeklamoval: »A když všechno máme, do práce se dáme«. Jak má dílo býti provedeno, Martin nastokrát uvážil a rozměřil a proto s Marinou oba se chutě vrhli do práce. Vykopali základy pro komoru a chlévek a již Martin do nich kladl kámen ke kameni, jež jemu Marina podávala, stačil i maltu rozdělovati i ji donášeti. Že ti dva lidé pracovali od časného jitra, kdy světlo denní bylo ještě jakoby za jemnou bílou záclonou, kdy první ptáček se budil a zaštěbetal, že se namáhali až do pozdního večera, kdy světlo bleďých hvězd nestačilo osvětlovati jejich díla, vyrostly ze země v několika dnech zdi, a již Martin s Marinou tahali na ně trámy, stavěli krovy, objíeli latěmi a věšeli na ně tašky. A když začervenaly se komora a chlévek pod novou střešou, sousedé s údivem prohodili: »Jakoby Pán Bůh pro Martinův chlévek s deštěm čekal. Co se v tom rýpal, nekáplo. Až když poslední tašku na střechu vložil, spustilo jako z konve«.

Ale Martin nepochvaloval si. Jeho krasocit uráželo nevkusné spojení předku dochem krytého se zadní stranou domku pod taškami. On by potřeboval ještě nejméně lýtne jasného, než by došky strhal a nahradil je novou krytbou. Ostatně deště se přehnalý, a s prvním zásvitem stálejšího slunce Martin s Marinou v práci pokračovali. V krátké chvíli byl předek oškubán a spousta špinavé, černé slámy válela se kolem zdí, trčících jako po vyhoření ošklivě vzhůru. Ale již za odpoledne Martin k starým krovům nové latě přibíjel, druhého dne věšel na ně čisté, červené tašky a rovnal řadu k řadě.

Ale sousedé jeho dílu nic dobrého do budoucna nevěstili. Jakmile přijde první víchor, prorokovali, pobere tašky z předku od štítu a uloží je ke zdím, jako Martin došky. Všichni však se zmýlili. Ukázalo se, že na Martina nevyzraje kdosi nebo cosí. Martin o nejbližším trhovém dni přivezl z města úzkých desek, doma je ohobloval, s jedné strany polokruhů na nich nalezal, na každý polokruh silným nebozezem otvor vyvrtal, desky pak na zeleno natřel, ale okraje polokruhů a kruhů namaloval na červenou, a když tak všechno stvořil, přibyl desky na okraje štítu, aby chránily tašky proti všem útokům víchrů. Když Marina pak domek vylíčila, okna a dvéře omyla, měli jste se podívatí na Vavříkovu chaloupku, jak tu stála čistounká, pěkná jako světlooká panenka s červeným šátečkem kolem hlavy. »Tak jsem to stvořil« — řekl Martin — a zahleděl se na chaloupku, jako hleděl před

třemi roky na Marinu, jež přes nepřízeň poměrů vyškrobená a vyžehlená točila se u muziky s chudým chasníčkem.

Jako byla ta Martinova chaloupka vnitř i vně ozdobená, tak stály louky v plnosti květů a barev a sedlák volal do senoseče. Martin věděl, že, co začnou sena, nebude pokoje až do zimy. Po senech následují žně, po těch mlatky, pak podzimní setí a sklizeň otav, zemáků a řepy a práce za prací se pohrne, že nebude vědět z které do které. A tak třeba Martin měl to ještě v duchu rozměřeno s dvorkem, kterak zídkou jej obežene, věděl, že se k tomu toho roku již nedostane. Byl rád, že mohl do chlévka stvořiti koryto a žebř a to bylo vše, co mohl ten rok ještě pořídit. Marina komoru i chlévek na podzim, až stěny sedly, vymazala a vylíčila. Ale chlévek stál prázdný, neboť pozdní doba nedovolovala koupiti ani kozy, jelikož pro ni nebylo zásob píce.

•Martin má chlévek• — řekli někteří — •ale chyba, že prázdný.•

Druzí však výsměch mírnili: •Jen vyčkejte, když Martin stvořil chlévek, obstará i něco do něho.•

V tom čase čáp podruhé vletěl do chaloupky Vavříkovy a položil tam krásnou holčinku, která měla Martinovy modré oči, ale barvou vlásků ještě se neprozradila. Že se však nenarodila kudrnatá, Martin usoudil, že děvčátko vlasy sdědí po matce. Jako se viděli rodiče v malém Martínkovi, tak se poznávali i v děvčátku. Jemuž na křtu svatém dali jméno Marie. Marinka se měla neméně čiperně k světu než Martínek, jenž zatím povyrosl a nabral tolik rozumku, že holčinku hned přijal s láskou, jež se projevovala tak důrazně, až matka citelným způsobem musila jej poučiti, že se musí ve své lásce krotiti, aby sestřičky samou láskou neumačkal. Kolébka, jež nějaký čas měla dovolenou na půdě, snesla se dolů, a housle, na něž Martin pozapomínal, jasně vyjadřovaly radost otcovu a tichounkými flažolety uspávaly malou Marinku. Někdy však ji i zvuk strun probudil, a to tehdy, když malý Martínek k nim se dopíal a smělou rukou sáhl v struny. Tu obyčejně pak zavzněl k hudbě i dvojpěv Martinka a Marinky.

(Pokračování.)

SVĚTEC LITERÁRNÍM APOŠTOLEM.

(Pokračování.)

ALE BYROKRACIE A JOSEFINISM ZNIČILY PLÁNY MÜLLEROVY A HOFBAUEROVY. »Josefinští učitelé,« praví zmíněný Klinkowström,¹⁾ »nalezi mnohý háček ve spisech Müllerových, čemuž se my, kteří známe jeho přesně katolický směr, nedivíme.« Nepřekvapuje nás tedy, že směrodatné instance použily rukověti, kterou jim zákon podával, a že zavrhlý Müllerův plán, protože byl prý namířen »proti všem rakouským studijním zákonům«, a zapověděly založení ústavu. Zasloužili katoličtí mužové byli tehdy, kde jen bylo možno, opomíjeni a odstavováni. »Kdyby se nebyl tento muž stal katolíkem,« praví svobodný pán z Brennerů,²⁾ »v celém Německu by se o něm troubilo jako sotva o někom jiném. Publicisté, národohospodáři, dějezpytlové, řečníci, esthetici by se v tomto koncertě střídali, a plným právem. Nesmíme též zapomenouti na filosofovy; neboť v každém tomto oboru stvořil Müller neobyčejně mnoho.« Jmenujeme zde jen několik jeho spisů: »Vorlesungen über die deutsche Wissenschaft und Literatur,« Drážďany 1806 (2. vyd. 1807); »Über die Idee der Schönheit,« Berlin, 1808; »Von der Idee des Staates,« Drážďany 1809; »Von der Notwendigkeit einer theologischen Grundlage der gesamten Staatswissenschaft und der Staatswirtschaft insbesondere,« Lipsko, 1819; mimo to články a pojednání v časopise »Phoebus«, který vydával s Kleistem, v »Deutsches Museum« a v »Konkordia«, oba redigovány Schlegelem, v »Zeitgenossen«, »Friedensblätter«, »Österreichischer Beobachter« atd. Ve všech těchto spisech »uplatňovala se jeho zvláštní duševní universalita, ve které náboženství tvořilo stálé východiště jeho myšlení i jednání.«

Zamilovaný jeho plán, zřízení výchovavacího ústavu, mohl uskutečniti přítel jeho Klinkowström, pro kterého svého času byl reservoval, jak již podotknuto, místo druhého ředitele ve svém ústavě. Klinkowström narodil se 1778 v Ludwigsburgu u Stralsundu. Po krátké službě vojenské věnoval se 1802 úplně malířství, k čemuž měl vlohy i nadání; usařil se v Drážďanech, kde chodil do kroužku umělců, kteří se snažili uskutečniti nevytříbené ještě idey romantiků v malířství. Později obrátil se do Paříže a odtud do Říma; z Říma přišel 1811 do Vídně, kde byl v kroužku Hofbauerově přátelsky přijat.

Müller mu sliboval místo ředitele ve svém ústavě, ale vláda

¹⁾ m. j. m. str. 299.

²⁾ Klinkowström, m. j. m. str. 373.

zamezila založení. Válečné operace s Napoleonem přinesly Klinkowströmovi náhradu a přinesly mu místo v státní službě, kdež měl hlavně organisovati zeměbranu. Mír pařížský ukončil jeho činnost, která nebyla nikterak vábivá, a přivedl jej zpět do Vídně.

Krátce před tím obdržel z Vídně dopis od své ženy Luisy, roz. z Mengershausenu, sestry paní z Pilatů, ve kterém mu zvěstovala svou konversi ke katolické církvi. Jeho slova při přijetí této zprávy: »Tedy se Luisa přece stala dříve katoličkou než já« dávají tušiti, jak si tehdy v ohledu náboženském stál.

Opravdu bojovalo už tehdy slunce svaté naší víry s poslední mlhou v duši jeho, aby ji zapuďilo a svými paprsky v čisté krásě ji ozářilo. Klinkowström byl už »od přirozenosti nábožensky založený a hluboce v sebe uzavřený myslitel«. Mnoho let nosil se, jak vídno z jeho dopisů, s myšlenkami příznivými náboženství katolickému v srdci; studia o křesťanském umění a společnosti, v nichž se pohyboval v Římě a ve Vídni, živily tuto myšlenku. Jistě přiblížila jej apoštolská postava světcova a jeho mohutné, pevné a přece přívětivé vystupování nemálo konversi; k tomu přišlo ještě to, že událost jedna z mládí ukázala mu v něm muže prozřetelnosti, Klinkowström sám o tom vypravuje¹⁾: »Co mladík súčastnil jsem se kdysi rozpustilé večerní společnosti. Bylo tam rušno a plno, pilo se, zpívalo a rámusilo a na konec byla též přivolána zvrhlá ženština.

Když se otevřely dvěře a tato vstoupila, uzřel jsem za ní ctihoďnou postavu v církevním rouchu, katolického kněze v štole a pluviále. To vše viděl jsem tak přesně a jasné, že jsem dovedl si zapamatovati a poznačiti i ornamentiku látky. Nebylo mi déle možno zůstatí ve společnosti, utekl jsem a vzdálil jsem se.

Později jsem celý tento zjev nakreslil, jen tahy tváře se mé paměti ztratily. Vstoupil jsem pak do vojska, cestoval, oženil se a přišel pak po mnoha letech do Vídně.

Bedřich ze Schlegelů přál si mne seznámiti s P. Hofbauerem a zavedl mne za tím účelem do italského kostela. P. Hofbauer právě měl po požehnání s Nejsvětějším a odcházel právě od oltáře, když jsem vstoupil do kostela a v něm poznal onu postavu, která mne kdysi tak šťastně napomenula opustiti místo prostopášnosti. Bylo to totéž pluviále, táž štole a tytéž tahy obličje, na které jsem si teď okamžitě vzpomněl.«

Tak si vysvětlujeme, že Klinkowström svěřil poslední přípravu ku přestoupení P. Hofbauerovi, do jehož rukou složil 13. září

¹⁾ Sebastian Brunner: Klemens Maria Hofbauer und seine Zeit, Vídeň 1858. Str. 227 a 28.

1814 vyznání víry. O tom vystavil Hofbauer vysvědčení, které v překladu zní takto:¹⁾

•Jan Klemens Maria Hofbauer, generální vikář apoštolských misíí pro Německo a Polsko pod názvem Nejsvětějšího Vykupitele.

Zdar a požehnání všem a každému, kdož tento náš dopis čtou.

Oznamujeme tímto a uvědomujeme a sdělujeme všem, jichž se to týká, že jsme plnou mocí Apoštolskou stolicí nám udělenou a po obdržení vrchnopastýřského svolení osvobodili od kletby a exkomunikace vysoceváženého pána Bedřicha Augusta z Klinkowströmů, narozeného v Ludwigsburgu v Švédském Pomoří, jehož otec byl vyznání lutheránského, matka kalvínského, když napřed dobrovolně a formelně a před svědky Josefem Antonínem Pilatem a Bedřichem z Schlegelů, muži vědou i hodností význačnými, složil apoštolské vyznání víry katolické; přijali jsme jej do církve katolické, vrátili obcování svatých a oprávněna prohlásili k účasti na sv. svátostech. — 13. září 1814.

K ověření tohoto aktu dali jsme svému spolu podepsanému tajemníku rozkaz, by sepsal toto vysvědčení, opatřili jsme je vlastní naší větší misijní pečeti a k právoplatnosti podepsali a potvrdili.

Vídeň v Rakousku, den a rok týž.

Jan Klemens Hofbauer,
generální vikář apoštolských misíí atd.

P. Josef Sabelli, tajemník kongregace.

Klinkowström zůstal i po konverzi se světem v čilém, přátelském spojení; na jeho radu a pod jeho vedením obnovil plán Müllerův k založení vychovávacího ústavu. A co se jeho přfteli 1813 nepodařilo, toho dosáhl 1818, i když omezeněji, než původní plán to žádal. Ústav byl vládou schválen, po odstranění finančních těžkostí za auspicií světce zařizen, a Klinkowströmem až do roku 1834, kdy nemoc jej donutila k resignaci, řízen. Celý způsob výchovy ukazuje Hofbauerova, t. j. v pravdě katolického ducha; důkladná znalost a cvičba náboženství co hlavní zorný bod výchovy napsal vůdce nového podniku do svého programu. •Jednalof se o to, zajistiti oživenému katolickému vědomí ve Vídni, které se zatím omezovalo jen na jistou skupinu význačných mužů, vliv též v dalších kruzích a výchovati pravou křesťanskou výchovou mládeže dorost, který neutone v náboženském indiferentismu doby; — a tato činnost byla korunována skvělým výsledkem.

¹⁾ Klinkowström, m. j. m. str. 279 nn.

Arcif nalezl Klinkowström nyní málo času, aby se věnoval službě ideálu svého mládí, malířství, ač láska k němu nikdy ze srůce jeho nevyhynula. Doba odpočinku byla nyní věnována pracem spisovatelským, které sloužití měly výchově mládeže. Napsal tak pro mládež Duchovní a světské ABC, a »Povídky ze Starého a Nového Zákona« s 24 mědirytinami vlastní tvorby.

Mimo to věnoval mladým svým přátelům zábavnou knihu »Vater Heinz, eine Sammlung von Erzählungen und Märchen von einem Erzieher«; 1818—20 vydával ilustrovaný časopis pro mládež »Sonntagsblätter für die Jugend«, jehož program charakterisuje takto: »Za účelem poučení a povzbuzení píle, vědecktivosti a dobrého chování, s vybranou sbírkou lehkých a zábavných článků z dějin světa i přírody, ze země- i národopisu, z přírodopytu, z různých oborů řemesla a ze zaměstnání různých stavů vůbec, jimž se má mládež věnovati. Mimo to malé povídky, bajky, pohádky, básně, hádanky, šarády atd. S mnoha mědirytinami černými i barevnými.« Než po dvou letech musel pro spoustu stavovských prací tento časopis, který se všeobecně zamlouval, zastavit. Pro lid přeložil několik děl z francouzského; mimo to psal příležitostně přírodopisné články pro Pilátův »Beobachter«.

Cisarský vládní rada Josef z Pilátů, tajemník mocného Metternicha, spojen byl s Klinkowströmemi svazky přátelskými i příbuzenskými; manželka jeho Eliška, rozená z Mengershausenu, byla sestra paní Ludoviky z Klinkowströmů. Obě paní přestoupily ve Vídni u Hofbauera z protestantismu k církvi katolické. I Pilát sám, který byl členem lóže zeďnářské, má světci za obrácení co děkovati. »Poznal jsem Hofbauera«, přiznává se sám,¹⁾ r 1814 Moje paní, kterou P. Hofbauer přivedl do katolické církve, při vedla mne k němu, a jeho otcovské starostlivosti mám co děkovati, že jsem se zase vrátil k pravé víře a ke katolickému životu. Stal se pak mým zpovědníkem a zůstal jím do smrti... Mimo zpověď jsem s P. Hofbauerem každý týden aspoň dvakrát hovořoval.

V domě Pilátově, vysoceváženého a vlivného muže, nalezla katolická duševní elita residence nové středisko, odkudž v době Vídeňského kongresu vyšel mnohý náraz proti Wessenbergovým²⁾

¹⁾ Klinkowström, m. j. m. str. 289

²⁾ Innerkofler, m. j. m. str. 607 a 608.

³⁾ Wessenberg, nar. 1774 v Drážďanech, byl obráncem tendencí josefinistických. 1802 stal se generálním vikářem knížete-prímase Dalberga, ale teprv 1812 knězem. Nosil se s plánem odloučiti německou církev od Říma a utvořit národnosti církev. Pro tento plán pracoval zvláště o Vídeňském kongrese; ale Římu věrní mužové, mezi nimi zvláště Hofbauer a jeho přátelé, zamezili jeho uskutečnění. Zemřel 1860 co soukromník, odloučen od církve.

Římu nepřátelským plánům. A Pilat byl muž, který byl ve spojení se svými přáteli s to, i před širokou veřejností pustiti se v boj s Wessenbergem a jeho stoupenci; byl redaktorem časopisu »Oesterreichischer Beobachter«, oficiálního orgánu Metternichova, jehož vedení 1810—11 měl Schlegel. Pilat řídil tento vlivný orgán co věrný žák Hofbauerův a vymítil z jeho sloupců jmenovitě vše to, co podporovalo v kterémkoliv směru »osvícenství«, uveřejňoval oproti tomu často křesťansky-konservativní příspěvky z pera Schlegelova, Müllerova, Klinkowströмова a j. V »Beobachteru« věnoval Adam Müller, což zde uvádíme, Hofbauerovi srdečnou posmrtnou vzpomínku, z níž vyjímáme následující:¹) »... Plodů jeho práceplného, v pravdě apoštolského života mezi námi bude užívatí potomstvo. Vznešení i nízcí, učenci i neučení truchlí nad nenahraditelnou ztrátou svého otce a vůdce, a i vzdálenější, kterým znám byl jen dle jména, cítí při zprávě o jeho smrti, že padla silná opora víry a náboženství, a tedy i otčiny. Jen myšlenka, že žije dále v nesmírně bohatém výsevu dobra, zmenšuje poněkud náš zármutek nad jeho smrtí.«

(Pokračování.)

¹) Innerkofler, m. j. m. str. 811 a 12.

PROBLÉM DNEŠNÍHO BEZVĚŘÍ.

Dr. Jos. Kratochvíl.

(Dokončení.)

NÁZOR KANTŮV O NEMOŽNOSTI THEORETICKÝCH DŮKAZŮ JSOUNOSTI BOŽÍ MĚL NESMÍRNÝ VLIV NA CELOU DALŠÍ SPEKULACI FILOSOFICKOU. Z jedovatého tohoto kořene vyrostla celá řada omylů, z něho vypučel v podstatě celý problém dnešního bezvěří. Z Kanta vychází stejně anglo-americký pragmatism, jenž se snaží najít pravdu v tom, co jest nejužitečnějším jistým účelem subjektivního ducha, jako *pathetický idealism* Bergsonův a jeho stoupenců, jenž uznává jedinou opravdovou skutečnost v duchu našem, jež se stále vyvíjí, tak že ani Bůh není bytostí od nás rozlišenou, nýbrž immanentním principem tohoto vývoje k dokonalosti. Z kantismu vyvěrá mluhavý český humanitism Masarykův a Drtinův, který se opírá o *pantheistický* zbarvené základy křesťanské, i mnohotvárný a složitý *modernism*, jenž by rád vyložil veškerou víru náboženskou, celé křesťanství a jeho dogmata, z pouhých potřeb a snah našeho ducha, což nazývá náboženskou zkušeností. Ze systému Kantova jediné možno theoreticky odvoditi dnešní *agnosticism* i *atheism*.

Je-li tomu tak, pak jest hlavním našim úkolem prozkoumati ve světle zdravé kritiky filosofické základní omyl kantismu a obhájeti hlavní prvky křesťanské theodiceje.

Daleko by nás vedlo, kdybychom chtěli rozbíratí hned základy kantovské noetiky. Není toho ani třeba, když „Hlídko“ přináší právě podobnou studii dra Bernského a máme výtečné dílo Pospíšilovo. Nám se tu jedná hlavně o zneužití rozumu u Kanta při theoretických základech kladného řešení záhady Boha nebo ještě zřetelněji: o zneužití principu kausalit y u Kanta.

Princip svůj vyjadřuje Kant asi takto:*) Každý zjev, který se začíná, má svůj původ v jiném předchozím. Přemýšlíme-li hlouběji vidíme jasně, kterak formulka ta jest zcela libovolná, ježto spočívá na klamném předpokladě, že při vztahu příčiny a účinku oba zmíněné termíny podléhají našemu empirickému pozorování.

*) *Kant*, Kritik der reinen Vernunft, vydání Kirchmannovo v Lipsku 1877, str. 439 a násl. . . . da würden wir an einem Subjekte der Sinnenwelt erstlich einen empirischen Charakter haben, wodurch seine Handlungen, als Erscheinungen, durch u. durch mit anderen Erscheinungen nach beständigen Naturgesetzen im Zusammenhange ständen und von ihnen, als ihren Bedingungen abgetheilt werden könnten, und also mit diesen in Verbindung Glieder der einzigen, der Naturordnung ausmachten . . .

vání. Pravdou ovšem jest, že daný zjev vyžaduje v naší činnosti pozorovací souvislost s předchozím, ale není přece nutno, vyjádřeno absolutně, aby zjev předchozí (antecedens) byl viditelný a empiricky určený. Kdyby tomu tak mělo být, pak bychom musili popřít na př. i sílu gravitační, která přece neodolatelně působí při pádu těles, musili bychom popřít i skutečnost životního a rozumového principu v člověku, který přece jasně se jeví v nejvyšších projevech života, v umění, myšlení atd.

Nač to pak kantovské omezení principu kauzality na pouhé zjevy přírodní jest úplně bez základu a pouhou libovůlí, ano odporuje nejvyšším tužbám lidského ducha. Vždyť docela stejně jako fysik jest veden vztahem faktů částečných ke stanovení jevu předchozího jako příčiny předchozího, tak i metafysik, který má dospět k vyššímu a plnějšímu pochopení problému bytí, veden jsa vztahy svého myšlení ke skutečnu, nezbytně musí stanovit příčinu všech zjevů veškerenstva v prvním předchozím, ne již fenomenickém, nýbrž vyšším celého vesmíru. Celá příroda nás obklopující i bytost naše vlastní nutí nás přece co nejmocněji ke kladnému řešení problému Boha. »Z děl těla poznávám jeho živoucnost; z děl přírody nemůžeš poznati Stvořitele? (Ex operibus corporis agnosco viventem, ex operibus creaturae non poteris agnoscere Creatorem?) táže se sv. Augustin. A fysik Herschell dodává, že čím více se rozšíří pole fysiky, tím více bude důkazů jsoucnosti tvůrčího a všemohoucího Rozumu.

Není tedy pochyby, že na podkladě správně pochopeného zákona přičinnosti můžeme oprávněně pokročit k uznání Příčiny prvé, nadpřirozené. A jako není vůbec možná věda, nestaví-li svoje konstrukce na základě principu kauzality, tak jest i nemožno připustiti princip ten, neuznáme-li oprávněného jeho užití i nač zjevy přírodní. Správným hodnocením zjevů vesmírných nutně musíme dospět k Bytosti mimo-světové, věčné, nestvořené — k Bohu, prvé příčině všeho jsoucna.*)

Ježto ovšem stvoření, z něhož vycházíme, abychom postupně došli až k Bohu, podle thomistického názvosloví jest »effectus virtutem causae non adaequans«, tu projevuje také trojí vztah k Příčině, totiž závislosti, podobnosti a nedokonalosti. Proto cesta kauzality, kterou dospíváme k Bohu, nutně jest spojena s druhýma dvěma cestama, jimiž jest logicky doplněna. Prof. De Maria vystižně to naznačuje slovy: Tripliciter mens humana progreditur ad Dei cognitionem, nempe via causalitatis, excel-

*) Cf mop. »Žádu Boha v antické filosofii«. V Praze 1908. passim.

lentie, remotiois. (Philos. per. — schol. III. v Římě 1898, str. 3.) Tím ovšem padá jakákoliv výtka anthropomorfismu, neboť nepřipisujeme Bohu dokonalosti tvorů tak, jak jsou ve tvorstvu, nýbrž způsobem absolutním bez omezení a nedostatků, které jsou vlastní tvorstvu.

Ale nejen že vyhneme se postupem takovým anthropomorfismu, nýbrž dospíváme i k dostatečnému poznání Boha čili jak říkají scholastikové: *Ex creaturis in divinae essentiae aliqualem cognitionem devenimus*. Nepoznáváme ovšem Boha o sobě, nýbrž jen leccos, co o Ném můžeme tvrditi. Nemáme pojem Boha vlastní a quidditativní, ale přece jen máme jakýsi pojem, který Bohu odepřiti nemůžeme.

Ba dospíváme i zcela logicky k pojmu osobního Boha. A věru marně namáhají se dnešní bezvěrci na základě spinozismu a kantismu popřiti pojem osobnosti, jako by prý to znamenalo omezení, které je nesrovnatelné s pojmem absolutna a nekonečna, jež Bohu připisujeme. Pojem o s o b a značí o sobě jsoucí (persona — per se una) tedy v Bohu Bytost jedinou o sobě subsistující. Lidská osoba ovšem jest omezená, a lidská přirozenost není dokonale v sobě jsoucí, proto v ní o sobnost nedochází celé formální plnosti. Jasně to vysvětluje sv. Tomáš Akvinský: *) *Dicendum, quod persona significat id quod est perfectissimum in tota natura, scilicet subsistens in rationali natura*. Unde, cum omne illud, quod est perfectionis, Deo sit attribuendum, eo quod eius essentia continet in se omnem perfectionem, conveniens est, ut hoc nomen, persona, de Deo dicitur. Non tamen eodem modo quo dicitur de creaturis, sed excellentiori modo; sicut et alia nomina, quae creaturis a nobis imposita Deo attribuuntur.

Neuznává-li mnoho lidí za dnešní doby, a snad i lidí vzdělaných a toužících po pravdě, jasné této, právě naznačené, cesty k poznání Boha, pak ovšem nutno hledati také jiné příčiny jejich odporu, příčiny, které nemají již ničeho společného s čirým hledáním pravdy. Vzpomeňme, že rozum závisí často na vůli, ne ovšem per se čili formálně, jak tvrdí voluntaristé, nýbrž případně a prostředně, kdy totiž dobrá vůle vede sice rozum na cestu pravdy, ale vůle zlá svádí jej tisíci překážkami a odpory. Jaký tedy div, že vůle ta, svedena vášní a pýchou, tvoří hlavní překážku a příčinu neuznání Boha! K uznání jsoucnosti Boží jest tedy třeba dobré vůle, ne ovšem v tom smyslu, že by dobrá vůle dodávala

*) Sum. theol., I. q. XXIX., a. 3.

duchům jsoucnosti Boží hodnoty, jaké by neměly, nýbrž že ona zabavuje ducha překážek, které jej svádí z cesty. Je-li nutno, aby duch byl volný při hledání kterékoliv pravdy, tím nutnější jest to při hledání pravdy nejvyšší a základní. Tu jest třeba dokotán otevřít srdce, t. j. překonat všechny možné překážky, zbaviti se hojných předsudků filosofických, jež obracejí pravdu v lež, skutečnost v domněnky.

Upraví-li si člověk zachvácený dnešním bezvěřím tímto způsobem cesty, pak není možno, aby nedošel na základě rozumu a vědy k uznání Bytosti nejvyšš mocné, rozumné a volné, k nejvyššímu Tvůrci a Řediteli světa. A učiní-li tento prvý krok na cestě pravdy, pozná v Bohu nejen příčinu účinnou, nýbrž i konečnou všech věcí; pozná Pravdu, která jednou poznána, musí býti i milována. Nechce-li tak učiniti, pak ovšem platí slova sv. Pavla k Římanům: »Nebo neviditelné věci Jeho, hned od stvoření světa, po věcech učiněných rozumem pochopeny bývají, totiž ta jeho věčná moc a Božství, tak aby bez omluvy byli (kteří zavírají oči před tak jasnou pravdou). Mě všese za moudré, blázni učiněni jsou!«

HYMNY CÍRKEVNÍ.

Přel. K. D. Lutinov.

AVE MARIS STELLA!

1. Zdrávas hvězdo mořská,
dobrá Máti božská,
panno povždy jasná,
bráno k nebi šťastná!
[Zdrávas, zdrávas, zdrávas,]
zdrávas MARÍA!

2. Se rtů Gabriela
zvěst jsi uslyšela,
že jde lidstvu spása —
EVA AVE hlásá.

3. Rozvaž pouta hříšných,
otevř oči pyšných,
zaplaš naše strasti,
žehnej z rajske vlasti.

<p>4. Ukaž, že jsi Matkou,
přímlovou Svou sladkou
veď nás k Svému Synu,
jenž snil na Tvém klínu.</p>	<p>6. Dej nám čistě žiti,
cestou jistou jíti,
bychom u JEŽÍŠE
zaplesali s výše.</p>
<p>5. Panno nad vše krásná,
dobrotivá, spasná,
rozpoutej vin pásku,
vlej nám cnosť a lásku.</p>	<p>7. Sláva Bohu Otci,
Synu stejné moci,
Duchu též Svatému,
Bohu Choti Tvému!</p>

VENI, SANCTE SPIRITUS!

Duchu Svatý, zavítej,
s nebes výšin září lej
v lidských slánek dolinu.
Přijdi, otče chudáků,
přijdi, dárce zázraků,
osvěť srdcí hlubinu.

Těšiteli nejsladší,
duše má tě nejradší,
v Tobě mile spočinu.
Ty mne v práci osvězíš,
Ty mne v pláči potěšíš,
z žáru voďíš do stínu.

Ó ty slunce blažené,
zář Tvá trudy zažene,
hřeje věrných rodinu.
Bez Tvé božské milosti
pusto v lidské bytosti,
ztrácí všechnu nevinu.

Co je v prachu, umývej,
co je v suchu, zalívej,
uzdravuj, co ve zhynu.
Obměkčuj, co zpuřného,
rozsvěcuj, co chmurného,
zbloudilé veď v otcínu!

Připrav svojimi věřícím,
s láskou k Tobě hledícím,
sedmi darů hostinu:
Odměnu dej za ctnosti,
do věčné nás radosti
uveď v blahou hodinu!

Poznámka: Hymnus »Veni, Sancte Spiritus« je celý vázán jedním rýmem (radium, cordium atd.), kterážto symbolika byla v posavadních překladech pomíjena.

BOJ O CHRÁMY VE FRANCII.

POKRAČUJE JOSEF HANÁK.

ALE AČ JEST JEJICH ANTIKLERIKALISMUS ZMÍRNĚN, jest přec hluboký. Tito mladí mají v úmyslu — všechny illuse stranou — pracovat k tomu, aby Francie byla sprostěna všeho, co má ráz náboženský. A jejich antiklerikalismus není jen prostým článkem programu, nezbytností pro jejich kariéru politickou, jest to spíše předsuděk kotvící v kořenu každé jejich myšlenky. Všichni svorně věří, že na venkově mohou výhodně nahraditi kostel školou; nevidí, že náboženství odpovídá skutečným potřebám; mají pro ně neporozumění klidné, beze zloby, mínění shovívavé, jímž jest ozářena veškerá jejich physionomie. Nevadí jim v Albertu de Mun, v Grouseau-ovi, těchto »representantech jiného věku«, ctití vznešenost umění a charakteru, ale nepochybují nikterak o své intelektuální převaze. V očích všech těch lidí jest náboženství jen snůškou pověr, překonaný názor světový, zastaralá forma ducha, jedna z těch koží, které lidstvo postupně svléká a nechává na své cestě.

A pokládají ji za tvrdou jako ze železa. Kdo by se tomu divil? Naučili je tomu jejich mistři, kteří jim tvrdili, že mohou sami, jako Mark Aurel, jako Goethe, dospěti k oné umírněné moudrosti, k oné rovnováze, k onomu světlu, krátce k onomu míru, který skýtal církev našim otcům a po kterém člověku dvacetiletému ani nenapadne dychtiti.

Často se divili v soukromých rozhovorech, jak je možno, že Barrès, jehož znají z jeho děl, o němž vědí, že se hlásí k Taineovi, Sainte-Beuveovi, může velebit chrámy nejen pro jejich krásu, ale i s hlediska mravního a duševního. Snad to činí jen k vůli jiným?

Barrès na to odpovídá, že se vždy hrozil takového suchého pojetí náboženství pro lid, že nikdy nebyl z těch, kteří milují v katolicismu jakousi duševní gendarmerii.

»Biju se pro sebe. Chrám na venkově zlepšuje vzduch, jež dýchám. Zcela správně! Co jest v lidu francouzském a ve mně nejživotnějšího a nejušlechtilejšího, roste v ovzduší chrámovém. Každý z nás nalézá v chrámě vyvrcholení duše. Bráním chrámy jménem vnitřního života každého.«

»Je to velmi zvláštní.«

»Ale nikoli! — pravím — velmi obyčejné. Třeba jen míti trochu zkušenosti a snivosti. Jest to obvyklá křivka života francouzského a bez pochyby i ve všech podnebíh.«

A své mínění osvětluje epizodou ze svého života, již předdeslat slova: Pax aut bellum. »Před 30 lety konal jsem první cestu do Itálie. Měl jsem 20 let, studoval jsem dějiny umění, dějiny Risorgimenta (renaissance); byl jsem unášen slavnými jmény veřejnosti i těmi, jež se zdokonalují v samotě; četl jsem básníky a pozoroval půvabné zjevy italských dívek, podobných dívkám museí. Kolem sebe viděl jsem jen poesii, báj, třpyt, rozkoš a myslel jsem si: »Kam bych se měl postavit v této pěkné řadě?«

Tyto chvíle tak vzdálené vidím jasně jako zářící ostrovy nad mořem, a vzpomínám si — mezi jinými — na den, který jsem prožil na Monte Olivetto u Sienny ve starém klášteře, červeném, nad pahorkem černých cypřišů. Od té doby mnoho radostí i nudy se položilo mezi tyto obrazy minulosti a mého ducha. Nevadí! Dýchám ještě půvaby, které italská vesna vysílala z té nedohledné krajiny, roklinaté, vápenité, posázené stromy hřbitova, a cítím, jako by to bylo včera, onu zahálčivost, jež se vznášela za toho příliš dlouhého odpoledne nad skvostnými malbami Signorellovými a Sodomovými.

Ty velkolepé scény, půvabné a nádherné, pod oblouky kláštera uchvacují dojemem božským. Při prvním nárazu všechna naše bytost se vymrščí, než za okamžik padá s té výše zpět do všedního života. V necelé hodině jsem okusil veškerého opojení samoty. Klášter byl téměř opuštěn; od té doby, co byli mniši vypuzeni, bydlel zde jediný převor, a několik bratří, kteří udržovali rozsáhlé budovy — a tato poloviční smrt domu modlitby, jenž se stal jakýmsi rozkošnickým relikviářem, nítla ještě více mé kypění. Šel jsem vyhledat laskavého převora a během desíti minut jsem mu upřímně vyložil, že vznešenost života spočívá ve vnitřní síle, která jej ovládá v takovém zátiší, a když mně vysvětlil, jak používá svých dnů, cítil jsem, prohlásil jsem, že vznešenost není jinde než tady — a přidružil jsem se k nudným spolucestujícím, s nimiž mne svedla náhoda v Sienně, k tučnému Marseillanu, zcela kulatému, provázenému neteří na chvílku, kteří neobratně skrývali své snadné štěstí Joviše a Héby. Deset minut byli samý život a hned potom smrtelná nuda. Prchl jsem od nich, abych se oddal procházce, snění, četbě, které mě nevedly upoutat. — Druhého dne při odchodu šel jsem s dvěma Marseillany se rozloučit s převorem, jemuž každý z nás jako dík za pohostinnost dal almužnu pro jeho práce. A on zase s okouzující laskavostí nám věnoval brožury, zasvěcené svému krásnému klášteru. Nad mojí drží chvílku pero a patře na mě dí:

»Co mám napsat: Pax aut Bellum?« Odpovím rychle, jakoby již pouhé váhání bylo urážkou všech těch snů o činnosti a slávě, které mě volaly na jeviště světa: »Bellum!«

Byl to skandál. Marseillan a jeho neteř mne zatáhli za kabát. Ale převor s mírným úsměvem odvětil:

»Ne, mladý muži, Pax.«

Pravil to, slavnostně utkívaje na mně pohledem, a pak napsal zvolna na malou hnihu, kterou mám dosud, slovo PAX písmený velkými, zřetelnými. »Pax aut bellum«, mně pravil samotář z Monte Olivetto, a já jsem odvětil: »Bellum«. Dnes poznávám sterilitu těch bojů, těch nárazů, jimiž se absorbuje mládež; vím, že chceme-li učiniti pokrok, je nám třeba se sdružiti, hledati souzvuk povšechný, ustati od opposice, naléztí jednotu, z níž jsme vyšli a k níž se musíme vrátiti.

Pax! slovo kouzelné, formule touhy, stará jako lidstvo, podrobiti se, odpoutati se od sebe sama, povznéstí se mimo svět slepý a bojovné přírody. »Nyní nic, než hudbu,« radí Sibyla Sokratovi. Jean-Jaques Rousseau sbírá arie, romance a duu, jimž dává nápis: »Utěchy běd mého života«. Na konci svého věku Beethoven skládá ve své Mši do dě triumf vnitřního míru. Lamartine, obtížen zkušenostmi i léty, usuzuje, že »člověk nebyl stvořen pro nic jiného, než pro adoraci.« A já chápu, proč tato tři písmena Pax, vryta ve mramor, lejí slast do hřbitova podzimu. Ach, kéž by nikdy nezmizela z našich vesnic vysoká budova, na jejíž průčelí září ono velké slovo, tak mocné, že oslazuje smrt. Sřítí-li se chrám, kam budeme moci potom shromáždití svět duše a – ubožáci – kde budeme moci naslouchati hudbě Sibylly, ariím a romancím Jeana Jacquesa, adorující hymné Lamartinové? Buďe nám nutno spokojiti se jen s přírodou slepou, neúprosnou? Kde uvidíme se rozvíjeti podivný květ, jehož se marně dožadujeme na dubinách, lukách, hájích? Kde teskná touha duše se naučí lámati, tříštití naše sobectví? Kde uslyšíme, co žádný oráč neznamenal při svých setbách, a co působí svrchované opojení života, plného dne

píseň zrna obilního, které zmírá v brázdě, by znova se zrodilo? Podpisy poslanců na návrhu resoluce se množily, podepsali i četní radikáli, a Barrès byl pln naděje, že návrh bude přijat. K debatě o návrhu došlo 25. listopadu 1912. Barrès byl na počátku znepokojen tím, že mnozí radikální a radikálně socialističtí poslanci odvolali své podpisy, dávše se zastrašiti výhrůžnou poznámkou, uveřejněnou v »La Lanterne«. Obdržev slovo, hájí chrám s hlediska uměleckého i náboženského, hájí je jménem civilisace. Hlavní myšlenky jeho řeči jsou tyto:

(Pokračování.)

ZDE DOBRÉ VYUČOVÁNÍ.

Ze sanskrtu přeložil a sloky ¹⁾ štěpnými rýmy opatřil Václav Horák.

ÚVOD.

1. Dhūrdžati,²⁾ ten, jehož hlavu — zdobí tenký proužek luny
pěně podobný Džáhnví,³⁾ — zdar udělíž práci dobrých.
2. Hitópadeša udílí — obratnost v sanskrtě řečem,
rozmanitost rozmlouvání — a pro život rozum, moudrost.
3. Mysli si žeš nestárnoucím — nesmrtelným k vůli vědě,
čacký jednej, jako by tě — smř už jala za pačesy.
4. Pravím vám, že ze všech věcí — věda jest věc nejvzácnější:
vědu nikdo nedocení — nepoškodí, neuloupí.
5. Jako vede muže k moři — potok, byť byl málovodný:
tak i věda ku mocnému — králi vede učeného.
6. Věda daří dobrým mravem; vědou dojdeš důstojnosti;
důstojnost tě daří cností — dobrem, majetkem a štěstím.
7. Učeností a válečnou — vědou získává se vážnost;
první vzdýcky ctěna bývá — druhá ve stáří je k smíchu.
8. Jako na džbán nový vrytá — ozdoba se neměňvá,
tak zde malým pod halenkou — bajek udílí se moudrost.
9. Jak ti líčí Pañčatantra³⁾ a pak ještě jiná kniha
nesvár, válku, mír a přátel — volbu; tuto můžeš čísti.

Na břehu Baghíratí leží město Paṭaliputra. Tam sídlí panovník všemi ctnostmi obdařený, Sudaršana (Pěkný Vzhled) jmenem. Tento zeměpán jednou slyšel, jak kdosi hlasitě přednáší tyto dvě sloky:

1) Hitópadeša složeno z hita + upadeša: dobré vyučování. Každý vers sestává ze dvou půlí o stejném počtu slabik, jež jsou vázány převážně štěpem, jen velmi zřídka snad nahodilým rýmem. Dva takové verse tvoří dvouverší čili sloku. Někdy, ač ne často, má každá z obou půlí vlastní štěpy. Jsou to tedy dva verse, s m y s l e m spojené ve vers jeden. Napodobil jsem i toto. Transkribuji první dvouverší:

Siddhī sādhye satām astu — prasādāt — tasya Dhūrdžatēh,
Džáhnví + phéna + lékhéva — yan — mūrdhni šašinah kalā.

Délky označuji jako v češtině, tedy á, í, ú; e, o jsou vždy dlouhé, proto se obvykle jejich délka neoznačuje. Měkčí hlásky jsou jako v češtině: č, š, dž, ž, ň, ř, ď; pak jest ještě střední hláska mezi á a s, ŋ a n. Tyto označuji takto: 4 (týž znak a táž hláska jako v polštině) a ŋ. Místo našeho j píšu y, jednak poněvadž sanskrť tvrdého y nemá, jednak poněvadž se v transkripcích vesměs tak děje).

¹⁾ Šiva má několik příjmení: Dhūrdžati, Haras a j. — Svatá řeka Ganga (chybně Ganges) rovněž: Džáhnví, Haimavati, Bhagirathí, Tripthagá a j.

²⁾ Pañčatantra (pět knih) sbírka Bidpayových bajek — a pak ještě jakás kniha — která, neví se — jsou pramenem Hitópadeše (masc.). Bajky Bidpayovy, známé již v druhém tisíciletí před Kristem, jsou rozšířeny po celém Východě až po dnešní den.

10. Mnoho záhad luští věda; — věci odhaluje skryté;
okem každého jest věda — ovšem ačli není slepým,¹⁾
11. I o sobě hlouposť, mládí — moc, zisk hmotný škodit může;
a což teprv všechny čtyry — tyto věci dohromady.

Když to radža (král) slyšel, vzpomněl si, že jeho dítky nejsou posud vyučovány, že často přicházejí na scestí, i uvažoval ve svém srdci, jak tomu odpomoci.

12. Je-li syn můj bez vzdělání — a bez cností, co mám z něho?
a co z raněného oka? — Ovšem že jen bolest oka.
13. Nezrozený, mrtvý, hlupák: — lepší hloupého dva první:
první dva bolest jen jednou — působí, poslední stále.²⁾

Vždyť:

14. Narozeným nechať slove — muž, jehož rod stoupá k výši.
Kruhem běží život světa. — Umřel kdo? — kdo se nezrodí?³⁾

A jinak:

15. Mužů slavných když počítá — počet pachole a žasna —
neupustí křídly.
zveš-li jeho matku plodnou — rci, neplodná — jaká as
má být? ⁴⁾

A též:

16. Kdo se nekaje, almužny — nedává, není statečným,
nezná získat věd prospěšných — ten není než lejnem matky.

A pak:

17. Lepší jeden staliný, ctnostný — syn než na sta leďabylých.
Luný zatmění nás léká — víc než zánik lesku všech hvězd.
18. Když se někdo kaje těžce — a se koupe v řece svatě,⁵⁾
rozšafný a rozumný syn — rozmnoží česť jeho rodu.

¹⁾ slepý — nevědomý.

²⁾ Při porodu a při smrti; hlupák zarmucuje své rodiče vždycky.

³⁾ Dle názorů Indů stvořil Brahma (Nejvyšší Svatý) bezpočtukrátě svět, který trval vždy miliardy let — Výrony jeho: Višnu (udržovatel světa) a Šiva (jeho ničitel i obnovitel světových období) jsou sice věční ale méně dokonali než Stvořitel (Brahma) — Každý stvořený svět rozpadá se na čtyři periody, ne- stejné délky. První trvala přes tisíc millionů let: žili jen dobří duchové. Druhá (přes sto milionů let), doba dobrých i zlých andělů (svět tedy byl už porušen). Třetí (přes deset milionů let), doba dobrých a zlých andělů a dobrých lidí v ráji. Čtvrtá, nynější doba (přes milion let), doba dobrých i zlých lidí, kazí se vždy více a spěje ku svému konci, aby ustoupila novému, opět dokona- lému světu — Lidé zemřeli robi se znovu, aby buď dobrými skutky se stali výtečnějšími a někdy se sloučili se Stvořitelem, aby v něm uhasli (Nirvana). Mnozí však páchají zlo i budou vymazáni z knihy života. Vůdcem nebešťanů jest Indra, který (divný názor) se světem zanikne a se více nezrodí. Stvoření bude nový Indra. Toť koloběh světa.

⁴⁾ Chod veršů maluje úžas.

⁵⁾ Svatá řeka = Ganga.

Též se praví :

19. Štěstí bývá v živém světě šestero: — milenka neb žena
něžná, šetrná,
stálé zdraví, vzrůstající blahobyť, — poslušný a přívětivý*)
potomek.
20. Na syny jest mnohý bohat — na korce plnící sýpky:
avšak lépe tam, kde otec — ctěnou oporou jest rodu.
21. Záhubou jest pěkná paní — záhubou syn bez vzdělání;
zhoubou otec marnotratný — zhoubou matka pošetilá.
22. Jeď jest věda neztrávená, — jeďem pokrm nezažitý;
palác pro chudé jest jeďem -- pro starce mlaďičká jeďem.
23. Onoho neb toho rodu — účtě vždy se těší cnosný.
Urozený ledabylec — bez tetivy luk: co s nimi?
24. Haha, hochu neučený! — Uduševní si hoviš noci?
Mezi vědci ve tmách sedíš — jako vůl v hlubokém báhne.
25. Společný jest lidem -- i hovaďům: strach,
potraviny, spánek -- úkon pohlavní.
Co nás oď zvířete -- dělš, to je cnost;
beze cnosti byli -- bychom zvířaty.
26. Cnosť a zďolnosť, láska, volnosť -- z těch-li nemáš ani jedně
život tvůj jest lichý jako laloky na šiji kozla.

Praví se :

27. Paterá věc: život, činy věda, statek, umírání
během času vyvíjí se jako člověk v lůně matky.
- Jak to ?**
28. Co má býti, musí býti af u mocných, af u malých.
Tak je nahým Modrokrký; Harinovi¹⁾ haď je lůžkem.
- A též :**
29. Být co nemá, není; a co nemá tak být, bývá jinak!
Leť ten náhled líných lidí lék jest zlý a smrtelnosný.
Tak mluví jen lenivci, jimž se nechce přemýšleti.

Pokračování

*) Přívětivý -- při + vět (ivý), skrt: priya + vad | ln, doslovně: příjemně)
+ mluvící (priya ještě ve slově: prijatel -- přítel); vět ve slově věta, vece
(krásně a snad jediné perfektum meďii v češtině, skrt. účte vzniklé z voce --
pravil); odpověď, pověděti. -- Ale věděti i viděti -- skrt. vid. -- veti (on ví)
-- srv. naše staročeské: zvěsti, skrt. vetlum.

¹⁾ Nilakańťa (Modrokrký) je Šiva a Harin (Lupič; uloupil obětního koně)
je Višnu, který odpocívá na světovém prahadu, jimž je sobrazeno moře,
otáčející svět. -- Mitgartšlange u Germánů

VÁLEČNÁ MOSAIKA.

GABRIELE D'ANNUNZIO.

Nejčtenějším romancierem a básníkem moderní Italie jest Gabriele d'Annunzio. Na ulicích římských viděl jsem loni jezdit vedle prodávачů mraženého prodávачe knih, kteří na svém vozíku měli vyloženy romány Annunziovy po — 70 centesimesch. Plodnost a popularnost Annunziova stala se vedle jeho zadluženosti a dražeb jeho starožitnosti předmětem vtipů. V kinematografu dával se »kus«, v němž mladá žabka pořizuje si knihovnu, samé svazky Annunziovy, a návštěví v meziaktí se smálo: »Gabriele d'Avviso e sempre d'Avviso.« Pořád jenom samý Annunzio. Chce-li mile nec rozpálit fantasii a bujnou smyslnost své vyvolené, nemá vhodnějšího dárku nad Annunzia. Díkce jeho je plynná a barvitá, jeho věty zvonivé.

Tak jako žid Heine dal německému verši pružnost a kouzelný libozvuk a loreleyovou náladovost, tak také Annunzio zahrává si s italštinou. A jak Heine uměl býti pikantní a frivolní, tak umí to i Annunzio. A jako Machar odivá se togou antiky, tak také Annunzio manipuluje pohanskými bohy, mythologií a zašlou římskou slávou. A dělá politiku »antickou«, chce vzkřísit staré římské imperium, chce Italii vydobýt celou Adrii a celé středozemní moře (s jakým entusiasmem bylo od nacionálů přijato jeho drama »La Nave«!). A je cosi antikristského v jeho celém díle. Proti křesťanské očiště ducha hlásá renaissanci těla. A odivá své blasfemie rouchem Evangelia a symboly křesťanství! Svůj pseudonym vzal z katolického obrazu: »Zvěstování andělova« a tak naporád dával svým světským dílům názvy starých katolických obrazů italských. (Il Trionfo della morte atd.) Je raffinovaným požívačem jako byl kdysi Huysmans, ale je při tom nerytířsky beztaktní, jen když dosáhne sensace a efektu.

Slavná herečka Eleonora Duseova poprála mu své lásky a on ji v románu »Il Fuoco« zkompromitoval.

Annunzio jest sice ještě v davu hojně čten jako byl Mantegazza a Zola ale znalci, kteří hledají v literatuře hlubší jádro, prohlédli jeho vnitřní prázdnotu a odvracejí se od něho. Není to pravý Ital, jako nebyl pravým Němcem Heine. Nemá ducha Dantova, Petrarcova, Pellicova. Jde bludnou cestou Boccaccia, Ariosta, Pietra Aretina, Casanovy . . .

Snad právě proto, že cílí bládnutí své slávy básnické, sahá Annunzio po vavřínech — demagogických.

On, básník, který se pokládá za výkvět, za vrchol moderní kultury, jest nejhorlivějším agitátorem pro zločinnou válku!

Žene svou vlast do nečestného zrušení spojenecké věrnosti, rozdmýchává litici ukrutností, vrhá Italii do nebezpečí, že zhynou v ohni a dýmu její poklady umělecké, které ji činí nejzajímavější zemí na světě a vlastní celého vzdělaného lidstva!

A při tomto štvání neostýchá se parodovat nejvznešenější část Evangelia: Horské kázání Kristovo!

Na věčnou pamět a výstrahu, jak kultura bez Boha vede k bestialitě, otiskujeme zde řeč d'Annunziovu, jak byla (a to už censurou upravená!) v »Čase« dne 7. května 1915:

D'Annunziova řeč. »Berl. Tageblatt« uveřejňuje depeši o řeči spisovatele D'Annunzia při slavnosti v Quarto:

»D'Annunzio začal pozdravem jmenovitě dvou vnučků Garibaldivých, jež přirovnal k spartským blížencům. Dnešní den — pravil — znamená pro Italii datum nového tažení, jako onen den, o němž mluví kámen pomníku. Toto tažení hlásal také Garibaldi a všichni mučedníci italských bojů za jednotu Italie. Také mramorové výtvary Michelangelovy, »Ranní Červánky« a »Noc« se probudily a střásají se sebe jho, jež lpí ještě na východních italských Alpách. Výpravu Garibaldivou na Sicílii porovnal d'Annunzio po té k činům homérských hrdin, skálu v Quartu přirovnal k předhoří Mykálé. Dnes zaznívá s tohoto místa hlas, dnes Italie se znovu narodí k nové velikosti. Smrt obou vnuček Garibaldivých, zemětřesení v Abruzzách a jiná znamení ukazují, že nastávají veliké věci. Nad celou Italií prostírají se červánky. Oheň roste a musí býti živem a obětovný duch Garibaldivův nad tímto požárem volá: Vše, co máte, vše, čím jste, dejte hořící Italii! Blaženi ti, kteří svoji mládež, svoji cudnou mysl, svoje silné tělo, mohou dáti hořící Italii, blahoslaveni ti, kteří vzdychají po slávě, neboť oni budou uspokojeni. Blahoslaveni ti, kteří léčí poraněnou krev a tiší bolesti války. Blahoslaveni ti, kteří jsou čistého srdce, blahoslaveni ti, kteří se vítězně vracejí, neboť ti budou patřiti v tvář nového Říma, na Dantovo čelo čerstvě ověnčené a triumfující krásu Italie.«

K. D. L. 12. 5. 1915.

O PŮVODU D'ANNUNZIOVĚ.

Z Pešti, 27. května. Jak se »N. Pester Journal« dovídá, není italský básník Gabriel d'Annunzio plnokrevným Italem, nýbrž synem židovského advokáta z ruského Polska, jménem Rapaporta. Otec básníkův byl ve službách býv. ministra zahraničí hr. Agenora Goluchowského. Později přestěhoval se do Italie, kde přijal jméno Rapazzi. Jeho syn přikládal si samovolně šlecht-

tický predikát a jméno d'Annunzio. Tato sdělení pocházejí od hr. Ag. Goluchowského, který je vyprávěl v Jockey-Klubu.
(Našinec.)

J. S. MACHAR V »ČASE« 22. KVĚTNA 1915 PÍŠE V ČLÁNKU :
»ZIKMUND WINTER. IV«:

»Evropská válka uzavřela náhle jednu periodu našeho národního, společenského i literárního života. Periodu neveselou, rozháranou, politikářskou, malichernou, mnohdy i nečestnou — doufejme, že na dobro. A řekneme, že to byla nemoc našeho českého těla i ducha. Ale i taková nemoc patří pak historii, A znát se musí, chce-li se tělo uzdravené jí vyvarovat.«

(My bohužel vidíme trvání nemoci; Machar i liberální listy pokračují stejným duchem.)

HR. JOS. ZICHY VRACÍ VELKOKŘÍŽ ŘÁDU ITALSKÉ KORUNY.

C. k. kor. kanc. Buďapešť, 27. května. Pester Lloyd oznamuje: Tajný rada a ministr m. sl. hrabě Josef Zichy vrátil prostřednictvím amerického velvyslanectví s italsky psaným dopisem králi Viktoru Emanuelovi III. velkokříž italského korunového řádu, jenž mu byl před 40 lety propůjčen. V listu se praví m. j.: Je tomu 42 let, kdy Jeho Veličenstvo v Pánu oďpočívající děd V. Veličenstva ráčil mi propůjčiti velkokříž král. řádu italské koruny. Byl to drahý klenot pro mne, jenž oď nejútlejšího mládí tělem a duší byl jsem nakloněn italskému národu. Nyní však vidím s krvácejícím srdcem, že většina italského národa, svedená na scestí slibů, podplácením a šívaním chášky, která spojuje se s královrahy, potlačovateli národa, nesvědomitými kramáři a moskovitskými barbary, vypovídá válku mé vlasti a přepadá dosavadní věrné spojence úkladně, jako oni středověci bravi činivali anebo jako také Vašeho Veličenstva zesnulého otce prokletý zločinec úkladně zavraždil, a vše to děje se přes to, že naše vláda učinila nejdalekosáhlejší, trvalý mír zaručující návrhy. V dějinách nebyl ještě nikdy konstatován bezectnější a prokletější postup, než tento, jenž prsa každého slušně myslícího muže naplníti musí odporem a opovržením. Za těchto okolností uzná zajisté Vaše Veličenstvo přirozeným, že nepřeji si dále nositi oďznaky zmíněného řádu, a že je tímto dávám Vašemu Veličenstvu k dísposici.

Z literatury a umění. Dne 24. dubna 1915 zemřel v Praze nadějný kostelní malíř Jaroslav Filip, autor naší obálky a jiných kreseb. Bylo mu teprve 38 let. — Dne 7. května slavila Morava sedmdesátiny vynikajícího Sušilovce: Dr. Josefa Pospíšila, preláta v Brně. Stežejním dílem jeho jest: Filosofie podle zásad sv. Tomáše Akvinského. Mnohaja ljeta! — Upozorňujeme zatím na významné dílo docenta Vlasta Kybalu. Arnošt Denis a Běla Hora. Koriguje názory Denisovy, pokládá za neštěstí, že Jiří z Poděbrad nepřevodil Čechy do církve katolické.

Mor. slezská Revue přináší obšírný životopis *Dr. Bláho* od J. Kabelíka. Škoda, že revue tato vyhýbá se věcem katolickým. Anna Tesková vydala u Pelela *Slova: a q.* Duchovní základy života. Dokazuje nutnost církve a hiearchie. K dílu tomu se vrátíme. Viktor Dyk vydal sbírku časových a satirických veršů. Lehké a těžké kroky. Půl knížky je zabaveno. Dojem jest negativní, schází síla přesvědčení a programu. Koketování s Husem je banální. Dr. Jaroslav Hruban, prof. v Uh. Brodu, náš spolupracovník, vydal obsažný Úvod do estetiky. Roste v něm znamenitý odborník. Kež následuje brzo esthetika praktická! — Časopis katol. duchovenstva v Praze přináší velmi zajímavý článek Dr. Jos. Bláho: Nové výzkumy egyptologické. — V Nár. Divadle v Praze dáváno

Wagnerovo »Zlato Rýna« a »Léto«, nová hra Fr. Šrámka. Líčí, jak záleťná žena probudila v studentu lásku — k jině. Velmi »časové!« — Al. Jirásek napsal nový román »Temno« z dob Koniášových. O tendenci díla svědčí, že »Čas« je bez sebe chválou. — Ve »Vlasti« pokračuje V. O. Hložina ve velmi cenných statích: Husité a Premonstráti.

Adolf Heyduk, Nestor českého Parnassu, slaví 7. června v Písku osmdesátiny. Bůh žehnaj jeho staň!

Ezechiel Ambros, moravský skla-datel, zemřel 5 letý v Prostějově. Idež přes 25 let řídil proslulý kur. R. I. P.!

Jos. R. Hradecký: „Osvobození otroci“, „Děti touhy“. Vydal Frant. Borový v Praze. Je v naší literatuře málo knih tak hlubokých a krásných jako jsou tyto dvě. Hradecký má zvláštní kouzlo v námětech svých po-vídek. Na všem je rozlita horká letní pohoda, ze všad, ze všad dýše vůně lesa, zrajícího obilí a dech lesu i hor. Jsou to rozkošné zpovědi tuláckého srdce, které vždy počátkem jara se zneklidní, roztouží po prozářených dál-kách, po ohničích v polích. (»Letní večer«, »Pánuv den«, »Opojenci«). I jaksi příšerné a divné teskné úryvky podává (»Havran«, »Čertova louka«) svým hlubokým soucítěním prohráté. »Děti touhy« stojí rozhodně výše než »Osvobození otroci«. Zde spád, něha a iněkké vlnění niterných dějů je bez-

prostřednější a poutavější. Jen jedno mi chybí v obou knihách: to uděšení ze zimy, kterou tuláci zdolati nemohou a před níž prchají do nenáviděných měst. Jsou i na to sice malé narážky, ale jen en passant: pravý dojem zachycen nebyl. V. Kánek.

Památka velkého filosofa fran-tiškánského Rogera Bacona, jehož 700leté narozeniny připadly roku 1914, uctila Anglie pomníkem v Oxfordě, novým kritickým vydáním jeho děl a založením společnosti učenců obírajících se studiem doctora mirabilis, který byl nejen velkým filosofem, ale i *největším přírodopyscem* středního věku. Obíral se stejně astronomií jako optikou, chemií, geografii a ostatními obory přírodovědeckými. Předpověděl již velmi četné výzkumy doby nejnovejší jako automobily, aeroplány a parní lodi. Italská Rivista di filosofia neoscholastica věnovala celý poslední sešit roč. 1914 Rogeru Baconovi. Jsou to práce Brusadelliho: *Ruggero Bacono nella storia*, Dr. Fleminga: *Rug. Bacono e la Scolastica*, Brusadelliho rozbor: *Lo Speculum astronomiae di R. Bacono*, Robinsona: *Alcune opere recen ti su R. Bacono*. U nás o něm psal obšírněji dr. Kratochvíl ve svém Úvodu do filosofie a v knize Věda a vira ve filosofii středního věku.

Dr. Jiří Guth: „Babí léto“. Causerie z cest a vzpomínky. Vydal Fr. Borový v Praze. Práce zahrnuté v této knize vycházely svou dobou v každoročních premiích »Máje«. Guth, překladatel Pierra Lotiho, jde na Bretoňské břehy, oslněn je krásou hořícího moře v odpoledním slunci, a při tom vzpomíná na »Rybáře Islandského«. Vše zná tu z knihy, kterou překládal s takovou láskou a rozkoší, a posílá do Čech svůj dojem. A tak mnohde cítíte tu hořkost nad shrbenými českými hřbety, tu bolest nad českou neprozíravostí a nemohoucností. A dále kus scenerie Švýcarské nás okouzlí. Ale nejvíce zaujmou vzpomínky. Tu na první rok ženského gymnasia v »Minervě« (»Intermezzo pedagogické«), tu opět líčí autor kus svého mládí (»Intermezzo hudební«).

a trochu smutný uzávěr »Intermezzo pražské«). Nejvýznačnější je črta »Na zámku«, kde se jedná o babiččino údolí, o možnost postavení pomníku Boženě Němcové princem ze Schaumburg-Lippe, jenž byl ochotem postaviti pomník vlastním nákladem, ovšem s dvojjazyčným nápisem o Boženě Němcové a jejím díle. Dr. Guth pak uvádí své vzpomínky na různé cesty a kongresy, jichž se účastnil (»Grandson«, »Trouville«, »Za soumraku«, »Ze zápisů olympijského kongresisty«). — Po této knize vzpomínek, doufejme, že dr. Guth nám dá své vzpomínky ostatní: na Jar. Vrchlického, na vztahy své k francouzským autorům (zvláště na Pierre Lotiho). *P. Hájek.*

J. J. Mjasnickij: Dobrodružství Černobolotinských. Román humoristický. Přeložil Jiří Šterbínský. Vydal J. Otto v Praze. Mjasnickij měl vzor pro svou několikadílnou knihu, z níž tato je jen částí. Byl to výborný Lejkin. Mjasnickij zůstává daleko za ním. Tento humor je »dělaný« a násilně uspořádávaný. Má plno nedorozumění, která chtějí dělat situaci a vyvolávat smích, a dokazují jen jedno: nemožnost. Už v celé té kresbě rodiny Mokrogubovy je cosi neúplného, nedoteknutého. Mladý jen chválí, drmolí své »mon onkle« do omrzení, starý mu vyčítá, usmíří se, pije, jede, jedou někam po Moskvě, ztratí se ženám, a vrátí se do hotelu kde bydlí, a čekající svých žen, opět: jede a pije... V knize, která navazuje na děj kapitoly předcházející, je plno a plno narážek, které ztrácí významu, neboť z překladu jen části románu čtenář se ničeho nedozví, téměř narážkami se jen odvádí od děje — a konec konců, i s tím chudým dějem není spokojen. To není ten humor, který poutal u Lejkina! Tam situace

se ulvály samy sebou, překotnost byla v samém díle, od základu diktována oběma manželi. Toho se nedostává Mjasnickému. Nevyužívá daných možností. Jeho vtip spočívá ku př. že objednájí 3 pečená selátka a ta snědí, za zbytečného povídání. I ty jejich drobné aventury cestou, okradení, ošálení, cesta do redakce a do velkoobchodu — to vše je zoufale mrtvé a nechutné. Je cítit násilí autora, který snaží se vši mocí někde zachytit, něco podat — a nejde to! Nejde... Stránka ubíhá za stránkou, člověku je mžlo nad věčným sháněním po jídle a pití, je nechuťno opakovati slova tisíckrát opakovaná, bezvýznamná, která mají »působiti smích«. Jednomu se divím: proč tato část románu byla přeložena? Má to vůbec nějaký smysl a účel? Nevycílil pan překladatel zbytečnost své práce? Stalo se. Soudil jsem věc zbytečnou. A odsoudil. Z důvodů, které soudný čtenář musí uznati.

Viktor Hájek.

Výstřední článek o Annunzioli otiskla v »Reichspostu« Dr. M. Mar-schová. Vlastní jméno jeho jest Rapagnetta. Jako šestiletý gymnasta vydal sbírku veršů, v nichž napodobil Carducciho. Dvacetiletý oddal se hýřivému životu v Římě, tak že psal sám svému příteli, že v rozkoších lásky vyčerpá síly těla i ducha. V prvních románech napodobil naturalismus francouzský a ruský (Zola, Tolstoj), potom ale hledal osvěžení v duchu německém, v Nietzschevi a Wagnerovi, chtěl se stát symbolikem, ale zůstal dekadentem. Ve svých románech opěvuje jen lásku smyslnou, cizoložství a orgie, není schopen předvést lásku čistou. Líčí jen sybaritské požívání bonvivantů. Nikdy nesnižuje se k pracujícímu lidu, pohrdá »lůzou«, ale za peníze neostý-

chá se své plamenné a opojné dílce zneužívat ku šlvaní prostého lidu do sebevražedné války. A s lakovým člověkem-dravcem-cynikem objímá se římský starosta hrabě Colonna na kapitolu a král jej blahosklonně provádí svým parkem! Zajímavé bylo by vystopovat původ tohoto muže, jež sám soc. dem. »Avanti« nazývá »degenerovaným zločincem«. Jeho vzezření, smyslnost a činy nesvědčí o původu arijském.

Nakladatelství J. Otto v Praze
 nám píše: V Praze dne 6. 5. 1915.
 Vele důstojný pane! V čísle 5. roč. III. časopisu »Archa« Vámi vydávaném jest otištěn článek F. Peroutky »Umění a výdělek« z večerníku Našeho Slova, v němž se tvrdí, že Vrchlickému odepřel nakladatel i nepatrnou zálohu 20 K. Ačkoli ve článku nakladatel není jmenován, mohlo by se přece myslet, že případ týká se mne, u něhož vyšla největší část děl Vrchlického a nyní vycházejí jeho sebrané spisy. V zájmu pravdy dovoluji si Vám teď sdělit a prosím, abyste ve Ct. Svém časopise laskavě uvedl, že jsem Jar. Vrchlickému nikdy žádnou zálohu neodepřel, nýbrž naopak byli jsme vždy až do smrti básnickovy v nejpřátelštějším poměru. Doufaje, že ráčíte vyhovět, jsem s veškerou úctou oddaný J. Otto. Na doklad přátelských styků zasílá nám p. Otto dvě básně, které Vrchlický věnoval paní a dceři p. Otty.

V hranickém kostele měli členové soukenického cechu zvláštní práva. Tak o velikonocích, na Veliký pátek,

má soukenický cech právo od 1 do 2 hodin odpoledne zpívat s doprovodem varhan za hláholu trub a lesních rohů starobyrou »Píseň při Božím hrobu na Veliký pátek«. Napřed zpívá Josef z Arimatie verš začínající slovy: »Ejhle, již ten čas přišel, Nikodeme milý«. Jemu odpovídá Nikodem: »Ovšem, muži spravedlivý, slunce se sklání«. Vzpomeňme si, že na Veliký pátek jsou (jak lid říká) zvony a varhany v jiných kostelích zavázány, ale v hraničském kostele na Veliký pátek od 1 do 2. hodiny odpolední duní varhany, hřmí a rozléhají se zvuky trub a lesních rohů. Před lety drnčely k tomu svou jednotvárnou notu i kostelní bubny čili tympány. Zeinřelý p. farář chtěl hudbu i varhany na Veliký pátek zakázat, ale nešlo to. Starobylá píseň těžké, nezvyklé noty zpívala se s průvodem varhan a trub i letos. Staří i mladí, nájice starou píseň tu, švabachem i nově lafinkou tištěnou v rukou, zpívali, až se kostelní okna třásla. Píseň sama je dosti uměle složená a dle zvláštního jejího rázu řekl bych, že pochází ze začátku minulého století. Má 17 veršů o půl pátém řádku a zpívá se vždy celá; varhany i hudba hrají po každém verši dosti umělou dohru. Abyste poznali, jak asi jest píseň složená, cituji sedmý verš v němž Panna Maria nařká:

Radostná byla ta chvíle,
 když jsi ke mně poslal
 a mne archandělským Ave
 pozdraviti nechal.
 Ach, jaká je to proměna!
 Neboť nastala hodina,
 že na místo ave
 Tobě, synu, musím říci vale!

Nynější ředitel kůru p. Schnaubelt mi ukázal rukopis noty a doprovodu pro varhany k písni té, který napsal ně-

jaký Jan Swažek, ředitel kůru, jak český na titulním listě je napsáno. Papír je už zažloutlý a dlouholetým užíváním poškozený. Škoda, že tam není napsáno datum, kdy byly noty napsány. Nota písně i doprovod k ní jsou samý hudební přechod a bez doprovodu varhan a hudby by se píseň ta solva mohla zpívat. V hranickém kostele zpívali a modlivali se až do nedávné doby přede mši poslední členové také kdysi slavného literáckého sboru, z nichž mnozí byli i členy soukenického cechu. K. V. Karlíček.

Paní Anna Baarová, matka spisovatele J. Š. Baara, zemřela 7. května 1915 u svého syna na faře v Ořechu. Na literární činnosti svého syna měla tato vzorná, dobrá česká žena značný podíl, neboť mnoho vážil z pokladnice jejích chodských vzpomínek. Čestná buď ji paměť!

Machar vychovatel. Mladí synové Mus zasílají mistru Macharovi do Vídně sbírky svých plodů k posouzení. Machar jim odpovídá v »Čase«:

A chcete znát, co soudím
a žádáte rad k cestě té
i kdybych hřměl: ne já se bojím,
že přec jen básnit budete
Mladíku český, co vám fici?
Čas, papír utráceny jsou
dát pachatele na lavici
a pětadvacet lískovkou.

Dívna znalost historie. Při požáru universit v Lovani shořela česká bible, kterou si universita před válkou vypůjčila z Drážďan u prání českého badatele P. Vraštila. »Lidové Noviny« Dr. Stránského a »Čas« Dr. Herbenův, podávající zprávu o této události, vzpomínají bible králické, která prý byla zhotovena v Kralicích — u Prostějova! Je to divné, když naši Češi

Bratři nevědí, kde povstala slavná Bible Kralická!

Duchovní koncerty počínají se konat častěji v katolických chrámech. Církevní úřady chovají se k tomu často skepticky neb docela odmítavě — a má to v jistých případech dobrý důvod. Z vlastní zkušenosti můžeme sdělit, že pořádání koncertu v kostele jest spojeno vždy s jakýmsi nebezpečím pro posvátnost místa. Stalo se na př. v městě P., že na koncert přišla spousta Židů s rabinem, kteří si zaplatili svá místa a chovali se jako v divadle, tak že při následujících koncertěťarář výslovně si vymínil, že smí být zváno jen obyvatelstvo křesťanské. Frequentovaný chrám katolický s Velebnou Svátostí musí zůstat místem pobožnosti a ničím menším. Dle našich zkušeností lze připustit duchovní koncert jen v kostele neuváženém anebo v kostele navštěvovaném jen za těch podmínek 1. že jsou zváni jen katolíci, 2. že vstupné se nevybírá v kostele, 3. že program je vesměs duchovní a spojen s pobožností, kterou řídí kněz u oltáře (modlitby, požehnání atd.), 4. a že i chudým umožní se účast volnými vstupenkami. Jinak je těžko vyvarovat se dojmu, že kostel byl jaksi znesvěcen, což se nevyvází výtěžkem pro účel dobročinný.

Co je Skansen? Nejkrásnější, nejbohatší a nejrozmanitější sbírkou Štokholmu jest národní museum na konci Blasieholmu, směrem ke Skepsholmu. Nádherný to palác, postavený ve slohu benátském, jehož krásy nezastíní ani naproti ležící zámek královský. Jest tam umístěno historické museum, glyptotéka a obrazárna. Velice milou a osvěžující proměnu při prohlídce města a jeho památností skýtala nám návštěva královského Djurgardenu, ve-

likánského to parku, zvláště nejzajímavější partie jeho, zvané »Skansen« . Videační chodí bavili se do Pratur, obyvatelé štokholmské chodí do Skansenu. Není však Skansen pouze místem zábavy jako Prater, nýbrž skýtá i poučení. Jest to vlastně velké museum národopisné a přírodovědecké, zobrazující poloostrov skandinávský — pod širým nebem. Založil je dr Artur Hazelius r. 1891. Na prostoru asi 25 ha spatřujeme pěknými sady a půvabnými lesními partiemi obklopené starošvédské věže a kostelíky, selská stavení a dvory z různých krajů s úplným zařízením a jich obyvatelé, oděné v pestré kroje, návsi s májem, staro-norský hřbitov, selské stavení ve výzdobě vánoční, chýše horníků a uhlířů, vidíme tu i Laponce v jejich boudách i s nářadím, jehož užívají i se svými soby, jichž je zde stádo; jsou tu i losi, polární medvědi, vlci, mroži, vůbec savci i ptáci, ovšem nikoliv jako v nějaké menażerii, nýbrž na různých místech ve zvláštních klecích a slujích, vidíme tu nejdůležitější nerosty a ohromné balvany skalní, jakož i celou květenu země. Jsou tu i povětrné mlýny, areny, kde vystupují pěvci, přednášeči a šprýmaři; provozují se i národní tance a slavnosti. Vše v krojích národních. Stráž nosí kroj z dob Karla XII. Že jsou zde i restaurace, kavárny a punčovny, rozumí se samo sebou. Na nejvyšším místě »Bredablicku« jest vysoká rozhledna, odkudž jest úchvatný pohled nejen na Skansen a Djurgarden, ale i dále na město, obklopené lesy, skalami a mořem — jako v pohádce. V pestré směsici větších i menších lodí viděli jsme i válečné lodě švédské, zakotvené u opevněného ostrůvku Kustelholmen, což nás velmi zajímalo. (Jan Hlil: Cesta k sever. mysu na Špicberky).

Božo Lovrič. J. Hreljan uveřejňuje ve »Zlaté Praze« překlady z mladého jihoslovanského básníka. Zde ukázka:

B á s n í k.

V míru
a v pokoji
básníkovo srdce trouchníví.
Ruce jeho stvořeny jsou k boji,
k zápasení věčnému,
a vždycky připraveny
k činům hrdinným.

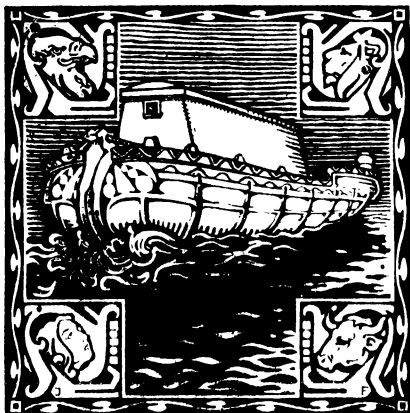
Život není souhlas,
život není mír —
a básník je lovcem
i honěnou zvěří,
oči jeho,
plné žádosti a touhy,
nemají života ni záře,
nevedou-li do zápasu.

Za životem
básníkovi nohy běží,
a každý jeho krok,
každé slovo
vyzývá osud.
Básník čeká na jeho nejmenší kývnutí,
aby s ním zanítíl spor o život a na smrt.

Básník je lovec příhody,
vyhledává srážek,
aby tím velebnější
bylo jeho očistění.
Vyzvolává přelom,
aby ve zvuku, v barvě a slově
proměňoval věci
a nadšení vléval tvorbu.

Tof vůle tragičnosti,
aby v nesouladu tvořila souzvuk,
všechno ponížení, výsměch a smích
i bezděký jeho hřích
prošly ohněm živototvorného plamene.
Básník, dítko světa, věří v div,
ve vzkříšení z mrtvých
a čeká, až na zjasnělá ústa
nové taje vloží jemu Bůh.

Fiskem Václava Horáka v Prostějově. — Za redakci odpovídá Vilém Vyslouzil.

ARCHY

Vydává
KAREL POSTAL EUTINOV
v Prostějově 1. dne každého měsíce.

OBSAH: Čís. 7. Davidova chleba nad padlým Saulem a Jonatanem. Přeložil Dr. Jan Hejčl. - Světec Hieronymus apoštolem Gab. Ronaj: Ten to sivořil! - Dr. František Prinyal: Nové objevy ve vlasti sv. Konstantina a Methoda. - François coppee: Evangelium. Přeložil Viktor Hánek. - Boj o chrámy ve Francii. Pokračuje Josef Hanák. - Rozhovor. K. D. I. - Tisícletá basilika. A. N. - Zde dobře vyučování. Přeložil Václav Hlorák. - Okna: Vzor českého sedláka. Středisko katolíků v Praze. Z literatury a umění. Arius Drtil. Fr. hr. Tarouca Fr. Sušilovi. Neuvěřitelné!

ROČNÍK III. ČERVENEC 1915. ČÍSLO 7.

POZVÁNÍ K PŘEDPLACENÍ.

ARCHA vychází 1. dne každého měsíce. Předplácí se na rok 6 K, na půl roku 3 K, jednotlivá čísla 60 hal.

STUDENTI při hromadném odbírání (aspoň 10 ex.) předplácejí na rok 4 K. Adresa: Revue Archa, Prostějov. — Platí se složenkami Nového Života neb Archy (číslo konta 17.942).

Předplatné a insertné splatno a žadovatelné v Prostějově.

Platce šekem, račte laskavě ku Svému jménu poznačit, zač platíte: AIII (Archa ročník III.)

CM (obraz sv. Cyrila a Methoda),
O (Osudy).
Euch. (Eucharistie.) Atd.

Připíše též číslo, které je na obalu!

PUBLIKACE.

DĚDICTVÍ SV. JANA NEP. PRAHA, Soustavná katolická věrouka pro

lid. Napsal Fr. Žák. T. J. Díl I. K 6.—
— Dědův odkaz. Kniha pro jinochy. Napsal K. Balík. (86 exhort.) K 1'40.
— Paměti Fr. J. Vaváka, souseda a rychtáře Mlýčického. Z let 1770—1816. Vyd. Jindřich Škropec. Kniha III., část I. K 250. —

V. KOTRBA, PRAHA.

Dr. Jos. Slaby: Sion a město Davido-vo ve světle nejnovějších objevů. 90 h. — Jan Plesinger: Ex libris. Řada vybraných povídek z různých literatur. K 2.—

VIKTOR HÁNEK

vydává na podzim nákladem knihovničky »Přerod« knihu básní »Ticho v bouři« (dva díly), nákladem A. Lapáčka hru o jednom aktu »Ohňičky«. K tisku uchystal knihu bární »Biblické fresky« otříděné vesměs v »Novém Obzoru«. Kniha pros »Květy hořkých vůní« je v tisku. — Píše 5 aktů náboženského mystéria »Hora Oliv.«

FR. HOVORKA, PRAHA.

Jan Rokyta: Zpěvník o Janu Husovi.

ZEMĚDĚLSKÉ KNIHKUPECTVÍ, PRAHA. Vydělávání a barvení králíčích a pod kůži po domácku. Napsal B. Šetlík. 80 hal.

PŘÍŠTÍ číslo ARCHY přinese konečně ohlášené otisky RUKOPISU ZELENOHORSKÉHO

s původními ilustracemi, které byly původně červené, staletými zašly a nyní vystoupily fotografováním. Kresby pořídil p. Kasalický. Vystoupilo asi 80 hlav. Slovní doprovod napsal objevitel ilustrací pan školní rada Václav Horák. Otázka pravosti RZ jest rozřešena.

Na soud veřejnosti.

Dluhujícím odběratelům zaslali jsme dávno před tím ohlášené poštovní příkazy. Leč nastojte! Téměř polovice adresátů příkazy vrátila a tak nám jen nové útraty způsobila! Doufáme, že křivdu nám způsobenou brzo napraví, abychom jim nemusili další zasilání „Archy“ zastavit. Tisk stojí velké peníze. Vydavatel pracuje zdarma, a více se po něm žádat nemá a nemůže.

DAVIDOVA ELEGIE NAD PADLÝM SAULEM A JONATANEM.

(2 Sam 1, 19–27).

Z původního hebrejského textu kriticky opraveného přeložil Dr. JAN HEJČL.

Výkřev v horách tvých, Israeli, je mrtev . . .
BĚDA, KTERAK PADLI HRDINOVÉ!

Nepodávejte zprávy o tom v Getu,
nemluvte o tom v ulicích Askalonu,
by radost neměly dcery Filištanů,
nejásaly dcery neobřezanců.

O ty vysočino Gelboeská,
rosa ni deště na tě nepadejte,
vy pole, která zklamání způsobila,
neb tam potřísněn byl junáků štít.

Štít Saulův olejem pomazán nebýval,
ale krví zbitých a tukem reků;
Jonatanův luk nikdy neustoupil,
a Saulův meč se nevracel s nepořízenou.

Saul a Jonatan, ti milí a líbí,
v žití ni ve smrti nebyli rozloučení;
byli rychlejší nežli orlové jsou,
byli udatnější nežli lvové.

Dcery israelské, plačte nad Saulem,
který odíval vás v kment a červec,
a věšel na vaše roucho zlaté šperky!
BĚDA, KTERAK PADLI TI REKOVÉ V BITVĚ!

Pro tvou smrt, Jonatane, cítím hrůzu,
žalost mám nad tebou, bratře můj Jonatane!
Tys měl půvabu pro mne velmi mnoho;
Tvoje láska byla mi nad lásku žen.

Jak matka miluje svého jedináčka,
jakovou láskou miloval jsem tebe.
**BĚDA, KTERAK PADLI TI HRDINOVÉ,
A KTERAK ZTRACENY JSOU VÁLEČNÉ ZBRANĚ!**

SVĚTEC LITERÁRNÍM APOŠTOLEM.

V.

TOŤ NĚKOLIK RÁZOVITÝCH MUŽŮ, KTERÍ SE SESKUPILI okolo Hofbauera, k němu pohlíželi co k svému otci a rádci, s nímž pracovali o znovuvzkříšení katolického ducha v literatuře. Než musíme zde zmíniti se ještě o jiných jménech dobrého zvuku v katolické literatuře, jichž nositelé žili jen dočasně ve Vídni a tam seznámili se s Hofbauerem a jeho kroužkem.

Vídeň byla okolo roku 1810 cílem mnohých znamenitých duchů; mnohé přivedly náboženské příčiny do starého císařského města, neboť i přes všechny josefinismus a osvícenství bylo to oproti Berlínu katolické německé město; jiní hledali ve Vídni, vedeni jen literárními zájmy, hlavní baštu romantiky, kterou se stala Schlegel; zase jiné lákala politická Vídeň, která tvořila střed protinapoleonské politiky, Vídeň Metternichova, v jehož kabinetě, zvláště v době kongresu, sbíhaly se nitky evropské politiky.

K těmto »interesantním cizincům« -- dle pojmenování Karoliny Pichlerové -- patřil Jan Nepomuk Ringseis, který 1812 promován v Landshutu s velkým prospěchem a pak rok se věnoval studiím ve Vídni. Odkporučovací dopisy zjednal mu přístup u Schlegela, kamž byl dle svých »Erinnerungen« častěji zván na čaj: »U Schlegela poznal jsem věhlasného Patera Klementa Hofbauera, zakladatele redemptoristů v Německu.« Ringseis stal se známým zvláště specificky křesťanským pojetím zdravotvědy, které uložil 1841 ve svém »System der Medizin«.

V kroužku Hofbauerově byl též Josef z Eichendorffu po delší dobu vítaným hostem. 1810 přišel se svým bratrem do Vídne, aby zde studoval státní vědy a připravil se takto na státní službu. Ale mimo zaměstnání s odborným studiem našel básník ještě dosti času, aby se napájel z pramene poesie a tak vypláchnul prach aktů a pandektů. »Ráno od 7--10«, čteme v jeho studijním plánu z oné doby, »vždy jurisprudencce, pak do 2 poesie. Odpověď od 3--5 a dále jurisprudencce, pak poesie atd.«¹⁾

Eichendorff znal již romantické hnutí, než přišel do Vídne; v Berlíně poznal 1805 Arnima a Brentana, dva básníky, kteří těmto ideám sloužili, a Adama z Müllera, státníka-učence, který se k romantice hlásil; v Heidelbergu sedával u nohou všeobecně ctěného Görresa. Proto bez pochyby toužil po tom, aby seznámil se ve Vídni s mužem, který tvořil střed tamnějšího kroužku romantiků; jistě seznámil se Josef se Schlegelem již před létem 1811,

¹⁾ Dr. Reinhard, Eichendorffstudien, Münster 1908, str. 19.

kde je v jeho denníku ponejprv zmínka. 15. července 1811 píše:*)
• Na zpáteční cestě (od Eggerů) potkal Schlegela a s ním na trhu mluvil. •

Užší a důvěrnější stal se jeho styk s domem Schlegelovým od té doby, co tam dlel Filip Veit, který začátkem června 1811 přišel do Vídně a brzy úzce se s ním spřátelil. 4. srpna jej poznal: • Sli jsme odpoledne za velikého vedra do toho hrozného Alserského předměstí k Bedřichu Schlegelovi. Nalezli jsme jej v nan-kingovém kabátci s paní a přívětivým synem Filipem, který přijel z Drážďan, a ještě jedním pánem v zahrádce u domu okolo stola. •)

Při této příležitosti uslyšel Eichendorff o příjezdu Müllerové do Vídně, s kterým se byl v Berlíně úzce spřátelil. Spěchal hned na druhý den k němu a byl u něho • s neličenou radostí • přijat. Müller stal se mladému svému příteli věrným mentorem a přiměl jej i jeho bratra, aby koncem roku 1812 přestěhovali se k němu. U domě Müllerové a Schlegelové přiblížil se mladý básník Hofbauerovi více a byl jistě Dorotheou uveden do jeho okruhu ideového; arcif o hlubokém vlivu světce nedá se ničeho dokázati, asi též ho ani nebylo, poněvadž Eichendorff neměl žádného náboženského vývinu před sebou a proto zůstal ušetřen větších bojů a nebezpečí.

Pravděpodobně seznámil se s Paterem Hofbauerem teprv 3. února 1812, jak můžeme usuzovati z místa v denníku, tímto datem označeného: •) • ... později přišel Schlegelův zpovědník, řádový generál, pln ohně, veselý, polsky mluvící, ještě s druhým knězem. Zanechal tam tajně dort, který jsme pak s vínem snědli. Madame Schlegelová už mu o nás vypravovala. •

Mimo Schlegela, Filipa Veita a Müllera svedla asi Dorothea častěji Eichendorffa s Hofbauerem. Ze začátku úplně lhostejný, věnoval jí později úplně svoji důvěru; vysvětá to už z toho, že podrobil svůj první román • Ahnung und Gegenwart • její kritice a opravě. Bezpochyby chtěla při svém živém náboženském cítění také na jeho život viry působiti vlivem svého ctěného rádce Hofbauera a jiným způsobem. Tak ukázala mu jednou • tajně dva růžové listy s přirozenými hady, které jí syn •) z hrobu nějakého světce z okolí Říma poslal. •)

Jednotlivosti o styku Eichendorffově s Hofbauerem nejsou známy; než dle přátelského kroužku, kterému se připojil, je častá schůzka se světcem velice pravděpodobná. Pro to mluví též ústní tradice ve vídeňském klášteře redemptoristů Maria Stiegen, v jehož

*) Reinhard, m. j. m., str. 16. pozn.

*) Johannes Eckardt, m. j. m. str. 846.

*) Reinhard, m. j. m. str. 26.

*) Jan, který žil jako malíř v Římě.

*) Denník, 26. ledna Fr. Reinhard m. j. m. str. 26.

klášteře se uchovávají Eichenđorffovy spisy s vlastnoručním věnováním.

U Eichenđorffa nedá se mluvíti o náboženské krizi, život jeho plynul tichou drahou, za to prožil Brentano,¹⁾ jeden z jeho berlínských přátel, celá léta v stálém blouďení, než přišel 10. července 1813 do Vídně. Ztratil víru a blouďil nyní jako loď bez kormidla, proti každé bouři sláb, po moři života. Tak jako Werner, prožil i on mnohou bitvu, z kterých nevyšel též bez poranění a ztráty:

Umřela láska, naděje i víra —
co ještě plní prsa zjizvená?
Sžehnuto srdce — mrtvův uhel vrždí.

Ale i v době nejtěžších poblouzení žila v něm stále touha po nekonečném dobru a krásnu, která jej nenechala ani odpovídati ani ustupovati. V jeho pozůstalosti nalezl se úryvek dopisu,²⁾ ve kterém píše sám o sobě: Žádné jídlo jeho hlad neukojilo . . . Odkud, tážal se, tento věčný hlad, tato stálá touha po nasycení, po jakémsi došti v člověku? Proč žádné využitkování ze všeho časného zápolení a snahy než poznání Salomounovo, že vše je marnost? Tu řekl mu hlas: »Bůh je sám sobě došti, jemu nemůže nic stačit než on sám; člověk je stvořen dle jeho obrazu, trápí se ale touhou a hladem, když odpadl od Boha a požil zapovězeného ovoce. Chudák člověk, který ztratil podobensství Boží, nemůže býti nasycen, nemůže naléztí dostatku, neboť nemůže sobě samému stačiti.«

Jeho cesta životní značena je stálým kolísáním mezi církví a světem, nebem a zemí, ctností a hříchem. Zn! to jako výkřik rozervaného, nad sebou samým zoufalého srdce, co psal z Vídně Raheli:³⁾ »Proč nejsem bezúhonný, tichý, skromný, něžný, čistý, šlechetný, otevřený a rozšafný? Nemám všech prostředků zde po ruce?«

Ale ani Vídeň nepřinesla nepokojnému duchu jeho pokoje; obcoval sice v kroužku Hofbauerové, jehož vážný, náboženský duch a svatý pokoj též na jeho duši učinil velký dojem: »Cíťm, jak moje okolí,« píše Raheli, »hýbe v duši mé podivné vlny; ó kéž by mne zanesli na svatý některý ostrov.«⁴⁾

Zvláště rád dlel v domě Adama Müllera, kterého znal z Berlína. »Krásný obrázek,« vypravuje Raheli 28. července 1813, »vidím v Adamu z Müllera a jeho dobré paní jakož i dvou milých dítkách;

¹⁾ Nar. 8. září 1778, zemř. 28. července 1842; obrátil se 1817 po dlouhém boji k církvi katolické.

²⁾ srv. Dr. Heinrich, Klemens Brentano, 3. Vereinsschrift der Görresgesellschaft, str. 20 a 21.

³⁾ Diel-Kreiten, Klemens Brentano. Herder. Sv. I., str. 393.

⁴⁾ Diel-Kreiten, Klemens Brentano. Herder. Str. 389.

vidím ho denně; bydlí v nádherném zámku s krásnými zahradami kdež chce . . . založit výchovný ústav pro děti vznešených rodin. Pomocníky jeho jsou dosud dovední, hluboce založený malíř . . . pán z Klinkowströmu ze Švédských Pomořan, jenž má milou paničku, dále tři velice milí kněží z řádu redemptoristů a starý, přívětivý můj přítel, pán z Eichendorffu ze Slezska. V celku panuje takové ticho, klid, tak čisté a jasné sny, . . . že bych zde věčně chtěl býti.«¹⁾

Ale přes to všechno nedosáhl ve Vídní pokoje a štěstí; neboť současně chodil též do domu Karoliny Pichlerové, kde poznal komika Hasenhuta, který jej uvedl do »koroptví společnosti« (Rebhühnergesellschaft). Vliv této společnosti zmařil působení Hofbauera kroužku na duši jeho. Nesúšťastnil se sice »všeobecného choru výsměchu náboženství, ale zůstal přece jen jako dobromyslný Mefistofeles sedět a pohlížel na vše z komické stránky.

Ale oko světcovo bdělo nad ním, bohatě nadaným básníkem; a když také nemohl hned duši jeho přinést klid, našel se u něho, když bída života klepala na dvěře jeho.

Bylo to den po propadnutí jeho veselohry »Ponce du Leon« na jaře 1814, jak dokázal Jan Eckardt²⁾: Klemens byl v zoufalé náladě; všechny jeho naděje byly zničeny, jeho kus vypískán a vysyčen, k tomu okamžitá finanční tíseň; a nikde výchozíště. »V nejbolestnější náladě, skoro umírající,« vypravuje »Rheinischer Antiquarius«³⁾, »dostal z rána neočekávanou návštěvu. Přišel jej pozdravit a potěšit P. Hofbauer, onen kněz, který ještě v odumřelém hlavním městě se opovážil slovem i skutkem kázati křesťanské smýšlení, a jehož apoštolské vytrvalosti má Rakousko co děkovaťi za zachránění mnohého šlechtného, pro lepší časy uschovaného seménka a zavedení liguriánů. Nejen uzdravití, nýbrž i na lepší cesty přivéstí chtěl zbloudilého návštěvníka, a přísně mluvil o zvráceném směru a zneužívání nejšlechtnějších vloh. Tak se cítil Brentano zmučeným, že vyzpovídal se ze svého bědného stavu, a jak nouze jej dohání k tomu, aby způsobem, který sám odsuzuje, žebřil o souhlas obecnosti a z toho svůj denní chléb hledal. Tu položil Hofbauer na jeho psací stůlek štoček 100 dukátů, a i když následovalo dosti zpětných kroků, v duchu obdarovaného zanechal vysoký, něžný a dobročinný zjev nesmazatelný dojem.«

Jiného básníka, který později se stal katolickým knězem, Hofbauer též v nouzi radou i skutkem podporoval, Wilhelma Smetsa,⁴⁾

¹⁾ Díel, m. j. m. str. 393.

²⁾ Díel, m. j. m. str. 348 a 49.

³⁾ 2. odd. I. str. 117.

⁴⁾ Nar. 1796 v Revalu, zemř. 1848 co kanovník v Cáchách.

syna velké herečky Žofie Schröderovy. Smets přišel na podzim 1816 do Vídně a našel tam ve věhlasné hvězdě divadelní zase svou matku. Sláva matčina a zděděná láska k prknům divadelním přivedly též jej na jeviště. Ale nemohl dosáhnouti vavřínu, obrátil se pak z nouze k žurnalistice a pracoval co spoluprávník na díle, které tehdy právě ve Vídni vycházelo, »Geschichte der Religion Jesu Christi«, (»Dějiny náboženství Ježíše Krista«), jehož autorem byl Bedřich Leopold hrabě Stolberg; později pracoval pro několik vídeňských listů. Antonín Passy uvedl jej do literárního kroužku katolických spisovatelů, mezi nimiž jej, mladého nadšeného básníka, upoutala zvláště interesantní osoba Werne-
rova. Věnoval mu tento epigramm:')

Hlava na hlavě — stojíce, sedíce slouchaly davy,
v zvědavém vtipkování kázání čekali čas.
Ejhle, už vystoupil: Zrak jeho matně se blýská,
v prsa se bije a v pláč vypuká usedavý,
žaluje na sebe sama, jak hříšný je, zmučen se tváří,
každého zapřísahá zůstat, kdo odejít chce.
Kazatelův dnes dává se kus, tož »Attila hunský«
na dvorní scéně se hrá, proto tam leckdo spěchá.
Nerozčiluj se, můj drahý; kdo z kázání v divadlo chvátá,
ten chtěl tu viděti též, jak ty divadlo hráš.

(Jos. Müllermeister, Wilhelm Smets in Leben und Schriften,
Aachen 1877. S. 51.)

Antonín Passy seznámil Smetse s P. Hofbauerem, který stal se později jeho záchranným andělem, když v duševní i tělesné bídě byl již blízek zoufalství. Hofbauer pomohl jeho tělu i duši, strhl ho od zoufalého kroku, k němuž jej dohnala úplná bez-
útěšnost nad ztraceným životem, a dal mu spolu s jinými přáteli radu, aby opustil Vídeň, kdež nemůže již ničeho dosáhnouti. V pozdním podzimku 1817 opustil Vídeň, kamž před rokem s tak velkolepými plány přišel, a vrátil se do své užší vlasti, do Porýní.

Z Porýní, z krásného Frankfurtu, města kupců a básníků, přišel též Jan Bedřich Jindřich Schlosser do Vídně. Schlosser pocházel ze staré, vážené rodiny Frankfurtské, která snálkem bratra otcova s jedinou sestrou Goethovou vstoupila v příbuzenské spojení s rodinou velkého básníka; Schlosser navštěvoval v době svých studií v Jeně, kde se věnoval právům, často slavného básníka, který jej vždy přijal velice přívětivě. Po zakončení studií dosáhl místa ve svém rodném městě, až jej zavedly dů-
ležitě práce ku kongresu vídeňskému.

1) Josef Müllermeister, Wilhelm Smets in Leben und Schriften, Cächy 1877, str. 51 a 52.

Zde došlo k velké změně v jeho životě, která byla už dlouho připravována: byl už dlouho přesvědčen o pravdě katolického náboženství a v tomto přesvědčení utvrzen přestoupením svého milovaného bratra Christiana¹⁾ roku 1811. Jeho úmysl, vrátit se k matce-církvi, dozrál konečně pod něžným, blahým vlivem světce. O tom psala jeho paní Zofie, roz. du Fay: *) »Můj nebožtík manžel neučil sice o své konverzi žádných písemných poznámek, také pokud vím, ani přátelům v dopisech o tom se nezmiňuje. Pevně a nezlomně přesvědčení, . . . které v pozdním podzimku 1815 seznámením se zesnulým P. Hofbauerem oživilo, způsobilo jeho konverzi«. V její zprávě o prohlášení Hofbauera za blahoslaveného čteme: *)

»Můj nebožtík manžel a já měli jsme to štěstí poznati v pozdním podzimku 1815 blah. P. Hofbauera. Bylo to v domě pána z Pilátů, jehož zesnulá již paní Eliška z Pilátů, jakož i sestra a švagr pán a paní z Klinkowströmu měli též vlivu P. Hofbauera co děkovati za nejvyšší štěstí. Buďte mi tu ale sotva možno vyličiti dojem, jaký tento bohumilý muž na mne učinil. Právěto jeho života byla láska k Bohu a k svatě církvi, a touha vésti duše k Bohu. To mluvilo zrovna z jeho celé bytosti, z jeho slov i skutků a z jeho kázání, která byla tak prostá a jednoduchá jako jeho osoba, a přece působila neodolatelně. . . . Když P. Hofbauer přijal od nás vyznání víry (27. prosince 1815), jednal s námi jako se svými dětmi, a neznám šťastnějších chvílí nad ty, když jsme po mši sv. při které jsme byli u sv. přijímání, u něho snídali . . . Děkuji proto vždy milému Pánu Bohu, že nás přivedl do jeho blízkosti.«

Schlosser byl osobností šlechetnou, vznešenou, nadaný básník a ještě dovednější překladatel básnických plodů cizích národů. Už před svou konverzí byly hymny církevní předmětem jeho pozornosti, a na př. už co student přeložil »Stabat Mater«, teď, když stal se dílkem církve, vždy věrně ochránitelky a rozmnožovatelky těchto pokladů, zahloubal se úplně do hlubin svaté poesie. A co dlouhou, úsilovnou prací mnohý den a mnohý rok v mistrném překladu z různých řečí i dob stvořil, to nám daroval v díle »Leiden des hl. Franziskus von Assisi« a zvláště v eminentním díle »Die Kirche in ihren Liedern durch alle Jahrhunderte«; mimo to napsal během let zemfel 1851 -- »Bekenntnisse aus dem Leben der hl. Theresia von Jesu«, »Auserlesene Schriften der hl. Theresia«, »Nachfolge des armen Lebens Jesu von Tauler« a m. j.

*) Zemfel 1829 v Římě.

*) Rosenthal, Konvertitenbilder. I. sv., str. 234. Schaffhúzy 1866.

*) Rosenthal, m. j. m. str. 235.

Hofbauer, který velice miloval duchovní písně, a který den co den při procitnutí Pána zpěvem velebil, zajímal se velice o literární snahy svého přítele a žáka. Za svého pobytu ve Vídni potěšil jej Schlosser překlaďy obou hymen k počtě Nejsv. Svátosti »Lauda Sion« a »Adoro te«. Ale též z Frankfurtu došel častěji nějaký básnický plod Schlosserův do domu Hofbauerova, jak viďno z dopisů světcových. Tak píše 25. ledna 1817 paní ze Schlosserů: »Eliška (z Pilátů) četla mi předložené verše o nejsv. Jménu Spasitele našeho. Četla se slzami v očích, jistě to práce našeho zbožného Bedřicha.«¹⁾ Ve svém posledním dopise z 18. května 1818 děkuje světec za překlaďy, které obdržel darem k Velkonočím; -- I když byl světec místem oddělen od svých přátel, zůstal s nimi v listovém spojení. — Schlosser podporoval katolickou věc ve smyslu světcově zvláště tím, že jí stvořil ve svém domě ve Frankfurtě a později na Neuburgu u Heidelbergu nové literární středisko.

* * *

Tak teď nezůstal vliv Hofbauerův omezen jen na kruh vídeňských literátů, nýbrž sahal mnohem dále: Hofbauer měl věrné přátele a žáky ve věčném Římě, kde mezi Nazareny oba Veitové si ho velice vážili -- v liberálním Frankfurtě, kde Schlosser se osvědčil jako uřelý zastance katolické víry i práce, -- a daleko v severovýchodním Německu, v starobylém Münsteru, kde jeho známý hrabě Stolberg s ostatními z kruhu kněžnina, svazu »Familia sacra«, věren ideím velkého zesnulého duchovního vůdce Overberga, pro katolickou věc bojovali skoro za takových okolností, jako jejich vídeňští přátelé. »Jako Overberg v Münsteru, tak působil ve Vídni, arcí méně osvícenským duchem času dotčen, pro větší kruhy redemptorista Klemens Maria Hofbauer. Církev jej přijala mezi své blahoslavené, a zásluhy, které mu získaly česť oltáře, získal si částečně z literatury.«

On, muž slova, nebyl básníkem, ale nástrojem v rukou Božích, aby hrdou šíj mnohého krasocitného, lhostejného člověka přivedl pod sladké jho Ježíše Krista; a od Karpat až po Vogesy byl mnohý ctitel krásného umění, který ctil v prostém knězi svého otcovského přítele, apoštola a duchovního vůdce. Ne romantika, ale kázání a svátosti, podávané rukou statných kněží, učinily poesii zase katolickou. Hofbauer nebyl ani učencem ani básníkem, ale pravým knězem s čistou hlavou a teplým srdcem.²⁾

To jest teď krátkými slovy jasný úsudek o Hofbauerově významu v katolické literatuře. Literární přátelé jeho, zvláště ti, kteří

¹⁾ Innerkofler, m. j. m. str. 621.

²⁾ Macke und Norrenberg, m. j. m. str. 367.

psali pro lid, mají mu co děkovati za mnohý popud a podporu největších ale zásluh o katolickou literaturu, které spojují jeho jméno co nejúžeji se jmény vídeňských romantiků a jejich přátel, získal si tím, že je vychoval na věrné katolíky, kteří své přesvědčení též hájili ve svých spisech. »Nenapsal sice žádného díla na papír, za to ale slovem i skutkem do srdcí lidských, což zajisté má trvalejší, stálejší cenu už naše psané knihy. U tohoto muže vzrostly zkušenosti života a mnohá poznání, jichž získal, v moudrost životní, která, ač přichází s hůry, přece, jak zlaté jedno přísloví praví, »jest jen u pokorných«.¹⁾

Přeložil Alois Jašek Studýnský.
Verše K. D. L.

¹⁾ Srv. Brunner, m. j. m. str. 163.

TEN TO STVOŘIL!

(Pokračování.)

III.

NASTÁVAJÍCÍ ZIMY SE MARTIN LEKAL. NEBÁL SE JÍ, ŽE by snad hrozila domku bída nebo neštěstí, nýbrž že nevěděl, kterým směrem by měl uplatnit svůj tvůrčí pud. Chalupa stojí bez vaody a hany, s dvorkem nelze ničeho kloudného počítati, nač se tedy vrhnouti? Kdyby alespoň dříve za léta byl obstaral palachu na pletení rohoží! Nyní již bylo pozdě.

Tu šťastná náhoda Martina z nuody a dlouhé chvíle vysvobodila.

„Pantáto, nepotřebujete šlapák?“ zavolal jednoho dne nějaký muž na Martina, poodchýliv dvéře světnice.

„Jaký šlapák?“ — opáčil Martin.

„Na utírání botů, abyste si bláta nenanesl do světnice.“

„Myslíte, že jsme tu páni?“

„Já jsem si povídal, vída tak veliká okna —.“

„Pojďte dál“ zval Martin muže a již mu sundával s hřbetu nůši. „Kde jste se to naučil plést?“ — vyzvídal Martin.

„Prosím pekunko, išol som z fabriky a že mē zachvátila deštitvá noc, pýtal som si u dobrých ľudí nocleh. Že to boli dobrí ľudia, rádi mnē ho dali. Já som sa zažíval, jak pletú šlapáky a hneď som to pochytil.“

Martin koupil od muže šlapák, prohlédl tajemství jeho ústroje, a večer již pletl ze slámy šlapáky. Po několika dnech pak vydával se do světa s nůši šlapáků. Bylo mu sice všelijak u srdce, když opustil světničku a v rodné vsi zaslechl leckde výsměch, ale stud a tíseň ducha přemáhal myšlenkou, že kdo chce něco stvořiti, nesmí za peci léhati. A kolik Martin měl ještě plánů do budoucna! V duchu jeho vyvstával budoucí dvorek zdí obehnaný, čistý, pak chlévek s dobytčetem, ba co ještě Martinovi schází, krmník, ano krmník, hle, divná věc, na ten ještě ani nepomyslel, a bylo by dobře, kdyby i krmník měl, ano, je ho třeba. Pak to bude již všechno, co pořádný domek s sebou nese. Ale kde na to vzíti peněz? Samy ti stříbrní a zlatí ptáčci nepřiletí. Takovými myšlenkami Martin přemáhal stud a trpělivě brouzдал se blátem od domu k domu, od vesnice k vesnici. Ale obchody představoval si různěji, myslil, že v každém panském domě budou od něho s chutí kupovati, zatím však téměř všude jej odbývali, že mají, že nepotřebují. A tak Martin byl s malou noškou šlapáků již tři dny na cestách.

Čtvrtého večera poprosil o nocleh v hostinci okresního města.

Hostinský odkázal Martina na podomka a ten chtěl vykázatí Martinovi místo ve stáji. Ale když Martin prošel o místo čistější, přijal jej k sobě do kuchyně, kdež měl Martin za šlapák na zemi spátí.

K osmé hodině dolehl do kuchyně trhané zvuky písně. Martin nemohl rozeznati, která píseň by to byla, ale že byl zvědav, jaké písně se v městském hostinci zpívají, vyšel na dvůr, aby poslouchal. Sotva stanul na chladném vzduchu, otevřely se dveře hostinské místnosti a z ní vyvalil se bystřinou jasný zvuk slov: »Udělej kolečko, moja galánečko«. Píseň byla doprovázena houslemi a kytarou.

Martina píseň chytila za srdce. V té chvíli duch jeho zaletěl k Marině, ale ne k té, jež doma na něj vzpomínala, chovajíc Marinku, nýbrž k Marině, mladé dcerce, jak se v hospodě čiperně točila, div na ní Martin oči nenechal. A již slyšel řítit se ztlumeně:

Kdyby ne ta, moja milá, kdyby ne ta,
byli by mě chytili,
do Hradišča odvedli
za regrúta, za regrúta, za regrúta.

Martinem projelo rychlostí blesku radostné rozechvění. Každá žilka v něm hrála, jako by do ní vniklo přeskakujících jisker, prsty se mu chvěly, jako by cítil pod nimi struny svých houslí, hrdlo se mu k zpěvu otevíralo, a Martin jako kouzelnou mocí puzen, šoural se k místu, odkudž zněl zpěv. Než přišel k dveřím, přehnal se třetí sloka: »Ale že jsi, moja milá, milosrdná«. Uvnitř ozval se potlesk. Martin nesměle sáhl na kliku a když vešel do místnosti, spatřil pány prostě oděné, patrně mistry a chudší občany. Zpěv i hudba vycházely z druhé, zadní světničky. To Martina upokojilo, že klidněji zasedl k poslednímu stolu u dveří. A již u něho byla dcerka hostinského, nabízejc obsluhu. Martin popíjel pak piva, ale čím déle naslouchal hudbě a zpěvu panstva z druhé světnice, tím větší chvění cítil v prstech a tím silněji se musil přemáhati, aby nešal se do společného zpěvu. Když pak vypil druhé pivo, již u dveří vydržeti nemohl, povstal a zvolna se přisouřával k druhé světnici. V tom tam bystře spustili: »Treba som já rychtárova céra«, - a jak houslista s chutí projel strunami, Martin nemohl se již udržeti, a stoje mezi dveřmi, připojil svůj hlas k sboru: »preca já mám cigána frajéra«. Páni na Martina pohlédli, ale ve zpěvu mýliti se nešli. Martin zpíval s počátku tiše a nesměle, ale čím dále v slokách se pokračovalo, tím více dodával si odvahy, až koncem písně hlas svůj uplatnil na tolik, že společnost, již trojí gradace pro svou výšku činila obtíže, cítila se Martinovi za jeho tenor vděčnou.

„Jenom poďte mezi nás“ — vyzval po písni nějaký pán Martina — „nestůjte mezi dveřmi.“ — A druhý pán již nabízel židli.

Tolika cti se Martin nenařál, i odmítal skromně.

„Hlas máte jako Mařák“ — chválil první pán — a Martin, s něhož ostýchavost padala, připojoval: „Taký umím zahrát.“

„Vítáme vás teď do svého cechu“ — volal houslista — a Martin již se usmíval, již se cítil jako mezi svými.

„Jestli páni poručí, zahrám a zazpívám leďacos“ — nabízel se Martin.

Páni vycítili muzikanta z povolání. Houslista podával Martinovi housle.

Když Martin brkl prsty v struny, všechno v hospodě stichlo jako v kostele a hlavy všech jak z druhé tak první místnosti obracely se k němu. Martin zatočil kolečky, přitiskl je a pak jemně, tiše, zvolna přednášel nápěv písně, jenž se lahodně a prostě loudil ze strun, a ač dosud neslyšen a neznám, vkrádal se do srdce všech přítomných. A již Martin přednášel zpěvem první sloku:

Už sú ty borečky
na dvě polovičky,
co na nich sedaly
sivé holubičky.

Martin svůj zpěv doprovázel altem na houslích, k první sloce připojoval variace, nápěv obměňoval v triolách, a pak spustil druhou sloku:

Sivé holubičky,
sivé jako nebe,
miluj mě, šohajku,
a já budu tebe.

Martin variací ukončil.

Co mělo oko a ucho, to bylo k Martinovi obráceno. Pánům bylo jasno, že mají před sebou člověka, v němž vtělila se celá duše slováckého lidu, člověka, jenž v sobě obsáhl všechno, čím ten lid žije, co tvoří, čím jásá a čím trpí. Po zpěvu Martinově zachvěly se místnosti bouří potlesku. Martin musil píseň opakovati, kytarista k zpěvu přibrnkával na struny svého nástroje, společnost připojovala se hlas za hlasem k zpěvu, až co hrdlo mělo, to zpívalo: Miluj mě, šohajku, a já budu tebe.

Martin preludoval a již přednášel novou píseň:

Třeba su já, třeba,
bledúšičká, bledá,
ale mě maměnka
ledakomu nedá —

a za ním celá hospoda sloku opakovala. Martin byl již celý v ráži.

Struna jeho hned výskala, hned plakala, hned jako čmelák bzučela a zase jako droždí flažoletem hvíždala. Martin hlavou veselě pohazoval, až kaďeřavé vlasy se mu rozletěly, nohou si přiřupkával, do veselého zpěvu celým tělem se rozehnal. Martinovou náladou byla zmítána celá hospoda, hned se to v ní smíchem otřásalo, hned výskáním hlaholilo a zase několik kapek z oka potají skanulo – až Martin za všeobecného jásotu skončil:

Pomožte mně na sušírnu,
já su malá, nevyčíhnu,
a jak mně tam pomůžete,
všeci za mnú polezete.

Všichni byli by Martina radostí objímali. Zdálť se jim býti stvořený z těch písní a nápěvů upřímných a bujných. To prozrazovalo jeho modré oko, jež modří jásalo, jeho tvář, jež jako by byla otevřenými dveřmi srdečnosti, kaďeřavá hlava, jež bujnost ducha tlumočila, celá postava, jež se s upřímností a nehledaností podávala.

»Co tu v městě děláte?« – ptal se jeden pán Martina, a když on vyložil příčinu svého pobytu, hned všichni se nabízeli, že oď něho koupí šlapáky. Martin přinesl nůši, a ta hned do posledního šlapáku byla rozebrána a doobře zaplácena. Ba páni slibovali, že oď nikoho nebudou kupovati šlapáků leč oď Martina a přísně mu nařizovali, až bude chlíť do města se šlapáky, ať neopomene o tom dáti písemnou zprávu panu hostinskému, aby se již napřed vědělo, že Martin je tu, že se bude v hostinci hrát i zpívat i že oni přijdou i s ženami a přijdou i mnozí jiní a všechno se mu odkoupí. Martin musil slíbiti, že přijde co nejdříve, jen co nových šlapáků nadělá.

(Pokračování.)

NOVÉ OBJEVY VE VLASTI SV. KONSTANTÍNA A METHODA.

V SRPNU 1910 NALEZL JSEM V OKOLÍ SOLUNU TOTO: rodiči sv. Bratří, Lev a Maria, posli z Lagođiny, ođ zdi Soluně 64 km. k zálivu Orfano se táhnoucího kraje lahođného a tolikěz širokého, k limánu Strumy, jezeru Tachino, ježz prostupuje Bešik planina¹⁾ a zvlažují dvě jezera s četnými přítoky ođ severu i z jižního řetěze Hortlače. Obyvatelé jsou Slované. Čtyři osady svědčí, že z nich posli rodiči sv. Věrověstů. Sucho, město 10.000 obyvatelích, 34 km. severovýchodně Soluně pođ vrcholy Bešik planiny, obývané výlučně Slovany; Vysoko, město o 12.000 obyvatelích, z nichž je 1000 Mohamedánů; vesnice Žarovo o 300 domech a městečko Nėgovan u jezera Tachyno.

Lagođinu obývají posud Sakulati, nyní oficiálně Bu'gari zvaní, v nářečí jejich dnes promíchaném bulgarismy a srbisiny převedl sv. Konstantín církevní knihy pro misie proti Bogumilům (Arianům), jež konal se zdarem asi 20 let po balkanském poloostrově a v téže době také na Ukrajině, v đonské oblasti a na Kyjevsku, než došel na Moravu.

Sakulati pođnes užívají v mluvě hlásek a , jako Poláci η a ψ na př. zemb-zub; đemb-đub. Otec Lev byl kňazem Sakulatů v Lagođině a Dregovičů v soluňském poli useďlých po Berůj černý (malý),²⁾ nyní Karaferia, až po Vođen. Oba tyto kmeny usazený zde Konstantínem Vel. ve IV. stol. z Ukrajiny jako milites socii, foederati; Sakulati ođ Černomoří mezi Bugem a Dněstrem, Dregoviči z Kyjevsku jako strážci slavné „via egnatia“ z Drače do Cařihradu.

Herodoť zve je Skoloti, částí Skitů.³⁾ Strábo jmenuje je Skity, nebo Gety. Jordán, rodem Alan⁴⁾ zve všechny Ukrajince (Gěty a ve spisku: Jordán-is de origine actibusque Gétarum hl. 21. o nich vypravuje r. 550:

„Gěti . . . bez nich komukoliv (z císařů) těžko bylo bojovati.

Častěji se o nich ví, že pozváni byli; jako za Konstantína (Vel. ve IV. stol.) přeprošení byli, aby protiv příbuznému

¹⁾ Planina jmenuje se na Balkáně horstvo, pole rovina.

²⁾ Berůj bílý (velký) byl u Slivna pođ Balkánem.

³⁾ Skit značí pođnes na Ukrajině samotu, step. Pasák dobytky: skítalec a táhal se po pastvě stepní: skítacja.

⁴⁾ Alanové, Ukrajinci na alánském pohoří u vrchoviška Donu a Donce.

Liciniu bojovali. Porazili jej, v Soluni zavřeli a sesazeného mečem odpravili. Aby znamenitou soupeřku Říma (Cařihrad) založil, Gétové pomáhali. Podle smlouvy s císařem (Konstantinem Vel.) poslali 40.000 svých k bezpečnosti proti různým kmenům a připomínají se jako spolčenci (foederati).

Jordán mluví zde o kmenu Sakulatů v Lagošině. Tito a Dregoviči byli strážcové »via egnatia« od Drače do Cařihradu, proti kmenům podle této římské silnice od pravěku žijícím: Od Drače po Strugu Vojníci, Arvanaši; od Strugy po Ostrovo Brzjaci (Berzité Tukydida a Herodota), Píanci od Ostrovo a Vodená po Strumu (Paionii Tukydida a Herodota); Rupčení na Rodope a a pohoří Strandže (Runchyni Tukydida). Tito měli stejnou mluvu s Gétý mezi Starou Planinou (Haemus) a Isterem, i s Gétý ve Volosku (Rumunsko) a Dáky v Sedmihradsku a východních Uhrách. Hlavní známka společná byla a jest, že připojují na konec přízvučných jmen člen: ten, ta, to. Příbuznost těchto dokazuje kolem Nar. Kr. P. Strábo v Zeměpise VII, III, 2:

»Helenové měli Gétý za Tráky, bydleli na obou březích Dunaje, jako Mézové, kteří také Trákové jsou.« 10. Za naší doby převedl Aelius Cato z tamního břehu Dunaje 50.000 Gétů, s Tráky stejnořečících, jako kolonisty do Tracie, nyní Meziové zvaní. 13. Dákové mluví stejnou řeč s Gétý. 14. Mezi Dunajem a Dněstrem jest poušť Gétů (stepní oblast).« Dříve ve IV. stol. př. Kr. Herodot o Géttech mezi Haemem a Istevem svědčí IV, 93: »Gétové, lidé to jsouci nejstatečnější a nejspravedlivější všech Tráků. 94. věří v nesmrtnost.«

Sakulati a Dregoviči a později Bulgari (Vulgari) jsou přichozí vojenský lid skitický. Ostatní uvedení kmenové jsou autochtoni. V Lagošině měl kněz Lev statek s lesy, v nichž podle obyčeje šlechtických dětí mladých sv. Konstantín koňmo lovil a tam udály se příhody jeho se sokolem a jelenem. Tehdy zvolal sv. Konstantín nad jejich ztrátou: »Takový jest život tento, že místo radosti jen zármutku přibývá.« (Paměti i žitije blaženago učitelja našeho Konstantína prvago nastavnika slovensku jeziku. Chilandar, bibliotéka, rukop. z XIII. stol. objeven 1910.)

FRANÇOIS COPPÉE: EVANGELIUM.

V těch dobách, Kristus kdy jen s Petrem chodil zemí
na břehu jezera u Genesareth, těmi
horkými poledny, v nichž slunce nejvíc páli,
před chýší ubohou žli, kterou zřeli z dáli.
Tam vdova rybáře v své roušce smuteční
na prahu seděla, a o svém bolu sní,
zdržujíc slzy své, jež zrak jí zakalily,
své dítě hýčkala a prsty v kužel vily.
Za fiky ukryti, tak nedaleko ní,
s přítelem Mistr šel nejspouze vidění —
Sudain z těch starců byl, jež hrob již blízký čeká,
žebrák, svou nádobu na hlavu zvedl výše
a potom řekl té, jež předla len svůj tiše:
» — Hleď, ženo, musím nést nádobu plnou mléka
člověku, ve městě jenž sídlí nedalekém . . .
Leč ty to vídíš přec, jsem slab a zničen věkem;
jsou domy ještě víc než kroků na tisíce,
však dobře cítím, sám že nesvedl bych více
tu práci, oboly jež bude zaplácena . . .
Bez slova zvedla se ubohá ona žena,
nechala bez úvah svůj kužel nespředený,
sirotka v kolébce, jenž plakal probuzený,
a vzala nádobu a zašla s ubožákem . . .
Řek' Petr: »Třeba jest v případě přispět také.
Pane, ta žena však má strachu v pravdě málo,
že lakto odejde. Syn, dům, vše pozůstalo,
by první, cestou kdo jde kolem, nešel sem . . .
Ten starý žebrák měl přec dál i s břemenem
svým k městu dáti se, než zde se stavil tak!«
Řek' Ježíš Petrovi: »Ó v pravdě, nejinak,
když chudý s chudšími má soustrast, zapomíná
na vlastní příbytek a pomoc s dobrem spiná.
Má žena zajisté proč bez odkladu žli.« —
Když řekl slova ta, šel Pán se posaditi
na starou, dřevěnou lavičku před chatou,
a uspal malého v kolébce proutěné,
a kužel upředl svou rukou přesvatou.
Pak zdvih' se, Petru dal znamení úsměvné
a zašli.

Vdova když se domů navrátila
aniž by na přítele byla pomyslíla,
jež ve své dobrotě Bůh poslal nezvané —
nalezla kužel plný, dítě uspané!

„Světlu cizích pracoven“.

Přeložil Viktor Hánek.

BOJ O CHRÁMY VE FRANCII.

POKRAČUJE JOSEF HANÁK.

NAŠE CHRÁMY TVOŘÍ OBDIVUHODNÝ NÁRODNÍ POKLAD. Řada chrámů zbudovaných během věků jest souvislým řetězem pomníků francouzského umění stavitelského. Vždyť co zanechala světská architektura u porovnání s tím nesmírným rozkvětem umění církevního, trvajícím téměř po deset věků, tak rozmanitým dle dob, dle krajů, ano dle farností? Není ve Francii dvou kostelíků, jež by si byly v každém ohledu podobny, jako není dvou stejných listů v rozlehlém lese. Chrámy románské, chrámy gotické, chrámy franc. renaissance, chrámy barokové — všechny jsou svědectvím velkolepým, nejmocnějším, nejhojnějším francouzského genia.

A tento poklad, jediný na světě, jest ve strašném nebezpečí zkázy.* Uvádí doklady, jak lidé beze vsí kvalifikace rozhodují o bytí a nebytí těchto skvostů. Svou řeč ukončil ohnivou výzvou: „Citili bychom se jako vyhnanci na venkově, kde by nebylo chrámů, i ve Francii, v níž by se zvonice nevypínaly k nebi. Ano, chrám nás všechny vábí; vábí věřícího i toho, jenž víry pozbyl. Jeden tam hledá naděje a druhý aspoň vzpomínku. Srazíce chrámy k zemi, odhodíte nejen pravdy věroučné, ale i hluboké vzněty, jež po věky budí v každém z nás. Nebojíme vás to? Ta pěkná věž, která je prastarým a nejúchvatnějším výrazem toho, co je božského v naší rase, ta ztemnělá klenba, po níž nás uchvacuje pocit, že jsme druhdy žili a že musíme žít věčně, ten kamenný stůl, kde jsou uloženy velké principy, jež tvoří mravní život naší historie, nic z toho vás nepřesvědčuje, nic vás nezadržuje, abyste neporáželi toho domu, který stále otevřenou branou ve středu vesnice tvoří spojení s božským a je mísí s denní skutečností? Domníváte se, že jako lidstvo zavrhl kdysi bohy hellenské, tak nyní nastal okamžik, aby Kristus byl zbaven i chrámů i věřících? Máte-li takový záměr, takovou zášť, tož dojde zklamání. Těší-li se někdo, že jednoho dne, ubíraje se vedle zbořených venkovských kostelů, bude moci insultovat mrtvolu nepřítelů, nedostane se mu té zahanbující satisfakce. Katolicismus by nebyl ubit zhroutivšími se balvany chrámů, šel by do stodol k improvizovaným oltářům. A předpovídám vám, že by jej tam následovala nesčetná mládež, jsouc pohoršena naší brutálností, naším nevďekem.

Věčná hanba by padla na toto shromáždění, kdyby nechalo sřítiti se nejstarší pomníky našeho duševního života. Jsem jist, že příští generace by námi jednou opovrhovaly, datující oď naší doby sřícení úctyhodných chrámů Francie.*

Poslouchali jej na všech lavicích velmi pozorně, často potleskem projevovali souhlas, ale když došlo k hlasování, byl jeho návrh resolute zamítnut. Bylo třeba přesunouti jen 13 hlasů, aby chrámy byly zachráněny; toho dne, jedním slovem, byla by je vláda, kdyby byla chtěla, vyrvala smrti.

Dne 13. března 1913 došlo ve sněmovně k třetí debatě o zachráně francouzských chrámů. Jednalo se v ní o dodatečném návrhu, který podali radikální poslanci Landry, Honnorat a soudr. a kterým chtěli přispěti na pomoc Barrèsovi. Navrhovali, aby byly utvořeny dva fondy, do nichž by plynuly příspěvky obecnstva; jeden by byl určen na správu a udržování stavitelských památek (tedy ne pouze chrámů), které jsou »tříděny«, majíce cenu uměleckou nebo historickou, druhý na stavitelské památky, jež jsou »netříděny«.

Barrès je na rozpacích, co souditi o návrhu, má-li jej považovati za mystifikaci, za válečnou lest nebo za poblouzení dvou nevinných. Dlouho váhal, má-li zasáhnouti do debaty o návrhu. Radil se se spolubratrem z Institutu, M. Sabatierem, jenž byl toho mínění, že má býti návrh potírán jako záluď.

»Založil jste svou kampaň na prosté myšlence, že jest nestvůrné jednání sektářských obecních zastupitelstev, jež nechávají rozpadávati se chrámy, které nemohou býti opraveny ani nákladem katolíků; tím jste pohnul celou Francií... Vaší úlohou jest, probuditi veřejné mínění, nakloniti si obecní zastupitelstva, krátce, nadchnouti duchy tak, aby vláda byla donucena něco podniknouti.«

Barrès souhlasil se Sabatierem, nemohl však přece seděti nečinně při diskusi o návrhu, jež podali Landry a Honnorat. Navrhl k němu dodatek, kterým měl býti jejich návrh změněn a doplněn v tom směru, aby fond na udržování památek historických byl veřejný; kdo věnuje příspěvek na opravu určité budovy, af má právo kontroly na opravu za dohledu »Kommissé pro památky historické«, fond af přispívá na opravu obnosem nejméně tak velikým, jako je příspěvek osobou soukromou věnovaný.

Druhý fond na udržování památek netříděných af není zřizován; af jsou místo něho založeny fondy soukromé, třeba diecéšní, které by spravoval biskup a z nich dle potřeby rozdílel příspěvky na opravy.

Svůj dodatek odůvodňoval zase skvělou řečí, již naslouchala napjatě celá sněmovna a která byla přerušována výkřiky obdivu, souhlasu i odporu.

Připouští jistý význam fondu na udržování chrámů ceny umělecké nebo historické, ale vláda reklamuje vlastně k tomu je první řadě peníze katolíků. Co se týče druhého fondu, z něhož mají

býti udržovány chrámy dosud neříšené a který jej zajímá v první řadě, pochybuje, nalezne-li podporovatele.

Své mínění osvětluje příkladem:

»Jak? Zajímaje se o kostel své obce a chtěje pro něj něco učiniti, ponesu své peníze, jež chci naň věnovati, do vaší pokladny? Učinil bych tak, kdyby mé peníze, prošeďse vaší pokladnou v Paříži, se vrátily do mé vsi o něco rozmnožené. Tím by má dobrá vůle byla odměněna, a měl bych důvod, obracetí své zraky na vaší pokladnu. Ale nic z toho. Dám své peníze do vaší pokladny, a jsou pohlceny. Co učiníte? Nežáte je jen chrámu mé vesnice, ale všem chrámům. Ještě lépe, vaše pokladna bude přispívati na všechny budovy všech obcí a departementů. Za takových okolností pochopíte dobře, že nechci, že nemohu, maje na zřeteli svůj kostel, vám dáti peníze do pokladny, jichž by snad použila na udržování radnic, fontán, kašen, škol. Zrovna tak, zajímám-li se o radnice, kašny a školy, nač bych dával peníze dy vaší pokladny, jichž byste mohli použiti na udržování chrámů?

Namítáte, že darce může vysloviti přání vzhledem na svůj dar. Avšak ani on, ani vy nemůžete odstraniti jednu překážku. Není nic ve vašem návrhu, co by zavazovalo obecní radu sektářskou, přijati peníze z vaší pokladny. Radnice sektářská, která chce míti sříceninu svého chrámu, odmítne mne, odmítne vás. Jest tedy třeba zlomiti odpor radnic, jež chtějí nechat sřítiti se své chrámy. Jest proto prostředek velmi jednoduchý, totiž třídití všechny chrámy zbudované před rokem 1800. Tím by ještě stát nebyl nucen udržovati kostel; byl by tím jen zlomen odpor zastupitelstev, která brání lidem dobré vůle, přinéstí obět ve prospěch jejich chrámů, byla by tím postavena hráz proti vandalismu. Jak jest možno, že vláda nepřeje tomuto prostředku, jímž by se zachránilo velkolepé dědictví naší náboženské architektury?

Vláda toho nejen neobdává, ale nekoná ani povinnosti, kde má k tomu moc, nezakročuje ani proti těm vandálům, kteří se nespokojují jen bořiti chrámy, nýbrž je i hanobí, a tím stává se spoluvinnou.

Ve známé krajině, zvané zahradou Francie, jest město milé nađe vše, v němž je půvabná památka stavitelská z 15. století, něco jako v Paříži věž sv. Jakuba. Umělci, katolíci, občané zamilovaní do svého malého města si přáli, aby věž byla tříděna. Obecní rada na to patřila nepřátelsky; potom ve vhodném okamžiku řekla:

»Ach, dobře! chcete ji zachovati; zachovejme ji, může se z ní vždy něco udělati, může vždy k něčemu sloužiti.«

A víte pro co tuto věž určili? Zřídili tam veřejné záchodky! Jedná se, pánové, o věž sv. Martina ve Vendôme. Za práce byli

nalezeny lidské kosti, ano i jedná celá kostra; místo, aby je zanesli na hřbitov, zahrabali je pod rouru výkalovou.

»Eh dobrá — pravili — (používám výrazů časopisu Progrès de Loir-et-Cher, jenž hájí toto zužitkování věže sv. Martina), eh, dobrá!« budujeme na posvěcené půdě chrám bohu trávení!«

Na pravici: »Jaká podlost!«

Markýz de Pomereu: »Toť hanebné.«

Markýz de la Ferronnays: »Nijak se nezměnili od roku 93!«

Barrès: »Proč vláda, která má moc, trpí podobné jednání?«

Generální zpravodaj: »Má vláda známost těchto faktů?«

Barrès: »Těchto neřádů? Jiného slova pro to není.« (Potlesk.)

»Abý nebylo pochybnosti, mám fotografii k dispozici svých kolegů. Doufám pevně, že se najde nějaký obrázkový časopis, který by je uvedl před oči obecnstva a byl bych rád, kdyby to konečně pohnulo vládou, aby učinila opatření, jimiž by se zabránilo prodávající nebezpečnou situaci, v níž se boří chrámy Francie.

Případ z Vendôme — hanebný sice — jak ozařuje celkovou situaci!

Pane ministře, je třeba konečně upravití tuto pohnutlivou otázku naší náboženské architektury, je třeba zachrániti ty chrámy Francie, které tito nešťastníci chtějí zbořiti, nebo — co jest ještě horší — zhanobiti. Ohledně takových lidí musíme býti všichni jedné mysli — vypověděti je z francouzské civilisace.«

Živý potlesk většiny provázel Barrèsa, majícího v ruce fotografie hanby vendômské, s tribuny. Jeho kolegové s ministrem Klotzem v čele, pronášeli výroky, jichž nechce ani opakovati.

A přec když došlo k hlasování, sněmovna kolísala. Poď záminkou, že Barrès zamýšlí obnoviti rozpočet kultu, jej opouštěl jeden po druhém. Z 522 hlasů bylo pro jeho dodatek jen 201, 311 proti. Dodatek Landryho byl přijat bez skulinia.

Panstvo vendômské, aby se pomstilo Barrèsovi, že je postavil na pranýř, dalo zakrýti jámu záchoďkovou náhrobním kamenem, a usneslo se, že na Velký pátek uspořádá »žranici«, a pak slavnostně otevře záchoďky ve věži sv. Martina. »Temps« napsal: »Je třeba, aby se skončila tato špinavá komedie; hanba z takového skandálu padá na nás všechny.«

»Vzduch! vzduch! otrávilí mne,« volá Barrès, sedá na vlak a jede se podívat na skvost Francie, kathedrálu Remesšskou.

»Kam jdou ti, kteří nemilují našich chrámů?« táže se Barrès. »Do parthénonu? Byl velmi prázdný, když jsem tam stoupal, a byl jsem velmi zklamán. Přirovnávaje bezměrný vesmír katolický, jeho části jasné i tajemnější, ke světu antickému, do něhož jsem se jal vnikati v Řecku i na březích Nilu, cítím, jak omezené chápe se všeobecně problém víry. Tázete se mne, věřím-li?«

Jsem si jist, že patřím k civilisaci Kristově a že jest mým

úkolem, ji hlásati a brániti. Zde můj rozum, celá má bytost, nalezá svůj život, své lepší já, své povznesení. V chrámě co jest mně po mých nesnázích ducha? Přijímám zpěv křesťanův a družím se k nim celým svým srdcem. Miluji ten velký úkoj, ten klid, v němž nás nechávají, ve stínu pilířů, dlouhá cvičení a vyznání víry; miluji ty zvukné rakety, jež tryskají, ty náhlé rozmachy věřících davů a bez dalšího mudrování sedím klidně ve své lavici, povznáším zraky k věřícím, poslouchám, co praví kněží, a přijímám vše, z čeho mohu míti užitek, nechávaje ostatkem se omývati, se pronikati, je-li možno . . .

V jedné postranné kapli větší hoch-kostelník rozděloval pečlivě knížečky na asi padesát prázdných sedadel. Přistoupil jsem.

„Je to pro mši sv. přijímání,“ mně vysvětluje a podává mně jednu z knížek. Byla to asi na 30 stránkách krátce vysvětlená mše se sbírkou písní a modliteb. Právě jsem si ji listoval, když přišla četa malých hochů a děvčátek, jež se rozdělili na dvě řady, mezi než se postavil mladý vikář. Jal se mluvit na pravo i na levo, jsa poněkud podoben dirigentu orchestru, pođněcuje a řídě své malé posluchačstvo, zatím co jiný kněz přistupoval k oltáři. Mše přijímání dítek začala.

Mladý vikář četl hlasitě z knížečky krátký výklad bohoslužby, po tom ihned začal se modliti, při čemž inu padesát dítek sborem odpovíдало. Neviděl jsem jich, bylo třeba jíti zpět, nebyly zde proto, aby mně sloužili za divadlo, ale v jejich hlasech, jimiž plýtvaly, mě těšilo to, co se linulo z jejich skupiny nevinnost, pokora dětství, čistota bytostí bez alkoholu, bez vášně lásky.

Když nađešla chvíle přijímání, jaly se kráčet k oltáři. A kněz drže ciborium sestoupil k nim od oltáře.

Který básník by se neobdivoval Církvi, když pozveďá hostii nad svět a hned potom ji podává dítku sedmiletému! To znamená, dáti mu zbraň proti nízkosti, žár, o němž svědčí ti, kdo ho mají, že jest jejich pokladem. Nejsem sice hođen činiti výklad o této božské hostii, než vidím uplynulými věky všechny hostie lidstva, všechny šlechtné Iphigenie, všechny, které a kteří se zasvěcují, všechny oběti obětované. A nyní když se vracěj na svá místa, pozoruji ty malé Champaňany tak jasné, tak čisté, tak jisté již, s lváři vážnou. Vycifuji z jejich chůze, z jejich nesení hlavy, že víc než jeden z nich se přidá k nevěřícím, ne z nadbytku touhy po věděni, nýbrž z nedostatku; velmi snadno někdo z nich se stane horlitelem věcí nízkých. Krátce zdají se mně zdrávi, obmezení. Ale zpívají s energií: „Jsem křesťan“ a, byť i jednoho dne ustali to říkati, zůstanou jím přece v zásadě své bytosti.

(Pokračování.)

ROZHOVOR.

MOUCHA.

Hej! Filosofo zamračený! Zdvihni hlavu z těch prašivých knih! Neslyšíš ptáky zpívat? Jen pozři do okna: Modrem svítí nebe! Slunce, slunce, slunce! Pod tíhou včel sklánějí se květin stvolý, a pasák výská s hor, a dobytko zvonce s pastvin zvoní. A ty pořád jen v prachu jako červ!

UČENEC. (Mlčí.)

MOUCHA.

Nu! neslyšíš? Vesny píseň zpívám! Neslyšíš laštovek šum a oddechů stromů? Skřivánek s písni se vznáší k nebesům, ty ale zarýváš se do škartek starých jako krtek. Nu, proveď se přece! (Pošimrá Učence na nose).

UČENEC.

Co je to? Ošklivá moucha? Starý bručák! Jdi, masařko, na maso mrch — a ducha nech na pokoji!

MOUCHA.

Zpívám, že Vesna je zde! Bůh pořádá výstavu svého umění a zve tě, bys divil se jeho snům! On neotvírá ráje svého psům, ale člověku! Vstaň, sundej okuláry a setřes foliantů prach a vejdi v přírody chrám! Tu hovoří věda i poesie, tu člověk v pravdě žije, tu teprve oběma křídlyma vzlétá...

UČENEC.

Mne vábí vyšší cíl než přeletavá všední proměna ročních časů. Až rozřeším písmo klínové a vystihnu všechny prvky sumerské v kultuře babylonské, pak budu slaven a šťasten. Až zjistím nový druh trilobitů, pak zavru zkoumání knihu.

MOUCHA.

Ó bláhovče surový! Necitelný k volání Boha. Otevři aspoň okno, by napršelo ti na stůl s jabloně květů! Nuž, hýbej se! (Štípně jej znova do ruky).

UČENEC. (Rozčilen.)

Hloupá moucho! Já musím mít pokoj! (Honí mouchu kapesníkem po okně, až ji rozmáčkne. Pak sedá opět ku svým knihám.) Konečně ticho a pokoj! Prorok umlčen.

K. D. L. 12. I. 1915.

TISÍCILETÁ BASILIKA.

Často s politováním uvažoval jsem o tom, jak málo jest u nás porozumění pro tradici dějinnou. Stará doba českých dějin, ač tak slavná a utěšená, jakoby pro nás ani nebyla, jakoby české dějiny začínaly teprve asi rokem 1400 a před tím jakoby byla tabula rasa. Výmluvných dokladů této národní netečnosti našli bychom po vlastech našich žalostnou hojnost, jmenuji jen Zbraslav a bývalé opatství svatého Jiří na hradě Pražském. Staročeskou královskou Zbraslav, Aulam Regiam, zničili Husité, Hradčanské opatství padlo pod ranami tak zvaného osvícenství. A že je tomu zrovna letos tisíc let, co chrám svatého Jiří byl založen, sluší se, abychom této svatyni věnovali vzpomínku jubilejní.

Chrást sv. Jiří založil vévoda Vratislav I. roku 915. Měl býti rodným chrámem a hrobkou vévodské rodiny. Sobě i matce své, svaté Luďmile, připravil zde vévoda Vratislav hrob. Služby Boží řádem přesně liturgickým, od matutinum až do kompletáře, vykonávala tu kapitula devítičlenná, probošt, 4 kněží, 2 diakoni a 2 subdiakoni, kteří se spravovali řeholí slavného reformátora Chrodeganga Métského.

Roku 971 sestra Boleslava II. Milaďa, proslulá zbožností i učeností, založila při chrámě svatého Jiří ženský klášter řehole benediktinské, a byla sama jeho první abatyší, přijavši závoj z rukou papeže Jana XIII.

Hlavním úkolem sester bylo slavně slaviti služby Boží a církevní hodinky v choru, vedle toho věnovaly se ručním pracem, jmenovitě miniaturnímu malířství a hotovení bohoslužebných rouch, též vyučovaly divčím mládež.

Kromě princezny Milaďy i jiné dámy z Přemyslovského domu byly abatyšemi, a teď ovšem se opatství těšilo přízni panující dynastie. Otec vlasti, král Karel, propůjčil abatyším svatojiřským důstojnost knížecí a pro vždy právo korunovati českou královnu.

Bouře husitské přinesly klášteru těžké chvíle. Když kněžna abatyše Bořka Voršila z Vartenberka odepřela podepsati na radnici staroměstské čtyry pražské články, byla se 30 sestrami vyhnána od husitů z kláštera a něžné duše, přivyklé mystické poesii a gregorianským zpěvům musily bolestně zakoušeti píhruhlých výsměšků rozvášněných davů. Rozešli se do svých bývalých domovův a ku příbuzným, a když r. 1437 poměry se zas uklidnily, vrátila se kněžna abatyše, však jen se třemi sestrami do kláštera.

Řeholní obec zase pomalu se zrestaurovala přízni králův českých, jmenovitě Jagailovských a Habsburských. Zvláště Ferdinand I., Rudolf II., Matyáš a Ferdinand II. osvědčili se jako

příznivci svatojiřského opatství. V době barokní pak dožil se klášter nové stkvělé periody vnitřního i vnějšího rozvoje, až r. 1782 zpusťošila tuto krásnou štěpnici benediktinského života prudká vichřice josefinské saekularisace. Část starého kláštera je teď kasárnou.

Z bývalých knižních i jiných sbírek klášterských mnoho zaniklo a propaďlo zkáze. Rukopisná historie kláštera však se zachovala v pražské univ. bibliothece sign. XVI. B. 2. Kdyby někdo aspoň výňatky z ní uveřejňoval v našich časopisech, vykonal by dílo dobré.

S radostnými pocity sledoval každý věrný Čech opravu chrámu Svatojiřského, prováděnou v poslední době. Já bych si ze srdce přál, a se mnou jistě též mnozí jiní, aby oprava kostela byla začátkem úplné restaurace starobylého opatství.

V nepřehledném množství dnů budoucích vidím jeden zvláště krásný a slavný den. Ze Smíchovského benediktinského opatství svatého Gabriela ubírá se slavný průvod ke svatému Jiří na hrad Pražský. Slavně zvoní zvony po celé Praze a nejradostněji na věžích Svatojiřských. Vítají nové přichozí do posvátných zdí. Vlašťovičky na římsách bezstarostně a vesele švitoří Jesu Krist, Jesu Krist, a osamělý pavouček filosof někde v břečtanu anebo révoní na zdi rozjímá o všem tom, co mu vypravovaly staré omšelé zdi o sestrách a abatýších, jež korunovaly českou královnu.

Kéž brzy by přišel ten radostný den, kdy bude lze říci, že klášter svatého Jiří zase je obydlen, že hrob svaté Ludmily již není opuštěn, že tisícileté basilice neschází ani věčná lampa, ani matutinum, ani nešpory.

A. N.

ZDE DOBRÉ VYUČOVÁNÍ.

Ze sanskrtu přeložil a sloky ¹⁾ štěpnými rýmy opatřil Václav Horák.

30. Ani Daivo¹¹⁾ nevyhne se — námaze! to dobře uvaž!
Olejnátý sezam neďá — oleje ti bez námahy.
Neďbej teď řeči lenivých, neschopných lidí.
Jinak:
31. Snaživému muži + Ivu¹²⁾ — Laksmí¹³⁾ chodí v ústřety.
Mocné Daivo přeje mu! — praví muži darební.
32. Jako nemůžeme jeti — na voze o kole jednom,
tak i Daivo nezdaří se — člověk-li se nepřičiní.
A tak:
33. Kolečkou dnešního Daiva — dřívější jsou skutky: Karma.
Proto nyní dobrá Karma — konej pro zrození příští.
34. Dělník, vezma hroudu hlíny — všeliká z ní hněte díla.
Právě tak i člověk kuje — na svých činech, na svých Karmech.
A jinak:
35. Před sebou-li Daivo vidí poklad mané nálezený —
nezvedne jej nikdy samo; — čeká, až jej zvedne člověk.
36. Námahou se daří dílo, nikoliv však planým přáním.
Lev-li spí, tu nepoletí v jeho tlamu lehké laňky
37. Mějte péči o vzdělání má-li syn váš býti cnotným
Učeným přec nevychází nikdo z lůna mateřského.
A tak:
38. Rodiče jsou nepřátely, syna, jehož nevzdělali.
U dvora jest ničím, jako jeřáb mezi labutěmi.
39. Sličným mládím okrášlení lidé z rodu vznešeného

¹⁾ Dle názoru indického dal Stvořitel každému rozumnému Ivoru: bohum (my bychom řekli andělům, poněvadž **deva** je vlastně **nebešfan** a **kníže**) lidem svobodnou vůli a možnost konati dobro. Skutky bývají ovšem mnohdy dobré (dobří andělé, ctnostní lidé), mnohdy zlé (padlí andělé, hříšníci). Skutek takový — buď si on dobrý, buď si zlý, nazývají karman (mn. č. kar-máni), tedy česky: karino (mn. č. karma). — Když se člověk znovu zrodí, postaví ho Všemohoucí do poměrů, jak je sobě svými karmy v dřívějším životě připravil. Tyto poměry nazývají se Daivem. (Daivo jest jako karmo středního rodu, skrt. daivam, mn. č. daiváni). Každý člověk má se snažiti, aby dle možnosti ctnostně žil i dobrými skutky sobě dobře Daivo pro příští život připravil. Spisovatel odmítá tedy rozhodně **kismet** mohamedánů, jímž je řečeno: tak je určeno osudem; dělej, nedělej, tak se stane. Odtud tupost mohamedánů a duševní čílost brahmanů.

¹¹⁾ Statečný, silný muž sluje: muž + tigr, muž + býk, muž + lev. — Srv. Hengstí a Horsa (Hřebec a Oř) vedli Anglosasy do Anglie; chrabré vůdce sedmihradských Bulharů, který padl v půlce s Maďary, slul Zerebec. — Tyr neb Tur (divoký býk) neb Stryr, vůdce Neklanův, padší na Turském poli. Bui—Tur vůdce Rusů v Igoru a j.)

¹²⁾ Laksmí — bohyň štěstí.

- bez lesku jsou **bez vzdělání** — jako **bez peří papoušci**.
40. U dvora se **leskne hlupec** — je-li **laďně ošacený**;
potuď se tam leskne hlupec — **pokuď neotevře huby**.

To uváživ, povolal radža ku svému dvoru učené muže i pravil jim: Slyšte, muži učení! — Který mezi vámi by mohl převzít vyučování mých dětí, aby je obrodil. Neboť, nemajíce vyučování, přicházejí často na scestí.

Neboť:

41. **Lesk skla smaragdem se třpytí** — **přimísí-li se mu zlata**,
a hlupák se stává lepším — **obcuje-li s ctnými lidmi**.
42. **Bafo,¹⁴⁾ ty se sprostým staneš** — **bytuješ-li se sprostými**;
jak jsi, zůstaneš s rovnými — **mezi vzdělanci se vzděláš**.

Tu se zvedl Višňušarman, velký učenec. Ten znal nauku o životní moudrosti tak dobře, jako Brhaspati (učitel bohů a sám bůh). — I pravil řka: Králi, já vyučím tyto prince vznešeného rodu.

Říká se sice:

43. **Plodů dává každá práce** — **jen ne na nepravém místě**.
Nikdy jeťab papouškovat — **nebuďe, marná s ním práce**.

Oproti tomu:

44. **Nerodí se v tomto rodě** — **radžo, dítky bez nadání**;
kutné hory¹⁵⁾ na rubíny — **neřádají horský krystal**.

V průběhu šesti měsíců vyučím tvé dítky dokonale životní moudrosti.

Radža zdvořile odpověděl:

45. **I červ ze stvolu květiny vyleze na čelo čestných**;
kámen, křesán zdoľnou rukou dává sochu božské krásy.

Nezapomeňme:

46. **Leskem oblať se všechno** — **u lepě Udayagiri,¹⁶⁾**

¹⁴⁾ Bafo — milý příteli, milý brachu (jako skr. táta na tomto místě) slýchali velmi často na východní Moravě. — I příjmení Bafa je známé; bafovky jest obuv, vyrobená Zlínskými Bafou. — Slovo toto, vyskytující se již v Záboji, básni z doby pohanské, ač přepis, který nám ji zachoval, byl sholoven teprv okolo 1300 na východě Moravy, je starodávné.

¹⁵⁾ Kutné hory, kde se kutá čili doľuje. V této sloce pochlebuje Višňušarman radžovi, řka, že v jeho rodě nemohou býti dítky bez nadání. — Dobrotivý a moudrý radža ve sloce 45. a následující uvádí tento posudek na pravou míru.

¹⁶⁾ Staří Indové představovali si zemi jako ohromnou plochu, držanou hlavami čtyř světových slonů (srv. Atlas). — Slonové stáli na půdě podsvětí. Z podsvětí vyšinulo se slunce na vybájenou horu V ý c h o d u (uđava — východ, giri — hora), tak že všechno v okolí se oblačelo leskem. Odtud vyhouplo se do nadsvětí a putovalo po obľoze nebeské.

- a muž, nemající varny¹⁷⁾ -- leskne se na blízku velkých,
 47. Cnosti u cnostných jsou cnostmi; ve hříchy, — na pokrytce
 narazíce, zvrhnou se.¹⁸⁾
 Vody pramenité sladké bývají, — u moře však více pít se
 nedají.

•Odevzdávaje ve Vaše ruce, pane, své syny, propůjčuji Vám
 moc nad nimi. — Jsem jist, že je vyučíte co nejlépe*. — Po
 těchto a jiných slovech plných úcty, propustil radža učence. —
 Tento pak vedl prince na plochu střechu paláce. — Když se zde
 pohodlně posadili, vece Višňušarman:

48. Čacký člověk čas si krátí -- vědou aneb čtením básní:
 hloupý hýřením neb spaním — aneb hlučným hašteřením.

•Počínám vyučování tím, že vám budu vypravovat bajku o
 želvě, vráně atd.* -- Princové zvolali: »Aryo,¹⁹⁾ vypravuj.* --
 •Slyšte, tedý. -- Začnu první knihou o získání přátel.*

(Konec Úvodu.)

¹⁷⁾ Varna masc. kasta. V Indii byly čtyry varny: kněží, vojíní, ob-
 chodníci a rolníci, sluhové. Tito se třídili na velký počet podružných varnů:
 Čandalové, bezmajetní nomádové (naši cikáni), kteří jedí všechno, co se jísti
 dá (svině, padliny, ano i krávy! jsou nejnižším varnem, kterým každý
 opovrhne. — Níže stál ještě člověk bez varny. Ušlechtilý radža si však váží
 i takového člověka, jen je-li cnostným.

¹⁸⁾ Ku př. stálost v pýchu, pokora v podlizavost, šetrnost v lakomství,
 dobročinnost v marnotratnost, nábožnost v hnusné farizejskv, t. j. klamání
 Boha i lidí a j. v.

¹⁹⁾ Arya ušlechtilý, ctihodný. Mnozí myslí, že od toho slova je odvozeno
 Arie či Arieji -- Jiní pak, majíce na mysli země Aria a Eran na východě a
 zelený Erin (Irsko) na západě, praví, že tím slovem se označuje lid pěstující
 orbu (oráčii) kdežto Turan (turaga -- kůň) jest pustá země, nehodící se
 k orbě a proto obývaná kočovníky. Naše krátké tvary mě, tě, se (dříve se)
 a mi, ti, si jsou prastaré. Již skrí má vedle plných forem krátké: ma, ta,
 sua (sva) — me, te, sue. — A naše přece, zas čili zase vzniklo z: před se,
 za se (= za sebe), — On přišel zas = on přišel za se (po svých stopách zpět).

Tím jest vloženo v Jaroslavu: Tataři utíkali. Na ranu se obrátili a hnali
 po sobě křesťany (po své stopě zpět). Staré je afsí, budší, tedý i sí. Správné
 je tedý: zadrieše sí ostré trně v RK.

Vzor českého sedláka. Jindřich Skopec podjal se velmi záslužné práce. V »Dědictví sv. Jana Nepomuckého« vyvádá »Paměti Františka J. Vaváka, souseda a rychtáře Milčického (u Poděbrad) z let 1770—1816.« Dnes je ta kniha zvláště časová, z několika důvodů: Ličí dobu před sto lety, obdobnou časům našim. Je to kniha sedláka katolického a odpovídá na moderní hesla agrárníků. A konečně vychází dílo to v době, kdy kritika velebí Jiráskův román »Temno«, který hraje v době Vavákovi blízké. Tu možno poučit se o době od inteligentního rolníka současníka. Nevím, zda v době naší žije český sedlák takové intelligence, aby při pilné práci na statku a v obci dovedl ještě psát tak všestrannou kroniku své doby. Vavák připomíná svým náboženským zájmem Tómu ze Štítného, svým veršováním Dalenile, svým slohem Komenského a vyniká nad ně svou prostotou muže z lidu. Právem nutno jej nazvat jedním z buditelů národa. Je rozhodným katolíkem a polemizuje častěji se sektáři, ale je při tom rozhodným Čechem a neostýchá se obrátit se na samého krále Leopolda II. před korunováním vlastnečkou apostrofou (r. 1791 !):

Doufej, ty šťastná Čechie...

Drahou přistroj svou Korunu

pro Lva, Ženicha tvého...

Rci mu potom vlastním hlasem,
by svrhl to břímě těžké,

které snášíš dlouhým časem,
že jsi zbaven tečí české.
Ukaž škody, představ bídu,
ať Svou pomocí přispíš,
jaká těžkost všeho lidu,
když se po česku neslyší.
Hle, mnoho i samých Čechů
napočítáš vřady zhusta,
že tvou řeč mají v posměchu,
položíš jim prst na ústa. Atd.

Vavák poznamenal: »Takových tištěných listů mnoho tisíc po české i moravské zemi rozešeno jest, ano i do Uher mezi Slováky, neb oni nyní všeliké tištěné písmo i noviny z Prahy berou.«

Sám Dobrovský předkládal králi zpěv Vavákův s jinými spisy. Vavák zaznamenává pilně počasí a zkušenosti hospodářské, při tom hned zajímavé příklady románové a historické, sbírá starožitnosti a rozpisuje se o starořímských mincích, nabádá své syny k podobné činnosti, sleduje pilně korunovací českého krále a zaznamenává, že při tom vypuštěn balon nad Prahou, utváří si hned dle potřeby slova; »Větrník (vzduchoplavec) Blanchard v jisté připravené kouli vysoko do povětří se vznášel, cíl titěrnost českého slova František a píše se »Franěk«, a vůbec je radost sledovat, jak se v něm mísí hluboká intelligence a vzdělanost se selskou naivností. Jak rozmarné klasicky vypravuje na př. epizodu o »našem nejdůstojnějším

pantátu arcibiskupovi« pražském An-toni Petrovi, jenž přes vysoký věk a »otevření života« nechtěl korunování krále přepustit arcibiskupovi olomuc-kému, jenž dojel do Prahy s 20 čtyř-spřežnými vozy zavazadel!

Vavák je život, kdežto Jirásek et corsories jsou konstrukce tendenční. Vavák je důkazem, že katolictví ducha českého neochromilo a nezatemnilo. Pamětem Vavákovým měly by věno-vat častou pozornost katolické listy rolnické, a o Vavákovi, rolníku buditeli, měl by se zpracovat článek do číla-nek lidových a školních.

Na konci r. 1791 zaznamenává svou filosofii, konservativní a zdravou filo-sofii českého sedláka, k níž se nyní i různí bouřliváčkové kajicně vracejí:

»Tuším my sedláci abychom jen zů-stali při starém: My máme naše pole stará, ba právě stará, máme taky starou víru. Na ta pole nám svítí sta-ré slunce, starý měsíc, -- nechťiž náš rozum osvěcuje staré umění starých otců a staré církve! Jestliže prve svět byl lepší a na všechno jadrnější, než-li jest nyní, takť i to mudrcův nebylo ničemné -- jak by bylo, poněvadž i to uynější od starého plyne a původ svůj má?« »Tohle prý je jezuitský štych: »Stará víra, staré víno, staré mince«, - ale však pfece posavad přes to není. Mnoho jest těch, jenž mají rádi staré víno a starou minci, ale nerádí při tom mají starou víru. Všichni pak nejradši máme starého Pána Boha, máme pak taky rádi starou víru.«

Vavák nepamýšlel asi na uveřejnění svých pamětí, psal jen jakoby rodninou kroniku, neboť na jednom místě praví: »Mé milé děti, když já budu v hrobě, potěšíte se tím ve všelijaké době.«

A tato intimitnost právě dodává zá-znamům jeho většího půvabu. Roz-

hodně jest to čtení jadrnější a pravdi-vější než Jiráskovo »Temno«. Když člověk čte rozumy starého českého pís-máka a muže činu, zamýšlí se a řekne tiše: Dřívěj sladce, zlaté české srdce, jakých nemnoho!

Středisko katolíků v Praze. »Čes-ký Západ« přinesl 17. června 1915 následující úvodník: »Uskutečněný sen? Náš Lutínov měl 29. února 1914 zvláštní sen. Zdálo se mu, že toho dne světili v Praze monumentální sídlo katolické kultury -- Danteum. V místnostech jeho jest katolické di-vaďlo, museum, výstavní sál, před-náškový sál, spolkové síně, katolická knihovna, čítárna, galerie pro získaná díla katolických umělců atd. Dílo to bylo uskutečněno za pomoci opata Zavorala, opata Albána a probosťa Buriána, kteří získali pro myšlenku tu českou hierarchii a šlechtu. Řízení ústavu a práce v něm chopili se před-ní literáti katolíci. Pracovní program jejich jest veliký: V neděli nábožen-ská hra, před polednem dětský dý-chánek, odpoledne theologická před-náška, v pondělí sociální přednáška, v úterý literární přednáška, ve středu přírodovědecká přednáška s obrazy, ve čtvrtek přednáška o katol. umě-lcích, v pátek recitační večer, v sobotu duchovní koncert. Tak stalo se Dan-teum hotovou věcí -- v Lutínovově fan-tasil . . .

V srdci Prahy stojí krásný, staro-bylý palác s ovzduším aristokratické povýšenosti -- palác knížete Schwar-zenberka ve Spálené ulici. Ještě před časem ozýval se v prostorách jeho ruch šlechtického dvora, šumění hed-vábných vleček, veselé láskování kněžského panstva, spěch služebnictva. Dnes z toho všeho zůstal jen tluký jakýs stesk, který rozložil svá smutná

křídla na šlechtický portál paláce, jeho vysoké komnaty, vzdušné chodby, nádherné sály, kamenný dvůr... Noví lidé a nový život ovládl starý palác Schwarzenberkův. Do domu nastěhovalo se vedení katolického lidu českého s celým svým aparátem hospodářským, sociálním a kulturním...

V přízemních místnostech založil své království šetek knihtiskatelský. Až do pozdních hodin nočních ozývá se tu ruch tiskárny. Velké a těžké stroje tiskařské hučí svou jednotvárnou píseň, sázecí stroje s třískotem stavějí písmenku vedle písmenky, malé stroje s klepotem vykonávají svou práci... V prvním poschodí jsou hospodářské instituce katolického lidu. Řada hlav sklání se nad psacími stoly a psacími stroji...

Požehnána buď jejich práce! Tito lidé zde jsou pravými pracovníky ve straně. Oni jedině mohou přivést stranu v rozkvět a trvalý rozmach. Jejich tichá práce nalezne teprve v budoucnosti své ocenění...

A po těžkých kobercích vstupujeme do poschodí druhého. Zde má svou říši královna věd — theologie. S úctou vstupujeme do jejich komnat a nasloucháme rozníceným slovům, jimiž učitelé zasvěcují mladé adepty theologické vědy do říše Pravdy, Dobra a Krásy... Fakulta theologická.

Hle, obrysy Lutínova Dantea! Katolický učenec podává si v něm ruce s katolickým umělcem, politikem, národohospodářem, literátem...

Mnoho ještě schází k uskutečnění Lutínova snu, ale ve Schwarzenberkově paláci pomalu vystupují z mlh budoucnosti obrysy katolického Dantea českého... Věřím, pevně věřím, že náš dům ve Spálené ulici bude sídlem katolické kultury. Mladí naši

katoličtí literáti, učenci a umělci nalezli v něm již svůj útlek a krystalizační bod. Přestane ustavičné stavění větrných hradů, plánů, návrhů. Cítíme již v sobě tolik sil a schopností, že, jakmile přestane působiti tlak dnešních poměrů, uskutečnime, po čem jsme po léta toužili a co jen malichernost lidská kazila.

Chcete toho záruku? V těchto dnech vyšla droboučká, hezká knížечka delikátní úpravy z tiskárny našeho Dantea. Jest reprezentantem nejen typografické vyspělosti naší tiskárny za řízení výborného ředitele Březiny, nýbrž i ukázkou čilého literárního ruchu, který se ve Schwarzenberkově paláci rozvinul. 20 předních našich spisovatelů do literárního almanachu toho uložilo své výborné práce. Jmenujeme na př.: dra J. Dolenského: Starodávni regule a předpovídání čili pranostika, básníka Heyduka: Modlitba Čechů ve válce, dvor rady dra J. Kalouska: Heslo, univ. prof. dra Korčáče: Původ a vznik božské ideje, X. Dvořáka: Modlitby básnickovy, R. Březiny: O starobylém původu a významu Československé tiskárny, dra J. Wolfa: Pražští nakladatelé, knihkupci a tiskárny r. 1829, Vil. Bltnara: P. Frant. Doucha. K. Dostála-Lutinova Velké znamení, B. Staška: Ideový vývoj moderní české literatury katolické, Jana Orala: Z písní sedláckova syna, dra Č. Zlábrta: Dosud neznámé, nové objevené kalendáře staročeské, Fr. Obvalila: Básně, c. k. vl. rady Flaly: Kult světců na mincích staročeských, básníka J. Červenky: Lyrický cyklus z rukopisné pozůstalosti, dra Šebesty: Popis obyvatelstva atd. Řada mladších literátů nemohla být již do almanachu pojata. Stane se tak v almanachu příštím, který bude zá-

roveň ročenkou a reprezentantem literárních snah mladších našich katolických spisovatelů. Větší práce jejich budeme ukládati do nově založené knihovny »Forum«, jež bude asi svou úpravou, obsahem i niveau státi na výši Ottovy Světové knihovny. První číslo vyjde v nejbližších dnech a přinese práci mladého našeho národohospodářského pracovníka JUDr. Noska. Co jiného se chystá ve Schwarzenberkově paláci, o tom dozví se naši přátelé, až věci formálně budou úplně ukončeny a hotovy.

V něčem však se sen Dostálův nevyplnil! Nové Dantemu mělo býti uskutečněno pomocí hierarchických a aristokratických kruhů. Ve skutečnosti však stalo se, že středisko naší hospodářské, literární, umělecké a vědecké práce nepostavila ani hierarchie, ani aristokracie, nýbrž chudý, domkařský a rolnický lid, zorganizovaný v našem Hospodářském Svazu. Ten koupil Schwarzenberkův palác a dal nám tak sídlo ku pěstování katolické kultury. Není třeba ani připomínati a na srdce klásti všem, kteří cítí se povoláni ku práci na poli katolické kultury, ať ve směru kterémkoliv, by z vděčnosti a uznalosti k tomu chudému lidu domkařskému přinesli svou hřívnu k nám, spojili se s námi a s námi pracovali na díle velikého českého Dantea.

Dr. H.

Z literatury a umění. V »Hlídce« otiskuje Eman. Masák studii: »Náboženský vývoj Z. Krasliňského.« — Krasliňski žádal pokřesťanění i politiky: »Což jsou oltáře Boží toliko pod klenbou kathedráli? Všude: i ve sněmovně i v soudní síni, v kruzích voličův i zvolených, v sídelním městě i na obyčejném náměstí, v dílně řemeslnické i na bursé, v každém umění, v každé

vědě musí býti Pán uznán, uctěn a uskutečněn — musí býti a bude! (II., 484). — Václav Kubiček tamtéž pokračuje v důkladných »Dějínách města Loštic«. — Jan Tenora píše o Účasti kardinála Dietrichštejna za boje mezi arciknížetem Matyášem a Rudolffem II. r. 1608; Boh. Kyselý o novější theosofii; Dr. K. Hubík o prvním pronásledování křesťanů. — Lidový měsíčník: Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda vydává v Kroměříži Dr. C. Stojan a Ad. Jašek na str. 83. přináší článek: Posvátné malířství byzantinsko-ruské. Dle M. Czermiňského »Na gorze Atliosu«. — V Praze na staroměstském nám. byl tře odhalen Šalounův pomník doby husitské. Sdružení morav. výt. umělců pořádá loterii originálů ve prospěch válečné péče. — Před rokem započato bylo s opravou gotického chrámu sv. Bartoloměje v Plzni a za 2 roky má býti dokončena. Provádí ji architekt Hilbert s asistentem Margoldem. Kamenickou práci dělá mistr Chudoba z Hofic. Na jižní straně presbytáře vybouráno staré okno. Osvětlením získá socha »plzeňské Madonny«. Sternberská kaple vynikne v nové kráse. Mladý lyrický básník švédský Ossian Nilsson vydal roku 1913 plamenný román: »Les barbarů«, v němž bouří proti stoupencům Markovým jako největším nepřátelům kultury: Oni nenávidí náboženství, poněvadž dav je novým bohem. »Váš duch je fanatismus, vaše cesty bojkot, váš sen o budoucnosti vězení, v němž sami jako dozorcové vězňů obcházíte.« Sven Hedín napsal knize souhlasnou předmluvu.

Artuš Drtil. Tento enfant terrible kol roku 1900 strašně sebou zmítal a třepotal v moravské pokrokové veřejnosti. (Nar. 1885 u Úsova, jako šestán

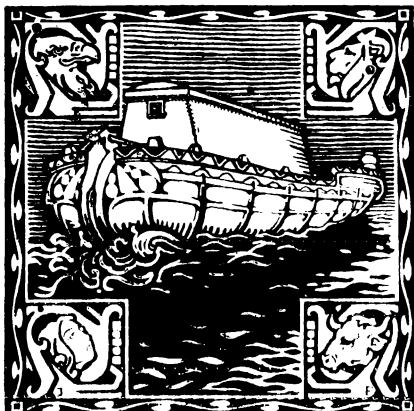
zábřežský už se vrhl na žurnalistiku, dělal fanatické průkopníka Macharovi, modernismu a pokroku (v »Pozoru a j.), útočil na katol. modernu, zemřel v Praze v nemocnici 10. dubna 1910). Dr. Miloslav Hýsek v Mor.-Sl. Revui (X. 2.) oceňuje jeho duševní potenci takto: »Artuš Drtil, stržen přílišnou vírou ve své síly, přecenil je; v době, kdy bylo třeba ještě mnoho a mnoho soustavně se učit, byl již nucen vydávat plody, které nemohly být než nezralé.« Články jeho za měsíc už pozbyly významu, neboť vyplynuly pouze z potřeby chvíle, byly vyvolány okamžitou neľibostí a nezrodily se z hlubšího přemýšlení a palčivých bolestí. Proto Drtil tak často si pomáhal citáty. — Drtil přijímal s nadšením vše, co se hlásalo ve jménu pokroku — ale sám nedověděl obohatit tento nový život o žádný tón, o žádnou hloubku, o žádnou krásu. — Ve Výboru (jeho spisů, vydal Dr. F. Šelep) jsou dva nekrology moravských autorů, Jos. Merhaulta a Josefa Ulira; je opravdu nesnadno představili si studle prázdnější a nesprávnější. — Drtilovi scházelo širší rozhled, scházelo mu hlubší vzdělání, scházela mu umělecká kultura. — To jest bilance bouřliváčka z úst pokrokového liter. historika. Této posmrtné popravy měly by si všimnout různí také kritikové.

Fr. hr. Tarouca Fr. Sušilovi. V družině Sušilové byl sveraznou hlavou kněz hr. Fr. Silva-Tarouca, jenž pocházel z Čech u Prostějova, ze zámku, v němž bydlel a maloval inistr Josef Manes. Odtud Tarouca měl velký smysl pro výtvarné umění a jeho vlivem obstaralo si Dédictví Cyr. Met. diplom v pravdě umělecký od Manesa a pod. Tarouca vydal se v letech šedesátých jako polní kněz na studijní cestu do

Itálie, z níž dopisoval Sušilovi, Wurmovi a j. »Hlídka« uveřejňuje právě dopisy z Florencie (r. 1865). Tarouca chystal cestopis, ale scházela mu terminologie česká pro výtvarné umění, jakou Němcům poskytl Sulzerova Theorie der schönen Künste, na kterou se odvolává Goethe ve své Italienische Reise. Zajímavý je passus Taroucův: »Pan Göthe se podívá s velikým obľíbením na zříceniny chrámu Venuše v Assisi, ale chodí mimo chrám sv. Františka, on nechce o tém Machwerk des finsteren Mittelalters nic věděti. Bylo to v roku 1786. Kdyby pan Göthe udělal tu cestu nyní, a někdo by o této budově tak soudil jako on sám těchdáž, by ho jistě měl za největšího barbára, a to všim právem, neb stavba a malba jest při té budově výtečná, a patří k nejdůležitějším na světě.« (Středověké umění v Itálii odhalili Němci romantikové (nazarání) Schnorr, Cornelius, Koch, Führich, Velt, Schadow, Overbeck atd.) — V tomtěž dopise píše Tarouca: »Glagolizu dosti dobře znám. Mám s tím něco za ľubem, ale nevím, jestli se to podaří.« —

Neuvěřitelné! »Hlídka« sděľuje: »V Učitelských novinách pražských píše jakýsi p. Doležal k písni »Hospodine, pomiluj ny« a Čelakovského »Buď vůľe tvá«, o jejich »monotheistickém, křesťanském stanovisku« ve škole, že takové literární plody »mají jen a jen cenu literární historickou; jinak jsou pro moderního člověka bezcenné, poněvadž světový názor, na němž jsou zbudovány, je dnešnímu člověku nepochopitelný, cizí, nepřijatelný. To nutno dnes říci bez obalu, hlasitě. Škola, která se bude piplat s přežitky starých kultur, moderních lidí nevychová.« — Je to sice hloupé, ale systém v tom je — dodává »Hlídka«.

řiskem Václava Horáka v Prostějově. — Za redakci odpovídá Vilém Vysloužil.

ARCHY

vydával
KAREL DOSTÁL TJUHNOV
z Prostějova, dne katolického měsíce.

OBSAH: Čís. 8. Bořto chrámy, vyprávěl. Dokončení Josef Hanák - Husova. 2. V červenci 1915. - Gab. Boga: Ten to slovo! - Světelný důkaz o pravosti Rukopisu Zelenohorského. Píše V. Horák. - František Dohnal: Poslední vzkaz. - Okna: Kazimierz Prusowa-Tetmajer. Poesie K. Cervinka: Vysušený močál. Šlechtický titul biskupů. Německý historik Karel Lamprecht zemřel. Spisovatel P. Rudolf Linhart zemřel. Krupice. Armei Brüder. Dějiny a bibliografie. Doslovný překlad Jan Rokyta: Sudrské dojmy. - Za Rudolfa Linhartem. - In memoriam.

ROČNÍK III. SRPEN 1915. ČÍSLO 8.

POZVÁNÍ K PŘEDPLACENÍ.

● **ARCHA** vychází 1. dne každého měsíce. Předplácí se na rok 6 K, na půl roku 3 K, jednotlivá čísla 60 hal.

STUDENTI při hromadném odbírání (aspoň 10 ex.) předplácejí na rok 4 K. Adresa: Revue Archa, Prostějov. — Platí se složenkami Nového Života neb Archy (číslo konta 17.942).

Předplatné a insertné splatno a žalovatelné v Prostějově.

Platíte šekem, račte laskavě ku Svému jménu poznačit, zač platíte: **AlII** (Archa ročník III.)

CM (obraz sv. Cyrila a Methoda),
O (Osudy)

Euch. (Eucharistie.) Ald.

PH pište též číslo, které je na obalu!

LISŤÁRNA.

Příští dvojčíslo Archy vyjde až 1. října. — V krátké počne v Arše vycházet povídka „**Kanovník**“ od předního romanopisce katolického. — Pp. odběratelé, kteří dosud nevyrovnali předplatného, uctivě o to prosíme, abychom mohli dostát svým povinnostem. Tisk i papír je zdrážen. Růže Dominikánská nazvala „Archu“ nejkrásnějším katolickým časopisem. — Získávejte laskavě Arše nových odběratel.

O Rukopise Zelenohorském píše nám 6. srpna 1915 dp. Ant. Benda, katech. měšť. škol, Praha VII. 354. Skalecká 11: „Měl jsem příležitost přehlížeři skleněné diapositivu a fotografie Libušina soudu. Obrázky vytištěné p. školním radou V. Horákem tam skutečně jsou a každý omyl jest absolutně vyloučen.“

Z Ameriky z Tish Mills, Wisconsin, obdrželi jsme dopis ze dne 14. června 1915: „Posílám tuto 3 dollary na „Archu“ v registrovaném psaní, snad to dojde. (Obdrželi jsme 15 K a vzdáváme díky za příkladný účinný zájem. Red.) Můj dřívejší list byl opravdu trpký ze zlosti nad špatným podpořem české katolické literatury tam v starém domově. My zde máme hodně co dělat s našimi listy. Kdyby klérus v Čechách lépe sobě vážil listů jako je Archa, jako byly České Květy, jinak by to vyhlíželo. Nebylo by té nuzoty. Přeji Vám mnoho zdraví od Pána Boha. Váš

Red. Vojt. Cipín.

(Jaká pak nuzota? Jeden zbožný hoďnostář má v bankách už milion. Casopisů neobdělá a neplatí. R.)

PUBLIKACE.

NAKLADATEL J. OTTO, PRAHA.

Fr. Tichý: Adolf Heyduk a jeho dílo. K 120. — Kytice z lyriky Ad. Heyduka. 40 h. — V. Martinek: Hus a husitství v české poesii. 60 h.

BENEDIKTINSKÁ TISKÁRNA V BRNĚ. Myšlenky a rady vzdělaným Jlnochům od P. Adolfa v. Dosse. Pfel. Dr. Tomáš Korec K 150. — Knihovna našeho lidu: V potu tváře. Dělnické obrázky Al. Dostála.

ČESKOSLOVANSKÁ AKCIOVÁ TISKÁRNA V PRAZE (Spálená 15). Almanach 1915. Vybrané práce ve vkusné úpravě. Zvlášť cenný je tlánek o vývoji moderní katol. literatury od B. Staška. Množství starobylých rytin. 160 stran v elegantní vazbě K 3.—. Doporučujeme vřele a gratulujeme tiskárně k řízení řed. Breziny. — Prof. Dr. Jos. Kalousek: O potřebě prohloubiti vědomosti o Husovi a jeho době. Brožura tato zasluhuje hojného rozšíření.

KATOLICKÉ REVUE:

Eva. Red. Lad. Zamykal v Olomouci. — Hlídka. Red. Dr. P. Vychodil v Brně. — Vlast. Red. Al. Dostál v Praze. — Ve službách královny. Věstník Mar. Družin. Red. P. Fr. Žák v Praze. (Mívá pěkné ilustrace).

Z LITERATURY HUSITSKÉ.

Jan Rokyta (Ad. Černý) vydal u Fr. Hovorky: Zpěvník o Janu Husovi. Jest to 1. díl čtverdílného šitvaní proti katol. církvi. Slovo pravda opakuje se stokrát, ale není ji v tendentním pa dělku. — Klím. Čermák v Čáslavi vydal r. 1912: Listy Jana Žižky z Trocnova a jeho vojenaký řád. — Spisek velmi poučný. — Rovněž doporučení zasluhuje kritická studie Vl. Kybala: Arnošt Denis a Bílá Hora. Vydal Jos. Pelc v Praze. K 2.—. Protestantisky stranické je dílko: Stan. Klíma: Husova knížka pro české děti. (70 h.). — Stejným duchem se nese Martinkův výbor: Hus a husitství v české poesii.

DĚLNICKÉ KNIHKUPECTVÍ, PRAHA II.

V. V. Veresajev: Zápisky z ruskojaponské války. 80 h.

K. ARCID. S. GYMNASIUM V KROMĚŘÍŽI. Vyroční zpráva za r. 1914/15.

BOJ O CHRÁMY VE FRANCII.

DOKONČUJE JOSEF HANÁK.

OBDIVUJÍ SE SÍLE FORMACE, JÍŽ SE PODDÁVAJÍ. CO právě tajemným způsobem vychází z jejich bytostí, ujasňuje jim mladý abbé v krátké, jímavé promluvě, končící slovy:

„Voláme hlasitě, dle Bayarda, dle Duguesclina, dle Joanny d'Arc: «Ať žije Kristus!» Pod kterou krásnější ochranu lze postaviti mladého Francouze? V těch vznešených postavách, jež jsou jim dány za vzor, v důrazu této promluvy slavnostní tají se výsledek širších a rozsáhlejších zkušeností, než jsou zkušenosti jednotlivce. Jest to ovoce dlouhé, společné úvahy. Naučit pochopiti a opakovati to děti, umístiti to do jejich srdcí ještě něžných na vždy, znamená zabezpečiti naši nesmrtelnost. Církev budíc u těch malých komunikantů tento stav vzrušení tiiskne do jejich srdcí naše francouzské pravdy lépe, než by učinila jakákoliv pedagogie. Jedná se o to, by se duše probudila co nejdříve; jedná se o to ji povznésti, ji sytiti, ji připoutat k světu heroickému. Nejmenší jsou způsobilejší než starší, přijali toto dobrodíní, ač nemají ještě plného poznání, poněvadž affekty srdce a údivy obraznosti předcházejí dokonalému rozvíti intelligence. Není to rozum, jenž nám skýtá mravní směr, ale jest to cit.

Starý Kant nedošel ke svému kategorickému imperativu svou geniální dialectikou; týž jest jen nábožným naučením, které mu říkala jeho matka, když byl dítkem. Naše svědomí muze nám zjevuje, především to, co přijalo v útlém mládí, ve věku, kdy naše okolí určuje sklon prvním touhám srdce. Třeba vložiti do mladé paměti vzpomínky, ony vzpomínky dětství, jež jsou vždy velmi milé a na něž se připnou a jimi se zpříjemní tisíce okamžiků našeho tvrdého života. Laskání matky, krásná procházka, hodiny kouzla radostného vyprávění působí na všechny život. Přede mnou v tomto ohromném výjevu církev přichází řídit a upevňovat u těch malých mohutnost uctívání toho, co nesmí zemřítí nikdy.

Viděl jsem, jak smrt napadá nejpomlnejší části budovy, ale — přísahám — duše její trvá. Zde jest jisté místo, kde člověk přijímá, si tvoří pojem své bytosti, jenž jej nutí, povznášeti se nad sama sebe. Zde dědí generace nauky i vzory velké civilisace, zde nalézají cnosti a pak projevy toho, o co nesmí býti sporu. Zde jednotlivci cítí probouzení se v sobě hluboké stránky, k nimž jinak nic nehovoří tak maně. Když jeden chvalozpěv se vznáší u oltáře, druhý zpěv buď se v našem srdci.

Výjev, jenž se právě odehrává před mými zraky, mně dává odpověď na otázku, kterou jsem si často kladl: »Vznešené chrámy Francie, co zamýšlíte učiniti? Ve svém nebezpečí, uprostřed tolik nízkosti, ignorance, záští, když nepřítel lámaje naše úsilí žene útokem na vaše zdi, jaké zbraně uchováváte?«

Stará kathedrála mně odpovídá: »Vychovám malé dítky!«

V následující části své obrany chrámů hájí je jako výtvar francouzského genia, jako podstatnou a nenahraditelnou ozdobu francouzského kraje, jehož půvaby dovede tak jemně kresliti, jehož každý potůček, každý pahrbek, každé jezírko, každý háj, ba každý strom se mu zdá býti oživen božstvem — genius loci — jež miluje tak horoucně.

Na konec pak volá, že francouzské chrámy, aby byly zachráněny, potřebují svatých. Mohou se udržeti potud, pokud potrvá náboženský život. Ve chvíli, kdy chrámy by byly respektovány jen pro svou minulost, jako neobyčejné památky, něco jako keltské dolmeny a peulvany, krátce jako velké trety na návrších, byly by ztraceny. Fysická jistota svatyní spočívá v tom, aby byly morálně plodny. **PROTO NEJKRÁSNEJŠÍ CHVÁLA CHRÁMŮ NENÍ NIČÍM VEDLE SLUŽBY, KTEROU MU PROKAZUJE KNĚZ, NAPLŇUJE-LI JEJ VĚŘÍCÍMI.** Jest si tedy přátí, aby každý chrám nalezl vzorného kněze.

Radu svých obranných článků končí Barrès slovy: Jest tomu jako za velkých vpádů. Jsou lidé, kteří váhou své bytosti si vynucují respekt, přesvědčují, zastavují barbarý a činí je svými pomocníky. V době, kdy politický duch je zkažen, jak se zdá, zničen a kdy návrat k barbarství se ohlašuje ztrátou důvěry ve vznešené idey: cnost, jevíci se skutky, stává se mocností. Jest to ona, jež by vedla duchy do chrámu lépe, než jakákoliv stránka jakéhokoliv spisovatele. Vidím-li Francouze, o nic lepší nebo horší než byli jejich otcové, celkem bytosti ze znamenitého lidského materiálu, jak hledající slávu, pustošice ty krásné budovy světa a lásky, jichž nemohou ničím nahraditi, toužím veškerým svým srdcem, abych mohl mluviti s každým z nich a nepochybují, že bych je konečně přesvědčil, tak je vše snadné. Ale kde se s nimi sejíti, a jak nabýti jistoty, že mají aspoň kousek dobré vůle, bez níž je každá řeč marná? Tož před chrámy tu a tam

poloprázdnými, polozřícenými přistihují se šeptati velkou pravdu,
slovo rozhodné:

»CHRÁMY FRANCIE — POTŘEBUJÍ SVATÝCH!«

•

Podali jsme hlavní myšlenky a přeložili nejkrásnější místa slavné obrany Barrèsovi, jsouce přesvědčení, že i naši intelli-
genti, v pravém slova smyslu, si řádky tyto přečtou se zájmem.
U nás učinila o spisu Barrèsové zmínku »Hlídku«, podotknuvši,
že Barrès jest ještě příliš daleko ve své obraně katolických
chrámů od stanoviska katolického, ano i křesťanského. Třeba
však míti na zřeteli, že Barrès hájí chrámy jako umělec a ne
jako theolog a že se mu jednalo o to, své posluchačstvo i své
čtenářstvo, většinou skeptické, po případě nevěrecké, důvody
jemu blízkými strhnouti pro svou akci, což se mu i podařilo.
Obranu Barrèsovu třeba posuzovat se stránky umělecké a ne
theologické, a zde hledat její význam a cenu.

•

P. R. Dnes, kdy dómy v Remeši, v Arrasu a j. leží v troskách
podlehše litici válečné, bezděky cítíme Nemesis, a postava
Barrèsova vzrůstá do výše proroka jenž kázal marně.

Z KNIHY: VE MLÝNĚ SVĚTA

OD K. D. LUTINOVA.

1. POSLEDNÍ NOC HUSOVA.

»Ježíši Kriste, dobrý kněze
a Spasiteli všemohoucí,
smiluj se nađe mnou, jenž tonu!
Ty, jenž jsi Petru podal ruku
a vytáhl jej z mořských vod!
Tma přede mnou, tma za mnou — kam se
mám rozhodnout a řídit kroky?
Jsem poď Golgotou ... Vikleř, Vikleř!
jak mnohému ty hlavu zvikleš!
A nemáš pravdy, zřím to jasně —
bludičko hrozná mého žití!
Však kterak mohu odvolat?
Zůstanu při svém — zhygnu ohněm —
a odvolám-li, zhygnu hanbou.
Ti všichni, kterým v Betlémě
jsem hlásal Říma nenávisť,
ti proklnou mě s pustým šklebem
a jako sketu zavrhnou mě.
Na pražském rynku vstaví pranýř
a haštošem tam postaví mě
a upálí mě moji žáci.
A v Polsku, v Litvě, v Londýně
potřesou hlavou nađe mnou.
Nesmím se vrátit do své Prahy,
nesmím se vrátit v universí,
nesmím se vrátit do Betléma,
nesmím se vrátit v české kraje
jak Kain bych musil tēkat světem,
znamení hanby na svém čele —
neb tiše zmírat někde v dāli
v klášterní kobce osamělé.
Rač volím smrt, než také žití!
Co ryba bez vody? Co Mistr
bez učedníků slouchajících,
bez studentů a měštěninů
a žen, jež věrně sledují ho?!
Co orel v poutech? Slyšet musím
svůj hlas, jak aulou, chrámem zvoní,

zřít musím zraky zapálené
 a hlasy davů: Pojďme za ním
 a pojďme umřít se svým Mistrem!
 Jinaký život nemá ceny.
 Co pak je zvon, jenž spadl s věže?
 Ježíši! Bože! Ty to vidíš,
 že nemohu nést život taký!
 Hle, po Rýně se rybář plaví:
 Zprvu jen z těžka kóčabku svou
 odrážel od břehu mdlým veslem,
 však nyní sama plyne proudem,
 vesele unáší ji řeka
 tam k vodopádu — běda! Obrať!
 Já obrátil bych, Bože dobrý,
 leč nemohu. Už pozdě, pozdě . . .
 Už příliš vzrostlo vlnobití,
 jež sám jsem vzbudil — Pozdě, pozdě!
 Já útekem moh' jsem se spasit,
 však ti, kdož hájit přišli mě,
 mě zadrželi v pasti vlastní . . .
 Když zhynout musím, Kriste dobrý,
 měj smilování s mojí duší!
 Ty víš, že chtěl jsem jenom dobro
 a že jsem jenom proto zbloudil,
 že chtěl jsem Chof tvou vysvobodit
 z objetí lotrů, z bahna světa.
 Já vím! Ty, nechápaný světem,
 mně také budeš soudcem vládým.
 Nuž, staň se vůle tvá! Chraň Čechy
 a v svatosti lid zachovávej,
 by pravdu miloval tvou věčnou
 a neďal tlačit tvojich sluhů
 a každému přál světla tvého.
 Smřf stojí v levo - a smřf v pravo.
 Nic volit nemohu, než smřf.
 Tož volím tu, k níž cesta blížší.
 Ó Matko křesťan, při mně stůj!

Kostnické věže, cimbuří
 se zarďívají v červáncích.
 Mistrova hlava klesla. Spí.
 Boj dobojován. Dokonáno.

2. V ČERVENCI 1915.

Lehounce vřtr pokyvuje
mým oknem z kořán otevřeným,
jímž usmívá se modré nebe
s vrcholky mraků bělostných.

A okno skřípá, kvílí, zpívá,
jako když jel jsem po Adrii
a lehký větřík plachty vlnil
a parník písní třepotal.

V hluboce modrých vlnách moře
mežusy pluly, velké hřibý,
v hluboce modrých vlnách vzduchu
kol rackové se chechtali.

A do rozkoše všechno jelo:
k ostrovům plným vinohradů,
ku lázním plným vil a smíchu,
ku krásným hradům — Miramar . .

My potkávali plesné loďi,
s nichž hudba, jásos, šátků chvění,
a v naší loďi při kytáře
pěl píseň lásky troubadour.

A dnes ? Ó moře, jak jsi smutné !
Jen obrněnce, vrahy hostíš,
máš v hloubi miny místo mežus,
a místo racků letadla.

Jsi říší smrti. Žádný výlet —
i obchod zemřel na tvých vlnách.
Ó moře krásné, v slunci záříš —
však zakletým jsi královstvím .

TEN TO STVOŘIL!

(Pokračování.)

IV.

JAK MARTIN PŘED PĚTI DNY VYCHÁZEL S MALOU DUŠÍČKOU z domu, tak po svém hudebním večírku kurážně se vracel. Tak krásně jej ti páni přijali, tak rádi jej viděli a slyšeli, tak štědře jímlem a nápojem obdarovali, tolik peněz mu utržiti dali, že Martinovi to připadalo jako pohádkou. Nač to slibovali, jen s ním dobré obchody uzavírali, jen jemu dát bohatě tržiti. To se nyní vrhne s dvojnásobnou chutí na šlapáky. A Martinovi vystával při zpáteční cestě v duchu jeho dvorek, jak jsi jej z výdělků stvořil, kamennou zídou obžene, a na tom dvorku bude tak čistě, útulně, slunečno. Marina podsype na kuřata a ta drobotina bude se proháněti po dvorku a poroste. Kohoutka pak Martin vymění si se sedlákem za jiného a ten kohout bude si po dvorku hrdě vyšlapovati, časně z rána kokrhati a připomínati, jak si to Martin vše krásně stvořil, a slepice mu budou kokokodákati: ty jsi pán -- ty jsi pán. A jakmile bude s dvorkem hotov, stvořil krmník, a tak pěkně všechno půjde jedno za druhým. V takové myšlenky zabrán, kutal se Martin zabláčenou silnicí k domovu.

Doma Marina vyhlížela Martina s toužebností. Pět dní bez něho zdálo se jí měsíce delší. I Martinek nepřestával se vyptávaní, kde jsou táta a otázku stokrát zodpovězenou stokrát opakoval, až se Marina na to domrzela. Když konečně táta se mihnul kolem okna, Martinek na plné hrlo vzkřikl: »táta« -- a chtěje rychle s lávky, narazil se, dal se do pláče, a Marinka, slyšíc Martinka plakat, též spustila na celé kolo, a Marina, konejšíc oba, nemohla ani Martina tuze přivítati. Ale Martinkův pláč proměnil se v úsměv, když táta vytáhl kornout bombonů a podával jej křiklounu. Marinka vidouc, že Martinek již nepláče, též se utišila, a tu Martin teprve mohl usednouti a vyprávěti Marině, kudy chočil a jak se mu dařilo. Marina se zájmem poslouchala, ale když Martin začal o své hře a zpěvu v hospodě, zamračila se a dala průchod své nevoli: »kdybys ty nebláznil« -- a již výklad dále poslouchati nechtěla. Ale konečně smířila se s Martinovým koncertem, když uviděla před sebou hromadu korun a slyšela, že je svým večírkem vyžískal. -- »Tak vidíš, že jsem to dobře stvořil« -- vítězil Martin nad hněvem Marininým.

Po čtrnácti dnech Martin opět se vydal se šlapáky na cesty. Tentokrát prvním cílem bylo okresní město. Tři dny před vyjitím

dal hostinskému vědět o svém příchodu. Pan hostinský Martina vliálně přijal, uvedl jej k podomkovi, jemuž poručil, aby bříme s beđer Martinových sňal a v komoře uložil, a pak si vedl Martina do prvního poschoď, kdež mu vykázal čistou, příjemně vytopenou světničku. Tam Martin si měl pohodlí učiniti, odpočinout, upravit se a pak do hostinských místností zavítati. Martin byl vliďností a laskavostí pana hostinského skoro k slzám dojat. — »Jaké zázraky dělají mé housličky« — myslil Martin. »Mé? — Ne« — odporoval si — »mé to nejsou. Kdybych tiskl své housličky k prsům, teprve bych zázraky dělal.« Martin cítil, že jeho housličky jsou jako kus jeho srdce, na cizí taky sice pěkně zahraje, ale přece na své by hrál s větší láskou — škoda, že si jich nevzal s sebou.

Martinův večer vskutku slákal mnoho pánů a dam i jejich dcerušek do hostince. Přišli i ti, kdož Martina ještě neviděli a neslyšeli, jsouce zvědaví, zda je takým mistrem a umělcem, jakým jej pověst líčila. A Martin nezklamal. Když viděl, že je všemi známými přátelsky vítán, když pozoroval, že i dámy a jejich dcerušky nic proti němu, člověku prostému, nenamítají, chutě sáhl v struny. Na všeobecnou žádost opakoval nejprve písně z předešlého večera a hostinec se rozlaholil. Nebylo škarohlíďa, jemuž by do srdce neukáplo několik kapek veselí, když viděl Martina nohou si přicupkávati, jako by jej písně do skoku nutily, hlavou si pohazovati, až mu kuďrnaté vlasy po tváři se rozletěly, když jej viděl hráti nejen rukou, nýbrž celým tělem, jakoby proud písně bystřinou jeho žilami se lil, když pozoroval modré oči Martinovy, jež pomněnkovým jasem světélkovaly, a tvář jeho, vyzařující veselost a dobrotu. A bylo toho večera veselo, ještě veseleji než předešlého. Martin tak všechny hrou a zpěvem zaujal, že se cítili nadšeni pro cosi krásnějšího, čistšího a upřímnějšího. Po večírku nestyděli se — čímž zase Martina za srdce chytli — odnáseti si jeho šlapáky po dvou, po třech kusích.

Tak Martin si shromáždil za tu zimu slušný kapitál, s nímž se pustil z jara do stavby dvorku.

Spolu s Marinou kopali základy, kámen snášeli, maltu mísili. Martin kámen jako doveďný kamenník oklepával, rovnal, kus ke kusu přidával. Zídka kolem dvoru rostla, prodlužovala se do délky, nejprve s jedné strany podélně, pak i s druhé, až zadní příční stěna, v níž Martin stvořil vchoď, uzavřela dvůr. A byl to dvorek, že Martin nemohl se na něj došti nadívat. K podzimku zídka kol kolem omazal a Marina ji čistě olíčila a tu Martin brzy s předku, brzy ze zadku a zase s boku domek obkukoval a sfokrátě si v duchu opakoval: »Tak jsem to stvořil, že se tomu musí říc »oni«.

Za léta ještě Martin koupil dvě kozy, aby chlévek nestál na

prázdná a nebyl k výsměchu. Marině pak nastala povinnost, kozy zaopatřit potravou na zimu, aby v ničem neucítily nejmenšího nedostatku.

Jen jedna věc ještě ležela Martinovi v hlavě, a to byl ten krmník. Nejraději by jej stvořil hned, ale všechno dřevo vložil do stavby, a nyní v horách něco obhlížeti nemůže. Sedlák na Martina do-
ráží, aby šel k němu pracovat, hrozí, že mu pro dřevo nepojeđe a vykládá, že bude-li krmník, musí být i vepř, a bude-li vepř, musí být pro něj pole na zemáky. Ale nepůjde-li Martin k sedlá-
kovi, že on mu pole neobdělá, a naopak, půjde-li, že mu v zimě k všemu dopomůže, vepřika lacino prodá, ano i zemáků přidá.

A tak Martin musil to s krmníkem odložit až na zimu. Ale mrzelo jej, že je na sedláku závislý, a již kul plány, jak by se z moci jeho vymanil. Ano, tak to stvoří: koupí si kravičku, sjedná snadno pluh, vždyť kolářskou práci sám na něm provede, do oračky pak spřihne s kravou některého souseda a nebude se sedláka doprošovati a nikým si nedá hroziti.

Martin zaujat těmito plány, pracoval u sedláka až do zimy.

Jakmile prvního sněhu napadalo, šel Martin do hor a koupil klad, jaké se mu pro krmník zamlouvaly. I na pluh dřevo vyhlídl. Pak v městě obstaral potřebné desky. Tašky zbyly od předešlého krytí. Sedlák všechno ochotně svezl, a Martin šel do práce.

Nejprve ztesal čtyry rožní sloupky, jež měly nejen nésti vrch krmníku, nýbrž i čtyry boční strany bylo jim svřáti. Pak rozřezal desky, vše pečlivě rozměřiv a vypočítav.

•Kdybych nechtěl stvořit něco dokonalého« -- řekl Marině --
•mohl bych hned krmník stlouci dohromady. Ale že Martin Vavřík leďacos na oči nevystaví, proto teprve nyní zaberu se v práci.

Martin na vrchu každého sloupu stvořil dvojitý římsu a mezi ně vyřezal řadu drobných čtverců. Pak na průčelních stranách dvou sloupů vymaloval na spodu srdce a z něho vedl rozmarýn plný květů a barev.

Ale nezavděčil se svou malbou Marině. Ta se dala do smíchu, a když smíchem tvorbu Martinovu nezastavila, přešla v nadávky: •Ty blázne, kdo něco podobného na krmníku viděl? Uždyť se ti celá dědina vysmíje.

Martin dohotoviv ozdobu sloupů, hobloval desky a pak je na-
tíral na zeleno. -- Na konec stvořil štít střechy, jež vyřezal a nabarvil dle štítu domku.

Když Martin všechny součástky krmníku složil na dvorku v jeden celek, ukázalo se takové dílo, že se vyjádřil: •Takový krmníček mohli by mít páni za villu.

Ale Marina srážela pošetilou pýchu: •Před villu dojista ne.

•A já si jej dám před dům« -- rozhodoval Martin -- •at kdekdo vidí, jaký jsem stvořil krmník.

Ač Marina bránila, Martin trval na svém: »Když jiní nestydí se tam za svoje sbořiska, moje villa jistě na hanbu nebude.«

A již se hnál s rýčem před chalupu, aby kopal čtyry jámy, do nichž by zasačil sloup. S takovým spěchem vyhazoval zmrzlou zemi, že pot se mu potůčkem líl s hlavy. V krátké chvíli čtyry jámy vykopány a již Martin přenášel sloup. Na ulici je zakopával, měřil jako inženýr a do dílab sloupů zapouštěl desky. Pak krovy kladl, latě přibíjel, tašky věšel, a než slunce sklonilo se k západu, stálo tu dílo Martinovo v celé kráse. A mistr tak byl schvácen radostí nad svým tvůrčím dílem, že, ač se Marina bránila, on ji chytil a tančil s ní po světnici.

Ale Martin svým dílem v očích osadníků si neposloužil. Všeobecně se sice uznávalo, že takového krmníku nebylo a nebude, ale v jeho vystavování na odiv všem jevílo se Martinovo zhrdnutí. Že Martin koupil do chlévka pár koz, nikdo se neodvážil tvrdit, že by v tom krmníku nikdy ničeho neměl, ale nespokojenost projevovala se v slovech: »Jen ať ho Pán Bůh tím krmníkem nepotrestá.«

Martin však řečí neřekl a sotva že byl s krmníkem hotov, stvořil dřevenou práci na pluhu a odevzdal již kováci k doplnění.

Sněhy mizely, když Martin se pustil zase do šlapáků. Marina mu pilně pomáhala, neboť měla slíbeno, že z výtěžku za šlapáky koupí jí Martin do krmníku prasátko. Ale že do jarních prací nebylo daleko, nehořlal Martin maflti čas pochůzkami pro každou nůši domů, nýbrž nadělav šlapáků velké zásoby, dal si je seďlákem dovésti na nejbližší nádraží, odkudž za ním dle potřeby měly býtí zaslány do světa.

»Až všecko vyprodám, vrátím se se skřivánkem domů« — oznamoval Marině, kteráž jej s žehnáním propouštěla z domu. Ale nebyla by Martinovi tolik žehnala, kdyby byla spozorovala, že s Martinem zmizely i jeho — housle.

Čeho Marina v následujících dnech se hrozila, v to Martin skládal více nadějí než ve šlapáky. Po hostincích zahraje, zazpívá před veselou společností — bez toho se celý rok po ní stýskalo — něčeho v jejím středu užije, pojí si a popije, šlapáky snadno a dobře vyprodá — vždyť jistě během roku lonské výrobky zničeny — a pak vrátí se k Marině, Martinkovi a Marince, přinese hromadu peněz, že budou všichni oči otevírati. Marinka do stříbra chutě drápne hrstičkou, okouzlena jeho leskem. A pak Martin koupí vepřka, najme dvě, tři měřičky pole a až píce shromáždí, koupí si i kravičku. Tak ano, tak to Martin stvoří.

Jak si to Martin představoval, tak mu to šlo do noty. V hostincích hrál, zpíval, kaďefavou hlavou pohazoval, nohama si přicupkával, zdravým tělem dle ducha písne pohazoval. Hospody s Martinem zpívaly, jásaly, i tančily, bylo veselo až do pozdních

nocí. Martin cítil se v tom veselí šťastným a blaženým, ba usoudil, že té radosti po celoročním dření potřebuje jako ryba vody.

Plynul den za dnem a Martin se domů nevracel. Marina čekala a toužila, Martineček se neustále doptával, kdy přijde táta, i Marinka po něm ručky vzpínala, ale táta nepřicházel. Skřivánci již se vraceli z dalekých krajů, již s vrchu do brázď proudy zpěvů lili, ale po Martinovi ještě nebylo stopy. Až když hroudy na poli větry osýchaly, vrátil se Martin, nesa na zádech pytlík, v němž schovával své housle. Jak Marina na Martina pohlédla, bodlo jí u srdce. Spatřila na jeho tváři stopy sílsněnosti, bázně. Martin bál se jí pohlédnouti otevřeně do očí jako by neměl dobrého svědomí. Nevítal se ani s dětmi plesně, nýbrž mlčky a ostýchavě hlažil je rukou po hlavičkách.

»Tak se pochlub — ukaž, kolik máš peněz« — začala nevlídně Marina.

»Měl jsem, Marinko, — ale už nemám« — přiznával se Martin a sotva že slova ze zadržnutého hrdla protlačel.

»Nemáš?« — křičela Marina. — »Utratils? Propils?«

»Neutratil — nepropil — kdosi mně je — ukradl.«

»Ukradl, když jsi byl opilý« — a Marina jako rozkácená lvice skočila k houslím, popadla je a mrštila jimi o lenoch židle, že se na kousky rozletěly, jen krk zůstal v rukou Martinových. Děti daly se do pláče a Martin bolestně zaštkal: »Tak jsi mně přivítala?« — popadl čepku a odkvapil. Po jeho odchodu Marina stěpy houslí sesbírala, do kamen vhočila, pak odešla na dvorek, aby jí děti neviděly, a plakala. Později rozvaha v ní zvítězila i litovala svého unáhleného skutku. Ale když Martin za noci se vrátil opilý, opět se smířila s rozbitím houslí. Housle, nešťastné housle jevil se jí příčinou nynějšího neštěstí, ba viděla i v budoucnu proud zla z nich se lítí.

Neštěstí Martinovo nezůstalo utajeno. Pověst z blízkého města vše do vesnice přinesla, zmizelé housle dořekly konec a krmník, jenž prázdným zůstával, hlásal následky. Již sama zlá nehoda Martina sužovala, ale více jej trápilo, že nikdo ho nepolitoval, že škodolibost z očí i úst svých bližních vyčetl a vyslechl, nejvíce však jej mrzelo, že jeho prázdný krmník stal se terčem nejen posměchu lidí, nýbrž i ran kluků, kteří do něj kamením bušili a blátem jej pohazovali.

P. D.

SVĚTELNÝ DŮKAZ O PRAVOSTI RUKOPISU ZELENOHORSKÉHO.

I. PŘEDMLUVA REDAKCE.

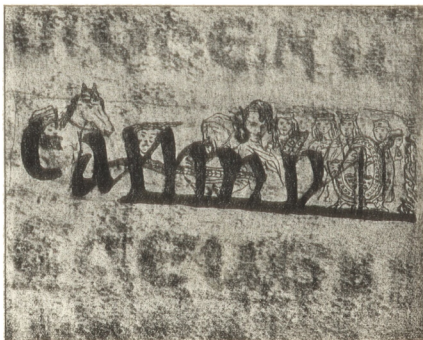
Roku 1817 byl objeven RZ. Od té doby šel ohněm zkoumajících učených zraků, až propadl odsouzení jako padělek. Škola Dr. Masaryka zlomila nad ním hůl docela. I ti, kteří uznávali RK., od RZ. odvraceli se odmítavě.

Ale: Co sto roků bludných hořdlo, zvrtné doba.

V. Horák (Vršovice, Ruská 42), jenž provedl UMĚLECKÝ důkaz pravosti RK. uveřejněním štěpného rýmu a tím obohatil hlavně českou poetiku, tentýž provádí SVĚTELNÝ důkaz o pravosti RZ.

V ARSE r. II., č. 5. otiskl dne 1. května 1914 článek: »Slunce odhalilo pravdu, čili Fotografie Rukopisu Zelenohorského«, v němž sděluje, že koncem r. 1913 dal RZ. důkladně ofotografovat p. inž. Bohumilem Střemchou ze Smíchova. Běželo mu hlavně o přečtení nejasného místa (na str. 4., řádek 14., v levo od razítka musejního), které se od odpůrců RZ. vykládalo jako kryptogram »Hanka fecit«. Při zkoumání bližším našel tu soudní šraňky, stolec Libušin, věšteckého koně a řadu osob, o nichž báseň mluví. Nejasné značky čte: »A s ňú bysta«.

Zajímavé toto místo reprodukuje zde ve zvětšeném formátě:

Dalším pátráním zjistil, že některé písmeny jsou odchýlné, jakmile se mluví o nějakém reku. I našel v písmenách hlavičky reků, po okrajích obrazy zvířat a přípisky.

Po vydání článku jednalo se o vydání snímku, otisku grafického, který by znázornil širšímu publiku, co fotografie objevila. Bylo třeba zjednat kresliče, jenž by celý RZ zřetelně překreslil, rekonstruoval pro autotypickou reprodukci. Práci tuto provedl kreslíř map p. Fr. Kasalický (Král. Vinohrady, Táboorská).

Běží tu o pouhé fantasie či o skutečnost?

Na fotografii viděl jsem sám některé figurky, některé P. S. Bouška, některé školní rada F. Nábělek. Kreslíř Kasalický jako odborník viděl prý ještě více jednotlivostí, ale šk. rada V. Horák dovolil mu nakreslit jen věci červené (až na malé výjimky).

Dal jsem zhotovit 5 štočků, které v tomto čísle Archy otiskují, a příležitostně 17. července 1915 v Praze navštívil jsem s vikaristou B. Staškem v Museu ředitele Dr. C. Zíbrta a požádal jsem o předložení RZ, zda na něm sám něco z kreseb spatřím.

Neviděli jsme však ani lupou ničeho, nanejvýše dvě uši Libušina koně. Tím však není věc odbyta:

Běží o to, zda bývalé červené kresby, nyní setřené, neobjeví se jasnými kresbami, bude-li RZ FOTOGRAFOVÁN PALIMPSESTOVOU METHODOU BEURONSKOU.

A jen toho chceme dosáhnout těmito články a kresbami, které nepředstavují věrnou fotografii RZ, nýbrž REKONSTRUKCI jeho, jak asi původně vypadal a jak jej vidí p. školní rada V. Horák a jeho kreslíř.

Dokud nebude zhotovena fotografie beuronská, nemůže nikdo věřit, že případné miniatury byly pouhou fantasií a optickým klamem. A kdyby se po fotografii osvědčili být fantasii, nebudem nic litovat uveřejnění, neboť bude nás blažit vědomí, že jsme otiskli fantasii geniální, že jsme podporovali volnost badání a přispěli k vítězství vědecké pravdy.

Nechť mluví tu dále znění a snímky RZ a p. školní rada V. Horák:

1. MÍSTO PŘEDMLUVY.

•Moderní čtenář jest — díky realistickým proudům ve filosofii, literatuře i životě — mimovolným skeptikem vůči všemu, co KŘÍŽI CESTU JEHO, ať to idea, člověk nebo kniha. — Vždy chce mít jistotu, že ho autor nenapaluje výmysly a fantaziemi svými. — Chce pravdu vnější i vnitřní — napsal — by. Zkrátka a dobře, •BY• chce, aby lidé přestali konečně mysliti papírovým mozkiem. —

I já jsem ode dávna skeptikem vůči vědeckým autoritám. Proto, chtěl prozkoumat Libušin Souď, dal jsem jej se svolením výboru muzejního panem Štřemchou ze Smíchova několikrát ofotografovati, mezi jiným str. 4. i červeným filtrem. Přepsal jsem celý RZ několikrát, abych zjistil tvar písma; pracoval v Muzeu několikrát a porovnával originál s fotografií, zaznamenával červená místa a pod. — Při tom musím ochotě úřednictva muzejního nejvůlejší díky vysloviti. Vždyť byli nuceni po celé — pro mne sice zajímavé — pro ně ale jistě nudné hodiny — nad starou památkou bděti. Těto péče o staré památky musí dbáno býti vůči každému. — Jsouť podivní patronové i mezi učenici. —

Mé fotografie našly rozšíření a povšimnutí. — Prof. Friedrich též se začal podrobněji zabývat touto starou památkou. Poznal, kde byla mýlka, i přiznal a nezapřel — přiznal řka: TAM NENÍ ŽÁDNÉ V. HANKA FECIT. Tím odstranil hlavní kámen úrazu. — Proto si ho vážím a jej ctím — až jsme jinak protichůdného náhledu.

Abyste znalost této vzácné památky našich praotců vnikla v lid, nešetřil jsem nákladu a dal jsem RZ přepsati tak, jak asi původně vypadal — bez nánosu časů a dírek červů. — Práce má bude pobídkou, že se o RZ více starati budeme, že jej od umělců v Beuroně ve všech směrech ofotografovati dáme. — Fotografováním přece památka netrpí.

Kdo má ostrý zrak buď normální nebo krátký, ten větší obrazy najde i na originálu všechny. Zvláště upozorňuji na obraz: Libušin Souď, na OTA hned na prvním řádku, na skřítku, Vesela i s nápisem bozi v(ěcni), Svatovíta modří zakrytého, na Zmiji i býčka, Klena, Popelova, slunce nad lvem držícím jehně a j. — Nechci, aby mozek papírově pracoval — kdo může, ať jde do Muzea a se přesvědčí na vlastní oči, že práce má je svědomitá. Fotografických snímků neuveřejňuji: jednak nemám k tomu posud povolení muzejní správy, jednak bude lépe, když umělci Beuronští na neutrální půdě fotografování provedou a tak mé zkoumání potvrdí a — jak doufám — doplní.

2. PÍSMO.

Písmo má charakter písem z 9. století. (Viz Brockhaus, Schrift.) — Odchýlky jsou vždy podmíněny kresbou. Aby ku př. písař naznačil ptáka přidal písmeně I neb prodlouženému I jednohuše křídelka. — Zmijí hlava tvoří a - a aby a bylo přece poznati, přidal jakási ouška. Jest tedy písmo RZ z části písmem obrázkovým.

RZ je psán inkoustem původně tmavočerným. Poněvadž inkoustu bylo přimíšeno trochu mědi, vyloučila se měď — což se

stává teprve po sta a sta letech — na povrch jako měděnka i dodala písmu kovový nazelenalý lesk (Grünspan). — Nakloníme-li rukopis náš, vidíme, jak se písmo krásně leskne nazelenalým KOVOVÝM leskem. Čím starší rukopis, tím pěknější tato patina věků. Jest tedy RZ přes tisíc let star — dle tvaru písma jedenáct set let. K pohanské době poukazují i výkresy na okrajích.

V Čechách je tuším jen ještě jeden starobylý rukopis, jehož písmo má podobnou patinu — ale i jinak na světě není tak starých rukopisů mnoho.

Všechny PSANÉ písmeny mají jednostejný kovový lesk. Oje-
dinělé tmavé písmeny bez lesku byly původně červené — dávaly výkresy — byly malovány.

3. O KRESBÁCH.

Kresby jsou provedeny barvivem červeným (miniem), kteréžto jsouc povahy prchavé, temní během času více méně dle toho, jak bylo vystaveno více neb méně působení světla, vzduchu, vlhka — a dle toho, bylo-li nanešeno barvivo v silnějších neb slabších vrstvách. Tak jsem u spisovatele Boušky viděl ne jeden staro-japonský obraz, na němž červeně — původně latě — nabyta již pět, šest odstínů, od červeně do hnědava, žlutava, šedava, o přechodech ani nemluvě. Poněvadž Rukopis Zelenohorský je jedenáct set let starý, musí odstínů červeně býti ještě více. A je jich skutečně velmi mnoho. Někde je červeně ještě dosti zachovalá; avšak uhasíme-li tuto červeně, vidíme, že pod ní je červeně starší, tmavší. Ku př. pod iniciálkou D je totéž D ovšem ztemnělé. Zde bylo tedy D, stavší se nejasným, znovu přetaženo červení. Uhasíme-li velké červené J v **Jarožír**, vidíme pod ním opět červené J, ale tak stilizováno, že tvoří nákras (hlavu Jarožíra). V původním textu nebylo u písmen ještě červených stínů a jiných značek v podobě F (tuto značku nazývám zkrátka klíč), a j. — jsou tedy ještě dosti živé. — Hůře je s červenými obrázky; bohužel, a nebo snad bohudík — nenalezl se později nikdo, kdo by je byl přebarvil. Jsou na originálu sice ještě znatelný jako červenavé, červeno-žlutavé — ba až špinavé červeno-šedavé skvrnky — teprv moderní fotografie, vyvolávši jasnější obrysy, ukázala, že jsou to nákrasy. — Proto vše, co bylo dosud psáno o Libušině Souboji — ať pro, ať proti — můžeme směle vymazati rukávem zapomnutí.

Vedle ČERVENÝCH byly též nákrasy BÍLÉ (Libuše a její kůň prorocký), ŽLUTÉ (zlaté penízky) a snad i zelené (kde se mluví o dubravinách, o horách zelených) — a tmavé (tuča) — to vše zjistí umělci v Beuroně. — Svatovít měl hlavu bělavou

(stříbrnou?), ale vousy červeno-žluté (zlaté?) — Na originále hlavy té neviděti, poněvadž ji některý nábožný novokřesťan zastřel modrou barvou — ale na fotografii je.

4. KRESBY V TEXTĚ A MEZI ŘÁDKY.

Pisaf psal tam, kde se o skupinách lidí mluví (sněm, pluky Čechovy) tak, že každá vhodná písmena se stávala hlavou. — Tyto jsem nechal zvlášť kreslit, ale tam, kde písmě, jsou barvy tmavé BEZ KOVOVÉHO LESKU, neb červenavé neb červené a odchýlného tvaru — tam jsem bádá ozbrojen lupou — a vyvážil obrázky. — Neb zde bylo užito ÚMYSLNĚ odchýlného tvaru i odchýlné barvy — to nemůže popřít nikdo. — Takové obrázky jsou od písaře samého, znalého písma latinského tehdejší doby (deváté století). — Hlavu svou zvětčil v C na sloupci čtvrtém.

On tedy skutečně **psal** (pisati původně malovati) — a psal tak, že i čtení neznalý (těch bylo tehdy moc), jakmile jednou slyšel text, jej dle obrázků opakovati mohl. — Že Vlasta psala dívčím listy, pravil Dalimil. — Že nevypráví nějakou smyšlenku, ukazuje právě náš Rukopis Zelenohorský.

Pisaf znal i runy, jichž na některých místech použil, aby docílil obrázků. Poněvadž runy německé a slovanské jsou si velmi podobny, nebylo mi možno rozhodnouti, byl-li pisatel původu toho neb onoho. Ale poněvadž Frankové, Švábové, Bavoráci v té době run už neznali, byl to muž se Severu (Sas, Dán) neb severovýchodní Slovan. Latinské písmo by ukazovalo na Sasko. (Mezi Sasy sídlelo hojně Slovanů.)

Obrázky mezi řádky, souvisí-li nějak s písmem, tak že písmo uhnulo v tu neb onu stranu, jsou od písaře. On totiž nakresliv obrázků, který zabíhal až k řádce nižšímu, byl nucen písmo pod obrázkem zmenšiti i snížiti, jak podrobnosti ukáží. Jiné obrázky, které sice též ilustrují text, byly vmalovány později: jsou drobnější. Jak vidno, jest tu na tisíc podrobností a odchylek — utvořených jednak písařem — jednak, co se odstínů barev týče — zubem jedenácti století.

Pracoval jsem snažně po dvě leta, a rozluštil, zvláště co se okrajů týče, sotva třetinu. Rukopis náš Zelenohorský — i majíc toto odkrytí a všechny pomůcky moderní vědy po ruce, nemohla by ani celá Akademie, i kdyby pracovala padesát a více let, napodobiti tak, aby kopie vypadala tak jak originál v r. 1818. vypadal neb dnes vypadá — i kdyby jej měla stále po ruce. — Zdravou mladou vrbu neučiníš nikdy spuchelou — to může jen čas se svými pomocníky: červíky, pověťřím a j. Že roku 1818 o fotografii nebylo ještě ani tušení, je známo.

Nyní proberu kresby v textě i mezi řádky zároveň, aby věc byla přehlednější. Opakuji, že obrázky jsou téměř vesměs červené. Kde je jinak, přidávám **t** (tmavý), neb **b** (bílý), **ž** (žlutý). Barva bílá a žlutá už je sotva k rozeznání.

SLOUPEC I.

Ř á ě k 1. Hned první písmě je runa pro **v**, tvořící vrch čapky, za níž je zatknuto péro (**s**) a pak odchýlné **a** starého tvaru. — Pod čapkou rázná hlava (však **ot**). — **Ř. 2.** Mezi **mužé** — **pašú** málo znatelná hlava bojovníka; (srv. staroněm. pagat, pagant — a naše píchati — páchati! jako míchati — máchati). — **Ř á ě k 3.** i u — **Mre** li **glava**: proč velké **M**? — Je to **t. umrlčí** hlava; **av** je vyzvednuto; pod tím obrázek sličné ženy a rázného muže (Nový **ot** se svou ženou; srv.: At+ila — Atila = otčík). — **Ř. 4.** [?] osnováno jako hlava toho nového Ota — obrázek jde až k ř. 5. — **Ř. 5.**: vladýku ot rodu **vyberúce** ai je obloukovitě sníženo i zmenšeno a nad tím dvě hlavy (vladýka se ženou). — **Ř. 9.** ⁸⁺⁹ ₁₁ **t. hl.**

Ř. 10. Iniciálka **A**. Ve vrchním okénku dvě hl., v dolním hl. lva i lvice (na kopii méně zdařile provedená). **Poslední ř. zlato**: nad trochu stlačeným a **ž.** penízek; v **t.** tři tečky (penízek).

SLOUPEC II.

Ř á ě k 3. rodu **bratři**; nad **br** dvě hlavy, za **a** a nad **t** opět dvě hlavy, a konečně tři dvě **t. hl.** (odchýlné **r**. Chruďoš a Staglav se ještě milují). **Ř. 4.** ¹⁴⁺¹⁵⁺¹⁶ ₁₇ **a + s + e** vadita **se**: **a** má podobu **t. hl.**, a druhá **t. hl.** je utvořena v **e**. (Bratři již se hněvají). — **Ř. 5.**: Velké **L** (hl. Chruďoš). — **Ř. 6.** nad **críue** červ. tečky. — Vynýšené **v** na konci, poněvadž písař chtěl začít Iniciálkou **C**. — **Ř. 7.** Iniciálka **C** (= **k**) a v ní křičící Chruďoš. — **Crive zlato**: nad **ez** a nad **a** po zlatém **ž.** penízku. — **Ř. 10.**: nad **n** clenovica zbitky kresby. **Ř. 11.**: Popelova **a** tč (tmavočerv.) má podobu hlavy s jakýmsi liščím(?) ohonem na hlavě. **Ř. 12.**: s Čechovými: **t. o** má nejasnou podobu hlavy Čechový. — Na konci řádku: **ses** (= se **ž** =), **t. e** má podobu hl. — **Ř. 13.**: hned první **e** je hl. s pérem (**s**) za čapkou. — **Ř. 14.**: vlasťovica a ř. 15.: přiletěse — oboje **l** má křídla (je tedy načrtnuta vlaštovka). — **Poslední ř.**: na okence: **a** = **○** tvoří okence tmavé, s červ. čtou před **○**.

SLOUPEC III.

Ř. 1. ¹²/_c — **e** dává pěknou hlavičku; tuto viděli i na Husníkově cinkografii. — Ř. 5. Velké **L** a pod ním dvě drobné hlavičky, jedna ve špičatém klobouce(?) = sestra od Otavy — mluví do ucha druhé sestře. (Jen drobnohledem k rozeznání). — Na Husníkově cinkografii jest druhá sestra dosti jasná. — Nad utr červ. skvrnky (zbytek obrázku, asi jakási jizba). — Ř. 7. Iniciálka **V**. Hoření půle prvního dřívku je bílá, zbytek červ. Pěkná tvář Libuše. Řádek 9. a 10. Na konci **í**, a pod tím vyvýšené **a**. Jsou to součástky kresby u Husníka pěkně znatelné; **a** dává pletenec vlasů. — Ř. 11. Začátek: vypraviti — **vy** dává ráznou hlavu posla. (U Husn. — aspoň oči a nos zřetelné). — Na konci ř. **u** dává hl. — Ř. 12. jdeže (se) prazvláštní **s** spojené obloukem s **e** a v oblouku hl. Žutoslava. Ř. 13. po **lutobor** hl. Lutobora. Ř. 15. Začátek: orlicu — nad **or** červ. črtky (Orlice?) — po **ratibor** — **a** velmi odchýlné -- hl. Ratibora.

SLOUPEC IV.

Ř. 1. začátek: vyvýšené **ut** (Tr+ut), tvoří dolní část obrazu Truta v okrají, + **pogubl san**: mrtvá saň. (Místo chemickou zkouškou z r. 1840, která velmi vysoké stáří inkoustu potvrdila poškozené.)

Ř. 2. Jarožir. — Když jsme červené J zhasili, ukázala se pod ním rázná hlava Jarožira — též červená, ovšem ztemněle č.

Ř. 4. **L**; jeho spodní část tvoří přílbu na hlavě Samoroda; před **L** prokmitá hlava Strezibora. (Vynechaná, poněvadž kreslič ji neviděl; u Hus. je.) — Ř. 7. Podivné velké **S** a v něm dvě tváře.

Ř. 9. **C** a v něm hlava vousatého mnicha, píše RZ i u H.

Ř. 12. na konci hlava ženy přebarveno (kněžna). — Začátek ř. 14. a 15. Iniciálka **D**. Písmě bylo přebarveno, nebo po uhasnutí červ. filtrem prokmitá totéž, ovšem už ztemnělé **D**.

V něm jsou hlavy dvou děv s vysokou pokrývkou na hlavě, bohužel nepřebarvené, málo znatelné. Konec řádku dává celý červený obraz: slavné sněmě. **a s ňů bysta**. **e** t. č. panoš

hlíďající bílého koně nad **a** (žlab). Zbytek je ohrada čili popražl. **s** + první dřív od **n** tvoří bránu šikmo žerďi přepaženou. Tak vzniklo okénko a v něm jest trojhlava (Svatovit — anebo obecní lid se zde tísňící a přihlíďající k soudu.) Druhý dřív od **n** a **u** (toto osnováno jako menší lomené **n**, poněvadž musí býti plot čili ohrada) — nad tím hlava křičícího Chruďose

ku kněžné zády obráceného; na Husníkově cinkogr. velmi pěkná,

poněvadž tam zmizel tmavý dolík vyvrtaný červíkem, což na fotografii se státi nemůže. — Hned vedle Staglav se závitkem na pravé skrání a křídlem na levé, hledí ku kněžně (i u H.) Pak první dřík od b, mající podobu meče s rukojetí vzhůru obrácenou a u něho už nejasná hl. děvy (i u H). Druhý dřík od b (je nutně kratší) a dlouhé i tvoří přední sloupec zlatého stolce. Tak vznikla náhodou jakási projekce, jediná v RZ. — Pak je dlouhé s (třetí sloupec, čtvrtého neviděti.) Okolo něho je boční deska v podobě zlatého kotouče slunečního. Na vrchním málo znatelném oblouku toho s visí t a pod ním nezřetelná písmena, buď a neb e, tvořící plápolající oheň. Na stolci sedí Libuše v bílé říze, proto u H jen trochu oči a ještě méně ústa viděti. — Na hlavě má jakousi korunku. Za Libuši druhá děva buď s jakýmsi závitkem nebo nádobkou (téměř neviditelná i na fotografii, jen na zvětšené je znatelnější). — Prokmitá sice ještě několik hlaviček (lesi i vladky), ale tak nejasně, že jsme je vynechali. Zajímavo je, že i na fotografii asi pětkrát zvětšené všechny ty hlavičky jsou, že tedy nebyly jen ležabylo nahozeny, nýbrž velmi pečlivě vkresleny.

Ř. 16. Vyučené věštbám vítězovým. Naď tz je ž. slunce (= e); tedy Svaroh i s paprsky okolo (i u H.) Paprsky Svaroha jsou protkány v levo drobným písmem, vepsaným pozdější rukou. Doveďl jsem rozluštití jen u n... lau... ním; tedy Un(is)lav (bogom moc)ným.

SLOUPEC V.

Řádek 1. u jedne^j sú naď ei dívčí hlava, a v ř. 2. naď^u též. Jsou to tedy obě děvy vyučené věštbám vítězovým (božím) jako v D. Pak je za 9. písmenou M (u H velmi nepodařeně), jehož střední dřík je meč ostřím vzhůru. (Meč křivdy kárající); pod mečem vinul se jakýsi nákras (plamen?) — Ř. 3. c zkoušeno Cardou r. 1840; zkouška ukázala, že písmo je prastaré. Ř. 4. ¹¹/_p je díra v originálu; ale tolik ještě vidno, že tam bylo písmě červené — a sice p, které s vrchnější kresbou dává nádobu s vodou svatocúdnou. — (Že staří Slované užívali při soudech ohně i vody — orďalie — víme ze zápisků nejstarších kronistů německých.) Ř. 7. začíná s M, v něm jsou dvě hlavy (kmet, lech). — Ř. 8. (se) se **bratroma** rozřešite. Naď **bratro** několik hlav prokmitá (i u H) — ale možno bylo jen dvě jasnější vkreslití (kmeti, lesi, vladky); **ma** dává hlavu Chruďoše i Staglava, kde opačně **stín** je tmavý. — Ř. 10. ⁸/_o — o má přívěšek (byla tam kresba). — Mezu tč. tvářičky. — Ř. 11.

věkožizných byly tváře bohů — ale už málo znatelné (u H jich prokmitá šest, po třech na hoře a dole). — Dal jsem vše jen načrtnouti. Od **e** (mezu) jde obrázek dolů až k **s** a tvoří tři hl. pod sebou (Triglav). Ř. 15. vladíki též hl., pak pod tím v meziřádcí a v 15. ř. (opět Triglav). —

SLOUPEC VI.

Ř. 2.: Podivné Ký (jakýsi nákres); ř. 14. $\frac{8}{o}$ osuďí; ř. 15. provalati — pod a ústa.

SLOUPEC VII.

Ř. 3.: sborem — o t. hl. oba a jako runa (ve Futharku $\circ = o$). Ř. 4. Klenovica — výrazná hlava Klena; rođa (stara) — a podobné runě a (staré a) a za ním t. hl. Ř. 5. Popelova, jen že — en tvoří velkou hl. Popelova. Podivný úbor hlavy viditelný i u Husníka. — Ř. 6. Pod Popelovem bílá hlava (proto nejasná) — níže hlava koně; Čech na koni; s pleky s Čechovými. (Řada prokmitajících hlav pleky). Ř. 8.: o dědině; budeta — hlavy. — Ř. 13.: rukú — ruka v rukavici; turem — za a nad m býčí hlava. Ř. 14. Im že dlouhé šikmé i s křídla (ptenec) — zmla — opět šikmé i s křídla (a nad ním několik drobných ptenců) pak rozevřená tlama zmije, jejíž tělo sestavené s písmen mia se vine na horu k býčku. Ř. 15. na konci hl. ženy (žena vlaďe). 16. $\frac{9}{u}$ nad ním znak (nos? byl tu asi nakreslen muž).

SLOUPEC VIII.

Ř. 2. dáti pravda vsta Lubuša av dává hlavu prevenca, Lu — Lubuše. Ř. 7. volti hlava muže. Ř. 8.: rovna Ký a ký tři hl. Ř. 10. ruka a (ozn. ruku?) vsta — hl. Ratibora. Ř. 13. v něm(cech) hlavy němců (obyvatelů župy Němci v nynějším pruském Slezsku. Nezapomínejme, že Ratibor Krkonošský s nimi sousedil). Konec byl na ř. 17., z něhož zbylo jen ne (žirne vlasti). — Báseň je tedy celá. Začátek: sněm. je základní zákon dědičný, který je na konci rekapitulován.

OBRAZV NA OKRAJÍCH.

Jsou dvě vložky. Okraje sloupců 1, 2, 3, 4 padají do vnitř. Pořádž však — asi teprv v museu — vložky byly nesouměrné

sešity, zdá se, jako by okrajů neměly — a zdají se užšími. — Na okrajích bylo už za časů pohanských mnoho kresleno a psáno. Poněvadž však jakási milosrdná ruka okraje (teď i střed) hleděla očistiti — staly se bez toho vyprchalé věci ještě nezřetelnějšími. — Razítko pak na dvou místech zakrylo též mnoho.

Vpisovatelé nedbali sloupců, nýbrž použili prázdného místa, jak se jim záhadným zdálo. Proto musíme zde popisovati dle vlozek. — Vložka první: líc (sloupec 8: 1); rub (sloupec 2—7). Vložka druhá: líc (sloupec 6—3); rub (sloupec 4—5).

VLOŽKA PRVNÍ.

LÍC (8—1).

Vrchní okraj nad sloupcem 8.: — nemohl jsem nic rozluštíti. Nad sloupcem 1. Řada hlaviček a nad $\frac{8}{u}, \frac{1}{a}, \frac{9}{e}, \frac{10}{i}$ připsáno slovo: snem (sněm) — ostatek nečitelný. (Něco viděti i u H.)

Dolní okraj pod sloupcem 8.: Sañ (slovo i nákres) — pak jakési črty (v + runa a ?) ostatek nečitelný. — Pod sl. 1. hlava ženy + tava (Svatava neb Vltava ?) dále slunce mající po jedné straně hlavu jakousi, po druhé hlavu kančí zlaté prasátko), ostatek nečitelný.

Okraj v levo: klečící mužik (skřítek), pod ním obrácené bozi v. a několik hlav. Ostatek nečitelný.

Střed: Olol lubsa b a nad tím tři hlavy. Podtržené a má opět tvar runy pro o. Nad b bylo asi vyvýšené u. Nad tím hlava a rut. Trut. — Dole hlava ženy s vysokým úborem hlavy; pod ní: bogini, níže živa a ještě níže nákres ptáka (vlaštovky) — za účesem slovo zrese (žreše ?) V závětku iniciálky A slunce, pod ním lev (srov. rub) držící beránka, jenž skoro celý zakryt razítkem. Ostatek nečitelný.

RUB (2—7).

Vrchní okraj nad 2.: nerozluštil jsem nic. Nad 7.: (číslem přegledati) hlava a osuďi.

Dolní okraj pod 2 nákres vlaštovice; pod 7 kotouč sluneční, pak hlava; tvář trochu jak ovčí. Ostatek nečitelný.

Pravý okraj. Hlava s beranými růžky — ostatek nečitelný.

Střed: Bog Svarog, Veles, . . . algost (Ratgost); denice, slunce; slunce nad lvem držícím beránka a nápis: svatým živým bogom Unislav (prokmitá drobný klečící muž v plášti se složenými rukama.) — Ostatek nečitelný.

VLOŽKA DRUHÁ.

Líc (3—6).

Vrchní okraj nad 6 nerozluštitelný; nad 3: dvě ženské hlavy (sestry si povídají).

Dolní okraj: nic jsem nerozluštil.

Okraj v levo. Bylo několik obrázků: na fotografii dobře zřetelný jen tvor s rybým tělem. Hlava je utvořena z M, pak je o r + hlavička (asi e) + konec ocasu vybíhajícího ve — v + i + t (Morevit).

Střed: Od ř. 2. až k poslednímu postava bohyně Zlaté Baby, držící balíček (novorozeně) a sice tak, že levá ruka jde až pod iniciálku V. — Přes balíček čáry dávají Mil a samo je obrázek rodičky s dítětem. — Rodička je vkreslena až za okrajem na místě, jež zbylo mezi okrajem a dolejším V. — U 10. řádku stojí: . . lat. (Zlatá) u ř. 11. bogina a pod tím pomozí. Levá noha vkročuje až na poslední řádek a je od pomozí dolů nahá; ostatek je zakryto řízou, která jsou na levém rameni připnuta, splývá až dolů. Na dolním lemu byl jakýsi nápis. — Nad Zlatou Babou jedna zřetelnější hlava.

RUB (4—5).

Vrchní okraj nad 4 v levém rohu hlava Truta nad červ. ut u zabitě saně (tato v textu); nad 5 hlava děví — ostatek nerozluštitelné.

Dolní okraj: nic nerozluštěno.

Pravý okraj: Svatovít, jehož tři hlavy na originálu nábožná ruka zakryla modří a tak nám je zachránila. V levo nad hlavami a na hrudi po včelce. — U ř. 9. velmi zřetelná postava (i na originálu) Malír použil vyvýšeného v v textě tak, že k němu připojil: itez (= vítěz); na předloktí zřetelný nápis: bozi víční. Proti postavě jakoby kousek tuří hlavy. — Je to tedy Veles se svým zamilovaným skotem. — Ostatek nečitelné.

Střed. Zde bylo mnoho věcí, ale nebylo možno nic a nic rozluštit. Zajímavý jakýsi kotouč mezi řádky 2—6. Vprostředku zdá se být postava metající kopí nebo blesk u ř. 9. je u; mohl by to být Perun. Poněvaž ale nebylo lze nic na jisto postaviti, bylo nutno všechno vynechat.

Barvivo musilo zde být velmi nestálé, když vše zmizelo — snad barva žlutá. A přece jest okraj nákresu u ř. 5. tak vyláčen, že buď obrysy buď písmo protíná až na líc pod nosem Zlaté Baby a tak její obraz ruší. — Možná, že se podaří, písmo to (ač je li to písmo) z líce přechísti.

PŘEPIS R. Z. (Kolmice označují konec veršů.) — Jako ve všech památkách téhož věku starofrancouzských, staroněmeckých o stejném počtu slabik ve verši, přicházejí i v R. Z. ojedinelé kratší verše před pauzou.

Strana 1.

Však ot své čeledi voje vodí. |
mužé pášů¹⁾, ženy ruby stroj²⁾. — | I u-
Mreli glava čeledina³⁾, | děti vše
tu zbožem v jedno vladú, | v-
ladyku ot roda⁴⁾ vyberúce | ký p-
lezně dle v sněmy slavný cho-
dí | chodí s kmetmi, s lechy, vladyk-
ami. | — vstachu kmeté, leši i vladý-
ky; | pochvalchu pravdu po zákonu —
A |, vletavo, če mütši vod-
u, | če mütši vodu stre-
bropěnu? — | za tě lútá rozv-
lajaše búra, | sesypavši tu-
ču šira neba, | oplákv⁵⁾ ši gla-
vy gor zelených, vyplákv-
ši⁶⁾ zlatopěsku glinu | kak-

Strana 2.

o bych jáz vody nemütla, | k-
egdy se vadíta rodna b-
ratry, | rodna bratry o dě-
dlny otné? | vadíta se kru-
to mizu sobú: | lútý chrud-
oš na Otavě křivě, | na otavě
C | křivě, zlatonosné; | sfá-
glav chraber na radb-
uzé chladně: | oba bratry ob-
a klenovica, | roda stara
telvy⁷⁾ popelova, | jenže pri-
de s pleky s čechovými | v sež-
e žirně vlasti pres tři reky | — pri-
letěše družná vlašovic-
a, | přiletěše ot otavy křivy; | se-
de na okence rozložito |

Strana 3.

v ľubušině otně zlatě sědle | —
Sědle otně, světě vľeograd-
ě, běduje i naricaje⁸⁾ mutno.
Kdy sě slyše ľeju rodna sest-
ra, | rodna sestra v Lubuši-
ně dvoře, | sprosí kněžnu utr⁹⁾
V | vľeogradě, na popražlu u-
staviti pravdu | i pogna-
ti bratry jeja oba, | i súditi
ima po zákonu. — | káže kněžna
vypraviti posly | po žutoslav
ot ľubice belé, | iděže sú dub-
raviny uně,¹⁰⁾ — po ľutobor s do-
broslavska chleimca, | iděže
oricu labe pije; | po ratľbor
ot gor krekonoši, | iděže tr

Strana 4.

ut pogubi saň ľutu; | po radov-
an ot kamena mosta, | po jaro-
žir ot bred vľetořečnych; | po
strelzbor ot sazavy Ladny |
po samorod se mše strebro-
nosne, | po vše kmety, lechy i vla-
dyky, | i po chрудоš i po štaglav
bratry, | rozvaděna o děd-
lny otné. — | Kda se sněchu le-
ši i vľadyky | v vľeogradě | prok-
ni stúpi rozenia dle svégo. |
stúpi kněžna v běle stívú-
cí rize, | stúpi na stol oten v
D | slavně sněmē, | a s ľú bystě
vě vęglasně děvě | vy-
učeně vęšbám vľtęzovým.¹¹⁾

1) staron. pagant = zablázejí se zbraní (nyní na Moravě: páchatl = dováděti.
2) roboty (= práce) konají. 3) čeled, (staron. child — dítě) — členové téhož
rodu; teďy nikoliv služební. 4) ot roda = urozeného, poněvadž k rodu patřili
i lidé poddaní — místo nejasné, snad se má čísti iz roda. 5) tmavý hustý mrak.
6) opláknuvši. 7) rod, dynastie. 8) zdá se, že by se mohlo čísti narikaje; avšak
lid slovanský posud zpívá: a Maria naricá. 9) uvnitř. 10) libezné. 11) vltěz =
sluncebůh čili Svaroh. Slunce pravdu přináší na povrch.

u jednej sú desky pravdodatné | u vterej Meč krivdy kárajúci, | protiv ima plameň pravdovzvesten, | i pod nima svatocudná voda. | — poče kněžna s otna zláta stola: | Moji kmeté, leši i vladky! — | sé:¹¹⁾ bratroma rozrešité pravdu, | jaže vadíta se o dědiny | o dědiny otné mezu sobv. — | po zákonu věkožizných bogov | budeta im oba v jedno vlastní — | či se rozdělita rovnou měru. — | moji kmeté, leši i vladky: | rozřešíte moje vypovědi, | buděli u va s po rozumu! — | Nebuděli

Strana 6.

u vás po rozumu, | ustavíte ima nový nález, | Ký by směřil rozvadená bratry! — | Kláněchu se leši i vladky, | i počechu ticho govorili, | govorili ticho mezu sobú | i chválili výpovědi jeje. | Vsta Lutobor s dobroslavska chleınca, | je se tako slovo govorili: | slavna kněžno s otna zláta stola, | vypovědi tvoje rozmyslehom. | — Sebe glasy po narodu svému. | i sebrasté glasy děvě súdné¹²⁾; sběraslé je u osudě svaté | i dastě je lechom provolati. | vsta radovan ot kamena mosta, je se¹³⁾

glasy číslem přegledati | i věčinu provolati v národ, | v národ k roz(s)súzeňu na sněm sboren. — | oba rodna bratry klenovica, | roda stara tetvy popelova, | jENže přide s pleky s čechovými | v sěže žirné vlastní pres tri reky. — smérta se tako o dědiny: | Budeta im oba v jedno vlastní! — | Vstanu chruoš ot otavy krivý, | žleč se jemu rozli po utrobě; | tras echu se lítostí vši údi; | machnu rukú, — — Zaře jarým turem: | goře¹⁴⁾ ptencem, Imž (sje)¹⁵⁾ zmila vňori,¹⁶⁾ | goře mužem, imže žena vlađe. — | mužú vlastní mužem¹⁷⁾

Strana 8.

zapodobno! — | prevencu dědinu dáti pravdA. — Vsta lubuša s otna zláta stola; vece: kmeté, leši i vladky! | — slyšeste zde poganění moje; | sudte samí po zákonu pravdu! — u nebudu vám súditi svády. | — volte muža mezu sobú rovnA, | Ký by vládi vám po železu.¹⁸⁾ | — děvče ruka na vy¹⁹⁾ k vládě slabá. | usta ratibor ot gor krekonši, je se tako slovo govoriti: | Nechvalno nám v němcech²⁰⁾ iskatí pravdu; | u nás pravda po zákonu svatu, juže přinesechu otci naši v sěže žir| ne [vlasti pres tri reki.]

¹¹⁾ sé = tof, toto, o toto jde. — Srv. polské »oto«, ruské »vot«; »vot što.«

¹²⁾ dual, jako ruce až po dnes — Sebrasta (aktiv), sebrastě (medium) už v sanskritě. Toto v praes. a v perfektum medil. ¹³⁾ je se = jal se. ¹⁴⁾ skr. ghora — strašný, adv.; velká bída. Ostatně srv. naše hořekuje = běduje ¹⁵⁾ srv. hanácké hōraf = každou díru prohlédati. Vňorál se jím do komory. Imže nebo imž se = vňorá se jím (i. e. do hnízda). ¹⁶⁾ mužem = mužům. ¹⁷⁾ vládi je buď jedna slabika a verš má osm slabik, nebo dvě — pak devět. ¹⁸⁾ na vás. ¹⁹⁾ Obyvatelé župy Němci (nyní Nlempschi) za Krkonoši byli původně Slované.

Báseň není zlomek, nýbrž ilustrace k základnímu dědičnému zákonu. (Prvních devět řádků, označených obvykle slovem: Sněm.) Tento zákon dědičný (buď se o dědicí rozdělití, buď společně je spravovati) platil za tehdejší doby u Germánů (proto ty nekonečné půtky v tehdejší německé říši). — V Anhaltsku tu se rozdělili, tu opět vládli společně. Zákon ten platil ve Skotsku (zřízení klánů) u většiny Slovanů, u Indiů až do nejnovější doby. — Ale v Polsku byla za Mstislava I. už provedena neříšnost. Odtud síla tehdejšího Polska, jež vládlo i nad župou Němci. Zákon těchto Němců odmítá Raðovan. — Údělý byly v Polsku opět zavedeny nátlakem císařů německých, k nimž se mladší synové utíkali. Dětilo se v Rusku a j.

NÁČRTEK DĚJIN RUKOPISU ZELENOHORSKÉHO.

Ku konci roku 1817 našel důchodní Jozef Kovář na Zelené Hoře u Nepomuku v domácím archivě svého pána dva kusy pergamentu do sebe vložené (dvě vložky). Pergamen je špinavě plavý, houbovitý a přirozenou patinou starobylosti pokrytý. Původně černý inkoust totiž vyloučil během 1100 let nádhernou zelenavou patinu (obsahoval totiž přísadu mědi). — Obrázky a některé písmeny jsou psány šufíkem (miniem). Výška vložek je téměř 16 c, šířka něco přes 21 c. Všechny řádky 129. Vložky nebyly za stará přeloženy, nýbrž baleny. Proto bylo okrajů a mezisloupců ku kresbám použito už od prvních majitelů.

Když po staletích vložky přeložili, učinili to tak, že lom jde středem mezisloupců. Tím byly strany 1, 2, 3, 4 o půl okraje zkráceny. Stalo se tak asi až v Praze, když někdo chtěje vložky v sešitek sešít, nutně tak musel učiniti, a ne hned vedle textu. Kovář zanesl rukopis k děkanu Boubelovi v Nepomuku, který jen slova Raðbuza, Mše a pod. dovedl rozluštěti. Milý Kovář, u mý v rukopis, zaslal jej do Muzea v Praze.)

Dobrovský, který až do roku 1824. byl skalopevně přesvědčen, že v 9. století slovanština neměla dialektů (srv. Sitzungsber. der kais. Ak. der Wissenschaften: Freisinger Denkmäler 1824), nemohl ovšem pravost R. Z. uznati avšak po r. 1824 už jej nechal na pokoji. O R. Z. bylo málo dbáno, poněvaď vše bylo okouzleno básněmi R. K. A přece, i když neznali ještě fotografie, museli by při svědomitém zkoumání zjistiti aspoň některé větší obrázky, zvláště ale nápadný červený Libušin Souď na 4. straně. Vždyť nyní, kdokoli s normálním neb krátkozrakým okem na obraz originálu se podívá, hned zvolá: »To jsou mi-

¹⁾ Že to byl Kovář, vypátral Tomek, jakož i uvedené podrobnosti.

niaturky*. -- A právě tento posud dosti zřetelný obrázek byl zneužit k světoznámému bluffu: V. Hanka fecit.

Zeniální Žunkovič první ukázal na tento bluff; on mne, který jsem byl úplně zaujat bádáním o R. K., k tomu přiměl, že jsem svou pozornost věnoval této památce i dopátral se tak skvělých výsledků.

VLOŽKY.

Každá vložka má přirozeně dvě strany -- líc a rub -- a každá strana dva sloupce. Mají tedy obě vložky po čtyřech sloupcích. Abychom se však modernímu zvyku přizpůsobili, označíme sloupce slovy strana.

Kdybychom snímky: líc a rub na sebe přilepili a do sebe vložili, měli bychom normální stránkování: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Z toho soudím (ale je to jen pouhá domněnka), že původně to byl jediný pruh pergamenu, který byl tak sbalen, jak tuto označeno. (Sr. balení, čili snad lépe skládání kapesníků, kdyžby se dlo jen jedním směrem.)

FRANTIŠEK DOHNAL:

POSLEDNÍ VZKAZ.

•A jestli ptát se bude
po tobě přátel kruh?*

•Pak rci, že v krvi rudé
jim s Bohem dává druh*.

•A s tebou zasnoubená
když ptát se luže teď?*

•Zde prsten, v něm dvě jména,
ten dej jí v odpověď*.

•A matička tvá v dáli,
když ta se bude ptát?*

•Och, ten bol nejvíc pálí!
jak té jen zprávu dát?

Ríc, že jsem padl v boji,

to nelze matičce,
to matičku by moji
v hrob sklálo v kratičce.

Nuž, co jen vzkázat v spěchu?

Ach, rci jí cokoli:
víš, něco pro potěchu,
víš, co tak nebolí.

Rci třeba, že jsem v dáli,
teď ať mne nečeká,
že v pochod jsme se dali
a cesta daleká...

Tak něco řekni jemně
a trochu tšchý dej --
však že mne kryje země,
ach, to jí neříkej!...

Kazimierz Przerwa - Tetmajer:
Poesle. Přeložil Fr. Kvapil. Sborník Světové Poesie, svazek 122. — Jsou u nás známy velkolepé romány Tetmajerovy (ku př. »Anděl mřítí«) plné víry, ruchu, života a vření. Poesle Tetmajerova není taková, aspoň ne u výběru, který nám prezentuje v překladu Fr. Kvapil. Zde jsou po většině práce, kterými Tetmajer dobýval půdy a v nichž se teprve hledal. Jsou to klidné a celkem nevýbušné sloky, písně, vzpomínky a nálady, které vyprchají jako slabost za parného dne. Nelhezčí drobnůstky v této knize jsou z ovzduší lesa. To pak čumí a tve slokou, rytmem. (»Veselý les«, »Začarovany les«). Lidová je pak číra »Jak Janošik tančil s císařovnou«, s vůní Slovenska. I některé pohledy do krajín zaujmou čímsi svérázným (»V polárním moři«, »Naď polem pustým«, »Zapadá jezera«), ale je v knize mnoho, co člověk přejde bez zájmu. Jak jinak uměl pro své antologie vybírat! Vrchlický! Překlady pana Kvapila nemají básnického vzletu, opojení. Slova překladu nepřesvědčují, nestíhají: jsou hladká, ale prázdná. V Hánek.

K. Červinka: Vysušený močál.
Román. Vyšlo u J. Ottů v Praze. Básník, tiché pohody, lesů a lučin, našel v tomto románu plně své pole. Soudní život v malém městečku, s okruhem lesů, rybníků, na půdě vysušeného močálu je pozadím lidylly, poza-

dím tohoto výstředního románu. Soudce Kotáb vzdá se nadějí na kariéru, na hodnosti, ale přilne vroucí láskou k té půdě močálové, ménivější než příhody v soudním sále, přilne k tomu mlčenlivému lidu, záhadnému v jeho chování. Jen aby ohlušil tajemné hlasy nitra, soudce Kotáb odjíždí po dvakráte do Prahy, navštívit kamaráda... Není tu téměř děje, zauzlení, tragičnosti. Ale je tu vlahá něha, usměvavé rozplesání básnickovy duše, je to zpěv o tichých srdcích venkovského lidu, hymna na zářivou krásu přírody za všech ročních počasí. Červinka umí ostře a jasně prokreslovat své lidi, zná dokonale jejich sny, uhaduje jejich tužby a cítí s nimi. K románu mu netřeba všedních episod lásky: on okouzluje kresbou lesních scenerií, pohledem na luka s rybníkem. Je málo, příliš málo děl tak hlubokých a citlivých v naší literatuře, jako je »Vysušený močál«. — Viktor Hánek.

Šlechtický titul biskupů. Dekret konsistoriální kongregace, který připomíná konstituci Inocence X., jež zapovídá všem kardinálům na pečť a odznak připojovatí titul šlechtický a korunu šlechtickou, sděluje, že Benedikt XV. toto ustanovení rozšířil na všechny patriarchy, arcibiskupy, biskupy a residuální a titulární biskupy. Dekretem tímto se tudíž zapovídá na odznaky, nadpisy dekretů atd. připojovatí šlechtický titul a šlechtickou

korunku nebo cokoliv jiného, šlechtictví rodiny naznačujícího. Tim zvyk římské kurie, dle něhož žádný duchovní hodnostář, od chvíle, kdy se stal »monsignorem«, nebývá už označován jako hrabě nebo kníže, rozšířen i na biskupy. Benedikt XV., ode dne, kdy se stal knězem, neužívá titulu hraběcího, a přeje si, aby tato zásada prováděna byla i ostatními preláty.

Německý historik Karel Lamprecht zemřel. Profesor Karel Lamprecht, známý historik lipské university, zemřel ve věku 60 let. Lamprecht byl předním zástupcem nového směru dějepisného, který pojímá dějiny jako řadu faktů, vyvíjejících se přičinně na základě pevných a určitých zákonů.

Spisovatel P. Rudolf Linhart zemřel. V neděli dne 11. července ve 2¹/₂ hod. odpol. zemřel ve Velké Bystřici u Olomouce po dlouhé, skoro 9měsíční těžké nemoci na tuberkulosu tamní kooperátor, spisovatel dp. Rudolf Linhart a pohřben v Mysločovicích u Holešova. Dp. Rudolf Linhart narodil se 8. prosince 1883 v Lehoticích u Holešova z rodiny rolnických. Obecnou školu vychodil v rodišti, prvních šest tříd gymnasia v k. a semináři v Kroměříži a poslední dvě třídy na německém gymnasiu tamtéž, kde také s dobrým prospěchem maturoval. Studia bohoslovecká konal v Olomouci a byl 5. července 1907 na kněze vysvěcen. Jako kaplan působil v Horní Hynčíně u Březové, v Jestřebí u Hrubé Vody a ve Velké Bystřici u Olomouce. Zde v listopadu loňského roku uleh a už nevstal. V nemoci své zesnulý pilně přijímal sv. svátosti. — Literárně činným byl zesnulý od dob studentských. Básně své uveřejňoval pod svým jmé-

nem a pod pseudonymy Ahasver a Em. Smutný. Vycházely v »Obzoru«, »Novém životě«, »Meditacích«, »Novém obzoru«, »Našem domově«, »Našinci« a »Evě«. Básníkem byl R. Linhart rozeným. Vynikal zejména hloubkou citu, propracovaností a vytržebností formy a krásnou, zvucnou, obrazitou mluvou. Pracoval pomalu, ba mnohdy klopotně, a proto každá jeho báseň měla jádro a vážila. Básně jeho jsou zatíženy chmurnou melancholií, následek to nemoci. Při tom však byl až úzkostlivě autokritický. Odtud také stále otálel s vydáním sbírky znělek, nadepsané »Sloky s hor«. Vedle činnosti básnické lákalo ho i překladatelství. Nadaný linguista ovládal slovinštinu, chorvatštinu, ruštinu, španělštinu, frančtinu a částečně polštinu. Poslední dobou chtěl se i anglicky učit. Ze všech vypočítaných řečí pilně překládal a kromě toho i moderní básníky německé. Knížně vydal překlady Paula Bourgeta »Rozvod«, Fr. X. Meška »Za tichých večerů« a »Své životopis sv. Terezie«. Celá řada menších i větších překladů prosy i básní je roztroušena po časopisech. V »Hlasu« vycházel loni překlad dvoudílného románu Fr. S. Finžgara »Pod svobodným sluncem«. V posledních letech počal zesnulý pěstovati i literární kritiku. Jeho »Moravici« v »Našinci« budila všeobecnou pozornost a byla nejen spolehlivá co do úsudku, ale i neobyčejně informativní. V »Meditacích uveřejňoval přehledy z literatury slovinské. Mnoho jiných prací začal, pro jiné měl teprve rozvrhy v mysli, ale nemoc plícní, která pozvolna rdousila, nedovolila, aby od plánů přešel k činům. Holová práce byla zárukou, že byl by nám R. Linhart po-
dal práce jistě trvalé ceny. Smrt však

překazila vše a my jsme zase o naději chudší. Stihla nás ztráta na poli katolické literatury lžece nahraditelná. Též spolek katol. spisovatelů »Družina literární a umělecká« ztratil v zesnulém svého jednatele, jenž, pokud ho nepovalila nemoc na lože, horlivě se o spolek staral. Stručně jsme se dotkli nejhlavnějších bodů činnosti zesnulého. Jindy a jinde ještě se k ní vrátíme. O. v p.

„**Krúpěje**“ nazývá se nová sbírka Macharova. Jeho zbožňovatel v »Čase« o ní píše: Machar sám v předmluvě spojuje Krúpěje s dřívějšími »Vieřinami« a nazývá je vlastně příležitostnými verši, poznámkami hosenými na okraj dní a toho, co dny přinesly. Lze si tedy beze všeho představit hned ráz celé sbírky.

Ale Machar může ovšem užít i příkrých slov (Na mrtvém bodu), nikdo se tím jít nepohorší. Mezi námi a ním je jako v manželství, kde si žena zvykla častému huhování mužovu: trvá-li muž v něžné laskavosti, začne se žena bát, že se s ním děje něco nebezpečného, a oddechne si blaženě, když muž zase spustí chvála bohu nic se nezměnilo. Machar to také ví, polevuje v tónu nebo se udobřeně omlouvá: »Ničevó. přátelé! řeči ty proklouzly mané rty mými.« Přesvědčil se (Fragment), že nic neprospěje, známe-li sebe lépe svou mízerli, její příčiny a slabosti své povahy; prostě nemůžeme se předělat, nemůžeme být jiní nežli jsme »že žalovati na přírodu? či na dějinné zločiny?« A i jinak »Krúpěje« úmyslně ubírají důrazu i platnosti svým výtkám a výsměchům. Zrazují číst různé naše kněze a proroky a vyznávají upřímně: »já, cynik, já jsem jich nečetl«. Odmítají mladší naše lyriky (Wojkowicze, Thee-

ra, Fischera), Sovu v to počítají, a chlubí se: »u nichž za živa jsem nikdy za verš první nedošel«. Postižení mají se čím utěšit: kdyby byl Machar četl, jakož měl, snad by přece —

Všude nad příslušnými stranami vznáší se Macharovo zahrazené »do toho vám nic není«, a je významno, že zrovna v této sbírce tolika tajemných básní vyskytují se dvě, ne-li tři, v nichž Machar, pravdivý a poctivě přímý Machar, s obzvláštní důtklivostí vyslovuje pochybnost, smí-li básník o sobě a na sebe říci všechno. Práví: »Ach, všechno říci! Básníka mi ukaž, jenž řekl všechno! Jenž svou duši vysvětlí, do naha vysvětlí, aby vidny byly i jizvy, choroby a hanba její. Nu, maskujuj se při vši upřímnosti...« Není — tvrdí — volného člověka a není jím ani básník; i on zůstává v područí starých předsudků, jichž »dictvím nebyla má duše libovolným«, a žádným vyklizením nemůže se jich zhostit, ačkoli pro ně »soudem nelíostným« stihá jiné. A tedy ? Zprvu to u Machara zarážel. Řekne-li nám někdo, že nevykročil do světa před lidí, dokud se důkladně neprohlédne v zrcadle »koketní jak dáma« a dokud »pro ulici« nenastuduje úsměvu, počneme se bát, že nerozlišíme a že jsme nikdy u něho nikdy nerozlišili, co je koketerie a co skutečnost, a probuzená nedůvěra stíží se dá ucháchat: byli jsme živeni a budeme? A chtěli by se odporovat a porokovat si. Ne tak o tom, smí-li básník mít v životě něco, s čím si netroufá na veřejnost, jako spíš o tom, smí-li učit zbabělosti, a o tom, smějí-li jeho básně obsahovat cokoli, čemu není dost rozumět nebo čemu básník rozumí nutně jinak a lépe než-li kdož ho čtou. Ano, každý přisvědčí: »a máš-li

rány čerstvé, mokvající, pak nevycházej s nimi na ulici, utajuj a nechej si jich pro sebe. Musíš jich však utajovat docela a ne napolo je odestírat hádankami, které matou a kterým nelze přijít na kloub; báseň musí být především jasná a musí podávat vše, čeho k naprostému pochopení třeba. Ale ovšem, — čtenářský rozum je k tomu, aby mudroval a namítal, a básník je k tomu, aby tvořil a jednal po svém: sic volo sic iubeo. Odkáživa básníci při tom podržovali vrch.»

Arme Brüder. Mons. Jos Scheicher vydal (u Ad. Bonze, Stuttgart 1913) zajímavou knihu. Ličí neblahý osud kněží, pronásledovaných od vrchností. Bídu velkého katol. filosofa Deutlingera, nemilost katol. publicisty Ambr. Opitze, ústřky exređemptoristy Heidenreicha, neštěstí lidumilného knížete biskupa Kahna, kverulantství faráře Palisy. Pro nás zvláště zajímavá jest apologie slavného katolického spisovatele, faráře frýburského H a n s j a k o b a, kterou později přeložíme, a c a s u s K o h n, který se nás blíže dotýká. Z vyličení pádu arcibiskupa olomuckého, jež nazývá Theodorem Ukrutným, seznáváme, že Scheicher, neznaje česky, má v něčem nedostatečné informace. Znova se tu ukazuje potřeba, aby někdo z účastníků affairy Kohnovy závčas zachytil přem celý průběh významné události. Scheicher napsal svou knihu »Ubozí bratři«, aby bíčoval servilismus, byzantinismus a tyranství v církvi, neboť pokládá za potřebu pro blaho a čest církve, aby stav duchovní nebyl bez práv, bez lásky a bez mužných ctností — dole i nahoře. (Cena M 4.)

Dějiny a bibliografie české katolické literatury náboženské od roku 1828 až do nynější doby vydávají ka-

novníci Dr. Jos. Tumpach a Dr. Ant. Podlaha nákladem Dědičtví sv. Prokopa. Leží před námi už 3. svazek tohoto imposantního díla (str. 961 až 1440). Mravenčí pile našich neúnavných pracovníků nahrazuje tu práci celé Akademie. Jsou tu zaznamenány nejen samostatné práce, nýbrž i všechny časopisecké práce katol. autorů ze všech oborů theologie, historie, zpěvu, hudby, biografie atd. Dílo to vhodné doplňuje Slovník bohovědný. Bude ukončeno za rok svazkem čtvrtým. (Svazek 10 K.)

Doslovný překlad Coppéeovy básně »Evangelium« zní:

Za onoho času Ježíš, sám s Petrem, bloudil po břehu jezera nedaleko Genesarethu v hodině, kdy žhavě slunce polední se vznášel, když spatřili před chudou chatou vdovu rybáře v dlouhých závojích smutku, jež posadila se smutné na práh, zdržujíc ve svých očích slzu, jež se rosl, by kolébala své dítě a předla kužel. Nedaleko ní, skryti hustými flkovniky, Mistr a jeho přítel se dívali, jsouce neviděni.

*

Pojednou (= soudain) jeden z těch, starců, jiniž hrob je upraven, jeden žebrák, nesa nádobu na hlavě, šel zde náhodou a pravil té, jež předla: »Ženo, inám donésti tu nádobu plnou mléka

člověku, bydlícímu v blízké vsi.

Ale, vidíš to, jsem slab a zlomen věkem.

Domy jsou ještě dále než tisíc kroků, a cílím dobře, že, sám, nedokončím té práce, za níž se mně má zaplatit penízek.»

*

Žena se zvedla, aniž řekla slova;
opustila, bez váhání, svůj kužel lnu
a kolébku z vrby, v níž plakal sirotek,
vzala nádobu a odešla s ubožákem.

•

A Petr řekl: »Je třeba osvědčovat
pomoc,
Mistře, ale tato žena má velmi málo
rozumu,
opustit tak svého syna, a svůj dům
pro prvního chodce, jenž jde po cestě.
Tomu starému žebráku, nedaleko od-
sud, bez pochyby
nějaký pocestný by byl vzal nádobu
a ji nesl.«

Ale Ježíš odvětil Petrovi: »Opravdu,
má-li chudý soustrast s ještě chudším,
můj Otec bdí nad jeho příbytkem a
chce, by se mu dobře vedlo.
Ta žena dobře učinila, že odešla bez
odkladu.

•

Když řekl tato slova, Pán se posadil
na starou lávku dřevěnou před chu-
dou chatou;
svými božskými rukama za minutu
upřel kužel, ukolébkal malého.
Potom vstav, dal znamení Petrovi a
odešel.

•

A když se vrátí k svému bytu vdova,
již Bůh své dobroty dal tento důkaz,
nalezne — aniž kdy uhádla, kterým
přítelem —
svůj kužel spředený a syna uspaného.
Jos. Kanák.

Jan Rokyta: Jadranské dojmy.
Básně. Nákl. J. Ottů v Praze. Cena
2 K. Básník tiché lásky tentokrát se
zatoulal k moři a tam zavlnily nitro
jeho opět verše. Zpívá si neustále
prosté a měkké melodie, známé z knih
»Lilie z Tvých zahrad«, »Viděl jsem duši

ženy« a zvláště snívá a působící v prvé
jeho knize »Když se připozdívá...«
I »Jadranské dojmy« jsou lyrickou
šťastného srdce, a moře, břehy, celý
opojivý Jih je pouze pozadím při
obrazku rodinného štěstí básníkovy.
Proto ten klidný a měkký spád veršů,
jednoduchost a vroucnost. Básník vidí
na všem odlesk svých snů, vše má
zjasněno láskou. Ze všad naň zřít
krása a něha; cit se zachvívá jemnými
nárazy poznání, tušení a opojení. Moře
nechává znít ve svém nitru co šum
škebíl, co rozkošný doprovod k písni
lásky, kterou zpívá své ženě a dítěti.
Vzpomínky světlé a toliko radostné zde
nacházejí své místo (Vláš, jak jsem zval
Tě?, »Dítě u moře«, »Ostrůvek«) a ke
konci řadí smutný a přece tak vroucí,
tak bolestně krásný zpěv, věnovaný
památku Beneše Knüpera (»Hrob v
moři«) Zde je skutečně jediný mo-
hutný dojem, který bezprostředně vy-
volalo moře. Podle mého je to nej-
krásnější číslo celé sbírky. A cosi
spodního a tušeného krásnem a zá-
vratí dýše z čísel »Život na dně« a
»Hvězdy na moři«. Jako v ohlasu kni-
hy »Za Kristem« i zde básník zahlédá
kostelík (»Kaple u moře«) a nechává
duši vanout dech nábožného vzrušení.
Nitka, která všechna čísla navazuje
jako korálky, někdy zdá se unikat.
Knížka prostá a vroucí, i přes snahu
dokonalé formálnosti, která často pře-
káží, aby pointa plně vyzněla. Místy
i stejná myšlenka v jiné variaci se
vrací, jako pohled na známá místa,
ale s jiné strany, nežli jsme uvykli.
— Vzpomínám tak maně na současné
nové vydání knihy Jaroslava Vrchlického:
Rok na jihu — a v duchu srovnávám
těžbu obou: co všechno Vrchlický
vypíval! Co všechno Rokyta
řekl!

Viktor Hánek.

ZA RUDOLFEM LINHARTEM.

Plachý pták z cizích krajův
zablouďil! do našich lesů.
Melancholicky zněla jeho píseň,
neb stíhlu Smrti nosil ve svém srdci.
V soumraku teskně zpíval
a dřív, než slunce polilo hory,
odletěl do své vlasti.

IN MEMORIAM.

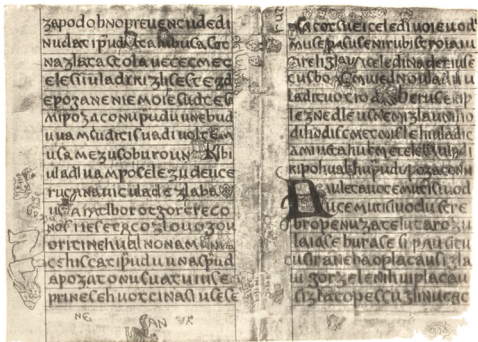
Jest tomu 20 let. Dne 20. srpna 1895 sešla se v dřevěném kostelíčku Národopisné výstavy v Praze hrstka katolických literátů a usnesla se vydávat svůj časopis »Kulda«. Na návrh pisatele nazván však »Nový Život« a počal vycházet o Vánocích 1895 v Praze, odtud za 2 měsíce přenesen do Nového Jičína a 1904 do Prostějova. Vycházel 12 let a kol něho a z něho vzrostlo hnutí katolické Moderny české.

Chtěli jsme literaturu živou, stojící na výši doby a čelící všem současným proudům -- a byli jsme kaceřováni a pronásledováni od nekatolíků i katolíků, združených kol »Vlasti«, »Obzoru« a jiných starších směrů.

Z hnutí původně literárního vyvinulo se přirozené hnutí reformní i na poli církevním, sociálním a politickém.

Dostalo se nám během doby satisfakce, že odpůrci naši (i mocní, jako arcibiskup Dr. Th. Kohn) umlčení a odstranění, mnozí přešli do našich řad, poznávše, že jsme měli pravdu, že jsme bojovali za svobodu pravou a zdravou. Naši lidé uplatnili se v katolickém ruchu jako pracovníci vysoce cenění, ba nepostrádatelní, a zaujali vynikající místa. Naše literární žeň má čestné místo v literární historii. Co bylo pleva a suchý klet, upadlo s našeho stromu v bouřných jarních větrech. Buďme klidně růst a pracovat dále.

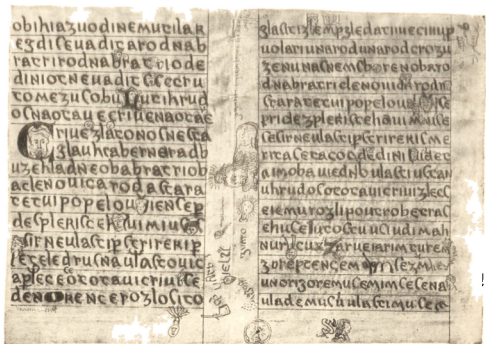
Tiskem Václava Horáka v Prostějově. — Za redakci odpovídá Vilém Vysloužil

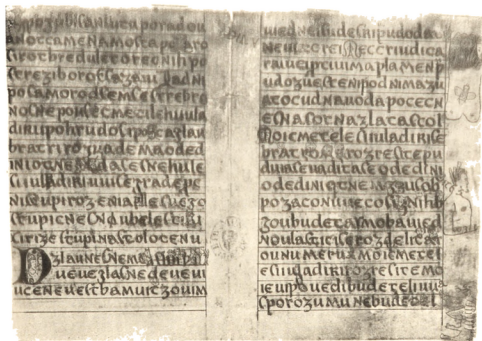
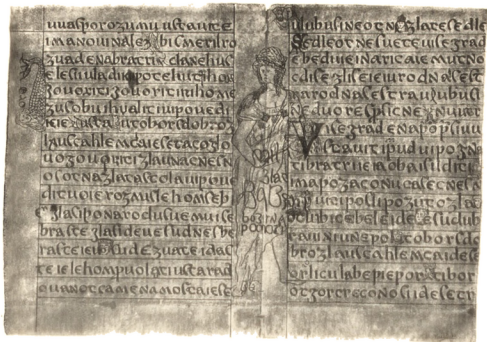

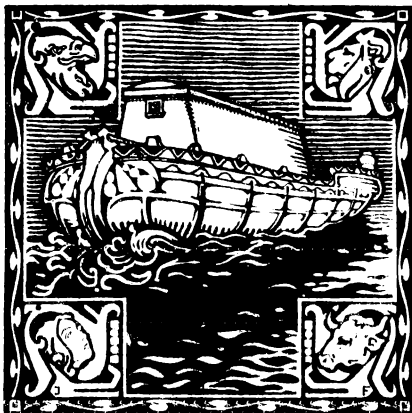
Strana 2.

VLOŽKA I. rub.

Strana 7.

Učební KAREL DOŠTÁL LUTINOV v Praze u L. F. Nejedlického

OBSAH: Čís. 9. a 10. Hřbitovní nápisy. Sbírka K. D. Lutínov. - Model: nismus Podává E. - Sv. Konstantin na Bregalnici Dr. Fr. Příkryl. - Z básní Johannaes Jorgensena. Z dánský přeložil Frant. Dohnal. Z básní Střížovského. - Gab. Ronaj: Ten to stvořil! - Bože, před Tvou velebností. - Sebestián Brunner. Píseň Alois Jašek Studýnský. - Hrabě z Habsburku. Romance Fridricha Schillera. Přeložil Karel Doštal Lutínov. - Okna: 1. Fr. Ad. Subert. K jubileu řed. Fr. Slaměníka. Jan Rokyta (Adolf Černý) k jubileu Husovu. Hřbitovní nápisy v Rixdorfu. Zvíkovský Rarášek. V Družině literární a umělecké. Zdarma kostel vymaluje. Fr. Leubner nachází sebe. Zabavené knihy. Jan Voborský. Církevní umělecká a památková rada arcidiecése olomoucké. Studie a texty. Veliké znamení. Umění ve farních tiskopisech.

ROČNÍK III. ŘÍJEN 1915. ČÍSLO 9. a 10.

POZVÁNÍ K PŘEDPLACENÍ.

ARCHA vychází 1. dne každého měsíce. Předplácí se na rok 6 K, na půl roku 3 K, lebnotlivá čísla 60 hal.

STUDENTI při hromadném odbírání (aspoň 10 ex.) předplácejí na rok 4 K. Adresa: Revue Archa, Prostějov. — Platí se složenkami Nového Života neb Archy (číslo konta 17.942).

Předplatné a insertné splatno a zálohovatelno v Prostějově.

Platíte šekem, račte laskavě ku Svému jménu poznačit, zač platíte: AIII (Archa ročník III.)

CM (obraz sv. Cyrila a Methoda,)

O (Osudy.)

Euch. (Eucharistie.) Aid.

Příplatek též číslo, které je na obalu

Obraz sv. Cyrilla a Metoděje, který vydala revue »Archa« v Prostějově, jest svérázným uměleckým činem. Známý jest ušlechtilý obraz Seitzův těchto našich věrověstů; po něm následoval Hanuš Schwalger, který je vypočetil archaisticky slohem byzantským, potom přišel Jar. Urban se svým barvitým honosným vyobrazením dvou stojících postav u oltáře. Jen že pojetí celkové nemá hlubšího výrazu a trojbarevný tisk dělá dojem příliš papírový. Pročtené kresby mistra Mlk. Alše jsou drobného formátu. Nádherný obraz Matějkův na Velehradě je trochu barokní a nebyl tisknut. Mistr Jano Köhler (z Nenkovic u Brna) stál před úkolem, podat v živých slovanských barvách reprezentační poprsí obou svatých bratří a spojil v tomto populárním obraze všechny přednosti svých předchůdců. Úkol tento provedl dokonale. Na spidním listu velikosti 80 × 60 cm (papír byl schválně objednan nejlepší) vytvořil kamenotiskem,

kteřý sám osobně řídil, ve 12 barvách a zlaté poprsí dvojice. Meziobla bratry do tmavomodrého pole postavil hnědý byzantský kříž s třemi příčnými břevely a figurální výzdobou. Filosofo Konstantína (sv. Cyrilla) pojal jako slovanského myslitele, s tvářmi osmahlou cestami a vyhublou bdním a myšlením a melancholicky zladenou strádáním pro velkou myšlenku. Je v ní cosi z typu Dostojevského. Řeholní hnědý roucho dobře sluší k této postavě. V rukou jeff jest otevřená kniha s miniaturou byzantského Krsta, a cyrilským písmem napsán tu začátek Evangelia sv. Jana: Iskoní bě slovo a slovo bě u Boga a Bog bě slovo. Svatý Metoděj vyobrazen jako bělovlasý kmet s dlouhou bradou v ornátě arcibiskupském: V pluviale s paliem křížkováným. Jeho pohled je ptiště vřidný a jeho dlaň žehnačící. Na hlavě jeho jest nízká mitra tvaru východního, jakou podnes nosí biskupové řeckokatolíci. (V mltře takové byl vyfotografován na pf. arcib. hr. Szeptycky, jenž nyní strádá v zajetí ruském.) Svatozáte jsou dekorovány jmény sv. věrověstů a celek orámován Köhlerovým ornamentem. Pod obrazeu čtou se významná slova z officia: »Tito jsou otcové naši. Celek působí milým, vážným a slovansky živým dojmem. List vyšel i s nápisem polským a cyrilským. Uměl dílo jest ozdobou chaty i salonu, úřadovny neb spolkové místnosti, sakristie nebo kaple, všude se uplatní, zvláště v rámci světle zlatém. (Lze dostat i v adm. »Archy« v Prostějově za 10 K, pro studenty a dělníky větší sleva. List má cenu originálu lithografického. Proveden u L. Klabusaye v Holešově)

Listárna. Prosíme čtenáře, aby si opravili tiskové omyl na poslední straně minulého sešitu, že »Nový Život« založen byl roku 1895, ne 1905.

 PROSÍME o laskavé rychlé vyrovnání předplatného.

HŘBITOVNÍ NÁPISY.

Sbírá K. D. LUTINOV.

ÉRITKEM VZDĚLANOSTI A SMÝŠLENÍ OB-
čanstva bývá hřbitov. Nejen svou úpravou cest,
stromořadí, hrobů, pomníků, nýbrž i obsahem
nápisů.

Bylo by záslužno sebrati v knížku staročeské
nápisů náhrobní, které dýšou zbožností, vážností
a nepostrádají často duchaplností.

Na hřbitově v Lounech četl jsem na márnici delší říkání, jež
začíná:

Trocha prachu, lůstka kosti
zbyla z jejich Slovitosti.

A v kostele lounském je zasazen starý náhrobní kámen s na-
pisem: HODIE MICH, CRAS TIBI.

Pravopisná chyba MICH svádí k humoru: Dnes Michl, zítra ty.
Tíž brána hřbitovní často mluví: Židé mívají hebrejský citát
z bible, na křesťanských hřbitovech je buď banální, nic nezna-
menající »Městský hřbitov« nebo vtip trochu snad nepietní, jako
na př. v Brankách: POSLEDNÍ ČÍSLO, což poněkud připomíná
hospodu: U posledního groše. Jinde mají napsáno: Memento
mori! Velmi lapidární a křesťanský nápis je nad vchoodem hřbi-
tova v Piraně, jehož cypřiše se skály hledí na moře: RESUR-
RECTORIS Těm, kdož vstanou z mrtvých.

Nápisů na našich křížích a pomnicích bývají hodně suché
anebo bezvýznamné sentimentální. Nenacházíme sice už tolik
naivních nesmyslů jako na př. napsala bukovanská obec na kříž
za dědinou (*Nákladem tohoto kříže obec Bukovany*), nenacha-
zíme také už groteskně komických rýmovaček, jako:

**Už je po všem. Tělo ztuhlé.
ANNA MACEK,
číslo 20. Prodej uhlí.**

ale nenacházíme také epitafů silných, důmyslných, duchaplných,
hluboce náboženských.

A přece krásný hřbitov, k němuž přes to, že je vzdálen města dle hygienických předpisů, putuje obyvatelstvo za osvěžením, může býti školou, celou Akademií, nejen výtvarných umění krásou svých pomníků, ale i akademií filosofie hluboce pojatými nápisy.

Dalo by se nasbírat hojně vhodných citátů z básníků celého světa, které by se dobře hodily na kámen hrobní, ale to všechno jsou slova lidská. »Kdo ze země jest, jest ze země a mluví ze země« (Jan 3. 31): Největší útěchy a největšího povznesení poskytně zarmouceným poutníkům přece jen SLOVO BOŽÍ, slovo života věčného, citáty z Bible.

Slovo člověka nemůže dosti potěšiti na takovém místě, kde viděti právě vratkost, prchavost a bezmocnost všeho lidského.

Duchovní správce může leckde mnoho vnuknouti (P. Deutsch v Kolorách animoval farníky, aby dávali na hroby příbuzných sochy jejich svatých patronů) a bude snad možno vyříti do pomníků některé z následujících slov biblických. Těšilo by mne, kdyby někdo z laskavých čtenářů v této Anthologii pokračoval, zvláště kdyby pro Archu sebral významné hrobní nápisy staročeské.

•

Následující citáty jsou vybrány pouze z prvních 17 kapitol evangelia sv. Jana překladu Dra. J. L. Sýkory. Další knihy biblické poskytly by nepřeborný poklad. Při výběru řídím se heslem: »Christus super omnia« a předpokládám, že na pomnících opakuje se často obraz Krista ukřižovaného, kázícího, žehnajícího atd.

Některé citáty jsou pojaty ovšem jen sensu allegato. Někde mluví Kristus, někde evangelista, někde mrtví.

•

V NĚM BYL ŽIVOT, A ŽIVOT BYL SVĚTLEM LIDÍ,
A SVĚTLO VE TMĚ SVÍTÍ, A TMA HO NEPOJALA.

Jan 1, 4.

Kolik-koli však jej přijali, dal jim zase státi se dítkami Božími,
těm, kteří věří ve jméno jeho.

Jan 1, 12.

Ejhle Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa.

Jan 1, 29.

A já jsem viděl a vydal svědectví, že tento jest Syn Boží.

Jan 1, 34.

Mistře, kde bydlíš? Dí jim: Pojďte a vizte.

Jan 1, 38.

Nalezli jsme toho, o němž psal Mojžíš v zákoně a proroci;
jest to Ježíš, syn Josefa z Nazareta. Jan 1, 45.

Větší věci uvidíš nad tyto. Jan 1, 50.

Amen, Amen pravím vám: Uvidíte nebe otevřené a anděly
Boží vystupovati a sestupovati na Syna člověka. Jan 1, 51.

Zbořte chrám tento, a ve třech dnech jej vzdělám. Jan 2, 19.

Když tedy vstal z mrtvých, rozpomenuli se učeníci jeho, že to
pověděl; i uvěřili Písmu a slovu, kteréž byl Ježíš řekl. Jan 2, 22.

Neměl zapotřebí, aby kdo vydal mu svědectví o člověku;
neboť sám věděl, co jest v člověku. Jan 2, 25.

Mistře, víme, že jsi oð Boha vyšel jako učitel; neboť nikdo
nemůže činiti těch divů. Jan 3, 2.

Co se narodilo z těla, tělo jest, a co se narodilo z Ducha,
duch jest. Jan 3, 6.

Vítr vane, kde chce, a slyšíš jeho hlas, ale nevíš, odkud při-
chází a kam jde; tak jest to při každém, kdo se narodil z Ducha.
Jan 3, 8.

Jako Mojžíš povýšil haða na poušti, tak musí povýšen býti
Syn člověka, aby nikdo, jenž v něho věří, nezahynul, nýbrž měl
život věčný. Jan 3, 14. 15.

Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby
nikdo, jenž v něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný.
Jan 3, 16.

Bůh neposlal Syna svého na svět, aby soudil svět, nýbrž aby
spasen byl svět skrze něho. Jan 3, 17.

Kdo věří v něho, nebývá souzen; kdo však nevěří, již jest
odsouzen, poněvadž nevěří ve jméno jednorozeného Syna Božího.
Jan 3, 18.

To pak jest soud, že světlo přišlo na svět, a lidé milovali
více tmu nežli světlo. Jan 3, 19.

Kdo činí pravdu, jde ke světlu (aby skutkové jeho se zjevili),
neboť v Bohu jsou vykonání. Jan 3, 21.

Člověk nemůže nic vzít, není-li mu dáno s nebe. Jan 3, 27.

Ten, jenž s nebe přichází, jest naðe všechny. Jan 3, 31.

Kdo věří v Syna, má život věčný; (kdo však nevěří v Syna, neužijí života, nýbrž hněv Boží zůstává na něm.) Jan 3, 36.

Každý, kdo pije z vody této, žízniti bude opět; kdo se však napije z vody, kterou já mu dám, nebude žízniti na věky. Jan 4, 13.

(Tento nápis hořil by se na studnici neb fontánu s reliefem Kristovým.)

Bůh jest duch, a ti, kteří se mu klanějí, v duchu a v pravdě mají se mu klaněti. Jan 4, 24.

Já mám pokrm k jídlu, o němž vy nevíte. Jan 4, 32.

A kdo žne, bere odplatu a shromažďuje užitek k životu věčnému, aby se radoval i ten, kdo seje, i ten, kdo žne. Jan 4, 36.

Věříme nikoli více pro tvoji řeč; neboť sami jsme slyšeli a víme, že tento jest v pravdě spasitelem světa. Jan 4, 42.

Pane, pojd, prve než umře syn můj. Dí jemu Ježíš: Jdi, syn tvůj živ jest. Jan 4, 49. 50.

Člověk ten uvěřil slovu, kteréž mu pravil Ježíš, a šel. Jan 4, 50.

Jak Otec mrtvé křísí a oživuje, tak i Syn, koho chce, oživuje. Jan 5, 21.

Amen, amen pravím vám: Kdo slyší slovo mé a věří tomu, jenž mne poslal, má život věčný a soudu nepropadá. Jan 5, 24.

Přešel ze smrti do života. Jan 5, 24.

Přichází hodina a nyní jest, kdy mrtví uslyší hlas Syna Božího, a ti, kteří ulyší, živi budou. Jan 5, 25.

Přichází hodina, ve které všichni, kteří ve hrobech jsou, uslyší hlas jeho, a půjdou ti, kteří dobře činili, na vzkříšení života. Jan 5, 28.

Soud můj jest spravedlivý, neboť nehledám vůle své, nýbrž vůli toho, jenž mě poslal. Jan 5, 30.

Pracujte nikoliv o pokrm pomíjející, nýbrž o pokrm, který zůstává k životu věčnému, kterýž vám dá Syn člověka. Jan 6, 27.

Já jsem chléb života; kdo přichází ke mně, nebude lačněti, a kdo věří ve mne, nebude žízniti nikdy. Jan 6, 35.

Všecko, co mi dává Otec, přijde ke mně, a toho, kdo ke mně přijde, nevyrhnu ven. Jan 6, 37.

Toto pak jest vůle toho, jenž mě poslal (Otce), abych neztratil nic z toho, co mi dal, nýbrž abych to vzkřísil v den poslední.
Jan 6, 39.

To jest vůle Otce mého, který mě poslal, aby každý, kdo vidí Syna a věří v něho, měl život věčný.
Jan 6, 40.

Amen, amen pravím vám: Kdo věří ve mne, má život věčný.
Jan 6, 47.

Já jsem chléb života.
Jan 6, 48.

Já jsem chléb živý, jenž s nebe sestoupil. Buď-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky.
Jan 6, 51. 52.

Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.
Jan 6, 57.

Duch jest to, jenž oživuje, tělo nic neprospívá.
Jan 6, 64.

Ty máš slova života věčného.
Jan 6, 69.

Čas můj ještě nepřišel, ale čas váš je vždycky pohotově.
Jan 7, 6.

Žizní-li kdo, pojď ke mně a pij!
Jan 7, 37.

Já jsem světlo světa; kdo mne následuje, nebude choditi ve tmách, nýbrž bude míti světlo života.
Jan 8, 12.

Amen, amen pravím vám: Buď-li kdo zachovávatí slovo mé, neužří smrti na věky.
Jan 8, 51.

Musím činiti skutky toho, jenž mne poslal, pokud jest den; přichází noc, kdy nikdo nemůže dělati.
Jan 9, 4.

Já jsem branou. Vejde-li kdo skrze mne, bude zachován.
Jan 10, 9.

Já jsem pastýř dobrý. Dobrý pastýř dává život za ovce své.
Jan 10, 11.

Mám ještě jiné ovce, kteréž nejsou z tohoto ovčince; i ty musím přivésti, a hlas můj slyšeti budou, a bude jeden ovčinec a jeden pastýř.
Jan 10, 16.

Dávám život svůj, abych jej zase ujal.
Jan 10, 17.

Ovce mé slyší hlas můj, a já je znám, a následují mne; a já jim dávám život věčný, a nezhynou na věky, a nikdo nevytrhne jich z ruky mé.
Jan 10, 27. 28.

Co mi dal Otec můj, to jest větší nađe všechno.
Jan 10, 29.

- Lazar, přítel náš spí, ale jdu, abych jej ze sna probudil. ' Jan 11, 11.
- Vstane zase bratr tvůj. Jan 11, 23.
- Já jsem vzkříšení a život. Jan 11, 25.
- Kdo věří ve mne, byť i umřel, živ bude. Jan 11, 25.
- Mistr jest zde a volá tebe. Jan 11, 28.
- Neřekl-liž jsem tobě, že budeš-li věřiti, uziš slávu Boží? Jan 11, 40.
- Pane, přejeme si viděti Ježíše. Jan 12, 21.
- Nezemře-li zrno pšeničné, padší do země, zůstává samotno; zemře-li však, přináší mnoho užitku. Jan 12, 24.
- Kdo miluje život svůj, ztratí jej, a kdo nenávidí život svůj na tomto světě, k životu věčnému zachová jej. Jan 12, 25.
- Kde jsem já, tam bude i služebník můj. Jan 12, 26.
- Já budu-li povýšen od země, potáhnu všechno k sobě. Jan 12, 32.
- Dokud máte světlo, věřte ve světlo, abyste byli účastni světla. Jan 12, 36.
- Pane, kam jdeš? — Kam já jdu, nemůžeš nyní za mnou jíti. půjdeš však později. Jan 13, 36.
- Nermutiž se srdce vaše. Věříte v Boha, i ve mne věřte! Jan 14, 1.
- V domě Otce mého jest přibytků mnoho, jdu, abych vám připravil místo. Jan 14, 2.
- Přijdu zase a vezmu vás k sobě, abyste i vy byli, kde jsem já. Jan 14, 3.
- Já jsem cesta a pravda a život; nikdo nepřichází k Otci leč jen skrze mne. Jan 14, 6.
- Pane, ukaž nám Otce, a dostačí nám. Jan 14, 8.
- Budete-li zač prositi mne ve jménu mém, učiním to. Jan 14, 14.
- A já budu prositi Otce, a jiného Utěšitele dá vám. Jan 14, 16.
- Nenechám vás sirotků, přijdu zase k vám. Jan 14, 18.

Ještě maličko, a svět již mě neuvidí; vy však mě uzříte, neboť já jsem živ, i vy živi budete. Jan 14, 19.

Kdo miluje mne, bude milován od Otce mého, i já budu jej milovati a zjevím se mu. Jan 14, 21.

Pokoj svůj zůstavuji vám. Jan 14, 27.

Kdybyste mě milovali, radovali byste se, že jdu k Otci. Jan 14, 28.

Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti; kdo zůstává ve mně a já v něm, ten přináší ovoce mnoho. Jan 15, 4.

Jako mne miloval Otec, i já jsem miloval vás. Zůstaňte v lásce mé. Jan 15, 9.

Větší lásky nemá nikdo nad tu, aby kdo položil život svůj za své přátele. Jan 15, 13.

Jest vám užitečno, abych já odešel, neboť neodejdu-li, Utěšitel nepřijde k vám. Jan 16, 7.

Maličko, a neuzříte mne, a opět maličko, a uzříte mě, poněvadž jdu k Otci. Jan 16, 16.

Vy se budete rmoutiti, ale zármutek váš obrátí se v radost. Jan 16, 20.

Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět; opět opouštím svět a jdu k Otci. Jan 16, 28.

Nejsem sám, neboť Otec jest se mnou Jan 16, 32.

NA SVĚTĚ BUDETE MÍTI SOUŽENÍ,

AVŠAK DUVĚRUJTE,

JÁ JSEM PŘEMOHL SVĚT.

Jan 16, 33.

MODERNISMUS.

Podává E.

NUTÍ MODERNISTICKÉ MÁ SVŮJ PŮVOD v tak zvaném amerikanismu a v moderní francouzské apologetice. K amerikanismu nelze však čítati toliko snahy jisté části amerického kléru, nýbrž též podobné zjevy ve Francii a v Německu. Typem amerikanismu stala se vážená osobnost P. Isaka Tomáše Heckera, nad jehož hroblem provinciál jesuitů Campbell když mluvil, se zmínil, že P. Hecker byl duchovním vládcem lidí a že měl zvláštní moc lidí připoutávati na věci Boží. Pestrým byl zajisté život P. Heckera. Pocházel z protestantské rodiny, jež do Ameriky se přistěhovala. Z počátku byl roznašečem metodistického listu, později pekařským pomocníkem a socialistou, jenž nad svou díži čítával spisy Kantovy, konečně stal se konvertitou, redemptoristou a horlivým lidovým misijnářem, jenž si předsevzal americké protestanty americkými prostředky do církve katolické přivést. Pius IX. dal mu dovození, aby založil samostatnou kongregaci zvanou «missijní kněží sv. apoštola Pavla». Členové této kongregace neskládali slibů a věnovali se pracím missijním mezi lidem podrobeni dozoru jednotlivých biskupů. Ještě dnes jsou kněží toho řádu činnými ve Spojených Státech. P. Hecker přišel později do Říma jako prokurátor biskupa z Columbu při příležitosti vatikánského koncilu a konečně zemřel ve věku 69 let, ukončiv tak plodný život svůj.

Základní rysy amerikanismu vztahují se na demokracii, učení o cnostech a dotýkají se akonfessionalismu a interkonfessionalismu. P. Hecker považoval republikánský státní útvar velmi vhodným pro rozšíření se církve katolické. Zásady o rovnosti, volnosti a bratrství zdály se mu jasně vyřýsovanými v osobě Kristově, jakož nejlepším prostředkem získati si dokonalost křesťanskou naznačoval vnitřní vedení Ducha sv. S tím souvisí Heckerův názor o ceně různých křesťanských cností. Proti passivním cnostem jako poslušnost a pokora, jak právě v řádech bývají pojímány, stavěl z ohledu na časové poměry osobní zdatnost a podnikavost, ož nichž si mnoho sliboval. Způsob askese, kterou provozovali katolíci v posledních třech stoletích, učinil je dětinskými, nemožnými a málo aktivními. Za vzor světce ve světě žijícího a ve světě působícího stavěl Hecker vždy sv. pěstouna Josefa. Konfessionalismus a akonfessionalismus pojímal tak, že byl toho názoru, aby v každém křesťanském vyznání si byli všichni rovni dle občanských práv a privilegií.

Tato snaha uvést v souhlas křesťanství a církev s duchem času objevila se též v Evropě, a možno tudíž o jakémisi »amerikanismu evropském« též se zmíniti. Tak Döllinger tvrdil, že úkolem německé theologie jest v jediný celek uvést veškeré rozdílné konfesce, a také na konferenci v Bonnu vyzýval, aby na základě Písma sv. a nejstarších tří vyznání víry prvních století, staré tradice oð vymělkované theologie byly očištěny a velký smír Východu se Západem, katolíků s protestanty se uskutečnil v nově založené Janské církvi. Tendence amerikanismu jeví se též v hnutí zvaném Sillon a v novokřesťanství francouzském, jakož i ve snahách kněží německých, kteří hnutí to nazvali jménem Reformkatolizismus.

Hnutí Sillon (česky brázda) bylo založeno r. 1893. Úkolem jeho bylo sloučiti všechny katolíky francouzské ku společné práci ve službách náboženství a společnosti lidské. Bylo též schváleno Lvem XIII. a Piem X. Brzy však setřelo se sebe veškeren ráz křesťanství, přijalo idey modernistické a bylo konečně Piem X. zrušeno a pouze jednotlivé skupiny, sillons catholiques zvané přiděleny pravomoci diecésních biskupů.

Francouzští Neo-chrétiens měli též chvályhodné snahy. Vznikli v letech devadesátých, a úkolem jich bylo potírati positivismus a materialism. Leč dospěli později k názorům, jež s církví katolickou nelze sloučiti. Německý Reformkatolizismus jest součástíkou ideí Heckerových a tak zv. Josefínismu a doby osvícenců. Representanti tohoto hnutí, jako jsou Kraus, Schell, Josef Müller a jiní dosti naznačují, co učení toto hlásá.

I když amerikanismus jest považován za předchůdce modernismu, přece nelze připisovati P. Heckerovi nejhorších úmyslů. Neboť on, jako kdysi sv. Pavel chtěl býti všem nejlepším zastáncem, tak i P. Hecker chtěl veškeré lidstvo přivést ku křesťanství. Leč dobrý a čistý úmysl nezaručuje ještě správnost cesty, již se k uskutečnění svých ideálů ubíráme. Ve skutečnosti rysují se v amerikanismu zásady, které modernismus při konstrukci svého systému si vzal za základ a dále je rozvinul. Původce a duchovní hlava francouzských modernistů Loisy tvrdil, že modernisté jsou věrní stoupenci amerikanismu.

Bližší zdá se býti modernismu moderní apologetika francouzská. Stoupenci této metody uznávají sice staré metafysické důkazy o božství Kristově, jakož i božskou autoritu jeho církve, tvrdí však, že tyto důkazy nestačí novodobým směrům, ježto moderní lidé nemají smyslu pro spekulativní a theoretické důkazy, nýbrž zabývají se více praktickými zájmy.

Leč novodobý modernismus nemá nic společného s uvedenými systémy. Modernismus dnešní jest filosoficko-theologický system, který si vzal za účel učení církve katolické z kořene vyvrátiti.

Modernismus jest vlastně produkt protestantismu a spočívá na agnosticismu a immanentismu. Podobnou nauku hlásal již Luther. Tento reformátor byl toho názoru, že rozum lidský ztratil veškeru schopnost poznání náboženského následkem hříchu dědičného a že úkolem víry jest rozum zničit. University, na nichž věnovala se největší pozornost intelektuálnímu, považoval za synagogy zkázy, čtyři fakulty jako předobraz čtyř vojinů, kteří ukřižovali Krista. Spásu možno čekati pouze od pevné vlastní sugesce, že od Krista vykoupení jsme. V tomto názoru rozvíjelo se učení protestantské po staletí, až konečně tomuto učení vtiskl Kant značku filosofickou, od doby Schleiermacherovy vtiskli mu profesoři značku theologickou, a tak povstala tato zvláštní směs filosofie a křesťanství, jež jmenuje se modernismus. Hlavní podstat této »snůšky všech heresí« byla oznámena dostatečně v encyklice Pascendi.

Kdo jest tedy vlastně modernistou? Správně vytýká tato encyklika každému nelaskavost a opovážlivé posuzování, kdo by modernistou nazval toho, na němž by v ohledu církevním leccos káráti mohl. Encyklika Pascendi poukazuje správně na agnosticismus a immanentismus modernismu a dovozuje, že těmito naukami modernismus odděluje vědu od víry, zatlačuje náboženství na území citu, omezuje na vnitřní život a tím popírá vše, co by rozum ve věcech náboženství chápati mohl, jako jsou rozumové důvody pro jsoucnost Boží nebo zevnější kritéria jako proroctví pro Zjevení Boží nebo zázraky jako důkaz božství Kristova. Nauka modernismu o svátostech jest pochybná. Nejsou svátosti dle modernismu účinným faktorem od Krista ustanoveným, nýbrž pouze zevnější kontrolou, jako též názor, že náboženstvo-mravní život jednotlivce není závislým na nadpřirozené milosti a ctnostný život na následování Krista, nýbrž, že tu rozhoduje vnitřní, subjektivní život, neodvislý od učení různých náboženstev. Modernismus učí interkonfessionalismu a dogmatům připisuje ráz symbolický.

Jsou modernisté v tomto smyslu? O tom není pochyby. Loisy sám se chlubí, že mnohé zavržené věty encyklikou Pascendi byly vyňaty z jeho spisů a že vatikánským theologům nikdo tolik látky nepodal k přemýšlení jako on. Němci mají celou řadu takových modernistů. Význační jsou H. Hefele, Schnitzer, Engert, Hugo Koch a celé »Krausovo družstvo«. (Ne Kraus sám!)

Těžko jest stanoviti počet pravých modernistů. Loisy udává, že mezi klérem francouzským jest asi 1500 modernistů. Mnozí byli přesvědčeni, že encyklikou Pascendi byl modernismus zničen, jiní zase tvrdí, že celek modernistů publikací encykliky byl pouze umlčen a že čeká na vhodnější čas. Založen byl též internacionální tajný spolek modernistů a má své zvědy ve všech

seminářích, universitách a ústavech katolických, kde tajně se pracuje na propagandě modernismu. List »Berliner Tagblatt« vypráví o zvoleném organizačním výboru, jenž má své stále důvěrníky a referenty v různých zemích Německa, Rakouska a Švýcarska a časopis »Das neue Jahrhundert« upozorňuje, že jmenovaný berlínský list své zprávy ze vzduchu nečerpá.

V Ženevě vychází od ledna 1910 časopis »Revue moderniste internationale«, jejímž úkolem jest utvořiti organizační plán, dle něhož by bylo možno všem modernistům své síly prakticky rozvinouti a jich využiti. Jednotlivosti plánu znají jen organizatoři, kteří v různých středech propagandy působí. V Neapoli byl založen list »Battaglie de' oggi«, jenž se spolkem »pracujících kněží« k tomu působí, aby kněze apostaty uvolnil. Ve Španělech jest modernismus v zárodku.

Mocnou baštou modernismu jest Krausovo družstvo v Mnichově. Časopis »Das neue Jahrhundert« prosí o podporu modernistickým kněžím a v každém čísle uvádí velké obnosy, jež docházejí do fondu propagandy. Modernismus jest silně podporován nakladatelstvím Neurry v Paříži a tak zv. »bibliothèque de critique religieuse«.

Učení modernistické jest značně rozšířeno po Evropě jak patrnó z uvedeného a nelze ho podceňovati, jak vidno z dobře připraveného boje Pia X., jehož encyklika zůstane světovým dokumentem neohroženosti, s jakou hájil oltáře, kněze i lid proti útoku pochybnosti a světského ducha.

(Pozn. red. Zůstane navždy ironií osudu, že bludařské hnutí dostalo jméno moderny, ač s českou modernou katolickou nemělo společného programu.)

SV. KONSTANTIN NA BREGALNICI.

DR. FRANTIŠEK PŘIKRYL.

NA SEVERU LAGODINY PŘES ÚRODNÉ ÚDOLÍ JEZERA Dviranského a Buďkovského, ve středu téměř balkánského poloostrova, za Blaguša a Belašica planinou je Pianeco mezi Strumou a Varđarem.

Protéká je Bregalnica vyvírajíc v horách u Petriče a teče 45 km na sever po Carevo selo, odtud na západ 82 km k Ištípu omývající Ovče polje do Varđary pod Velesem. Na jihu Pianeka teče Strumica od Rađoviště, na město Strumici a u Petriče vlévá se do Strumy. Na severu svažuje kraj Pštinja s Krivou řekou. Zde jsou od nepaměti slavné druhdy doly na železo, stříbro a zlato kolem Kratova a Osogovské planiny. U vsi Grújenci na Kysten-dilsku (Velbužď, Banja) jsou rozpaďanky zámku »Slavište« a po něm nese posud jméno tento kraj.

Sv. Metod v mladosti byl náčelníkem Pianeka se sídlem na zámku ve Strumici (Annus eccl. gnaeco Slavic. 1863 p. 210). Zbylo z něho něco zdiva s věžemi a baštami.

Sv. Konstantin začal roku 843 konati misie proti Bogumilům (Arianům) kolem Ovče polje na úvodí Bregalnice a Pštince s několika pomocníky. Vypravili se na to dílo z monastyrů na Olympu v Bitinii.¹⁾ První rok seskupil zde 45.000 lidí z heterodoxie bogumilské na ortodoxii čili katolicismus. (Prolog na sv. Konstantina, rukopis universitní bibliotéky ve Lvově.)

Sv. Konstantin na Olympu bitinským v Mezii s pomocníky převedl potřebné knihy do nářečí Sakulatů, použiv řecké majuskule a několika písmen armenských a koptických. Přišel na Bregalnici s holovou literaturou. Ve čtvrtém století převedl Bogumil, biskup ukrajinský (Skitů) v Tomi písmo sv. do nářečí Ukrajinců pomocí řecké majuskule neústrojně. Z pomocníků sv. Konstantina na Pianecu proslavili se utvrzením díla po dnešní den: Prochor Pštinský, zakladatel monastyrů sv. Dimitric pod Kozjak planinou; Gavril, zakladatel monastyrů Lešnovského u Kratova, a Joachim Osogovský. Tento světec bulharské církve vychoval největšího světce jejího Jana Rílského nar. 876 ve vsi Skriniiu na Jelesnici, přítoku Strumy protiv Ril planině. Okolní obyvatelé podnes se zovou Píanci. Jan bydlel z počátku v jeskyni (postnici) pod Vitoší u Perniku na vidlici cest ze Soluně a Drače. Po této činnosti sv. Konstantina je tu hojně nízkých křížů z balvanů vytesaných. Několik za opanování kraje Turky přenesli zbožní lidé zdejší k památnému kostelu sv. Pantělejmona na Bojaně pod Vitoší, kdež jsem je našel neporušené a ozdobené kamenickými okrasami. Jiný hrubotesaný stojí nahnutý stářím na poli u vsi

¹⁾ Nyní obývají tyto monastiry Derviřové.

Šijakovci při dráze ze Sofie k Caribrodu. Zdraví svou podobností s moravskými kříži do oken vlaku. Na těchto jest z pokolení uvádáno poďání na sv. Cyrilla a Methuďa i »četvorice« světců uvedených.

Přes severní Pianecko vedla oďbočka řím. silnice vojenské »via egnatia« z Říma do Marcianopolu u Varny (Peutingerova mapa). Oďbočila oď ní, vedoucí z Drače do Soluně, v Bitolji a táhla se na Priljep, přes Babuna planina, na Veles, Ovče polje, úvodím Pštínje a Krive réky, přes Osogovskou planinu, Kysten-dil (Pautalia, Velbužď, Banja), Pernik, Sofii, Zlaticí, průsmykem Trojanským, Loveč na Osmě, Nikjup na Rusici (Nikopolis aď Haemum v II. stol., Trnovo, Lěskovec, Šumen, do Marcianopolu na devenském jezeře u Varny.

Poděl ní rozloženy jsou památky čelnější sv. Cyrilla a Methuďa oď Drače až po Varnu ze skutkování jejich 20letého, než přišli k nám. Vojě přepršené jako milites auxiliarii, sociamici císařů byzantynských posunovaly se z Ukrajiny a Dobruče, až po Drač, roznášejíce blud Bogumilismu (Arianismu). Zapřel Arius II. článek apoš. vyznání víry i III. Padly sv. svátosti s ústrojí církevním. Původce mezi Slovany tohoto bludu Bogumil byl biskupem v Tomi a pak v Nikopoli na Rusici. Později volili si dĵado a dvanáct starců zde; v Bosně; v Pataře, osadě u Milána; v Albi u Toulous-e v provincii Narbonensi. Tam jini říkali později Bougre, blud z Bulharska (Bu'garska) donešený.

Na Babuna planině a Ovče polju bývala jarní shromáždístě vojsková z Getů (Ukrajinců). Ti, kteří měli středisko u VYSU (Gerrhos Herodota) zvaní: Visigěti, jini měli středisko v gorodu: Oster na Derně a zvaní: Osterogěti. Na pramenech Donce a Oky zvali se dle pohoří alánského Alány. Vojě jejich přivolané z Ukrajiny přinesly Bogumilismus z Dobruče podél Dunaje do severní Italie, jižní Francie a do Španělska.

Práce sv. Konstantina začatá na úvodí Bregalnice s pomocníky, z nichž nejpřednější byl sv. Method, jevila veliké zďary na západ k Jonskému moři se středý v arbanašském Belegradě (Benat) a Ochridě; na východ k černomof, až do Ukrajiny. Napravil katolické věrovyznání II. článku víry, a k viditelnému znamení III. článku víry na četných místech vystavil obrazy Matky Boží, malovaných dle originálů sv. Lukáše z I. stol., který jich za sedmáctiletého působení ve Filipi u Kavaly namaloval množství, z nichž 20 se uctívá na sv. hoře Atosu. Dědictví sv. Cyrilla a Methuďa pěstoval úsilovně car Simeon v Prieslavě na Kamčii (Tyča), po jeho smrti doznalo rozkvětu v Kyjevě do vpádu Tatarů.

Křesťanská archeologie a národopis revidovaný z pramenů do XII. stol. vnese světlo v teoretických mrakotách dneška na význam trůd sv. Konstantina a Methuďa.

Z BÁSNÍ JOHANNESA JØRGENSENA.

Z dánštiny přeložil FR. DOHNAL.

PÍSEŇ ŽIVOTA.

(Z knihy »Digte«.)

I.

Je tiché jitro v červenci,
já slyším ptáky pěti,
a v lípách s květy, s pupenci
zřím zlaté listí chvěti.

Zpívají ptáci v korunách,
ten švitoří, ten jáská,
a z lípy květ na cestu v prah
se u všech větví střásá.

Jak velké, bílé krůpěje
květ padá zvoina stále —
jak pláč, jenž nemá naděje,
však fine, fine stále.

II.

Nebylo pro nás štěstí víc
než pro ty lípy květné,
a prach náš byl jak lístek jen,
jenž letním větrem sletne

Jak vlákno, které jako člun
se nebes mořem vláčí,
kde není cest a netuší,
co život a smrti značí.

Ach, plakali jsme oba dva
nad padajícím květem —
vždyť cenu jenom pro bláznvy
má naše pouť zde světem

III.

Nuž, budem sbírat růže,
vít věnce, jak čas stačí,
a líbat krásné ženy
a nedbat těch, kdož pláčí.

Hleď, letní slunce září
a stříbrem pláň je v moři
a v křoví mezi lesy,
hle, oči lásky hoří.

Náš člun se zakotvuje
tu mezi samo kvítí
a mezi lesklým listím,
hle, zlatá jabka svítí.

Tu mlčí hlasy duše
a přísně melodie,
já cítím nyní pouze
svou mladou krev, jak bije.

Tvůj zrak je modrý, drahá,
a zeleň altánů . . .
Pojď, nechť náš život zmizí
v ty zlaté lesy v dáli . . .

IV.

Slunce mizí, mraky šednou,
zmírám letní den,
mlhou polo neprůhlednou
měsíc svítí matně jen.

Květy vadnou, listí padá,
cítím podzim chvěl,
poslední pták tluče v laďa,
poslední si lámeme květ.

To je podzim v naší duši,
to je noc a žal,
sotva srdce štěstí tuší,
odšumí již štěstí v dál.

Čas se vlní, čas se láme,
život dál jde jen. —
Poslední, co v ztrátu dáme,
je náš vlastní sen.

V.

Tak mizí nám sny všechny,
vše v dál se odechvěje,
a ranní slunce, ranní vzduch
se proudem dále leje.

Však dřív než život skončí,
a čas než zmizí v hrobě
a zrak náš než se zlomí,
je cestu najít sobě.

Tož cestu, která vede
nás v blaha místa velká,
kde nestrádají duše,
a žádné srdce nelká.

Ne rozkoš tam, však štěstí,
a žádný jed už více,
a denní práce, denní chléb
růmení naše lice.

A vrchol všeho Bůh sám
nám v úděl bude jednou,
od něhož pryč jsme byli,
když šli jsme cestou bédnou.

Ach, vem' nás k sobě, otče,
a nauč, uděl radu,
jak vzdělat tvrdou hroudu
a změnit na zahradu.

A když se náš den skončí
a smrt vstříc bude váli,
mzdu dej nám milostivé :
U Tebe přebývatí.

Z BÁSNÍ FR. STŘÍŽOVSKÉHO.

I. JSME SPOUTÁNÍ.

Vám přáno jen zít do kosmické dílny
skly barevnými vlastní výroby
a vzlétnout, pokud stačí provaz silný,
jímž balon poután v pilíř poroby.

A dusnem letních nocí neomylný
my cítíme ten symptom choroby,
jenž u výkřik se ze sna mění kvilný,
kdy touhy požár zžírá útroby.

Je duše orel připoutaný v skálu,
mu v tepnách bije vznešená krev králů,
jenž k slunci vzhlednuv, po něm zatouží.

V let křídla rozepne a silou vši
se do azuru vznese v touhy boľu,
však řetěz pout jej nazpět strhne dolů — —

II. NÁLADA.

Ticho symfonické podvečerních stínů
hovořilo s lesy hudbou vodopádů
padajících ryčně v bradla horských klínů,
valících se k mořím v dáleky věčných hladu.

S břehu do vln zříme zamlženým zrakem
sledující touhou vonnou jejich cestu,
až den zhasne a duch vyrušený ptákem
myšlenek a vizí -- zahleď se k Městu. --

V trosky nad hlavami hořícího vlaku
světél ohňostroj své shůry záře vrhá,
strojvůdce když zlomil v strciji slední páku,
pod nohou most nám se propadá a trhá.

Duše rozvíň plachty do měsíčních svitů,
nech se uchvátíti víchrem Eliáše,
odhoď plášť a lehká tichých do blankytů
zaleť, padni k nohám svého Messiáše!

III. CO JE ZEMĚ ?

Země ? -- Bolesti vlast, tužeb, nadějí.
Řídké plesy její promítnuté filmy
druhé jsou břehu, po němž kráčeji
na zrcadlo hlubin nadýchnuté jilmý.

Země ? -- Okno do hvězd noci říjnové.
Výhled z velehory v safirová plesa.
Stěna neprodyšná tuby kovové
Slabé echo světů tropického lesa.

Země ? -- Cella mniši. Ostrov vyhnanců.
Kdykoli jas v temných mlhách rozkřesají,
olej vylejou vždy z plných kahanců,
dřív jež hasnou, člun než v ruce vyhledají.

Země ? -- Malba z venčí oken katedrál.
Typů závěj tiskáren. Rub gobelnu,
Ofélia, tichý šilenec, jenž dal
zrádným vlnám s životem vše květy z klínu.

Země ? -- Ponorka A člověk ? Periskop
čnící čelem z vod a poután paťou k loďi,
ztrající v panorama duchů, dob. --
Ruin fotograť, jenž lidskou krví chodí. --

TEN TO STVOŘIL!

(Pokračování.)

V.

PRO TEN ROK SEŠLO SE VŠECH KRÁSNÝCH PLÁNŮ Martinových. Nejen že vepřika nekoupil, ale ani pole nenajal, ani kravičky neuvázal. Přes celé jaro i léto až do zimy pracoval u sedláka sice pilně, ale bez radosti. Smutná zasněnost hleděla mu z modrých očí a bolest ze smutné tváře. Zdálo se, jakoby to ani nebyl bývalý upřímný, dobrosrdečný, veselý Martin. Marinu mrzela Martinova zádušnivost, snažila se mu vymluvit velikost neštěstí, ubezpečovala, oni že se bez ukradených peněz minou, a zloději že nebudou požehnány, ale Martin se jen tklivě usmíval ani Marině nepřisvědčoval, ani neodporoval.

Tak měsíce smutně se plížily a zima dostavovala se v kraj. Martin na popud Marinin dal se záhy do pletení šlapáků. Krmník musí dostat svého obyvatele, aby nestál na ulici k jejich trápení a k posměchu všech lidí. I pluh, jímž se neofe pole, rozorává srdce majitelů. Vše, co bolí, musí býti tuto zimu zahojeno. Tak Marina rozkládala Martinovi, ale ten slovům jejím naslouchal a nepřidával k nim ani ano, ani ne, jen se usmíval svým smutným úsměvem.

Marina pomáhala v pletení, a tak Martin mohl se v adventě vydati do světa se značnou fúrou. »Hleď býti do vánoc doma« přikazovala Marina »ať o štědrém dnu spolu pod jednou střechou večeříme.« Martin se smutně usmál a odešel, ničeho o návratu neslíviv.

Po odchodu Martinově dala se Marina do pláče, jenž víc a více zmáčoval se jejího nitra, až křečovitě svíral srdce. Co se jen s Martinem stalo? - Přemýšlela. Jaká divná tesknost! Kolik smutku v jeho očích! Jaká zamyšlenost, jež na slovo se nezmůže! Kdyby byl Martin z hněvu nemluvil, snad by si to tak nezabírala, věděla by, že ho to stojí přemáhání, ale tak Martinu bylo to přirozeným truchliti, nemluvití. Snad se zase rozjasní, až pěkně peníze strží a podá je jí, Marině, až napraví chybu před rokem učiněnou, až koupí vepřika a řekne: »To já jsem stvořil!« Tím Marina se do budoucna těšila, malujíc si příští rok růžověji.

Pozvolna se přilouďala poslední neděle adventní. Marina čítala, že Martin se toho dne vrátí, ale přepočítala se. Martin se nevrátil ani v pondělí, ba ani v úterý, jenž předcházel štědrý den. Na štědrý den jej s jistotou vyhlížela, ale zmýlila se. Pláč byl její jediný druh při štědrovečerní hostině, jak děti záhy k spánku

uložila. Když Martin nepřišel ani na Boží narození, ani na Štěpána, Marinin pláč obracel se v hněv. »Lump neřádný« — nadávala — »po hospodách se potlouká, pije, utrácí. Proto byl doma smutným, že musil dobrotu dělat.« A Marina měla sto chuti, kdyby těch dvou dětí nebylo, rozběhnouti se do kraje, od vesnice k vesnici, v nich od hospody k hospodě, vyhledat Martina, strčit mu jich pár a hnát jej domů jako zlosyna. Ale ani pláč, ani zlost Marinina nebyly magnetem, jenž by do dálky na Martina působil a jej domů přitahoval. Nevracel se, poněvaž měl po hostincích zamluveny večírky na Štěpána, na Sylvestra i na nový rok.

Teprve druhého dne po novém roce Martin přišel domů. Vcházel do světnice nějak louchavě a hle — s novým pytlíkem na zádech.

»Co neseš v tom pytlíku? — spustila řízně Marina.

»Radost, o níž tys mě na celý rok připravila.«

»Tak, ty lumpe? Tvoje radost je v pytlíku, a ne v dětech a ženě?« — ječela Marina, třesouc se spravedlivým hněvem a již skočila po pytlíku, aby obsah jeho zřítla. Ale Martin uchopil pytlík, tiskl jej k srdci, zbledlý a chvějícím se hlasem pravil: »Rozbiješ-li mně i tyto, koupím si jiné; já bez houslí žít nemohu«. Marinou projela vzpomínka na celoroční smutek Martinův a uznala, že Martin promluvil pravdu. Klidně již se tázala po penězích.

»Nyní mám housle, podruhé budu mít peníze« — odpověděl Martin.

Po té odpovědi Marině zatočila se hlava, a co svět se vůkol ní točil, zdálo se jí, jako ve veliké vodě víry se otvírají, tak že před ní v zemi propast se rozšiřuje, nejprv úzká, pak širší a širší, až domek její stojí na kraji a s kraje rítí se do beze dna s ní, Martinem i dětmi. Marina dala se do pláče, jenž víc a více se jí zmochňoval, až křečovitě srdce svíral.

Martin nejprve stál mlčky, zarytě, ale když pláč Marinou házel, přisedl k ní a těšil: »Neplač, zase bude dobře. Co mám housle, opět budu s chutí pracovat, zase budu veselý a stvořím věci, že se kde kdo podiví.«

V Marině srdce se utišilo, přestala plakati, pohlédla na Martina, v jeho modré oči, v dobrotivou tvář, jež s důvěrou děcka hleděla v život. Ano, to byl Martin, ten starý Martin, jenž na rok Marině se ztratil v smutku a zádumčivosti a nyní se vrací. Marina se usmála, a Martina ten úsměv oblažil, věděl, že znamená smír s houslemi. I vytáhl je z pytlíku, ukazoval Marině, jak se lesknou zlatem a červení, ukazoval četná léta v dřevě, perleťový květ na strunníku. »Ale což je ta zevnější krása proti hlasu, jenž v nich dřímá« — končil Martin svůj chvalozpěv na housle

— »zní jako stříbrný zvonek a za rok musí znít jako když zlata ukrájí.« A Martin brkl prstem v struny, potáhl kolíky, přitiskl je, opět přebrnkl a uchopiv smýčec, spustil:

Novina velmi dobrá
nám zvěstovaná,
že Panna porodila
nám Krista Pána,
a to v městečku Betlémě,
leží tam v chlévě na seně
dítěátko,
které se má nazývat Jezulátko.

A přehráv a přezpívav sloku, proplétal ji variacemi, a hned mu struna zajásala zpěvem andělským, hned bručela basem starého pastýře, tu šalmají zněla a zase jako plesná křídlovka hlalohlila, a Martin zachvácen radostí, hlavou vesele pohazoval, nohou přiduřoval, a Marina, aby po pláči nedala tak rychle zjevný průchod radosti, odešla do síně oheň rozdělávat, a rovnajíc dříví, tiše připojila se k zpěvu Martinovu:

Na svět přišel v chudobě,
velmi pokorně
Bůh v způsobu člověka
sám, dobrovolně,
aby se to vyplnilo,
co předpověděno bylo,
že přijde,
který polže hlavu ďábla v své síle.

»Ať si je má«, šeptala Marina — »když bez nich nemůže být!«.

Po třech nedělích vydával se Martin se šlapáky znovu na cesty. Nechal by toho, ujišťoval Marinu, kdyby jen měl čeho se chopit. Ostatně je to poslední vycházka tuto zimu. Ale housle vezme sebou, pak dříve prodá, snadněji se protluče a hostinským je vzácnějším. A brzy přinese Marině peněz, že do přehrálí jich ne-sebere. Pak si koupí prasátko, i najmou pole a uvidí se, co do vede stvořit on, Martin.

»Jen se dříve vrať, než posledně«, prikazovala Marina.

»V ostatky uvidíš mě doma« -- ujišťoval Martin -- a přijav práni, aby dal Pán Bůh štěstí, odešel.

Marina nepřítomnost Martinovu snášela tentokrát klidně. Kojila se nadějí, že Martin přinese spoustu peněz jako první, a pak ukáží všem, že krmník nebude nikomu k posměchu. Ač není s výhodou s jara vepřika kupovati, nebudou toho dbáti, však jej nějak uživí. Sedlák slíbil zemáků, travičky Marina nasbírá na polích, vepřík bude se mítí dobře, poroste, bude na se bráti. Marina jej občas vypustí z krmníku, aby jej sousedé viděli. Vepřík si bujně poskočí, vesele zachrochtá, jakoby chtěl na sebe upozornit, a pak výsměch lidí obrátí v zlost a závist. Tak Marina snila za Martinovy nepřítomnosti, choďíc po své práci, buď

sbírajíc po vinohradech suché haluze, jež divoké zimní větry se stromů olámaly, nebo doma muži a dětem oděv strojíc.

A co tak žila ve svých nadějích, přiblížila se sobota před ostatky. Marina světnici vystrojila, lůžka čistými cíchami potáhla, vypranou záclonu na okno zavěsila, Martinka a Marinku do nových kanafasových sukníček oblékla a v radostné, slavnostní náladě Martina vyčkávala. Čekala za dne, ale marně, čekala za noci, ale Martina se nedočkala. A přece slíbil, že do tohoto dne se vrátí. Opět Marinu přepadala zlost, ale přemáhala se. Že rozrušena ulehla, nemohla usnouti; duch její celou noc zápasil mezi zlostí a klidem. Všecka nesvá, nevyspalá, vrávoravým krokem ubírala se na ranní, aby v kostele ducha uklidnila. Ale pobyt ve chrámu opak jí přinesl: Kněz na kázání vykládal, kolik to bude v těchto dnech po hospodách hříchů, nestřídmostí, urážek, hádek, kolik neštěstí vzejde z toho v domácnostech. Marina viděla v duchu Martina, jak kdesi v hospodě svou hrou, svým zpěvem hřichy ty podporuje, na ni a na děti nevzpomene, po nich netouží a o ně se nestará. I v chrámu Páně při těch myšlenkách a představách musila se zlobiti i plakati. Tu nevěděli již Martina nečekala, ale si myslila, že alespoň v pondělí se vrátí, a když ani v pondělí do večera se neobjevil, napadlo jí, že jako před rokem může se mu neštěstí přihoditi, peníze že může pozbýti, a této myšlenky se zbaviti nemohla, ač ji zapuzovala. Namlouvala si, že Martin dojistá bude opatrnější, a poučen lonskou škodou, že bude stržené peníze dobře střežili. Přišlo úterý, a Martina ještě nebylo. Tu již Marinou zlost trhala a kdyby věděla, kde Martin se svými housličkami kousky vyvádí, byla by se za něj rozběhla, třeba i přes pole, a ty housle by mu rozbila, že by do soudného dne s jejich třísečkami se neshleďal. Ano, Marina musí tomu nepořádnému jeho životu konec učiniti, dokud je čas, dokud u Martina není všechno ztraceno.

A co takové bouřlivé přehánky táhly hlavou Marininou, vsouvala se souseďka do světnice tiše jako kolčavka a pozorujíc Marinu, prohodila klidně:

„Můj právě přišel z obecního“ a praví, že Martin tam hraje a zpívá, až se hospoda třese, a každého napájá, kdo hrdo má.“

Co souseďka ta slova dořekla, Marina vyběhla z domku, nezbajíc křiku a nářku dětí, a pádila na „obecní“. Ze vrchní okna hostinské místnosti byla otevřena, z daleka slyšela houkati basu, výskati housle, vřískati klarinet, juchání a z proudu tónů vynikal Martinův zpěv:

Co by koza netrkala,
když ona rožky má? —
Co by dívka netančila,
když ona nožky má,
když ona nožky má? Hojasa!

Dokončení.

BOŽE, PŘED TVOU VELEBNOSTÍ.

INTROIT.

Bože, před tvou velebností
na kolena padáme,
oheň lásky svou milostí
zapal v srdcích, žádáme:
Bychom tebe milovali
jako v nebi andělé,
obět bychom čistou vzdali
podle svatě vůle Tvé.

GLORIA.

Sláva, sláva na výsosti!
zazní ze všech cest a měst,
ty jsi, jenž jsi od věčnosti,
láska tvoje jméno jest.
Ke tvé slávě hvězdy svítí,
slunce je tvým oltářem,
vesmír obět přináší ti,
kaditelníci je zem.

EVANGELIUM.

Boží slovo ukazuje
cestu k věčné kráse nám,
temnot bludů zaplašuje,
otevřít pravdy chrám,
seje lásku k Bohu, k lidem,
dává sílu v úzkosti,
naplňuje duši klidem
nadpozemské milosti.

CREDO.

Jeden Pán je nebe, země,
mocný Bůh náš Hospodin,
aby lidské spasil plémě,
vstoupil na zem jeho Syn,
z Otce zplozen, z Panny zrozen,
z Ducha pravdy počatý,
celý svět, jím vysvobozen,
čeká rajske odplaty.

OBĚTOVÁNÍ.

U oltáře kněz tvůj stojí,
k tobě, Otče, zdvihá dlaň,
světlo mocné lásky svoji
račiž, Bože, vylít naň!
K tobě zdvihá chléb a víno,
jak mu rozkázal tvůj Syn,
obě buďž proměněno
v čistou oběť našich vin.

SANCTUS.

Svatý, svatý, Bůh náš svatý
světy buď, shasíná,
všemohoucí, nepojatý,
všeho dějstva příčina.
Před ním anděl čelo sklání,
sklání struny harfy mdlé,
lidská ústa do skonání
nevysloví slávy Tvé!

POZDVIHOVÁNÍ.

Serafíni lásky plní,
sstupte s nebe v pokoře,
nech se vaše hymna zvlní
v chudé chrámu prostore,
rozstupte se beze hrází
stěny úzké svatyně:
Požehnaný, jenžto vchází,
Jemu chvála jediné!

AGNUS.

Ó Ježíši, nejsem hođen,
poď střechu bys vešel mou,
Ty, jenž pro mne byl jsi zboden,
viz mou lítost zkroušenou.
Vejď, vejď, buď mi hostem,
věřím, doufám, miluji!
V srdci tichém, zloby prostém
čistý stan ti zbuduji.

PŘIJÍMÁNÍ.

Chléb tu dýchá, víno žije,
víra chápe zázrak ten,
kněz tě jí a krev tvou pije,
silou tvou je obcerstven.
Kéž i já se s tebou spojím,
když ne tělem, duší svou,
srdce tvé buď srdcem mojí
dobrotou a čistotou.

KONEC.

Žehnej, Bože, vlídnou rukou,
žehnej dětem poďdaným,
tobě vděčná srdce tlukou
obrozená hoďem tvým.
Potři v duších zlost a pýchu,
v sídlo lásky proměň zem,
žehnej nám, ať prosti hříchu
hložíme světa k ráji jdem!

(Pro kancionál Dra. A. Podlahy přebásnil K. D. Lutinov.)

ŠEBESTIÁN BRUNNER.

(Z knihy: Dra. Jos. Scheichera: Sebastian Brunner. Ein Kapitel aus Österreichs neuester Zeit- und Kirchengeschichte, Vídeň 1888, Woerl.)

DR. JOS. SCHEICHER, PŘEDNÍ KATOLICKÝ PUBLICISTA rakouský, vydal před nějakými 30 roky klasické dílo, životopis svého předchůdce a mistra Šeb. Brunnera. Kniha už stará, ale posud svěží a platná, vysoce významná pro reformní proudy církevní. Podáváme zde kus kapitoly ukázkou:

• Brunner vstoupil do vídeňského semináře. Provisorium, které sám sobě byl stanovil, přešlo v definitivum, neboť našel tam muže, který byl s to rozuměti jeho toužící duši a dobře, správně ji vésti; byl to spiritual Horný, který pak zemřel r. 1857 co děkan kollegiálního kostela u sv. Petra ve Vídni.

Nebyli tehdy ve Vídni vždy šťastní ve výběru lidí pro důležité místa, jak alespoň nyní dějiny usuzují. Dle tehdejších názorů usuzovalo se arcif jinak. Jevila se tehdy opravdová ohromná skromnost v požadavcích po každém i po vzdělání. Žádalo se jen dobré smýšlení, což v oné patriarchální době znamenalo chválení vše, co nahoře se dělo aneb co s vrchními stálo v poměru milosti. Arcif jsou to právě prázdné hlavy, které doveďou nejlépe lézti a se hrbili: proto není divu, že těm namnoze kvetla pšenice. Buďu mít ještě příležitost o tom mluvit.

Spiritual Horný nebyl šplhavcem, který by chtěl službou lidskou doplniti, co by mu scházelo na milosti Boží; nemohl též nikdy dosáhnouti obliby co kazatel. Ale že Bůh sám jej postavil na místo, které zastával až do r. 1847, dokazují výsledky, poženáný vliv na alumný.

Našemu Brunnerovi byl vůdcem a rádcem ve smyslu zcela eminentním. Neměl tento mladík snahy a toho pachtění, které konečně studentovi musíme odpustiti, aby zkouškami a při zkouškách excelloval. Chtěl jen rozluštění svých pochybností, základy pro stavbu trvalé náboženské budovy, a uklizení otřesených základů z mládí. Umínil si, že vzdalovati bude od sebe vše belletristické, za to ale že bude studovati taková díla, která by byla s to otevřít mu brány vědecké theologie.

Horný získal si důvěry mladíkovy hned při prvních exercitiích: otevřel mu své srdce dokofán, boj mezi vírou a bezvěřím. A Horný vešel nyní tento dobré snahy sledující talent právě tak moudře jak láskyplně. Vložil do jeho rukou lekturu, která byla s to ukázati postupně jednu námitku za druhou v její vratkosti a pravdu v celé, unášející kráse.

Není zde mým úkolem jmenovati ony knihy, které konečně i dnes mají své staré přednosti a jsou k užívání. Poukážati chci

jen na Hurterova Innozenze, Möhlerovu Symboliku, dále na Molitora, Dreye, de Maistre, Günthera a Veitha. Tito mužové vedli a přiměli také Brunnera k lepšímu a důkladnějšímu poznání církevních otců.

Není příliš mnoho těch studujících bohosloví, kteří by nalézali zálibu v takové lektuře, lépe v takovém studiu, aby tak jen pro sebe otce četli, z nich si výpisky dělali a je studovali, jak to činil Brunner. Většina se spokojí s tím, že studuje zadané, aby, je-li kdo ctizádostivý, dostal »eminence«. Že profesori nepoznali výborné vložky Brunnerovy, že jej považovali za prostředního studenta proto, že se ze sešitů neučil doslovně a dobře na paměť, to působí dnes arci komicky. Tragikomické se nám zdají pokusy, které konal jeden profesor, Brunnera i sesměšnit, tím, že vzal jeho písemnou práci pod nůž kritiky.

Ale pro to, co jsme svrchu uvedli, nemůžeme profesorům ničeho vytýkati. Jejich kontakt s žáky je skrovný, jejich úsudek zakládá se na zkouškách. A tu jsou kompilatoři spisů nebo knih více nuceni než příliš slabi, aby považovali nejlepší oddělkávače za největší talenty. Nerozpoznání je nezbytné skoro.

Koho by to nenaplnilo vnitřní jakous veselostí, že na universitě ve Frýburku během mnoha let »propadl« jeden jediný student u profesora pastorálky. A tento konglomerat stigmatizované neschopnosti se jmenoval – Alban Stolz. Stal se bezprostředním nástupcem onoho profesora, jenž ho nechal padnout a předčil ho dalece v práci i v slávě.

Že tehdy Brunner zůstal nepoznán, nesmíme nikomu zazlívati. Že z toho později jistý byrokratický cop chtěl vyvozovat konsequence, když Brunner už byl světoznám, poznamenávám jen mimochodem. Byrokrati blamovali vždy nesmrtelné naši i každou otčinu.

Celkem vzato vyučovali tehdy na theologické fakultě mužové ne právě nepatrní. Než zdá se, že také laborovali částečně na onen morbus theologicus austriacus, jehož bacill byl vštípen za dob Josefa II., aneb že se aspoň neosmělili míti a vysloviti samostatné myšlenky.

Je přece známo, že theologické ústavy přicházejí jen a pouze v úvahu jako instruktivní ústavy pro mladý klerus.

Tak je tomu ještě i dnes. Že by se udělalo na fakultách místo pro lidi, kteří by mohli žít a se věnovati theologické fakultě jako takové, vůbec, nenapadne nikomu – vyjma zcela krátkou periodu pro Vídeň. Ať se každý ve své studovně zabývá a trmácí s vědou, pro veřejnost existuje jen tehdy, když má pro mladou, theologii se věnující mládež praktické, vycepované věci ve formě spisů a diktátů.

A pak se ještě divíme, proč němečtí a italští theologové stojí na vyšším stupni než rakouští.

Theologie nebude moci dosáti vůdčí úlohy, dokuď jí nepovane příznivější vítr a nezasvitne jasněji slunce. Arciť je dosti lidí, kteří myslí, že pro královnu všech věd není třeba lidské pomoci, kteří se obávají, že by se kandidáti stavu kněžského stali příliš učenými, lidí, jímž i prostřednost ve všem zdá se zlatou. Ne mnoho zkoumat a myslit, nýbrž jen věřit a poctivě jednat.

Neupírám, že většina se s tím spokojí a dobře působí, že nenalézají žádných obtíží věřiti a víru v jiných uchovati. Ale poněvadž jsou lidé různí, protože také hloubající a myslící osoby mají nesmrtelné duše a nesmějí být dány na pospas, musejí býti na universitách vychováváni také apologeti, i když se každý studiosus k tomu nehodí. Alespoň příležitost k tomu musí být dána. Mají býti nalezeny a osvětleny bludné cesty falešné vědy aneb zúmýslného svedení na zcestí a musí býti postaráno o praeambula, aby nastávající apoštol lidí mohl se státi vůdcem pochybujících živlů.

Nesnese to každý, řekne-li se mu: Nefilosofujte dlouho, modlete se jen o milost víry. Mnohý v tom vidí výmluvu, vysvědčení chudoby, a přičítá to theologii, co by se mělo přece přičítati jen lidem. Myslím, že by se mělo vždy přesně rozlišovati mezi theologií-vědou a theologií jako učením spásonosným. Hříšnému člověku přináší tato pokoj, ale duch myslící chce být i onou podporován.

Kéž by profesori a učitelé i vychovatelé zvláště duchovních nikdy nezapomínali na toto dvě. Bylo by to neodpuštělné, kdyby věda část nábožnou ponižovala, ale totéž platí i více versa.

Ve vídeňském alumnátě spojoval tehdy toto obě asi jediný spirituál. Nebyl to tedy nejlepší myslitelný stav, ale přece lepší, než kdyby všichni představení byli dbali jen na odříkávání ze spisů a učebnic a na nábožné klopení zraku. Nezní to právě jako nejlepší vysvědčení, když čteme o jednom představeném ve „Woher, Wohin“, že nebyl spokojen s approbovanými definicemi rozumu, nýbrž stále žádal, aby se bral ohled na dále vyvinutou filosofii. „Může někdo dosáti zlatého řetězu, aniž by měl zlatou vědu“.

Může býti také někdo - to k zmírnění našeho úsudku - dobrým vychovatelem, aniž by měl odborné vědy. Jen má býti potom tak chytrý a nedávati si před mladými studenty sám rány, nemluvití do něčeho, k čemu fond mu schází. Moudře mlčet je také věda.

Že tehdy se Josefinismus ještě nepřežil, je každému beztoho známo. Uvažme jen, že to bylo v letech třicátých. Nebylo tehdy sice už Dollinerovo skrachované kanonické právo, ale profesor

Gapp (laik) nevyšinul se ani zdaleka až k výši zdravého církevního smýšlení. Též vysoký klerus rekrutoval se ještě pořádkem z bývalých kancelářských sil, o kterých se říkávalo při jmenování biskupy, že byli přesazeni z »konceptu« do »expeditu«. Nebude nám to tedy nikterak nápadné, že světský biskup k Brunnerovi a jeho kolegům po přijetí nižších svěcení pronesl slova: Věnovali jste své služby státu a církvi.

Kancelářské pozeňání nemálo hnětilo mladé tyto lidi. Neboť i když nahoře nevanul ještě čerstvější vítr, duch mladých theologů už se slibně a hodně probouzel. Vyrůstali tu lidé, kteří stáli po jednom desetiletí, když revoluce otfášala základy starého Rakouska, stáli na svém místě a ukazovali novou lepší dobu, která začínala.

Jak málo k polepšení přispěla vláda, dokazují mimo mnohé tato fakta. Nejenom že měla theologie z části profesory dubiosní kvality, nýbrž i na venek ukazován jakýs despekt před touto fakultou. Nejenom že theologické přednáškové sály mnoho trpěly vnikajícími tam zápachem ze sálů, kde se secirovalo, nýbrž i to jméno za vhodné, že týž sál, kterýž právě opustili dogmatici, okupovaly kandidátky babického kursu.

Mezi posluchači theologie vládla vážná snaha založit samostatně dobré základy pro budoucnost. Mimochoodem řečeno se mi zdá, že taková snaha a takový duch mezi mladým lidem je lepší, než by jako mladí ptáčci jen otvírali zobáček po pokrmu, a ve všem a vsuď očekávali rozkaz svých pánů. Kandidáti kněžství, jimž od prvního okamžiku působení tak ohromné důležité věci se svěrují, musí býti už v alumnátě schopni jisté samostatnosti, a v tom směru nesmějí býti udučováni. Nejsou dle mého mínění nejlepšími představenými ti, kteří při každém nenaporučeném kroku dělají rámus. Konečně stále poručníkování se nedá úplně provést, lepší elementy přinášeji stále duchu svému novou stravu, a ty špatnější ... dělají allotria.

Brunnerovi kolegové zabývali se vědeckými studii, odebírali pospolu přes 12 novin, theologického, historického a filosofického obsahu. Byli úplně přesvědčeni o pravdě slov Molitorových: »Chceme-li do času zasáhnouti, nesmíme státi za ním, nýbrž nutně nad ním«. Mezi těmito listy byly i takové, které by bylo opatrnické představenstvo semináře sotva připustilo, kdyžby bylo o toin tázáno. Na štěstí odebírali je mladí tiito lidé jen proto, aby se cvičili v obraně. Scházeli se denně, vyměňovali si navzájem názory, sdělovali si navzájem, jak to či ono heslo vyvrátit, upozorňovali se na objevené perfidie protivníků, zkrátka, cvičili a obrňovali se jako lidé, kteří chtějí kdysi vážně válčiti proti nevěře, bezbožství a nemravnosti.

Nepochybují dost málo, že jen lidé takového zrna mohou v nebezpečných dobách dosáhnout úspěchů. Nepravím, že by představenstva seminářů měla připustit každý druh čelby, že by se o ni vůbec neměla starati. Vždyť jsou i lidé, kteří si doveďou víru vyčistit z vlastní duše. Míním jen, že si mají získávat důvěru mladých lidí, a že vlohy, jako ve zmíněném klubu sejevily, nemají zdržovat, policejně trestat, dle všeobecného pravidla dresírovat. Když nám Bůh posílá na vinici lidi plné nadšení, máme zapřívati Tedeum, a ne je dresírovat jako omezenec. Bohužel říkájí tomu namnoze zcela nesprávně »zlomiti pýchus«.

Bolí mě to vždy v duši, vidím-li mladé kandidáty duchovního stavu, na nichž poznávám na 10 kroků budoucí zcela obchodnické vykonávání úřadu. Jejich řeči točí se kol příjmů, snad též kol piva a partií. Jsou lidmi dobré vůle ve všeobecném smyslu slova. Nebudou mít zvláštních potíží pro velkou přísnost, protože ponechají vše tak, jak to běží. Ale božský Spasitel si vybral ohnivé, přilíší ohnivé učeníky, ale žádné vlažné duše. Míním, že by církev měla též Boha prosit, aby daleka zůstala od sluhů jejich vlažnosti, řemeslnosti v povolání. Víra musí býti pojímána s duchem a životem.

Mýlil by se, kdo by z Brunnerovy autobiografie chtěl usuzovati, že alumnové necvičili druhou knězi potřebnou stránku, totiž zbožnost. V pravdě zbožní lidé nemluví o tom, jak už jsem podotkl, rádi, pamětlivi slov Páně: cum oraveris, intra in cubiculum tuum. Ale tu více snad bezúmyslně dává nám častěji jakoby zábleskem cítiti, co dále se v hloubi jeho mladistvé duše.

Od velkých heroův ducha přecházel sám a s ním i ti, kteří byli stejného smýšlení, rád k sv. Otcům, sv. Františku z Assisi atd., neboť zde nalézali theorii a praxi v nejlažnějším soulažu. Mužové umění a vědy mají snad často pěkná slova, ale jejich neharmonický život odpuzuje. Mladým těmto lidem neušlo též, že veškeren lesk velkých tohoto světa neuspokojuje, ba že často nařikají, že nemají jedině spokojené hodiny, co zatím u svatých jevila se sladká blaženost ve spojení s Bohem. Kdo toho si všímá, ten rád se modlí, ten neodcizuje se vnitřnímu životu, ačkoliv ví, že život světského kněze se musí odehrávat v aktivitě a ne jen v zbožném rozjímáním.

Do posledního roku theologických studií Brunnerových (1838) padly důležité politicko-náboženské události, a můžeme si myslet, jak působily na naše studiosy. Tehdy považovala to pruská vláda za včasné ignorovati katolickou církev, jak se to dalo v Rakousku. Vypukl spor o smíšených sňatcích. Arcibiskup Kolínský Clemens August byl uvězněn. Ale v Německu povstali též mužové, kteří chtěli bojovati pro svatou věc víry. Görres napsal svého »Athanasia«, nejsilnější to buditelský hlas století. Ve ví-

deňském alumnátě byl čten s ohromným zápalem, vše projevvalo radost, že přestane konečně hniloba a hřbitovní klid v církvi.

Brunner, který byl už mnoho cestoval, jemně znalost řečí, sociální rozhled a bohatství ducha otevířelo, ač byl ještě studentem, brány k veředuchům doby, znal Görresa osobně. Vykládal teřy svým kolegům o něm a popisoval jim tohoto geniálního muže.

Spirituál Horny byl častěji přítomen, když mladí lidé tak bojovně jářali. Vůbec se zdá, že vlastně duch tohoto muže opravřdu rozžehl oheň v srdcích bohoslůvců; živil tento oheň a chránil přeř nevhodným vypuknutím v nepravý čas. Horny četl s nimi nejnovější věci literární; zvláště Hist. pol. listy byly, jak se zdá, předmětem jistých společných večerních konferencí.

Tak přiblížil se konec studií. Horny připravoval ještě kandidáty důkladnými exercitiemi. Navázal na slova Páně k Petrovi: •Když se sřtaráš (presbyter), vztáhneš ruce své, a jiný tě opáše, a poveře, kam ty nechceš«. (Jan XXI. 18.)

Doba byla tím vážnější, poněvařž v alumnátě vypukl tyř, jenž vyžářdal si též několik obětí. Kněz musí véřti život obětí; musí přinářeti obětí a sám státi se obětí. Sacerdotium est sacrificium. Brunner tu oběť přinesl. 5. srpna 1838 slavil první mři sv. v Mariacell, se slávou, jaká ve Štýřsku se při tom rozvinuje. Primiciant dostane korunu na hlavu a hřl kvěťm zřobenou řo rukou. Lehce tu můžeme myslet na ozřobeného oběťního beránka.

Nuže, oběťní beránku, jři teřy řo praktického kněžského života a uř se rozuměti, co ti řekl tvůj spirituál: •Jiný tě poveře, kam ty nechceš!• Ach, život v poslušnosti kněžské žářá víc obětí, než se ti zdálo!

Přel. Alois Jašek Studýňský.

HRABĚ Z HABSBURKU.

Romance Fridricha Schillera. Přeložil Karel Dostál Lutínov.

Pln v Cáchách byl staroslavný sál:
Tam v nádheře, v císařském jasu
dlel s posvátnou mocí Rudolf král
při korunovačním kvasu.
Stůl pokrýval falckrabě krajů, kde Rýn,
Čech naléval v poháry perlivých vín,
a voličů sedmice skvělá,
jak hvězdy kol slunce staví se v kruh,
kol vladaře světa rozvila ruch
svých čestných úřadů bdělá.

Kol dokola balkony, stožáry,
tam v plesu zřít na hlavě hlavu,
a v pozounů slavnostní fanfáry
se mísí jásání davů.
Vždyť ukončen po dlouhých rozbrojích zas
čas bezvláďí, krutosti, strašlivý čas,
a soudce zas na zemi vládne.
Hrot železný nebude slepě už vlást,
už pokojný občan se nebude třást,
že mocnému za kořist padne.

Tu císař pozvedá poháru jas
a s vlídným úsměvem praví:
»Aj, slavnost je skvělá, a vzácný je kvas,
jenž královské srdce mi baví.
Leč pěvec mi schází, jenž přináší ples,
jenž hlaholem sladkým by duši nám vznes
a božsky vznešeným pěním.
Tak oď mlaďa vždycky býval můj zvyk,
a čeho vždy rytíř byl milovník,
i jako císař si cením.«

A ejhle! tu v knížat, dvořanů kruh
kmet v říze jde vážných kroků;
jak stříbro jest jeho kaďetí pruh
už pobílen plností roků:
»Zvuk lahodný zlatých spí ve strunách,
vždy pěvec o lásce do nich sáh',
on Dobra a Krásna dar věstí,
jak srdce si přeje, co mysl žďá;
rci, co se ti císaře hodným žďá,
dnes na výši moci a štěstí?« —

»Já nevelím pěvci v slavný ten den«,
oď císař, směje se mile,

»on většímu pánu je podroben,
on poslouchá rozkazu chvíle.
Jak vichor když zahučí povětrím,
kam, odkud přichází, což já vím,
zdroj z hlubin jak skrytých se valí :
tak z nitra vše pěvcova píseň v noc
a probouzí ztemnělých citů moc,
jež zaklety v řadrech spalý«.

A pěvec do strun dlaň zabořil hned
a mohutnou píseň z nich zvonil :

»Rek čacký k lovu na koně seď,
by kamzíka plachého honil.
S ním panoš jel, nesa zásobu střel,
on na statném komoni ku předu spěl
a na nivu odbočil z lesa :

Tu zaslechne zvonek v dáli kdes,
to kostelník zvoní, a za ním kněz
jde, tělo Kristovo nesa.

Tu hrabě se k zemi uklonil
a pokorně klobouk sňal s hlavy,
by upřímně křesťanskou vírou ctil,
co spasilo lidstva ďavy.

Leč potok šuměl tu lučinou
a, rozvodněn divokou bystřinou,
se poutníkům do cesty stavil ;
kněz na bok svátost odsunul,
by hbitě si s nohou obuv zul
a na druhý břeh se plavil.

»Co hodláš ?« hrabě se vytasí,
an v údivu zírá na ně.

»Jdu k muži, jenž se smrtí zápasí
a po rajské touží manně ;
zde přišel jsem k lávce, a lávka ta tam,
tu bystřina odnesla, Pán Bůh ví, kam,
vír vln ji v bezeďno shodil.
Bych donesl spásu žiznivým rtům,
je třeba, bych na vzdory přivalům
bos voděnkou bystrou se brodil.

»Tu na kůň jej vsadil habsburský rek
a podal mu sám uzdu zlatou,
by chorému přinesl svátostný lék
a vykonal povinnost svatou.
Sám pak si na koně panoše seď
a dále stíhal kamzíků sled
a vesele po horách honil ...
Kněz druhého jitra, v očích jas,

veď hraběti koně za uzdu zas
a se skromným díkem se klonil.

»Chraň Bůh! zvolal hrabě v pokoře,
bych užíval k honům dále,
bych k bojům sedal na oře,
jenž nosil mi Stvořitele!
A nechceš-li přijat jej pro sebe,
buď věnován službě pro nebe!
Vždyť já jsem jej daroval tomu,
jenž světil mi pozemský statek a čest,
mu patří má duše, má krev i má pěst,
jsem manem jen jeho domu«. —

»Tak nech Vás Bůh, naše všemocná hráz,
jenž k prosbám chudých se sklání,
nech oslaví zde i nahoře Vás,
jak Vy jste ho uctil v tom dání.
Jste mocný hrabě a známý všem,
váš rytířský mrav zná švýcarská zem;
šest milostných dcer Vám zkvétá.
Jen štěstí dej píti Bůh jejich rtům,
šest korun nech přinesou v mocný Vás dům
a září na věčná léta!» — — —

Skráň v dumách císař ukláněl,
jak v zašlých dobách když tápe,
a nyní, kdy zpěváku do očí zřel,
slov smysl hluboce chápe:
A náhle poznává knězovu tvář
a ukrývá slzi proudících zář
v nach pláště, jenž v záhybech splývá.
A všechno dívá se na něho
a poznává hraběte českého
a o Boží dobroti zpívá.

DODATEK: Bedřich Schiller (1759 - 1805) připojil sám k této básni poznámku: »Tschudi, který nám zachoval tuto anekdotu, vypravuje také, že kněz, jenž měl onu příhodu s hrabětem habsburským, stal se později kaplanem u kurfiřta mohučského a nemálo přispěl k tomu, aby se při nejbližší volbě císaře, která následovala po dlouhém interregnu, myšlenky knížetevolitele obrátily na hraběte z Habsburku -- Pro ty, kteří znají dějiny oné doby, podotýkám ještě, že vím velmi dobře, že Čechy svůj arcibiskup při Rudolfově korunovací nevykonávaly«. --

Pozoruhodno jest, s jakou pietou píše protestant (a Ne-Rakušan) Schiller o katolickém kultu Eucharistie; i jiná jeho díla jsou prochnuta katolickým duchem.

Und der Graf zur Erde sich neiget hin,
Das Haupt sich mit Demut entblösset,
Zu verehren mit gläubigem Christensinn,
Was alle Menschen erlöset.

† **Fr. Ad. Šubert.** Vysoce významná osobnost odešla z českého života. Výrazná ušlechtilá hlava německého typu. Jeden z těch krásných cizinců, kteří jen krupěj mají naší krve, ale moře lásky k naší věci a k našemu lidu. Nastoupil dráhu publicisty v redakci Kopalova katolického »Čecha«, byl prvním nezapomenutelným ředitelem Národního divadla, jež výtečně vypravil na výstavu do Vídně a otevřel svět Smetanově »Prodané nevěstě«, byl inspirátorem památné Národopisné výstavy, stále pilným publicistou, me-moiristou i básníkem životních dramát (Jan Vřava). Ku konci byl redaktorem v »Nár. Politice«. Poněkud záhadným zůstává nám ve vývoji jeho v posledních letech blahosklon k Macharovi. Blížší studia snad zjev ten vysvětlí. Čest budiž jeho památce!

K jubileu řed. Fr. Slaměníka, uveřejnil prof. Drtina v Píerovském Obzoru: »Pan ředitel Slaměník dožije se v pondělí sedmdesátky, a řada ctitelů a přátel projevů mu upřímné blahopřání. S uspokojením může pohlížeti na život krásný a šťastný, posvěcený práci, pravdě a lidskosti, české škole a mládeži. Výborný učitel vedl mládež k životu krásnému a ctnostnému. Sám ve »Vzpomínkách starého učitele«, jež v »Komenském« uveřejňoval, líčí své bohaté zkušenosti a podává věrný obraz životního svého úsilí. Slaměník záhy uprání zrak k bohatýrské době

českých dějin kulturních, v husitství a českém bratrství, v Husovi, Chelčickém a Komenském nalézá vyvrcholení českého myšlenkového vývoje, živé vzory opravdovosti a mravní čistoty, jež směřovatnými mají zůstat i době přítomné. V Píerově, jemuž tolik práce a lásky posvětil, zakládá Museum Komenského na oslavu třístých narozenin velkého učitele národů a sám do vinku mu daruje na 5000 knih a je stále jeho duší a hybnou silou. Od r. 1880 vydává časopis »Komenský«, sousťeďuje kolem něho učitelstvo moravské, píše články o škole a výchově mládeže, jež šťastně ukazují nové dráhy a směry. Učitelstvo moravské slučuje v mohutnou organizaci na podkladě pokrokového idealismu a silnou oporu opatřuje ji v jubilejním fondu podporovacím. Tak v srdcích učitelstva moravského zajistil si paměť vděčnou a trvalou, když dílo své odevzdával v další pětici do rukou řed. J. Úlehly. I dnes ve věku vysokém sleduje Slaměník s upřímnou, živou účastí běhy života veřejného, lásku a pětici svou stále věnuje české škole a lepší její budoucnosti, a znova z bohatýrské naší minulosti čerpá novou krásnou nadějí, že »přejde vlchřice hněvu a národu se vrátí vláda věcí jeho«. S mladistvou ochotou spěchá do Prahy, aby vyhověl pozvání Jednoty Komenského a přednášel při výroční oslavě narozenin velkého učitele ná-

rodů. Živou účast projevuje při každé akci posvěcené české škole. Slaměník jest horlivým členem mezinárodní Společnosti Komenského (Comenius-Gesellschaft) v Berlíně. Od jejího založení 1891 zasedá v jejím širším výboru a horlivě přispívá články o věcech českých do jejich »Monatshefte für Kultur u. Geistesleben«. V posledním čísle má článek o dozvucích Husových oslav v národě českém. (Nachklänge zum Husjubilaum«). Připomíná Němcům, čím Hus byl Lutherovi a čím stal se všem kulturním národům Evropy i Ameriky, ličí putování do Kostnice, popisuje její památná místa a předvádí cizlné významný Šalounův pomník Husův a jeho památné výmluvným okolím. Článek končí projevem litoš nad tím, že Jednota česko-bratrská, tento nejkrásnější český květ na ušlechtilém stromě křesťanství, nestala se účastnou práv tolerančního patentu císaře Josefa II. a sbory její nemohly se veřejně ustaviti: v níh byla by zajisté národu českému zkvětla nová sídelská pracovitost, pořádku a mravní čistoty. Článek Slaměníkův je článek jubilejní a svědčí o zlatém srdci a ušlechtilé povaze našeho jubilanta. V roce Husově dožil se své sedmdesátky — kéž žije mezi námi zdrav a šťasten mnohá léta a dožije se krásné jilfenky lepších dob míru, pravdy, lidskosti a lásky. V Hněvšíně, 28. září 1915. Prof. Frant. Drlina. « Otiskujeme tento článek, abychom upozornili na zásluhu Slaměníkovy, ač litujeme, že z tábora konservativního zabloudil do nebezpečných vod. Dr. Drlinovi pak se divíme, že ani tyto vážné doby ne naučily ho větší snášenlivosti k církvi katolické a neubraly fanatismu. Kdo může tvrditi, že Jednota Bratrská měla ochopnost uvésti pořádek a mravní

čistotu, ten jistě nečetl Kšaft umírající Jednoty od Komenského!

Jan Rokyta (Adolf Černý) k jubileu Husovu uchystal 4 »knihy pozdního Husity«. První z nich vydal 14. května 1915 pod názvem »*Žpěvník o Janu Husovi*«. Zachycuje s přeněžnou láskou v rhetorických verších různé epizody ze života Husova a zle se kaší a kasá na jeho nepřátele, jež tituluje lichotivě podle vzoru mistrova: »Plemeno hadí, plemeno ještěřčí, ještěř, syni nefesti a hříchů, nevěstka, antikrist, očl zmiije, syni nevěrní, koukol, bodlák, pýr, Pálec Jidáš, zrádný král, chrti, škleb křiví tváře popům, prelátům, plazi hnusní, přiserní a draví, tuční kanovníci, dravé lidské šelmy a pod. Za to mistr Jan kněz holubičí, »co na kom lživého, stejné všem do prachurve«: »Velikým hlasem všecky za pravdou volá (strana 8.) — Však Bellém zůstal, čím jej zbudoval, jest ryzí, boží pravdy pevný val« (17.) — Jenž učil hledati nás pravdy cestu a nebáti se lidských zlob ni trestů — a za to našel ve plameni skon. (18.) — Vidí, že z nich valný zástup boží na obranu pravdy povstává. (31.) — Jdu přece za svou pravdou, Bůh to ví! (38.) Ejhle, vzdává se bez boje, své pravdy není jist! Řkou: Pravdu znetvořoval a byl lhář. — Dám za pravdu tam slovu svěnu znět. (39.) A za pravdu-li shořím na hranici — shořím — pravda má však neshoří! (40.) — A pravda, pro níž jeho upálili. Děi: Pravdu držím, s pravdou zahynu (49.) — Že sáh' věčném po ovoci, svět mu kacif přezdí. — Jeho pravdy osud zdal s ním též v ocel nespoutall? Osud pravdy mé mne děsí (51.) — Údy zhytnou v křeči, ale Pravda nezahyne (53.) — Pravdy moji neupálí. Žes jal kněze Pravdy věčné. —

Pravdu, která v srdcích dříme. (54).

— V té *pravdě*, kterou poznat dal (55).

— Ano, *pravdu* praví, *pravda* jest (59).

Než *pravdě* za oběť své tělo složil.

A věčné *pravdy* rozesíval zlato (62).

— Z Pisma poučen být chtěl, v němž jeho *pravdy* nepřebraný poklad (63).^a

Atd. — Jak vidět, jest v knize Rokytově nesmírně mnoho *pravdy*. Škoda jen, že čtenář se nedoví, která to speciální *pravda* jest. Zvláště, když se tu lid vyzývá, aby pro tu *pravdu* trpěl: *Pravdu* drž můj lide, zvol raději trní, než bys opustil ji, než se rozední.

Lež se bude k tobě blížit s usmívaním, o bratrství mluvit, svalé svornosti — ty se nedej mýlit tímto lásky zdáním, pro lži pochvalu se *pravdy* nezhosti. Raději ať zve tě, plna žluči, octa:

Ejhle kacíř!

Z jejich úst buď pro tě nejmilejší pocta:

Ejhle arcikacíř!

Básmík končí nadšenou apotheosou prachu místrova:

Dál letí v příští staletí a bude děsit stále

vás, kteří jste jej zhubili pomocí zrádce krále

a bude *pravdu* hlásat dál, již chléli jste mu vzít

a ještě po tisíci let ji bojovníky vznít. Mistr Jan. On, »betlémský zvon«, mluví tak úchvatně, že

»po tváři z dívčího oka slza se roní — ba i »chudého krejčíře bázeň opouští

lichá, zázračnou posilu čerpá žena z těch úst«.

Marně arcibiskup dal spálit na výstrahu jemu 16. července 1414 knihy Wiklefovovy!

Že chlél, aby nejen ovce byly bílé, ale čistých srdcí také pastýři — překáželi jemu v jeho dobrém díle, síl mu v cestu kladli na děl, na šíři,

žádali, ať jejich pokloní se sile — a když nechtěl, dým nad Prahou zavíří:

Zbyněk biskup Abeceđa

spálí knihy aniž věda,

co v nich psáno jest —

ale běda jemu, běda!

Přijde popelečná středa,

pokuta a trest!

Tímto tónem jde celé »dilo« a vysílkuje úplné citění »národa«, resp. Národních Plachet — které ovšem nemá nic společného s výzkumy skutečných znalců dějin: Palackého, Tomka, Lenze, Pekaře, Sedláka, Kybala, Novotného atd. Se slepým fanatismem není žádná diskuse možná. Na obálce je Šalounova hlava, která silno připomíná braďatého kozla. Má to býtli vtip?

Hřbitovní nápisy v Rixdorfu.

V úvodníku upozorňujeme na staročeské nápisy náhrobní, Dne 22. 7 1905 byl redaktor I. I. v Rixdorfu, bývalé osadě vyhnaných čes. bratří u Berlína. Někteří z nábožných nápisů jsem si opsal:

I.

Zde odpočívá stánek těla Pavla Marše. Narozený 1641 D. 8 Aug. v Čechách ve vsi Čerinný, odebral se k spasiteli 1712 d. 4 Feb. Duše šla do radosti, tělo zas ožive. Protož oudové milý, spěte při Spasiteli, při Beránku svém.

II.

Zde odpočívá stánek těla Johanny Kristkové, rozená Liškova. Ona byla narozena v Rixdorfu dne 5. března 1782 ho roku; odebrala se blažená ke Kristu Pánu dne 16. prosince 1824. Jejich stáří bylo 42 let, 9 měsíců a 11 dní.

Aj, jak máš líbezně spáti
po těžkostech mnohých;

a jsi ve sladkém spočívání
v rukou Ježíšových.

Ó! jak bude vědět, jak se jí jde,
když tě konečně zblízka spatřuje
tak jak ty ji.

Zvíkovský Rarášek byl zhudebněn Vítězslavem Novákem a dáván na Nár. divadle v Praze s velkým úspěchem.

V Družině literární a umělecké panuje po čas války klid. Za to »Mor. Kolo spisovatelů« neodpočívá, chystá Almanach a vydává publikace svých členů a chápe se literatury se stránky praktické: Členové »Kola« dostali ceny Mor. zemského výboru (pokud víme, Dr. Ondř. Přikryl obdržel za pohádku »Romža a Haná« 500 K) a za skutečné členy »Svatoboru« v Praze byli přijati členové »Kola«: Dr. O. Přikryl, Dr. Ferd. Dostál, Vojtěch Martinek a Stan. Cyliak. ... Naše »Družina« by mohla i v těchto dobách se scházet a pracovat.

»Zdarma kostel vymaluje«, takové annonce čteme častěji v našich listech. Varujeme jak listy tak čtenáře před takovými nedůstojnými inseráty, k nimž se pravý umělec nesníží. Jde o lapání zákazníků, neboť žádný z našich umělců není tak situován, aby mohl malovat kostely »zdarma«. Malba kostelů měla by se zadávat prostřednictvím Kř. Akademie.

Fr. Leubner nachází sebe. V 1. ročníku »Nového Života«, as před 20 lety, napsali jsme, že v Leubnerovi nám roste »katolický Machar«. Chtěli jsme tím říci, že má v sobě žilu macharovského stylu, totiž ležerní a při tom obsažnou díky básnickou s realistickou kresbou, vtipem, satirou. Další vývoj Leubnerův tomu nesvědčil. Psal hluboce proclíněné a promyšlené

verše nezálivné těžkopádnosti a plné archaismů a hříček zvukových a slovních, které zabíhaly někdy do nechuťnosti. Nyní pak konečně uveřejňuje ve vlasti úryvek »Z knihy Můj kantor Život«, v němž projevuje básnické kvality, jež jsme v něm před lety rozpoznali jako latentní: Hravou dovádílost a láskovnost verše i fantazie, jen že tu ještě postrádáme přisnější sebekázně a celkové kompozice a umírněnosti, tak že celek dělá ještě příliš dojem nahodilého pelmelu. Uvádíme tu některé zdařilé úryvky:

Kat aby spral mi písničkáře,
škol slavíky, tmy kalousy,
dle jejichž jenom slabikáře
mám bručet sobě pod vousy!
Jdu vedle nich, a ihned vyčtou
mně krok a hůl a květ a hlas,
jenž nevědomky s rtů mi plyne.
Sám po cestě se toulám jiné
prý obava, kde srazím vaz!
Jak leždy na tržišti slova
hlas lákavě mám naladit
a jaké kvítí v kytku viti
vám vhodný jar mých na obraz.
Slyšíte, jak půvabný podává obrátek
houslí:

Mne lákal obraz kouzelný:
Dvě prkénka jen, krček dlouhý,
tam hlavička, suk, uzet pouťový,
a pod ní pitvor zřetelný
má čtyři černá ouška ploská,
hned na nich navinuly žilky,
prý E A D J vyzvonilky;
hlad, štípní je — jak citelný!
Nebo liceň třípytného Labe:
Hle, po Labi line třípytná pruha,
kam na druhý mu hledím bžeh,
hlad — rozdrobená Boží duha,
ať kníř a svít a šleh a žeh;
a po tom zlatém mostu chodí,
kdo chodí, nevím; tetelí
jen pod nimi se vlnky drobné,

kam dušičky jdou něčí hodné,
jichž vrby želí, ševelí — —
a kdyby jenom jenom hlásku!
A kdyby jenom jenom slova,
kam vanou, tanou do zlatova,
by šplounaly, by mlčely . . .

Vítáme Leubnera na této nové cestě,
nové periodě básnického tvoření!

Zabavené knihy. Censura zabavila »Macharovu čítanku« a téhož sbírku veršů »Krúpěje«, Golgotha a Confiteor I; Sokolský zpěvník (pro psně Ještě Srbsko nezničeno a podobné; Karasovy povídky »Před Husem a po Husovi«; hr. Lützova anglický spis o Čechách; část »Květů«; místo zastaveného »Času« počal Dr. J. Herben vydávat belletristickou »Novinu«, kterou kdysi vydával Machar a Šalda.

Jan Voborský uveřejňuje velmi mnoho básní ve »Vlasti«. Dle romantického, květnatého (ale zvláště v epice málo reličního) slohu a verbalistní sentimentality by se soudilo, že pisatelem jest mladík. Ale zatím jest to starší pan, místořizitelský úředník. Žije jen pro družstvo »Vlast«, kde jest jednatelem. Svůj portrét kreslí v básni »Rosa Thea«:

S balkonem salon. Ve strnuté pýše
záclony modré tam slumují sluneční
svit. —

Bez poesie všech něžných intimit
vadnoucích růží tu sněžná běl dýše —
jak žezlo zlaté v nich jest Rosa Thea!

Do zahrad okna. Světnice to moje.
Na polích všude je zlatý klas zřít.
Ve ptáčím šveholu veršů mých zdroje,
bez těch mi nelze, ach nelze mi žít —
na stole poměny, sešity »Vlasti«,
v nich něco drobných veršíků mých.
Ty mně snad budou kdys pod hlavu
klásti,

až zemru, jak jsem žil, v podvečer
tich! —

Liberi mei ornamenta mea.

Mateří doušku a »Vlast« af mi dají
pod hlavu v záplavě bílého světa! —
V doušce se vzpomínky na matku táji,
ve »Vlasti« zlatitá prška mi slétla
do duše, do myslí. Zlaté tam kvetla!
A zatím v smetl kdes už Rosa Thea.

O láskách nepěl jsem, hledal jen září,
z nebes jež vychází a budí očistu
a lidské myšlenky v lilije sívají
a vede v blankyt zas, vede výš ke
Kristu.

Tak jsem psal, venku když chudobek
sních
v pažitu bělel se, modraly zvonky.
Psal jsem, psal a vždy ve stolrách
mých

vadla až uvadla ta Rosa Thea,
nádherné květy dřív, uschlé teď stonky.
Liberi mei ornamenta mea!

Církevní umělecká a památková rada arcidiecése olomoucké za předsednictví preláta Maxe ryt. Mayera v sezení 21. září 1915 jednomyslně navrhla k povolání za člena K. Dostála Lutínova. Rada tato má úkolem, zříditi církevní museum salesiánské v Olomouci a opatřit soupis všech uměleckých památek v arcidiecési. Obtížná tato práce svěřena dp. Ant. Zainazalovi, katechetovi v Mar. Horách.

Studie a texty Dra. Jana Sedláka dospěly k 3. seš. II. r. Dr. Sedlák znova usvědčuje Husa, kterak opisoval spisy Viklefovy a před koncilem zapíral věty, kterým ve svých spisech skutečně učil. »Studie a texty« vycházejí nákladem Matice Cyr. Met. v Olomouci. Ročník za 10 K. Dr. Sedlák je učenec ryze katolický a přece se mu dostává pochvaly od předních historiků českých.

JANO KÖHLER.

VELIKÉ ZNAMENÍ.

K. Dostál Luřínov.

Z Almanachu ěeskoslov. akciové knĚhlikárny
v Praze.

Slavné Kříže znamení,
jímž jsme zkázy zbavení,
zaplaň v zář! nad námi,
nad chrámy a horami,
nade všemi cestami.

Zářný slunka paprsku!
Zaplál's do tmy okrsku,
z Tebe lidstvu vzešel den,
Tebou ělověk obrozen,
Tebou satan poražen.

Strome rajský živých vod,
jaký vzácný neseš plod!
Kde tvůj svatý kmen se vzpjal,
nový život rozkvétal,
ělověk k Bohu povzlétal.

Věrověsty přesazen!
v naši vlast ten vzácný knien:
V jeho větví šumění
cnost a síla pramení,
roste věda, umění.

Rozplátá Tvá ramena
sílu srdce znavená,
učí snášet bolesti,
přemáhali neřesti,
dobrem kráěet ku štěstí.

Vltězná ty korouhvi,
za Tebou jdem' jako lvi,
pro Krista chcem' bojovat,
hanám světa vzdorovat,
nový ráj si budovat.

Od Gangesu, od Nilu
pojdte čerpat posilu,
lidské plémě různých jmen,
rudé, ěerné nad eben,
pojdte zlíbat svatý kmen!

Není jinde spasení
nežli v tomto znamení,
budiž líbán svatý kříž,
budiž vznášen výš a výš,
celý svět buď jeho říš!

Zaplaň v kráse na nebi,
hvězdy nechť Jej velebí,
slunce se Mu uklánějí,
růží sad Mu zavánějí,
može Jemu vyzvánějí!

Svatý moste do nebe!
Pospícháme na Tebe,
dej, by nikdo nezhynul,
kdo se k Tobě přivinul,
by se cíle nemlnul!

Zhudebnil Ant. Petzold.

Umění ve farních tiskopisech.
Srovnáme-li staročeské pečeti a razítka se současnými, shledáváme velký

úpadek vkusu; místo umění pouhé řemeslo, ba ani ne řemeslo, které by mělo ráz uměleckého průmyslu, nýbrž

pouhé fabrikáty. Tak jako místo tepaného nádobí starosvětského máme v kostelích namnoze továrnický tlačené věci, místo vzácných ručně vyšívaných paramentů nevkusné tovární vzorky. Uznává se už všeobecně potřeba nápravy a umění vrací se na přední své místo, do stánků Božích, jak dosvědčila výstava církevního umění ve Vídni, látky Flemmichovy atd. Bylo by záhodno, aby také ve farních tiskopisech zavládly důstojnější formy. Otiskujeme dnes dva návrhy mistra Jana Köhlera: Razítko farního úřadu Povýšení sv. kříže a podtiskovou kresbu pro úřední listiny (křestní, úmrtní, oddávkové). S poměrně nevelkým nákladem lze pořídit vkusnou a důstojnou úpravu. Redakce »Archy« jest ochotna dáti interestům pokyny.

Tiskem Václava Horáka v Prostějově. — Dotištěno 15. října 1915.
Za redakci odpovídá Karel Doslál.

**Umělé a stavební sklenářství v Prostějově.
Vlastní brusírna a leptárna skla.**

Přibor — 1911:
Zlatá medaile a čestný diplom

**Kostel. paramenta, korouhve,
prapory spolk. vlastní výroby**

deporučuje

Fr. Stadník v Olomouci

Stálý přísečný soudní znalec pro obor paramentní.
Filiálka: České Budějovice Sleupská 10.

**Velký sklad kovového náčiní, kalichů,
oiborů, lustrů, lamp, svíců a t. d.**

**Pouze objednávkou u fy. Stadník
podporujete Matici O. M.,**

kteřé za rok 1912
odvedeno

K 1250.— !

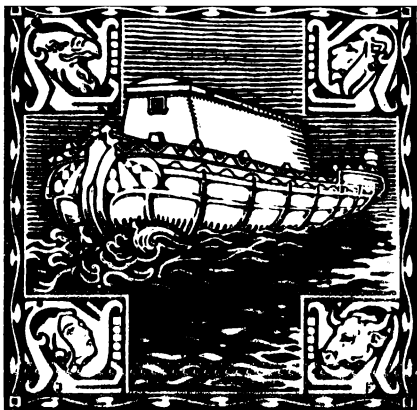
Podporujte jediné
svůj závod!

Pláta heslo:

„Svůj k svému“!

Tiskem Václava Horáka v Prostějově. — Za redakci odpovídá Vilém Vysloužil.

ARCHY

Vydána
KAREL DOSTÁL EDITOR
v Prostějově 1. dne každého měsíce.

OBSAH: Čís. 11 a 12 Te Deum Laudamus. Z latiny přeložil R. D. I.
Gab. Ronaj: Ten to stvořil. Benedikt XV.: Válečnická
roddm a jejich hlavám. - Ahasver. Epická básně Josefa Seebena. Překlad
Fr. Valouška. - M. J. Hus. Studie J. Köhlera. - Joris-Karl Huysmans. Podává
E. - Dr. Fr. Příkrýl: Svatý Konstantin a Method v Dalmácii. - Fr. Sifřov-
ský: Otázka matce -- zemi. - K. D. L.: Na památku Ezechiele Ambrose. -
Olma. Za profesorem Nábělkem. - Novina. Přízraky a fantasmie. - Podobá
Husova. - Dr. Tom. G. Masaryk. Almanach spolku katol. studentů. - Koč-
ně českého jazyka. - Pozapomenutá epopeja. - Gymnashum a studium. - Beu-
ronský ústav palimpsestů. - Titul a obsah III. ročníku.

ROČNÍK III. LISTOPAD 1915. ČÍSLO 11. a 12.

Co den po dni vzchází, dobrořečíme Ti.
 A Tvé jméno zvelebujem až na věky,
 stále na věky věků všech.
 Hospodine, račiž po celý den
 bez hříchu čisté nás uchovávat.
 Smiluj se nad námi Hospodin,
 smiluj se nad námi.
 Budiž nad námi, Hospodine, milosrdenství Tvé,
 tak staň se nám, jak jsme v Tebe doufali.
 V Tebe, Hospodine, jsem doufal :
 A nebudu zahanben věky věkův.

(Pod církevní chorální nápěv
 dle rozměru ambrosianského chvalozpěvu
 z latiny přeložil K. D. L.)

TEN TO STVOŘIL!

(Dokončení.)

A co vběhla do místnosti prachem a kouřem přeplněné a prodrala se zástupem děvčat a bab, spatřila Martina, jak si hlavou veselé pohazuje, až mu kašotavé vlasy sem tam poletují, jak si nohou přicupkává a zdravým tělem nadhazuje, jakoby proud písni jím zmítal, a již Marina přiskočila, housle mu vyrvala, do zástupu jimi mrštila a flink flink Martinu již jich nakládala, a Martin, nenačalým příchodem Marininým překvapen a ohromen, držel jako hlušeč tetřev, jakoby se nemohl vzpamatovat, a nevzpíral se ani tehdy, když jej Marina vlekla z hospody. A bylo to podivání na Martina a Marínu, jak, nemluvíce k sobě slova, dědinou k domku svému utíkali, jakoby jim půda pod nohama hořela, jen hlavy se jim natřásaly. Marinina zafatá pravice, pevně semknuté rty, jiskry sršící oči nevěstily pro blízkou budoucnost nic dobrého. Ale Martin odběhnul dále od hospody, taky pevněji stoupal, ba prudké a úsečné úderý jeho podkovek o kamení prozrazovaly myšlenky Martinovy.

Sotva se domácí dvěře zavřely za manžely, houkla Marina:

•Kde máš peníze?•

•Dalas mně jaké?• — odsekl Martin.

Ať si pak Marina křičela jak křičela, z prázdných kapes Martinových nevykřičela než několik šestáčků.

A nyní Martin začal: •Tak ty mně před celou hospodou? — Ty jsi má manželka, která mně přísahala poďdanost?• A teprve nyní počal Martina bráti čert u vědomí chycené hanby.

Marina vidouc Martina bezpečně padati v chyby mládí, zůstala jak omráčena. Po rozrušení nervů přepadla ji duševní skleslost. Před očima rozevřela se jí opět ona propast, ale tentokrát nikoli při závratí, nýbrž při jasném vědomí. A co plačíc, měla hlavu vloženu v čistých poduškách, vběhl něčí chlapec do světnice s Martinovými houslemi, jež hostinský posílal. Martin dychtivě obhlédl housle a výsledek svého bádání oznámil Marině: •Máš štěstí, že nejsou rozbity; jinak ještě dnes jsem pletl šlapáky na nové!•

Za měsíc po ostatcích slavili u Vavříků křtiny po třetí. Tentokrát měli opět malého chlapečka, jemuž dali jméno Josef. Ale neradovali se z něho tolik, jako z Martinka a Marinky. Ti se narodili zdraví, silní jako buci, kdežto Josefek byl neduživý a slaboučký. Babička řekla Martinkovi do očí, že on je tím vinen, ale Martin výtku odmítal a vinu svaloval na Marinin vztek. Martina nepohlednost Josefkova mrzela, ale ještě více jej trápi-

že Marina nemohla k síle přijíti, že postonávala, polehávala, až ji babička přinutila úplně ulehnutí a radila zavolat lékaře. Martin byl ovšem ochoten všechny lékaře volati, jen aby měl zachráněnu Marinu. Doktor přijel, pokýval vážně hlavou nad stavem nemocné a prohlásil, že je třeba delšího léčení, a jako babička, tak i on důrazně vylíčil Martinovi jeho jednání. Po odchodu doktorově se Martin rozplakal nad Marinou i nad sebou samým. »Marinko« — pronášel k ženě s očima slzami zalitými — »všecko napravím a stvořím věci, že ti radostí bude srdce skákat«. Opatroval pak Marinu co nejněžněji, modré s nebe byl by ji snesl, jen aby ji co nejdříve s lůžka pozvedl. Po dvou měsících počalo Marině sil přibývati a když mohla i na jarní slunce a po dvoře se pokutávala, tělo nabývalo bývalé pružnosti. S Marinou bylo zase dobře, ale zle bylo s vyplacením lékaře. Nejen že ztenčené úspory na to padly, nýbrž vidělo se potřebno prodati i dvě kozičky.

»Vidíš, Martine, jak hospodaříme od deseti k pěti od té doby, co vyděláváš houslemi«.

»Marinko, přísahám ti, že kromě tebe nikomu na ně nezahraju. — A co kozy, za čtvrt roku máš jiné«.

Martin snažil se upřímně slibu svému dostátí. Pracoval pilně u sedláka, spořil a každický výdělek přinášel Marině. Ale ať se snažil jak snažil, úspor nerozmnožil. Všecka jeho mzda solva stačila k výživě tří dětí a ženy, jež se nemohla od nemocného Josefa hnouti. Pláč hošíkův zněl ve dne v noci z chaloupky. Marně Marina jej konejšila, marně Martin hýčkal, dal-li se chlapec do pláče, nebylo lze jej utišíti. Doktora mu volali, léky kupovali, ale nijak mu nepomohli. Tak uplynul čas od slibu Martinova. Koziček nebylo lze koupiti, ba dalo se předvídati, že nouze na zimu ohrozí chaloupku, bude-li to tak dále pokračovati. Přišla jeseň, a poměry se vskutku nelepšily. Již se počalo zevně jeviti, že s domkem to jde s kopce. Nejdříve to prozrazoval krmitník. Kluci z celého okolí nemohli se s krásou jeho smířiti: nepřestávali do něj bušiti kamením, pohazovati blátem. Řimsy na sloupech opadávaly, malba mizela, rozbité tašky k zemi padaly, střecha zela děrami. Marně se Martin rozčiloval, marně hrozil, kluci ve svém díle nedali si překážeti.

Na svátek sv. Martina Pán Bůh s Martina a Mariny část tíže složil. Josefek umřel. Lidé se nadáli, že Martin Pánu Bohu poděkuje, ale podivili se, vidouce jej u hrobečku hojně slzy prolévati a po odchodu knězově volati: »Ach mé děťátko, mé ubohé děťátko, proč nám tě Pán Bůh vzal? Můj kvítečku, proč jsi nám k radosti nerozkveřil?«

Hůř bylo po pohřbu, že Martin neměl čím zaplatiti. V zahanbení sliboval, že do Ondřeje vše vyrovná. Jakmile z fary vykročil, jal se hned slib uskutečňovati. U sedláka se zastavil, o dvě kopy

slámy poprosil, aby měl z čeho plést šlapáky. Ale podivil se, když Marina doma nechtěla ničeho o šlapácích slyšet: »Do fabriky půjdeš« — rozhodovala — »a hned zítra se u řidiče oznámíš«. Ale ačkoli Martina k takové práci určila, sama odpoledne přivlekla do světnice slámy a dala se do pletení a vybízela i Martina: »Tak si plet«. — Martin mlčky přisedl a motal. »Vidíš, jak jsi ty divná« — rozprávěl Martin po chvílce řeč — »hned tak a hned naopak«. — Ale Marině nebylo do rozmluvy, jen pletla a pletla. Po týdnu Martin chtěl se dát na cesty, ale Marina k dalšímu pletení nutila. Uplynulo čtrnáct dní, a v jizbě stál veliký sloup šlapáků. A čím ten sloup výše rostl, tím častěji Martin přistupoval k houslím a přebírnával.

»Jen brnej — nevíš, co jsi přísahal?« — připomínala Marina.

»Marinko, pro Boha, rozvaž mě od té přísahy« — prosil Martin úpěnlivě.

»Ani svatý Otec v Římě tě jí nesmí zbavit«.

»Kdybych tam k němu šel, zahrál mu a zazpíval, že mě jí zbaví«.

Martin, co Marina nevěděla, již si i v komoře pytlík vyhledal, vyprášil a očistil. Ale jak ustrnul, když po čtrnácti dnech zmizely šlapáky a s nimi ne jeho housličky, nýbrž Marina.

»Tak dobře«, — bručel doma Martin — »ukaž nyní ty, co stvoříš«.

A Marina ukázala. Za týden se doma objevila a oznamovala Martinovi, že všechny výlohy pohřební jsou zaplacený, oď truhláře, hrobaře, rectora až po faráře.

Po čtrnácti dnech opět zmizela Marina s novou zásobou šlapáků. Ale uplynul týden, a nevracela se. — »Milá dcerko«, pochvaloval si Martin — »nyní víš, že jeden šlapák stačí pánům na celý rok«.

Za deset dní se konečně Marina vrátila. Ale nepřišla sama, přiveďla sebou i páru koziček. Martin stál před Marinou zahanben.

Hned po vánocích vyďala se Marina opět do světa. Ale tentokrát neodjížděla s vozem, nýbrž nesla sebou jen menší nůši.

»Vidíš, tvůj obchoď slábne« — vytýkal Martin škodolibě. — »Však se ukáže, co stvoříš«.

Po odchodu Marinině přepadla Martina tesknost, jež den ke dni vzrůstala. Stěny světnice hleděly na něj nějak cize, hodiny tikaly smutně, kroky choďců před chalupou zněly dutě, jakoby stoupaly po rakvi. Martin sám si připadal jako duch, šourající se po domě, žvatlání dětí zdálo se mu nemístným. Tesknota se nemenšila blížícím se dnem Marinina návratu, nýbrž vzrůstala. Martin se cítil v domku odstrčeným, nepotřebným. Marina začala panovati a jím pohrdla, jím, který všechno stvořil, nač se poďívá.

Bylo Sylvestra. Den ten dolehl na Martina dvojnásobným

smutkem. Sem a tam procházel světnicí. V tom pohlédl na housličky. a jak jeho zrak na nich utkvěl, jakoby jiskry se mu v žilách rozdováděly. Prsty se chvěly a srdce svíralo touhou prchnouti z domku a smutek někde vyzpívati, tesknotu setřásti. Děti samotných nelze však doma zanechat. Čím by odůvodnil jejich opuštění, svůj odchod?

V tom vešel poštovní posel do světnice a odevzdával Martinovi psaní. Společnost v okresním městě zvala Martina na sylvestrovský večírek. Ano, půjde tam Martin. Přisahal, že nikomu mimo Mariny nezahraje? Tím chtěl jen říci, že peníze lehkomyšlně nerozháže. Ano, znova by na to přísahal. Nyní opět musí dokázat, co doveđe. Marina beztoho již se přesvědčila, že ona nic nestvoří. On, Martin, sám musí se věci chopiti, nemá-li i následující rok státi jeho krmník prázdný na smích všem lidem. Seďlák má malá prasátka. Martin za vyhrané peníze jedno koupí. Marina slíbila, že dnes se vrátí. Jak se zaraďuje, když zítra z rána půjde do krmníka pro dříví a spatří tam to, po čem tak dlouho toužila. Martin zaveďl děti sousedce, pak vzal housle, zamkl dům, klíč odevzдал sousedům a odchvátal.

Již dávno si tak Martin v městě vesele nezahrál a nezappíval, dávno tak hlavou bujně nepohazoval, nohou nepřidupával, vlnami radosti tělem zmíati nenechal jako ten večer. A radost Martinova jako neviditelná fluidum přecházela v celou společnost. Nový rok vítal se jásavým zpěvem, výskáním a jucháním, tancem a bujným veselím. O třech hodinách ráno veselý večírek skončil. Martin svázal peníze v uzlík — bylo jich mnoho — a ubíral se s radostí domů. Nyní opět ukáže i Marině i všem, co stvoří.

Uhtíráv bystrou chůzí procházel Martin rodnou vesnicí. U seďláka již svítili. Zastaví se, šťastného nového roku popřeje a koupí prasátko. Vešel do stavení a přednášel, co měl na srdci.

»Co chceš, Martine, s prasátkem, když ti do krmníka teče?«
- odporoval seďlák.

Martin se zarazil a zahanbil. »Asi seďm tašek schází«
zmírňoval nepřiznivý úsudek o svém krmníku.

Tak si vem i těch seďm tašek, náhodou je máme — a dobře gazduj — napomínala selka.

»Teříčko, teprve uvidíte, co Martin Vavřík stvoří« — sliboval Martin.

Prosvítalo, když Martin přiběhl k svému domku. Ohlédl se, zdali nikým není viděn, pak vlezl do krmníka, prasátko do slámy uložil, i tašky vsunul do prázdných míst a zjistiv, že nikým není pozorován, vylezl. Sálh na dvěře domku, ale ty zamčeny. Zaklepal, nikdo však neotvíral. Zafukal na okno, ale nikdo se v domku neozýval. Což ještě se Marina nevrátila? Tím lépe, myslí si Martin, alespoň neví, že jsem v městě hrál. Ani u sousedů ještě

nevstávají. Martin jich bouřiti nebude. Až rožnou, vezme od nich klíč a děti uvede domů. Zatím ještě se požívá, jak prasátko si hová. Toť tiše a klidně leželo. Již si i ležisko v slámě zahřálo. Martin na chvílku k němu přisedne, než u sousedů rozsvítí. V okamžiku na Martina přišly dřimoty, ale byly tak lehounké, že slyšel, kterak Marina ze světa se vrátila a na okno floukla. Sousedka vyšla a podávala jí klíč. Marina vkročila do domku. Martin to slyší, ale před Marinou přece nevyleze z krmníka. Počká, až po chvíli, až Marina zajde k sousedům pro děti, pak rychle vyskočí a vklouzne domů. — —

Když Marina šla do krmníku pro chrastí, našla Martina zmrzlého a po jednom jeho boku prasátko a po druhém housle. »Ach Bože, Bože« — zalkala — »Martine, tys to stvořil!«

VÁLČÍCÍM NÁRODŮM A JEJICH HLAVÁM!

Když jsme beze Své zásluhy byli povoláni, abychom vstoupili na apoštolský trůn po neobyčejně mírném papeži Piu X., jehož svatý a dobročinný život byl zkrácen bolestí nad bratrovražedným bojem, pocítili jsme i My při pohledu na krvavá bojiště muky Otce, který vidí svůj dům hroznou bouří zničený a zpustošený.

A když jsme vzpomněli s nevýslovnou láskou našich mladých synů, kteří po tisících jsou usmrčovani, naplnila srdce Naše, prochnutá láskou Kristovou, všechna žalost matek, osiřelých vdov, nevěst a beznadějná starost o dítky, zbavené předčasně výchovy otcovské.

Z naší účasti na strastech četných rodin a z pochopení našich povinností, které nám přísluší v tak smutné době, vzniklo naše pevné rozhodnutí, že věnujeme veškeru Svou činnost a veškeru Svou moc usmíření bojujících národů.

To jsme slíbili též slavně Svému Spasiteli, který cenou své krve vykoupil všechno lidstvo, a o míru a lásce mluvila též Naše první slova, jež jsme pronesli jako nejvyšší duchovní pastýř k národům a jejich vládcům.

Než Naše láskyplná, důtklivá rada, ač tak otcovská a přátelská, nebyla vyslyšena. To stupňovalo Naši bolest, ale nezměnilo našich úmyslů.

Obraceli jsme se proto ustavičně s důvěrou ke Všemohoucímu, v jehož rukou spočívají duch i srdce jak pooddaných, tak i králů,

a modlili jsme se k němu za konec strašného krveprolití. Přičinili jsme se, aby všichni věřící se účastnili zároveň Naší vroucí a pokorné modlitby, a chtějíce zvýšiti její účinnost, pečovali jsme, aby byla provázena skutky křesťanské kajcnosti.

Dnes však ve výročí dne, kdy vypukl hrozný konflikt, prýští zvláště z Našeho srdce přání, aby válka brzo skončila. Kéž toto volání přehluší hrozný třesk zbraní a pronikne až k válčícím národům a k jejich hlavám, kéž pohne je všechny bez rozdílu k mírnějšímu a přátelštějšímu smýšlení!

Ve svatém jménu Boha našeho nebeského, Otce a Pána, a pro pozeňnanou krev Ježíšovu, která byla cenou lidského vykoupení, zapřísaháme Vás, kdož z Boží Prozřetelnosti určení jste k vládě nad válčícími národy, abyste učinili konec strašlivému vraždění, které už po celý rok zneuctívá Evropu.

Je to krev bratrská, která jest prolévána na zemi i na moři! Nejkrásnější kraje Evropy, této zahrady světa, jsou posety mrtvolami a ssutinami. Kde nezávno ještě závodily dílny a polní práce na plodných dílech, hřmí nyní strašlivě děla, a ve své zběsilosti neušetří ani vsí ani měst, všude šířice zpustošení a smrt.

Vy máte před Bohem a před lidmi hroznou zodpovědnost za válku a za mír! Slyšte Naši prosbu, otcovský hlas naměstka věčného a nejvyššího Soudce, jemuž se budete musiti zodpovídat jak za své veřejné kroky, tak za své soukromé jednání!

Hojnost bohatství, kterým Bůh obdařil země Vám podřízené, dovoluje Vám dozajista pokračovat ve válce, ale za jakou cenu! Na to nechť odpoví jak tisíce mladých, lidských životů, které denně uhasinají na bojištích, tak i zříceniny tolika měst, vesnic a pomníků, vytvořených zbožným, uměleckým smyslem a geniem předků. Neodkazují také ony hořké slzy v tichých komůrkách, nebo na stupních oltářů, že cena každodenního boje jest veliká, až příliš veliká?

Nikdo neříkej, že ohromný tento konflikt nemůže býti odstraněn jenom zbraněmi. Odložte úmysl, že zničit chcete jeden druhého!

Pomněte, že národové neumírají, vždyť národové, jsou-li potlačováni, snášejí sice jařmo na ně vložené, ale připravují se na osvobození, přenášejíce z pokolení na pokolení smutné dědictví zášti a pomstychtivosti.

Proč by se tudíž nyní už neměla uvážiti práva, proč ne spravedlivé aspirace národů? Proč by neměla býti ochotně zahájena přímá anebo nepřímá výměna hledisk, aby se oněm právům a aspiracím dle možností vyhovělo, a aby se učinil konec strašlivé válce, tak jako se už jindy dělo za podobných okolností?

Pozeňnan budiž, kdo první pozve dne olivovou ratolest míru a nabídně nepříteli pravici, podáváje mu rozumné podmínky míru.

Rovnováha světová a blahodárný, bezpečný mír spočívá mnohem spíše na vzájemné blahovůli, na úctě k právu a důstojnosti bližního, než na množství vojinů a strašných pevnostech.

Toť Naše provolání k míru, které hlasitě propuká z Naší duše v den výročí války. Zveme všechny přátele míru celého světa, aby nám podali ruku k rychlému ukončení války, která už po celý rok Evropu mění ve velké bojiště.

Kéž milosrdný Ježíš na přimluvu Svě bolestné Matky sešle konečně po tak hrozně bouři vlídné a zářivé jítro míru, obraz to Svě Božské tváře.

Kéž zazní co nejdříve děkovné hymny Nejvyššímu vládci všech statků za opětné usmíření států.

Kéž se vrátí národové, sbratření v lásce, k pokojnému závoďení ve studiích, umění a průmyslu!

Kéž se rozhodnou, až panství práva bude opět obnoveno, že řešení svých sporů nebudou na příště svěřovati ostří meče, ale klidnému zkoumání pravdy a práva. A to bude nejkrásnější a nejslavnější vítězství.

V pevné naději, že se svět bude radovati brzy z žádoucích plodů míru, udělujeme apoštolské požehnání všem těm, kteří s Námi tvoří mystický ovčinec, a prosíme také Pána, aby s námi spojil páskami dokonalé, činorodé lásky také ty, kdo nepatří k církvi katolické.

V Římě ve Vatikánu, 28. července 1915.

BENEDIKT XV.

AHASVER.

Epická báseň Josefa Seeber-a. Překlad Fr. Valouška.

Zpěv I.

HLAVNÍ MĚSTO SVĚTA.

Den klesá již a mraků plná noc
svá křídla tmavá tiše rozprostírá. —
Kýs pozdní jezdec klna svého koně
v klus marně bodá; přikrým úvalem
krok za krokem se sotva vleče oť,
ač touhou zmirá neодоčkavý pán.
Tu cesta neschůdná se rázem přímí,
a jako bleskem náhlým oslepen
svůj zaráží krok běhoun zemdělený.

Však neodbá toho pán, spíš v úžasu
mu radostné se Ach! z úst vyřine,
když u nohou jak přízrak zázračný
zří město veliké, jak v zářném jase
tu nescíslných sluncí bleskotá
jak v pohádce.

A pohádkou se zdá
i mramorové moře palácův
a stříbrem krytých kopulí a dvoran
a nesčítných řad sloupů stepilých;
však blíže břehů jak by zakotveno
tu stálo velké loďstvo válečné:
činnou černý z továrních se komínův
až k nebi valí a jak hukot vln
se k jezdcí nese strojův dunění,
hlas práce kovový. A zápach potu
a uhlí s vůní zahrad mísí se,
jež vroubí město věncem umělým.

I opájí se starý tmavý jezdec
tím horkým dechem města světového
a v sedle zvědaje se hrdě dí:
„Jerusaléme, dílo ducha mého,
jak nad vše záříš, dcero Sionská!
Všech zemí knížata ti dary nosí
a k nohám kladou ti své koruny;
tvé lůno přeplněno bohatstvím
a žezlo v ruce tvé. O liže můj,
až do dna pil jsi kalich hořkosti,
jež tisíce let bolem plnily.

Svou ruku těžkou vložil na tě Pán.
 Byl's vyhnán z domova a bloužil jsi
 tím světem širým jako cizinec,
 však i když vztek a tupá pověra
 tvé syny mučila, a lůza prokletá
 když z kraje do kraje tě honila,
 tys žihaadlo vždyž přec jim ukázal!
 tě šlapat mohli, avšak zničit ne:
 neb nenávisť žil jsi jako já
 a na odvetu tichou nadějí.
 Nám klnul ten, ježž na kříž hanebný
 jsme přibíli a psové křesfanští
 svým Bohem zvou, a kletbou se mi zdálo,
 že umřít nemohli jsme já ni ty,
 ač nad síly jsme lidské trpěli.
 Dnes velebím však já své útrapy,
 neb sladký nám den pomsty načešel,
 v němž s úroky jim krutě splatíme
 vše, co jsme tisíce let trpěli.
 O běda, běda vám, mí katané:
 Chci na kříž hanby s rozkoší vás vbít
 a tisíc smrtí pro vás vymyslet,
 že Nerona si chválit budete
 i všechny císařské své mučitele,
 neb darmo nežil starý Ahasver,
 jenž srdce svého divou bolestí
 byl měřil lidu svého útrapy!
 Jak těžce po staletí stavěl jsem
 své dílo sladké pomsty s námahou!
 Byť tisíckrát se bylo sřítilo -
 teď pevně stojí jako zázrakem
 a na věky: zas liď můj domov má
 i krále svého, svého Mesiáše,
 jenž v bláto pokořil dav nepřátel! ---
 Ať hle! tam nad hradem jak plamen hoří
 znak jeho zlatý: hvězda králova,
 jež jasem svým i slunce bleďým činí
 i blesky tisíců lamp Voltových. —
 Smíš se mnou spokojen být, Sótéře!
 Kéž v lásce liď můj mírně ovládáš
 a věkův útrapy mu nahradíš!«

To pravil jezdec, koně pobodl
 a čerstvou silou hnal se v údolí,
 kdež vítalo jej město obrovské.

Tu čilý život ještě všude proudí
 a z hospůdek zní pustý křik
 a surový zpěv mnohých hýřilů;
 svá doupatá hřích, bída opustily
 a bez ostychu bloudí ulicemi;
 jde do paláců zločin s důvěrou
 a kráčí drze jejich síněmi,
 co v temnu ulic lůza lenivá
 všem neřestem se v oběť podává.
 A jezdcí, jenž se v proudy lidu vmísil,
 zní v ucho neobvyklý nesouzvuk
 všech řečí světa; v divné směsici
 zří černou tvář, již opálila poušť,
 hned vedle Mongolův zrak klamu plný,
 tam zas jak úhoř hbitou postavu
 to od Vesuvu vína pěstitele
 a Druza jinde vedle Arnauta
 a obra světlých vlasů, jemuž Hekla
 v zrak plamenem svým kdysi svítila,
 a onde muže lící tvrdých zas,
 jenž slýchal bouři proudů Niagary:
 toť tržiště jest světa veškerého,
 všech končin dálných i všech národův.
 A všechny v jedno pojí, sbratřuje
 znak krvorudé hvězdy na hlavě,
 jež každý nosí: odznak Mesiaše.
 Však bez účasti, skoro nepřátelsky
 zří jezdec starý veškerý len shon,
 a mnohý vída tváře zkornatělé
 a z očí šlehající plameny,
 mu v bázni uhýbá.

V tom lidstva proud
 se rázem staví novým přítokem:
 hle — křesfanských to četa otroků
 se v poutech vleče ztrýzněna
 a hnána strážců zlostných zástupem.
 Ráz na ráz bez milosti dopadá
 bič těžký na ramena sehnutá.
 Jich krví čerstvou ružne cesta celá,
 však se rtů nesplývá sten jediný.
 Tam k zemi padá matka s dítětem,
 jež v pádu pevně tiskne na svou hruď,
 však již již po ní strážce hněvně sahá,
 jí dítě rve — a o zeď tvrdou mrští jím,
 že stříká krev a matka zoufalý

křik vyrazí. Muž pustě zaklne
 a ranou biče matku žene dále!
 Zří případ hrozný jezdec s potěšením
 a jizlivě se jenom usmívá,
 že strom, jež štípil, ovoce již nese.
 Dav lidstva se zas dále klidně valí
 a lehce zapomíná na zjev obvyklý.
 Však stařec jakýs silou obrovskou
 bič vyrve z rukou strážce surového
 a hbitě mrskne ve tvář katanovu,
 že krví nečistou se zalévá.
 I vzkřikne lotr bolestí a hněvem;
 vše zaráží, a lití otrokáři,
 by druhu mstili, starce hledají.
 Však velebně se stařec pozvzdává,
 jak slunce září vznešená mu tvář,
 a ohněm nadzemským zrak jeho vzplává,
 jenž v bezmoc vrhá šílenou tu sběh,
 dlan' pozvzdává a hlasem hromu volá:
 »Hněv Boží na vás, bídní vrahové!
 O pomstu volá k Bohu vaše zloba
 i svatých krev: On sešle plamen s nebe,
 jenž v neúprosném hněvu stráví vás
 i satana, jenž vaším pánem jest!«
 Tak volá stařec. Tíše stojí dav
 jak vůlí jeho spjat, a ozvěna
 slov jeho mocných ještě doznívá,
 on zmizel však již v pestrém zástupu,
 když nový křik se náhle ozývá,
 křik bojovný, a řady rytířů
 jak silný víchor v těžkém brnění
 tu z předu, z boku náhle vyrážejí.
 Jím z plášťů temných kříže znamení
 jak hvězdy září. Do řad otrokářů
 jak parďál ohebný se vrhají
 a od křesťan je hbitě oddělí,
 a rostou jako divý příval voď
 neb řady mužů z Kačmovy kůže setby.
 V jich pravici se blýská břitký meč
 a v levici se zvedá revolver
 a šíří hrůzu v řadách nepřátel.
 Tu ráz tu blesk, a v prachu svůj se
 směs otrokátů krví zbrocena
 a klnouc zuřivě. Jak větrem rozváty
 se rozptýlují řady diváků. —

V boj marný vrhají se ti, již zbyli,
a plní vzteku v řady rytířů.
V boj marný vrhá se i Ahasver.
»Jest s námi Sótér!« vztekle volají.
Však černých rytířů zeď pevně stojí,
meč jejich rány těžké rozdává
a ústa volají: »Jen v kříži spása nám!«

Krýt ještě třeba útěk křesťanů,
jež pout a strážců náhle zbaveni
a jásající v sladké svobodě
v skrýš ulic tmavých hbitě prchají.
Pak povel zní, a kříže rytířů,
jak zjevili se, náhle zase mizí.

Tvář Ahasvera vztekem znetvořena,
a na čele se krvavý znak jeví,
zrak vypouchlý mu strašidelně hoří
a jako bouří rozvlněné moře
se zvedá těžce a zas klesá hruď.
Ať řve a křičí, strážců nezaдрží.
Ti vzorně dále jdou. Jen zvědavců
se líných řady opět vracují,
však za křesťany nikdo nechce jít.

Pln hněvu dále jede Ahasver.
Kýs mladík z obchodu tu vystupuje
mu v ústřety a plaše pozdravuje.
»Zrak neklamal mne, zdřáv buď, Pane!
Tys králův vojevůdce vítězný,
jenž naplnil svět velkou slávou svou.
K svým nohám Evropu jsi položil
a způsobil, že s věží velechrámův
i s věží měst psů křesťanských
jen hvězda Sótérova slavně září
a hlásá velké tvoje vítězství.

Ty v triumfu bys měl být veden «

»Chval konec uschovej si, příteli;
mně protiví se planý vnější lesk!
Jsi Kaleb jistě, jenž mne pozdravil?«

»Jsem Kaleb, zbrojír, pane! I tvůj meč,
jímž vítězils, jest ze skladiště mého.«

»Teď poznávám tě, však se tomu divím,
že právě zde tvou milou vidím tvář;
neb jsem jak beze smyslu ze všeho,
co právě viděl jsem a zakusil!«

»Psů křesťanských tě útěk rozhněval?
Nám ostatním však jest to všeodním zjevem;

Ben Isaak ovšem škodu bude mít,
zisk velký ujde mu, neb do Číny
chtěl do dolů je draze zaprodat,
kde vzácní jsou a dobře placeni.«

»Jest lhostejným mi starý lichvář ten,
jenž jako ďrak svých na pokladech sedí!
Dost otroků si může nakoupit,
až dojde výprava má z Evropy:
ruk jemných sic a líný jest to lid,
a do dolů se sotva hodit bude;
však bič i tam je práci naučí.

Kdo byl však onen stařec, který strážce
s tím vlasem spečeným a rudou bradou
byl porazil a jako jedovatý had
svou hlavu pozvěděl a zasýčel?

Kdo jsou ti lotrové, již beztrestně tu
kříží Kristův, jež jsme rozšlapali v prach,
jak znak svůj nosí ve zločinný boj?»

Blíž přistupuje kupec k Ahasveru

a šeptá: »Věc to, pane, věru divná

a přísně zakázáno mluvit o ní;

však nelze zatajit, co známo všem.

Muž onen starý, který strážce zbil,

se Eliášem zove, prorokem,

a vůdcem jest i kříže rytířů.

Čar mámením a kouzly ďáblůvými

lid přestrašil a mnoho bratří tak,

že v Mesiáše věřit přestali

a uvěřili svůdci proroku.

Když nedávno jsem na trh velký šel,

lid jako moře zvlněné tam vřel

a v pestré směsici stál před jevištěm,

dva starci náhle drze vystoupili.

Zrak divně hořel jim a jeden z nich
ty znáš jej — volal hlasem hromovým,

že proroci jsou, kteří nezemřeli,

tož Eliáš a Henoch, jeho druh;

prý přišli svědčit Bohu křesfanskému

a bojovat až na smrt proti Baalu,

té modle nové, jež se Sótér zove,

a jako Mesiáš chce býti ctěn

ač není nic, leč pravý Antikristus;

a na znamení, že jen pravdu dí,

prý ohnivý blesk padne s jasna nebe.

Tak volal, a lid stál tu ohromen;

v tom z čista jasna zarachotil hrom
 a uhořel blesk ve sloup Sótérův,
 jenž na náměstí obraz králův nesl:
 i pukl sloup a obraz rozbit padl.
 My všichni hrůzou velkou oněměli
 jak bleskem sražení, a pochyb rej
 se vryl nám do srdce, že nejeđen
 tu navždy ztratil v krále důvěru —
 i v starou víru otcův. Ostatní
 my kouzla poznali a smáli se
 jen prorokům, však nechali je jít.
 To ten dnes pobil drze kozáka
 jenž Kosov zove se a na ránu
 vždy bude jistě trpce vzpomínat,
 jež tvář mu do krvava zbarvila.
 A věz, že jediný den neuplyne,
 by lotři ti si kořist nevyrvali
 hned tu hned tam z ruk našich pochopův.
 A marně byli posud honěni.
 Až do hor za nimi šli pochopové
 i beze strachu branou Hinnomskou,
 však tu jím kouzly pekel zmizeli.
 Liď proto dí, že ve spolku jsou s ďábly,
 již proti Mesiáši bojují . . .
 *Jak divně zní mi, Kalebe, tvá zpráva
 a podivným mi vše tu připadá,
 však nejvíce, že Teitan, králův rádce
 a kancléř, jenž se rád tak chlubívá,
 že všechny taje bystře proniká,
 té slávy snadné dosáhnouti nechce,
 by doupe lotrů těchto pronikl
 a jal je obratně; -- než ví se dobře,
 že rekem jest jen v boji s ženami
 jak biskup kdys a jako kancléř nyní.
 Žel - Sótér že tak slepě věří mu!
 On velkým se jen zdá a z hlouposti
 jen lidské tyje!

*Prosím, pane, mlč!
 tu Kaleb šeptá, náhlým strachem jat.
 *Zde kameny i stěny poslouchají;
 ba pouhý vánek donese tvá slova,
 však znetvořena — k sluchu kancléřovu...
 Ty ovšem strachu nemáš z hněvu jeho...
 hled, jak nás pozorují... špehoun mnohý
 tu slíďí, tisíce jich kancléř má!
 Je najdeš v paláci i hospůdce,

kde trpělivě v špíně čekají,
až hostům jazyk víno rozváže; --
ba přítel před přítelem jist už není — — «

» Již vidím«, posmívá se Ahasver,
«že ve vlastním jsem cizincem se stal.
A nedoukem člověk zůstane,
byť v práci těžké byl i sešedivěl!
Snaž budu muset pilně do tvé školy,
můj bratře, choďivat, než bezpečně
stát budu na půdě té klouzavé.
Však půjdu již! Snaž místečko se najde,
kam špehoun žádný za mnou nepůjde;
tam veď mne, na mnohé se tázat mám.»

Tvář Kalebova mírně zarůstla se.
Jen chvíli přemýšlí, pak rychle praví:
»To místo znám! Teď právě k Labanovi
jsem jít chtěl. Znáš, pane, jistě jej
i zbožnost jeho, moudrost velikou,
již čerpá ze studnice svatých knih:
jsou věrni jeho sluhové, a rabbi,
muž šlechetný ti, pane, svěť rád,
co jasný duch i zrak mu zvěstují.»

»Mi bratrem, přítelem byl starý Laban«,
dí Ahasver, »s ním často čítával
jsem v dlouhých nocích knihy posvátné;
on uvítá mne každé chvíle rád.
Již toužím pozdraviti rabbiho
i Sáru, jeho dceru« ... s úsměvem
dí Ahasver, co Kaleb zarůstá se
»Když důvěrně mi starý sdělil,
že ví, kdo po dítěti jeho touží!«

»A pravdu děl a dceru svou mi slíbil,
však nevím — — «

»Což snad Sára zděráhá se?«
»Ba věru byla vždycky dívkou hrdou,
a velká krása její lákala
tak mnohého.«

Tu z oka Kalebova
jas vyšlehl. Já nejsem válečník,
a meč jen třímám, když jej prodávám,
však, Pane, kdo by Sáru vzít mi chtěl,
že nejsem sketa, by se přesvědčil!«

A starý směje se. »To slyším rád,
a Sára, moudrá-li jest, jistě též . . .
nuž rychle v před, kde sladké šíťstí kyne!« —

STUDIE J. KÖHLERA.

JORIS-KARL HUYSMANS.

PODÁVÁ E.

LÍTOSTÍ PODOTKLI MNOZÍ, ŽE NELZE posledních děl Huysmansových míti v knihovně a to z různých důvodů. Leč neprávem. Kdož podezírají Huysmansa z ironických choutek, přestanou tak smýšleti, jakmile si bedlivě přečtou stránky jeho spisů, z nichž tryská pevná víra.

Vycvičený čtenář pozná hned, zda chyba ve výrazu nebo v myšlence. Ovšem působí vždy obtíže, když romancier se odlišuje od postav, jež vytvořil ve svém díle. Leč u Huysmansa jest prostota formou jeho talentu. Jen jí děkuje za veškeré své přednosti, ona mu přivedla obdiv a vzbudila nepřátelství mnohých. Ze bizarnost jeho řeči uvedla ve zmatek tak mnohého čtenáře, není nic divného. Ale ti, kteří vědí, že cesty Boží nebývají vždy klassickými, nenutí se do pláče nad Huysmansem. Neboť kdo popisuje účinky jednotlivých svátostí tak precisně, jak to učinil Huysmans, ten prozrazuje, že je procífoval kleče na obou kolenech jako věřící člověk.

Že Huysmans měl zálibu v ironii jakož i ve vyhledávání intimních zákoutí, dlužno přičítati jeho ponurému mládí. Narodil se 5. února 1848 v Paříži jako syn nizozemského malíře Godfrida Huysmansa. Pokřtěn byl v kostele sv. Severina, jenž se mu stal milým, a později zmiňuje se též o jeho „palmovém krovu, jehož plod skanul k zemi jako krevná krůpěj z rubínové lampy visící před svatostánkem.“ Byl chovancem ústavu Hortus jako François Coppée. Smutných časů této doby vzpomíná pořídku. Později oddal se studiu práv, leč brzy je přerušil, aby vstoupil do ministerstva vnitra. V tomto úřadě pobyl 32 let. V předvečer své „Cathedrale“ vzdal se svého úřadu. Od r. 1893 byl rytířem čestné legie. Paříže neopustil, leč když cestoval po Německu, Nizozemsku a Belgii. V posledních letech navštívil přemnohé kláštery. Zřídka kdy zůstane Pařížan věren své čtvrti, dokonce i domu, jako věrným zůstal Huysmans. Ubytoval se v ulici Sèvre č. 11. v bývalém premonstratském klášteře. Ve světničce skoro vzdušné nahromaděny jsou spousty rytin, knih a drobností. Tam sepsal většinu svých děl, tam přijímá návštěvy literátů i hodnostářů církevních, tam schází se v neděli jeho přátelé, aby se pobavili jeho hovory prořchnutými humorem a prostotou.

Literární život Huysmansův tvoří tři období. První období spadá do let sedmdesátých minulého století. V té době vystu-

pují v popředí jeho romány »Marthe« »Soeurs Vatarò, En ménage« s novelkou Sac audos, jež zařazena byla do Večerů me-danských. Autor řadí se tu k E. Zolovi, ač ho nenásleduje. Prosyce-n jsa naukami tohoto mistra, vykazuje nicméně ostřejší zorný úhel, trpělivější ruku, rafinovanější mluvu. Jeho duševní ná-lada jeví se nejlépe ve spise zvaném A vau l' eau. Představte si starého úředníka, jenž proklíná osud, ježto mu lampa čadí, nebo že mu při hostině schází příbor. Jeví se tu celkem cho-robná hra viděti všude chybu, při čemž směšnost vrhá se zálibně na nejmenší výkony životní. První tyto spisy byly mravně i theo-logicky odsouzeny, ač v nich vystupuje nesmírný spisovatelský talent a přečin žďy nejsmutnějšími barvami jest vyličován.

Druhá perióda literární tvorby Huysmansovy začíná dílem A Re-bours. Tu pracuje autor promyšleně a soustavně. I když zůstal ná-zor na věci nezměněn, přece duch jest nový. Autor se-třásá se sebe veškeren materialism, jímž protkal svá díla. Od-vahu k tomu čerpal z nenávisli k světu a z jemného citu pro umění, jehož nikdy neopustil. Poprvé zjevuje se tu idea křes-tanství, rozšiřujíc obzor autorův a očisťujíc jeho sloh. Nepronásle-đoval ovšem Huysmans se sektářskou záští ani kněží ani církvě leč zůstal lhostejným k oběma. Leč ku podivu jest tato kniha, plná inspirace a zůstane brevíem nervosní doby současné, při čemž stává se východiskem rozvoje katolického. En Route jest výhonem zárodku, jenž uložen byl v knize A Re-bours, neboť Durtala možno řekti: »Jeden z těch, kteří se uzdravují do-tekem milosti.«

Dlužno též vzpomenouti knihy Là Bas, jež doplňuje A Re-bours a jest předzvěstí En Route. V Là Bas shrnul autor celou serii dokladů satanismu v téže formě, jak prováděn byl v minulosti a provozován jest do dnes. Probírá dobu od XV.—XIX. věku, zalétá k zámku de Tiffauges, jenž byl skrýší Gilles de Rais, pro-niká nejtajnějšími místy, kde dnes slouží se černá mše. Způsob psaní jest tak přesvědčivý, že v autoru tušíme nejen učence zna-lého tajemných tekstů, nýbrž jsme ujištěni, že nám o tom všem vypráví očitý svědek, jenž trpí při tom, co vyličuje způsobem tak hrůzně uchvacujícím. Toto »Peklo« druhého Danta bylo přijato všestranným protestem. Strana svobodomyšlných vytýkala mu klerikalismu, katolíci viděli v tom skándál. Jisto však jest, že touto knihou se Huysmans navždy rozloučil se stranou svobodo-myšlných. Autor psal proto tak drasticky toto své dílo, aby od-vrátil přívržence satanismu od tohoto kultu. Nicméně dlužno způsob takového psaní cele zavrhnouti.

Jako řetěz jest sečlánkován náboženský postup Huysmansův. A Re-bours jest prvním článkem tohoto řetězu, Là Bas článkem druhým. Včerejší pozitivista stal se dnes spiritualistou, jenž ne-

spokojuje se s neurčitostí svého nového vyznání, nýbrž proniká dál v úmyslu splynouti s církví. Ještě dlužno vyčkati krátký čas a Huysmans podlehne vlivu tohoto náboženství, kolem něhož kroužil, jež působilo na citlivou jeho duši svým extatickým uměním, oslnivou září svých legend a čistou prostotou svých světců.

V červenci 1892 oznamovaly listy, že autor díla *La Bas* se rozhodl opustiti svět a státi se trappistou. A zatím bylo pravdou, že Huysmans, uštván svými pochybnostmi, zatoužil po osvobození a vnitřní očistě. Na radu svého přítele kněze rozhodl se pro malý klášter trappistů *de Notre-Dame d'Igny* v území mezi Aisnou a Marnou. Odebral se tam jako „pes bičem hnaný“, prodělal exercitii, vyzpovídal se, přijal sv. přijímání a skutečniv tuto svou konversi ve věku 45 let, rozhodl se vylíčiti ji v díle *En Route* po svém návratu do Paříže.

Do prodeje dostala se tato kniha v únoru r. 1895. Dílo bylo různě přijato. Svobodomyšlní odpustili neofytu-umělci. Katolíci oprávněně rozhořčení, chtěli roztrhati stránky, jež je urážely a nechtěli mezi sebe přijati Huysmansa, jež k nim přicházel nepoddajný a mluvil řečí, jež nebyla řečí jejich. Konečně uznali někteří, že kajícíci nebývají stejně modelováni, a tu počal katolický tisk pohostlně vystupovati vůči autoru i jeho knize. Byl to abbé Klein, jež první psal příznivě o Huysmansovi: „Jest to vážná konverse, kterou prodělal Durtal. On se modlí, protože Kristus řekl: Modlete se! Lituje svých hříchů, protože Kristus řekl: Čiňte pokání! Zpovídá se a přijímá Tělo Kristovo, protože Pán řekl svým apoštolům, aby odpouštěli hříchy a nařizoval, nic neohlížeje se na údiv svých posluchačů: Nebudete-li jísti těla mého a pítí krve mé, nebudete v sobě mítí života!

Na kritice různých listů francouzských při této knize nezáležel. Jedná se o duše, jež dílem *En Route* byly otřeseny a orientovány k Bohu. Správně napsal o něm abbé Augustin, kněz kláštera trappistů *d'Igny*: „Toto dílo prospěje nejvíce těm, kteří málo kdy čtou dobré knihy“. A toto proroctví se splnilo. Vydaním tohoto díla jakoby záchvěv provanul dušemi hříšníků. Mnozí ležící na dně propasti pochopili, že možno ještě z ní ven se dostat, když jim Durtal bratrsky podá ruku. Přemnozí spatřili v jeho konversi zaslíbení vlastní své spásy.

Plynuly měsíce a vzdělaným světem proskakovaly zvěsti, že Huysmans chystá nové dílo *la Cathédrale*. List *Correspondant* uveřejnil v únoru 1898 první kapitolu nového tohoto románu. Dlužno vzpomenuť, že vydání spisu *la Cathédrale* rozpoutalo více hněv veřejnosti, než publikace *En Route*. Mnozí však ujali se opět autora.

Pařížský kněz abbé Broussolle psal v časopisu *Quinzaine* 1. března 1898 následující úvahu o Huysmansovi: „Toto psáno

jest druhým Chateaubriandem, leč opravdověji, prohloubeněji, s delikátní intimností, jest to vydání druhého genia křesťanství, jenž vytryskl tentokrát ne z imaginace básníka, nýbrž zbudován jest duší křesťanského umělce. Dílo toto oslňuje vnitřní svou úpravou, ač nádherná jeho zevnějšku jest velkolepá! «*Revue Thomiste* v září 1898 začíná takto: »Romancier si počíná jako theolog, a nikdy nebyl postup milosti v duši Huysmansově popsán s takovou přesností a delikátností«. Román *la Cathédrale* měl ještě jiný úspěch. Přilákal dav poutníků ku kathedrále de Chartres. Mezi poutníky bylo viděti i presidenta Faure, jenž navštívil kathedrálu ve společnosti své dcery, drže v ruce dílo Huysmansovo *la Cathédrale*. Vskutku tuto knihu svědomí a krásy slohové dlužno čísti jen v Chartres.

Když Huysmans se odstěhoval do své poustevny, kterou si vystavěl v Ligugé u benediktinského kláštera blíže lesa, oddal se tam svým snům, jež vložil do díla *La vie de sainte Lydwine* a do knihy *L'Oblat*. Vydáním díla *L'Oblat* jest ukončena trilogie. En Route se zabývá mystikou, *La Cathédrale* uchvacuje symbolikou, *L'Oblat* popisuje obřady.

Takovým tedy způsobem zjevil světu umělec prostinkou svou víru v božskou církev a oděl ji v řeč, jež dásila se výšin podobných citů. Kdo byl by řekl, že jednoho dne se přemění naturalism a že v osobě jednoho ze svých nejzarputilejších reprezentantů bude po svém způsobu obraňovati ducha církve?

Huysmans zemřel 12. května 1907 v Paříži příkladnou smrtí pravého katolíka a kajícího po delší bolestné nemoci, kterou snášel s heroickou trpělivostí.

(Pozn. red. Výstižné dílo o Huysmansovi napsal u nás Fr. Odvalil.)

SVATÝ KONSTANTIN A METHOD V DALMACII.

DR. FRANTIŠEK PŘIKRYL

Rukopis Vatikánské bibliotéky v Římě č. 7019. nalezený Fr. Palackým (Čas. Musea 1837. III., 363.), jehož text otisknut u Zagrebu 1851 v Arkiv-u za povjestnicu jugoslavensku I, 1. svědčí, že sv. Konstantin po úspěchu na Bregalnici, pozván byl do Duklje dalmatinským králem Buďimírem. Z úvalí Bregalnice do Duklje (rozpadanky u Podgorice) na Skoplji, Kačanik, Ipek je asi 332 km. Dalmacie byla volné seskupení krajů pod vojvodů a knezi od Valony po Istrii, Savu, Dunaj a Moravu jižnou; po Přímorsku, Hercegovině, Bosně, Chorvatsku, starém a novém Srbsku. Rukopis má 1150 číslovaných řádků, sepsán v druhé polovici XII. století svěceníkem nadbiskupie Dukljanské v Baru jako ústní podání otců a dědů jeho bez genealogických a synchronistických tabulek. Hlavní události od r. 378 do 1095 jsou správně podány a doplňují Jordan-a. De rebus geticis z r. 550. Je věrohodný v hlavních událostech a dává jim světlo.

Od řádku 306. praví: »V tom času (od nastoupení vlády Buďimíra 843) byl v městě, jež se zvalo Tesalonika, jeden člověk mnoho učený i mudrc jménem Kostanc i tento muž byl ve všem dobrý a svatého života i v onom městě velkoměšťanem a velmi slovuťný i od dětinstva muž svatý i nadchnutý Duchem svatým. I přijal vladařství i počal královati muž dobrý a spravedlivý jménem Buďimír (Mutimír), kterého byl mezi nimi obrátil řečený Boží sluha i muž. ON KRÁLI BYL UČITELEM A OBA PO MNOHÝ DEN OBÍRALI SE MUDRCTVÍM. JEŽ ROZUMEM SVÝM DOBÝVALI. Pak vzal propuštění i odcestovav navrátil se do Království prosvíceného národa, jehož byl na víru obrátil (z bogumilství). Ten ovládal moudrý a dobrý král Buďimír »Koji po Konstancu biše naučen u viri. I razumivši kralj prišastje Kostanca, by vele vesel, i s podšteniem primi ga, i tađa poče Kostanc život i čudesa Jesukarstova pripovídati i napuni i utvarđi kralja u viri JEDINSTVA i Trojstva božanstvenoga.« Ve všem král uvěřil i křestil se se všemi, kteří v državě byli ne-křtěni. I přebýval blažený muž s králem několik dnů, jehož již utvrdil ve víře i v zákonech Ježíše Krista. Vzal pak propuštění od tváře královny i onoho posvěceného národa a odešel.« Účinky obrácení panujících bogumilů na katolicství popisuje od řádku 380: »I v ten čas bylo učiněno veselí veliké mezi křesťany i všichni oni, kteří byli na tvrzích i v městečkách horských i kteří se tajili nepovíдайce se křesťany, zjevovali se na oči a odvrh-

navuše strach všichni, kteří byli proháňeni, vrátili se i počali slavit Jméno Ježíše Krista. I také král nařídil všem, kteří latinsky hovořili, aby se vrátili všichni na místa i napravili města, »koji po poganech (bogumílech) bichu razsuti i požgani.« Dcera krále Buďmíra Miloslava provdala se za Rostislava, krále moravského (846—870) a seznámila jej se sv. Konstantínem a Methoděm, kteří schoďili državu otcovu po Mačkovac severně u Prokuplje na Toplici protiv Niši učice a dobře činíce. Kanitz: Königr. Serbien II. 320. nazývá oba sv. bratry ozdoby lidstva.

Oo řádku 397—598 vypravuje, kterak Buďmír dal svému království ústavu na Livanském polu. (Livno v Bosně, vede k tomu městu silnice ze Spľetu na Senji přes Dinar planinu.) Prosil papeže i císaře v Konstantinopoli o pomoc a kodifikované právo. Kolem r. 880 za pobytu sv. Methoda v Soluni slaven sněm u přítomnosti poslů z Říma a Cařihradu. Poslům papeže jel vsříc, přijal je s velikou poctou a uvedl do sněmu, též posly císaře přijal s poctou velikou a uvedl do sněmu. Osm dnů rokovalo se o věcech církevních a čtyři dny o věcech ústavy. Ústava schválena národem, a Buďmír korunován za krále posly papežovými.

Sv. Method nechal zde knihu ústavy Methodios zvanou, již sestrojil ze sbírek císaře Justiniana: KoDEX, Institutiones a novelly (528—557) a na řádku 583. praví:

»Da ako tko choće napuno znati naredku ku učiniše, mejaše kuđi postaviše i zemljam imena, vazmi knjige, ke pri Hárvatih ostaše i pri njih se nahođe a zovu se Methodios t. j. Kdož však chce úplně poznati zařízení, které učinili, i náměstky, které postavili, i jména zemí, vezmi knihu, která u Chorvatů zůstala a u nich se nachází a zove se Methodios.«

První zmínka o ní je v Allgem. Weltgeschichte, Gebhardi sv. LIII., 118.

Jurisdikci sv. Methoda podléhala větší část balkánského poloostrova jako arcibiskupu srjemskému, sám byl právníkem a vlašským ve Strumici. Jméno Chorvat doneseno sem r. 622. vojenským lidem z obou stran Karpat za císaře Heraklia usazeným v Siseku a starém Zadaru (Velegrađ přímořský).

Buďmír živ jsa ještě 14 let zemřel a pohřben byl »u crikvi Blažene Svete Marie u građu Duklji s velikim poštenijem i plačem svega puka.«

Sv. Method vracel se na Velehrađ z pole Livanského starým Srbskem a na úvodí Ibaru zůstala po něm památka na severním svahu Kopaonika u městečka Brusy na prameni Rasiny »cholm svetog Methoda«. Felix Kanitz, slavný cestovatel (Königr. Serbien, Leipzig 1909 II, 67.) byl na něm 2. července na Sabor-u sv. Methoda. U nízkého kamenného kříže, památky, kde kázal, byl

postaven oltář a po slavné liturgii obdivoval se vděčností lidu v krásných krojích zbožně slavicího pamět největších ozdob lidstva sv. Cyrilla a Methoda, který jej pohostil řkouce: »mí smo prosti ljuði.« Sv. Method vrátil se na Takov, Srjem, Salavar na Velehrad. — (Pozn.: Redakce ponechává veškeru zodpovědnost za tyto články autoru.) 11. XI. 1915.

FR. STŘÍŽOVSKÝ:

OTÁZKA MATCE --- ZEMI.

Viděl jsem ji letním ránem
letící a šílenou.

Letěla. — Kam? — Za kým cílem?

Kosmu stíny náruč strou
v ústřety jí v klidu svém.

Prchá stále

dál a dále

matka zem.

Tváře šlehá pěna moří,
pralesť se ježí vlas,
v srdci vulkán láska hoří
letí živlím na pospas?
V louhy pudu odvěkém?

Prchá stále

dál a dále

matka zem.

Lidských plemen svár a zmatky,

v duších velkých cílů vzmach,

dávných kultur mrtvé statky,

ruin rysy v temnotách

mihají se před zrakem

Prchá stále

dál a dále

matka zem.

Hřbitovy všech generací,

jejich city, tužby, žal --

vše se v ranním šeru ztrácí;

vesmír novým světlem vzplál

hor lem libá žhavým rtem.

Prchá stále

dál a dále

matka zem.

Ruce po ní vzpínám v bolu:

»Kdy se, matko, zastavíš?

V zkázu svou se řitiš dolů,

či snad svému Bohu blíž?

Kde jsi, drahá, domovem?« —

Prchá stále

dál a dále

matka zem.

NA PAMÁTKU EZECHIELA AMBROSE,

ředitel prostějovského kůru, jenž zemřel 31. května 1915, přinášíme jeho podobku a poslední píseň, kterou na smrtelné posteli harmonisoval. Ambros byl po 25 let nositelem a budovatelem hudebního života v Prostějově, na kůře i na podiu dával díla předních mistrů, komponoval příležitostné skladby a harmonisoval lidové zpěvy moravské. K lidové písni kostelní obrátil se až v posledním roce na přání pisatele, jenž dohával hotové nápěvy k harmonisování. O těchto pokusech vyslovili se cyrilské kruhy v Praze a v Olomouci odmítavě. Ambrosova odpověď na takové odmítnutí bývala: »Od oněch kruhů byla odmítnuta i všeobecně oblíbená píseň »Tisíckrát pozdravujem tebe«. Náhledy jsou různé. Já hledím na melodii neooborníka jako na národní píseň: Neodpovídá to všem předpisům, ale má to v sobě nový nápad a jistou svěžest«.

A my k tomu podotýkáme: Máme všechen respekt před obooborníky, ale víme, že bývají někdy moc jednostranní neb jedno-

směrní, ba pedantičtí, málo s lidovou duší cítící, a že vývoj umění hrne se často proti jejich velení přes jejich hlavy.

Lid potřebuje nových písní, a nedají-li mu jich odborníci, přijme je od předmodlivačů nebo starších bratří. Živý strom církve bude tu stále plodit nové listy a květy. Hlavní věc při kostelní písní zůstane vždy, aby budila ušlechtilé city zbožnosti ve zpívajících. Nesnadno táhnouti čáru, co jest církevní a co ne, zvláště když se oni odborníci prou ještě o chorály medicéjský a vatikánský, ač oba jistě jsou církevní. Jest ovšem žádoucné, aby nadaní katoličtí hudebníci spojili se s katolickými básníky a tak společně připravovali doplnění, opravu a sjednocení českého kancionálu.

Bylo by nám zvláště milé, kdyby kněží hudebníci z arcidiecese olomucké s naším listem v tomto směru vstoupili ve spojení a pilně pracovali na roli, která po Ludvíku Hollainovi je téměř docela opuštěna. Pouhé odsuzování (a k tomu bez udání důvodů a poučení) tu nestačí, tu třeba pozitivní práce, k níž zesnulý ředitel Ambros přiložil ruku. Bohužel pozdě. D. L.

AVE, MARIS STELLA!

Esraivas haido maitis, uba' uba' baido. Kanna poroty jasma' kaine kine

Esraivas haido maitis, uba' uba' baido. Kanna poroty jasma' kaine kine

*Ave, maris stella, Dei Mater alma,
 Atque semper vergo, Felix celi porta
 Præsta a nobis D. L. Krumpholtz*

Za profesorem Nábělkem. Dne 29. října 1915 zemřel v Kroměříži 69 letý upracovaný muž, jenž souseděoval v sobě dobré vlastnosti Komenského: Vědce, učitele, hlasatele a mučedníka. Dlouho byl znám jen svým žákům na německém gymnasiu, mezi nimiž byla šla českých seminaristů, kteří jsme septimu a oktávu studovali mimo seminář. Byl znám jako důkladný matematik, fyzik, hvězdár a znalec české literatury. Mluvil s úctou o literární významu Komenského a Husa, ale zároveň rozněcoval vlastenecký cit žáků poukazováním na buditelskou a vědeckou činnost kněžstva. Leckdy v matematice zabrousil na pole theologické a dokazoval jsoucnost Boží. Zhlídal na žáky jako hrom, ale za těmi přísnými zraky třpytilo se na každého zlaté srdce, tak že byl ve všeobecné vážnosti. Až na sklonku svého života, když viděl, jak ateismus podrývá zdraví a kořeny jeho milého národa, vstal na veřejnost jako hlasatel, jako neohrožený prorok. Pořádal přednášky, v nichž dokazoval z počtu pravděpodobnosti jsoucnost Boží, že víra neodporuje vědě, že právě zakladatelé moderní vědy byli lidmi věřícími, že není vůbec možno myšlení bez víry (vědce musí stavět na výzkumech předků, jimž musí věřit), že není možná výchova bez náboženství. Pro přetlžení prací nemohl svých přednášek formálně vybrousit,

hojnost myšlenek sváděla jej k roztržitostem, ale mistra, polyhistora ukázal, jakmile utkal se s protivníkem v debatě. Proto bylo mu malomocné spíláno a odpůrci se mu pak již vyhýbali, neboť málokdo mohl říci jako on: »Když někam jdu, napřed se důkladně okuju!« (Jednu jeho debattu s prof. Fr. otiskl časopisně 1. ročník »Ječmínka« v Prostějově.) Nábělek porážel protivníka pádnými důvody, vědomostmi a někdy i vtipem, ale nikdy neslušností. Byl gentlemanem, jemuž protivníci nespláceli stejnou mincí. Roku 1915, na který se chystaly husitské agitace, byl ochoten konat přednášky každodenně po celé Moravě. Neúporná byla jeho píle, 30 hodin týdně učil ve škole, přednášel na schůzích, psal díla a mapy a připravil doma 5 svých dětí (3 syny, 2 dcery), sám k universitnímu studiu. Vynikající botanik Dr. Fr. Nábělek jest jeho synem. Nemluvil pouze o výchově, ale ukázal, co dovede ve svém domě pravý pokrokář. Všude nabádal k práci a neohroženosti a varoval katolíky před lupou passivitou heslem, jímž kontoval své přednášky: Kdybyste všechny zvony uzvonili, všechnu svěcenou vodu vykropili, všechny modlitební knihy vymodlili — nebudete-li pro pravdu pracovat a bojovat, nezachráníte dědictví otcův. Tento jeho odkaz katolíkům měl by

být vryt do jeho pomníku. Že mluvil pravdu, držel pravdu, hájil pravdy, byl pronásledován a tupen od protivníků katolického názoru světového, zvláště když byl kandidován proti Masarykovy; ale jeho žáci a posluchači zachovají mu věčnou a věčnou paměť! Nebyl fanatikem ani pobožnístkářem. Nebyl »čestným člověkem«, jenž na všechny strany uhýbá a mlčí, byl to *katolický muž*. Na něm se vyplní slovo Kristovo: Amen pravím vám: Kdo mne vyzná před lidmi, toho vyzná i já před Otcem svým nebeským. K. D. L.

Novina, kterou Dr. Jan Herben vydává týdně místo zastaveného »Času«, napsala 5. listopadu 1915: »V Kroměříži 29. října zemřel dr. Frant. Nábělek, profesor tamního německého gymnasia, jenž se obíral hvězdářstvím a filosofií. Pocházel z Cetechovic u Zdounek, kdež se nar. 1852. Jeho názory nezasluhovaly by povšimnutí, kdyby s nimi nebyl koval po schůzích, aby vášnivě potíral domnělé moderní bezbožectví a všechno, co pokládal za nepřátelské církvi římské. Větším dilem nerozuměl ani svým odpůrcům ani sobě«. Jsme přesvědčeni, že pisatel Dr. Nábělka ani neslyšel, ani neznal. A dle psaní svého o »domnělém bezbožectví« nezná ani Dr. Fr. Krejčího, Dr. Th. Bartoška a j.

Přízraky a fantasie nazývá se nová laciná knihovna pro lid. Vydává Emil Šolc v Karlíně. K detektivkám, Indlankám a krvákuům přistupují »strašáky«. A ani pornografie neschází. Tím smutnější, že má poličeno na mládež. Pornografie za války bují. Což nikdo nevystoupí proti těm vředům moderní společnosti? K nim řadí se i Kína, jež možno často nazvat »němým hříchem«. Škoda tolika mladých duší.

Podoba Husova není dosti známá; jen tolik je vědecky zjištěno, že

nevypadal tak, jak jej moderní mistři zpodobňují. Brožíkův vytáhlý elegant se »špicbártem« jest tak jako Šalounův holandský rybář jen delším vývojem nesprávného pozdního německoprotestantského zobrazení. Přinovo protinový je zcela novodobý Liebscherův nasládlý, vousatý pastor na kazatelně. Dle vědeckých výzkumů byl Hus menší, obtloustlé postavy (rád pil pivo) a měl plnou, oholenou tvář s hrůškovitým nosem a vysedlou bradou. Přinášíme v tomto čísle od našich kreslířů pokusy: náčrtek A. Theinara-Runié a studii Jana Köhlera, kteří na přání redakce podali svou představu o Husovi. To však není obraz definitivní a bude ještě následníky korigován, tak jako vůbec celý názor na Husa, který byl národu vemluven, ale neodpovídá pravdě.

Dr. Tom. G. Masaryk byl pro nepřipustné agitace v cizině zbaven své universitní stolice v Praze a byl povolán na vysokou školu v Londýně, kdež bude učit o věcech slovanských. Přednášky své zahájil řečí o poslání malých národů ve smyslu čtyřdohody.

Almanach spolku katol. akademiků »Moravan« a sdruženého katol. studentstva v Brně mile překvapil veřejnost, jak pěkným obsahem, tak důstojnou úpravou. Jest věnován památce zemřelého předsedy ing. C. Aloise Szymaly a 10 letému trvání spolku. Přináší básně nebožtíkovy, informativní články a skizy jako: Z mého vojenského alba od F. Pražského, zprávy organizační od Ferd. Ronesa, verše od Švehlové, Blanské, Vřesa, Bílého, hudební skladby od Jana Lace: Anlmas, Píseň bojovníkova (na slova K. D. Lutinova z »Orlích fanfár«), Vojínovo loučení (na text Jablonského) a pěkné fotografie činovníků. Doporučujeme milou knihu a katol. studentstvo přízní všech, kdož touží po lepší budoucnosti národa. (Cena K 2 50),

K očištění českého jazyka. Počítám tímto titulem nakladatelství V. Kotrba vydalo »návod, jak správně česky mluvit a psát i uvarovali se kazimluvů a neodůvodněných novot jazykových«. Takový laciný spisek (50 hal.) vykoná prakticky více a rychleji pro očistu jazyka, než Čechova společnost k tomu účelu založená a na vavřínech odpočívající. Ovšem bychom si přáli v tomto návodu leckteré změny a opravy. Předně se nám nezapomíná, že se autor nepodepsal. Nejpozdějiším k napsání takového dílka zdál by se nám býti P. Alois Hlavinka, jenž je dědicem brusu Bartošova, zajmavé články o českém jazyce uveřejňuje ve »Vychovatelských Listech« a v pracích svých pozitivně dokázal, že umí psát češtinou ryzí a zvučnou. Není pouhým suchým filologem a gramatikářem, ale rozumí také hudbě jazyka, a to váží mnoho. Mnoho ryzího zlata staročeského snesli Winter,

Zibrti, Prasek, ale nejlepším znalcem ducha jazyka byl Fr. Bartoš, jehožto »Skladba« zůstane zlatou bullou jazyka českého. Dr. Gebauer byl rodem Němec, měl velké znalosti o vývoji jazyka našeho, ale nikdy do něho nevnikl jako náš lidový Bartoš. Proto souhlasíme s autorem brožury, když Gebauerovy reformy neuznává a vidí v ní reformu neživotnou a jen školám vnucenou; ale v některých jednotlivostech dáváme za pravdu Gebauerovi. Právem mu vytýká autor nedůslednost, že v matičním »Brusu jazyka českého« r. 1877 byl pro psaní část, česť, masť, oběť, později však chtěl část, kost atd. Jednou připouští slovo »velký«, jiný žádá jen »veliký« (ó hnidopíšství učenecké!) Souhlasíme však s Gebauerem, když proli Brusu hájí »aby ses« (místo nelibozvučného »abys se«). Dobře akcentuje Hlavinka, že jazyk netřídí se pouze pravidly filologickými, nýbrž i hudebními! My jsme rozhodně pro jotaci konečného i (smř, ne smří), poněvadž tvrdě vyslovuje se i na konci jen v Čechách, kde čeština podlehlá již mnohým vlivům německým (na př. Čech vyslovuje mofe, protože Němec má dlouhé Meer). Správně též autor vytýká Gebauerovi oddělování předložek, na př. po prvé, po druhé, poněvadž jest rozdíl, přijde-li kdo podruhé a přijde-li po druhé (hodině). Nesouhlasíme s autorem, aby se psalo Novákova o osobě vdané i svobodné. Pro vdanou osobu jest odůvodněno psát Nováková (Nováčka) jako se píše paní správcová, profesorová, a ne správčova. Toto dlouhé a značí jakousi identitu, rovnost, stejné postavení s Novákem, kdežto krátké a správně vystihuje příslušnost, náležitost. = Směšným zdá se nám žádati, aby se

psalo čitelný místo vztáhlého a odůvodněného čitelný. Náleží už jaksí k povolání, že málokterý bruslč vyhne se komičností. Přehráno na př. jest, vyhlásovat za germanismus, užije-li kdo obrazného rčení (tedy metafory) z němčiny. Ovšem doporučuje se užívat trefných obrátů původních. A proč by se nemělo říkat, že práce počíná (bez se)? Zábavno jest, napíše-li bruslč, že se nemá říkat: »Nenech si to líbiti«, nýbrž »nedej«. To přece obojí jest germanismus jako věž! Čech přeloží: »Das lass'ich mir gefallen« prosí: To se mi líbí, to si chválím, to je po mě chuti, to je něco na můj zub a po. Jinak autorovu dobrou vůli doporučujeme nejširší pozornosti. D. L.

Pozapomenutá epopeja. Jako věkovitá báseň pravidelným tempem plyne církevní rok. A tomu, kdo umí čísti tyto krásné rytmy, nebudou leta fádni a nudná, byť je i prožíval v ústraní a byť jich bylo třeba celého sto. Světáckým lidem je sváteční den fádni, není-li právě možná pro nepohodu na výlet anebo nějakou jinou záhavu. Pro ně jest den prázdný a v duši také prázdný. Ale naopak z veliké jasnosti světla evangelického těšíme se my křesťané v těch dnech, třeba i pro nepočasí pochmurných. Ba troufal bych si říci, že míra radostivosti životní u jednotlivce a tudíž i u celku společenského jest úměrná míře porozumění pro liturgický cyklus církevního roku. Oživení tohoto vědomí a porozumění jest cílem liturgických snah, o nichž již dříve zde byla řeč. Dnes, kdy jsme blízce rozhraní roku církevního, rád bych upozornil, jakou důležitost v tomto ohledu měl by nástěnný kalendář, jak se patří upravený a vypravený. Většina nástěnných kalendářů sleduje,

třebas zaznamenávala svátky církevní, účely čistě fádni, tak zvaného praktického života. Ale já mám dnes na mysli kalendář takový, jenž by začínal první nedělí adventní a končil posledním týdnem post Pentecosten. Jenž by počítal neděle nejen adventní, nýbrž také neděle po Zjevení, neděle postní, velikonoční i svatočudní, jenž by označoval starobylé liturgické názvy neděl jako Reminiscere, Oculi, Laetare, Quasimodogeniti, jenž by připomínal vigilie a oktávy jednotlivých slavných svátků, tak aby živě připomínal nejenom, že jest 27. října, nýbrž že jest vigilie SS. Apoštolů Šimona a Judy, nebo že jest oktáva Posvěcení Chrámu, slovem, aby odpovídal direktářům. Samo sebou se dále rozumí, aby označoval dny postní s rozlišením postu přísného a újmny. Jsem přesvědčen, že by takovýto nástěnný kalendář byl v plném slova smyslu dílo dobré, a prosím těch, kdož tyto řádky čísti budou, aby pro společnou lásku k onomu Jerusalemu, jehož účastenství jest nám vespolné, nepřecházeli přes toto píum desiderium na cestu již sice vyšlapanou, která však zavádí a do Jerusalema nevede. Katolický roční cyklus je dílo monumentální, důmyslné a svrchované umělecké, a tudíž hodné, aby grafické znázornění jeho prováděli umělci. A. N.

Gymnasium a studium. Skoro všichni, kdo jsme se učili latině, učili jsme se jí v humanistickém gymnasiu z mluvnice a učebnic, kteréž měly věty a příklady své z antické literatury pohanské. Staré římské dějiny, řecká a latinská mythologie, starověká politika a filosofie jsou myšlenkové obory, z nichž jsou přejaty cvičné příklady slovní do běžných školských mluvnic. Starověký racionalismus a naturalismus, res publica vyličovaná jako sum-

mum bonum, humanitářské fráse a pyšná rhetorská posa, ty a takové jsou věci předkládané mládeži v latinských mluvnicích a cvičebnicích. A kdybyste se chtěli přesvědčit o duševních a duchovních výsledcích této výchovy, tož si přečtete, máte-li příležitost, trochu oktavánských českých komposic anebo českých prací maturitních, a shledáte se v nich s tím pohanským naturalismem, jakož i s tím zmaleným počínáním, které klade stvoření místo Stvořitele, přírodu místo Boha, člověka na místo Boží, zrovna tak, jak výstižně i výstražně o tom mluví Barbey d' Aurevilly, papež Pius X. svatě paměti i ctihodný kněz Benson. Jsou však též latinské mluvnice jiného druhu, mluvnice církevní latiny, jež berou věty a příklady své z liturgických knih a spisovatelů středověkých, antifony, veršičky a responsoria z breviáře, rituálu, z introitů mešních, z kolekty, z církevních hymnů liturgických, po případě i mimoliturgických. Kdo z takové mluvnice se bude učit, ten pochopí, co to znamená, že aquae gratiae laetificant animam. Mimochodem podotýkám, že slabikářem, z něhož se naučil v Paříži latíně otec naší vlasti, král Karel, bylo Officium parvum beatae Mariae Virginis. Nynější klasické gymnasium je v podstatě produktem doby humanistické. Škola středověká, *studium*, skoro zmizela. Dnes snad jen v některých klášterech benediktinských dosud se udržuje. Což nemohly by snahy středolatinské a mediaevalní vytvořit nový typus střední školy, *studium*? Často se zaměstnávám touto myšlenkou a osnovám si v myslí učebnou osnovu této školy bohda budoucí. Nechť nikdo nepovažuje tento plán za fantastický. Není zapotřebí, aby nová studia vyrůstala

ve velkém počtu Stačilo by, když by v každé diecesi bylo jedno studium. I u nás již v některých diecesích jsou biskupská gymnasia. Myslil bych, že by se měla časem přeměnit na studia, a kde žádné diecesní školy není, měla by být zřízena. Nežádá toho nikdo menší než koncil Tridentský. Gymnasia, dokonce už laková, jaká nyní jsou, nemohou vychovati zdatnou mládež posvátnou. Hinc lacrimae. Nebudu ještě tentokrát široce rozvádět, jak si věc podrobněji představuji. Nejsem ani dosti kvalifikován, ani myslím nezaslужuji, abych byl slyšen. Já osobně ovšem nikoliv, ale věc, o kterou jde, pozornosti zasluhuje. Co myslíte, přátelé, nebylo by dobrou školou duchovní a vůbec křesťanské mládeže takové *studium*, v němž by se náboženství učilo ne jako školnímu předmětu, nýbrž prakticky? Na dnešní veřejné škole někdy má člověk ten bolestný dojem, jakoby nedělní služby Boží anebo svatá zpověď a školní výlet byly stejné hodnoty, stejná školní cvičení. Místo nynějších učebnic latinských a řeckých mám na mysli liturgické knihy a středolatinskou literaturu, řecký text Písma svatého a řeckou patristiku, dále základy matematické symboliky s výhledy metafyzickými v duchu školy beuronské, k tomu matematiku akustickou, totiž čistý gregoriánský chorál, místo tělocviku aspoň trochu askese a mystiky. Co myslíte, přátelé? Já myslím, že by to tak bylo dobře. Cisterny už vyschly, nechceme-li zahynout, musíme se vrátit ke starým studnicím vody živé. Aquae gratiae laetificant animam.

A. N.

Beuronský ústav palimpsestů. Nedávno prošla vědeckým světem zpráva o časově důležitém vynálezu mnichů beuronských: umožnění čtení

prvotních míst na palimpsestech. P. Arnošt Vykoukal O. S. B., píše o věci blíže v řádovém časopise, z něhož obsah pro jeho význam přinášíme: Arciopatství beuronské v Sigmaringách vydalo monumentální první svazek in Folio »Spicilegium Palimpsestorum« — další svazky mají následovati.

Ke snadnějšímu pochopení významu vynálezu pro vědecké bádání jest třeba zmíniti se o palimpsestech samotných.

Papír v dnešní své podobě u nás na Západě je poměrně novějšího data. Latinské rukopisy na papíře nalezeny teprve ze 13. století. Užívalo se tedy ku psaní jiné látky — papyrusu svinutého v závitky. Papyrus připravován z rostliny stejnojmenné v Egyptě; se stonku odstraněna zelená kůra, z těla pak nafezán na prst široké, tenké tabulky, jež hned pokládány na vlhký list vedle sebe a křihovými látkami spojeny. Křížem na první vrstvu tabulek přikřížena druhá řada deštitček, čímž vznikl síťový obraz. Obě takto upravené složky stlačeny do sebe. Více takových pruhů spojeno v jedno dlouhé pásmo, jež se navinovalo na hůlku. Trvanlivostí a nepukavostí papyrusů hledělo se docílití používáním cedrového oleje, hladkostí ploch pak hlazením určitými kaménky. Nesporno, že papyrusový materiál ku psaní dle našich pojmů byl velmi křehký a hrubý.

Kromě papyrusu již v dávnověku užíváno ku psaní pergamentu — zprvu jen k prlvátním záznamům. Pro trvanlivost svou a pohodlnost psaní počal pergamen ve 2. a 3. století po Kristu vytlačovati papyrus z užívání — ve 4. století po Kristu byl pergamen ve všeobecném užívání.

Všecka významnější literatura opisována z papyrusových závitků do knih pergamenových.

Pergamen připravován z kůže zvířecích, které se kladly nějaký čas do vápna vodou hašeného, čímž se odstranila srst. Po nové lázni vápenné napnutá kůže na dřevěný rám, usušena a uhlazena a »kalcinována«, t. j. tekutinou křídlovou natřena. Pergamen byl však drahý. Bibliotekář z kláštera sv. Havla v 9. století s pýchou mluví o 356 pergamenových rukopisech klášterní knihovny a tane mu na mysli řada ovcí, beranů, kozlat a telat, která kůži svou musela obětovati!

Z důvodů tedy zcela praktických odstraňováno z rukopisů pergamenových první písmo a psáno na bláně znovu. Takto vzniklé rukopisy nazvány palimpsesty. Slovo původu řeckého: palin = opět, psao = oškrabat, uhladiti. V latině pojmenovány blány codices rescripti. Odstranění prvního textu stalo se pomocí mycí houby a nožíku. Jiný prostředek k odstraňování původních textů popljuje mnich z Teurgersee: »Kdo je nucen podruhé psáti na popsaném pergamentu, vlož pergamen na noc do mléka. Potom jej vyjmí, posyp moukou a naplní do presu, aby při schnutí se nesláhl. Když pak kaménkem hladícím a křídou se pergamen obdělá, je docela bílý jako dříve.«

Způsob palimpsestování znali již staří Řekové a Římané; v běžné užívání vešlo však v 5. až 7. století po Kristu. Čistěny pak ony blány, které byly poškozeny, jichž text nebyl více aktuální, či také, jichž text ve více exemplářích existoval. Tím ovšem není vnešena obžaloba na opisovače — z převážné většiny mnichy — kteří palimpsestovali, třeba texty zničené by pro kulturní historii měly veliký význam! Všdyť i my bychom mohli stanoult tak jednou před tribunálem bu-

doucnosti. Kolik u nás zničíte dopisů, rukopisů, jež by také kulturní historik mohli upotřebiti!

Rovněž nesprávně a nespravedlivě palimpsestování kláští za vinu Intoleranci náboženské; vždyť texty biblické a církevní stihal týž osud odstraňování jako texty světské. V jednom rukopise v Grottaferrata psána Homerova Ilias pokojně na původní text listu sv. Pavla ke Korintským, ve Florencii opsán Sofokles na staré písmo řeckého překladu bible. Často ovšem objemné spisy církevních otců staly se hrotem starých klasiků. Mnoho palimpsestů nalezeno v klášterních knihovnách v Bobbio, Veroně, Fleury, Gorbii atd.; rukopisy v Grottaferrata jsou skoreni samé palimpsesty.

Zřejmě, že mnoho neocenitelných textů palimpsestováním ztraceno: pochopitelná pak prosba Řehoře turského († 594.) na konci 10. knihy jeho církevních dějin Franků, »aby nenechali jeho knih zničit nebo znova popsat!«. A přece dnes musíme vědětli starým opisovačům, že, aniž by chtěli, palimpsestování nám zachránili od úplné ztráty tak mnohé texty!

Původní písmo totiž nechalo se snadno smýt a vyškrabati, ve velikém počtu případů však nikdy nezmizelo beze stopy. Zbytky inkoustu nebo inkoustových kyselin zůstaly v pergamentu. Když dnes odpovídajícími chemickými přípravky a roztoky navlhčíme palimpsest, ukáže se jasné starý text a je čitelný vedle textu novějšího. Že čtení palimpsestů je velmi obtížné, svědčí okolnost, že i nejlepší čtenář jejich — na př. Studemund — celé hodiny sedal nad jednou písmenou. K objevení původních textů nejčastěji užíváno tinktury dubénkové nebo tinktury Giobertovy. První však barví

pergamen tmavovědě, druhá modravě, čímž čtení pro pozdější dobu ztěženo, anebo docela znemožněno. Neopatrným zacházením s reakčními prostředky zničeno již mnoho vzácných rukopisů, a je tedy více než pochopitelná bázeň správců bibliotek půjčovati rukopisy ke zmíněným procedurám.

Aby se pokažení rukopisů předešlo, zkoušeno, zda by fotografováním nebylo možno původní text palimpsestů uhodnouti. Mnohoslíbně započalo se systémem Gradenwitz-Pringsheimovým, nepoužito ho však dosud ve větším rozsahu prakticky.

A zde začínají práce mnichů beuronských.

V plném přesvědčení, jak důležité pro vědecké bádání dneška čtení palimpsestů pomocí fotografie, založil arcipát z Berounu, P. I l d e f o n s S c h o b e r O. S. B. na radu věci znalých mnichů institut palimpsestů. Aniž bylo šetřeno materiálního nákladu, zařízena vlastní laboratoř v arcipátskvi, jejíž technické vedení svěřeno P. Notkerovi Langensteinovi. Čtení a vědecké zpracování palimpsestů vedou P. Anselm Mauser a P. Eman. M u n d i n g. Použitím dosavadních výsledků vynalezen v Beuroně speciální, na differencování barev spočívající způsob fotografie palimpsestů, jejíž výsledky uloženy v prvním dílu uveřejněného »Spicilegium Palimpsestorum«.

Středověcí mniši, podporování moderními pokroky, vykonali opět dílo, které je jejich slávou a apologií církve, jejíž jsou syny. Věda historická atd. nemůže se vyhnouti novému mnišskému vynálezu. »Reakcionáři« pomáhají vítězné vůči vědy látnouti století, které se zove rádo »pokrokovým«.

**Umělé a stavební sklenářství v Prostějově.
Vlastní brusírna a leptárna skla.**

Příloha — 1911:
Zlatá medaile a čestný diplom

**Kostel. paramenta, korouhve,
prapory spolk. vlastní výroby**

deporučuje

Fr. Stadník v Olomouci

Státní příslušný soudní znalec pro obor paramentní.

Filialka: České Budějovice Niekupská 10.

**Velký sklad kovového nádobí, kalichů,
oikorií, lustrů, lamp, svícnů a t. d.**

**Pouze objednávkou u fy. Stadník
podporujete Matici O. M.,**

kteří za rok 1912
odvedeno

K 1250. — I

Podporujte jedině
svůj závod!

Přátelům naše:

„Svůj k svému“!

Všechno Václava Horáka v Prostějově. — Za redakci odpovídá Karel Dostál